CATALOGUS
CODICUM SANSCRITICORUM.

Londini:

APUD

ALEXANDRUM MACMILLAN.

CATALOGI

CODICUM MANUSCRIPTORUM

BIBLIOTHECAE BODLEIANAE

PARS OCTAVA,

CODICES SANSCRITICOS

COMPLECTENS.

CONFECIT

TH. AUFRECHT, A.M.

PROFESSOR EDINENSIS.

OXONII:

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.

M.DCCC.LXIV.

LECTORI S.

ARGUMENTUM hujus Catalogi tabula subjecta exhibetur:

BIBLIOTHECA Bodleiana inde ab anno 1837 his codicum Sanscriticorum et Palaeo-indicorum thesauris, aut dono aut pretio acquisitis, ditata est.

A. Collectio Wilsoniana, volumina 540 continens, ab Horatio H. Wilson, literarum Indicarum in Universitate nostra nuper Professore, Calcuttae et Benaris comparata, in Bibliothecam anno 1842 pervenit. Horum codicum pars major seculo nostro ineunte et seculo praeterito exarata est, minor pars superiore antiquitate excellit. Libris historicis (Purana), mysticis (Tantra), dramaticis, rhetoricis, legalibus undique congerendis tantam ille vir doctissimus curam impendit, ut amplissimam harum rerum studiosis copiam aperuerit. Idem multa opera Vedica collegit, in quorum numero quaedam rara et unica reperiuntur.

B. Collectio Milliana, volumina 145 complectens, cum aliis codicibus orientalibus, quos W. H. Mill, literarum Hebraicarum apud Cantabrigienses olim Professor, in India coemit, anno 1849 in aedes nostras translata est. Antiquitatis Indicae peritissimus, et religionis Christianae inter gentes ethnicas propagandae

studiosissimus, eximiam vir clarissimus, immatura morte literis praereptus, ad studia sua in Europa persequenda supellectilem conquisiverat.

C. Collectio Walkeriana, e voluminibus 222 constans, una cum selecta codicum Persicorum et Arabicorum serie, e dono Guilelmi Walker equitis anno 1845 in Bibliothecam accessit. Quae manuscripta, ab Alexandro Walker, Barodae in Guzzerat provincia sitae praefecto*, seculo superiore exeunte nostroque ineunte collecta, integritate et antiquitate eminent, et in libris classicis Indorum accurate edendis egregium auxilium praestabunt.

D. Septem volumina anno 1837 a B. H. Hodgson, viro de literis Buddhicis optime merito, dono data sunt.

E. Collectio Fraseriana, volumina 41 continens, abhinc quatuor annis e Camera Ratcliffiana in Bibliothecam nostram transposita est.

F. Ultimo loco viginti volumina nominanda sunt, quorum unum inter thesauros a Marsh relictos, quinque in collectione Ousleiana adservantur, reliqua ante paucos annos aut dono aut emptione accesserunt.

In codicibus describendis id nobis maximae curae fuit, ut manuscriptorum conditionem, aetatem, patriam accurate proponeremus. Quem ad finem librorum exordia et epilogos majore ex parte intactos imprimi curavimus. Ubi res et argumentum aliam rationem sequendam postularent, verbis expressis consilium nostrum indicavimus. Emendationibus plerumque tum demum usi sumus, si codices plures aut commentarii praesto essent, ut conjecturis supersedere possemus. Ad aetatem quod attinet, aerae Indicae in Christianam commutatae sunt. Quare ab aera *Samvat* dicta anni 56 deducti, ad alteram *Sáka* appellatam anni 78 additi sunt. Nimis fastidiose in hac re versari noluimus. Aera a scribis non prodita, literatura et aliis indiciis adducti codicum aetatem circumscripsimus. Argumentum et historiam librorum rariorum ex operibus ipsis, qua maxime fieri potuit diligentia investigatis, excerpsimus et enarravimus. Qua in re Weberi Catalogus codicum Berolinensium, indices a Westergaard et Boehtlingk editi, necnon manuscriptorum

* Vita 'Brigadier-General Alexander Walker, of the Bombay Army' inscripta, in Annual Biography and Obituary, 1832, p. 24 seqq. exstat.

in Curia Indica Londinensi adservatorum collatio adjumentum egregium praebuerunt*.

Indices quatuor adjecti sunt, quorum tres primi in usum Bibliothecae parati sunt. Primo collectionum singularum codices brevissime recensuimus, et argumentum operum aut Vedicorum aut dialectis recentioribus compositorum paucis tradidimus. Secundus nomina auctorum, tertius titulos librorum continet, uterque secundum ordinem alphabeticum literarum Anglicarum dispositus est. Quarto et nomina propria et res memorabiles hoc Catalogo tractatas amplexi, commodo virorum doctorum his studiis deditorum consulere voluimus.

Oxonii, Cal. Sept. 1864.

* Verzeichniss der Sanskrit-Handschriften der königlichen Bibliothek in Berlin, von Dr. Albrecht Weber. Berlin. 1853. 4°.—Codices Indici Bibliothecae regiae Havniensis, enumerati et descripti a N. L. Westergaard. Havniae. 1846. 4°.—Verzeichniss der auf Indien bezueglichen Handschriften und Holzdrucke im Asiatischen Museum, von Otto Boehtlingk, in libro: Das Asiatische Museum zu St. Petersburg, von Dr. Bernh. Dorn. St. Petersburg. 1846. 8°.

L. ARS POETICA ET RHETORICA (ALANKARA).

484.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 28. Long. foll. 1–19. 14. Lat. 7. Linn. 8–15. Long. foll. 20–28. $9\frac{1}{2}$. Lat. 6. Linn. 12.

A. Foll. 1–19. *Daṣarúpakae*, a *Dhananjaya*, Vishṇus filio, compositi, caput *primum*, cum commentario *Dhanikae*, Vishṇus filio. Initium, paulum emendatum, subjunxi: नमस्तस्मै गणेशाय यत्कंठः पुष्करायते । मदाभोगघनध्वानो नीलकंठस्य तांडवे ॥१॥ दशरूपानुकारेण यस्य माद्यंति भावुकाः। नमः सर्वविदे तस्मै विष्णवे भरताय च ॥२॥ कस्यचिदेव कदाचिद्दयया विषयं सरस्वती विदुषः । घटयति कमपि तमन्यो व्रजति जनो येन वैदग्धीं ॥३॥ उद्धृत्योद्धृत्य सारं यमखिलनिगमान्नाट्यवेदं विरंचिश्चक्रे यस्य प्रयोगं मुनिरपि भरतस्तांडवं नीलकंठः । शर्वाणी लास्यमस्य प्रतिपदमपरो लक्ष्म कः कर्तुमीष्टे नाट्यानां किं तु किंचित्प्रगुणरचनया लक्षणं संक्षिपामि ॥४॥ व्याकीर्णे मंदबुद्धीनां जायते मतिविभ्रमः । तस्यार्थस्तत्पदैरेव संक्षिप्य क्रियतेऽंजसा ॥५॥ आनंदनिःस्यंदिषु रूपकेषु व्युत्पत्तिमात्रं फलमल्पबुद्धिः । योऽपीतिहासादिवदाह साधु तस्मै नमः स्वादुपराङ्मुखाय ॥६॥ अवस्थानुकृतिर्नाट्यं रूपं दृश्यतयोच्यते । रूपकं तत्समारोपाद्दशधैव रसाश्रयं ॥७॥ नाटकं सप्रकरणं भाणः प्रहसनं डिमः । व्यायोगसमवाकारौ वीथ्यंकेहामृगा इति ॥८॥

Hoc capite auctor de dramatum constitutione et variis animorum affectionibus, quae iisdem exprimuntur, distichis 67. disseruit. Desinit in disticho: इत्याद्यशेषमिह वस्तु विशेषजातं रामायणादि च विभाव्य *Vṛihatkathám* च । आसूत्रयेत्तदनुनेतृरसानुगुण्याच्चित्रां कथामुचितचारुवचःप्रपंचैः ॥

Commentarius incipit: प्रणिपत्य शिवं सांबमाचार्यं भरतं तथा । क्रियते दशरूपस्य व्याख्यानं धनिकेन वै ॥ In hac parte Ratnávalím, Mudrárákshasam, Veṇísanháram frequentissime, Abhijnánaṣákuntalam, Uttararámacharitam, Chhalitarámam, Mahávíracharitam, Málatímádhavam, Málavikágnimitram, Mṛichchhakaṭikám rarius laudat.

Haec pars post annum 1820 exarata est.

B. Folia 20–28. Ejusdem commentarii fragmentum, quo disticha 1–28. explicantur.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (Wilson 335.)

485.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 65. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 6–14.

Inest *Kávyádarṣas*, artis poeticae speculum, quem librum *Daṇḍin* composuit, et in capita tria divisit. (A.) Initium, conjecturis meis paulum emendatum, subjunxi: चतुर्मुखमुखांभोजवनहंसवधूर्मम । मानसे रमतां दीर्घं सर्वशुक्ला सरस्वती ॥१॥ पूर्वशास्त्राणि संहृत्य प्रयोगानुपलक्ष्य च। यथासामर्थ्यमस्माभिः क्रियते काव्यलक्षणं ॥२॥ इह शिष्टानुशिष्टानां शिष्टानामपि सर्वथा । वाचामेव प्रसादेन लोकयात्रा प्रवर्तते ॥३॥ इदमंधं तमः कृत्स्नं जायेत भुवनत्रयं । यदि शब्दाह्वयं ज्योतिरासंसारं न दीप्यते ॥४॥ आदिराजयशोबिंबमादर्शं प्राप्य वाङ्मयं । तेषामसंनिधानेऽपि न स्वयं पश्यन्पश्यति ॥५॥ गौर्गौः कामदुघा सम्यक्प्रयुक्ता स्मर्यते बुधैः । दुष्प्रयुक्ता पुनर्गोत्वं प्रयोक्तुः सैव शंसति ॥६॥ तदल्पमपि नोपेक्ष्यं काव्ये दुष्टं कथंचन । स्याद्वपुः सुंदरमपि श्वित्रेणैकेन दुर्भगं ॥७॥ गुणदोषानशास्त्रज्ञः कथं विभजते जनः। किमंधस्याधिकारोऽस्ति रूपभेदोपलब्धिषु ॥८॥ अतः प्रजानां व्युत्पत्तिमभिसंधाय सूरयः । वाचां विचित्रमार्गाणां निबबंधुः क्रियाविधिं ॥९॥ तैः शरीरं च काव्यानामलंकाराश्च दर्शितः । शरीरं तावदिष्टार्थव्यवच्छिन्ना पदावली ॥१०॥ पद्यं गद्यं च मिश्रं च तत्त्रिधैव व्यवस्थितं । पद्यं चतुष्पदी तच्च वृत्तं जातिरिति द्विधा ॥११॥ छंदोविचित्यां सकलस्तत्प्रपंचो निदर्शितः । सा विद्या नौस्तितीर्षूणां गंभीरं काव्यसागरं ॥१२॥ मुक्तकं कुलकं कोषः[1] संघात[2] इति तादृशः । सर्गबंधानुरूपत्वादनुक्तः पद्यविस्तरः ॥१३॥ सर्गबंधो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं । आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुखं ॥१४॥ इतिहासकथोद्भूतमितरद्वा तथाश्रयं । चतुर्वर्गफलायत्तं चतुरोदात्तनायकं ॥१५॥ नगरार्णवशैलर्तुचंद्रार्कोदयवर्णनैः । उद्यानसलिलक्रीडामधुपानरतोत्सवैः ॥१६॥ विप्रलंभैर्विवाहैश्च कुमारोदयवर्णनैः । मंत्रदूतप्रयाणाजिनायकाभ्युदयैरपि ॥१७॥ अलंकृतमसंक्षिप्तं रसभावनिरंतरं । सर्गैरनतिविस्तीर्णैः श्रव्यवृत्तैः सुसंधिभिः ॥१८॥ सर्वत्र भिन्नसर्गांतैरुपेतं लोकरंजनं । काव्यं कल्पांतरस्थायि जायते सदलंकृति ॥१९॥ न्यूनमप्यत्र यैः कैश्चिदंगैः काव्यं न दुष्यति । यद्युपात्तेषु संपत्तिराराधयति तद्विदः ॥२०॥ गुणतः प्रागुपन्यस्य नायकं तेन विद्विषां । निराकरणमित्येष मार्गः प्रकृतिसुंदरः ॥२१॥ वंशवीर्यश्रुतादीनि वर्णयित्वा रिपोरपि । तज्जयान्नायकोत्कर्षकथनं च धिनोति नः ॥२२॥ अपादः पदसंतानो गद्यमाख्यायिका कथा । इति तस्य प्रभेदौ द्वौ तयोराख्यायिका किल ॥२३॥ नायकेनैव वाच्यान्या नायकेनेतरेण वा । स्वगुणाविष्क्रियादोषो नात्र भूतार्थशंसिनः ॥२४॥ अपि त्वनियमो दृष्टस्तत्राप्यन्यैरुदीरणात् । अन्यो वक्ता स्वयं वेति कीदृग्वा भेदकारणं ॥२५॥ वक्त्रं चापरवक्त्रं च सोच्छ्वासत्वं च भेदकं । चिह्नमाख्यायिकाश्चेत्प्रसंगेन कथास्वपि ॥२६॥ आर्यादिवत्प्रवेशः किं न वक्त्रापरवक्त्रयोः। भेदश्च दृष्टो लंभादिरुच्छ्वासो वास्तु किं ततः ॥२७॥ तत्कथाख्यायिकेत्येका जातिः संज्ञाद्वयान्विता । अत्रैवांतर्भविष्यंति शेषास्त्वाख्यानजातयः ॥२८॥ कन्याहरणसंग्रामविप्रलंभोदयादयः । सर्गबंधसमा एव नैते वैशेषिका गुणाः ॥२९॥ कविभावकृतं चिह्नमन्यत्रापि न

---

[1] Schol. *Kosho* yathá *Saptaṣatyádi*.

[2] Scholiasta: अन्यानपेक्ष एकश्लोकनिबंधो मुक्तकं । अनेकपद्यैनैकक्रियान्वितैनैकवाक्यार्थकथनं कुलकं । तच्च क्रियाया आद्यंतश्लोकावस्थितिभेदादाद्यकुलकमंत्यकुलकमिति द्विधा । असंहतार्थानामेककवेरनेककवीनां वा निबंधः कोषः । यथा सप्तशत्यादि । कल्पितकथ एकच्छंदोनिर्व्यूढः संघातः । यथा मेघदूतादि ॥

दुष्यति। सुखमिष्टार्थसंसिद्धौ किं हि न स्यान्महात्मनां ॥३०॥ मिश्राणि नाटकादीनि तेषामन्यत्र विस्तरः । गद्यपद्यमयी कापि चंपूरित्यभिधीयते ॥३१॥ तदेतद्वाङ्मयं भूयः संस्कृतं प्राकृतं तथा । अपभ्रंशश्च मिश्रं चेत्याहुराप्ताश्चतुर्विधं ॥३२॥ संस्कृतं नाम दैवी वागन्वाख्याता महर्षिभिः। तद्भवस्तत्समो देशीत्यनेकः प्राकृतः क्रमः ॥३३॥ महाराष्ट्राश्रयां भाषां प्रकृष्टं प्राकृतं विदुः। Ságaraḥ súktiratnánáṁ Setubandhádi yanmayam ॥३४॥ सौरसेनी च गौडी च Láṭí चान्या च तादृशी। याति प्राकृतमित्येव व्यवहारेषु संनिधिं ॥३५॥ आभीरादिगिरः काव्येष्वपभ्रंश इति स्थितिः। शास्त्रेषु संस्कृतादन्यदपभ्रंशतयोदितं ॥३६॥ संस्कृतं सर्गबंधादि प्राकृतं स्कंदकादि यत् । ओसारादिरपभ्रंशो नाटकादि तु मिश्रकं ॥३७॥ कथा हि सर्वभाषाभिः संस्कृतेन च बध्यते। भूतभाषामयीं त्वाहुरद्भुतार्थां Vṛihatkathám ॥३८॥ लास्यच्छलितसंपादि प्रेक्षार्थमितरत्पुनः। श्रव्यमेवेति सैषापि द्वयी गतिरुदाहृता ॥३९॥ अस्त्यनेको गिरां मार्गः सूक्ष्मभेदः परस्परं। तत्र विदर्भगौडीयौ वर्ण्येते प्रस्फुटांतरं ॥४०॥

Primo libro styli poetici (márga) species duas, *Vaidarbhím* et *Gauḍím*, distichis 106. adumbrat. Des. in fol. 13ª. Liber secundus incipit: काव्ये शोभाकरान् धर्म्मालंकारान्प्रचक्षते। ते चाद्यापि विकल्पन्ते कस्तान्कार्त्स्न्येन वक्ष्यति ॥१॥ किंतु बीजं विव(ka)ल्पानां पूर्व्वाचार्य्यैः प्रदर्शितम्। तदेव प्रतिसंहर्तुमयमस्मत्परिश्रमः ॥२॥ Hac parte de ornamentis orationis poeticae, sive tropis, figuris, similibus disputat. Distt. 370. Fol. 36ᵇ. Lib. III. incipit: अव्यपेतव्यपेतात्मा व्यावृत्तिर्व्वर्णसंहतेः। यमकं यच्च पादानामादिमध्यान्तगोचरम् ॥१॥ Hujus libri distichis centum primis alliterationis (*yamaka*) genera exponit[1]. Distichis 28. sequentibus aenigmatum species sedecim has breviter definit: *samágatá, vanchitá, vyutkrántá, pramushitá, samánarúpá, parushá, sankhyátá, prakalpitá, antaritá, nibhṛitá, samánaṣabdá, sammúḍhá, párihárikí, ekachhanná, ubhayachhanná, sankírṇá*. Denique distichis 129 (MS. 118) –192. decem maculas, in poematis vitandas, explicat: अपार्थं व्यर्थमेकार्थं ससंशयमपक्रमं। शब्दहीनं यतिभ्रष्टं भिन्नवृत्तं विसंधिकं ॥ देशकालकलालोकन्यायागमविरोधि च। इति दोषा दशैवैते परिवर्ज्या मनीषिभिः ॥ Omnia praecepta in singulis libris versuum, ab auctore ipso, nisi fallor, scriptorum, exemplis probata sunt. Qui versus quum rara in poematis Indicis simplicitate excellant, eos, qui in libro I. et priore lib. II. parte leguntur, subjeci:

कोकिलालापवाचालो मामेति मलयानिलः।
उच्छलच्छीकराच्छाच्छनिर्झरांभःकणोक्षितः ॥ 1, 48.
चंदनप्रणयोद्गंधिर्मंदो मलयमारुतः।
स्पर्धते रुद्धमद्धैर्यो वररामामुखानिलैः ॥ 49.
एष राजा यदा लक्ष्मीं प्राप्तवान्ब्राह्मणप्रियः।
ततःप्रभृति धर्मस्य लोकेऽस्मिन्नुत्सवोऽभवत् ॥ 54.
चंद्रे शरन्निशोत्तंसे कुंदस्तवकविभ्रमे।
इंद्रनीलनिभं लक्ष्म संदधात्यलिनः श्रियं ॥ 57.
चारु चांद्रमसं भीरु पश्येदं बिंबमंबरे।
मन्मनो मन्मथक्रांतं निर्दयं हंतुमुद्यतं ॥ 58.
मंडलीकृत्य बर्हाणि कंठैर्मधुरगीतिभिः।
कलापिनः प्रनृत्यंति काले जीमूतमालिनि ॥ 71.
अर्थिनां कृपणा दृष्टिस्त्वन्मुखे पतिता सकृत्।
तदवस्था पुनर्देव नान्यस्य मुखमीक्षते ॥ 78.
अस्तमस्तकपर्यस्तसमस्तार्कांशुसंस्तरा।
पीनस्तनस्थितातामकम्रवस्त्रेव वारुणी ॥ 83.
पयोधरतटोत्संगलग्नसंध्यातपांशुका।
कस्य कामातुरं चेतो वारुणी न करिष्यति ॥ 85.
गृहाणि नाम तान्येव तपोराशिर्भवादृशः।
संभावयति यान्येव पावनैः पादपांशुभिः ॥ 87.
अनयोरनवद्यांगि स्तनयोर्जृंभमाणयोः।
अवकाशो न पर्याप्तस्तव बाहुलतांतरे ॥ 88.
देवधिष्ण्यमिवाराध्यमद्यप्रभृति नो गृहं।
युष्मत्पादरजःपातधौतनिःशेषकल्मषं ॥ 91.
अल्पं निर्मितमाकाशमनालोच्यैव वेधसा।
इदमेवंविधं भावि भवत्याः स्तनजृंभणं ॥ 92.
पद्मान्यर्कांशुनिष्ठ्यूताः पीत्वा पावकविप्रुषः।
भूयो वमंतीव मुखैरुद्गीर्णारुणरेणुभिः ॥ 97.
गुरुगर्भभरक्लांता नमंत्यो मेघपंक्तयः।
अचलाधित्यकोत्संगसीमाः समधिशेरते ॥ 98.

Svabhávokti.

तुंडैराताम्रकुटिलैः पक्षैर्हरितकोमलैः।
त्रिवर्णराजिभिः कंठैरेते मंजुगिरः शुकाः ॥ 2, 9.
कलक्वणितगर्भेण कंठेनाघूर्णितेक्षणः।
पारावतः परिभ्रम्य रिरंसुश्चुंबति प्रियां ॥ 10.
बध्नन्नंगेषु रोमांचं कुर्वन्मनसि निर्वृतिं।
नेत्रे निमीलयन्नेष प्रियास्पर्शः प्रवर्तते ॥ 11.
कंठे कालः कपालेन करस्थेनेंदुशेखरः।
जटाभिः स्निग्धताम्राभिराविरासीद्वृषध्वजः ॥ 12.

Upamá.

त्वदाननमधीराक्षमाविर्दशनदीधिति।
भ्रमद्भृंगमिवालक्ष्य केसरं भाति पंकजं ॥ 44.
नलिन्या इव तन्वंग्यास्तस्याः पद्ममिवाननं।
मया मधुव्रतेनेव पायं पायमरम्यत ॥ 45.
नैकोपि त्वादृशोऽद्यापि जायमानेषु राजसु।
ननु द्वितीयो नास्त्येव पारिजातस्य पादपः ॥ 47.
दिवो जागर्ति रक्षायै पुलोमारिर्भुवो भवान्।
असुरास्तेन हन्यंते सावलेपा नृपास्त्वया ॥ 49.

[1] Ex hoc libro maxima pars eorum excerpta est, quae W. Yates in 'Essay on Sanscrit Alliteration,' As. Res. XX. p. 135 sqq., de ea re protulit.

Rúpaka.

ताम्रांगुलिदलश्रेणि नखदीधितिकेसरं ।
ध्रियते मूर्ध्नि भूपालैर्भवच्चरणपंकजं ॥ 68.
अकस्मादेव ते चंडि स्फुरिताधरपल्लवं ।
मुखं मुक्तारुचो धत्ते घर्मांभःकणमंजरीः ॥ 70.
वल्गितभ्रु गलद्घर्मजलमालोहितेक्षणं ।
विवृणोति मदावस्थामिदं वदनपंकजं ॥ 72.
मदपाटलगंडेन रक्तनेत्रोत्पलेन ते ।
मुखेन मुग्धे कोऽप्येष जनो रागमयः कृतः ॥ 74.
मदरक्तकपोलेन मन्मथस्त्वन्मुखेंदुना ।
नर्तितभ्रूलतेनालं मर्दितुं भुवनत्रयं ॥ 79.
हरिपादः शिरोलग्नजह्नुकन्याजलांशुकः ।
जयत्यसुरनिःशंकसुरानंदोत्सवध्वजः ॥ 80.
न मीलयति पद्मानि न नभोऽप्यवगाहते ।
त्वन्मुखेंदुर्ममासूनां हरणायैव यस्यति ॥ 82.
गांभीर्येण समुद्रोऽसि गौरवेणासि पर्वतः ।
कामदत्वाच्च लोकानामसि त्वं कल्पपादपः ॥ 84.
अयमालोहितच्छायो मदेन मुखचंद्रमाः ।
संनद्धोदयरागस्य चंद्रस्य प्रतिगर्जति ॥ 88.
चंद्रमाः पीयते देवैर्मया त्वन्मुखचंद्रमाः ।
अस्तमलो(?)ऽप्ययं शश्वदयमापूर्णमंडलः ॥ 89.
नैतन्मुखमिदं पद्मं न नेत्रे भ्रमराविमौ ।
एतानि केसराण्येव नैता दंतार्चिषस्तव ॥ 93.

Dípaka.

पवनो दक्षिणः (दारुणः?) पर्णं जीर्णं हरति वीरुधां ।
स एवावनतांगीनां मानभंगाय कल्पते ॥ 97.
चरंति चतुरंभोधिवेलोद्यानेषु दंतिनः ।
चक्रवालाद्रिकुंजेषु कुंदभासो गुणाश्च ते ॥ 98.
श्यामलाः प्रावृषेण्याभिर्दिशो जीमूतपंक्तिभिः ।
भुवश्च सुकुमाराभिर्नवशाद्वलराजिभिः ॥ 99.
विष्णुना विक्रमस्थेन दानवानां विभूतयः ।
क्वापि नीताः कुतोऽप्यासन्नानीता दैवतर्द्धयः ॥ 100.
नृत्यंति निचुलोत्संगे गायंति च कलापिनः ।
बध्नंति च पयोदेषु दृशो हर्षांबुगर्भिणीः ॥ 102.
मंदो गंधवहः क्षारो (?) वह्निरिंदुश्च जायते ।
चर्चाचंदनपातश्च शस्त्रघातः प्रवासिनां ॥ 103.
जलं जलधरोद्गीर्णं कुलं गृहशिखंडिनां ।
चंचलं तडितां दाम बलं कुसुमधन्विनः ॥ 104.
त्वया नीलोत्पलं कर्णे स्मरेणास्त्रं शरासने ।
मयापि मरणे चेतस्त्रयमेतत्समं कृतं ॥ 105.
अवलेपमनंगस्य वर्धयंति बलाहकाः ।
कर्षयंति तु घर्मस्य मारुतोद्धूतशीकराः ॥ 108.
हरत्याभोगमीशानां (?) गृह्णाति ज्योतिषां गणं ।
आदत्ते चाद्य मे प्राणानसौ जलधरावली ॥ 110.
हृद्यगंधवहास्तुंगास्तमालश्यामलत्विषः ।
दिवि भ्रमंति जीमूता भुवि चैते मतंगजाः ॥ 112.

Ávritti.

विकशंति कदंबानि स्फुरंति कुटजद्रुमाः ।
उन्मीलंति च कंदल्यो दलंति ककुभानि च ॥ 116.
उत्कंठयंति मेघानां माला वृंदं कलापिनां ।
यूनां चोत्कंठयत्यद्य मानसं मकरध्वजः ॥ 117.
जित्वा विश्वं भवानद्य विहरत्यवरोधनैः ।
विहरत्यप्सरोभिस्ते रिपुवर्गो दिवं गतः ॥ 118.

Ákshepa.

कुतः कुवलयं कर्णे करोषि कलभाषिणि ।
किमपांगमपर्याप्तमस्मिन्कर्मणि मन्यसे ॥ 122.
सत्यं ब्रवीमि न त्वं मां द्रष्टुं वल्लभ लप्स्यसे ।
अन्याचुंबनसंक्रांतलाक्षारक्तेन चक्षुषा ॥ 124.
तव तन्वंगि मिथ्यैव रूढमंगेषु मार्दवं ।
यदि सत्यं मृदून्येव किमकांडे रुजंति मां ॥ 126.
सुंदरी सा न वेत्येष विवेकः केन जायते ।
प्रभामात्रं हि तरलं दृश्यते तत्र नाश्रयः ॥ 129.
चक्षुषी तव रज्येते स्फुरत्यधरपल्लवः ।
भ्रुवौ च भुग्ने न तथाप्यदुष्टस्यास्ति मे भयं ॥ 131.
दूरे प्रियतमः सोऽयमागतो जलदागमः ।
दृष्टाश्च फुल्ला निचुला न मृता चास्मि किं त्विदं ॥ 134.
न चिरं मम तापाय तव यात्रा भविष्यति ।
यदि यास्यसि याहि त्वमलमाशंकयात्र ते ॥ 136.
धनं च बहु लभ्यं ते सुखं क्षेमं च वर्त्मनि ।
न च मे प्राणसंदेहस्तथापि प्रिय मा स्म गाः ॥ 137.
जीविताशा बलवती धनाशा दुर्बला मम ।
गच्छ वा तिष्ठ वा कांत स्वावस्था ते निवेदिता ॥ 140.
गच्छ गच्छसि चेत्कांत पंथानः संतु ते शिवाः ।
ममापि जन्म तत्रैव भूयाद्यत्र गतो भवान् ॥ 142.
यदि सत्यैव यात्रा ते काप्यन्या गृह्यतां त्वया ।
अहमद्यैव रुद्धास्मि रंध्रान्वेषणमृत्युना ॥ 144.
गंता चेद्गच्छ तूर्णं ते कर्णौ यांति पुरा रवाः ।
आर्तबंधुमुखोद्गीर्णाः प्रयाणपरिपंथिनः ॥ 146.
गच्छेति वक्तुमिच्छामि त्वत्प्रियं मत्प्रियैषिणी ।
निर्गच्छति मुखाद्वाणी मा गा इति करोमि किं ॥ 148.
क्षणदर्शनविघ्नाय पक्ष्मस्पंदाय कुप्यतः ।
प्रेम्णः प्रयाणं ते ब्रूहि मया तस्येष्टमिष्यते ॥ 150.
सहिष्ये विरहं नाथ देह्यदृश्यांजनं मम ।
यदक्तनेत्रां कंदर्पः प्रहर्तुं मां न पश्यति ॥ 152.
प्रवृत्तैव प्रयामीति वाणी वल्लभ ते मुखात् ।
अयातापि त्वयेदानीं मंदप्रेम्णा ममास्ति किं ॥ 154.

नाघ्रातं न कृतं कर्णे स्त्रीभिर्मधुनि नार्पितं ।
त्वद्विषां दीर्घिकास्वेव विशीर्णं नीलमुत्पलं ॥ 156.
अर्थो न संभृतः कश्चिन्न विद्या काचिदर्जिता ।
न तपः संचितं किंचिद्गतं च चतुरं वयः ॥ 158.
किमयं शरदंभोदः किं वा हंसकदंबकं ।
रुतं नूपुरसंवादि श्रूयते तन्न तोयदः ॥ 160.
अमृतात्मनि पद्मानां द्वेष्टरि स्निग्धतारके ।
मुखेंदौ तव सत्यस्मिन्नपरेण किमिंदुना ॥ 162.
चित्रमाक्रांतविश्वोऽपि विक्रमस्ते न शाम्यति ।
कदा वा दृश्यते तृप्तिरुदीर्णस्य हविर्भुजः ॥ 164.
न स्तूयसे नरेंद्र त्वं ददासीति कदाचन ।
स्वमेव मत्वा गृह्णंति यतस्त्वद्धनमर्थिनः ॥ 166.

Arthántaranyása.

भगवंतौ जगन्नेत्रे सूर्याचंद्रमसावपि ।
पश्य गच्छत एवास्तं नियतिः केन लंघ्यते ॥ 171.
पयोमुचः परीतापं हरंत्येते शरीरिणां ।
न ह्यात्मलाभो महतां परदुःखोपशांतये ॥ 172.
उत्पादयति लोकस्य प्रीतिं मलयमारुतः ।
ननु दाक्षिण्यसंपन्नः सर्वस्य भवति प्रियः ॥ 173.
जगदाह्लादयत्येष मलिनोऽपि निशाकरः ।
अनुगृह्णाति हि परान्सदोषोऽपि द्विजेश्वरः ॥ 174.
मधुपानकलात्कंठान्निर्गतोऽप्यलिनां ध्वनिः ।
कटुर्भवति कर्णस्य कामिनां, प्राप्तमीदृशं ॥ 175.
अयं मम दहत्यंगमंभोजदलसंस्तरः ।
हुताशनप्रतिनिधेर्दाहात्मा ननु युज्यते ॥ 176.
क्षिणोतु कामं शीतांशुः किं वसंतो दुनोति मां ।
मलिनाचरितं कर्म सुरभेर्नन्वसांप्रतं ॥ 177.
कुमुदान्यपि दाहाय किमंग कमलाकरः ।
न हींदुगृह्येषूग्रेषु सूर्यगृह्यो मृदुर्भवेत् ॥ 178.

Vyatireka.

धैर्यमाहात्म्यलावण्यप्रमुखैस्त्वमुदन्वतः ।
गुणैस्तुल्योऽसि भेदस्तु वपुषैवेदृशेन ते ॥ 180.
अभिन्नवेलौ गंभीरावंबुराशिर्भवानपि ।
असावंजनसंकाशस्त्वं तु चामीकरच्छविः ॥ 182.
त्वं समुद्रश्च दुर्वारौ महासत्त्वौ सतेजसौ ।
इयांस्तु युवयोर्भेदः स जडात्मा पटुर्भवान् ॥ 184.
स्थितिमानपि धीरोऽपि रत्नानामाकरोऽपि सन् ।
तव कक्षां न यात्येव मलिनो मकरालयः ॥ 186.
वहन्नपि महीं कृत्स्नां सशैलवनसागरां ।
भर्तृभावाद्भुजंगानां शेषस्त्वत्तो निकृष्यते ॥ 187.
त्वन्मुखं कमलं चेति द्वयोरप्यनयोर्भिदा ।
कमलं जलसंरोहि त्वन्मुखं त्वदुपाश्रयं ॥ 189.
अभ्रूविलासमस्पृष्टमदरागं मृगेक्षणं ।
इदं तु नयनद्वंद्वं तव त्वद्गुणभूषितं ॥ 190.
त्वन्मुखं पुंडरीकं च फुल्ले सुरभिगंधिनी ।
भ्रमद्भ्रमरमंभोजं लोलदृष्टि मुखं तव ॥ 193.
चंद्रोऽयमंबरोत्तंसो हंसोऽयं तोयभूषणः ।
नभो नक्षत्रमालीदमिदमुत्कुमुदं पयः ॥ 194.
अरत्नालोकसंहार्यमवार्यं सूर्यरश्मिभिः ।
दृष्टिरोधकरं यूनां यौवनप्रभवं तमः ॥ 196, etc.

In marginibus perbrevis commentarius, *Kávyádarṣa-márjana* dictus, adscriptus est, a *Harinátha*, Viṣvadharae filio, Keṣavae et Bhánus fratre natu minore, compositus. Incipit: गिरीशहृतदेहार्द्धां गिरीशत्वसमृद्धये । etc. तातं विश्व[ध]रं नत्वा ज्यायांसङ्केशवं गुरुम् । भानोरवरजेनायं प्रक्रमः क्रियते मया ॥ Idem Kaṇṭhábharaṇam librum peniculo se abstersisse profitetur (Kaṇṭhábharaṇamárjana), quo negotio eum melius perfunctum esse spero, quam in commentario nostro, quo non multam Daṇḍinis verbis claritatem attulit. Praeter *Alankáraṣekharam*, Kávyaprakáṣam, Vámanam, etiam Bhámaham laudat, hujusque praecepta Daṇḍinem secutum esse ad I, 15. declarat (भामहादिमतमाह).

Codex anno 1647 non satis accurate exaratus est. (Wilson 336.)

486.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 59. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 19, 20.

Foll. 1–24. *Kávyádarṣas* liber. (B.)

I. Márgavibhávana, fol. 4[b]; II. Arthálankáravibhávana, fol. 17[a]; III. Dushkarádidarṣana, fol. 24[b].

Haec voluminis pars a Pítámbaraṣarman post annum 1815 parum accurate exarata est. (Wilson 333[a].)

487.

Foll. 25–59. *Kávyálankáravṛittis, Vámanae* de arte poetica aphorismi, cum commentario auctoris ipsius. Incipit:

प्रणम्य परमं ज्योतिर्वामनेन कविप्रिया ।
काव्यालंकारसूत्राणां स्वेषां वृत्तिर्विधीयते ॥

Kávyaṁ gráhyam alaṅkárát ॥ काव्यं खलु ग्राह्यमुपादेयं भवत्यलंकारात् ॥ काव्यशब्दो यं गुणालंकारसंस्कृतयोः शब्दार्थयोर्वर्त्तते भक्त्या तु शब्दार्थमात्रे ॥ को सावलंकार इत्यत आह ॥ *Saundaryam alaṅkáraḥ* ॥ etc.

Opus in capita quinque (*adhikaraṇa*) eaque in lectiones (adhyáya) divisa sunt.

I. 3 adhy. De poesis natura. Stylum (ríti) post-

quam poesis esse animam constituit[1], in species tres dividit: *Vaidarbhí, Gaudí, Pánchálí*[2], singulasque accuratius definit. Lectione tertia poesis auxilia exponit[3]. Tum poemata oratione aut soluta, aut metris devincta scribi posse affirmat (काव्यं गद्यं च पद्यं च). Orationis solutae tria genera definit: *vrittagandhi, chúrnam, utkalikáprâyam*. Denique inter omnia opera poetica decem dramatum genera excellere ait: संदर्भेषु दशरूपकं श्रेयः। तद्धि चित्रं। चित्रपटवद्विशेषसाकल्यात् ॥

II. 2 adhy. Hoc capite vitia exponit, quibus opera poetica contaminentur. Eaque perperam adhibitis aut in vocabulis, aut vocabulorum significatione, aut sententiis, aut sententiarum tenore reperiuntur: 1. दुष्टं पदमसाधु ॥ कष्टं ग्राम्यमप्रतीतमनर्थकं च ॥ 2. अन्यनेयगूढार्थाश्लीलक्लिष्टानि च ॥ 3. भिन्नवृत्तयतिभ्रष्टविसंधीनि वाक्यानि (scil. दुष्टानि) ॥ 4. व्यर्थैकार्थसंदिग्धायुक्तापक्रमलोकविद्याविरुद्धानि ॥

III. 3 adhy. De orationis poeticae coloribus (*guṇa*). Atque carminis pulchritudo sententiarum convenientia comparatur, non vero sermonis artibus externis. Quas, si solae usurpentur, poematis tantum non poeticis nitorem quendam afferre posse ait: काव्यशोभायाः कर्तारो धर्मा गुणाः ॥ ते चौजःप्रसादादयो, न यमकोपमादयः, कैवल्येन तेषामकाव्यशोभाकरत्वात् ॥ Quae virtutes poesis pulchritudinem adaugeant, ea esse *ornamenta: tad-* (i. e. *kávyaṣobháyáḥ*) *atiṣayahetavas tv alankárá iti*. Jam poesis colores singulos definit, eosque aut in verbis conspici ait, aut in rebus ipsis: A. *Ṣabdaguṇáḥ*: ओजःप्रसादश्लेषसमतासमाधिमाधुर्यसौकुमार्योदारतार्थव्यक्तिकांतयो बंधगुणाः ॥ B. *Arthaguṇáḥ* = A: त एवार्थगुणाः ॥

IV. 3 adhy. De sermonis poetici ornamentis externis (*alankára*), quibus carminum venustas adaugetur, qualia artibus metricis, parabolis, tropis, similibus rebus constant. A. *Ṣabdálankára*: a. *yamaka*; b. *anuprása*, quibus vocabulis syllabarum consonarum repetitio quaedam artificiosa et regulis restricta significatur. B. *Arthálankára: upamá*[4]. Postquam lectione secunda parabolarum naturam definivit, tertia auctor earum species exponit (*upamáprapancha*).

V. 2 adhy. Hoc capite miscellanea praecepta quaedam tradit, partim metrica, partim syntactica, partim grammatica, eaque práyogika (πρακτικός) nomine comprehendit, quia ex usu communi hausta sunt, etiamsi quaedam theoriae repugnent: a. *kávyasamaya*, regulae e communi poetarum usu deductae; b. *ṣabdaṣuddhi*, de sermonis puritate. Hac parte Vámana de grammaticae partibus quibusdam disputat, quarum in usu poetae aequales a praeceptis grammaticorum antiquiorum discedebant.

His summa breviter enarrata est libri, subtilitate et perspicacitate, meo quidem judicio, inter omnia opera rhetorica praestantissimi. Exemplorum ad praecepta probanda adhibitorum partem ipse scripsit, partem ex aliis libris hausit, idque ipse in medio libro declarat: एभिर्निदर्शनैः स्वीयैः परकीयैश्च पुष्कलैः। etc. Atque Daṇḍinem in fontibus ejus fuisse, e versibus multis colligitur, qui e *Kávyádarṣa* excerpti sunt. Cf. II, 2:

अभावहेतवः केचिद्व्याक्रियंते मनोरमाः ॥ 2, 245.
अनभ्यासेन विद्यानामसंसर्गेण धीमतां।
अनिग्रहेण चाक्षाणां जायते व्यसनं नृणां ॥ 2, 246.
गतः कामकथोन्मादो गलितो यौवनज्वरः।
क्षतो मोहश्च्युता तृष्णा कृतं पुण्याश्रमे मनः ॥ 2, 247.
वनान्यमूनि न गृहाण्येता नद्यो न योषितः।
मृगा इमे न दायादास्तन्मे नंदति मानसं ॥ 2, 248.
अत्यंतमसदार्याणामनालोचितचेष्टितं।
अतस्तेषां विवर्धंते सततं सर्वसंपदः ॥ 2, 249.
उद्यानसहकाराणामनुद्भिन्ना न मंजरी।
देयः पथिकनारीणां सतिलः सलिलांजलिः ॥ 2, 250.

etc., quae disticha loco supra indicato in Kávyádarṣa leguntur, nisi forte uterque exempla e communi libro quodam excerpserunt. Nominatim auctores et libros hos laudat: *Námamálá* lexicon, I, 3; *Viṣákhila* (? I, 3. कला नृत्यगीतादिकाः। तासामभिधायकानि शास्त्राणि विशाखिलादिप्रणीतानि कलाशास्त्राणि); *Ṣúdraka*, III, 2. शूद्रकादि- sic प्रबंधेषु भूयानस्य [श्लेषस्य] प्रपंचः; *Hariprabodha*, IV, 1.

Haec voluminis pars post annum 1815 e codice Bengalensi parum accurate transscripta est. (WILSON 333[b].)

488.

Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 48. Long. 12½. Lat. 9. Linn. 24.

Vámanavṛittiṭíká, commentarius ad *Vámanae* Alankáravṛitti librum, a *Maheṣvara* scriptus. Incipit: प्रणम्य परमात्मानं जगज्जन्मादिकारणं। साधुवामनसूत्राणां व्याख्या प्राख्यायते मया ॥ तत्र निगमनिरूढार्थयथार्थज्ञानसंपन्नहृदयः परमकारुणिकः श्रीवामनाचार्य्यः सकलहृदयहृदयाह्लादकारणकाव्यालङ्कारसूत्राणि प्रथमतो विधाय तत्त्वबुभुत्सुझटितिबोधाय स्वयमेव तदर्थविवरणवृत्तिं चिकीर्षुः

[1] रीतिरात्मा काव्यस्य ॥ विशिष्टपदरचना रीतिः ॥ विशेषो गुणात्मा ॥

[2] विदर्भादिषु दृष्टत्वात्तत्समाख्या ॥ समग्रगुणा वैदर्भी ॥

[3] *Loko vidyá prakírṇam cha kávyángáni* ॥ शब्दस्मृत्यभिधानकोशछंदोविचितिकलाकामशास्त्रदंडनीतिपूर्वा विद्याः। लक्ष्यज्ञत्वमभियोगो वृद्धसेवावेक्षणं प्रतिभानमवधानं च काव्यांगानि ॥ Alibi haec leguntur: 'Nulla vox, nulla sententia, nulla doctrina, nulla ars, quae non poeticae ministra; eheu gravissimum poetae officium.'

[4] उपमानोपमेययोर्गुणलेशतः साम्यमुपमा ॥

शिष्टाचार प्रमाणमिति व्यवस्थापयन् परमात्मप्रणामरूप मङ्गलं शिष्यशिक्षार्थं शास्त्रादौ निवध्नन्नाह प्रणम्येत्यादिना॥ Accuratam Vámanae expositionem in hoc libro frustra quaeras, tanto enim auctorem recentiorum systematum fuco Maheşvara obruit, ut illo saepe sit obscurior.

Cap. I. fol. 13^b; II. fol. 22^a; III. fol. 30^a; IV. fol. 48^a. Capitis quinti commentarius desideratur.

In folio 8^b. haec subscriptio legitur: इति श्रीसुवुद्धिमिश्रमहेश्वरकृतौ साहित्यसर्वस्वे etc.

Codex post annum 1810 a Pítámbaraşarman satis accurate exaratus est. (WILSON 345.)

489.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 151. Long. 14. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 11.

Sarasvatíkanthábharanam, liber *Bhojadevae* regi tributus. Incipit:

ध्वनिर्वर्णाः पदं वाक्यमित्यास्पदचतुष्टयम्
यस्याः सूक्ष्मादिभेदेन वाग्देवीं तामुपास्महे १
निर्दोषं गुणवत्काव्यमलंकारैरलंकृतम्
रसान्वितं कविः कुर्वन् कीर्तिं प्रीतिं च विंदति २
दोषाः पदानां वाक्यानां वाक्यार्थानां च षोडश
हेयाः काव्ये कवींद्रैर्ये तानेवादौ प्रचक्ष्महे ३

Liber in capita quinque divisus est.

I. *Doshaguṇavivechanam*. Foll. 1–19. 1. doshás (16) fol. 1^a–7^a. 2. şabdaguṇás (24) fol. 7^a–9^b. 3. vákyárthaguṇás (24) fol. 9^b–11^b. 4. padadoshánám adoshatvam fol. 11^b–14^a. 5. vákyadoshánám adoshatvam fol. 14^a–16^b. 6. vákyárthadoshánám adoshatvam fol. 16^b–19^b.

II. *Şabdálankára*. Foll. 20–53. Incipit: शब्दार्थाभियसंज्ञाभिरलंकारान्कवीश्वराः वाह्यानाभ्यंतरान्वाह्याभ्यंतरांश्चानुशासति १ ये व्युत्पत्यादिना शब्दमलंकर्तुमिह क्षमाः शब्दालंकारसंज्ञास्ते ज्ञेया जात्यादयो वुधैः २. 1. játi inc. in fol. 20^a. 2. gati fol. 21^b. 3. ríti sive márga fol. 22^a (वैदर्भी साथ पांचाली गौडीयावंतिका तथा। लाटीया मागधी चेति षोढा रीतिर्निगद्यते॥ antiquiores vero tres tantum species enumerant). 4. vritti fol. 23^a (कैशिक्यारभटी चैव सात्वती भारती तथा। मध्यमारभटी चैव तथा मध्यमकैशिकी)[1]. 5. chháyá fol. 23^b. 6. mudrá fol. 23^b. 7. ukti fol. 24^a. 8. yukti fol. 24^b. 9. bhaṇiti fol. 25^b. 10. gumphaná fol. 26^a. 11. şayyá fol. 26^b. 12. paṭhiti fol. 27^b. 13. yamaka fol. 29^a. 14. şlesha fol. 32^b. 15. anuprása fol. 34^a. 16. chitra fol. 42^a. 17. vákovákya fol. 48^a. 18. praheliká fol. 49^b. 19. gúḍha fol. 50^a. 20. praşnottara fol. 50^b. 21. adhyeya fol. 51^a. 22. şravya fol. 51^b. 23. prekshya fol. 52^a. 24. abhineya fol. 52^a.

III. *Arthálankára*. Foll. 54–72. Incipit: अलमर्थमलंकर्तुं ये व्युत्पत्यादिवर्त्मना ज्ञेया जात्यादयः प्राज्ञैस्ते र्थालंकारसंज्ञया. 1. játi fol. 54^a. 2. vibhávaná fol. 55^b. 3. hetu fol. 56^a. 4. ahetu fol. 58^a. 5. súkshma fol. 58^b. 6. uttara fol. 59^a. 7. virodha fol. 59^b. 8. sambhava fol. 60^a. 9. anyonya fol. 61^a. 10. parivritti fol. 61^b. 11. nidarşana fol. 62^a. 12. bheda fol. 62^b. 13. samáhita fol. 64^a. 14. bhránti fol. 64^b. 15. vitarka fol. 65^b. 16. mílita fol. 66^a. 17. smriti fol. 67^a. 18. bháva fol. 67^a. 19. pratyaksha fol. 68^a. 20. anumána fol. 68^b. 21. ágama fol. 69^a. 22. upamána fol. 69^b. 23. arthápatti fol. 70^b. 24. abháva fol. 71^b (प्रत्यक्षपूर्वाणि प्रमाणानि जैमिनेः).

IV. *Ubhayálankriyá*. Foll. 73–107. Incipit: शब्देभ्यो यस्त्विवादिभ्य उपमादिः प्रतीयते विशिष्टोऽर्थः कवीनां ता उभयालंक्रियाः प्रियाः. 1. upamá fol. 73^b. 2. rúpaka fol. 77^a. 3. sámya fol. 80^b. 4. samşaya fol. 84^a. 5. apahnuti fol. 84^b. 6. samádhi fol. 85^b. 7. samásokti fol. 86^b. 8. utprekshá fol. 88^a. 9. aprastutastuti fol. 89^b. 10. tulyayogitá fol. 90^a. 11. leşa fol. 90^b. 12. sahokti fol. 91^b. 13. samuchchaya fol. 92^b. 14. sákshepa fol. 94^b. 15. arthántaranyása fol. 96^a. 16. vişeshokti fol. 96^b. 17. parikara (sive *parishkriti*) fol. 97^b. 18. dípaka fol. 100^b. 19. krama fol. 102^a. 20. paryáya fol. 103^a. 21. atişaya fol. 104^a. 22. şlesha fol. 104^b. 23. bhávika fol. 105^b. 24. samsrishṭi fol. 106^b.

V. *Rasavivechana*. Foll. 108–151. Incipit: रसो भिमानोऽहंकारः शृंगार इति गीयते यो र्थैस्तस्यान्वयात्काव्यं कमनीयत्वमश्नुते. Hoc capite auctor de his rebus disputavit: भावो जन्मानुबंधोऽर्थनिष्पत्तिः पुष्टिसंकरौ। ह्रासाभासौ शमः शेषो विशेषः परिशेषवान्॥ विप्रलंभोऽथ संभोगस्तच्चेष्टास्तत्परीष्टयः। निरुक्तयः प्रकीर्णानि प्रेमाणः प्रेमपुष्टयः। नायिकानायकगुणाः पाकाद्याः प्रेमभक्तयः॥ नानालंकारसंसृष्टेः प्रकाराश्च रसोक्तयः। चतुर्विंशतिरित्युक्ता रसान्वयविभूतयः॥ Neque tamen, velut in libris reliquis, partes singulas accurate distinxit.

Omnia praecepta variorum poetarum versibus probata sunt. Atque fontes suos auctor ipse non indicavit, nominatim enim praeter *Váṇam*, Harshadevae tantum *Ratnávalím*, *Chhalitarámam* comoediam, Náráyaṇae Veṇísamháram, Mághae Şişupálam laudavit. Quum vero singula disticha accuratius inspexissem, horum poetarum operibus eum usum esse comperi[2]: 1. *Adbhutapuṇya* (आयाते दयिते मरुस्थलभुवां = Şárngadhara 111, 3). 2. *Amarúka*. 3. *Kálidása* (Urvaşí, Kumára, Megha, Raghu, Şákuntala)[3]. 4. *Kríḍáchandra* (च्युतामिंदोर्लेखां = Ş. 4, 10). 5. Chhinnama (कल्पांते शमितत्रिविक्रम = Ş. 4, 12).

[1] Auctorem numeros 24, 16, 6, 4. adamasse facile percipitur.

[2] Major vero distichorum pars unde desumta sit, hucusque me latet.

[3] *Málávikágnimitrae* ne unum quidem distichon citat.

6. *Dandin*, e cujus Kávyádarṣa non modo regulas plurimas, sed etiam omnia fere exempla excerpsit. 7. *Dhárákadamba* (बाले मालेयमुच्चैर् = Ṣ. 134, 6). 8. *Náráyaṇa* (Veṇísaṁhára). 9. *Nidrádaridra* (जाने कोपपराङ्मुखी = Ṣ. 106, 7). 10. *Padárthadharmasangraha* (hujus libelli distichon primum laudatur). 11. *Bhaṭṭi* (Bhk.). 12. *Bhadantajnánavarman* (किं जातोऽसि चतुष्पथे = Ṣ. 58, 1). 13. *Bhartṛimeṇṭha* (मधुरविकसितोत्पला = Ṣ. 139, 5). 14. *Bhartṛihari*. 15. *Bhavabhúti* (Uttara, Mahávíra, Málatí). 16. *Bháravi* (Kiráta). 17. *Mahánáṭaka*. 18. *Mágha* (Ṣiṣupála). 19. *Rájaṣekhara* (Karpúramanjarí, Prachaṇḍapáṇḍava, Viddhaṣálabhanjiká). 20. *Lakshmídhara* (कंपंते कपयो भृशं = Ṣ. 137, 3). 21. *Váṇa*. 22. *Vijjáká* (उन्नमय्य सकचग्रहं = Ṣ. 32. 17. दृष्टिं हे प्रतिवेशिनि = Ṣ. 132, 9. विलासमसृणोल्लसन् = Ṣ. 36, 14). 23. *Vihlaṇa*. 24. E versibus in Ṣárngadharapaddhati *Bhojarájae* tributis duos in hoc libro reperi: कियन्मात्रं जलं et यदेतच्चंद्रांतर्[1]. *Munja* capitis primi disticho celebratur:

सौजन्यांबुनिधे बुधप्रिय गुणप्राकार धर्मद्रुम-
प्रारोह प्रतिपन्नवत्सल महात्यागिन्विवेकाश्रय ।
लक्ष्म्यावास मनस्विनीमनसिजव्यापारदीक्षागुरो
श्रीमन्मुंज किमित्यमुं जनमुपस्प्रष्टुं दृशा नार्हसि ॥

His igitur librum post decimum seculum compositum esse manifestum est.

Codex anno 1821 satis accurate exaratus est. (Wilson 246.)

490.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 106. Long. 14. Lat. 5½. Linn. 11.

Ratnadarpaṇas, commentarius ad *Sarasvatíkaṇṭhábharaṇam*, a *Ratneṣvara* (Rámaṣinhádeva?) scriptus. Incipit:

एकेन यस्य यमिनः प्रमदेव देह-
मर्धेन राजति पुमानिव चापरेण
तत्वक्रमादथ च न प्रमदा पुमान्वा
श्रेयांसि वर्धयतु स स्मरशासनो वः १
श्रीरामसिंहदेवेन दोर्दंडदलितद्विषा
क्रियते [ऽ]वंतिभूपालकंठाभरणदर्पणः २

Codice nostro tria tantum capita prima continentur. I. fol. 45[b]; II. fol. 89[a]; III. fol. 106[a]. Auctor ipse commentarium ad Kávyaprakáṣam se scripsisse profitetur, fol. 25[a].

Codex anno 1822 exaratus est. (Wilson 164.)

[1] Distichon लिंपतीव तमोऽंगानि, quod in Mṛichchhakaṭiká legitur, a Ṣárngadhara Meṇṭhae et Vikramádityae tribuitur.

491.

Opuscula tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 75. Long. foll. 1–17. 13½. reliquorum 12. Lat. 5.

Foll. 1–17. Linn. 11. *Ṣringáratilakam*, quo libello *Rudrabhaṭṭa* (Rudraṭa) τὸ πάθος ἐρωτικόν tractavit et exemplis suis illustravit. Incipit: शृंगारी गिरिजानने सकरुणो रत्यां प्रवीरः स्मरे etc.

Capite primo (distt. 166.) Rudra de *náyaka* et *náyiká*, secundo (distt. 114.) de amantium variis animi affectionibus, tertio (distt. 84.) de πάθεσι in universum exponit.

Auctor non modo a Mammaṭa et Viṣvanátha, sed etiam a Ṣárngadhara laudatur. In cujus anthologia quum novem disticha auctori nostro tributa sint, quinque in hoc libello reperi: Ṣ. 102, 12 = R. 1, 95; 115, 2 = 1, 35; 123, 2 = 2, 106; 123, 7 = 1, 51; 131, 5 = 1, 29.

Ejusdem opusculi apographon, anno 1584 non accurate exaratum, in codice E. I. H. 290. exstat.

Haec voluminis pars anno 1821 negligenter exarata est. (Wilson 243[a].)

492.

Foll. 117–126. Linn. 9. Continetur his foliis initium libri rhetorici cujusdam, nisi fallor, *Alankárakaustubhae*, a *Karṇapúra* scripti, cum commentario auctoris anonymi. Textus incipit: ग्रंथारंभे स्वाभीष्टदेवतानामगुणकीर्त्तनात्मकं मंगलमंगीकुर्वाण ग्रंथकारो ग्रंथस्य निर्विघ्नां परिसमाप्तिमाशास्ते। स्वानन्दरसतृष्णः कृष्णचैतन्यविग्रहो जयति आपारमपि कृपया सुधया स्नपयांबभूव भूमौ यः ॥१॥ स जयति येन प्रभवति सुदृशां etc. Commentarius incipit: अद्वैतप्रकटीकृतो नरहरिप्रेष्ठः स्वरूपप्रियो नित्यानन्दसखः सनातनगतिः श्रीरूपकृत्केतनः लक्ष्मीप्राणपतिर्गदाधररसोल्लासी जगन्नाथभूः सांगोपांगसपार्षदः स दयतां देवः शचीनन्दनः ॥ अथ सोऽयं कविमुकुटमणिः *Karṇapúraṇo* (l. °ṇa) स्वामी सकृतश्लोकानां (sva°) स्वयमेव टीकामाह ग्रंथारंभ इत्यादिः.

Haec folia exeunte seculo superiore nitide exarata sunt. (Wilson 332[c].)

493.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 184. Long. 13. Lat. 6½. Linn. 8–17.

Alankárakaustubhas, a *Karṇapúra* compositus, cum commentario. Liber in decem capita (*kiraṇa*) divisus est. Folia १–१३, quibus liber primus et initium secundi continebantur, interciderunt.

II. Ṣabdárthavṛittinirúpaṇa, fol. 26[a]; III. Dhvaninirṇaya, fol. 55[a]; IV. Guṇíbhútavyangyanirṇaya, fol. 61[a]; V. Rasabhávatadbhedanirúpaṇa, fol. 116[a]; VI. Guṇavivechana, fol. 121[a]; VII. Ṣabdálankáranirṇaya, fol. 132[b];

VIII. Arthálankáranirúpaṇa, fol. 164ª; IX. Rítinirúpaṇa, fol. 166ᵇ; X. Doshapradarṣana, fol. 184ª.

Liber Sáhityadarpaṇa recentior est. Rájendralálamittra auctore (Chaitanyachandrodaya introd. p. VI) Karṇapúra anno 1524 natus est. Quae disticha exempli causa addita sunt, eorum longe plurimis Kṛishṇae et Rádhae amores celebrantur. Auctoris nomen hoc tantum disticho traditur, quod in fine libri legitur: श्रीमकविकर्णपूरस्य चरणावनिशं भजे निर्मितः कृष्णकंठाहों मेनालङ्कारकौस्तुभः ॥ Commentarium ab auctore ipso scriptum esse conjicio.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (WILSON 61.)

494.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 183. Long. 12. Lat. 9½. Linn. 9–27.

Alankárakaustubhas.

Hic codex e superiore post annum 1814 transscriptus est. (WILSON 411.)

495.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 147. Long. 12. Lat. 4. Linn. 10.

A. Foll. 1–43. *Alankárasarvasvam.* Incipit:

नमस्कृत्य परां वाचं देवीं त्रिविधविग्रहाम्
निजालंकारसूत्राणां वृत्त्या तात्पर्यमुच्यते ॥

Auctor, cujus nomen codice nostro non proditur, rhetorices partem *ornamenta*[1] tractantem centum circiter aphorismis adumbravit, et commentario prolixo et abstruso necnon exemplis illustravit. Auctores et libros rhetoricos hosce laudat: Alankáramanjarí, Udbhaṭa, Dhvanikára, Bhaṭṭa, Bhaṭṭanáyaka, Bhámaha, Rudraṭa, Vakroktijívitakára, Vámana, Vyaktivivekakára. Se ipsum *Ṣrikaṇṭhastavae* (Ṣrikaṇṭhae *regionis* laudes), quod *Harshacharitae* carminis caput fuisse conjicio, et *Sáhityamímánsae* auctorem profitetur. Quos locos Mallinátha ex Alankárasarvasva excerpsit, eos omnes in hoc libro reperi.

In fine haec leguntur: संपूर्णमिदमलंकारसर्वस्वमिति श्रेयः कृतिस्तत्रभवद्राजानरुप्यकस्येति शिवं ॥ Numerum ११. scriba errore praetermisit, sed nihil deest.

B. Foll. 44–147. *Alankáravimarshiṇí*, commentarius ad librum superiorem a Jayaratha (?), Ṣṛingárae filio, scriptus. Incipit: निजेति परकीयाणां हि सूत्राणां तात्पर्यकथनेऽनवबोधो पि स्यादिति भावः तथा न कैश्चिदपि परैरीदृंशि सूत्राणि कृतानीत्यपि ध्वनितं तात्पर्यमिति संक्षिप्तार्थप्रकाशनमित्यर्थः etc.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (WILSON 406.)

496.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 97. Long. 13. Lat. 9. Linn. 27.

A. Foll. 1–30. *Alankárasarvasvam.*

B. Foll. 31–97. *Alankáravimarshiṇí.*

Hoc apographon e codice superiore post annum 1815 transscriptum est. (WILSON 227.)

497.

Opera quinque. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 160. Long. 11. Lat. 5.

Foll. 1–61. Linn. 14. *Kávyakalpalatávṛitti-parimalae* fragmentum. Incipit: श्रीशारदां हृदि ध्यात्वा विख्यातं परिमलाख्यया । काव्यकल्पलतावृत्तेः किंचिद्वच्मि विवेचनं ॥१ वृत्तिकारः काव्यकल्पलतासूत्रे वृत्तिं कर्तुकामो वाङ्मयज्योतिर्विमर्शनपूर्वमभिधेयमाह ॥

Scholiasta, cujus nomen fragmento nostro non traditur, commentarium, quem *Amarachandra* Jaina, Jinadattae discipulus, ad Kávyakalpalatae libri aphorismos composuit, satis copiose explanavit. Atque Amarachandra (cod. E. I. H. 848. Samvat 1475) ab his distichis incipit:

विमृश्य वाङ्मयं ज्योतिरमरेण यतींदुना ।
काव्यकल्पलताख्येयं कविशिक्षा प्रतन्यते ॥१॥
सारस्वतामृतमहार्णवपूर्णिमेंदो-
नत्वारिसिंहसुकवेः कवितारहस्यं ।
किंचिच्च तद्रचितमात्मकृतं च किंचि-
द्व्याख्यास्यते त्वरितकाव्यकृतेऽत्र सूत्रं ॥२॥

Aphorismorum vero auctor, sive ille *Arisinha*, sive Amarachandra ipse fuit, ab his verbis incipit:

वाचं नत्वा महानंदकरसत्काव्यसंपदे ।
कविशिक्षामिमां वच्मि काव्यकल्पलताह्वयां ॥

Totum opus ab Amarachandra in quatuor libros (pratána) divisum est: I. *chhandaḥsiddhi;* II. *ṣabdasiddhi;* III. *ṣleshasiddhi;* IV. *arthasiddhi.* Libri singuli in fasciculos distributi sunt: I, 1. anushṭupṣásana; 2. chhandobhyása; 3. sámányaṣabda; 4. váda; 5. varṇyasthiti. II, 1. rúḍhanámamálá; 2. yaugikanámamálá; 3. misranámamálá; 4. anuprása; 5. lákshaṇikaṣabdasvarúpa. III, 1. ṣleshavyutpádana; 2. sarvavarṇana; 3. uddishṭavarṇana; 4. adbhutavidhi; 5.

[1] शब्दार्थोभयालंकाराः । तत्र शब्दालंकारा यमकादयः । अर्थालंकारा उपमादयः । उभयालंकारा लाटानुप्रासादयः ॥

chitraprapancha. IV, 1. alankára; 2. varṇa; 3. ákára; 4. kriyá; 5. prakírṇaka; 6. sankhyá; 7. samasyá. Quo argumento solo non poeticae principia, sed versuum faciendorum ἐγχειρίδιον hoc libro contineri, manifestum est.

In volumine nostro commentarius ad librum primum continetur, quem scholiasta in sedecim paragraphos (prastara) divisit. Praeter libros notissimos, *Máṇikyasúrim* Jainam, Haima-chhandaṣchúḍámaṇim librum, Hemachandrae Triṣalákápurushacharitam laudat.

Folia ३६–५३, quibus prastarae septimi finis et undecimi initium continebantur, deperdita sunt.

Haec voluminis pars seculi septimi decimi ineuntis literatura nitidissime exarata est. (Walker 161ᵃ.)

498.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 69. Long. 16½. Lat. 3½.

Foll. 1–54. Linn. 6. *Kavikalpalatá*, versificationis compendium a *Devendra* (Deveṣvara) scriptum. *Vágbhaṭṭa*, auctoris pater, Málavae regis cujusdam a consiliis fuit. Incipit:

गङ्गावारिभिरुक्षिता[:] फणिफणैरुत्पल्लवास्तच्छिखा-
रत्नैः कोरकिताः शितांशुकलया स्मि(sme)रैकपुष्पश्रियः ।
आनन्दाश्रुपरिस्रुताक्षिहुतभुग्धूमैमिलद्दोहदा
. नाल्पं कल्पलता(:)फलं दधतु (dadatu) वोऽभीष्टं जटा धूर्जटेः ।
मालवेन्द्रमहामात्यश्रीमद्वाभटनन्दनः ।
देवेश्वरः प्रतनुते कविकल्पलतामिमां । [२]
प्रतिभाभावितात्मानः कवित्वं के न कुर्व्वते ।
अन्यत्र कविताधानकुशला विरलाः पुनः । [३]
यदत्रै(ny)वैर्त्म न(:) क्षुणं तत्रं सञ्चरतो मम ।
पदे पदे प्रस्खलतः सन्तः सन्तु विचारकाः । [४]
कविशीक्षाशतं वीक्ष्य कवीन्द्रानुपजीव्य च ।
निवद्धेयं मया धीरास्त्वरितश्लोकसिद्धये । [५]
सुवृत्तरम्यस्तवका सदालिपरिशीलिता ।
कविकल्पलताख्येयममला परिशील्यतां । [६]
शब्दश्लेषम(ka)र्थार्थाख्याश्चत्वार स्तवका इह ।
ते चतुःपञ्चषट्सप्तकुसुमैरन्विताः क्रमात् । [७]
तत्राद्ये(tatrádye)स्तवके छन्दोभ्यासः सामान्यशब्दकः ।
वर्णैस्थितिरनुप्रासः कुसुमानि यथाक्रमात् । [८]

Liber in fasciculos et flores divisus est.

I, 1. Generalia versuum faciendorum praecepta. 2. Adjectivorum, in poematis usurpandorum, specimina proponuntur. Deinde vocabula, quae in lingua Prákritica mutationem non subeunt, enumerantur. 3. Incipit: अथ वर्ण्यानि कथ्यन्ते तानि यानि कवीश्वरैः । महाकाव्यप्रभृतिषु प्रवंधेषु ववन्धिरे ॥ De rebus, quae carmine celebrandae sunt. 4. De artificiosa syllabarum in versibus repetitione, *anuprása* dicta. Fol. 11ᵇ. II. Ad formandas paronomasias (ṣlesha) varia artificia traduntur. Incipit: उद्दिष्टवर्णनं वर्णैः प्रकीर्णं संख्यया सह । रूढादिश्लेति पञ्चाह (panche-ha) कुसुमानि यथाक्रमं ॥[1] Fol. 22ᵇ. III. Hoc capite orationis artificiosae specimina sex continentur: Rájadarṣanam, Gangástutis, Bhagavatpádábháshaṇam, Bráhmaṇábháshaṇam, Taḍágádivarṇanam, Váditarjanam. Fol. 32ᵇ. IV. Incipit: अर्थोत्पादोऽद्भुतं चित्रं सादृश्यं रूपकादिकं । समस्यापूरणोपायः समस्या च यथाक्रमं ॥ Hoc capite varia sermonis artificia traduntur, quale illud est, ut voces quaedam non connexae in sententia conjungantur (arthotpáda), ad versus partem partes desideratae suppleantur (samasyápúraṇa) etc.

Kávyakalpalatae imitatione hunc librum scriptum esse, mihi quidem persuasum est.

In fine octavi floris, qui invito auctore prosiluisse videtur, haec leguntur: इति श्रीमाघचैतन्यविरचितकविकल्पलतायामष्टमं कुसुमं ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. Numeri ३७. et ३८. a scriba omissi sunt, sed nihil deest. (Wilson 173ᵃ.)

499.

A. Foll. 34–77. Lit. Bengal. Linn. 6. *Kávyachandriká*, artis rhetoricae compendium, a *Kavichandra* compositum. Incipit: कृष्णाङ्घ्रिपङ्कजमपङ्कजनस्य वन्द्यं वन्देऽद्भुतेन्दुनखवृन्दकृताभिनन्दं । आनन्दकन्ददममन्दमतेर्महेन्द्रमौनीन्द्रनीलमणिसान्द्रविभाविभाव्यं ॥ उल्लसत्तिमिरपुञ्जभञ्जिका व्यञ्जिकार्थनिचयस्य रञ्जिका। काव्यगीष्पतिरुचिप्रचारिका रोचतेऽत्र कविचन्द्रचन्द्रिका ॥ सन्तो भवन्तः सततं भवन्तु कृतौ ममास्यां कृपया सहायाः । क्षुद्रः सपक्षो लभते हि पक्षी गतोऽन्तरीक्षं फलमुच्चवृक्षात् ॥

In codice nostro capita (prakáṣa) octo prima supersunt: I. Kávyalakshaṇa, fol. 36ᵃ; II. Ṣabdaṣakti, fol. 43ᵇ; III. Rasanirúpaṇa, fol. 45ᵇ; IV. Bhávás, fol. 54ᵇ; V. Rasasya bhedás, fol. 60ᵃ; VI. Rasábhása, fol. 62ᵃ; VII. Kávyabhedás, fol. 69ᵇ; VIII. Pramáṇanirúpaṇa, fol. 77ᵇ.

Auctores et libros rhetoricos Kavichandra hos laudat: Kavikalpalatá, Kávyaprakáṣa, Daṇḍin, [Sáhitya-]darpaṇakára, *Dhananjaya* fol. 45ᵃ, Dhvanikára, Purushottama, Bharata, Rudraṭa, Vámana, Ṣárngadeva fol. 47ᵃ (शारङ्गदेव MS.), Sarasvatíkaṇṭhábharaṇa. Sed excepto capite octavo omnem libri materiam e Viṣvanáthae opere desumsit. Se ipsum horum carminum auctorem profitetur: *Ratnávalí* fol. 60ᵇ, *Rámachandrachampú* fol. 58ᵃ. 66ᵇ, *Ṣántichandriká*

[1] In eorum vocabulorum numero, quibus *tres* significantur, etiam *Kálidása* reperitur.

fol. 59ᵃ, *Stavávali* fol. 60ᵇ. Idem *Sáralaharím* et *Dhátuchandrikám* libros grammaticos suos citat. Filios *Kavivallabham* et *Kavibhúshaṇam* habuit, qui et ipsi versus confecerunt.

Opus totum capitibus quindecim sedecimve constabat. Namque in codice Colebr. (E. I. H. 413.) post caput primum brevis de metris dissertatio inseritur. Ex eodem codice subscriptionem, quae in fine libri legitur, subjunxi:

विद्याविशारदसुतः *Kavikarṇapúrasutas*
तस्यात्मजेन भिषजा कविचंद्रनाम्ना ।
कौशल्यया कलितदेहविनिर्मितेन
ग्रंथः कृते मितमतेर्निरमायि यत्नैः ॥

इति दीर्घाकग्रामनिवासिदत्तकुलोद्भववैद्यश्रीकविचंद्रविरचितायां काव्यचंद्रिकायां षोडशः प्रकाशः ॥

B. Foll. 78–82. *Kávyachandrikae* a *Nyáyavágíṣa* compositae caput unum. Incipit:

सगुणा सालङ्कारा रसभावा दोषपरिहारा ।
जगदनुरञ्जनशीला कविकृतलीला सरस्वती जयतु ।
विद्यानिधितनूजेन न्यायवागीषधीमता ।
गुणालङ्कारा दोषाख्या क्रियते काव्यचन्द्रिका ।
गुणालङ्कारसंयुक्तौ शब्दार्थौ रसभावत ।
नित्यदोषविनिर्मुक्तौ काव्यमित्यभिधीयते ।

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 13.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 349ᵇ.)

500.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 89. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 4.

Foll. 1–75. Linn. 11, 12. His foliis *Kávyaprakáṣas* continetur, liber rhetoricus a *Mammaṭa* compositus. In prooemio auctor poetarum horum mentionem facit: Kálidása; *Dhávaka*, quem Harsha rege usum esse patrono innuit; *Áditya; Mayúraṣarman.* In medio vero libro hos auctores laudat: Abhinavagupta, Udbhaṭa, Dhvanikrit, Bhaṭṭanáyaka, Rudrabhaṭṭa, Lollaṭa, Vámana, Ṣankuka.

Ullása I. fol. 3ᵃ; II. fol. 7ᵃ; III. fol. 8ᵃ; IV. fol. 19ᵇ; V. fol. 25ᵇ; VI. fol. 26ᵃ; VII. fol. 45ᵃ; VIII. fol. 48ᵃ; IX. fol. 52ᵃ; X. fol. 75ᵃ.

De codice Berolinensi cf. Weber, p. 227. Liber Calcuttae anno 1829 impressus est.

Haec voluminis pars anno 1770 satis accurate exarata est. (WILSON 512ᵃ.)

501.

Foll. 111–116. Linn. 10. *Kávyaprakáṣíyakárikávalí*, regulae metricae 142, quae in Kávyaprakáṣa libro traduntur, e majore opere excerptae. Incipit: दुर्धीदूषणनागेन्द्रमृगेन्द्रस्य गुरोः पदं । नत्वा व्यातन्यते वृत्तिर्मम्मटेन विपश्चिता ॥१॥

Haec folia anno 1770 (शाके भूपतिनन्दनेत्वनिकरैर्युक्ते) Gangádhárapurae a Kaládhara exarata sunt. (WILSON 332ᵇ.)

502.

Foll. 25–168. Linn. 12–16. *Kávyapradípas*, commentarius ad *Kávyaprakáṣam* a Govinda, Keṣavae filio, Ruchikarae poetae fratre *ὁμοπατρίῳ*, compositus. (A.) Incipit:

सोनोदेव्याः प्रथमतनयः केशवस्यात्मजन्मा
श्रीगोविंदो रुचिरकवेः प्रेमपात्रं कनीयान् ।
श्रीमन्नारायणचरणयोः सम्यगाधाय भक्तिं (चित्तं marg.)
नत्वा सारस्वतमपि महः काव्यतत्वं व्यनक्ति ॥

Ullása I. fol. 30ᵃ; II. fol. 40ᵃ; III. fol. 44ᵇ; IV. fol. 56ᵇ; V. fol. 69ᵇ; VI. fol. 70ᵇ; VII. fol. 113ᵃ; VIII. fol. 119ᵇ; IX. fol. 129ᵃ; X. fol. 168ᵃ.

Mammaṭae verba magnam partem in commentario repetita sunt, locorum Prákriticorum interpretatio desideratur.

Folia 25–40. et 59–168. anno 1673 (प्रमादीसंवत्सरे) a Trivikramabhaṭṭa Sátha exarata, reliqua seculo superiore addita sunt. (WALKER 222ᵇ.)

503.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 102. Long. 16. Lat. 5. Linn. 10.

Kávyapradípae pars, libros I–VI. et libri septimi fragmentum continens. (B.)

Ullása I. fol. 8ᵇ; II. fol. 24ᵃ; III. fol. 27ᵃ; IV. fol. 54ᵃ; V. fol. 71ᵃ; VI. fol. 72ᵃ.

Desinit in verbis: एवं तुरगादिशास्त्रविरोधो प्यूहनीयः सभिमतप्रतीतिविरहो दूषकतावीजं ॥ ॥ स्वनवीकृतः भंग्यंतरेण च Kávyaprakáṣa, p. 95 = A. fol. 99ᵃ.

Codex seculo superiore exeunte exaratus est. (WILSON 7.)

504.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 75. Long. 11. Lat. 9. Linn. 23, 24.

Kávyapradípaṭíká, auctoris anonymi ad *Kávyapradípam* commentarius. Incipit: प्रारिप्सितत्वेनेति केचित् प्रकाशे ग्रंथारंभे इति अस्य करिष्यमाणे इति शेषः पूर्वकालो त्र सम्प्रत्ययः विवाहे नांदीमुखं क्रियते इत्यादौ तथैव प्रतीतेः ।.

Ullása VI. fol. 36[a]; VII. fol. 54[b]; VIII. fol. 58[b]; IX. fol. 63[a]; X. fol. 75[b].

Codex post annum 1815 parum accurate exaratus est. (Wilson 226.)

505.

Opuscula tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 126. Long. 13. Lat. 5.

Foll. 1–110. Linn. 9. *Kuvalayánandas*, liber ab *Apyadíkshita*, *Venkaṭae*, Vijayanagarae regis, jussu, nisi fallor, exeunte seculo sexto decimo, compositus. Incipit: अमरीकवरीभारभ्रमरीमुखरीकृतं दूरीकरोतु दुरितं गौरीचरणपंकजं १ परस्परतपःसंपत्फलायितपरस्परौ प्रपंचमातापितरौ प्रांचौ जायापती स्तुमः २ etc. अलंकारेषु वालानामवगाहनसिद्धये ललितः क्रियते तेषां लक्ष्यलक्षणसंग्रहः ॥४॥

In conscribendo libro auctor antiquiore *Jayadevae* opere, *Chandráloka* appellato, usus est, quod et quinto prooemii disticho,

> येषां चंद्रालोके दृश्यंते लक्ष्यलक्षणश्लोकाः ।
> प्रायस्त एव तेषामितरेषां त्वभिनवा विरच्यंते ॥

et epilogo declarat:

> अमुं कुवलयानन्दमकरोदप्पदीक्षितः ।
> नियोगाद्वेंकटपतेर्निरुपाधिकृपानिधेः ॥१॥
> चंद्रालोके विजयते शारदागमसंभवः ।
> हृद्यः कुवलयानंदो यत्प्रसादादभूदयं ॥२॥

In fine haec subscriptio legitur: Iti ṣrímadadvaitavidyácháryaṣrí-Bharadvája-kuladhikaustubha-*Ṣrírangarájá*-dhvaríndra-*Varadasúnor* Apyadíkshitasya kṛitiḥ Kuvalayándaḥ samáptaḥ.

Liber annó 1842 Poonae editus est.

Haec voluminis pars anno 1796 exarata est. (Wilson 332[a].)

506.

Foll. 49–74. Linn. 20, 21. *Rasatarangiṇí*, quo libro, capita octo (taranga) continente, *Bhánudattas*, Gaṇapatis (Gaṇeṣvara) filius, Vidarbhensis, de πάθεσι ποιητικοίς accurate et dilucide exposuit. Incipit:

> लक्ष्मीमालोक्य etc.
> भारत्याः शास्त्रकांतारश्रांतायाः शैत्यकारिणी
> क्रियते भानुना भूरिरसा रसतरंगिणी २
> वाणीकमलिनी भानोरेषा रसतरंगिणी
> हंसाः कृतधियस्तत्र युक्तमत्र प्रतीयतां ३

I. Stháyibhávanirúpaṇam, fol. 51[a]; II. Vibhávanirúpaṇam, fol. 52[b]; III. Anubhávanirúpaṇam, fol. 54[b]; IV. Sáttvikabhávanirúpaṇam, fol. 56[a]; V. Vyabhichárabhávanirúpaṇam, fol. 63[a]; VI. Ṣringáranirúpaṇam, fol. 67[b]; VII. De reliquis affectibus, fol. 71[a]; VIII. Qui affectus alios affectus producant, quinam concordent, quive alii discordent, definitur.

Disticha, quae exempli causa proponuntur, plurima auctor ipse composuit. Praeter Bharatae aphorismos, quos frequentissime citat, Kádambarím semel, semelque *Rasaratnadípiká* librum (cap. I.) laudat, Gaṇapatis patris strophas nonnullas profert, ad *Rasamanjarím* lectores in cap. V. relegat.

Haec voluminis pars post annum 1810 satis accurate exarata est. (Wilson 340[b].)

507.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 179. Long. 10. Lat. 4.

Foll. 1–16. Linn. 10. Continetur his foliis *Rasamanjarí* (saporis poetici surculus), libellus a *Bhánudatta* scriptus. Incipit: आत्मीयं चरणं दधाति पुरतो निम्नोन्नतायां भुवि etc. विद्वत्कुलमनोभृंगरसव्यासंगहेतवे । एषा प्रकाश्यते श्रीमद्भानुना रसमंजरी ॥२॥ तत्र रसेषु शृंगारस्याऽभ्यर्हितत्वेन तदालंवनविभावत्वेन नायिका तावन्निरूप्यते ॥

Hujus libelli parte majore auctor mulierum (fol. 1–12[a].), reliqua virorum, qui in τῷ ἐρωτικῷ πάθει primas partes agunt (náyiká, náyaka), species varias eorundemque animi motus et indicia definivit, et versibus suis illustravit. Cf. Sáhityadarpaṇa ९६–१२२. In fine haec leguntur:

> तातो यस्य गणेश्वरः कविकुलालंकारचूडामणि-
> र्देशो यस्य विदर्भभूः सुरसरित्कल्लोलकिर्मीरिता ।
> पद्येन स्वकृतेन तेन कविना श्रीभानुना योजिता
> वाग्देवीश्रुतिपारिजातकुसुमस्पर्धाकरी मंजरी ॥

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 174.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est. Folia ७–१०. interciderunt. (Wilson 493[a].)

508.

Foll. 17–68. Linn. 8. *Rasamanjaríprakáṣas*, commentarius ad Rasamanjarím a *Nágeṣa*, Ṣivabhaṭṭae filio, scriptus. Incipit:

> सामिनीलोत्पलश्यामं वपुर्यस्य विभाति सः ॥
> यामिनीदयितद्योतमानः सो स्तु शिवाय नः ॥१॥
> नागेशभट्टनामा शिवभट्टसुधीसुतो मुदे विदुषां ·
> रसमञ्जरीप्रकाशं रचयामि मितैवचोभिरर्थघनैः ॥२॥

Haec folia anno 1819 exarata sunt. (Wilson 493[b].)

509.

Foll. 202–211. Linn. 15. *Vágbhaṭálankáras,* libellus rhetoricus a *Vágbhaṭa* compositus. Incipit: श्रियं दिशतु वो देवः । *ṣrí-Nábheyajinaḥ* सदा । मोक्षमार्गं सदा ब्रूते । यदागमपदावली ॥१॥ साधुशब्दार्थसंदर्भं । गुणालंकारभूषितं । स्फुटरीतिरसोपेतं । काव्यं कुर्व्वीत कीर्त्तये ॥२॥ प्रतिभा कारणं तस्य व्युत्पत्तिश्च विभूषणं । भृशोत्पत्तिकृदभ्यास । इत्याद्यकविसंकथा ॥३॥ प्रसन्नपदनव्यार्थे । युत्त्युद्बोधविधायिनी(:) । स्फुरंती सत्कवेर्बुद्धि[:] । प्रतिभा सर्वतोमुखी ॥४॥ शब्दधर्म्मार्थकामादि।शास्त्रेष्वाम्नायपूर्विका । प्रतिपत्तिरसामान्या । व्युत्पत्तिरभिधीयते ॥५॥ अनारतं गुरूपांते । यः काव्ये रचनादरः । तमभ्यासं विदुस्तस्य । क्रमः को प्युपदिश्यते ॥६॥

Paricheda I. distt. 25. Caput hodegeticum. II. Incipit: संस्कृतं प्राकृतं तस्या।पभ्रंशो भूतभाषितं । इति भाषाश्चतस्रो पि । यांति काव्यस्य कायतां ॥१॥ Distt. 29. De vitiis poeticis. III. Incipit: अदोषावपि शब्दार्थौ । प्रशस्येते न यैर्विना । तानिदानीं यथायुक्ति । ब्रूमोऽभिव्यक्तये गुणान् ॥१॥ औदार्यं समता कांति । रर्थव्यक्तिः प्रसन्नता । समाधि[:] श्लेष ओजो थ माधुर्यं सुकुमारता ॥२॥ Distt. 17. De dicendi stylis. IV. Incipit: दोषैर्मुक्तं गुणैर्युक्तमपि येनोज्झितं वचः । स्त्रीरूपमिव नो भाति तं ब्रुवे लंक्रियोच्चयं ॥१॥ Distt. 153. De sermonis poetici ornamentis. V. Incipit: साधुपाके प्यनास्वाद्यं भोज्यं निर्लवणं यथा । तथैव नीरसं काव्यमिति ब्रूमो रसानिह ॥१॥ Distt. 32. De novem animi affectibus, sive πάθεσι, quibus poemata *sapore* quodam peculiari imbuuntur.

Quibus distichis auctor ad praecepta illustranda utitur, eorum magno numero numina Jainica celebrantur. Sub rege *Jayasinha* quodam eum vixisse, his versibus apparet.

IV, 45. जगदात्मकीर्तिशुभ्रं जनयन्दुद्दामधामदोःपरिघः ।
जयति प्रतापपूषा जयसिंहः क्ष्माभृदधिनाथः ॥

IV, 85. अस्त्वस्तु पौरुषगुणाज्जयसिंहदेव-
पृथ्वीपतेर्मृगपतेश्च समानभावः ।
किंत्वेकतः प्रतिभटाः समरं विहाय
सद्यो विशंति वनमन्यमशंकमानाः ॥

Etiam hoc distichon subjungendum putavi, IV, 81:

इंद्रः स एव यदि किं न सहस्रमक्ष्णां
लक्ष्मीपतिर्यदि कथं न चतुर्भुजोऽसौ ।
आस्यंदनध्वजधृतोद्धुरताम्रचूडः
*ṣrí-Karṇadeva*nṛipasúnur ayaṁ raṇágre ॥

Haec folia seculo septimo decimo medio exarata sunt. (Walker 205[h].)

510.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 97. Long. 16. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 10.

Continetur hoc codice *Sáhityadarpaṇam*, a *Viṣvanátha-kavirája* scriptum. Auctoris pater *Chandraṣekhara* fuit, qui, Náráyaṇae pronepos, Bhánudevae regis a consiliis videtur fuisse. Libri ejus *Pushpamálá* et *Bhásháṛṇava* (भाषालक्षणानि मम तातपादानां भाषार्णवे) laudantur. Opera a se composita Viṣvanátha haec citat: Kuvalayáṣvacharita (cf. p. 208. ed. Roer) Rághavavilása, Praṣastiratnávalí (shoḍaṣabháshámayí) carmina, comoedias vero: Chandrakalá et Prabhávatípariṇaya. Chaṇḍídása, cognatus et aequalis ejus, commentarium ad Kávyaprakáṣam scripsit.

Editiones exstant princeps Calcuttae anno 1828, et altera ibidem a Roer anno 1856 edita. Versionis Anglicae praestantissimae partem Jacobo Ballantyne debemus.

Codex hoc seculo ineunte nitide exaratus est. (Wilson 6.)

511.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 212. Long. $16\frac{1}{2}$. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. foll. 1–62. 7. reliquorum 6.

Rámacharaṇae (Rámacharaṇatarkavágíṣabhaṭṭácharya) ad Sáhityadarpaṇam commentarius. Incipit: वागीश्वरीसरसगीतगुणप्रवाहं etc. ॥ श्रीविश्वनाथकविराजकति(कृति)प्रणीतं साहित्यदर्पणमतिस्थगितप्रमेयं । श्रीमद्विधाय चरणं शरणं गुरूणां यत्नेन रामचरणो विवृणोति विप्रः ॥

Lib. I. fol. 11^b; II. fol. 27^b; III. fol. 58^a; IV. fol. 78^a; V. fol. 87^b; VI. fol. 110^a; VII. fol. 141^b; VIII. fol. 148^b; IX. fol. 150^b.

Exempla ad praecepta demonstranda scholiasta passim affert, nonnulla e *Rámavilása* carmine suo hausta esse professus.

Codex post annum 1810 exaratus est. Folia tria quatuorve ultima desiderantur. Procedit textus usque ad kárikám 750. (Wilson 5.)

512.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 41. Long. 19. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. 8.

Insunt ejusdem commentarii libri I–III.

Lib. I. fol. 7^a; II. fol. 18^b; III. fol. 41^b.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (Wilson 48.)

513.

Foll. 55–69. Lit. Bengal. Linn. 8.

Rámacharaṇae commentarius ad Sáhityadarpaṇae librum sextum, quo artis dramaticae praecepta traduntur.

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (Wilson 173[b].)

514.

Foll. 75–86. Lit. Devan. Linn. 11. *Vidagdhamukhamaṇḍanam* (sollertium hominum oris ornamentum), opusculum a *Dharmadása* scriptum. (A.) Incipit:

सिद्धौषधानि भवदुःखमहागदानां ।
पुण्यात्मनां परमकर्णरसायनानि ।
प्रक्षालनैकसलिलानि मनोमलानां
सौद्धोदनेः प्रवचनानि चिरं जयंति ॥१॥

Libellus, in quatuor sectiones (parichheda) divisus, varii generis aenigmata et griphos, eorumque definitiones et nomina proponit. Editus est in Haeberlini Anthologia, p. 269. sqq. Auctor, quum ab Ujjvaladatta laudetur, ante seculum quartum decimum vixit.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 303[d].)

515.

Opuscula tria. Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 33. Long. 13. Lat. 9. Linn. 27.

Foll. 1–10. *Vidagdhamukhamaṇḍanam.* (C.)

Haec pars e codice A. circiter annum 1820 transscripta est. (WILSON 301[a].)

516.

Foll. 132–150. Lit. Bengal. *Vidagdhamukhamaṇḍanam.* (B.)

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (WILSON 39[c].)

517.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 227. Long. 13½. Lat. 5. Linn. 9.

Foll. 1–190. *Bháskara-Nṛisinhae*, Sarveṣvarae discipuli, ad *Vátsyáyaṇae Kámasútra* commentarius, *Vrajalálae* reguli jussu anno 1788 Váráṇasiae scriptus. Incipit: ढुंढिः प्रोद्दंडगंडस्थलयुगविगलद्भूरिदानांबुधारामाधुर्यास्वादमत्तभ्रमर etc. ॥

श्रीसर्वेश्वरशास्त्रिसद्गुरुमहाकारुण्यसाहाय्यतः
श्रीराजव्रजलालविद्वदधिराट्संप्रेरणादीक्षणात्
श्रीकाश्यां नरसिंहशास्त्रिकविना कंदर्पचूडामणेः
श्रीवात्स्यायनसूत्रवृत्तिरखिला प्रौढप्रिया लिख्यते ७

Vátsyáyanae libri, quo ars amandi non leviter neque ambigue traditur, sed ut virum sapientem Indicum vel in rebus foedissimis et spurcissimis decet, ad leges et normam revocatur, initium, e cod. E. I. H. 396. collato commentario nostro, infra subjunxi. Quo non modo argumentum et stylus operis adumbrabitur, sed etiam nomina virorum sanctorum quorundam, qui in eodem studio elaboraverunt, ab oblivione vindicabuntur. Hae igitur tres primae illius paragraphi:

नमो धर्मार्थकामेभ्यस्तत्कामेभ्यो नमो नमः ।
त्रिर्नमो मुक्तिकामेभ्योऽकामेभ्यस्त्वमितं नमः ॥

प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा तासां स्थितिनिबंधनं त्रिवर्गस्य शासनमध्यायानां शतसहस्रेणाग्रे प्रोवाच । तस्यैकदेशं स्वायंभुवो मनुर्धर्माधिकारिकं पृथक् चकार । बृहस्पतिरर्थाधिकारिकं । महादेवानुचरश्च नंदी सहस्रेणाध्यायानां पृथक्कामसूत्रं प्रोवाच । तदेव तु पंचभिरध्यायशतैर् Auddálakiḥ Ṣvetaketuḥ संचिक्षेप । तदेव पुनरध्यर्धेनाध्यायशतेन साधारणसांप्रयोगिककन्यासंप्रयुक्तकभार्याधिकारिकपारदारिकवैशिकौपनिषदिकैः सप्तभिरधिकरणैर् Bábhravyaḥ Pánchálaḥ संचिक्षेप । तस्यैकदेशं षष्ठं वैशिकमधिकरणं *Páṭaliputrikáṇáṁ gaṇikánáṁ niyogád* Dattakaḥ पृथक् चकार । तत्प्रसंगाच् Cháráyaṇaḥ साधारणमधिकरणं पृथक् प्रोवाच । Suvarṇanábhaḥ सांप्रयोगिकं । Ghoṭakamukhaḥ कन्यासंप्रयुक्तकं । Gonardíyo भार्याधिकारिकं । Goṇikáputraḥ पारदारिकं । Kuchumára औपनिषदिकं । एवं बहुभिराचार्यैस्तच्छास्त्रं खंडशः प्रणीतमुत्सन्नकल्पमभवत् । तत्र दत्तकादिभिः प्रणीतानां शास्त्रावयवानामेकदेशत्वान्महदिति च बाभ्रवीयस्य दुरध्येयत्वात्संक्षिप्य सर्वमल्पेन ग्रंथेन कामसूत्रमिदं प्रणीतं । तस्यायं प्रथमाधिकरणसमुद्देशः ।

शास्त्रसंग्रहः ।१। त्रिवर्गप्रतिपत्तिः ।२। विद्यासमुद्देशः ।३। नागरिकवृत्तं ।४। नायकसहायदूतीकर्मविमर्शः ।५॥ इति साधारणं प्रथममधिकरणं ॥१॥ अध्यायाः पंच । प्रकरणानि पंच ॥१॥

प्रमाणकालभावेभ्यो रतावस्थापनं ।१। प्रीतिविशेषाः ।२॥१॥ आलिंगनविचाराः ।३॥२॥ चुंबनविकल्पाः ॥४॥३॥ नखरदशनजातयः ।५॥४॥ दशनच्छेद्यविधयः ।६। देश्या उपचाराः ।७॥५॥ संवेशनप्रकाराः ।८। चित्ररतानि ।९॥६॥ प्रहणनयोगाः ।१०। तद्युक्ताश्च सीत्कृतोपक्रमाः ।११॥७॥ पुरुषायितं ।१२। पुरुषोपसृप्तानि ।१३॥८॥ औपरिष्टकं ।१४॥९॥ रतारंभावसानिकं ।१५। रतविशेषाः ।१६। प्रणयकलहः ।१७॥१०॥ इति सांप्रयोगिकं द्वितीयमधिकरणं । अध्याया दश । प्रकरणानि सप्तदश ॥२॥

वरणविधानं ।१। संबंधनिर्णयः ।२॥१॥ कन्याविस्रंभणं ।३॥२॥ बालाया उपक्रमाः ।४। इंगिताकारसूचनं ।५॥३॥ एकपुरुषाभियोगः ।६। प्रयोज्यस्योपावर्तनं ।७। अभियोगतश्च कन्याप्रतिपत्तिः ।८॥४॥ विवाहयोगः ।९॥५॥ इति कन्यासंप्रयुक्तकं तृतीयमधिकरणं । अध्यायाः पंच । प्रकरणानि नव ॥३॥

एकचारिणीवृत्तं ।१। प्रवासचर्या ।२॥१॥ सपत्नीषु ज्येष्ठावृत्तं ।३। कनिष्ठावृत्तं ।४। पुनर्भूवृत्तं ।५। दुर्भगावृत्तं ।६। आंतःपुरिकं ।७। पुरुषस्य बह्वीषु प्रतिपत्तिः ।८॥२॥ इति भार्याधिकारिकं चतुर्थमधिकरणं । अध्यायौ द्वौ । प्रकरणान्यष्टौ ॥४॥

स्त्रीपुरुषशीलावस्थापनं ।१। व्यावर्तनकारणानि ।२। स्त्रीषु सिद्धाः पुरुषाः ।३। अयत्नसाध्या योषितः ।४॥१॥ परिचयकारणानि ।५।

अभियोगाः ।६॥२॥ भावपरीक्षा ।७॥३॥ दूतीकर्माणि ।८॥४॥ ईश्वरकामितं ।९॥५॥ आंतःपुरिकं दाररक्षितकं ।१०॥६॥ इति पारदारिकं पंचममधिकरणं । अध्यायाः षट् । प्रकरणानि दश ॥५॥

गम्यचिंता ।१। गमनकारणानि ।२। उपावर्तनविधिः ।३॥१॥ कांतानुवृत्तं ।४॥२॥ अर्थागमोपायाः ।५। विरक्तलिंगानि ।६। विरक्तप्रतिपत्तिः ।७। निष्कासनक्रमाः ।८॥३॥ विशीर्णप्रतिसंधानं ।९॥४॥ लाभविशेषः ।१०॥५॥ अर्थानर्थानुबंधसंशयविचारः ।११। वेश्याविशेषाश्च ।१२॥६॥ इति वैशिकं षष्ठमधिकरणं । अध्यायाः षट् । प्रकरणानि द्वादश ॥६॥

सुभगंकरणं ।१। वशीकरणं ।२। वृष्याश्च योगाः ।३॥१॥ नष्टरागप्रत्यानयनं ।४। वृद्धिविधयः ।५। चित्राश्च योगाः ।६॥२॥ इत्यौपनिषदिकं सप्तममधिकरणं । अध्यायौ द्वौ । प्रकरणानि षट् ॥७॥

एवं षट्त्रिंशदध्यायाः। चतुःषष्टिः प्रकरणानि । अधिकरणानि सप्त । सपादं श्लोकसाहस्रमिति शास्त्रस्य संग्रहः ।

संक्षेपमिममुक्त्वास्य विस्तरोऽतः प्रवक्ष्यते ।
इष्टं हि विदुषां लोके समासव्यासभाषणं ॥

इति वात्स्यायनीये काममूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे शास्त्रसंग्रहः प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

शतायुर्वै पुरुषो विभज्य कालमन्योन्यानुबद्धं परस्परस्यानुपघातकं त्रिवर्गं सेवेत ॥१॥ बाल्ये विद्याग्रहणादीनर्थान् ॥२॥ कामं च यौवने ॥३॥ स्थाविरे धर्मं मोक्षं च ॥४॥ अनित्यत्वादायुषो यथोपपादं वा सेवेत ॥५॥ ब्रह्मचर्यमेव त्वा विद्याग्रहणादिति ॥६॥ अलौकिकत्वाददृष्टार्थत्वादप्रवृत्तानां शास्त्रात्प्रवर्तनं लौकिकत्वाद्दृष्टार्थत्वाच्च प्रवृत्तेभ्यश्च मांसभक्षणादिभ्यः शास्त्रादेव निवारणं *dharmah* ॥७॥ तं श्रुतेर्धर्मज्ञसमवायाच्च प्रतिपद्येत ॥८॥ विद्याभूमिहिरण्यपशुधान्यभांडोपस्करमित्रादीनामर्जनमर्जितस्य रक्षणं रक्षितस्य विवर्धनम् *arthah* ॥९॥ तमध्यक्षप्रचाराद्वार्तासमयविद्भ्यो वणिग्भ्यश्चेति (i. e. jáníyát) ॥१०॥ श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणानामात्मसंयुक्तेन मनसाधिष्ठितानां स्वेषु स्वेषु विषयेष्वानुकूल्यतः प्रवृत्तिः *kámah* ॥११॥ स्पर्शविशेषविषये त्वाभिमानिका सुखानुविद्धा फलवत्यर्थप्रतीतिः प्राधान्यात्कामः ॥१२॥ तं *kámasútrán* (a) *nágarika* (b) *janasamaváyách* (c) cha प्रतिपद्येत ॥१३॥ तेषां समवाये पूर्वः पूर्वो गरीयान् ॥१४॥ अर्थस्तु राज्ञस्तन्मूलत्वाल्लोकयात्रायाः, वेश्यायाः कामश्चेति त्रिवर्गप्रतिपत्तिः ॥१५॥ धर्मस्यालौकिकत्वात्तदभिधायकं शास्त्रं युक्तं ॥१६॥ उपायपूर्वकत्वाच्चार्थसिद्धेरुपायप्रतिपत्तिश्च शास्त्रात् ॥१७॥ 'तिर्यग्योनिष्वपि तु स्वयं प्रवृत्तत्वात्कामस्य नित्यत्वान्न शास्त्रेण कृत्यमस्ति' इत्याचार्याः ॥१८॥ संप्रयोगः पराधीनत्वादुपायमपेक्षते ॥१९॥ सा चोपायप्रतिपत्तिः कामसूत्रादिति वात्स्यायनः ॥२०॥ तिर्यग्योनिषु पुनरनावृतत्वात्स्त्रीजातेश्च ऋतौ यावदर्थं प्रवृत्तेरबुद्धिपूर्वकत्वाच्च प्रवृत्तीनामनुपायः प्रत्ययः ॥२१॥ 'न धर्मांश्चरेदेष्यत्फलत्वात्सांशयिकत्वाच्च, को ह्यबालिशो हस्तगतं परगतं कुर्यात् ॥२२॥ वरमद्य कपोतो न श्वो मयूरः ॥२३॥ वरं सांशयिकान्निष्कादसांशयिकः कार्षापण' इति लोकायतिकाः ॥२४॥ शास्त्रस्यानभिशंक्यत्वात्, अभिचारानुव्याहारयोश्च क्वचित्फलदर्शनात्, नक्षत्रसूर्यचंद्रताराग्रहचक्रस्य लोकानुग्रहार्थं बुद्धिपूर्वकमिव प्रवृत्तेर्दर्शनात् ॥२५॥ वर्णाश्रमाचारस्थितिलक्षणत्वाच्च लोकयात्रायाः, हस्तगतस्य बीजस्य भविष्यतः सस्यार्थे त्यागदर्शनाच्च, चरेद्धर्मानिति वात्स्यायनः ॥२६॥ 'नार्थांश्चरेत् ॥२७॥ प्रयत्नतोऽपि ह्येतेऽनुष्ठीयमाना नैव, कदाचित्पुनरननुष्ठीयमाना अपि यदृच्छया भवेयुः, तत्सर्वं कालकारितमिति, काल एव हि पुरुषार्थानर्थयोर्जयपराजययोः सुखदुःखयोश्च स्थापयति ॥२८॥ कालेन बलिरिंद्रः कृतः कालेन व्यवरोपितः, काल एव पुनरप्येनं कर्ता' इति कालकारणिकाः ॥२९॥ पुरुषकारपूर्वकत्वात्सर्वप्रवृत्तीनामुपायः प्रत्ययः ॥३०॥ अवश्यंभाविनोऽप्यर्थस्योपायपूर्वकत्वात्, न निष्कर्मणो भद्रमस्तीति वात्स्यायनः ॥३१॥ 'न कामांश्चरेद्धर्मार्थयोरेव प्रधानयोरन्येषां च सतां प्रत्यनीकत्वात् ॥३२॥ अनर्थजनसंसर्गमसद्व्यवायमशौचमनायतिं चैव पुरुषस्यैते जनयंति ॥३३॥ तथा प्रमादं लाघवमप्रत्ययमग्राह्यतां च ॥३४॥ किंच बहवः कामवशगाः सगणा एव नष्टाः श्रूयंते ॥३५॥ यथा *Dáṇḍako* (दांडक्यो schol.) नाम *Bhojaḥ* कामाद्ब्राह्मणकन्यकामभिमन्यमानः सबंधुराष्ट्रो विननाश ॥३६॥ देवराजश्चाहल्यां ॥३७॥ अतिबलः कीचको द्रौपदीं ॥३८॥ रावणः सीतां ॥३९॥ एते चान्ये च बहवो दृश्यंते कामवशगा विनष्टा' इत्यर्थचिंतकाः ॥४०॥ शरीरस्थितिहेतुत्वादाहारसधर्माणो हि कामाः फलभूताश्च धर्मार्थयोः ॥४१॥ बोद्धव्यं तु दोषेष्विव ॥४२॥ न हि 'भिक्षुकाः संतीति' स्थाल्यो नाधिश्रियंते ॥४३॥ न हि 'मृगाः संतीति' यवा नोप्यंत इति वात्स्यायनः ॥४४॥

एवमर्थं च कामं च धर्मं चोपाचरन्नरः ।
इहामुत्र च निःशल्यमत्यंतं सुखमश्नुते ॥४५॥
किं स्यात्परत्रेत्याशंका कार्ये यस्मिन्न जायते ।
न चार्थघ्नं सुखं चेति शिष्टास्तत्र व्यवस्थिताः ॥४६॥
त्रयाणां साधकं यत्स्याद्द्वयोरेकस्य वा पुनः ।
कार्यं तदपि कुर्वीत न त्वेकार्थं द्विबाधकं ॥४७॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे त्रिवर्गप्रतिपत्तिर्द्वितीयोऽध्यायः ॥२॥

धर्मार्थविद्याकालाननुपरोधयन्कामसूत्रं तदंगविद्याश्च पुरुषोऽधीयीत ॥१॥ प्राग्यौवनात्स्त्री ॥ युवतिः ॥२॥ प्रत्ता च पत्युरभिप्रायात् ॥३॥ 'योषितां शास्त्रग्रहणस्याभावादनर्थकमिह शास्त्रे स्त्रीशासनम्' इत्याचार्याः ॥४॥ प्रयोगग्रहणं त्वासां, प्रयोगस्य च शास्त्रपूर्वकत्वादिति वात्स्यायनः ॥५॥ न केवलमिहैव सर्वत्रैव हि लोके कतिचिदेव शास्त्रज्ञाः, सर्वजनविषयश्च संप्रयोगः ॥६॥ प्रयोगस्य दूरस्थमपि शास्त्रमेव हेतुः ॥७॥ अस्ति व्याकरणमित्यवैयाकरणा अपि याज्ञिका ऊहात्क्रतुषु साधुशब्दान्प्रयुंजते ॥८॥ अस्ति ज्यौतिषमिति पुण्याहेषु कर्म कुर्वते ॥९॥ तथाश्वारोहा हस्त्यारोहाश्च गजानश्वाननधीत्यापि शास्त्रं विनयंते ॥१०॥ तथास्ति राजेति दूरस्था अपि जनपदा मर्यादां नातिवर्तंत इति तद्वदेतत् ॥११॥ संत्यपि खलु शास्त्रप्रहितबुद्धयो गणिका राजपुत्र्यो महामात्रदुहितरश्च ॥१२॥ तस्माद्वैश्वासिकाज्जनाद्रहसि प्रयोगाच्छास्त्रमेकदेशं वा स्त्री गृह्णीयात् ॥१३॥ अभ्यासप्रयोज्यांश्च चातुःषष्टिकान्योगान्कन्या रहस्येकाकिन्यभ्यस्येत् ॥१४॥ आचार्यास्तु कन्यानां प्रवृत्तपुरुषसंयोगा सह संवृद्धा धात्रेयिका, तथा च निरत्ययभाषणा सखी समानवया, मातृष्वसा विस्रब्धा, तत्स्थानीया वृद्धा दासी, पूर्वसंसृष्टा भिक्षुकी, स्वसा

च, विश्वासयोगात् ॥१५॥ तद्यथा ॥१६॥ गीतं १ नाट्यं २ नृत्यं ३ आलेख्यं ४ विशेषकच्छेद्यं ५ तंडुलकुसुमबालिविकाराः ६[1] पुष्पास्तरकः ७ दशनवसनांगरागाः ८ मणिभूमिकाकर्म ९[2] शयनरचनं १० उदकवाद्यं ११ उदकघातः १२ चित्राश्च योगाः १३ माल्यग्रथनविकल्पाः १४ शेखरापीडयोजना १५ नेपथ्यसंप्रयोगाः १६ कर्णपत्त्रभंगाः १७ गंधयुक्तिः १८ भूषणयोजनं १९ ऐंद्रजालः २०. *Kuchumáráṣ* cha yogáḥ २१ हस्तलाघवं २२[3] चित्रशाकपूपभक्ष्यविकारक्रियाः २३ पानकरसासवरागयोजनानि २४ सूचीवानकर्माणि २५ सूत्रक्रीडा २६ वीणाडमरुकवाद्यानि २७ प्रहेलिका २८ प्रतिमाला २९ दुर्वाचकयोगाः ३० पुस्तकवाचनं ३१ नाटकाख्यायिकादर्शनं ३२ काव्यसमस्यापूरणं ३३ पट्टिकावेत्रवानविकल्पाः ३४ तर्कुकर्माणि ३५ तक्षणं ३६ वास्तुविद्या ३७ रूप्यरत्नपरीक्षा ३८ धातुवादः ३९ मणिरागाकरज्ञानं ४० वृक्षायुर्वेदयोगाः ४१ मेषकुक्कुटलावकयुद्धविधिः ४२[4] शुकशारिकाप्रलापनं ४३ उत्सादने केशमर्दने च कौशलं ४४ अक्षरमुष्टिकाकथनं ४५[5] म्लेच्छितकविकल्पाः ४६[6] देशभाषाविज्ञानं ४७ पुष्पशकटिका ४८ यंत्रमातृका ४९ धारणमातृका ५० संवाच्यं ५१ मानसी चिंता ५२ काव्यक्रिया ५३ अभिधानकोषच्छंदोविज्ञानं ५४ क्रियाविकल्पाः ५५ छलितकयोगाः ५६ वस्त्रगोपनानि ५७ द्यूतविशेषाः ५८ [निमित्तज्ञानं ५९] आकर्षक्रीडा ६० बालक्रीडनकानि ६१ वैनयिकीनां ६२ वैजयिकीनां ६३ व्यायामिकीनां ६४ च विद्यानां ज्ञानं। इति कामसूत्रांगविद्याः ॥१७॥ पांचालिकी चतुःषष्टिः। तस्याः प्रयोगानन्ववेत्य सांप्रयोगिके वक्ष्यामः ॥१८॥ तदात्मकत्वात्संप्रयोगस्य ॥१९॥

आभिरभ्युत्थिता वेश्या शीलरूपगुणान्विता।
लभते गणिकाशब्दं स्थानं च जनसंसदि ॥२०॥
पूजिता सा सदा राज्ञा गुणवद्भिश्च संस्तुता।
प्रार्थनीयाभिगम्या च लक्ष्यभूता च जायते ॥२१॥
योगज्ञा राजपुत्री च महामात्रसुता तथा।
सहस्रांतःपुरमपि स्ववशे कुरुते पतिं ॥२२॥
तथा पतिवियोगे च व्यसनं दारुणं गता।
देशांतरेऽपि विद्याभिः सा सुखेनैव जीवति ॥२३॥
कलानां ग्रहणादेव सौभाग्यमुपजायते।
देशकालौ त्ववेक्ष्यासां प्रयोगः संभवेन्न वा ॥२४॥
नरः कलासु कुशलो वाचालश्चाटुकारकः।
असंस्तुतोऽपि नारीणां चित्तमाश्वेव विंदति ॥२५॥

इति वात्स्यायनीये कामसूत्रे साधारणे प्रथमेऽधिकरणे विद्यासमुद्देशस्तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

Medio in libro Vátsyáyana horum magistrorum sententias laudat: *Auddálaki*, 2, 1, 17. 5, 4, 24. *Goṇikáputra*, 1, 5, 5. 35. 5, 1, 8. 4, 26. 33. 6, 48. *Gonardíya*, 1, 5, 25. 4, 1, 4. 12. 2, 27. 33. *Ghoṭakamukha*, 1, 5, 24. 3, 1, 3. 10. 2, 16. 4, 15. *Cháráyaṇa*, 1, 4, 25. 5, 22. 37. *Dattaka*, 2, 10, 44. *Bábhravya*, 2, 10, 50. *Bábhravíyás*, 2, 1, 24. 2, 5. 19. 6, 24. 4, 2, 31. 5, 4, 25. 32. 6, 50. 7, 2, 15 (बाभ्रवीयांश्च सूत्रार्थानागमांस्तु विमृश्य च। वात्स्यायनश्चकारेदं कामशास्त्रं यथाविधि ॥). *Suvarṇanábha*, 1, 5, 23. 2, 2. 20. 4, 2. 5, 24. 6, 34. 8, 19. *Sauvarṇanábhás*, 2, 6, 25. Regionum vero nomina haec fere memorantur: *Aparántakás*, 5, 6, 35. *Aparántikáḥ striyas*, 2, 5, 17. *Ándhryaḥ striyas*, 2, 5, 18. 6, 24. *Ábhírakás*, 5, 6, 36. *Ábhíryaḥ striyas*, 2, 5, 16. *Ávantikáḥ striyas*, 2, 5, 15. *Áhichhatrikás*, 2, 9, 26. *Kosalá*, 2, 5, 17. *Gauḍás*, 2, 4, 5. 5, 6, 40. *Gauḍyaḥ striyas*, 2, 5, 23. *Dákshiṇátyás*, 2, 4, 6. 6, 49. 7, 26. *Draviḍyaḥ striyas*, 2, 5, 21. *Nágarikáḥ striyas* (schol. Gúrjaryaḥ), 2, 5, 20. *Práchyás*, 2, 9, 25. 5, 6, 44. *Madhyadeṣyáḥ striyas*, 2, 5, 14. *Mahráshṭrakás*, 2, 4, 7. *Maháráshṭrikáḥ striyas*, 2, 5, 19. *Láṭyaḥ striyas*, 2, 5, 17.[7] *Vanga*, 5, 6, 44. *Vátsyagulmakás*, 5, 6, 37. *Vánavásikáḥ striyas* (schol. Yavanyaḥ), 2, 5, 22. *Váhlíkadeṣyaḥ striyas*, 2, 5, 15. *Vaidarbhakás*, 5, 6, 38. *Sáketás* (schol. Áyodhyakáḥ), 2, 9, 27. *Sindhushashṭhínáṁ nadínám antaráliyáḥ striyas*, 2, 5, 16. *Saindhavás*, 5, 6, 41. *Saurasenás*, 2, 9, 29. *Saurásḥṭrakás*, 5, 5, 32. *Strírájya*, 2, 5, 17 (schol. Kámarúpe). 6, 45 (schol. Keraládau). *Strairájakás*, 5, 6, 39. *Haimavatás*, 5, 6, 42. Exemplorum, quibus auctor consuetudines quasdam improbat, unum jam supra habuimus (1, 2, 36); cui haec addenda sunt, 2, 7, 30: रतियोगे हि कीलया गणिकां *Chitrasenám Panchálarájo* जघान ॥३०॥ कर्तर्या *Kuntalaḥ Ṣátakarṇiḥ Ṣátaváhano Mahádevím* (scil. गणिकां) ॥३१॥ *Naradevaḥ Kṛipáṇir* विद्धया दुष्प्रयुक्तया नटीं काणां चकार ॥३२॥ et 5, 5, 25: *Ábhíraṁ* हि *Koṭaparájam* (??) परभवनगतं भ्रातृप्रयुक्तो रजको जघान ॥२५॥ *Káṣirájaṁ Jayatsenam* अश्वाध्यक्ष इति ॥ Opus terminis technicis scatet, e consuetudine vitae urbanae desumtis, quos ad explicandos commentarii antiquiores desiderantur. Exemplo viginti lusuum nomina erunt, quae in capite quarto libri primi traduntur: *Paksharátris*, *Kaumudípracháras*, *Surasantakas*, *Sahakárabhanjiká*, *Abhyúshakhádiká*, *Visakhádiká*, *Navapattriká* (schol. kṛitrimaviváhalílá), *Udakakshveḍiká* (anyonyaṁ sugandhajalasekas), *Pánchálánuyánam* (kṛitrimaputrakalílá), *Ekaṣálmalíspṛihayantívratam*, *Yavachaturthí* (vaiṣákhaṣuklachaturthyáṁ náyaká-

[1] Schol. कर्णभूषाविशेषरचनाः ॥

[2] Schol. कृत्रिमपुत्रिकानिर्माणं ॥

[3] Schol. पश्यतो हरणं ॥

[4] Schol. लावकः पक्षिविशेषः ॥

[5] Schol. अंगुलिविन्यासविशेषेण सूचनं ॥

[6] Schol. स्वसंकेतितभाषाविशेषः ॥

[7] Láṭa-rásakás, 2, 10, 23.

nám parasparam sugandhiyavachúrṇaprakshepa . . . iti páṣchátyeshu prasiddhá), *Álolachaturthí* (ṣrávaṇaṣukla-tṛitíyáyáṁ hindolakríḍá), *Madanotsavas* (Madanaprakṛitipújanam), *Damanabhanjiká, Holiká, Aṣokottansiká, Pushpávacháyiká, Kadambayuddháni, Chútalatiká, Ikshubhanjiká.*

Vátsyáyanae liber jam a Subandhu laudatur, namque Mallanágam Vátsyáyanae esse synonymon a Maheṣvara et Hemachandra edocemur[1]. *Kokkvoka*, cujus liber, *Ratirahasya* inscriptus, et *Vainyadattae* (sive Veṇudattae) dedicatus, a Mallinátha citatur, Vátsyáyana recentior est, ejusque opus in singulo quoque capite excerpsit. Cf. Ratirahasya (E. I. H. 2118. 1834) I, 9: तत्र प्रथमं नंदिकेश्वरगोणिकापुत्रयोर्मतमाद्यतया संग्रहीष्यामः परतो वात्स्यायनीयं ॥[2]

De scholiasta non multa sunt quae dicam. Homo neque sermonis antiquioris, quo Vátsyáyana usus est, neque rerum, quarum explicationem aggressus est, satis peritus fuisse mihi videtur. In fine libri Vrajalálae[3] stemma prodit, quod ex hoc codice enucleare non potui.

Lib. I. fol. 34ᵃ; II. fol. 74ᵇ; III. fol. 96ᵃ; IV. fol. 108ᵇ; V. fol. 141ᵇ; VI. fol. 173ᵃ; VII. fol. 190ᵃ.

Haec voluminis pars anno 1821 non satis accurate exarata est. (WILSON 237ᵃ.)

518.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 97. Long. 7. Lat. 4½. Linn. 12, 13.

Anangarangas, amoris arena, libellus a *Kalyáṇamalla*, anachoreta regio, ad oblectandum *Láḍa-khánae* principis, Ahmedi filii, animum compositus. (A.) Incipit: गणपतिको समरनकिये विघ्नज्याय सबदुर । इभआनंदइ करदनहे । भालसदासिंदुर ॥१॥

अतिललितविलासं विश्वचेतोनिवासं
समरकृतविकाशं शंबराख्यंप्र(r)णाशं ।
रतिनयनविरामं संततं चाभिरामं
प्रसभविजितवामं शर्मेरं (daṁ) नौमि कामं ॥१॥

लोदीवंशावतंसो[4] हतरिपुवनितानेत्रवारिप्रपूर(:)-
प्रादुर्भूतांबुराशि(:) समित (stimita?) वरयशा लीलया प्लावितश्च[5]।
तत्पुत्र[:] ख्यातकीर्त्तिरहमदनृपतेः का(f)मसिधांतविद्वान्
जीयाच् chhrí-*Láḍakhánaḥ* क्षितिपतिमुकुटैर्घृष्टपादारविंदः ॥२॥
अस्यैव कौतुकनिमित्तमनंगरंगं
ग्रंथं विलासिजनवल्लभमातनोति ।
श्रीमन्महाकविरशेषकलाविदग्धः
कल्याणमाल इति भूपमुनिर्यशस्वी ॥३॥
मतानि दृष्ट्वा बहुशो मुनीनां
तत्सारमादाय निरूपयामि ।
अतों गनाकेलिकलानुरागे-
ग्रोह्यः सदायं पुरुषै प्रभावं (पुरुषैः स्वभावः B.) ॥४॥

Libellus decem capita habet. 1. De mulierum generibus quatuor: Padminí (sive Naliní), Chitriṇí, Ṣankhiní, Hastiní. Naliníprabhṛitínáṁ sukhatithiḥ. 2. Padminíprabhṛitínáṁ sádháraṇí chandrakalá (i. e. nakhakshata). 3. Mṛigádijátibhedena suratabhedanirúpaṇam. 4. Anganánáṁ sadharmadharmanirúpaṇam. 5. Vanitánáṁ deṣajadharmanirúpaṇam. 6. Drávaṇádiyoganirúpaṇam. 7. Vaṣíkaraṇa-sugandhádinirúpaṇam. 8. Viváhádyupadeṣanirúpaṇam. 9. Váhyasambhoganirúpaṇam. 10. Sambhoganirúpaṇam.

Libellus, si ea respiciantur, quae supra ad numerum 228. protulimus, seculo septimo decimo medio videtur compositus esse.

Insunt picturae, quarum prima sapientiae deus, ineptias tales patrono sibi dedicari erubescens, reliquis variorum generum viri et mulieres repraesentantur.

Codex circiter annum 1780 exaratus est. (WALKER 189.)

519.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 56. Long. 8½. Lat. 4½. Linn. 8.

Kalyáṇamallae Anangarangas. (B.)

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 172.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (WILSON 464.)

---

[1] *Vátsyáyana* vocabulum in gaṇa शाङ्गरवादि legitur.

[2] *Kámasamúha* liber, ab Ananta medico, Maṇḍanae filio, compilatus, distichis variorum poetarum, secundum argumentum digestis, constat, quibus ille insulsa sua adjecit. Liber anno 1457 compositus est.

[3] Fratres ejus Vṛindávana et Mathuránátha fuerunt.

[4] *Lodí* gens inde a medio seculo quinto decimo usque ad medium seculum sextum decimum floruit. Cf. Mountstuart Elphinstone, The History of India, II, 85 sqq.

[5] प्लावितश्च: B.

M. PHILOSOPHIA.

A. PURVAMIMANSA.

520.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 111. Long. 12. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. plerumque 22.

Insunt *Mímánsátantravárttikae*, commentarii a *Kumárilasvámin* ad *Jaiminis* aphorismos compositi, fragmenta.

A. Foll. 26–111. Liber primus. Incipit:

विशुद्धज्ञानदेहाय त्रिवेदीदिव्यचक्षुषे ।
श्रेयःप्राप्तिनिमित्ताय नमः सोमार्धधारिणे ॥१॥
अभिवंद्य गुरूनादौ शिष्यधीपद्मिनीरवीन् ।
तत्प्रसादात्करिष्ये हं मीमांसाश्लोक–
– – – नुगृह्णंतु चित्तश्रोत्रैः प्रसारितैः ।
संतः प्रणयिवाक्यानि गृह्णंति ह्यनसूयिनः ॥३॥
न चात्रातीव कर्त्तव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ।
दोषो ह्यविद्यमानो पि तच्चित्तानां प्रकाशते ॥४॥

Folia multa desiderantur.

B. Foll. 1–25. Libri secundi caput primum. Incipit: भावार्थाः कर्मशब्दास्तेभ्य क्रिया प्रतीयेतैष ह्यर्थो विधीयते ॥

Codex circiter annum 1530 exaratus est. (Wilson 325.)

521.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 118. Long. 13. Lat. $3\frac{1}{2}$.

Foll. 1–38. Linn. 11. *Tantravárttikae* fragmentum, quo primi libri capitis primi pars major continetur. Initium et finis desiderantur.

Haec folia seculo sexto decimo exarata sunt. (Wilson 277[a].)

522.

Foll. 72–129. *Mímánsátantravárttikae* libri secundi caput primum.

Haec folia anno 1542 a Gangádása káyastha exarata, et anno 1630 a Narahari emendata sunt. (Wilson 273[b].)

523.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 112. Long. 12. Lat. 4. Linn. 12–21.

Someṣvarae, Mádhavae filii, ad *Kumárilae* Tantravárttikam commentarius, *Nyáyasudhá* appellatus.

A. Foll. 60–93. Commentarius ad caput secundum libri primi. Incipit:

उमानंदनमाराध्य शारदामीश्वरं गुरुं ।
कृत्स्नशास्त्रप्रसादेन व्याख्यास्ये तंत्रवार्त्तिकं ॥१॥

B. Foll. 94–112. Commentarius ad caput quartum libri primi. Folia nonnulla desiderantur. In fine haec subscriptio legitur: इति श्रीमत्त्रिकांडमीमांसामंडनप्रतिवसंतसोमयाजिभट्टमाधवात्मजभट्टसोमेश्वरविरचितायां तंत्रवार्तिकटीकायां सर्वानवद्यकारिण्यां न्यायसुधाख्यायां प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः ॥

C. Foll. 1–59. Commentarius ad caput primum libri secundi. Finis deest.

Codex anno 1525 a Vishṇuṣarman exaratus est. (Wilson 275.)

524.

Foll. 107–155. Linn. 12. *Mímánsányáyaprakáṣas,* quo libro *Ápadeva*, Anantadevae filius, Govindae discipulus, mímánsae principia exposuit. Incipit:

यत्कृपालेशमात्रेण पुरुषार्थचतुष्टयं ।
प्राप्यते तमहं वंदे गोविंदं भक्तवत्सलं ॥१॥
अनंतगुणसंपन्नमनंतभजनप्रियं ।
अनंतरूपिणं वंदे गुरुमानंदरूपिणं ॥२॥

इह खलु परमकारुणिकेन भगवता जैमिनिऋषिणा अथातो धर्मजिज्ञासेत्यादिना द्वादशसु अध्यायेषु धर्मो विचारितः ॥ तत्र वेदेन प्रयोजनमुद्दिश्य विधीयमानो र्थो धर्मः ॥ यथा यागादिः । स हि यजेत स्वर्गकाम इत्यादिवाक्येन स्वर्गमुद्दिश्य विधीयते ॥ तथा हि ॥ यजेतेत्यत्र हि अस्त्यंशद्वयं । यजिधातुः तप्रत्ययश्च । तत्र प्रत्यये अस्त्यंशद्वयं । आख्यातत्वं लिङ्त्वं च । आख्यातत्वं च दशसु लकारेषु विद्यते । लिङ्त्वं पुनः केवलं लिङ्येव । तत्राख्यातलिङ्त्वाभ्यां भावनैवोच्यते । भावना नाम भवितुर्भवनानुकूलो भावकव्यापारविशेषः । सा च द्विविधा ॥ शाब्दी भावनाऽर्थी भावना चेति ।

Folia 107–145. seculo sexto decimo exeunte, reliqua recentiore manu exarata sunt. (Mill 46[b].)

525.

Opuscula duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 129. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. 9.

Foll. 1–71. *Mímánsábháshyavivaraṇam*, commentarius ad Mímánsábháshyam, a *Kumárasvámin* compositus. His foliis ea pars continetur, qua libri tertii caput tertium explicatur. Incipit: श्रुतेर्जाताधिकारः । एवं लिंगविनियोगमुपवर्ण्य संप्रति वाक्यविनियोगः प्रस्तूयते ।

Haec pars seculo septimo decimo exarata est. (Wilson 273[a].)

526.

Foll. 39–118. Linn. 8. Initium *Ṣástradípikae,* quo libro *Párthasárathi-misra* Jaiminis Nyáyasútra explicavit. Incipit: लक्ष्मीकौस्तुभवक्षसं मधुरिपुं etc.

शवरस्वामिनं नत्वा भट्टाचार्यं च जैमिनिं ।
कुमारिलमतेनाहं करिष्ये शास्त्रदीपिकां ॥

Codice nostro primi libri caput primum continetur. *Nyáyaratnamálám* suam auctor in folio 48^a. laudat.

Haec voluminis pars seculo quinto decimo nitidissime exarata est. (WILSON 277^b.)

527.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 133. Long. 11. Lat. 4. Linn. 9.

Rámánuja-ácháryae ad *Párthasárathis Nyáyaratnamálám* commentarius, *Náyakaratna* appellatus, in quinque capita divisus. Incipit: अथ द्वादशलक्षण्यां नियतक्रमायां मीमांसायां प्रथमाध्यायप्रतिपाद्यां प्रमाणचिन्तां प्रायशो वहिरंगयुक्तिमूलतयोपेक्ष्य द्वितीयाध्यायगोचरां कर्म्मभेदंचिन्तामप्यतिप्रत्यभावादनादृत्यावशिष्टाध्यायदशकप्रतिपाद्यप्रमेयतत्वसंग्राहकमंगनिर्णयाख्यं प्रकरणं प्रारभमाणस्तत्प्रतिपाद्यं सामान्यतः प्रतिजानीते । अंगस्वरूपेति ।

Parichheda 1. fol. 19^b; 2. fol. 45^a; 3. fol. 83^b; 4. fol. 113^a; 5. fol. 133^a.

In fine capitis quarti haec leguntur: श्रीमद्रामानुजाचार्यविरचिते रत्नमालाव्याख्याने नायकरत्ने गनिर्णये चतुर्थः परिच्छेदः ॥

Codex medio seculo septimo decimo exaratus est. (WILSON 274.)

528, 529.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 10. Lat. 4½.

Jaiminíyanyáyamálávistaras, liber a *Mádhava* compositus. (A.) Cf. Colebrooke, Misc. Ess. I. 295 sqq.

Vol. I. Foll. 324. Linn. foll. 1–65. 13. reliquorum 7. Adhy. I. fol. 34^b; II. fol. 59^b; III. fol. 175^a; IV. fol. 220^b; V. fol. 263^a; VI. fol. 324.

Vol. II. Foll. 286. Adhy. VII. fol. 16^b; VIII. fol. 32^b; IX. fol. 99^b; X. fol. 228^b; XI. fol. 261^a; XII. fol. 286^b.

Foll. 1–65. voluminis prioris seculi sexti decimi exeuntis literatura, reliqua anno 1834 exarata sunt. (MILL 82, 83.)

530.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 277. Long. 13. Lat. 6½. Linn. foll. 1–170. 11. reliquorum 13.

Jaiminíyanyáyamálávistaras. (C.)

Adhy. I. fol. 33^a; II. fol. 57^b; III. fol. 109^b; IV. fol. 129^a; V. fol. 145^b; VI. fol. 170^a; VII. fol. 177^a; VIII. fol. 184^a; IX. fol. 207^a; X. fol. 253^b; XI. fol. 267^b; XII. fol. 277^b.

Codex anno 1833 exaratus est. (WILSON 91.)

531.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 154. Long. 16. Lat. 5½. Linn. 12.

Jaiminíyanyáyamálávistarae libri I–IX. (B.)

Adhy. I. fol. 24^a; II. fol. 42^a; III. fol. 78^a; IV. fol. 92^b; V. fol. 114^b; VI. fol. 124^a; VII. fol. 129^b; VIII. fol. 135^a; IX. fol. 154^b.

Codex post annum 1820 exaratus est. (WILSON 44.

532.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 27. Long. 11½. Lat. 4½. Linn. 9.

Jaiminíyanyáyamálávistarae liber quintus. (D.)

Codex anno 1799 exaratus est. (WILSON 276.)

B. UTTARAMIMANSA.

533.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 34. Long. 6. Lat. 6. Linn. 8.

Continentur hoc codice *Bádaráyaṇasútra,* aphorismi (555) philosophiae Vedánticae, *Bádaráyaṇae* auctori tributi.

Nomina magistrorum aliorum in aphorismis haec laudantur: a. *Átreya* (स्वामिनः फलश्रुतेरित्यात्रेयः) III, 4, 44. b. *Áṣmarathya* I, 2, 29. 4, 20. c. *Auḍulomi* I, 4, 21. III, 4, 45. IV, 4, 6. d. *Kárshṇájini* III, 1, 9. e. *Káṣakṛitsna* I, 4, 22. f. *Jaimini* I, 2, 28. 31. 3, 31. 4, 18. III, 2, 39. 4, 2. 18. 40. IV, 3, 13. 4, 5. 11. g. *Bádari* I, 2, 30. IV, 3, 8. 4, 10. h. Denique aphorismorum auctor ipse, *Bádaráyaṇa,* his locis nominatur: I, 3, 26. 33. III, 2, 40. 4, 1. 8. 19. IV, 3, 15. 4, 7. 12.[1]

[1] प्रायेणाचार्याणामियं शैली यत्स्वाभिप्रायमपि परोपदेशमिव वर्णयंति । अत एव 'कर्माण्यपि जैमिनिः फलार्थत्वात्' इति जैमिनेरेव सूत्रं । अत एव 'तदुपर्यपि बादरायणः संभवात्' इति बादरायणस्यैव शारीरकसूत्रं ॥ Quae Kullúkae sententia, ad speciem satis justa, etiam Colebrooki assensum invenit; sed veram hujus rei rationem *Weber* (Akad. Vorles. p. 216.) perspexit: 'Aus dem Umstande, dass in beiden Sútra je deren betreffende Verfasser selbt vielfach citirt werden, geht vielmehr nur zur Genüge hervor, dass dieselben

Codex, exeunte seculo superiore negligenter exaratus, eatenus memorabilis est, quod W. Jones annotationes suas intra lineas adscripsit. (MILL 107.)

534.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 202. Long. 13. Lat. 5. Linn. 23–26.

A. Foll. 106–202. *Bádaráyaṇasútra* cum *Ṣankarae* ácháryae commentario, *Ṣárírakamímánsábháshya* appellato.

Lib. I. fol. 141^{b}; II. fol. 168^{b}; III. fol. 193^{a}; IV. fol. 202^{a}.

Novam textus editionem cum *Govindae* commentario Roer in Bibliotheca Indica incepit.

B. Foll. 1–105. *Bháshyaratnaprabhá*, commentarius ad Ṣankarae bháshyam, a *Govindánanda*, *Gopálasarasvatis* discipulo[1], compositus. De se ipse in prooemio auctor haec:

कामाक्षीदत्तदुग्धप्रचुरसुरनुतप्राज्यभोज्याधिपूज्य-
श्रीगौरीनायकाभित्प्रकटनशिवरामार्यलब्धात्मबोधैः ।
श्रीमद्गोपालगीर्भिः प्रकटितपरमाद्वैतभासा स्मितास्य-
श्रीमद्गोविंदवाणीचरणकमलगो निर्वृतोऽहं यथालिः ॥४॥

cui disticho hic commentarius additus est: मोक्षपुर्यां श्रीकांच्यां श्रीकामाक्ष्या दत्तं पायसं देवैरपि स्तुतं प्राज्यं संपूर्णं प्रकृष्टाज्ययुक्तं वा यद्भोज्यमन्नं तेनाधिपूज्याः श्रीशिवरामयोगिनः । किंच शिवश्चासौ रामश्चेति स्वनाम्ना श्रीगौरीनायकयोरभेदं प्रकटयंति तेभ्यो गुरुभ्यो लब्धात्मबोधो यैः श्रीमद्गोपालसरस्वतीभिरित्यर्थः ॥

Lib. I. fol. 48^{a}; II. fol. 76^{a}; III. fol. 98^{a}; IV. fol. 105^{b}.

Codex seculo septimo decimo satis accurate exaratus est. (MILL 31.)

535.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 209. Long. 14. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 10–13.

Continetur hoc codice *Ṣárírakamímánsábháshyae* liber primus. In marginibus *Bháshyaratnaprabhá* adscripta est.

Páda I. fol. 93^{b}; II. fol. 123^{a}; III. fol. 175^{a}; IV. fol. 209^{b}.

Codex anno 1821 exaratus est. (WILSON 90.)

eben gar *nicht von ihnen selbst, sondern erst von ihren beiderseitigen Schulen zusammengestellt worden sind.*' Namque Brahmamímánsá, quicunque principia ejus primus composuit, recentior esse videtur quam Karmamímánsá. Quod re ipsa, minime vero attributis *púrva* et *uttara* probatur.

[1] Gopálae magister *Ṣivaráma* fuit.

536.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 157. Long. $12\frac{1}{2}$. Lat. 5. Linn. 7.

Vedántapradípas, commentarius ad Bádaráyaṇasútra a *Rámanuja* áchárya compositus. Incipit: श्रियः कान्तोऽनंतो वरगुणगणैकास्पदवपुर्हताशेषावद्यः etc.

प्रणम्य शिरसाचार्यान् तदादिष्टेन वर्त्मना
ब्रह्मसूत्रपदांतस्थवेदांतार्थः प्रकाशते ॥२॥

Adhy. I. fol. 47^{b}; II. fol. 83^{b}; III. fol. 135^{a}; IV. fol. 157^{a}.

Codex anno 1821 exaratus est. (WILSON 183.)

537.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 168. Long. 12. Lat. $5\frac{1}{2}$.

Foll. 1–24. Linn. 15–17. *Bádaráyaṇasútra* cum brevi auctoris anonymi annotatione. Commentarius incipit: वृहदारण्यके आत्मा वारे द्रष्टव्य इत्यादिवेदांतानां ब्रह्मणि तात्पर्यनिर्णायकं शास्त्रं नारभ्यं अहंप्रत्यये आत्मनो निश्चयेन विषयाभावात् मैवं असंगब्रह्मणोऽज्ञानात्तज्ज्ञानायारभ्यमेव शास्त्रं etc.

Adhy. I. fol. 7^{b}; II. fol. 14^{a}; III. fol. 21^{b}; IV. fol. 24^{b}.

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est. (WALKER 222^{a}.)

538.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 144. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn. 10.

Continetur hoc codice *Panchapádikávivaraṇam*, commentarius a *Prakáṣátman*, Ananyánubhavae discipulo, ad *Panchapádím* compositus, quo libro *Sanandana* sive *Padmapáda* Ṣankarácháryae quatuor primorum brahmasútrarum enarrationem perpendit. Liber in novem capita (varṇaka) divisus est, quorum primum in codice nostro desideratur. Secundum incipit: अतोक्तस्तावद्विचारविधेः फलानुबंधो व्यवहितविषयब्रह्मात्मतानुबंधश्चेदानीमव्यवहितविचारविषयानुबंधमन्यत एवाप्रामानुष्ठानं दर्शयितुं प्रथममाक्षिपति । सिद्धैव ननु ब्रह्मजिज्ञासेति । वेदांतानामर्थनिर्णयापेक्षितो न्यायकलापो थातो धर्मजिज्ञासेत्यादिसूत्रैः सूत्रित इत्यर्थः ।

Varṇaka II. fol. 20^{b}; III. fol. 57^{b}; IV. fol. 79^{a}; V. fol. 95^{a}; VI. fol. 101^{a}; VII. fol. 101^{b}; VIII. fol. 111^{b}; IX. fol. 144^{a}.

Prakáṣátman a Madhusúdana, et á Govinda in Bháshyaratnaprabhá laudatur. De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 178.

Codex anno 1668 satis accurate exaratus est. (WILSON 389.)

539.

Foll. 11–23. Linn. 12. Fragmentum commentarii ad *Bádaráyaṇasútra*. Incipit: रचनाऽनुपपत्तेश्च नाऽनुमानं ॥ यद्यपीदं वेदांतवाक्यानामैदंपर्यं निरूपयितुं शास्त्रं प्रवृत्तं ॥ न तर्कशास्त्रवत्केवलाभिर्युक्तिभिः कंचित्सिद्धांतं साधयितुं दूषयितुं वा प्रवृत्तं । तथापि वेदांतवाक्यानि वाचक्षाणैः सम्यग्दर्शनप्रतिपक्षभूतानि सांख्यादिदर्शनानि निराकरणीयानीति तदर्थः परः पादः प्रवर्त्तते ॥ Desinit in sútra समुदाय उभयहेतुके पि तदप्राप्तिः ॥ वैशेषिकराद्धांतो दुर्युक्तियोगाद्वेदविरोधाच्छिष्टापरिग्रहाच्च नापेक्षितव्य इत्युक्तं । etc.

Hoc igitur fragmento aphorismi II, 2, 1–18. continentur.

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt. (WILSON 426[b].)

540.

Foll. 156–207. Linn. 10. *Panchadaṣí*, liber a *Bháratítírtha*, Mádhavácháryae magistro, compositus. (A.) Incipit:

यस्य निश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।
निर्ममे तमहं वंदे विद्यातीर्थं मुनीश्वरं ॥१॥
नमः श्रीशंकरानंदगुरुपादांवुजन्मने ।
सविलासमहामोहग्रहग्रासैककर्मणे ॥२॥
तत्पादांवुरुहद्वंद्वसेवानिर्मलचेतसा ।
सुखवोधाय तत्वस्य विवेको यं विधीयते ॥३॥

Opus in libros tres et capita (prakaraṇa) quindecim divisum est, unde nomen *Panchadaṣí* originem traxit.

A. *Vivekapanchakam*, foll. 156[b]–166[a]. a. *tattvaviveka*.
b. *bhútaviveka*. Incipit:

सदद्वैतं श्रुतं यत्तत्पंचभूतविवेकतः ।
वोद्धुं शक्यं ततो भूतपंचकं प्रविविच्यते ॥

c. *koṣaviveka*. Incipit:

गुहाहितं व्रह्म यत्तत्पंचकोशविवेकतः ।
वोद्धुं शक्यं ततः कोशपंचकं प्रविविच्यते ॥१॥

d. *dvaitaviveka*. Incipit:

ईश्वरेणापि जीवेन सृष्टं द्वैतं विविच्यते ।
विवेके सति जीवेन हेयो वंधः स्फुटीभवेत् ॥१॥
मायां तु प्रकृतिं विद्यान्मायिनं तु महेश्वरं ।
स मायी सृजतीत्याहुः श्वेताश्वतरशाखिनः ॥२॥
आत्मा वा इदमग्रेऽभूत्स ईक्षत सृजा इति ।
संकल्पेनासृजल्लोकान्स एतानिति वह्वृचाः ॥३॥
खवायृग्निजलोर्व्योषध्यन्नदेहाः क्रमादमी ।
संभूता व्रह्मणस्तस्मादेतस्मादात्मनोऽखिलाः ॥४॥
वहु स्यामहमेवातः प्रजायेयेति कामतः ।
तपस्तप्त्वासृजत्सर्वं जगदित्याह तित्तिरिः ॥५॥
इदमग्रे सदेवासीद्वहुत्वाय तदैक्षत ।
तेजोऽवन्नांडजादीनि ससर्जेति च सामगाः ॥६॥
विस्फुलिंगा यथा वह्नेर्जायंतेऽक्षरतस्तथा ।
विविधाश्चिज्जडा भावा इत्याथर्वणिकी श्रुतिः ॥७॥
जगदव्याकृतं पूर्वमासीद्व्याक्रियताधुना ।
दृश्याभ्यां नामरूपाभ्यां विराडादिषु ते स्फुटे ॥८॥
विराण्मनुर्नरा गावः खराश्वाजावयस्तथा ।
पिपीलिकावधि द्वंद्वमिति वाजसनेयिनः ॥९॥
कृत्वा रूपांतरं जैवं देहे प्राविशदीश्वरः ।
इति ताः श्रुतयः प्राहुर्जीवत्वं प्राणधारणात् ॥१०॥

e. *vákyárthaviveka* (*mahávákyaviveka*). Incipit:

येनेक्षते शृणोतीदं जिघ्रति व्याकरोति च ।
स्वाद्वस्वादु विजानाति तत्प्रज्ञानमुदीरितं ॥१॥

B. *Dípapanchakam*, foll. 166[a]–193[b]. a. *chitradípa*. Incipit:

यथा चित्रपटे दृष्टमवस्थानां चतुष्टयं ।
परमात्मनि विज्ञेयं तथावस्थाचतुष्टयं ॥१॥
यथा धौतो घट्टितश्च लांछितो रंजितः पटः ।
चिदंतर्यामिसूत्राणि विराडात्मा तथेर्यते ॥२॥

b. *triptidípa*. Incipit:

आत्मानं चेद्विजानीयादयमस्मीति पूरुषः ।
किमिच्छन्कस्य कामाय शरीरमनु संज्वरेत् ॥१॥ B. Ar.
अस्याः श्रुतेरभिप्रायः सम्यगत्र विचार्यते ।
जीवन्मुक्तस्य या तृप्तिः सा तेन विशदायते ॥२॥

c. *kúṭasthadípa*. Incipit:

खादित्यदीपिते कुड्ये दर्पणादित्यदीप्तिवत् ।
कूटस्थभासितो देहो धीस्थजीवेन भास्यते ॥१॥

d. *dhyánadípa*. Incipit:

संवादिभ्रमवद्व्रह्मतत्त्वोपास्त्यापि मुच्यते ।
उत्तरे तापनीयेऽतः श्रुतोपास्तिरनेकधा ॥१॥

e. *náṭakadípa*. Incipit:

परमात्माद्वयानंदपूर्णः पूर्वं स्वमायया ।
स्वयमेव जगद्भूत्वा प्राविशज्जीवरूपतः ॥१॥

C. *Brahmánandapanchakam*, foll. 193[a]–207[a]. a. *yogánanda*. Incipit:

व्रह्मानंदं प्रवक्ष्यामि ज्ञाते यस्मिन्नशेषतः ।
ऐहिकामुष्मिकानर्थव्रातं हित्वा सुखायते ॥१॥

b. *átmánanda*. Incipit:

नन्वेव वासनानंदाद्विद्यानंदादपीतरं ।
वेत्तु योगी निजानंदं मूढस्यात्रास्ति का गतिः ॥१॥

c. *advaitánanda*. Incipit:

योगानंदः पुरोक्तो यः स आत्मानंद इष्यतां ।
कथं व्रह्मत्वमेतस्य सद्वयस्येति चेच्छृणु ॥१॥

d. *vidyánanda.* Incipit:

योगेनात्मविवेकेन द्वैतमिथ्यात्वचिंतया ।
ब्रह्मानंदं पश्यतोऽथ विद्यानंदो निरूप्यते ॥१॥

e. *vishayánanda.* Incipit:

अथात्र विषयानंदो ब्रह्मानंदांशरूपभाक् ।
निरूप्यते द्वारभूतस्तदंशत्वं श्रुतिर्जगौ ॥[1]

Desinit liber in distichis:

ब्रह्मानंदाभिधे ग्रंथे पंचमोऽध्याय ईरितः ।
विषयानंद एतेन द्वारेणांतः प्रविश्यतां ॥
Príyád *dHariharo* ऽनेन ब्रह्मानंदेन सर्वदा ।
पायाच्च प्राणिनः सर्वान्स्वाश्रितान्शुद्धमानसान् ॥

Auctoris nomen, codicibus nostris non traditum, ex uno scholiastae loco collegi. Haec enim ille in triptidípa capitis initio: तृप्तिदीपाख्यं प्रकरणमारभमाणः श्रीभारतीतीर्थगुरुस्तस्य श्रुतिव्याख्यानरूपत्वात्तद्व्याख्येयां श्रुतिमादौ पठति ॥

Haec voluminis pars anno 1728 exarata est. Inde a folio 178 lacunae multae inveniuntur. (MILL 46[c].)

541.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 288. Long. 13½. Lat. 6½. Linn. 6–11.

Panchadaṣí cum commentario, a *Rámakṛishṇa* scripto. (B.) Commentarius incipit:

नत्वा श्रीभारतीतीर्थविद्यारण्यमुनीश्वरौ ।
प्रत्यक्तत्वविवेकस्य क्रियते पददीपिका ॥

In fine capitum singulorum haec leguntur: इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीभारतीतीर्थविद्यारण्यमुनिवर्यकिंकरेण श्रीरामकृष्णाख्यविदुषा etc.

Lib. I. fol. 62[b]; II. fol. 213[b]; III. fol. 288[b].

Codex anno 1805 exaratus est. (WILSON 88.)

542.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 153. Long. 13½. Lat. 6½. Linn. 12–22.

Panchadaṣí cum *Rámakṛishṇae* commentario. (C.)

Lib. I. fol. 43[a]; II. fol. 118[a]; III. fol. 153.

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. nn. 625, 629, 630. Textus Calcuttae nuper editus esse dicitur.

Codex post annum 1820 exaratus est. (WILSON 89.)

543.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 85. Long. 9½. Lat. 4. Linn. 10.

Panchadaṣísamásas. Incipit: शुक्लानि च तानि अंबराणि च शुक्लांबराणि शुक्लांबराणां धरः शुक्लांबरधरः तं शुक्लांबरधरं व्याप्नोतीति विष्णुस्तं विष्णुं शशिनः वर्णं etc.

Hoc libello verba composita, quae in Panchadaṣí occurrunt, in partes suas resoluta sunt, quam operam ingratam haud dubie magister quidam discipulo alucinato iratus imposuit. Qui quomodo negotio perfunctus sit, hac primi kúṭasthadípae versus interpretatione apparebit: खे आदित्यः खादित्यः खादित्येन दीपिते खादित्यदीपिते । दर्पणे आदित्यः दर्पणादित्यः दर्पणादित्यस्य दीप्तिः दर्पणादित्यदीप्तिः दर्पणादित्यदीप्तिरिवेति दर्पणादित्यवत् । कूटस्थेन दीपितः कूटस्थदीपितः । धियां तिष्ठतीति धीस्थः धीस्थश्चासौ जीवश्च धीस्थजीवस्तेन धीस्थजीवेन ॥ En ipsissima ratio, quam primi Vedarum interpretes coram discipulis suis, quo verba et sententias difficiles explicarent, adhibuerunt, cuique librorum Vedicorum textum non connexum debemus, admodum utilem illum, erroribus vero non immunem. Rámakṛishṇae verba auctor passim respexit.

Codex anno 1738 exaratus est. (WILSON 470.)

544.

Foll. 45–55. Linn. 7. Continetur his foliis *Aparokshánubhútisudhárṇavas*, manifestae comprehensionis nectareus oceanus, libellus in novem particulas divisus, *Ṣankarae* ácháryae adscriptus. (B.) Initium paulum emendatum subjunxi:

श्रीरामं परमानंदमुपदेष्टारमीश्वरं ।
व्यापकं सर्वलोकानां कारणं तं नमाम्यहं ॥१॥
इति मंगलाचरणप्रकरणं ॥१॥

अपरोक्षानुभूतिर्वै प्रोच्यते मोक्षसिद्धये । सद्भिरेव (एवं MSS.) प्रयत्नेन वीक्षणीया मुहुर्मुहुः ॥२॥ स्ववर्णाश्रमधर्मेण (सधर्म्मा° B.) तपसा हरितोषणात् । साधनं प्रभवेत्पुंसां वैराग्यादिचतुष्टयं ॥३॥ ब्रह्मादिस्थावरांतेषु वैराग्यं विषयेष्वनु (वैराग्यविषयेष्वनु B.) । यथैव काकविष्ठायां, वैराग्यं तद्धि निर्मलं ॥४॥ नित्यमात्मस्वरूपं हि, दृश्यं तद्विपरीतगं । एवं यो निश्चयः सम्यग्विवेको वस्तुतः स वै ॥५॥ सदैव वासनात्यागः शमोऽयमिति शब्दितः । निग्रहो वाह्यवृत्तीनां दम इत्यभिधीयते ॥६॥ विषयेभ्यः परावृत्तिः परमोपरतिर्हि सा । सहनं सर्वदुःखानां तितिक्षा सा शुभा मता ॥७॥ निगमाचार्यवाक्येषु भक्तिः श्रद्धेति विश्रुता । चित्तैकाग्र्यं तु संलक्ष्ये समाधानमिति स्मृतं ॥८॥ संसारबंधनिर्मुक्तिः कथं स्यान्मे कदाविधे (?) । इति या सुदृढा बुद्धिर्वक्तव्या सा मुमुक्षुता ॥९॥
साधनचतुष्टयं नाम द्वितीयं प्रकरणं ॥२॥

उक्तसाधनयुक्तेन विचारः पुरुषेण हि । कर्तव्यो ज्ञानसिद्ध्यर्थमात्मनः शुभमिच्छता ॥१०॥ विचारेण विना ज्ञानं नोत्पद्यतेऽन्यसाधनैः ।[2] यथा पदार्थभानं हि प्रकाशेन विना क्वचित् ॥११॥ कोऽहं कथमिदं जातं को वै कर्तास्य विद्यते । उपादानं किमस्तीह विचारः सोऽयमीदृशः ॥१२॥

[1] Haec capitum initia a me inde ab A. b. paulum emendata sunt.

[2] नोत्पद्यते विना ज्ञानं विचारेणान्यसाधनैः । MSS.

अज्ञानप्रभवं सर्वं ज्ञानेन प्रविलीयते । संकल्पो विविधः कर्ता विचारः सोऽयमीदृशः ॥१३॥ एतयोर्यदुपादानमेकं सूक्ष्मं सदव्ययं । यथैव मृद्घटादीनां विचारः सोऽयमीदृशः ॥१४॥ नाहं भूतगणो देहो नाहं चाक्षगणस्तथा । एतद्विलक्षणः कश्चिद्, विचारः सोऽयमीदृशः ॥१५॥ अहमेकोऽपि सूक्ष्मश्च ज्ञाता साक्षी सदव्ययः । तदहं तन्न संदेहो विचारो सोऽयमीदृशः ॥१६॥

विचारविचारणं नाम तृतीयं प्रकरणं ॥३॥

आत्मा हि निष्कलो ह्येको देहो बहुभिरावृतः । तयोरैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं ॥१७॥ आत्मा नियामकश्चांतर्देहो नियम्यवाह्यकः । तयोरैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं ॥१८॥ आत्मा ज्ञानमयः पुण्यो देहो मांसमयोऽशुचिः । तयोरैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं ॥१९॥ आत्मा प्रकाशकः स्वस्थो देहस्तामस उच्यते । तयोरैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं ॥२०॥ आत्मा नित्यो हि सद्रूपो देहोऽनित्यो ह्यसन्मयः । तयोरैक्यं प्रपश्यंति किमज्ञानमतः परं ॥२१॥ आत्मनः स्वप्रकाशत्वं यत्पदार्थावभासनं । नाग्न्यादिदीप्तिवद्दीप्तिर्भवत्यांध्यं यतो निशि[1] ॥२२॥ देहोऽहमित्ययं मूढो धृत्वा तिष्ठत्यहो जनः । ममायमित्यपि ज्ञात्वा घटद्रष्टेव सर्वदा ॥२३॥ ब्रह्मैवाहं समः शांतः सच्चिदानंदलक्षणः । नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥२४॥ निर्विकारो निराकारो निरवद्योऽहमव्ययः । नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥२५॥ निरामयो निराभासो निर्विकल्पोऽहमुत्तमः[2] । नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥२६॥ निर्गुणो निष्क्रियो नित्यो नित्यमुक्तोऽहमच्युतः । नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥२७॥ निर्मलो निश्चलोऽनंतः शुद्धोऽहमजरोऽमरः । नाहं देहो ह्यसद्रूपो ज्ञानमित्युच्यते बुधैः ॥२८॥

अज्ञानपूर्वकमात्मज्ञानप्रतिपादनं नाम चतुर्थं प्रकरणं ॥४॥

स्वदेहे शोभनं त्यक्त्वा पुरुषाख्यं च संमतं । किं मूर्ख शून्यमात्मानं देहातीतं करोषि भोः ॥२९॥ स्वात्मानं शृणु मूर्ख त्वं युक्त्या श्रुत्या च पूरुषं । देहातीतं सदाकारं सुदुर्दर्शं भवादृशैः ॥३०॥ अहंशब्देन विख्यात एक एव स्थितः परः । स्थूलत्वेनैकतां प्राप्तः कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३१॥ अहं दृष्टतयासिद्धो देहो दृश्यतया स्थितः । ममायमिति निर्देशात्कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३२॥ अहं विकारहीनस्तु देहो नित्यविकारवान् । इति प्रतीयते साक्षात्कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३३॥ यस्मात्परमिति श्रुत्या, तया पुरुषलक्षणं । विनिर्णीतममूढेन, कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३४॥ सर्वं पुरुष एवेति सूक्ते पुरुषसंज्ञिते । अप्युच्यते यतः श्रुत्या कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३५॥ असंगः पुरुषः प्रोक्तो बृहदारण्यकेऽपि च । अनंतमलसंश्लिष्टः[3] कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३६॥ तत्रैव च समाख्यातः स्वयंज्योतिर्हि पूरुषः । जडः परप्रकाशोऽयं कथं स्याद्देहकः पुमान् ॥३७॥ प्रोक्तोऽपि कर्मकांडेन ह्यात्मा देहाद्विलक्षणः । नित्यश्च यत्फलं भुंक्ते देहपातादनंतरं ॥३८॥ अनेकलिंगसंयुक्तं[4] चलं दृश्यं विकारि च । अव्यापकमसद्रूपं तत्कथं स्यात्पुमानयं ॥३९॥ एवं देहद्वयादन्य आत्मा पुरुष ईश्वरः । सर्वात्मा सर्वरूपश्च सर्वातीतोऽहमव्ययः ॥४०॥ इत्यात्मदेहभागेन (इत्यात्मदेह्योर्भोगेन B.) प्रपंचस्यैव सत्यता । यथोक्ता तर्कशास्त्रेण किं ततः पुरुषार्थता ॥४१॥

बौद्धदर्शनं नाम पंचमं प्रकरणं ॥५॥

Sequuntur: 6. *átmánátmavicháraṇam;* 8. *panchadaṣasádhanavivaraṇam;* 9. *brahmánubhavavṛittivivardhanam.* Capitis septimi finis desiderari videtur. Desinit libellus in distichis: एभिरंगैः समायुक्तो राजयोगः प्रकीर्त्तितः । किंचित्पक्वकषायाणां हठयोगेन संयुतः ॥१८॥ परिपक्वं मनो येषां केवलोयं च सिद्धिदः । गुरुदैवतभक्तानां सर्वेषां सुलभो भवेत् ॥१९॥

Haec voluminis pars circiter annum 1810 exarata est. (Mill 62[c].)

1 ज्ञात्मानं स्वप्रकाशत्वं यत्पदार्थावभासनं । नाग्न्यादिदीप्तिवद्दीप्तिर्भवत्यांधंयतोनिशं ॥ B.

2 हमात्ततः । B.

3 °संसिष्टं B. अचलो ह्यमलो श्लिष्टः A.

4 लिंगंचानेकसंयुक्तं । MSS. लिंगत्वा° scribere nolui.

545.

Foll. 121[b]–134[a]. *Aparokshánubhavas.* (A.)

Libellus, in hoc exemplari non divisus, disticha 144 complectitur. (Wilson 531[d].)

546.

Foll. 56–71. Linn. 9–11. *Átmabodhas,* animi summi cognitio, libellus *Ṣankarae* ácháryae tributus. (B.) Incipit:

तपोभिः क्षीणपापानां शांतानां वीतरागिणां ।
मुमुक्षूणामपेक्ष्यो यमात्मबोधो विधीयते ॥१॥

In marginibus commentarius auctoris anonymi adscriptus est. Incipit:

शतमखपूजितपादं शतपथमनसो प्यगोचराकारं ।
विकसितजलरुहनेत्रं सीताछायांकमाश्रये रामं ॥१॥

तत्र इहभगवान् शंकराचार्यः उत्तमाधिकारिणां वेदांतप्रस्थानत्रयं निर्माय तदवलोकनासमर्थानां मंदबुद्धीनां अनुग्रहार्थं सर्ववेदांतसिद्धांतसंग्रहमात्मबोधप्रकरणं नि(l. di)दर्शयिषुः प्रतिजानीते ॥

Textus in Haeberlini Anthologia, et anno 1852 Mirzaporae cum hoc ipso commentario editus est. Versionem Anglicam J. Taylor anno 1812 publici juris fecit.

Haec voluminis pars anno 1819 exarata est. (Mill 62[d].)

547.

Foll. 69–96[a]. *Átmabodhas* cum eodem commentario. (A.)

In prooemio haec variatio invenitur: इह भगवान् शंकराचार्ये उत्तमाधिकारिणां वेदांतप्रस्थानत्रयं वाचस्पतिविवरणवार्तिकं निर्माय etc. (Wilson 531[b].)

548.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 9. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 16.

Jnánabodhiní, doctrinae vedánticae compendium, dialogi a magistro cum discipulo habiti forma traditum. Incipit:

चित्सदानंदरूपाय सर्वधीवृत्तिसाक्षिणे ।
नमो वेदांतवेद्य[ाय] ब्रह्मणेऽनंतरूपिणे ॥१॥
यदज्ञानादिदं भाति यत(j)ज्ञानात् विनिवर्त्तते ।
नमस्तस्मै चिदानंदवपुषे परमात्मने ॥२॥

अथाध्यात्मविद्योपदेशविधिं व्याख्यास्यामः ।

तपोभिः क्षीणपापानां शांताना वीतरागिणां ।
मुमुक्षूणामपेक्ष्यो यमात्मबोधो विधीयते ॥३॥
अनात्मभूते देहादौ आत्मबुद्धे देहिनां ।
साविद्या तत्कृतो बंद्धः तन्नाशो मोक्ष उच्यते ॥

अनादिसांतः । नैसर्गिको अध्यासः ॥ etc.

In fine libelli haec leguntur: इति श्रीसंक्षिप्तवेदांशास्त्रप्रक्रियाया श्रीमत्परमहंसपरव्राजकाचार्यश्रीमच्छंकरकृताऽज्ञानबोधनी प्रक्रिया समाप्ता ॥

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. (WILSON 324.)

549.

Foll. 38–42. Linn. 10. *Tripuríprakaraṇam*, *Ṣankarae* tributum, quo libello auctor Vedántae elementa primis quasi lineis adumbravit. Incipit:

ज्ञानस्वरूपं चिन्मात्रं ज्ञेयज्ञातृत्रयवर्जितं ।
पूर्णं शून्यमनाभासं सर्वभासं नमाम्यहं ॥१॥

Quae sequuntur, gravissimis erroribus emendatis, adjunxi:

अथ त्रिपुरीप्रकरणं ॥ शब्दस्पर्शरूपरसगंधादयो विषयाः पंच पृथिव्यादयश्च परमात्मन एव समुत्पन्नाः । तस्माद्वा एतस्मादात्मन आकाशः संभूत आकाशाद्वायुर्वायोरग्निरग्नेरापोऽद्भ्यः पृथिवी पृथिव्या ओषध्य ओषधीभ्योऽन्नमन्नाद्रेतो रेतसः पुरुष इत्यादिश्रुतिभ्यः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधाद्यनुप्रवेशेन पृथिव्यापस्तेजो वायुराकाशमिंद्रियान्यहंकारो बुद्धिर्महानव्यक्तमित्युच्यते । तत्र पृथिवी धारणे । आपः पिंडीकरणे क्लेदने च । तेजः पचने प्रकाशने च । वायुर्व्यूहने चालने च । आकाशमवकाशप्रदाने च । आकाशमेकलक्षणं । द्विलक्षणो वायुः । त्रिलक्षणं तेजः । आपश्चतुर्लक्षणाः । पंचलक्षणा पृथिवी । शब्दगुण आकाशः । शब्दस्पर्शगुणो वायुः परस्परानुप्रवेशेन । शब्दस्पर्शरूपगुणोऽग्निः । शब्दस्पर्शरूपरसगुणा आपः । शब्दस्पर्शरूपरसगंधगुणा पृथिवी । यत्काठिन्यं सा पृथिवी । यद्द्रवं तदापः । यदुष्णं तत्तेजः । यत्संचरति स वायुः । यत्सुषिरं तदाकाशमिति । एतत्स्थूलशरीरं सदसदात्मकं । मनः संकल्पविकल्पात्मकं निश्चयात्मिका बुद्धिश्चेति । इंद्रियाणि विज्ञानशक्तयः क्रियाशक्तयश्चेति । विज्ञानशक्तयः श्रोत्रं त्वक् चक्षुर्जिह्वा घ्राणमिति पंच बुद्धींद्रियाणि । क्रियाशक्तयश्चेति वाक्पाणिपादपायूपस्थाख्यानि पंच कर्मेंद्रियाणीति । पंच वायवश्चेति भेदेन द्विधा । प्राणापानव्यानोदानसमाननागकूर्मकृकलदेवदत्तधनंजया इति वायवः । मनो बुद्धिरहंकारश्चित्तमित्यंतःकरणचतुष्टयं । संकल्पविकल्पात्मकं मनः । अभिमानलक्षणोऽहंकारः । बोद्धव्यलक्षणा बुद्धिः । चेतयितव्यलक्षणं चित्तं । etc.

Haec folia anno 1681 exarata sunt. (WILSON 478^b.)

550.

Foll. 320. 321^a. *Dhanyastotram*, hominum beatorum praeconium, carmen distichis octo constans, *Ṣankarae* ácháryae tributum. Incipit:

आदौ विजित्य विषयान्मदमोहराग-
द्वेषाद्यशत्रुगणमाहृतयोगराज्यम्
ज्ञानामृतं समधिगम्य परात्मविद्या-
कांतासखा वनगृहे विचरंति धन्याः १
त्यक्त्वा गृहे रतिमधोगतिहेतुभूता-
मात्मेच्छयोपनिषदर्थरसं पिबंत्यः (taḥ)
वित्तस्पृहाविषयभोगपदे विरक्ता
धन्यास्त एव विजनेषु विमुक्तसंगाः २
त्यक्तैषणात्रयमवेक्षितमोक्षमार्गा
भैक्षामृतान्नपरिकल्पितदेहयात्राः
ज्योतिः परात्परतरं परमात्मसंज्ञं
धन्या द्विजा रहसि हृद्यवलोकयंति ३

Beati illi esse dicuntur, qui, vinculis mundanis abjectis, numini indiviso penitus perspiciendo operam navent. (WILSON 531^i.)

551.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 108. Long. foll. 1–23. $11\frac{1}{2}$. foll. 24–108. $9\frac{1}{2}$. Lat. foll. 1–28. 5. foll. 29–47. $4\frac{1}{2}$. foll. 48–108. $3\frac{1}{2}$.

Foll. 1–10. Linn. 16. *Vákyasudhá*, libellus distichis 44. constans, *Ṣankarae* âcháryae auctori tributus, cum commentario auctoris anonymi. Commentarius incipit:

नमो रामाय देवाय सच्चिदानंदमूर्त्तये ।
Kṛishṇáya गुरवे व्यासशंकराचार्यमूर्त्तये ॥१॥
नामरूपात्मविश्वाख्यपंको यत्लग्न ईक्षते ।
तद्वाक्यसुधयाप्लाव्य निष्पंकं तत्वमीक्षतां ॥२॥ etc.

तत्रादौ वाक्यसुधाख्यं प्रकरणंमारभ्यमाणो भगवान् भाष्यकारः ॥ त्वंपदार्थं व्युत्पादयति ॥ रूपं दृश्यमित्यादिभिः पंचभिः श्लोकैः ।

Libellus Bonnae anno 1833 a Frid. Windishmann editus est.

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est. (WILSON 426^a.)

552.

Foll. 32–44. Linn. 9. *Vedántasáras*, Vedántae medulla, libellus a *Sadánanda* quodam, *Advaitánandae* cujusdam discipulo, compositus. (B.)

Editiones quum haud paucae exstent, eam tantum memorabo, quae a J. R. Ballantyne cum versione Anglica anno 1850 curata est.

Haec folia post annum 1820 exarata sunt. (Mill 62^b.)

553.

Foll. 96^b–121^b. *Vedántasáras* a *Sadánanda* compositus. (A.) (Wilson 531^c.)

554.

Foll. 321^b–326^a. *Panchíkaraṇavárttikam*, quinquepartitionis explanatio, libellus disticha 64. continens, *Sureṣvarae* ácháryae tributus[1]. Incipit:

ओंकारस्सर्ववेदानां सारस्तत्वप्रकाशकः ।
तेन चित्तसमाधान मुमुक्षूणां प्रकाश्यते ॥१॥
आसीदेकं परं ब्रह्म नित्यमुक्तमविक्रियं ।
तत्स्वमायासमावेशाद्बीजमव्याकृतात्मकं ॥२॥
तस्मादाकाशमुत्पन्नं शब्दतन्मात्ररूपकं ।
स्पर्शात्मकस्ततो वायुस्तेजो रूपात्मकं ततः ॥३॥
आपो रसात्मिकास्तस्मात्ताभ्यो गंधात्मिका मही ।
शब्दैकगुणमाकाशं शब्दस्पर्शगुणो मरुत् ॥४॥
शब्दस्पर्शरूपगुणैस्त्रिगुणं तेज उच्यते ।
शब्दस्पर्शरूपरसगुणैरापश्चतुर्गुणाः ॥५॥
शब्दस्पर्शरूपरसगंधैः पंचगुणा मही ।
तेभ्यः समभवद्रूपं लिंगं सर्वात्मकं महत् ॥६॥
ततः स्थूलानि भूतानि पंच तेभ्यो विराडभूत् ।
पंचीकृतानि भूतानि स्थूलानीत्युच्यते बुधैः ॥७॥
पृथिव्यादीनि भूतानि प्रत्येकं विभजेद्द्विधा ।
एकैकं भागमादाय चतुर्धा विभजेत्पुनः ॥८॥
एकैकं भागमेकस्मिन्भूते संवेशयेत्क्रमात् ।
ततश्चाकाशभूतस्य भागाः पंच भवंति हि ॥९॥
वायादिभागाश्चत्वारो वायादिष्वेवमादिशेत् ।
पंचीकरणमेतत्स्यादित्याहुस्तत्त्ववेदिनः ॥१०॥
पंचीकृतानि भूतानि तत्कार्यं च विराड् भवेत् ।
स्थूलं शरीरमेतत्स्यादशरीरस्य चात्मनः ॥११॥

Auctor postquam elementorum, quibus creatio crassa (sthúlaprapancha) formata est, distributionem exposuit, corpus subtile (súkshmaṣaríra) paucis tangit, utrumque (sthúla + súkshma), necnon intelligens corpus (prájna, kárana) in eodem animo universo (chit) conjunctum esse docet:

स्थूलसूक्ष्मक्रमात्सर्वं चिदात्मनि विलापयेत् ॥४८॥
अकारं पुरुषं विश्वमुकारे प्रविलापयेत् ।
उकारं तैजसं सूक्ष्मं मकारे प्रविलापयेत् ॥४९॥
मकारं कारणं प्राज्ञं चिदात्मनि विलापयेत् ।
चिदात्माहं नित्यशुद्धबुद्धमुक्तसदद्वयः ॥५०॥

Idem libellus in Museo Asiatico Petropolitano adservatur, cf. Boehtlingk l. l. p. 729. (Wilson 531^k.)

[1] शंकराचार्यपूज्यपाद[शिष्य].

555.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 41. Long. 14½. Lat. 5½. Linn. 16–18.

Continetur hoc codice *Advaitaratnarakshaṇam*, quo libro *Madhusúdana-sarasvatí*, Viṣveṣvarae discipulus, animi universae et singuli, sive numinis et animi unitatem (*jívabrahmaṇor*, *jíveṣvarayor*, *kshetrajneṣvarayor abheda*) argumentis quum dogmaticis tum philosophicis non sine acerbitate et verborum convicio a philosophi dialectici (tárkika) cujusdam opinionibus perversis defendit. Incipit:

वृंदारण्यविविष्टं विलुठितमाभीरवारनारीभिः ।
सत्यचिदानंदघनं ब्रह्म नराकारमालंबे ।१।
निर्जित्य प्रतिपक्षान्द्वैतधियो दुष्टतार्किकमन्यान् ।
अद्वैततत्वरत्नं रक्षितुमयमुद्यमः क्षमः स्यान्नः ।२।

Praeter antiquiores utriusque mímánsae et aliarum scholarum magistros Madhusúdana hos auctores et libros laudat: 1. *Khaṇḍanakṛit* fol. 8^b (अभेदं नोल्लिखंती धीर्न भेदोल्लंघनक्षमा । तथा चाद्ये प्रमा सा स्यान्नांत्ये स्वापेक्षवैशसात्). 12^b. 15^a; 2. *Guṇakiraṇávalí* (fol. 7^b. तथा चाहुराचार्याः । गुणकिरणावल्यां । अतद्भावृत्तिर्वैशिष्ट्यमिति); 3. *Panchapádikávivaraṇa*; 4. *Bhámatíkára*; 5. *Maṇikṛit*; 6. *Maṇḍanamiṣrae Brahmasiddhi*; 7. *Sankshepaṣaríraka*; 8. *Siddhántarahasya*. Praeterea lectores ad opera sua *Advaitasiddhi* et *Vedántakalpalatiká* relegat.

Desinit liber in verbis:

अद्वैतरत्नमेतत्तु श्रीविश्वेश्वरपादयोः ।
समर्पितमथैतेन प्रीयतां स दयानिधिः ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरसरस्वतीपूज्यपादशिष्यश्रीमधुसूदनसरस्वतीविरचितमद्वैतरत्नरक्षणं समाप्तं ॥

Codex anno 1687 exaratus est. (Mill 13.)

556.

Foll. 55–119. Linn. 10–13. *Bhedadhikkárasatkriyá* (*Bhedadhikkárae* libri observantia), commentarius a

Náráyaṇáṣrama quodam, Nṛisinháṣramae discipulo, compositus. Incipit:

मृषा मायाशक्त्या वृतमहिमनि ब्रह्मणि परे
जगज्जालं जातं स्फुरति वियतीवोरु नगरं
विरिंचेंद्रादित्रिदशनरतियग्गतभिदा (i. e. °तिर्यग्ग°)
कुतो नो भूमाहंनिरवधिसदानंदघनचित् १॥
काशते कलितं यस्य पदं वैदिकमस्तकैः
भक्त्य (bhaktyá) मुक्त्यै समीहंतं तं नृसिंहं गुरुं भजे।
गभीरभावभारेण दुर्वहा *gauraví kṛitiḥ*
तथापि भेदधिक्कारसत्क्रियां श्रद्धयारभे ।३

यद्यपि श्रुतिस्मृती[ति]हासपुराणागमैः क्रियासमभिहारेण जगन्निदाने सर्वज्ञे परमात्मनि सजातीयादिसमस्तभेदो निंदितो निषिद्धश्च यद्यपि चात्रभवद्भिर्बादरायणभगवत्पादादिभिः पूर्वाचार्यैरारंभणाधिकरणादिन्यायतो पि भेदसत्ता निरकारि [1] तथापि केचित् स्वोत्प्रेक्षापरिकल्पितपारिभाषिकयुक्तिकलापाकुलीकृतांतःकरणा भेदसत्त्वं संभावयंतो श्रुत्यादिसिद्धाद्वितीयचिदात्मनि श्रद्धां विघ्नंति अतस्तन्मोहशांतये समस्तभेददुर्निरूपत्वप्रकटनाय ग्रंथमारभमाणस्तत्परिसमाप्त्यादिफलकमीश्वरतत्वानुस्मरणं मंगलं मनसानुष्ठितं शिष्यशिक्षार्थं प्रगटयन् प्रगटविषयादिकं सूचयन् स्मृतवस्तुस्वरूपं सलक्षणप्रमाणं निर्दिशति ॥ *Vedántetyádiná* ।

Disticho tertio *Bhedadhikkáram* Nṛisinháṣramae auctori tribui videmus. Idque eo confirmatur, quod eidem philosopho [1] *Advaitadípikám* debemus, ejusdem argumenti librum, multo tamen copiosiorem, qui eundem Náráyaṇáṣramam interpretem invenit (E. I. H. 106 et 1809).

Haec voluminis pars anno 1655 a Sahasrakiraṇa Váráṇasiae (विश्वेश्वरराजधान्यां) satis accurate exarata est. (Wilson 449[b].)

557.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 328. Long. $4\frac{3}{4}$. Lat. $6\frac{1}{2}$. Linn. 8–10. Codex circiter annum 1790 exaratus est.

Foll. 1–68. *Dvádaṣamahávákyavivaraṇam*, opus a *Vaikuṇṭhapurí*, Gopálae (Madanagopálae) discipulo, scriptum. Incipit: ओं अथ द्वादशमहावाक्यसिद्धांतो लिख्यते ॥ यदज्ञानप्रभावेण दृश्यते सकलं जगत् । यज्ज्ञानाल्लयमायाति तस्मै ज्ञानात्मने नमः ॥ ओं वैकुंठपुरी परमहंसपरिव्राजकाचार्य संक्षेपतो वेदांतसूत्रमहावाक्यार्थं प्रकटीकरोति । प्रज्ञारहितसंन्यासिनिमित्तं तदुपकारहेतोः । वार्तिकशास्त्रतदर्थग्रथितं शांतरसनाटकसंज्ञितं निरूपयति । अल्पशास्त्रज्ञवैकुंठपुरी यतिधर्मवान् ।

Auctor, qui vulgo *Vishṇupurí* appellatur [2], sententiarum quatuor प्रज्ञानमानंदं ब्रह्म, अहं ब्रह्मास्मि, तत्त्वमसि, अयमात्मा ब्रह्म, e quatuor Vedarum Upanishadis desumtarum, vocabula singula capitibus duodecim (siddhánta) ita exposuit, ut dogmata Vedántica ad sectae Bhágavatae (Páncharátrika) superstitiones deflecteret.

Prooemio auctor scholae Vedánticae doctorum seriem tradit: ब्रह्माद्याचार्या आदितः क्रमाद्गण्यंते । प्रथमाचार्यो ब्रह्मा । द्वितीयाचार्यो विष्णुः । तृतीयाचार्यो रुद्रः । चतुर्थो वसिष्ठः । पंचमः शक्तिः । षष्ठः पराशरः । सप्तमो व्यासः । अष्टमः शुकः । नवमो *Gauḍaḥ* । daṣamo *Govindaḥ* । ekádaṣácháryaḥ *Ṣankaraḥ* । एत एकादश पूर्वाचार्याः । तन्मध्ये सत्ययुगसंबंध्याचार्यत्रयं । ब्रह्मा विष्णू रुद्रश्चेति । त्रेतायुगसंबंध्याचार्यत्रयं । वसिष्ठः शक्तिः पराशरश्चेति । द्वापरसंबंध्याचार्यौ द्वौ । व्यासशुकदेवौ । कलियुगसंबंध्याचार्यत्रयं । गौडगोविंदशंकराचार्याश्चेति । Ṣankarasya ṣishyáṣ chatváraḥ । *Viṣvarúpa-Padmanábha-Troṭaka*[3]*-Hastámalakácháryáḥ* । *Pṛithvídharácháryaḥ* । tasyápi ṣishyá daṣa । तीर्थाश्रमवनारण्यगिरिपर्वतसागराः । सरस्वती भारती च पुरी नामानि वै दश ॥[4] पृथ्वीधरादेकादशाचार्यप्रसादात्कलौ संन्यासिप्रवृत्तिः । तत्र दशनामसंन्यासिमध्ये *ṣrí-Padmanábhapurí* prathamaḥ । *Púrṇapurí* dvitíyaḥ । *Anantapurí* tṛitíyaḥ । *KṚISHṆACHETANAPURI'* (sic) chaturthaḥ । *Hariharapurí* panchamaḥ । *Gopálapurí* shashṭha इत्यस्मत्संप्रदायप्रवृत्तेः पूर्वाचार्याः । Tachchhishyo *Vaikuṇṭhapurí* कलियुगाचार्यो भवति । *ṣrí-Madanagopála*prasádán महावाक्यार्थं संक्षेपेण निरूपयति ॥[5]

I–III. fol. 13[a]; IV–VI. fol. 34[b]; VII–X. fol. 53[b]; XI. XII. fol. 68[b]. (Wilson 531[a].)

558.

Foll. 259–286. *Ashṭávakrasanhitá*, libellus capita (prakaraṇa) viginti, sive rerum indice addito, viginti unum continens. Incipit: जनक उवाच ॥ कथं ज्ञानमवाप्नोति मुक्तिः केन भविष्यति । वैराग्यं च कथं प्राप्यमेतद्ब्रूहि मम प्रभो ॥१॥ अष्टावक्र उवाच ॥ मुक्तिमिच्छसि चेत्तात विषयान्विषवत्त्यज । क्षमार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भज ॥२॥ न पृथ्वी न जलं नाग्निर्न वायुर्द्यौर्न वा भवान् । एषां साक्षिणमात्मानं चिद्रूपं विद्धि मुक्तये ॥३॥ यदि देहं पृथक्कृत्य चिति विश्रम्य तिष्ठसि । अधुनैव सुखी शांतो बंधमुक्तो भविष्यसि ॥४॥ न त्वं विप्रादिको वर्णो नाश्रमी नाक्षगोचरः । असंगो सि निराकारो विश्वसाक्षी सुखी भव ॥५॥ धर्माधर्मौ सुखं दुःखं मानसानि न ते विभो । न कर्तासि न भोक्तासि मुक्त एवासि सर्वदा ॥६॥ एको द्रष्टासि सर्वस्य मुक्तप्रायो सि सर्वदा । ayam eva hi te bandho: *drashṭáram paṣyasítaram* ॥७॥ अहं कर्तेत्यहंमानमहाकृष्णाहिदंशितः । नाहं कर्तेति विश्वासामृतं पीत्वा सुखी भव ॥८॥

[1] *Jagannátháṣramae* discipulo.

[2] Cff. supra pp. 37, 38.

[3] Hoc nomen plerumque sine *r* litera scribitur.

[4] Ordinum monachicorum haec esse nomina vides.

[5] In fine capitis primi haec subscripta sunt: इति श्रीवैकुंठपुरीविरचिते शांतिरसनाटके etc.

Oratio dialogi forma traditur, ab *Ashṭávakra* cum *Janaka*, sive a magistro cum discipulo habiti. Atque priore parte animi singuli et universi unitate declarata, auctor altera rerum et actionum mundanarum illa cognitione perceptam vanitatem, a vero philosopho animo immoto contemplandam[1], adumbrat.

Hujus arrogantis doctrinae quasi fastigium his *discipuli* verbis continetur: Cap. 2. अहो निरंजनः शांतो बोधोऽहं प्रकृतेः परः। एतावंतमहं कालं मोहेनैव विडंबितः ॥१॥ मत्तो (i. e. ex indiviso illo animo) विनिर्गतं विश्वं मय्येवं लयमेष्यति। मृदि कुंभो जले वीचिः कनके कटकं यथा ॥१०॥ अहो अहं नमो मह्यं विनाशो यस्य नास्ति मे। ब्रह्मादिस्तंभपर्यंतजगन्नाशेऽपि तिष्ठतः ॥११॥ अहो अहं नमो मह्यमेकोऽहं देहवानपि। क्वचिन्न गंता नागंता व्याप्य विश्वं व्यवस्थितः ॥१२॥ अहो अहं नमो मह्यं दक्षो नास्तीह मत्समः। असंस्पृश्य शरीरेण येन विश्वमिदं धृतं ॥१३॥ अहो अहं नमो मह्यं यस्य मे नास्ति किंचन। अथवा यस्य मे सर्वं यद्वाङ्मानसगोचरं ॥१४॥ ज्ञानं ज्ञेयं तथा ज्ञाता त्रितयं नास्ति वास्तवं। अज्ञानाद्भाति यत्रेदं सोऽहमस्मि निरंजनः ॥१५॥ et cap. 19. तत्त्वविज्ञानसंदेशमादाय हृदयोदरात्। नानाविधपरामर्शशल्योद्धारः कृतो मया ॥१॥ क्व धर्मः क्व च वा कामः क्व वार्थः क्व विवेकिता। क्व द्वैतं क्व च वाद्वैतं स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥२॥ क्व वात्मा क्व च वानात्मा क्व शुभं क्वाशुभं तथा। क्व चिंता क्व च वाचिंता स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥३॥ क्व स्वप्नः क्व सुषुप्तिर्वा क्व च जागरणं तथा। क्व तुरीयं भयं वापि स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥४॥ क्व दूरं क्व समीपं वा बाह्यं क्वाभ्यंतरं क्व वा। क्व स्थूलं क्व च वा सूक्ष्मं स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥५॥ क्व मृत्युर्जीवितं वा क्व क्व लोकः क्वाप्यलौकिकं। क्व लयः क्व समाधिर्वा स्वमहिम्नि स्थितस्य मे ॥६॥ अलं त्रिवर्गकथया योगस्य कथयाप्यलं। अलं विज्ञानकथया विश्रांतस्य ममात्मनि ॥७॥

A quo libellus compositus sit, non constat; nam de Ashṭávakra *auctore* cogitandum non est, cujus Janakaeque mentio ea tantum re inniti videtur, quod prior numinis indivisam naturam perspexisse (Mahábhárata 3, 10639. सोऽहं श्रुत्वा ब्राह्मणानां सकाशे ब्रह्माद्वैतं कथयितुमागतोऽस्मि), alter vero, *Videhae* rex, *videhamuktis* praeceptor primus fuisse perhibetur.

Idem opusculum cum *Vișveșvarae* commentario in cod. E. I. H. 100. et in Museo Asiatico Petropolitano adservatur. (Wilson 531[f].)

[1] Cap. 8. तदा बंधो यदा चित्तं किंचिद्वांछति शोचति। किंचिन्मुंचति गृह्णाति किंचिद्धृष्यति कुप्यति ॥१॥ तदा मुक्तिर्यदा चित्तं न वांछति न शोचति। न मुंचति न गृह्णाति न हृष्यति न कुप्यति ॥२॥ तदा बंधो यदा चित्तं सक्तं कास्वपि दृष्टिषु। तदा मोक्षो यदा चित्तमसक्तं सर्वदृष्टिषु ॥३॥ यदा नाहं तदा मोक्षो यदाहं बंधनं तदा। मत्वेति हेलया किंचिन्मा गृहाण विमुंच मा ॥४॥

559.

Foll. 307–319. *Vyásașukasamvádas*, Vyásae cum Șukae colloquium. Incipit: जनमेजय उवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामि माहात्म्यं यच्छुकस्य च। परस्परं तु संवादं व्यासस्य च शुकस्य च ॥ यत्राश्रमपदे रम्ये संवादः सुमहानभूत्। पितुः पुत्रेण सह यत्तन्मे ब्रूहि महामते ॥ वैशंपायन उवाच ॥ शृणुष्वावहितो राजन्यथा तेषां महात्मनां। संवादमिदमश्रौषमद्भुतं लोमहर्षणं ॥ तत्राश्रमपदे रम्ये सिद्धगंधर्वसेविते। त्रैलोक्यविश्रुते देशे नानाऋषिनिषेविते ॥ नानाद्रुमलताकीर्णे नानापुष्पोपशोभिते। ह्रदैश्च विविधाकारैस्तोयपूर्णैर्मनोरथैः ॥ हंसकारंडवाकीर्णैश्चक्रवाकोपशोभितैः। etc..

Vyása quum filio ut officia domestica susciperet suasisset, Șuka de rerum omnium, praeter religionem, vanitate disserit. Ad quos viros disputantes quum Rambhá, quasi dea ex machina, accessisset et mulierum venustatem laudibus extulisset, a philosopho moroso verbis non admodum urbanis refutatur.

Libellus e Mahábhárata desumtus esse dicitur. (Wilson 531[h].)

560.

Foll. 18–64. Linn. 8, 9. *Șáṇḍilyasútra*, aphorismi *Șáṇḍilyae* tributi, cum *Svapneșvarae* commentario. Liber aphorismis centum constat, quibus perfecta animi erga numen devotio unicum beatitudinis instrumentum esse declaratur. Scholiasta praecepta in tres lectiones, lectionesque singulas in duas partes diurnas (áhnika) divisit. Prima haec:

अथातो भक्तिजिज्ञासा ॥१॥ सा परानुरक्तिरीश्वरे ॥२॥ तत्संस्थस्यामृतत्वोपदेशात् ॥३॥ ज्ञानमिति चेत्, न, द्विषतोऽपि ज्ञानस्य तदसंस्थितेः ॥४॥ तयोपक्षयाच्च ॥५॥ द्वेषप्रतिपक्षभावाद्रसशब्दाच्च रागः ॥६॥ न क्रिया, कृत्यनपेक्षणात्, ज्ञानवत् ॥७॥ अत एव फलानंत्यं ॥८॥

Auctores in aphorismis hi laudantur: *Kásyapa* II, 1, 3; *Jaimini* II, 2, 6; *Bádaráyaṇa* II, 1, 4. Praeterea Bhagavadgítae non modi loci adhibentur[2], sed etiam nomen ipsum in II, 2, 29. usurpatur: *Sá* (pará bhaktir) *ekántabhávo*, *Gítárthapratyabhijnánát*, qua sententia ad locum Mahábháratae, Șántiparvan 13552 sqq. alluditur.

Commentarius incipit:

प्रपद्य परमं देवं श्रीस्वप्नेश्वरसूरिणा।
शांडिल्यशतसूत्रीयभाष्यमाभाष्यते धुना ॥१॥
गोविंदचरणद्वंद्वे मधुनो महदद्भुतं।
यत्पायिनो न मुह्यंति मुह्यंति यदपायिनः ॥२॥

[2] Cf. II, 2, 30. परां कृत्वैव सर्वेषां तथा ह्याह। et Bhagavadgítá 18, 68. य इदं परमं गुह्यं मद्भक्तेष्वभिधास्यति। भक्तिं मयि परां कृत्वा मामेवैष्यत्यसंशयः ॥

Scholiasta in afferendis librorum recentiorum sententiis sollertior est quam in explicando auctore accuratior.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte non accurate exarata est. (MILL 113[b].)

C. YOGA.

561.

Foll. 46–98. *Yogasútra*, philosophiae yogicae aphorismi, a *Patanjali* compositi, cum *Bhojadevae* commentario, *Rájamártanda* appellato.

Liber in capita quatuor divisus est. Capita I. et II. a *J. R. Ballantyne* cum versione Anglica edita sunt, tertii, quo facultates divinae (vibhúti) tractantur, aphorismos infra exscripsi, excerptas e commentario explicationes suo loco adjunxi:

देशबंधश्चित्तस्य धारणा। deṣe nábhichakranáságrádau chittasya bandho vishayántaraparihárena yat sthiríkaraṇam sá chittasya dháraṇety uchyate ॥1॥ तत्र प्रत्ययैकतानता ध्यानं। tatra, tasmin deṣe yatra chittaṃ dhṛitam, tatra pratyayasya jnánasya yá ekatánatá (visadṛiṣapariṇámapariháradváreṇa yad eva dháraṇáyám álambaníkṛitaṃ, tadálambanatayaiva nirantaram utpattiḥ) sá dhyánam uchyate ॥2॥ तदेवार्थमात्रनिर्भासं स्वरूपशून्यमिव समाधिः। tad dhyánaṃ, yatrárthamátranirbhásam, arthákárasamáveṣád udbhútártharúpaṃ, nyagbhútajnánasvarúpatvena svarúpaṣúnyatám ivápadyate, sa samádhir ity uchyate ॥3॥ त्रयमेकत्र संयमः ॥४॥ तज्जयात्प्रज्ञालोकः। tasya saṃyamasya jayád abhyásena sámyotpádanát prajnáyá jnátavyavivekasvarúpáyá álokaḥ prasaro bhavati; prajná jneyaṃ samyag ábhásayatíty arthaḥ ॥5॥ तस्य भूमिषु विनियोगः। bhúmishu sthúlasúkshmálambanabhedena sthitásu chittavṛittishu; adharám adharáṃ chittabhúmiṃ jitáṃ jitáṃ jnátvottarasyám uttarasyám bhúmau saṃyamaḥ káryaḥ ॥6॥ त्रयमंतरंगं पूर्वेभ्यः। púrvebhyo yamádibhyo yogángebhyaḥ páramparyeṇa samádher upakárakebhyo dháraṇádiyogángatrayaṃ samprajnátasya samádher antarangaṃ, samádhisvarúpanishpádanát ॥7॥ तदपि बहिरंगं निर्बीजस्य। nirbíjasya nirálambasya ṣúnyabhávanáparaparyáyasya samádher etad api bahirangam páramparyeṇopakárakatvát ॥8॥ Idáníṃ yogángasiddhír ákhyátukámaḥ saṃyamasya vishayapariṣuddhiṃ kartuṃ krameṇa pariṇámatrayam áha। व्युत्थाननिरोधसंस्कारयोरभिभवप्रादुर्भावौ निरोधलक्षणचित्तान्वयो निरोधपरिणामः। *vyutthánaṃ* kshiptamúḍhavikshiptákhyam bhúmitrayaṃ, *nirodhaḥ* prakṛishṭasattvasyángitayá chetasaḥ pariṇámaḥ; tábhyáṃ vyutthánanirodhábhyáṃ yau janitau saṃskárau, tayor yathákramam abhibhavaprádurbhávau yadá bhavataḥ (*abhibhavo* nyagbhútatayá káryasya kárane 'sámarthyenávasthánam, *prádurbháve* vartamáne 'dhvany abhivyaktarúpatayávasthánam), tadá nirodhalakshaṇachittasyobhayavṛittitvád anvayo yaḥ, sa *nirodhapariṇáma* ity uchyate. Ayam arthaḥ: yadá vyutthánasaṃskárarúpo dharmas tirobhúto bhavati, nirodhasaṃskárarúpaṣ chávir bhavati, dharmirúpatayá cha chittam ubhayatránvayitvenávasthitam pratíyate: tadá sa *nirodhapariṇáma*ṣabdena vyavahriyate. Chalatvád guṇavṛittasya yady api chetaso niṣchalatvaṃ násti, tathápy evambhútaḥ pariṇámaḥ sthairyam uchyate ॥9॥ तस्य प्रशांतवाहिता संस्कारात्। tasya chetasa uktán nirodhasaṃskárát praṣántaváhitá bhavati. Parihṛitavikshepatayá sadṛiṣapraváhapariṇámi chittam bhavati ॥10॥ सर्वार्थतैकाग्रतयोः क्षयोदयौ चित्तस्य समाधिपरिणामः। *sarvárthatá* chalatván nánávidhárthagrahaṇaṃ chittasya vikshepo dharmaḥ. Ekasminn eválambane sadṛiṣaparinámitá *ekágratvam*, tad api chittasya dharmaḥ. Tayor yathákramaṃ kshayodayau: sarvárthatálakshaṇasya dharmasya *kshayo* 'tyantam abhibhava, ekágratálakshaṇasya dharmasya [*udayaḥ*] prádurbhávo 'bhivyaktiṣ, chittasyodriktasattvasyánvayitayávasthánaṃ *samádhipariṇáma* ity uchyate. Púrvasmát pariṇámád asyáyaṃ viṣeshaḥ: tatra saṃskáralakshaṇayor dharmayor abhibhavaprádurbhávau; púrvasya (vyutthánasaṃskárasya dharmasya) nyagbháva, uttarasya (nirodhasaṃskárarúpasya) udbhavo 'nabhibhútatvenávasthánam. Iha tu kshayodayáv iti, sarvárthatárúpasya vikshepasyátyantatiraskárád anutpattir, atíte 'dhvani praveṣaḥ kshaya, ekágratálakshaṇasya dharmasyodbhavo, vartamáne 'dhvani prakaṭatvam ॥11॥ शांतोदितौ तुल्यप्रत्ययौ चित्तस्यैकाग्रतापरिणामः। samáhitasyaiva chittasyaikaḥ pratyayo vṛittiviṣeshaḥ *ṣánto*, 'títam adhvánam pravishṭaḥ. Aparas *túdito*, vartamáne 'dhvani sphuritaḥ. Dváv api samáhitachittatvena tulyáv, ekarúpálambanatvena sadṛiṣau pratyayáv, ubhayatrápi samáhitasyaiva chittasyánvayitvenávasthánaṃ, sa *ekágratápariṇáma* ity uchyate ॥12॥ एतेन भूतेंद्रियेषु धर्मलक्षणावस्थापरिणामो व्याख्यातः। etena tridhoktena chittapariṇámena bhúteshu sthúlasúkshmeshv indriyeshu buddhikarmántaḥkaraṇabhedenávasthiteshu dharmalakshaṇávasthábhedena trividhaḥ pariṇámo vyákhyátaḥ ॥13॥ शांतोदिताव्यपदेश्यधर्मानुपाती धर्मी। *avyapadeṣyá* ye ṣaktirúpeṇa sthitá vyapadeshṭuṃ na ṣakyante. Niyatakáryakáraṇarúpayá yogyatayávachhinná ṣaktir eveha dharmaṣabdenábhidhíyate. Taṃ trividham api dharmaṃ yo 'nupataty anuvartate ॥14॥ क्रमान्यत्वं परिणामान्यत्वे हेतुः। yo 'yaṃ niyatakramo (mṛichchúrṇán mṛitpiṇḍas, tataḥ kapáláni, tebhyaṣ cha ghaṭa ity evamrúpaḥ) paridṛiṣyamánaḥ pariṇámasyányatvam ávedayate, tasminn eva dharmiṇi yo lakshaṇapariṇámasya avastháparinámasya cha kramaḥ, so 'py anenaiva nyáyena pariṇámányatve gamako 'vagantavyaḥ. Sarva eva bhává ete-

naiva kramena pratikshanam parinamamánáḥ paridriṣyante. Ataḥ siddhaṃ, kramányatvát pariṇámányatvam. Sarveshám chittádínám pariṇámasáráṇáṃ kechid dharmáḥ pratyakshenaivopalabhyante, yathá sukhádayaḥ saṃsthánádayaṣ cha; kechich chaikántenánumánagamyá, yathá karmasaṃskáraṣaktiprabhṛitayo: dharmiṇaṣ cha bhinnábhinnarúpatayá sarvatránugamaḥ ॥ 15 ॥ परिणामत्रयसंयमादतीतानागतज्ञानं ॥१६॥ शब्दार्थप्रत्ययानामितरेतराध्यासात्संकरस्तत्प्रविभागसंयमात्सर्वभूतरुतज्ञानं । Esháṃ ṣabda-artha-jnánánáṃ vyavahárе itaretarádhyásád bhinnánám api buddhyaikarúpatápádanát saṃkírṇatvam. Tathá hi. Gám ánayety uktaḥ kaṣchid, *a.* golakshaṇam arthaṃ gotvajátyavachhinnaṃ sásnádimatpiṇḍarúpaṃ, *b.* ṣabdaṃ cha tadváchakaṃ, *c.* jnánaṃ cha tadgráhakam *abhedena*ivádhyavasyati; na tv *a.* asya goṣabdo váchako, *b.* 'yaṃ goṣabdasya váchyas, *c.* tayor idaṃ gráhakaṃ jnánam iti *bhedena* vyavaharati. Tathá hi, ko 'yam arthaḥ, ko 'yaṃ ṣabdaḥ, kim idaṃ jnánam iti pṛishṭaḥ sarvatraikarúpam evottaraṃ dadáti 'gaur' iti. Sa yady ekarúpatáṃ na pratipadyate, katham ekam uttaram prayachhati? Evaṃ tasminn avasthite yo 'yam pravibhága, 'idaṃ ṣabdasya tattvaṃ yad váchakatvaṃ náma, idam arthasya (scil. tattvam) yad váchyatvam, idaṃ jnánasya yat prakáṣakatvam' iti pravibhágaṃ vidháya, tasmin pravibhágе yaḥ saṃyamaṃ karoti, tasya sarvesháṃ bhútánám etc. ॥ 17 ॥ संस्कारसाक्षात्करणात्पूर्वजातिज्ञानं । dvividháṣ chittasya vásanárúpáḥ saṃskáráḥ. Kechit smṛitimátrotpádanaphaláḥ, kechij játyáyurbhogalakshaṇavipákahetavo, yathá dharmádharmákhyáḥ. Teshu saṃskáreshu yadá saṃyamaṃ karoti, 'evam mayá so 'rtho 'nubhúta, evam mayá sá kriyá nishpáditá' iti púrvakṛitaṃ sarvam anusaṃdadháno bhávanayaiva, prabodhakam antareṇodbuddhasaṃskáraḥ, sarvam atítaṃ smarati ॥ 18 ॥ प्रत्ययस्य परचित्तज्ञानं । pratyayasya parachittasya kenachin mukharágádiná lingena gṛihítasya yadá saṃyamaṃ karoti, tadá parakíyasya chittasya jnánam utpadyate. Sarágam asya chittaṃ vítarágaṃ veti parachittagatán sarván eva dharmán jánáti ॥ 19 ॥[1] न च सालंबनं तस्याविषयीभूतत्वात् । tasya parasya yach chittaṃ sálambanaṃ svakíyálambanena sahitaṃ, [tan] na ṣakyate jnátum, álambanasya kenachil lingenávishayíkṛitatvál, *lingách* chittabhávamátram parasyávagataṃ, na tu *níla*vishayam asya chittam *píta*vishayam iti vá ॥ 20 ॥ कायरूपसंयमात्तद्ग्राह्यशक्तिस्तंभे चक्षुःप्रकाशासंयोगेऽंतर्धानं । káyaḥ ṣaríraṃ, tasya rúpaṃ chakshurgráhyo guṇaḥ. Tasmin káye rúpam iti saṃyamát, tasya rúpasya chakshurgráhyatvarúpá yá ṣaktis, tasyáḥ stambhe (bhávanávaṣát pratibandhe) chakshuḥprakáṣásaṃyoge, chakshushaḥ prakáṣaḥ sattvadharmas, tasyásaṃyoge, tadgrahaṇasya vyápárábháve yogino 'ntardhánam bhavati ॥ 21 ॥ एतेन शब्दाद्यंतर्धानमुक्तं ॥२२॥ सोपक्रमं निरुपक्रमं च कर्म तत्संयमादपरांतज्ञानमरिष्टेभ्यो वा । áyurvipákaṃ yat púrvakṛitaṃ karma tad dviprakáraṃ: sopakramaṃ nirupakramaṃ cha. Tatra *sopakramaṃ* yat phalajananáya sahopakrameṇa káryakáraṇábhimukhyena vartate, yathoshṇapradeṣe prasáritam árdravastraṃ ṣíghram eva ṣushyati. Uktarúpaviparítaṃ *nirupakramaṃ*, yathá tad evárdraṃ vásaḥ saṃvartitam anushṇadeṣe chireṇa ṣosham eti. Tasmin dvividhe karmaṇi yaḥ saṃyamaṃ karoti, 'kim mama karma ṣíghravipákaṃ, kiṃ chiravipákam' ity avadhánadárḍhyád aparántajnánam asyotpadyate. Aparántaḥ ṣaríraviyogas, tasmin jnánam: amushmin kále 'mushmin deṣe mama ṣaríraviyogo bhavishyatíti niḥsaṃṣayaṃ jánáti. *Arishṭebhyo vá.* Arishṭáni trividháni, ádhyátmikádhibhútádhidaivikabhedena. Tatra *a.* ádhyátmikáni, pihitakarṇaḥ kaushṭhasya váyor ghoshaṃ na ṣriṇotíty evamádíni, *b.* ádhibhautikány, akasmád vikṛitapurushadarṣanádíni, *c.* ádhidaivikány, akáṇḍa eva drashṭum aṣakyasvargádipadárthadarṣanádíni. Tebhyaḥ ṣaríraviyogakálaṃ jánáti ॥ 23 ॥ मैत्र्यादिषु बलानि । maitríkaruṇámuditásu yo vihitaḥ saṃyamas tasya baláni tásám maitryádínáṃ sambandhíni prádurbhavanti. Maitríkaruṇámuditás tathásya prakarshaṃ gachhanti, yathá sarvasya mitratvádikaṃ sampratipadyate ॥ 24 ॥ बलेषु हस्तिबलादीनि ॥२५॥ प्रवृत्त्यालोकन्यासात्सूक्ष्मव्यवहितविप्रकृष्टज्ञानं । pravṛittir vishayavatí (I, 35) jyotishmatí cha (I, 36). Tasyáṃ yo 'sáv *álokaḥ* sáttvikaprakáṣaprasaras tasya nikhileshu vishayeshu *nyását* tadárúpitánáṃ vishayáṇám bhávanát sántaḥkaraṇeshv indriyeshu prakṛishṭaṣaktitám ápanneshu *súkshmasya* paramáṇváder, *vyavahitasya* bhúmyantargatasya nidhánáder, *viprakṛishṭasya* megháder, aparapárṣvavartino rasáyanáder jnánam utpadyate ॥ 26 ॥ भुवनज्ञानं सूर्ये संयमात् ॥२७॥ चंद्रे ताराव्यूहज्ञानं । vyúho viṣishṭaḥ saṃniveṣaḥ ॥ 28 ॥ ध्रुवे तद्गतिज्ञानं ॥२९॥ नाभिचक्रे कायव्यूहज्ञानं । ṣaríra[madhya]varti nábhisaṃjnakaṃ yat shoḍaṣáraṃ chakraṃ tasmin kṛitasaṃyamasya yoginaḥ káyagato yo 'sau vyúho viṣishṭarasamaladhátunáḍyádínám avasthánaṃ, tatra jnánam utpadyate. Nábhichakraṃ ṣarírasya madhyavarti sarvataḥ prasṛitánáṃ náḍyádínám múlabhútam, atas tatra kṛitávadhánasya samagraḥ saṃniveṣo yathávad ábháti ॥ 30 ॥ कंठकूपे क्षुत्पिपासादिनिवृत्तिः ॥३१॥ कूर्मनाड्यां स्थैर्यं । kaṇṭhakúpasyádhastád dṛiḍhá kúrmákhyá náḍí ॥ 32 ॥ मूर्धज्योतिषि सिद्धदर्शनं । ṣiraḥkapále brahmarandhrákhyaṃ chhidram prakáṣádháratváj jyotiḥ. Yathá guhábhyantarasthasya maṇeḥ prasarantí prabhá kunchikávivarapradeṣe saṃghaṭate, tathá hṛidayasthaḥ sáttvikaḥ prakáṣaḥ prasṛitaḥ sampiṇḍitatvam bhajate. Tatra kṛitasaṃyamasya ye dyávápṛithivyor antarálavartinaḥ *siddhá*

[1] Mirabilis profecto haec facultas foret, et homine statum 'ecstaticum' subeunte vix digna,

divyáḥ purushás teshám itarapráṇyadṛiṣyánáṃ tasya darṣanam bhavati. Tán paṣyati taiṣ cha saha sambháshate ॥ 33 ॥ प्रातिभाद्वा सर्वं । sarvanimittánapeksham manomátrajanyam avisaṃvádakaṃ jaṭity utpadyamánaṃ jnánam pratibhá. Tasyáṃ saṃyame kriyamáṇe prátibhaṃ vivekakhyáteḥ púrvabhávi tárakaṃ jnánam udeti ॥ 34 ॥ हृदये चित्तसंवित् ॥ ३५ ॥ सत्त्वपुरुषयोरत्यंतासंकीर्णयोः प्रत्ययाविशेषो भोगः परार्थात्स्वार्थसंयमात्पुरुषज्ञानं । *Sattvam* prakáṣasukhátmakaḥ prádhánikaḥ pariṇámaviṣeshaḥ, *purusho* bhoktr-adhishṭhátṛirúpaḥ. Tayor bhogyabhoktṛirúpatvách chetanáchetanatvách chátyantásaṃkírṇatvam, bhinnatvam ity arthaḥ. Tayor yaḥ pratyayasyáviṣesho bhedenápratibhásanaṃ, tasmát sattvasyaiva kartṛitápratyayatayá sukhaduḥkhasaṃvit sá bhogaḥ. Sattvasya svárthanairapekshyeṇa *parárthaḥ* purushárthaniḥsṛitaḥ. Tasmád anyo yaḥ *svárthaḥ* purushasvarúpamátrávalambanaḥ parityaktáhaṃkáre sattve yá chichháyásaṃkrántiḥ, tatra kṛitasaṃyamasya purushavishayaṃ jnánam utpadyate. Tad evaṃrúpaṃ sválambanajnánaṃ saṭtvásattvanishṭham purusho jánáti, na punaḥ purusho jnátá jnánasya vishayabhávam ápadyate jneyatvápatter, jnátṛijneyayoṣ chátyantavirodhát ॥ 36 ॥ ततः प्रातिभश्रावणवेदनादर्शास्वादवार्त्ता जायंते । *ṣrávaṇam* ṣrotrendriyajaṃ jnánaṃ, *vedaná* sparṣanendriyajaṃ jnánam, *ádarṣaṣ* chakshurindriyajaṃ jnánam, *ásvádo* rasanendriyajaṃ jnánaṃ, *várttá* gandhasaṃvittiḥ ॥ 37 ॥ ते समाधावुपसर्गा व्युत्थाने सिद्धयः । Te prák pratipáditáḥ phalaviṣesháḥ samádheḥ prakarshaṃ gachata upasargá upadravá vighnakáriṇaḥ, tatra harshavismayádikáraṇena samádhiḥ ṣithilíbhavati. *Vyuttháne* punar vyavaháradaṣáyáṃ viṣishṭaphaladáyakatvát siddhayo bhavanti ॥ 38 ॥ बंधकारणशैथिल्यात्प्रचारसंवेदनाच्च चित्तस्य परशरीरावेशः । yadá samádhivaṣád bandhakáraṇaṃ dharmádharmákhyaṃ karma ṣithilam bhavati tánavam ápadyate, chittasya yo 'sau pracháro hṛidayapraveṣád indriyadváreṇa vishayábhimukhyena prasaras, tasya saṃvedanaṃ jnánam (iyaṃ chittavahá náḍí, anayá chittaṃ vahati, iyaṃ rasapráṇádivahábhyo náḍíbhyo vilakshaṇá, iti svaparaṣarírayor yadá ṣarírasaṃcháraṃ jánáti) tadá etc. ॥ 39 ॥ उदानजयाज्जलपंककंटकादिष्वसंग उत्क्रांतिश्च ॥ ४० ॥ समानजयात्प्रज्वलनं । tejasá jvalann iva yogí pratibháti ॥ 41 ॥ श्रोत्राकाशयोः संबंधसंयमाद्दिव्यं श्रोत्रं । sambandho deṣadeṣibhávalakshaṇaḥ ॥ 42 ॥ कायाकाशयोः संबंधसंयमाल्लघुतूलसमापत्तेश्चाकाशगमनं । laghuni túládau samápattiṃ tanmayím bhávalakshaṇáṃ vidháya, práptátyantalaghubhávo yogí prathamaṃ yatháruchi jale saṃcharan etc. ॥ 43 ॥ बहिरकल्पिता वृत्तिर्महाविदेहा ततः प्रकाशावरणक्षयः । ṣarírád bahir yá manasaḥ ṣaríranairapekshyeṇa vṛittiḥ sá *mahávidehá* náma nirgataṣaríráhaṃkáradárḍhyadváreṇochyate. Tatas tasyáṃ kṛitát saṃyamát *prakáṣávaraṇakshayaḥ*, sattvikasya chittasya yaḥ prakáṣas tasya yad ávaraṇam kleṣakarmádi tasya kshayaḥ pravilayo bhavati ॥ 44 ॥ स्थूलस्वरूपसूक्ष्मान्वयार्थवत्त्वसंयमाद्भूतजयः । panchánám pṛithivyádibhútánáṃ ye panchávastháviṣesharúpá dharmáḥ sthúlatvádayas, tatra kṛitasaṃyamasya bhútajayo bhavati. Prathamaṃ sthúlarúpe saṃyamaṃ vidháya tadanu súkshmarúpe ity evaṃ krameṇa etc. ॥ 45 ॥ ततोऽणिमादिप्रादुर्भावः कायसंपत्तद्धर्मानभिघातश्च । *aṇimá* paramáṇurúpatápattir, *mahimá* mahattvaṃ, *laghimá* laghutvaṃ (túlapiṇḍaval laghutvapráptir), *garimá* gurutvapráptir (angulyagreṇa chandrádisparṣanaṣaktiḥ), *prákámyam* ichhánabhighátaḥ (ṣaríróntaḥkaraṇeṣvaratvam), *íṣitvaṃ* sarvatra prabhavishṇutá, *vaṣitvaṃ* sarváṇám eva bhútánám anugámitvát, *yatrakámávasáyo*, yasmin vishaye 'sya káma ichhá bhavati, tasmin vishaye yogino 'vasáyo bhavati (taṃ vishayasvíkáradváreṇábhiláshasamáptiparyantaṃ nayatíty arthaḥ)[1]. Tasya káyasya ye dharmá rúpádayas, teshám *anabhigháto* náṣo násya kutaṣ chid api bhavati: násya rúpam agnir dahati, na cha váyuḥ ṣoshayatítyádi yojyam ॥ 46 ॥ रूपलावण्यबलवज्रसंहननानि कायसंपत् । vajravat kaṭhiná saṃhatir asya ṣaríre bhavati ॥ 47 ॥ ग्रहणस्वरूपास्मितान्वयार्थवत्त्वसंयमादिंद्रियजयः । grahaṇam indriyáṇáṃ vishayábhimukhíkṛitiḥ ॥ 48 ॥ ततो मनोजवित्वं विकरणभावः प्रधानजयश्च । káyanirapeksháṇám indriyáṇáṃ vṛittilábho *vikaraṇabhávaḥ*, sarvavaṣitvam *pradhánajayaḥ*. Etáḥ siddhayo jitendriyasya prádurbhavanti, táṣ chásmin ṣástre *madhupratíká* ity uchyante ॥ 49 ॥ सत्त्वपुरुषान्यताख्यातिमात्रस्य सर्वभावाधिष्ठातृत्वं सर्वज्ञातृत्वं च । Tasmin ṣuddhe sáttvikapariṇáme kṛitasaṃyamasya yá sattvapurushayor utpadyate vivekakhyátir guṇánáṃ kartṛitvábhimánaṣithilíbhávarúpá tanmáhátmyát tatraiva sthitasya yoginaḥ sarvabhávádhishṭhátṛitvaṃ sarvajnátṛitvaṃ cha samádhir bhavati[2] ॥ 50 ॥ तद्वैराग्यादपि दोषबीजक्षये कैवल्यं । tasyám api *viṣokáyáṃ* siddhau yadá vairágyam utpadyate yoginas, tadá tasmád dosháṇáṃ rágádínáṃ yad víjam avidyá, tasyáḥ kshaye nirmúlane kaivalyam átyantikí duḥkhanivṛittiḥ ॥ 51 ॥ स्थान्युपमंत्रणे संगस्मयाकरणं पुनरनिष्टप्रसंगात् । chatváro yogino bhavanti. Tatra *abhyásaván* pravṛittamátrajyotiḥ prathama, *ṛitambharáprajno* dvitíyo, *bhútendriyajayí* tṛitíyo, *'tikrántabhávaníyaṣ* chaturthaḥ. Tasya chaturthasya samádhibhútasaptavidhaprántabhúmiprajnasyántyám *madhumatí*-saṃjnám bhúmikáṃ sákshátkurvataḥ, *sthánino* devá upanimantrayitáro bhavanti (divyastrírasáyanádinotkaṇṭhayantíti). Tasminn upanimantraṇe nánena sangaḥ kartavyo, nápi smayaḥ. Sangakaraṇe punar vishayabhoge patati, smayakaraṇe kṛitakṛityam átmánam manyamáno na samádháv utsahate ॥ 52 ॥ क्षणतत्क्रमयोः संबंधसंयमाद्विवेकज्ञानं । kshaṇaḥ

---

[1] Vid. supra p. 51[a].

[2] Ea facultas *viṣoká* appellatur.

sarvántyaḥ kálávayavo, yasya kaláḥ pravibhaktuṃ na ṣakyante. Tathávidhánáṃ kálakshaṇánáṃ yaḥ kramaḥ paurváparyeṇa pariṇámas tatra saṃyamát práguktavivekajaṃ jnánam utpadyate ॥ 53 ॥ जातिलक्षणदेशैरन्यतानवच्छेदात्तुल्ययोस्ततः प्रतिपत्तिः । padárthánám bhedahetavo játi-lakshaṇa-deṣá bhavanti. Yatra punar bhedo 'vadhárayituṃ na ṣakyate, yathaika*deṣa*sthitayoḥ *ṣuklayoḥ párthivayoḥ* paramáṇvos, tathávidhe vishaye *bhedáya* kṛitasaṃyamasya yadá bhedena jnánam upajáyate, tadá tadabhyását súkshmáṇy api tattváni bhedena pratipadyate ॥ 54 ॥ तारकं सर्वविषयं सर्वथाविषयमक्रमं चेति विवेकजं ज्ञानं । *sarvathávishayaṃ* sarvábhir avasthábhiḥ sthúlasúkshmádibhedena tais taiṣ cha pariṇámaiḥ sarveṇa prakáreṇávasthitáni tattváni vishayo 'sya. *Akramaṃ cheti* niḥṣeshajnánávasthápariṇámanyúnádhikabhávagrahaṇe násya kramo vidyata ity akramaṃ, sarvaṃ karatalámalakavad yugapat paṣyatíty arthaḥ ॥ 55 ॥ सत्त्वपुरुषयोः शुद्धिसाम्ये कैवल्यं ॥ 56 ॥

De eaque *solitate*, sive perfecta animi a corporis vinculis emancipatione, capite ultimo agitur.

Commentarius subscriptionibus quidem *Bhojae, Dhárae regi*, tribuitur, haec enim in capitum fine leguntur: इति श्रीमहाराजाधिराजश्रीभोजदेवविरचितायां राजमार्तंडाभिधानायां sive इति श्रीधारेश्वरविरचितायां etc. Sed prudentes his non fallentur, neque eidem humero regio lexicon, librum grammaticum, rhetoricum, philosophicum, veterinarium imponent. Idem commentarius in codice E. I. H. 2427. exstat, sed nostro multo corruptior, eoque in textu constituendo usus sum.

Haec pars anno 1678 satis accurate exarata est. (MILL 61ᵇ.)

562.

Opuscula duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 74. Long. 9. Lat. 4. Linn. 7.

Foll. 1–57. *Yogasárasangrahas*, doctrinae yogicae brevis expositio, a *Vijnána* áchárya scripta. Incipit: ओं युंजे वाचा । ँ शतपदोम् etc.

I. *samádhi* fol. 15ᵇ, *sádhana* fol. 38ᵃ, *siddhi* fol. 47ᵃ, *kaivalya* fol. 56ᵃ. Capitis quarti subscriptione libellus *Jnánapradípa* appellatur.

Opera sua auctor haec laudat: *Yogavárttika, Sánkhyasára, Brahmádarṣa*. Cf. fol. 49ᵇ:

योगशास्त्रस्य सारार्थः संक्षेपेणायमीरितः ।
नातोऽधिको मुमुक्षूणामपेक्ष्यो योगदर्शने ॥
सांख्यसारप्रकरणे विवेको बहुवर्णितः ।
नातः प्रपंच्यते सोऽत्र ग्रंथबाहुल्य[भीति]तः ॥
ब्रह्मप्रकरणे ब्रह्मादर्शादावीश्वरो[1]ऽपि च ।
वर्णितो वर्ण्यते नात्र ग्रंथसंक्षेपकाम्यया ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 parum accurate exarata est. (WILSON 481ᵃ.)

563.

Foll. 50–112. Linn. 4–6. *Yogavásishṭhasáras*, Yogavásishṭhae medulla, cum brevi *Mahídharae* annotatione. (A.) Libellus sententias, quibus numinis cognitio commendatur, e majore opere excerptas et in capita (prakaraṇa) decem divisas continet. Primum paulum emendatum subjeci:

दिक्कालाद्यनवच्छिन्नानंतचिन्मात्रमूर्त्तये । स्वानुभूत्येकमानाय नमः शांताय चेतसे ॥१॥ अहं बद्धो विमुक्तः स्यामिति यस्यास्ति निश्चयः । नात्यंतमज्ञो नो तज्ज्ञः सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारवान् ॥२॥ यावन्नानुग्रहः साक्षाज्जायते परमेश्वरात् । तावन्न सद्गुरुं कश्चित्सच्छास्त्रं वापि नो लभेत् ॥३॥ महानुभावसंपर्कात्संसारार्णवलंघने । युक्तिः संप्राप्यते राम दृढा नौरिव नाविकात् ॥४॥ संसारदीर्घरोगस्य सुविचारो महौषधं । कोऽहं कस्य च संसारो विवेकेन विलीयते ॥५॥ यस्मिन्देशे हि तत्त्वज्ञो नास्ति सज्जनपादपः । सफलः शीतलच्छायो न तत्र दिवसं वसेत् ॥६॥ सदा संतोऽभिगंतव्या यद्यप्युपदिशंति न । या हि स्वैरकथास्तेषामुपदेशा भवंति ताः ॥७॥ शून्यमापूर्णतामेति मृत्युरप्यमृतायते । आपत्संपदिवाभाति विद्वज्जनसमागमात् ॥८॥ ज्ञानिनामपि चित्तं चेत्केवलात्मसुखोदितं । सत्त्वाः संसारदुःखार्ताः कं यांति शरणं तदा ॥९॥ तज्ज्ञानं स च शास्त्रार्थस्तद्विज्ञानमखंडितं । सच्छिष्याय विरक्ताय सद्यो यदुपदिश्यते ॥१०॥ उपदेशक्रमो राम व्यवस्थामात्रपालनं । ज्ञप्तेस्तु कारणं शुद्धा शिष्यप्रज्ञैव केवला ॥११॥ न शास्त्रैर्नापि गुरुणा दृश्यते परमेश्वरः । दृश्यते स्वात्मनैवात्मा स्वया सत्त्वस्थया धिया ॥१२॥ सर्वा एव कला जंतोरनभ्यासेन नश्यति । इयं ज्ञानकला त्वंतः सकृज्जाताभिवर्धते ॥१३॥ स्वकंठेऽपि स्थितं वस्तु यथा न प्राप्यते भ्रमात् । भ्रमते प्राप्यते तद्वदात्मापि गुरुवाक्यतः ॥१४॥ स्वस्वरूपमजानन्वै जनोऽयं दैववर्जितः । विषये तु सुखं वेत्ति पश्चात्पाके विषान्नवत् ॥१५॥ बुद्ध्वाप्यत्यंतवैरस्यं यः पदार्थेषु दुर्मतिः । बध्नाति भावनां भूयो नरो नासौ स गर्दभः ॥१६॥ यत्किंचिदपिसंकल्पान्नरो दुःखे निमज्जति । नकिंचिदपिसंकल्पात्सुखमक्षयमश्नुते ॥१७॥ यथा स्वप्नमुहूर्ते स्याच्छतसंवत्सरभ्रमः । तथा मायाविलासेन जायते जाग्रति भ्रमः ॥१८॥ योऽंतःशीलया बुद्ध्या रागद्वेषविमुक्तया । साक्षिवत्पश्यतीदं हि जीवितं तस्य शोभते ॥१९॥ येन सम्यक्परिज्ञातं हेयोपादेयमुज्झता । चित्तस्यांते स्थितं चित्तं जीवितं तस्य शोभते ॥२०॥ हृदयाकाशमात्रस्य विनाशो देहनाशतः । व्यर्थं भूतानि शोचंति नष्ट आत्मेति शंकया ॥२१॥ घटादिषु प्रनष्टेषु यथाकाशमखंडितं । तथा देहेषु नष्टेषु देही नित्यमलेपकः ॥२२॥ न जायते म्रियते वा क्वचित्किंचित्कदाचन । जगद्विवर्तरूपेण केवलं ब्रह्म जृंभते ॥२३॥ आकाशादपि विस्तीर्णः शुद्धः सूक्ष्मोऽव्ययः शिवः । य आत्मा स कथं

[1] ब्रह्माददर्शादावीश्वरो MS.

राम जायते म्रियतेऽथ वा ॥२४॥ सर्वमेकमिदं शांतमादिमध्यांतवर्जितं। भावाभावविनिर्मुक्तमिति मत्वा सुखी भव ॥२५॥ वरं शरावहस्तस्य चांडालागारवीथिषु। भिक्षार्थमटनं राम न मौर्ख्यहतजीवितं ॥२६॥ न व्याधिर्न विषं तापस्तथान्यद्वापि भूतले। दुःखाय स्वशरीरोत्थं मौर्ख्यमेतद्यथा नृणां ॥२७॥

Sequuntur capita: 2. *jaganmithyátva*; 3. *jívanmukti-phalaka-tattvajnána*; 4. *manolaya*; 5. *vásanopaṣamana*; 6. *átmamanana*; 7. *ṣuddhinirúpaṇa*; 8. *átmárchana*; 9. *átmanirúpaṇa*. Caput decimum, *jívanmuktinirúpaṇa* appellatum, incipit:

दृश्यदर्शनसंबंधान्न भवेत्परमं सुखं। ब्रह्मैकांते विचिंत्याहं मनोनाशः परं पदं ॥१॥ दृश्यदर्शनसंबंधे सुखसंविदनुत्तमा। दृश्यसंवलितो बंधस्तन्मुक्त्या मुक्तिरुच्यते ॥२॥ शुद्धं सदसतोर्मध्ये पदं लब्ध्वावलंब्य तत्। सबाह्याभ्यंतरं विश्वं मा गृहाण विमुंच मा ॥३॥ जडाजडदृशोर्मध्ये यत्तत्त्वं पारमार्थिकं। अनंताकाशहृदयं तत्सदाश्रय सर्वदा ॥४॥

Mahídharae commentarius incipit: लक्ष्मीकांतं नमस्कृत्य यथामति विरच्यते। वासिष्ठसारविवृतिः परोपकृतये मया ॥१॥ वसिष्ठेन यतींद्रेणोपदिष्टाद्राघवं प्रति। सारमुद्धृतवान् *kaṣchit* ब्रह्मविद्यामहार्णवात् ॥२॥

Haec folia seculo superiore medio exarata sunt. (Mill 74[d].)

564.

Opuscula quinque. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 92. Long. foll. 1–55. 11. foll. 56–71. 10. foll. 72–92. 9. Lat. 4½.

Foll. 1–31. Linn. 9. *Yogavasishṭhasáras* cum Mahídharae commentario. (B.) Commentarius passim decurtatus est.

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 186.

Haec folia post annum 1820 exarata sunt. (Mill 62[a].)

565.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 18. Long. 9. Lat. 3½. Linn. 6–8.

Vasishṭhasanhitá, libellus capitibus quatuor constans, quo, forma dialogi a Vasishṭha cum Ṣakti filio habiti, *yogae* principia traduntur. Incipit:

सर्वज्ञानमयो यस्मान्मुक्तो हं स्यां सदा सुखी।
पुत्रेणैवं पिता पृष्टः शक्तिना वेदवादिना।
मुनिरालोक्य नेत्राभ्यां वाक्यमेतदुवाच ह।
उत्तिष्ठोत्तिष्ठ भद्रन्ते शक्तिर्बुद्धिमताम्वर।
वक्ष्यामि सर्वसुखदमुपायं भवनाशनं।
इत्युक्त्वा भगवान् योगी वशिष्ठो ब्रह्मवित्तमः।
ध्यायेन्नारायणं देवं सर्वभूतहृदि स्थितं। etc.

Opusculi argumentum his versibus declaratur:

यमश्च नियमश्चैव तथासनमपीष्यते।
प्राणायामस्तथा युक्तः प्रत्याहारश्च धारणा ॥
ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि तपोधन।
आदौ चत्वारि बाह्यानि तद्वदभ्यंतराणि च ॥
यमश्च दशधा प्रोक्तो नियमाश्च तथा दश।
आसनानि च सर्वेषामुत्तमानि तथा दश ॥
तेषूत्तमानि चत्वारि सूक्ष्मरूपाणि यानि च।
प्राणायामो द्विधा प्रोक्तः प्रत्याहारश्चतुर्विधः ॥
धारणा पंचधा प्रोक्ता ध्यानं षोढा प्रकीर्तितं।
समाधिस्तावतः प्रोक्तो ध्यानं च द्विविधं पृथक् ॥

Singulae igitur partes sequentibus accuratius sed brevissime exponuntur.

In fine capitum hic titulus subscriptus est: इति योगशास्त्रे वशिष्ठसंहितायां etc.

Codex post annum 1810 exaratus est. (Wilson 483.)

566.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 51. Long. 9. Lat. 3½. Linn. 5, 6.

Inest in hoc codice libellus ab *Átmáráma* sive *Svátmáráma*[1] de *Haṭhayoga*, i. e. meditationis abstrusae specie quadam, *violentis* animi a rebus externis revocandi rationibus exercendae, compositus et *Haṭhapradípiká* appellatus. Incipit:

श्रीआदिनाथाय नमो स्तु तस्मै येनोपदिष्टा हठयोगविद्या।
विराजते प्रोन्नतराजसौधमारोढुमिच्छोरधिरोहिणीव ॥१॥
प्रणम्य श्रीगुरुं नाथं स्वात्मारामेण धीमता।
केवलं राजयोगाय हठविद्योपदिश्यते ॥२॥
भ्रांत्या बहुमतध्वांते राजयोगमजानतः।
हठप्रदीपिकां धत्ते स्वात्मारामः कृपाकरः ॥३॥

Versibus sequentibus ejusdem doctrinae (haṭhavidyá) magistros enumerat, quos versus ita dedi ut in codice leguntur, variantes codicis Berolinensis, e *Weberi* Catal. p. 196 excerptas, et cod. E. I. H. 1725 (Lond.) lectiones in calce adjunxi:

हठविद्यां हि मत्स्येंद्रगोरक्षादि (°dyá) विजानते।
आत्मारामो थवा योगी जानीते तत्प्रसादतः ॥४॥
marg. शांवरा
श्रीआदिनाथमत्स्येंद्रशारदानंदभैरवाः।
चौरंगी मीनगोरक्षविरूपाक्षबिलेशयाः ॥५॥
मंथानभैरवो योगी सिद्धबुद्धश्च कंथडि[2]।
पौरंठकः सुरानंदः सिद्धपादश्च चर्पटी[3] [६]

[1] De profano auctoris nomine non constat.

[2] शुद्धबुद्धश्चकंदली Berol. सिद्धबुद्धश्च कंथरिः Lond.

[3] पुराटंकः सुरानंदः शुद्धपादश्च चर्पटिः Berol. Deest versus in Lond.

कनेरी पूज्यपादश्च नित्यनाथो निरंजनः[1] ।
कपाली विंदुनाथश्च काकचंडीश्वरादयः ॥७॥
सङ्ग
सक्षमः प्रभुदेवश्च घोडाचोली च टिंटिण[2] ।
भा
वालुकिर्नागवोधश्च चंडकापालिकस्तथा[3] ॥८॥
इत्यादयो महासिद्धा हठयोगप्रभावतः ।
खंडयित्वा कालदंडं ब्रह्मांडे विचरंति ते ॥९॥

Libellus in quatuor capita, *upadeṣa* appellata, distributus est, quorum primum 72, secundum 76, tertium 100, quartum 83 disticha continet.

Primo capite de ascetae casa (maṭha), vivendi ratione, praecipue vero de variis sedendi modis (ásana) disseritur. Dist. 20. sedendi rationes nonnullae, quibus *Vasishṭha*, *Matsyendra*, alii usi sunt, enumerantur. Nomina earum: *svastikam* (22), *gomukham* (23), *vírásanam* (24), *kúrmásanam* (25), *padmásanam* (26), *kukkuṭásanam* (26), *uttánakúrmakam* (27), *dhanurásanam* (28), *ṣrí-Matsyanáthoditam ásanam* (29), *paṣchimatánam* (31), *mayúram* (32). A Ṣiva 84 sessiones traditae sunt, quarum in numero quatuor, *siddhásanam* (39. ab aliis vajrásanam, muktásanam, guptásanam appellatum), *padmam* (49), *sinhásanam* (55), *bhadram* (58. etiam Gorakshásanam appellata), efficacissimae sunt. Meditationis mysticae fructus duodecim annorum studio obtinentur (44).

Secundo capite de spiritu moderando agitur. Incipit:

अथासने वशी योगी दृढं हितमिताशनः ।
गुरूपदेशमार्गेण प्राणायामं समभ्यसेत् ॥१॥
चले वाते चलं चित्तं निश्चले निश्चलं तथा ।
योगी स्थाणुत्वमाप्नोति ततो वायुं निरोधयेत् ॥२॥
यावद्वायुः स्थितो देहे तावज्जीवितमुच्यते ।
मरणं तस्य निष्क्रांतिस्ततो वायुं निरोधयेत् ॥३॥

Quae tormenta absurda et incredibilia superstitionis suae causa ne terrae Indicae quidem fanatici subire fastidierint, his sex operibus apparebit:

धौती वस्ती तथा नेती त्राटकं नौलिकं तथा ।
कपालभाती चैतानि षट् कर्माणि समाचरेत् ॥२३॥
कर्मषट्कमिदं प्रोक्तं घटशोधनकारकं ।
विचित्रगुणसंधायि पूज्यते मुनिपुंगवैः ॥२४॥

अथ धौती ॥
चतुरंगुलिविस्तारं सितं वस्त्रं शनैर्ग्रसेत् ।
पुनः प्रत्याहरेदेतदभ्यासाद्धौतिकर्मवित् ॥२५॥
कासश्वासप्लीहकुष्ठं कफरोगश्च विद्रधिः ।
धौतीकर्मप्रभावेन प्रयांत्येव न संशयः ॥२६॥

अथ वस्ती ॥
नाभिदघ्ने जले पायुन्यस्तनालोत्कटासनः ।
आधाराकुंचनं कुर्यादपानाद्वस्तिकर्मवित् ॥२७॥
गुल्मः प्लीहोदरं चापि वातपित्तकफोद्भवाः ।
वस्तिकर्मप्रभावेन वार्यंते सकलामयाः ॥२८॥
धात्विंद्रियांतःकरणप्रसादं दद्याच्च कांतिं दहनप्रदीप्तिं ।
अशेषदोषोपचयं निहन्यादभ्यस्यमानं जलवस्तिकर्म ॥२९॥

अथ नेती ॥
सूत्रं वितस्तिसुस्निग्धं नासानाले प्रवेशयेत् ।
मुखान्निर्गमयेत्साहि नेती सिद्धैर्निगद्यते ॥३०॥
कपालशोधनी चैव दिव्यदृष्टिप्रदायिनी ।
जानूर्ध्वजातरोगौघान् (jánúru?) जयत्याशु स नेतिवित् ॥३१॥

अथ त्राटकं ॥
निरीक्षेन्निश्चलदृशा सूक्ष्मलक्ष्यं समाहितः ।
अश्रुसंपातपर्यंतमाचार्यैस्त्राटकं मतं ॥३२॥
मोटकं नेत्ररोगाणां निद्रादीनां कपाटकं ।
एतच्च त्राटकं गोप्यं यथा हाटकपेटकं ॥३३॥

अथ नौलिकं ॥
अमंदावर्तवेगेन तुंदं सव्यापसव्ययोः ।
नतांसो भ्रामयेदेषा नौली योगे प्रचक्ष्यते ॥३४॥
मंदाग्निसंदीपनपाचनाग्निसंधानिकानंदकरी तथैव ।
अशेषदोषामयशोषणी च हठक्रियामौलिरियं हि नौली ॥३५॥

अथ कपालभाती ॥
भस्त्रेव लोहकाराणां रेचपूरौससंभ्रमौ ।
कपालभाती विख्याता कफशोषविशोषिणी ॥३६॥

Spiritus moderandi rationes tres, species singularum haud paucae:

प्राणायामस्त्रिधा प्रोक्तो रेचकपूरककुंभकैः ।
सहितः केवलश्चेति कुंभको द्विविधः मतः ॥६८॥
आरेच्य पूरं यत्कुर्यात्स वै सहितकुंभकः ।
यावत्केवलसिद्धिः स्यात्तावत्सहितमभ्यसेत् ॥६९॥
रेचकं पूरकं त्यक्त्वा मुखं यद्वायुधारणं ।
प्राणायामोऽयमित्युक्तः स वै केवलकुंभकः ॥७०॥
केवले कुंभके सिद्धे रेचपूरकवर्जिते ।
न तस्य दुर्लभं किंचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥७१॥
शुद्धः केवलकुंभेन यथोक्तं वायुधारणं ।
Rájayogapadaṃ चैव लभते नात्र संशयः ॥७२॥

[1] कानेरीपूर्वपादश्च ध्वनिनाथो निरंजनः Berol. करणी पूज्यपादश्च बिल्वनाथो निरंजनाः Lond.

[2] अज्ञमः प्रभुदेवश्च घोडाचोली च टिंटिणिः Berol. सुक्षामः प्रभुदेवश्च घोनाराली घ टिंठिनिः Lond.

[3] भालुकी नागबोधश्च षंडकापालिकस्तथा Berol. बालुकि° etc. ut noster, Lond.

हठं विना राजयोगो राजयोगं विना हठः ।
न सिध्यति ततो युग्ममा निष्पत्तेः समभ्यसेत् ॥७३॥
कुंभकं प्राणरेचांते कुर्याच्चित्तं निराश्रयं ।
एवमभ्यासयोगेन राजयोगपदं लभेत् ॥७४॥[1]
कुंभकात्कुंडलीबोधः कुंडलीबोधतो भवेत् ।
अनर्गला सुषुम्णा च हठसिद्धिश्च जायते ॥७५॥

Capite tertio varii et pedum et manuum gestus tractantur, cum spiritu moderando conjuncti, eum ad usum exercendi, ut *kuṇḍalí* vel *kuṇḍaliní*, quae mystica quaedam potestas est, suscitetur:

सशैलवनधात्रीणां यथाधारो हि नायकः ।
सर्वेषां योगतंत्राणां तथाधारो हि कुंडली ॥१॥
सुप्ता गुरुप्रसादेन बोधिता सुखदा भवेत् ।
तदा सर्वाणि दामानि भिद्यंते ग्रंथयोऽपि च ॥२॥
Práṇasya ṣúnyapadaví तदा राजपथायते ।
तदा चित्तं निरालंबं तदा कालस्य वंचनं ॥३॥

Ṣúnyapadavíti kim.

Sushumṇá, ṣúnyapadaví, brahmarandhram, mahápatham ।
Ṣmaṣánam, ṣámbhaví, mudrámárgaṣ[2] chety ekaváchakam [॥४॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेन तां बोधयितुमीश्वरीं ।
ब्रह्मद्वारमुखे सुप्तां मुद्राभ्यासेन बोधयेत् ॥५॥

10 18 22 30
महामुद्रा महाबंधो महावेधश्च खेचरी ।
55 47 63
उड्डीयानं मूलबंधो बंधो जालंधराभिधः ॥६॥
68
करणी विपरीताख्या वज्रोली[3] शक्तिचालनं ।
एतद्धि मुद्रादशकं जरामरणनाशनं ॥७॥

De Kuṇḍaliní haec conferantur: कुटिलांगी कुंडलिनी भुजंगी शक्तिरीश्वरी । कुटिलारुंधती देवी शब्दाः पर्यायवाचकाः ॥ उद्घाटयेत्कपाटं तु यथा कुंचिकया हठात् । कुंडलिन्या तथा योगी मोक्षद्वारं विभेदयेत् ॥ येन द्वारेण गंतव्यं ब्रह्मस्थानं निरामयं । मुखेनाच्छाद्य तद्द्वारं प्रसुप्ता परमेश्वरी ॥ कुंडली कुटिलाकारा सर्पवत्परिकीर्तिता । सा शक्तिश्चालिता येन स मुक्तो नात्र संशयः ॥८१॥ गंगायमुनयोर्मध्ये बालरंडा तपस्विनी । बलात्कारेण गृह्णीयात्तद्विष्णोः परमं पदं ॥८२॥

Caput quartum incipit:

नमः शिवाय गुरवे नादबिंदुकलात्मने ।
निरंजनपदं याति यत्र नित्यं परायणः ॥१॥
अथेदानीं प्रवक्ष्यामि समाधिक्रमलक्षणं ।
मृत्युघ्नं सुसुखोपायं ब्रह्मानंदकरं परं ॥२॥
सलिले सैंधवं यद्वत्साम्यं भजति योगतः ।
तथात्ममनसोरैक्यं समाधिः सोऽभिधीयते ॥३॥
दुर्लभो विषयत्यागो दुर्लभं तत्त्वदर्शनं ।
दुर्लभा सहजावस्था सद्गुरोः करुणां विना ॥५॥
विविधैरासनैः कुंभैर्विचित्रकरणैरपि ।
प्रबुद्धायामादिशक्तौ प्राणः शून्ये विलीयते ॥६॥
उत्पन्नशक्तिबोधस्य त्यक्तनिःशेषकर्मणः ।
योगिनः सहजावस्था स्वयमेवोपजायते ॥७॥
सुषुम्णावाहिनि प्राणे, शून्ये विशति मारुते, ।
तथा समस्तकर्माणि निर्मूलयति योगवित् ॥८॥

His peractis conditio ecstatica obtinetur, externis actionibus omnibus libera[4], in eaque varii soni mystici (náda), beatitudinis summae nuntii, audiuntur:

मुक्तासनस्थितो योगी मुद्रां संधाय शांभवीं ।
शृणुयाद्दक्षिणे कर्णे नादमेकांतिके सुधीः ॥२७॥
काष्ठे प्रवर्तितो वह्निः काष्ठेन सह शाम्यति ।
नादे प्रवर्तितं चित्तं नादेन सह लीयते ॥२८॥
विस्मृत्य सकलं बाह्यं नादे दुग्धांबुवन्नरः ।
एकीभूयाथ सहसा चिदाकाशे विलीयते ॥२९॥
औदासीन्यपरो भूत्वा सदाभ्यासेन संयमी ।
उन्मनीकारकं सद्यो नादमेवावधारयेत् ॥३०॥
आरंभश्च घटश्चैव तथा परिचयोऽपि च ।
निष्पत्तिः सर्वयोगेषु योगावस्थाः प्रकीर्तिताः ॥३३॥

अथारंभावस्था ॥

ब्रह्मग्रंथौ भवेद्भिन्न आनंदः शून्यसंभवः ।
विचित्रः क्षणिको[5] (?) देहे श्रूयतेऽनाहतध्वनिः ॥३४॥

अथ घटावस्था ॥

द्वितीयायां घटीकृत्य वायुर्भवति मध्यगः ।
दृढासनो भवेद्योगी ज्ञानी देवसमस्तथा ॥३५॥
विष्णुग्रंथिर्यदा भिन्नः परमानंदसूचकः ।
अतिशून्यविभेदश्च भेरीशब्दस्तदा भवेत् ॥३६॥

अथ परिचयावस्था ॥

तृतीयायां ततो भित्त्वा विमलो मर्दलध्वनिः ।
महाशून्यं ततो याति सर्वसिद्धिसमाश्रयं ॥३७॥

अथ निष्पत्त्यवस्था ॥

निष्पत्तौ वैणवः शब्दः क्वणद्वीणासमो भवेत् ।
एकीभूतं तदा चित्तं राजयोगाभिधानकं ॥३९॥

---

[1] *Rájayoga* inferior yogae gradus est; qui enim post exspirationem spiritum coercet, non eo sanctitatis processit, quo is qui spiritum omnino suspendit.

[2] Ita Lond. *madhyamárgaṣ* noster.

[3] Cod. Lond. अत्रत्या वज्रोली ग्रंथांतरे लिखितासीत् । क्रमप्राप्ताप्यत्र त्यक्ता । असाधारणप्रायानुष्ठेयत्वात्तस्याः ।

[4] वेदशास्त्रपुराणौघाः सामान्यगणिका इव । एकैव शांभवी मुद्रा सर्वतंत्रेषु गोपिता ॥ 4, 18. केचिदागमजालेन केचिन्नियमसंकुलाः । केचित्तर्केण मुह्यंति नैव जानंति तारकं ॥ 4, 25.

[5] विचित्रक्वणिके MS. विचित्रक्षणिके Lond.

Praeterea hoc memorabile: *Amanaskalayaş* chaiva *şúnyáşúnyam paráparam* । *jívanmuktiş* cha *sahajam turyam* chety ekaváchakam ॥45॥

Praeter *Matsyendram* in fine libri *Vişvarúpácháryas* laudatur. Gorakshae disticha satis multa in usum suum convertit.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 9; de Berolinensi Weber Catal. p. 195.

Codex exeunte seculo superiore parum accurate exaratus est. Folium 35, in quo capitis tertii disticha 74–81. inerant, desideratur. (Wilson 482.)

567.

Opuscula quatuor. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 86. Long. 11¼. Lat. 4½.

Foll. 1–13. Linn. 9–12. *Gorakshaşatakam*, distichorum centuriae duae a *Goraksha* scriptae, quibus *hatha-yogae* principia exponuntur. Auctor, dummodo libellus jure ei tribuatur, ut supra vidimus, ab Átmaráma laudatur. Incipit:

श्रीगुरुं परमानन्दं वन्दे सानन्दविग्रहं ।
यस्य सन्निधिमात्रेण चिदानन्दायते नमः (manaḥ) ॥१॥
अन्तर्निश्चलितात् प्रदीपकलिकास्वाधारबन्धादिभि -
र्यो योगी युगकल्पकालकलनात्तत्वं च योगीयते ।
ज्ञानामोदमहोदधिः समभवद्यत्रादिनाथः (l. सम°) स्वयं
व्यक्ताव्यक्तगुणाधिपत्यमनिशं şrí-Mínanátham भजे ॥२॥
नमस्कृत्य गुरुं भक्त्या गोरक्षो ज्ञानमुत्तमं ।
अभिष्टं योगिनां ब्रुते परमानन्दकारणं ॥३॥
गोरक्षशतकं वक्ति योगीनां हितकाम्यया ।
ध्रवं यस्यावबोधेन जायते परमं पदम् ॥४॥

Auctor de his sex contemplationis mysticae membris disserit:

आसनं प्राणसंरोधः प्रत्याहारश्च धारणा ।
ध्यानं समाधिरेतानि योगांगानि भवंति षट् ॥६॥

Atque primum *sedendi rationum* species duas: *siddhásanam* et *kamalásanam* (padmásanam) distichis 12. et 13. definit. Deinde de quibusdam corporis externi regionibus agit, ad meditationem mysticam accurate circumscriptis (distt. 14–23),

षट्चक्रं षोडशाधारं त्रैलोक्यं व्योमपंचकं ।
स्वदेहे ये न जानंति कथं सिध्यंति योगिनः ॥१४॥

tum de venis spiritalibus decem[1] praecipuis:

प्रधानाः प्राणवाहिन्यो भूयस्तत्र दश स्मृताः ॥२५॥
इडा च पिंगला चैव सुषुम्णा च तृतीयका ।
गांधारी हस्तिजिह्वा च पूषा चैव यशस्विनी ॥२६॥
अलंबुषा कुहूश्चैव शंखिनी दशमी स्मृता ।
एतन्नाडीमयं चक्रं ज्ञातव्यं योगिभिः सदा ॥२७॥
सततं प्राणवाहिन्यो सोमसूर्याग्निदेवताः ।
इडा पिंग्ला [2]सुषुम्णा च प्राणमार्गे समाश्रिताः ॥२८॥
इडा वामे स्थिता मार्गे पिंगला दक्षिणे स्थिता ।
सुषुम्णा मध्यदेशे च गांधारी वामचक्षुषि ॥२९॥
दक्षिणे हस्तिजिह्वा च पूषा कर्णे च दक्षिणे ।
यशस्विनी वामकर्णे आनने चाप्यलंबुषा ॥३०॥
कुहूश्च लिंगदेशे तु मूलस्थाने च शंखिनी ।
एवं द्वारं समाश्रित्य तिष्ठंति दश नाडयः ॥३१॥

Sequuntur quinque spiritus, solita sive etiam quinque technica nomina illa (nága, kúrma, kṛikara, devadatta, dhananjaya) gerentes (distt. 32–36). At animus (jíva) inspirando et exspirando huc illuc tractus exiturus syllabam *ha*, retro versus syllabam *sa* profert, hocque modo mysticam precem *hansa hansa* intra diei unius spatium semel et vicies millies sexcenties repetit[3] (distt. 37–43). De *kuṇḍaliní* eadem fere verba, quae supra excerpsimus (distt. 44–55). De quinque gestuum (mudrá) speciebus: *mahámudrá*, *nabhomudrá* (khecharí), *uḍḍiyána*, *jalandhara*, *múlabandha* appellatis (distt. 56–80). De Om syllabae significatione (distt. 81–87).

2. De spiritu moderando (*práṇáyáma*), distt. 87–123.

3. De animo a rebus externis revocando sive potius retrahendo (*pratyáhára*), distt. 123–156.

चरतां चक्षुरादीनां विषयेषु यथाक्रमं ।
यत्प्रत्याहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते ॥१२४॥
अंगमध्ये यथांगानि कूर्मः संकोचयेद्ध्रुवं ।
योगी प्रत्याहरत्येवमिंद्रियाणि तथात्मनि ॥१२६॥
यं यं (vishayam?) शृणोति कर्णाभ्यामप्रियं प्रियमेव वा ।
तं तमात्मेति विज्ञाय प्रत्याहरति योगवित् ॥१२७॥

4. De quinque elementis animo immoto concipiendis (*dháraṇá*), distt. 157–165.

हृदये पंचभूतानां धारणा च पृथक् पृथक् ।
मनसो निश्चलत्वेन धारणा साभिधीयते (sá vi° MS.) ॥१५७॥[4]

---

[1] Gáyatrí decem vocabulis constat.

[2] निरंकुशाः कवयः ।

[3] i. e. 360 × 60. Sexaginta Indici diei horae, anni 360 dies.

[4] Multo accuratior Patanjalis definitio. Is enim (3, 1) ait: 'In loco defixus animus *intentus* est,' idque scholiasta ita explicat: '*In loco*, i. e. in umbilici circulo, naso extremo, aliis locis, *animus defixus*, i. e. aliis rebus externis sublatis immobilis redditus, hic animus *intentus* appellatur:' देशे नाभिचक्रनासाग्रादौ चित्तस्य बंधो विषयांतरपरिहारेण यत्स्थिरीकरणं सा चित्तस्य धारणेत्युच्यते । अयमर्थो । मैत्र्यादिचित्तपरिकर्मवासितांतःकरणेन, यमनियमवता, जितासनेन, परिहृतप्राणविक्षेपेण, प्रत्याहृतेंद्रियग्रामेण, निर्बाधे प्रदेशे, ऋजुकायेन, जितद्वंद्वेन योगिना नासाग्रादौ संप्रज्ञातस्य समाधेरभ्यासाय चेतसः स्थिरीकरणं कर्तव्यमिति ॥

Exemplo 'conceptio sive intentio aetherea' sit:

आकाशं स विशुद्धवारिसदृशं यद्ब्रह्मरंध्रे स्थितं
तन्नादेन सदाशिवेन सहितं तत्त्वं हकारान्वितं ।[1]
प्राणं तत्र विलीय पंचघटिकां चित्तान्वितं धारये-
देषा मोक्षकपाटलंघनपटुः प्रोक्ता नभोधारणा ॥१६३॥
स्तंभिनी (terra) धारिणी (aqua) चैव दहनी (ignis) भ्रमणी (ventus) तथा।
शोषिणी (aether) च भवंत्येता भूतानां पंच धारणाः ॥१६४॥

5. De meditatione (*dhyána*), distt. 166–187.

6. De συννοία (*samádhi*), distt. 188–205.

धारणा पंचनाडीभिर्ध्यानं च षष्टिनाडिकं ।
दिनद्वादशकेन स्यात्समाधिः प्राणसंयमात् ॥१८८॥
यत्सर्वद्वंद्वयोरैक्यं जीवात्मपरमात्मयोः ।
समस्तनष्टसंकल्पः समाधिः सोऽभिधीयते ॥१८९॥
अंबुसैंधवयोरैक्यं यथा भवति योगतः ।
तथा जीवात्मनोरैक्यं समाधिरभिधीयते ॥१९०॥

In fine hoc animadversum velim, quinque *haṭhayogae* partibus re vera minorem majoremve spiritus coercendi gradum significari. Haec enim auctor noster:

प्राणायामद्विषट्केन प्रत्याहारः प्रकीर्तितः ।
प्रत्याहारद्विषट्केन जायते धारणा शुभा ॥११५॥
धारणा द्वादश प्रोक्तं ध्यानं ध्यानविशारदैः ।
ध्यानद्वादशकेनैव समाधिरभिधीयते ॥११६॥

Haec voluminis folia ineunte seculo superiore Vṛindávanae a Vṛindávanadása satis accurate exarata sunt. (Wilson 337[a].)

568.

Foll. 58–74. *Yogaṣástre Videhamuktyádikathanam.* Fragmentum libri yogici, disticha circiter 250. continens, quo animi a corporis vinculis liberandi, eoque theurgiae obtinendae instrumenta traduntur. Quare de spiritu moderando, variis sedendi et membrorum luxandorum modis, mente ad unam rem dirigenda agitur. Disticha longe plurima cum iis consentiunt, quae Ṣárngadhara in fine Paddhatis de yoga protulit. Initium paulum emendatum hocce: प्राणायामान्नरः षष्टिं कुर्यादेवमहर्मुखे। चत्वारिंशच्च मध्याह्ने संध्यायां विंशतिर्भवेत् ॥१॥ अर्धरात्रे विंशतिः स्यादेवं प्राणविनिग्रहः । शरीरलघुता दीप्तिर्जठराग्निविवर्धनं । कृशत्वं च शरीरस्य जायते वै ध्रुवं तदा ॥२॥ लवणं सरसाम्लं च उष्णं रूक्षं च तीक्ष्णकं। स्त्रीसेवामग्निसेवां च बह्वाशित्वं च वर्जयेत् ॥३॥ क्षीरं घृतं च मिष्टान्नं मिताहारश्च शस्यते । मितोक्तिः पवनाभ्यासो निद्रायाश्च जयस्तथा ॥४॥ केवलं कुंभके सिद्धे रेचपूरविवर्जिते । न तस्य दुर्लभं किंचित्त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥५॥

Haec folia anno 1821 exarata sunt. (Wilson 481[b].)

[1] Cf. circulus *kulákula*, supra p. 96.

D. SANKHYA.

569.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 53. Long. 13. Lat. 5. Linn. 7.

A. Foll. 1–9. *Sánkhyakárikás,* philosophiae Sánkhyicae aphorismi, ab *I'ṣvarakṛishṇa* compositi.

Libellus a Lassen, Bonnae 1832, et a Wilson, Oxonii 1837, editus est.

Haec folia anno 1833 exarata sunt.

B. Foll. 10–53. *Sánkhyachandriká,* commentarius brevis ad I'ṣvarakṛishṇae aphorismos, a *Náráyaṇatírtha,* Rámagovindatírthae discipulo, scriptus. Incipit:

श्रीरामगोविंदसुतीर्थपादकृपाविशेषादुपलभ्य बोधं ।
श्रीवासुदेवाद[धि]गत्य सर्वशास्त्राणि वक्तुं किमपि स्पृहा नः १
प्रकृतिं पुरुषं चैव नत्वा चार्यान्गुरूंस्तथा ॥
नारायणः सांख्यमूले तनुते सांख्यचंद्रिकां २

Libri initium hoc: तदिदं शास्त्रं चतुर्व्यूहं । हेयं हेयसाधनं हानं हानसाधनं चेति मुमुक्षुजिज्ञासितत्वात् । तत्र हेयं सर्वप्रतिकूलवेदनीयतया दुःखं। हेयहेतुः प्रकृतिपुरुषयोरविवेकः। हानं दुःखस्यात्यंतनिवृत्तिः परमपुरुषार्थः । हानहेतुः प्रकृतिपुरुषविवेकद्वारा शास्त्रं । अतोऽत्र परमपुरुषार्थस्य स्वत एवेष्टत्वेन तदुपाये शास्त्रे प्रेक्षावतामिष्टसाधनताज्ञानादवश्यं जिज्ञासा भवतीत्याह । दुःखेति ।

Auctor, qui nomen proprium non tradidit, ad distichon secundum *Yogasútravyákhyánam* a se scriptum laudat. Náráyaṇatírthae cuidam *Kṛishṇalílátaranginí* carmen tribuitur (E. I. H. 56), neque tamen temere eundem esse scriptorem asseveraverim.

Haec voluminis pars post annum 1810 e cod. E. I. H. 2640. transscripta est. (Wilson 184.)

570.

Opuscula duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 98. Long. 11. Lat. 4½. Linn. 10.

Foll. 1–45. *Sánkhyatattvakaumudí,* commentarius ad *I'ṣvarakṛishṇae Sánkhyakárikás,* a *Váchaspatimiṣra* compositus. (A.) Incipit:

अजामेकां लोहितशुक्लकृष्णां बह्वीः प्रजाः सृजमानां नमामः ।
अजा ये तां जुषमाणां भजंते जहत्येनां भुक्तभोगाञ्नुमस्तान् ॥१॥
कपिलाय महामुनये मुनये शिष्याय तस्य चासुरये ।
पंचशिखाय तथेश्वरकृष्णायैते नमस्यामः ॥२॥

Praeter commentarium suum, *Nyáyavárttikatátparyaṭíká* appellatum, auctor *Várshagaṇyam* (dist. 47. पंचपर्वा विद्येत्याह वार्षगण्यः), ad dist. 72. *Bhojarájavárttikam* (*Rájavárttika* A. B. pr. m. D. Edit. Calc.), necnon paucas *Panchaṣikhae* sententias laudat.

Libellus Calcuttae anno 1848 editus est.

Haec voluminis pars anno 1677 a Vinayasundara (syádvádiná syádvádángam vichárya) exarata est. (MILL 61[a].)

571.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 48. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 9.

Sánkhyatattvakaumudí. (B.)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (MILL 71.)

572.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 36. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn. 11–16.

Sánkhyatattvakaumudí. (C.)

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (MILL 89.)

573.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 41. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 6. Linn. 13.

Sánkhyatattvakaumudí. (D.)

Codex post annum 1820 exaratus est. (WILSON 515.)

574.

Foll. 36–47. Linn. 11. Fragmentum commentarii ad *Sánkhyasútra.* Incipit:

नत्वा सांबशिवं सांख्यसूत्रवृत्तिं लिखाम्यहं ॥
यथामति विचार्यार्यैरात्मानात्मविवेकिनी ॥१॥

यद्यपि पद्मपुराणे पार्वतीश्वरसंवादे । शृणु देवी प्रवक्ष्यामि तामसानि यथाक्रमं । येषां श्रवणमात्रेण पातित्यं ज्ञानिनामपि etc.

Hoc fragmento nostro commentarius ad sútra 1–50. libri primi continetur. Qui quum, omissis omittendis, e *Vijnánabhikshus* Sánkhyabháshya verbo tenus excerptus sit, initium hoc esse suspicor *Laghusánkhyasútravrittis* a *Nágesa* compositae. Cf. F. E. Hall in ed. Sánkhyapravachanabháshyae praef. p. 32.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 426[f].)

575.

Foll. 139–258. *Paramárthasáras,* ab *Abhinavagupta* compositus, cum commentario auctoris anonymi Vitastápurensis.

Hoc libello, disticha 100. Áryá metro scripta (Ádhárakárikás) continente, auctor sectae Sivaiticae doctrinam adumbravit. Disticha sedecim prima haec:

परं परस्थं गहनादनादिमेकं निविष्टं बहुधा गुहासु ।
सर्वालयं सर्वचराचरस्थं त्वामेव शंभुं शरणं प्रपद्ये ॥१॥

गर्भाधिवासपूर्वकमरणांतकदुःखचक्रविभ्रांतः । आधारं भगवंतं शिष्यः पप्रच्छ परमार्थं ॥२॥ आधारकारिकाभिस्तं गुरुरभिभाषति स्म, तत्सारं । kathayaty *Abhinavaguptah* शिवशासनदृष्टियोगेन ॥३॥[1] निजशक्तिवैभवभरादंडचतुष्टयमिदं विभागेन । शक्तिर्माया प्रकृतिः पृथ्वी चेति प्रभावितं प्रभुणा ॥४॥ तत्रांतर्विश्वमिदं विचित्रतनुकरणभुवनसंतानं । भोक्ता च तत्र देही शिव एव गृहीतपशुभावः ॥५॥ नानाविधवर्णानां रूपं धत्ते यथामलः स्फटिकः । सुरमानुषपशुपादपरूपत्वं तद्वदीशोऽपि ॥६॥ गच्छति गच्छति जल इव हिमकरविंबं स्थिते स्थितिं याति । तनुकरणभुवनवर्गे तथायमात्मा महेशानः ॥७॥ राहुरदृश्योऽपि यथा शशिविंबस्थः प्रकाशते तद्वत् । सर्वगतोऽप्ययमात्मा विषयाश्रयणेन धीमकुरे ॥८॥ आदर्शे मलरहिते यद्वद्वदनं विभाति तद्वदयं । शिवशक्तिपातविमले धीतत्त्वे भाति भारूपः ॥९॥ भारूपं परिपूर्णं स्वात्मनि विश्रांतितो महानंदं । इच्छासंवित्करणैर्निर्भरितमनंतशक्तिपरिपूर्णं ॥१०॥ सर्वविकल्पविहीनं शुद्धं शांतं व्ययोदयविहीनं । यत्परतत्त्वं तस्मिन्विभाति षट्त्रिंशदात्म जगत् ॥११॥ दर्पणविंबे यद्वन्नगरग्रामादि चित्रमविभागि । भाति विभागेनैव परस्परं दर्पणादपि च ॥१२॥ विमलतमपरमभैरवबोधात्तद्वद्विभागशून्यमपि । अन्योन्यं च ततोऽपि च विभक्तमाभाति जगदेतत् ॥१३॥ शिवशक्तिसदाशिवतामीश्वरविद्यामयीं च तत्त्वदशां । शक्तीनां पंचानां विभक्तभावेन भासयति ॥१४॥ परमं यत्स्वातंत्र्यं दुर्घटसंपादनं महेशस्य । देवी माया शक्तिः स्वात्मावरणं शिवस्यैतत् ॥१५॥ मायापरिग्रहवशाद्बोधो मलिनः पुमान्पशुर्भवति । कालकलानियतिवशाद्रागाविद्यावशेन संबंधः ॥१६॥

Desinit liber in distichis:

इदमभिनवगुप्तोदितसंक्षेपं ध्यायतः परं ब्रह्म ।
अचिरादेव शिवत्वं निजहृदयावेशमभ्येति ॥
आर्याशतेन तदिदं संक्षिप्तं शास्त्रसारमतिगूढं ।
अभिनवगुप्तेन मया शिवचरणस्मरणदीप्तेन ॥

Commentarius incipit: चिद्घनो पि जगन्मूर्त्या श्यानो यः स जयत्यजः । स्वात्मप्रच्छादनक्रीडाविदग्धो हि महेश्वरः ॥ यो यं व्यधायि गुरुणा युक्त्या परमार्थसारसंक्षेपः । विवृतिं करोमि लघ्वीमस्मिन्विद्वज्जनार्थितो *Yogàh* ॥

Praeter Purána, Bhagavadgítám, Manum, scholiasta hos auctores et libros laudat: *Abhinavaguptae* Vivritivimarsiní fol. 162[b] (तदेव ग्रंथकृता विवृतिविमर्शिन्यामुक्तं अंतर्विभाति सकलं जगदात्मनीह etc.) et ejusdem *Tantrasára* fol. 182[b] (इति श्रीमद्ग्रंथकृता तंत्रसारे निरूपितं); srí-bhatta-*Kallárya* fol. 193[b]; *Kálikákrama* fol. 193[a]; *Kularatnamáliká* sáhasriká fol.

---

[1] Schol. कश्चिद्भगवत्प्रसादात्समुत्पन्नवैराग्यः संसाराद्विरतमतिर्गुरोः शासनीयोऽस्मीति मत्वा सद्गुरुमाधारं भगवंतं शेषाख्यं मुनिं सम्यगाराध्य परमार्थोपदेशस्वरूपं पृष्टवान् । तदा तद्योग्यतापरिपाकपरिशीलनक्रमेण तं शिष्यं विगलितांतःकरणं मत्वा सोऽप्यनंतनाथो निःशेषशास्त्रोपदेशज्ञः परमार्थसारनाम्ना *Ádhárakáriká* इत्यपराभिधेन ग्रंथेन सांख्यनयोक्तोपदेशानुसारेण प्रकृतिपुरुषविवेकज्ञानात्परं ब्रह्मावाप्तिरिति तं शिष्यं प्रोक्तवान् ।

237[b], cf. ṣrí-*Kula* (श्रीकुले यथोक्तं। हेलया क्रीडया वापि श्राद्राड्डापि तंतवित्। यस्य संपातयेद्दृष्टिं स मुक्तस्तत्क्षणात्प्रिये); *Trinṣiká* fol. 195[a] (यथादिष्टं भगवता । तृतीयं ब्रह्म सुश्रे[ा]णि); bhaṭṭa-*Divákaravatsa* fol. 186[a]. 201[b] (Kakshyástotre); *Nirváṇayogottara* fol. 236[a]; *Niṣáṭana* fol. 237[b] (गोदोहमिषुपातं वा नयनोन्मीलनात्मकं। सकृद्युक्तः परे तत्त्वे स मुक्तो मोचयेत्परान्॥ यस्मात्पूर्वं परे न्यस्तो येनात्मा ब्रह्मणि क्षणं। स्मरणं तु कथं तस्य प्राणांते समुपस्थितं); *Parameshṭhin* fol. 188[a] (Nareṣvaraviveke). 207[a] (यथोक्तं परमेष्ठिपादैः); *Bhartṛihari* fol. 194[b] (vp.); ṣrí-*Mangaláṣástra* fol. 144[b] (शक्तिश्च शक्तिमांश्चैव पदार्थद्वयमुच्यते। शक्तयोऽस्य जगत्सर्वं शक्तिमांश्च महेश्वरः); *Rájánakaráma* (?) fol. 226[b]; bhaṭṭa-ṣrí-*Víravámana* fol. 227[b] (यत्नेंधनं द्वैतवनं मृत्युरेव महापशुः । अलौकिकेन यज्ञेन तेन नित्यं यजामहे); *Ṣivadharmottaraṣástra* fol. 256[a]; *Ṣivasútra* fol. 230[a]; *Ṣivopanishad* fol. 228[b]. 230[a]; ṣrí-*Sárabhaṭṭáraka* fol. 174[a] (एको भावः सर्वभावः स्वभावः सर्वे भावा एकभावस्वभावाः। एको भावस्तत्त्वतो येन दृष्टः सर्वे भावास्तत्त्वतो तेन दृष्टाः); *Spandaṣástra* fol. 140[b]. 186[b]. 225[a]; *Svatantrasára* fol. 228[b].

In fine haec leguntur:

श्रीमतो योगराजस्य सद्गुर्वाम्नायशालिना ।
साक्षात्कृतमहेशस्य तस्यांतेवासिना मया ॥
श्रीवितस्तापुरीधाम्ना विरक्तेन तपस्विना ।
विवृतिर्योगनाम्नेयं वर्णद्वयमयी कृता ॥

Commentator igitur anachoreta *Yoga* nomine gaudebat. (WILSON 531[e].)

E. NYAYA.

576.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 73. Long. 13. Lat. 4½. Linn. 8.

Nyáyasútra a *Gautama* scripta cum *Viṣvanáthae* (panchánanabhaṭṭácháryae) commentario. Incipit liber: प्रयोजनानुसन्धानं विना प्रेक्षावतामप्रवृत्तेस्तदभिधातव्यं तदाहुः सिद्धार्थं सिद्धसम्वन्धं श्रोतुं श्रोता प्रवर्त्तते । शास्त्रादौ तेन वक्तव्यः सम्वन्धः सप्रयोजन् इति ।

Textus cum Viṣvanáthae commentario Calcuttae anno 1828, et a Ballantyne cum versione Anglica anno 1854 editus est.

Codex hoc seculo ineunte satis accurate exaratus est. (WILSON 407.)

577.

Foll. 55–62. Linn. 12. *Bhásháparichhedas*, disticha 166, quibus *Viṣvanátha*, Vidyánivásae filius, categorias philosophiae nyáyicae septem exposuit. (A.)

Textus cum auctoris commentario anno 1850 a Roer denuo editus et Anglice versus est.

Haec folia seculo superiore medio exarata sunt. In fine haec leguntur: इति कारिकानिबंधो विश्वनाथीयः समाप्तः ॥ (WALKER 201[d].)

578.

Foll. 110–118. Linn. 6. *Viṣvanáthae Bháshápari-chhedas.* (B.)

Distichon 167. in fine hoc legitur: नितान्तमलयोद्भूतरसरूषितविग्रहं । नमामि जगतां नाथं नीलाचलनिवासिनं ॥१६७॥

Haec folia seculo superiore medio accurate exarata sunt. (WILSON 278[d].)

579.

Foll. 38. Linn. 12–17. *Nyáyasiddhántamuktávalí*, commentarius a *Viṣvanátha* (mahopádhyáyapanchánanabhaṭṭáchárya) ad Bhásháparichhedam scriptus. Incipit:

नूतनजलधररुचये गोपवधूटीदुकूलचोराय ।
तस्मै कृष्णाय नमः संसारमहीरुहस्य बीजाय ॥१॥ (in marg.)
चूडामणीकृतविधुर्वलयीकृतवासुकिः ।
भवो भवतु भव्याय लीलातांडवपंडितः ॥१॥

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est. (OUSELEY 151[c].)

580.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 238. Long. 11. Lat. 5½. Linn. 9.

Continetur hoc codice *Nyáyasiddhántamuktávalídipiká*, commentarius a *Mahádeva*, Bálakṛishṇae filio, ad *Viṣvanáthae Nyáyasiddhántamuktávalím* commentarium compositus. Incipit:

लक्ष्मीपादयुगं प्रणम्य पितरं श्रीबालकृष्णाभिधं
भारद्वाजकुलांवुधौ विधुमिव श्रीगौरवास्यांवुजात्
ज्ञात्वा शेषमतं मितेन वचसा सिद्धांतमुक्तावली-
गूढार्थांस्तनुते यथामति महादेवः परेषां कृते १

भाषापरिच्छेदव्याख्यानं चिकीर्षुः श्रीविश्वनाथपंचाननो तिर्विघ्नपरिसमाप्तिसिद्धये कृतस्येश्वरनिर्द्देशरूपमंगलस्य शिष्या अप्येवं कुर्युरिति शिष्यशिक्षायै निवंधं कुर्वन्नीश्वरं प्रार्थयते चूडामणीकृतेति.

In fine haec leguntur: भानुं प्रणम्य परिभाव्य च शास्त्रसारं मुक्तावलीकिरण एष पितृप्रदिष्टः ॥ सधुक्तिभिर्दिनकरेण करेण सो यं नीतः प्रकाशयदंवी सुधियां मुदे स्तु ॥१॥ मुक्तावलीप्रकाशो यमज्ञानसिमिरायहः (timirápahaḥ) । तेन संसोषमायातु नीलकंठः सतां प्रियः ॥२॥ इति श्रीमद्दिनकरभट्टविरचिता न्यायसिद्धांतमुक्तावलीदीपिका

समाप्ता ॥ de qua nominis mutatione ii sententiam ferant, quibus antiquiores codices praesto sunt. In marginibus foliorum 1–174. मु° प्र°, exinde vero दि° प्र° legitur.

Apographon nostrum post annum 1828 factum est. (Wilson 402.)

581.

Foll. 176–182. Linn. 15–18. *Nyáyasiddhántamanjarí* libri, a Bhattácháryachúḍámaṇi quodam compositi, *pratyakshaparichheda* particula. Incipit: यत्र यदस्ति तत्र तदनुभवः प्रमा यथा इदं रजतमिति ज्ञाने विशेष्यं रजतं प्रधानतयाभासते रजतत्वं च तद्विशेषणतया ज्ञायत इति यत्र विशेष्ये यत्प्रकारतया भाति यथा रजते रजतत्वं प्रकारः।

Haec folia exeunte seculo septimo decimo exarata sunt. (Walker 1818.)

582.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 107. Long. 11. Lat. 4½. Linn. 9–12.

Nyáyasiddhántamálae a *Jayaráma* (nyáyapanchánana) compositae pars, qua demonstrationis pars verborum testimonio innixa tractatur. Incipit:

ओं नमः कमलालोलदृगंचलविलासिने।
विचित्रविश्वनिर्म्माणकारिणे मुरवैरिणे ॥

क्रमप्राप्तं शब्दं लक्षयति ॥ आप्तोपदेशः शब्दः (Gau° 1, 7) ॥ शब्द इति लक्ष्यनिर्देशः शाब्दप्रमाकरणं तदर्थः आप्तो यथार्थः उपदेशः शब्दज्ञानजन्यत्वव्याप्यशब्दाविषयकवृत्तिजातिमान् वोधः etc.

In fine haec: *Śabdárthanirṇayo* नाम गुरोरपि सुदुर्घटः। किंचित् श्रीजयरामोक्तं सुधीभिरवधीयतां ॥ ॥ इति महामहोपाध्यायश्रीजयरामन्यायपंचाननकृतायां न्यायसिद्धांतमालायां प्रमाणलक्षणप्रकरणं ॥

Mandanamiśram (Miśra) auctor saepe laudat.

Codex tribus quatuorve manibus seculo septimo decimo exeunte exaratus est. (Wilson 418.)

583.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 8. Long. 10. Lat. 4½. Linn. 8.

Padárthadharmasangrahas, quo libello auctor anonymus, systema vaiśeshicum secutus maximamque partem Kaṇádae aphorismis usus, sex categorias definivit. Incipit:

प्रणम्य हेतुमीश्वरं, munim Kaṇádam anv, ataḥ।
पदार्थधर्म्मसंग्रहः प्रवक्ष्यते महोदयः ॥१॥

द्रव्यगुणकर्म्मसामान्यविशेषसमवायानां षट्पदार्थानां साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां तत्वज्ञानं निःश्रेयसहेतुः (cf. Kaṇáda I, 1, 4) ॥ तच्चेश्वरज्ञानाभिव्यक्ताद्धर्मादेव ॥ अथ के द्रव्यादयः पदार्थाः किञ्च तेषां साधर्म्यं वैधर्म्यञ्चेति ॥ तत्र द्रव्याणि पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशकालदिगात्ममनांसि सामान्यविशेषसंज्ञयोक्तानि नवैव (cf. l. l. 5) ॥ तद्व्यतिरेकेण संज्ञान्तरानभिधानात्।

Praefationis distichon in secundo Sarasvatíkaṇṭhábharaṇae libro laudari jam supra significavimus. In fine haec subscriptio: इति भाष्यं संपूर्णम् ॥

Codex anno 1643 a Nánúgangáharu, Durgadásae filio, exaratus est. (Wilson 507.)

584.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 77. Long. 15½. Lat. 5½. Linn. 8.

Tattvachintámaṇis, a *Gangeśa* compositi, liber primus, *Pratyakshakhaṇḍa*, de argumentis perceptione suppeditatis. Incipit:

गुणातीतो etc.

अन्वीक्षानयमाकलय्य गुरुभिर्ज्ञात्वा गुरूणां मतं
चिंतादिव्यविलोकनेन च तयोः सारं विलोक्याखिलं।
तंत्रे दोषगणेन दुर्गमतरे सिद्धांतदीक्षागुरु-
र्गंगेशस्तनुते मितेन वचसा श्रीतत्वचिंतामणिं २

Codex anno 1834 exaratus est. (Wilson 45.)

585.

Foll. 38–109. Lit. Bengal. Linn. 5–7. *Anumánatattvachintámaṇis*, institutionis logicae a *Gangeśa* compositae de ratiocinatione liber secundus. Incipit: प्रत्यक्षोपजीवकत्वात् प्रत्यक्षानन्तरं वहुवादिसम्मतत्वादुपमानात् प्राग अनुमानं निरूप्यते ॥

Desinit in verbis: द्वितीयन्तु लिङ्गज्ञानात् प्रतिवन्धकत्वज्ञानमनेनापि स्वरूपेण दूषणत्वं = ed. Calc. p. 79.

Textus Calcuttae anno 1848 impressus est.

Haec voluminis pars seculo superiore exeunte exarata est. (Wilson 278c.)

586.

Foll. 119–177. Lit. Bengal. Linn. 4–6.

Ejusdem libri fragmenta.

I. Foll. 119–127 = Calc. p. 1–6, l. 21. II. Foll. 128–140 = 3, 9–15, 16. III. Foll. 141–153 (Pakshadharmatá) = 24–37, 10. IV. Foll. 154–158 = 55, 5–59, 18. V. Foll. 159–177 (Hetvábhása) = 59–78, 10.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (Wilson 278e.)

587.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 181. Long. $8\frac{1}{2}$. Lat. 3. Linn. 6–12.

Anumánadídhitis, commentarius a *Raghunátha* (bhaṭṭácháryaṣiromaṇi) ad Gangeṣae Anumánachintámaṇim compositus. (A.)

Finis desideratur. Desinit in verbis: तदुभयव्यापकीभूता भावप्रतियोगि (ed. Calc. p. १४२). Praeterea folia १२. १६. ७१. १५०. desunt.

Codex pluribus manibus seculo septimo decimo exeunte exaratus est. (Walker 198.)

588.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 123. Long. 13. Lat. 5. Linn. 9.

Raghunáthae Anumánadídhitis. (C.)

Gangeṣae Tattvachintámaṇi (anumánakhaṇḍa) et Raghunáthae commentarius Calcuttae anno 1849 editi sunt. De codice Berolinensi cf. Weber Cat. p. 197.

Codex anno 1834 exaratus est. (Wilson 182.)

589.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 146. Long. 15. Lat. 3. Linn. 5–7.

Ejusdem libri fragmenta majora. (B.)

I. Foll. 1–105. Initium libri usque ad fol. 107. ed. Calc. Desiderantur folia ६०. ६६.

II. Foll. 106–113 = foll. 112 (केवलान्वयी)–122. ed. Calc.

III. Foll. 114–145 = foll. 118 (उचितानुपूर्वीकं)–158^b. 19. ed. Calc.

Codex pluribus manibus hoc seculo ineunte exaratus est. (Wilson 178.)

590.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 244. Long. $17\frac{1}{2}$. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. 8.

Anumánamúlaṭippaní[1], commentarius a *Mathuránátha* ad Gangeṣae Anumánachintámaṇim compositus. (A.)

Incipit: प्रत्यक्षं निरूपितमिदानीमनुमान निरूपणीयमतः शिष्याणामवधानाय प्रतिजानीते प्रत्यक्षानन्तरमित्यादिना ।

Anumánaprámáṇyarahasya fol. 10^b = B. 10^a; vyápti fol. $17^b = 18^a$; sinhavyághra fol. 18^b = B. 18^b; vyadhikaraṇa fol. $24^b = 25^a$; vyáptipúrvapaksharahasya fol. $33^a = 35^a$; siddhánta fol. $40^b = 44^b$; sámányábháva fol. $43^b = 46^b$; vyáptivádaparichhedarahasya fol. $56^b = 59^b$; vyáptigraha fol. $66^a = 69^a$; tarka fol. $74^a = 75^a$; vyáptyanugamarahasya fol. $76^a = 77^b$; sámányalakshaṇárahasya fol. $88^b = 90^a$; upádhivádarahasya fol. 119^a;[2] parámarṣarahasya fol. $145^a = 126^b$; kevalánvayirahasya $174^b = 134^b$; avayavarahasya fol. $186^a = 150^b$ (incipit in A: इतरैरनुचितविविधक्षोदैः कलुषीकृतोऽप्यधुना । मणिरयमनुपमस -- ṣrí-*Jagadíṣa*-prakáṣitaḥ स्फुरतु); sámányanirukti fol. $191^b = 155^b$; savyabhichárapúrvapaksharahasyam fol. $202^b = 167^a$; sádháraṇapúrvapaksharahasya fol. $203^a = 168^a$; asádháraṇapúrvapaksharahasya fol. $205^a = 172^b$; anupasaṃhári fol. $207^b = 174^b$; viruddharahasya fol. $213^b = 180^b$; ṣatpratipaksharahasya fol. $221^a = 189^b$; asiddhirahasya fol. 232^a (hoc caput in B. desideratur); bádharahasya fol. 244^b.

Codex anno 1736 a Gopáladása (Ṣákimanavardipanivásin) in usum Krishṇachandradevaṣarmaṇis (nyáyálankárabhaṭṭácháryae) exaratus est. (Wilson 8.)

591.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 195. Long. 19. Lat. 3. Linn. 6–9.

Idem Mathuránáthae commentarius (Máthurí ṭippaní). (B.) Incipit:

न्यायाम्बुधिकृतसेतुं हेतुं श्रीराममखिलसम्पत्तेः ।
तातं त्रिभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादरान्नत्वा ॥
श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।
विषदीकृत्य (viṣa°) दृश्यन्ते द्वितीयमणिफक्किकाः ॥
आन्विक्षिकीपण्डितमण्डलीषु सत्ताण्डवैरध्ययनं विनापि ।
मदुक्तिमात्रं परिचिन्त्य धीरा निःशङ्कमध्यापनमातनुध्वं ॥

यद्यपि इदं वहुषु वहुभिर्वहुधा चर्वितं ज्ञायते च कश्चित् सामान्यतो हेत्वाभासान्तं तथापि तत्वानालोचनेन विततमशेषाऽप्रकाशकं वहुतरकुतर्कसम्व(?)लितमसाम्प्रदायिकत्वालोच्य व्यामोहायैव केवलं सर्वेषां भवतीति सर्वाषजिघृक्षया सत्तर्कमूलव्याख्यानाय वैषद्याय (l. *vaiṣadyáya*) च ममापि परं निर्वन्धः ॥

Desunt folia pauca (septem circiter) in fine, quibus caput *bádhottarapaksha* continebatur. Codex medio seculo superiore exaratus est. (Wilson 10.)

592.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 153. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn. foll. 1–110. 9. reliquorum 10.

Ejusdem commentarii fragmenta majora. (C.)

[1] Obiter moneo ṭippaní vocabulum, velut *ṭíká* e *dípiká*, e *dípaní* corruptum esse.

[2] Haec pars in B. desideratur, contra in B. *pakshatádharma* usque ad fol. 101^b. legitur, quod in A. deest.

Folia १. २. २४. २५. nec non plura alia desiderantur. Vyáptigrahopáyarahasya fol. 111^{a}; sámányalakshaṇárahasya fol. 131^{b}; upádhilakshaṇapúrvapaksharahasya fol. 150^{a}.

Codex circiter annum 1770 exaratus est. (Walker 123.)

593—595.

Volumina tria. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 13. Lat. 4. Linn. 9. Vol. I. foll. 220; II. foll. 150; III. foll. 242.

Anumánamaṇidídhititippaní, commentarius a *Jagadíṣa* ad Raghunáthae Anumánadídhitim compositus. (B.) Incipit:

सस्मिताननसरोजमंगणे रिंगमाणमतिलोलकुंतलं ।
रोचनोल्लसितभालमस्तु मे कैशवं मनसि शैशवं वपुः १
प्राच्यैरनुचितविविधक्षोदैः कलुषीकृतो प्यधुना
दीधितद्युतमणिरेष[1] श्रीजगदीशप्रकाशितः स्फुरतु २

Vol. I. anumiti fol. 58 = A. fol. 30^{b}; vyápti fol. $66^{a} = 35^{b}$; sinhavyághra fol. $75^{a} = 41^{a}$; vyadhikaraṇa fol. $135^{b} = 73^{a}$; púrvapaksha fol. $158^{b} = 85^{a}$; siddhánta fol. $197^{a} = 107^{a}$; avachhedaka fol. $220^{b} = 119^{a}$.

Vol. II. sámányábháva fol. $12^{b} = 125^{a}$; viṣeshanirukti fol. $38^{b} = 139^{b}$; vyáptigrahopáya fol. $67^{a} = 150^{b}$; tarka fol. 85^{b}; vyáptyanugama fol. $97^{b} = 157^{b}$; sámányalakshaṇá fol. 150^{b}.

Vol. III. pakshatádharma fol. 51^{b}; parámarṣa fol. 110^{b}; avayava fol. 150^{b}; sádháraṇa fol. 187^{a}; asádháraṇa fol. 192^{b}; anupasaṃhári fol. 201^{a}; satpratipaksha fol. 219^{a}; bádha fol. 242^{a}.

Haec volumina anno 1781 exarata sunt. (Wilson 179–181.)

596.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 176. Long. 19. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. 8.

Ejusdem commentarii pars. (A.)

Folia satis multa in medio libro desiderantur. Desinit medio in capite *sámányalakshaṇá*.

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 654.

Codex exeunte seculo superiore exaratus est. (Wilson 9.)

597.

Foll. 49–91. Linn. 9. Hac voluminis parte primum *Bhavánandae* (siddhántavágíṣae) ad Anumánadídhitim commentarii caput: *Prámáṇyavádarahasyam* continetur. Incipit: ननु अनुमानलक्षणे कर्त्तव्येऽनुमितिः किमिति लक्ष्यत इत्यत आह । लक्षणस्वरूपेति ॥ लक्षणं तत्करणमित्यादिना स्वरूपं तच्चेत्यादिना प्रामाण्यमथानुमानं न प्रमाणमित्यादिना निरूपितं आदिना तच्चानुमानं त्रिविधमिति विभागादिसंग्रहः ॥

Bhavánandas an Jagadíṣa recentior sit nescio, verba certe utriusque magnam partem consentiunt.

Haec folia seculo superiore ineunte exarata sunt. (Walker 137^{c}.)

598.

Foll. 32–47. Linn. 11. Fragmentum commentarii, quo Anumánachintámaṇis caput *uttarapakshaváda* appellatum explicatur. Incipit: सत्यपि परामर्शादौ पक्षे साध्यनिर्णयदशायां विना अनुमित्सां अनुमितेरनुदयात् अनुमितिं प्रति पक्षतायाः हेतुत्वं कल्पते.

Haec pars circiter annum 1770 exarata est. (Walker 137^{b}.)

599.

Foll. 42–44. Linn. 11. Lit. Bengal. *Nyáyakusumánjalis*, aphorismi logici ab *Udayana* áchárya scripti. Incipit:

सत्पक्षप्रसरः सतां परिमलप्रोद्बोधबद्धोत्सवो
विम्लानो न विमर्दने [ऽ]मृतरसप्रस्यन्दमाध्वीकभूः ।
ईशस्यैष निवेशितः पदयुगे भृङ्गायमाणं भ्रम-
च्चेतो मे रमयत्वविघ्नमनघन्यायप्रसूनाञ्जलिः ॥१॥
स्वर्गापवर्गयोर्मार्गमामनन्ति मनीषिणः ।
यदुपास्तिमसावत्र परमात्मा निरूप्यते ॥२॥

इह यद्यपि यं कमपि पुरुषार्थमर्थयमानाः 'ṣuddhabuddhasvabháva' ity *Aupanishadá*, 'ádividván siddha' iti *Kápiláḥ*, 'kleṣakarmavipákáṣayair aparámṛishṭo nirmáṇakáyam adhishṭháya sampradáyapravartako 'nugráhakaṣ cha' iti *Pátanjalá*, 'lokavedaviruddhair api nirlepaḥ svatantraṣ cha' iti *Mahápaṣupatáḥ*, 'Ṣiva' iti *Ṣaiváḥ*, 'Purushottama' iti *Vaishṇaváḥ*, 'Pitámaha' iti *Pauráṇiká*, 'yajnapurusha' iti *Yájnikáḥ*, 'sarvajna' iti *Saugatá*, 'nirávaraṇa' iti *Digambará*, 'upásyatvena deṣita' iti *Mímánsaká*, 'lokavyavahárasiddha' iti *Chárváká*, 'yávaduktopopanna' iti *Naiyáyikáḥ*, kim bahuná, káravo 'pi yaṃ 'Viṣvakarmá' ity upásate, tasminn evaṃ játigotrapravaracharaṇakuladharmádivad ásaṃsáram prasiddhánubhave bhagavati Bhave saṃdeha eva kutaḥ kiṃ nirúpaṇíyaṃ: tathápi nyáyacharcheyam Íṣasya mananavyapadeṣabhák. upásanaiva kriyate ṣravaṇánantarágatá ॥ 3 ॥

[1] Dídhitiyutamaṇir.

Libellus in quinque *stavaka* divisus est, inclusis epilogis, kárikás 19, 4, 24, 6, 18. continentes.

Haec folia post annum 1810 a Kamalákánta (?) exarata sunt. (WILSON 177[d].)

600.

Opera quinque. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 177. Long. 13. Lat. 3.

Foll. 1–26. Linn. 8. *Udayanácháryae Kusumánjalis* cum *Haridásae* commentario. Incipit: ईषदीषदनधीतविद्यया तातमातमुदमाविवर्द्धयन। क्षेपणाय भवकर्म्मजन्मनां कोऽपि गोपतनयो नमस्यते।

Textus cum hoc Haridásae commentario Calcuttae anno 1847 editus est. (WILSON 278[a].)

601.

Opuscula plura. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 44. Long. foll. 1–31. 16. 32–41. $13\frac{1}{2}$. 42–44. 16. Lat. eorundem $5\frac{1}{2}$. 4. $5\frac{1}{2}$.

Foll. 1–31. Commentarius ad *Udayanae Kusumánjalim*, cujus auctor apographo nostro non perhibetur. Incipit:

आमोदैः परितोषिताः परिषदः प्रत्येकमाशाभृतां
  सान्द्रैः पिञ्जरिताः परागपटलैराशावकाशा दश।
आहूता मकरन्दविन्दुनिकरैः पुष्पन्धयश्रेणयो
  येनाह्लाय स वः पुनातु नटतः शम्भोः प्रसूनाञ्जलिः॥
Bhavánibhavanáthábhyám पितृभ्यां प्रणमाम्यहं।
यत्प्रसादादिदं शास्त्रं करः(?)क्षीरोपमं कृतं॥
मकरन्दे प्रकाशे या व्याख्यापरि· ऽथवा।
ततोऽधिकां पितुर्व्याख्यामाख्यातुमयमुद्यमः॥

Auctor igitur *Ruchidattae* Kusumánjalimakaranda (E. I. H. 271), ejusdem (Tattvachintámaṇi-) Prakáṣa, Vyákhyáparimala (Haridásae ?) commentariis usus, interpretationem a patre *Bhavanátha* (?) sibi traditam proponit. Atque Ruchidattam in primo capite semel, Prakáṣakṛit saepe laudat, verba frequentissime cum Haridása conveniunt. In eodem capite Vardhamánae et Maṇikárae mentionem injecit.

Stavaka I. fol. 14[a]; II. fol. 17[b]; III. fol. 28[a]; IV. fol. 30[a]. Capitis quinti finis desideratur.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 177[a].)

602.

Foll. 32–34. Linn. 6. Fragmentum commentarii a Tárkikaṣiromaṇi, i. e. *Raghunátha*, ad *Udayanácháryae Átmatattvavivekam* librum compositi. Incipit: ओं नमः सर्व्वभूतानि विष्टभ्य परितिष्ठते etc.

निर्णीय सारं तन्त्राणां तार्किकाणां शिरोमणिः।
आत्मतत्वविवेकस्य भावमुद्भावयत्ययं॥

शिष्टाचारपरम्परापरिप्राप्ताभिमतकर्मारम्भसमयकर्त्तव्यताकं कृतमिष्टदेवतानमस्कारं शिष्यान् शिक्षयितुं आदौ निवघ्नाति *svámyam* इत्यादिना। ईशाय सार्व्वज्ञ्यादिशालिने नमः। श्रूयते हि यः सर्व्वज्ञः etc.

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (WILSON 177[b].)

603.

Foll. 27–37. Linn. 8. *Muktivádavicháras*, auctoris anonymi investigatio disputationis de animo liberando institutae. Incipit: अथ कस्तावदपवर्गः॥ आत्यन्तिकदुःखनिवृत्तिर्मुक्तिरित्याचार्य्याः (scil. Udayana)। अत्र च निवृत्ति(r)ध्वंसः अत्यन्ताभावप्रागभावयोरजन्यत्वात् तस्यात्यन्तिकत्वं etc.

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt. (WILSON 278[b].)

604.

Foll. 35–41. Linn. 10 et 8. Haec folia commentarium ad Bádaráyaṇasútra libri quarti caput quartum, quo animi emancipatio tractatur, continent. Incipit: सम्पद्याविर्भावः स्वेन शब्दते॥ इदं सूत्रं व्याचक्षाणा। रामानुजा आहुः॥ अयं प्रयोगात्मा अर्च्चिरादिना परं ज्योतिरुपसंपद्य यं दशाविशेषमापद्यते स स्वरूपाविर्भावः।

Praecedunt lineae sex, quibus नञ्वादटिप्पनी सम्पूर्णा subscriptum est, quare libellum nostrum ex opere logico quodam desumtum esse suspicor. Nam animi liberationem etiam Nyáyici systematis partem necessariam esse apud omnes constat.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (WILSON 177[c].)

605.

Foll. 36–52. Linn. 10–17.

A. Foll. 36–40. *Annambhaṭṭae Tarkasangrahas*, quo libro *Annambhaṭṭa* Kaṇádae et systematis nyáyici principia in compendium redegit.

Libellus a Ballantyne anno 1851 editus et Anglice versus est. De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 203.

B. Foll. 41–52. *Tarkasangrahadípiká*, ad libellum superiorem commentarius, ab *Annambhaṭṭa* compositus. Incipit:

विश्वेश्वरं सांबमूर्त्तिं प्रणिपत्य गिरं गुरुं
टीकां शिशुहितां कुर्वे तर्क्कसंग्रहदीपिकां॥१॥

चिकीर्षितस्य ग्रंथस्याऽविघ्नपरिसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारानुमितश्रुतिबोधितकर्त्तव्यताकमिष्टदेवतानमस्कारलक्षणं मंगलं शिष्यशिक्षार्थं निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते ॥ निधायेति ननु मंगलस्य समाप्तिसाधनत्वं नास्ति मंगले कृते पि *Kiranáwalyádau* samáptyadarṣanát, मंगलाभावे पि कादंबर्यादौ समाप्तिदर्शनात् । etc.

Utraque pars anno 1776 a Bhúdeva exarata est. (Walker 200[b].)

606.

Foll. 60–122. Linn. 15. *Tarkabhásháprakáṣiká*, quo commentario *Chinnabhaṭṭa* Tarkabháshá librum, a Keṣavamiṣra scriptum[1], succincte exposuit. Incipit:

यस्य निश्वसितं वेदाः यो वेदेभ्योऽखिलं जगत्
निर्ममे तमहं वंदे विद्यातीर्थं महेश्वरं १
सकृन्नत्वापि यं लोको लभते शांतिसंपदं
स नः पायादपायेभ्यो योगानंदनकेसरी २
भवसंचितपापौघविध्वंसनविचक्षणं
विघ्नांधकारभास्वंतं विघ्नराजमहं भजे ३

चिकीर्षितस्य ग्रंथस्य निःप्रत्यूहपरिपूरणाय शिष्टाचारपरिप्राप्तविशिष्टेष्टदेवताप्रणामं मनसा विधाय तत्र प्रेक्षावतां प्रवृत्तिसिद्धये विषयप्रयोजने निर्दिशन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते । बालोऽपि य इति etc.[2]

In fine haec leguntur: iti ṣrí-*Harihara*-mahárája-paripálitena sahajasarvajna-*Vishṇudevárádhya*-tanújena Sarvajnánujena Chinnabhaṭṭena virachitáyáṃ Tarkabhásháprakáṣikáyám prameyádiparichhedaḥ samáptaḥ. Quibus Chinnabhaṭṭa *Hariharam* regem patronum invenisse traditur. Medio in libro *Udayana* (Kiraṇávalí, Kusamánjali), *Kandalíkára*, Maṇḍanamiṣra, *Varadarája*, *Váchaspatimiṣra*, Vádíndra, Ṣálikánátha (Praṣastapádabháshyavyákhyáne), alii laudantur.

Haec voluminis pars anno 1659 a Jayatilaka (ṣrí-Dvípachhandire) accurate exarata est. (Walker 205[e].)

607.

Foll. 95–108. Linn. 9. Fragmenta commentarii ad *Keṣavae Tarkabhásham*, foll. १५. १६. et २१–३२. Incipit: तु संयोगादिजनकघटादिवृत्तितया न पूर्वोक्तान्यथासिद्धवच्छेदकधर्मव्यापकतया कारणतानवच्छेदकत्वमिति प्राचीननयानुसारी पंथाः ॥ ननु स्वर्गं प्रति पूर्वभावे etc.

Hoc fragmentum e commentario *Gaurikántae* desumtum esse, a Mádhavadeva in Tarkabhásháramanjarí sexcenties improbati, indiciis quibusdam suspicor quidem, non affirmo.

Haec folia circiter annum 1770 exarata sunt. (Walker 180[f].)

608.

Foll. 126–138. *Átmatvajátivicháras*, liber a *Mahádeva*, Mukundae filio, scriptus. Incipit:

प्रणम्येशपदांभोजं महादेवेन तत्वतः ।
इशसाधारणात्मत्वजातौ युक्तिर्निगद्यते १

ननु कथं जीवेश्वरसाधारणात्मत्वजातिसिद्धिः । न च जीवात्मनि सिद्धाया आत्मत्वजातेः श्रौतात्मव्यवहारबलेनेश्वरे संबंधकल्पनात् तस्या एव लाघवेनात्मपदशक्यतावच्छेदकत्वकल्पनाच्चेश्वरात्मसाधारणात्मत्वजातिसिद्धिरिति वाच्यं ।

In fine haec: ईशसाधारणात्मत्वजातिवादो यमद्भुतः । महादेवेन विदुषा विदुषां तुष्टये कृतः ॥ इति श्रीमत्पदवाक्यप्रमाणाभिज्ञपुणतामकरोपनामकश्रीमुकुंदपंडितात्मजश्रीमन्महादेवपंडितविरचित आत्मत्वजातिविचारस्समाप्तः ॥

Haec folia circiter annum 1780 a Durlabharáma exarata sunt. (Walker 201[h].)

609.

Opuscula septem. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 127. Long. 13. Lat. 4.

Foll. 1–20. Linn. 10. *Sádriṣyavádas*, libellus a *Mahádeva* compositus. Incipit:

प्रणम्य परमं धाम शिवाख्यमशिवापहं ।
यते त्व सादृश्यं महादेवेन तत्वतः १

सादृश्यं सप्तपदार्थानतिरिक्तपदार्थो न वेति विप्रतिपत्तिः । न च सप्तपदार्थातिरिक्तपदार्थाप्रसिध्या नैतादृशी विप्रतिपत्तिः सम्भवतीति वाच्यं etc.

Gangeṣa quum in Upamánachintámaṇi ad septem categoriarum a philosophis plerisque statutarum numerum duas novas *similitudinem* et *facultatem* (ṣakti) addidisset, Mahádeva hoc libello priorem ab adversis virorum quorundam opinionibus vindicare studuit.

Desinit in disticho: निर्णीतमिह सादृश्यं समासेन सुयुक्तिभिः। महादेवेन विदुषा तनोतु विदुषां मुदं ॥

Haec folia anno 1799 exarata sunt. (Walker 180[a].)

610.

Opuscula novem. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 148. Long. 9½. Lat. 4.

Foll. 1–35. Linn. 8–10. *Dharmitávachhedakatápra-*

---

[1] Isque maximam partem Gautamae nyáyasútra in usum suum vertit.

[2] Tarkabháshá (E. I. H. 47) ab hoc disticho incipit: बालोऽपि यो न्यायनये प्रवेशमल्पेन वांछत्यलसः श्रुतेन । संक्षिप्तयुक्त्यन्विततर्कभाषा प्रकाश्यते तस्य कृते मयैषा ॥

tyásattivicháras, liber ab *Hariráma* compositus. Incipit: अनुमितिपरामर्शयोः कार्यकारणभावघटकप्रत्यासत्तिः स[म]वायघटितसामानाधिकरण्यं ।

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt. (WALKER 201ª.)

611.

Foll. 66–94. Linn. 11. *Navínamatavicháras* (sive Navyamatavicháras), opinionum a recentioribus philosophis logicis prolatarum investigatio, libellus a *Harirāma* (tarkálankára-) scriptus. Incipit: अनुमितिं प्रति पर्वतीयधूमव्यापको वह्निरित्याकारकपर[ा]मर्श एव हेतुः न तु वह्निव्यापकधूमवान्पर्वतः इत्याकारकः etc.

Haec voluminis pars circiter annum 1770 exarata est. (WALKER 180ᵉ.)

612.

Foll. 29–50. Linn. 10. *Navínamatavicháras.*

Idem libellus in cod. E. I. H. 47. exstat, quo codice ejusdem auctoris *Mangalaváda*, *Sámagríváda*, *Dharmitávachedakatápratyásattivichára* continentur.

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt. (WALKER 180ᶜ.)

613.

Foll. 86–131. Linn. 12. *Ratnakoshakárikávicháras.* Incipit: परोक्षज्ञानं निश्चयात्मकमेवेति सिद्धांतः रत्नकोशकारस्तु सत्प्रतिपक्षसंवलनदशायां संशयात्मिकामनुमितिमंगीकरोति तत्र संशयत्वस्य लिंगपरामर्शादिजन्यतानवच्छेदकतया कथं ततः संशय उत्पत्स्यत इति तु नाशंकनीयं ॥

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est. (WALKER 128ᵈ.)

614.

Foll. 140–148. Linn. 9. *Laukikavishayavicháras.* Incipit: घटं साक्षात्करोमीत्याद्यनुव्यवसायविषयतया लौकिकविषयताया अतिति(ri)क्तायाः सिद्धिरिति नवीनाः ॥

A *Gadádharae* vishayavichára hic libellus differt.

Haec voluminis pars circiter annum 1780 exarata est. (WALKER 201ⁱ.)

615.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 45. Long. 12. Lat. 4. Linn. 12, 13.

Continetur hoc codice *Mánasanayanaprasádaní ṭíká.* Incipit: यं नित्यं निरनुग्रहस्वमहिमामेय etc. ॥१॥ उन्निद्रशुभ्रसरसीरुहसन्निषण्णां etc. ॥२॥ अविरलमदजल etc. ॥३॥ यद्विद्याधवलैर्विभर्त्ति etc. ॥४॥ यत्पादपावनसरोजरजः etc.

उद्यद्विद्यासुरसरिदियं निःसृता यत्सकाशात्
यत्प — जं सकलविबुधोत्तंसलीलां विभर्त्ति ।
हंसानां यत् विमलवहुवाक् जीवनं जीवनं तं
वंदे विद्यागुरुमविरतं मानसं तीर्थमार्यं ॥६॥

Neque commentatoris neque auctoris[1] nomen codice nostro proditur, nisi hunc e disticho superiore *Jívanam*, *Mánasatírtha* epitheton gerentem, fuisse conjicias. Dum folia perlustro, nomina rariora in commentario haec mihi occurrerunt: *Gangápuríbhaṭṭáraka*, *Mánamanoharakára* (frequentissime), *Śálikánátha.*

Codex seculo septimo decimo nitide exaratus est. (WILSON 405.)

616.

Foll. 80–108. Linn. 7.

A. Foll. 80–100ª. *Ákhyátavádavivechanam*, commentarius ad *Ákhyátavádam*, quo logica verbi potestas explicatur. Incipit: बाधकं विनेति ॥ तेन रथो गच्छतीत्यत्र गमना[नु]कूलव्यापारविवरणेऽपि न क्षतिः ।

B. Foll. 100ª–108ᵇ. *Nañvádaṭippaní*, ejusdem auctoris anonymi ad caput, quo de negatione disputatur, commentarius. Incipit: संसर्गाभाव इति न च विभाजकीभूताभावत्वमेव प्रवृत्तिनिमित्तमस्तु लाघवादिति वाच्यं etc.

Haec voluminis pars ineunte seculo superiore exarata est. (WALKER 162ᶜ.)

617.

Foll. 51–65. *Nañvádaṭippaní*, commentarius ad caput de negatione agens, a *Raghudeva* (bhaṭṭácharya) compositus. Incipit:

शिवं प्रणम्य तत्पश्चात्तर्कवागीश्वरं गुरुं
क्रियते रघुदेवेन नञो र्थस्य विवेचनं १

(तत्सादृश्यमभावश्च तदन्यत्वं तदल्पता । अप्रा[श]स्त्यं विरोधश्च नञर्थाः षट् प्रकीर्त्तिताः इति गाथातः सादृश्यादौ नञः शक्तिरिति भ्रमं निराकर्त्तुं in marg.) नञः शक्यतावच्छेदकं व्यवस्थापयति संसर्गाभावश्चेत्यादि संसर्गाभावत्वं अन्योन्याभावत्वं च नञः शक्यतावच्छेदकमित्यर्थः etc.

Desinit in distichis: अत्र सूक्तं द्विरुक्तं वा यत्किंचिज्जल्पितं मया तत्सर्वं जगदीशस्य प्रीत्यर्थमित्यनिंदितं रघुदेवकृतग्रंथालोकनेन मनीषिणः अध्यायंतु संतोषैनञ्वादमविवादतः ॥

Haec folia circiter annum 1780 exarata sunt. (WALKER 180ᵈ.)

---

[1] Hujus liber a verbis स्तंभाभ्यंतरगर्भभाव incepit.

618.

Foll. 14–28. *Kárakavádas*, de casuum potestate disquisitio, a *Rudra* (nyáyaváchaspatibhaṭṭáchárya) scripta. Incipit:

चित्ते *Chintámaṇim* इव राधारमणं तमाधाय ।
श्रीरुद्रो तिदुरूहं विवेचयत्येष कारकव्यूहं ॥१॥

In fine haec subscriptio legitur: इति महामहोपाध्यायविद्यानिवासभट्टाचार्यात्मजन्यायवाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितः कारकपरिछेदः समाप्तः ॥

Apographon nostrum, olim a *somayáji-Víreṣvara-bhaṭṭa* possessum, exeunte seculo septimo decimo exaratum est. (Walker 180[b].)

619.

Foll. 78–98. Linn. 11–15. *Padavákyaratnákarae* pars, *ṣaktiviveka*, quo opusculo *Gokulanátha* vocabulorum potestatem aphorismis metricis octo definivit et commentario suo illustravit. Incipit:

मुख्यो र्थो लक्षकस्तस्य श्रुतार्थं प्रत्ययोग्यता ।
लक्ष्ये रूढिर्व्यंजनं वा सहकारीति तांत्रिकाः ॥१॥

कलिंगो रिंगतीत्यादौ कलिंगपदेन मुख्यया वृत्या स्मारितो जनपदविशेषस्तथाविधा स्मृतिर्वा करणं तज्जनिता तज्जनपदनिवासिपुरुषस्मृतिर्व्यापारः पुरुषविशेषो रिंगतीत्यन्वयबोधः फलं ।

Auctor Chintámaṇim, Kávyaprakáṣam, Mahimabhaṭṭam[1] laudat. In fine haec leguntur: इति पूर्णो न्यायाविरोधी भक्ति (sic) विवेकः ॥ रसिकैः काव्यमीमांसाप्रस्थाने यद्विविच्यते । निर्मितस्तत्प्रपंचाय मया *Rasamahárṇavaḥ* ॥ Sequitur titulus satis superbus, equisonem magis quam philosophum olens: इति तर्ककर्कशकशानिशाताभिघाततरंगितानेकानवद्यविद्यातुरंगश्रीमहामहोपाध्यायगोकुलनाथनिर्मिते पदवाक्यरत्नाकरे भक्ति (sic) विवेकः समाप्तः ॥

Haec voluminis pars circiter annum 1800 exarata est. (Wilson 493[e].)

620.

Opuscula duo. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 100. Long. 10. Lat. 6.

Foll. 1–64. *Khaṇḍanakhaṇḍakhádyae*, ab *Harsha* scripti, liber primus. Incipit:

अविकल्पविषय एकः स्थाणुः पुरुषः श्रुतो स्ति यः श्रुतिषु ।
ईश्वरमुमया न परं वन्दे नुमयापि तमधिगतं ॥

Ad hunc librum Harsha in Naishadhacharitae libri sexti dist. 113. verbis खंडनखंडतोऽपि सहजात्क्षोदक्षमे तन्महाकाव्ये allusit, at Náráyaṇae scholiastae hoc opus non videtur innotuisse.

Khaṇḍanakhaṇḍakhádyam Calcuttae anno 1848 editum est.

Haec folia post annum 1800 exarata sunt. (Wilson 501[a].)

621.

Foll. 109–127. Folia disjecta commentariorum ad Anumánchintámaṇim et Anumánachintámaṇidídhitim. Atque in marginibus foll. 109–111. तर्के° प्र legitur, in foliis 12, 13. तर्के, in folio 115. जा° शी°, in folio 116. अ° जा°, in folio 122. अ° मा°, in folio denique 127. चि° म°.

Haec folia omnia exeunte seculo superiore exarata sunt. (Walker 180[g].)

F. HISTORIA PHILOSOPHIAE.

622.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 92. Long. $14\frac{1}{2}$. Lat. $7\frac{1}{2}$. Linn. 11.

Continetur hoc codice *Sarvadarṣanasangrahas*, quo libro *Mádhaváchárya*, Sáyaṇa fratre socio, philosophiae systemata, excepto Vedántico[2], breviter exposuit. (A.) Auctor, quisquis ille est, (utrique enim fratri tot fere opera tribuuntur quot Vyásae sive Ṣankarae) prooemio sarvajna-*Vishṇum*, Ṣárngapáṇis filium, magistrum profitetur.

1. Chárvákadarṣana fol. 3[b]; 2. Bauddhadarṣana fol. 11[b]; 3. Árhatadarṣana fol. 20[b]; 4. Rámánujadarṣana fol. 30[a]; 5. Púrṇaprajnadarṣana fol. 36[b]; 6. Nakulíṣapáṣupatadarṣana fol. 40[a]; 7. Ṣaivadarṣana fol. 45[a]; 8. Pratyabhijnádarṣana fol. 48[b]; 9. Raseṣvaradarṣana fol. 51[a]; 10. Aulúkyadarṣana fol. 56[a]; 11. Akshapádadarṣana fol. 61[a]; 12. Jaiminidarṣana fol. 67[b]; 13. Páṇinidarṣana fol. 72[b];[3] 14. Sánkhyadarṣana fol. 77[a]; 15. Pátanjaladarṣana fol. 91[a].

Auctores et libri hi laudantur: *Akshapáda* i. e. Gautama 2. 8. *Aghoraṣiváchárya* 7. *Anantavírya* 3. *Abhinavagupta* 8. *Alankárávatára* lib. 2. *Ahamchandrasúri* (? Hema°) Áptaniṣchayálankáre 3. *Ágneyapuráṇa* 5. *Ádarṣakára* 6. *Ánandatírtha* Brahmamímánsábháshyavivaraṇe 5.[4] *Íṣvarakṛishṇa* 14. *Utpaláchárya* 8.

[1] Ex hoc vocabulo Mammaṭa nomen ortum est, velut Rudraṭa e Rudrabhaṭṭa.

[2] Quae verba in fine libri Ṣankarae systema alio loco expositum esse declarant, iis nescio an ad Sankshepaṣankarajayam alludatur.

[3] Hoc nomen auctor adscivisse videtur, ne Patanjalis nomen repeteret.

[4] *Ábháṇaka*, quod vocabulum in opere ter legitur, adagium sive sententiam significat.

Udayanácharya 11. 12. *Udayákarasúnu* 8. *Umásváti-váchakácharya* sive *Váchakácharya* 3. *Kaṇáda* sive *Kaṇabhaksha* 1. 2. 10. *Kandaláyana* Raseṣvarasiddhántae loco laudatur (9). *Kapila* (9). 14. *Kátyáyana* 13. *Kántamiṣra* 9. *Kápáli* (9). *Kálottara* (tantra) 7. *Kávyaprakáṣa* 15. *Kiraṇa* (tantra) 7.[1] *Kaiyaṭa* 14. *Kaurmapuráṇa* 5. *Gaṇakáriká* 6. *Gáruḍa* (puráṇa) 5. *Gautama* 11. 13. *Govindanáyaka* (9). *Govindácharya* 9. *Chaturantara* (?) 4.[2] *Çharvaṭi* (9). *Jinadatta* 3. *Jaimini* 12. 15. *Jnánaratnávalí* 7. *Jnánaṣrí* 2. *Tattvaprakáṣa* 7. *Tattvamuktávalí* 4. *Tattvavádarahasya* (?) 5. *Tattvaviveka* 5. *Tattvasangraha* 7. *Tárkikarakshá* 5. *Taittiríyakopanishad* 5. *Tautátitáḥ* (i. e. Kaumáriláḥ)[3] 3. 13. *Dharmakírti* 2. *Nakulíṣa* 6. *Náráyaṇakaṇṭha* 7 (cf. Rámakaṇṭha). *Nástikaṣiromaṇi Chárváka* 1 (11). *Nílakaṇṭha-bháratí* 15. *Nyáyanirváṇa* lib. 5. *Nyáyabhúshaṇa* lib. 12. *Pakshilasvámin* 11. *Pancharátra* (ṣástra) 4. *Panchaṣikha* 15. *Panchárthabháshyadípiká* 6. *Patanjali* mahábháshya 13, Yogasútra 15. *Padmanándin* 3. *Paramágamasára* 3. *Páncharátrarahasya* 4. *Púrṇaprajna* v. Madhyamandira. *Paushkara* (tantra) 7. *Pratápachandra* 3. *Prabodhasiddhi* 5 (aut liber aut pars libri). *Prabhákara* 4. 12. *Prameyakamalamártaṇḍa* 3 (Pratápachandrae liber ?). *Praṣastapáda* (?) 2. *Bahudaivatya* (tantra) 7. *Bṛihatsanhitá* 5. *Bṛihaspati* 1. 7. *Bodhichittavivaraṇa* 2. *Bodháyanae* brahmasútravṛitti 4. *Bhaṭṭa* sive *Bhaṭṭácharya* i. e. Kumárilabhaṭṭa 4. 11. 12. 13. 15. *Bhojarája* 7. *Madhyamandira* Mahábháratatátparyanirṇaye 5 (Púrṇaprajna M. ibid.). *Maháváráha* 5. *Mahopanishad* 4. 5. *Mánamanohara*, Vágíṣvarae cujusdam liber 12. *Mṛigendra* (tantra) 7. *Yájnavalkya* 15. *Yámuna* 4. *Yogadevae* commentarius ad Paramágamasára 3. *Rasahṛidaya* 9. *Rasárṇava* 9. *Raseṣvarasiddhánta* 9. *Rámakaṇṭha* 7. *Rámánujae* vedárthasangraha et ṣárírakamímánsábháshya 4. *sarvajna-Rámeṣvara-bhaṭṭáraka* 9. *Ráṣíkaraṇabháshya* 6. *Vardhamána* 13. *Vasuguptácharya* 8. *Váchaspati* Tattvakaumudyám 14, Vyásabháshyavyákhyáyám 15, *Vájapyáyana* (13). *Vidyánanda* 3. *Vivekavilása* lib. 2. *Vishṇutattvanirṇaya* 5. *Vishṇupuráṇa* 5. 15. *Vishṇusvámin* 9. *Vítarágastuti* 3. *Venkaṭanátha* 4. *Vyáḍi* (9). *Vyása* Yogabháshye 15. *Ṣankarácharya* 15. *ṣankarakinkara* quidam 11. *Ṣákalyasanhitápariṣishṭa* 5. *Ṣáradátilaka* (tantra) 15. *Ṣrídharácharya* 10. *Ṣvetáṣvataropanishad* 14. *Sákárasiddhi* (liberne an pars libri?) 9. *Sánkhyapravachanam*, alterum Patanjalis Yogaṣástrae nomen 14. *Siddhasenavákyakára* 3. *Siddhánte* (?) 3. *Somaṣambhu* 7. *Sománandanátha* 8. *Someṣvara* (9). *Saurabheya* (tantra) 7. *Skándapuráṇa* 5. *Syádvádamanjarí* 3. *Svarúpasambodhana* (?) 3. *Haradattácharya* 6. *Hari* Vákyapadíye 13. *Hemachandra* 3. *Helárájae* commentarius ad Vákyapadíya 13.

Codex anno 1821 exaratus est. (Wilson 171.)

623.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 111. Long. 12. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 9.

Sarvadarṣanasangrahas. (B.)

Textus ab *I'ṣvarachandra* in Bibliotheca Indica editus est.

Hoc apographon ex eodem codice atque Wilsonianum, sed negligentius post annum 1830 transscriptum est. (Mill 52.)

624.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 206. Long. foll. 1–112. 13. foll. 113–206. $12\frac{1}{2}$. Lat. 5.

Foll. 1–112. Linn. 9. *Ṣankaravijayae*, operis *Anantánándagiri*, Ṣankarae discipulo, tributi, capita 73. Incipit: नमामि शंकराचार्यगुरुपादसरोरुहं। यस्य प्रसादान्मूढो पि सर्वज्ञो हं सदास्यलं ॥१॥ अनंतानंदगिरिरहमप्रतिहतशिष्यं मम परमगुरोरवतारकथां तदुपकृतियोषितजगत्परंपराविछिंनशु[द्धा]द्वैतविद्याप्रतिष्टां तदाशाविजयकौतूहलं तद्व्यासदर्शनविचित्रं तच्छरीरावसानकालागतब्रह्मदे[व]वचनं व्यासदत्तायुःप्रपंचं भट्टदर्शनं मंडनमिश्रजयं तदंगनाप्रसंगं देहांतरसंचारविदितकामशास्त्रं शिष्यागमनं नृसिंहसाक्षात्कारं सरस्वतीजयं शृंगगिरिस्थानवासं कांचीनगरनिर्माणं कामाक्षिप्रपंचं श्रीचक्रनिर्माणं मोक्षमार्गप्रकाशं सच्चिदानंदैक्यं च एतानि प्रकरणानि तवृदवांतरकथाविस्तारविजृंभितं नानाप्रत्नोत्तरभासुरं (l. praṣnottarabhásuram) बहुदुष्टमतनिबर्हणमिदानीं वृकरोमि इत्यानंदगिरिकृतौ शास्त्रोपकरणप्रका:रणप्रकरणं प्रछमं.

1. Argumentum operis. 2. *Guror avatárakathá.* Ṣiva Ṣankarae formae manifestatur, quo homines a deorum variorum cultu ad numinis unius cognitionem traduceret. 3. *Advaitasvarúpakathanam.* 4. *Ṣaivamatanibarhaṇam.* In Ṣankarae discipulorum numero Padma-

[1] Altero loco *karaṇa*, altero *kiraṇa* scribitur.

[2] *Chature* MS.

[3] Cf. satis lepide dictum Sankshepaṣankaravijaya X:

वाणी काणभुजी च नैव गणिता, लीना क्वचित्कापिली,
शैवं चाशिवभावमेति, भजते गर्हापदं चार्हतं।
दौर्गं दुर्गतिमश्नुते, भुवि जनः पुष्णाति को वैष्णवं,
निष्णातेषु यतीशसूक्तिषु कथाकेलीकृतासूक्तिषु ॥११८॥
तथागतकथा गता, तदनुयायि नैयायिकं
वचोऽजनि, न चोदितो वदति जातु तौतातितः।
विदग्धति न दग्धधीर्विदितचापलं कापिलं,
विनिर्दयविनिर्दलद्विमतिसंकरे शंकरे ॥११९॥

páda, Hastámalaka, Samitpáṇi, Chidvilása, Jnánakanda, Vishṇugupta, Yuddhakírti, Bhánu, Maríchi, Krishṇadarṣana, Buddhivṛiddhi, Virinchipádaṣuddha (?), Anantánandagiri praestantissimi fuisse dicuntur. A Chidambarasthala Ṣankara Madhyárjunam indeque Rámeṣvaram proficiscitur. Sectae Ṣivaiticae sex distinguuntur: Ṣaiva, Raudra, Ugra, Bhakta, Jangama, Páṣupata. Ṣaivarum princeps eo tempore *Vidveshavíra* fuisse dicitur. 5 (inc. fol. 16[a]). *Ṣivaikamatanibarhaṇam.* Ṣankara sectae *A'rádhya* dictae asseclas et eorum principes *Pratipakshachaṇḍabhairava* et *Vipakshaṣúla* ad veram religionem perducit. 6. [*Bhakta*]*bhágavatamatanibarhaṇam.* Deinde Ṣankara *Ananantaṣayanam* proficiscitur, ubi sectas Vishṇuiticas sex invenit: Bhakta, Bhágavata, Vaishṇava, A'cbárachakrin, Vaikhánasa, Karmahína. Atque prima bifariam divisa erat (ज्ञानक्रियाभेदात् ज्ञानिनो वयं विष्णुशर्मादयः, परे कर्मठा ब्रह्मगुप्तादयः)[1]. Bhágavatárum princeps *Vipradeva* appellatur. 7. *Vaishṇavamatanibarhaṇam.* Incipit: एवं भक्तभागवतमतयोर्निराकृतयोः पुनरन्यो वैष्णवः *Ṣárngapáṇir* इति प्रत्यवतिष्ठते । मंत्रवर्णात् । यमुक्त्वा मुच्यते योगी जन्मसंसारबंधनात् । ओं नमो नारायणायेति मंत्रोपासको वैकुंठभुवनं गमिष्यामीति । अतो नारायणमुद्रादिधरो नारायणाष्टाक्षरीमंत्रोच्चारणमात्रेणैव[2] जन्मसंसारबंधनाद्विमुक्तो वैकुंठभुवनं गमिष्यति । शंखचक्राद्यंकितगात्रो वैष्णवोत्तम इति । तादृग्विधास्तल्लोकवासिनो विमुक्ता इति प्रसिद्धेः ॥ ये बाहुमूलपरिचिह्नितशंखचक्रा ये कंठलग्नतुलसीनलिनाक्षमालाः । ये वा ललाटफलके लसदूर्ध्वपुंड्रास्ते वैष्णवा भुवनमाशु पवित्रयंतीति पुराणप्रसिद्धेः ॥ अतः शंखचक्राद्यंकनस्य पुराणपठितत्वादवश्यं कर्तव्यमेव भगवच्चिह्नत्वाच्च ॥ 8. *Páncharátryanibarhaṇam.* Cujus sectae *Mádhava* (páncharátrágamadíkshita) illo tempore princeps fuisse perhibetur. 9. *Vaikhánasamatanibarhaṇam.* Quae disciplina, Náráyaṇam summum deum colens, et Náráyaṇopanishadis auctoritate innixa, *Vyásadásam* ducem habuit. 10 (fol. 34[b]). *Karmahínavaishṇavamatanibarhaṇam.* Hujus sectae dogma his *Námatírthae* (triṇíkṛitakarmaṇas) verbis continetur: विष्णुरेव गतिरिति निश्चितवता मया साधनांतरं मंत्रांतरं गुर्वंतरं देवतांतरं परमपि न दृष्टं । सर्वं विष्णुमयं जगदिति गुरूपदेशाद्गुरुरेव मोक्षदः । तदानीं भगवंतमेवं प्रार्थयते । इमं मच्छिष्यं निजपादारविंदं प्रापयेति । एवं मद्गुरुभिरुक्ते भगवानपि तथा करोति । तस्मान्मम पुनर्जननहेत्वाभावाज्जीवन्मुक्त एव । 11. *Hairaṇyagarbhamataṇibarhaṇam.* Anantaṣayana relicto Ṣankara in *Subrahmaṇyam* regionem proficiscitur. (कुमाराविर्भूतिस्थलं ॥ स्नात्वा कुमारधारायां नद्यां शिष्यसमन्वितः । भक्त्या संपूजयामास षण्मुखं शेषरूपिणं ॥) Ubi sacerdotes cum eo congressi hanc fidem profitentur: ब्राह्मणा वयं ब्रह्मकुलजाः किल मन्वादिस्मृत्युक्ताचारशीला हिरण्यगर्भोपासनपरिलब्धमनःस्थैर्याः 'सर्वं ब्रह्मनिर्मितं जगत्' इति ब्रह्मण एव सृष्टिस्थितिलयकर्तृत्वनिश्चयं कृत्वा वसामः । तादृङ्मंत्रवर्णदर्शनाच्च । हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे etc. 12. *Agnivádimatanibarhaṇam.* Qui ignis cultores trifariam divisi erant: *Suhotra, Vítihotra, Kavyahotra.* 13. *Sauramatanibarhaṇam.* Jam solis cultores in certamen procedunt, sententiis Vedicis 'sol animus rerum mobilium et stabilium' et 'iste sol numen' confisi. Eorumque genera sex erant. Primi orientis solis discum, numinis natura praeditum, mundi creandi causam fuisse credebant. Alteri solem meridianum, Ṣivae forma indutum, universi mundi evertendi causam venerabantur. Quem enim exitii, eundem initii potentem esse decernebant. Tertii occidentis solis discum colentes, Vishṇus natura praeditum, universi mundi sustentandi, necnon creandi et dissolvendi causam, ideoque substantiam summam esse putabant. Quarti solis, trium deorum natura instructum esse credentes, trium diei temporum discum adorabant. Quinti, disci intuendi voto facto, in medio disco versans numen summum, dei aurea barba sive aureis capillis aliisque formis praediti cogitatione, colebant. Qui ab his ex parte differebant (schismatici), solum dei venerandi visum in votis habentes, simulatque integro disco eum conspexerunt, sedecim largitionibus colebant, et actionum piarum praemia numini committebant. Sole non conspecto, cibo abstinebant. Sexti denique, in fronte, brachiis, pectore disci signa, ardenti ferro inussa, gerentes, animis deum quovis momento meditabantur: ततः परं पूर्णमंडलतिल(?)तिलका रक्तकुसुमधारिणः सूर्यभक्ता दिवाकरादयः श्रीशंकराचार्यमिदमूचुः । स्वामिन्नस्मन्मतमनन्यभेद्यं । यतः सूर्यः सर्वलोकचक्षुः किल । अत एव ब्रह्मादिस्वरूपः । तस्मात्सृष्टिस्थितिप्रलयहेतुभूतः[3] स एव परमात्मा भवितुमर्हति । सूर्य आत्मा जगतस्तस्थुषश्चेति श्रुतेः । किंच परब्रह्मत्वं तस्यैव घटते । असावादित्यो ब्रह्मेति श्रुतेः । अस्यैव भगवतः परममंत्रोऽष्टाक्षरः । घृणिः सूर्य आदित्यो - - - एतन्मंत्रोपासकाः सूर्यमंत्रानुवर्तिनो रक्तचंदनपूर्णपुंड्र[रक्त]मालाधारिणः षड्विधा भक्ता वर्तंते । केचिदुदयमंडलं ब्रह्मात्मकत्वेन सृष्टिकारणमिति भजंति । केचित्तु खमध्यवर्तिनं सूर्यमीश्वररूपेण सर्वजगल्लयकारणमिति भजंति । उपसंहारबलादुपक्रमोऽपि तेनैव भवतीति निश्चयज्ञानेन भजंति । केचिच्चास्तमयकालविंबं विष्णवात्मकत्वेन सर्वजगत्परिपालनकारणं तदेव सृष्टिलयहेतुभूतं परतत्त्वमिति भजंति । केचित्त्रिमूर्त्यात्मकत्वेन त्रिकालमंडलसे-

[1] विष्णुशर्माह । अनंतभगवत्पादकमलमेव शरणमिति तूष्णीमवस्थितिरेव ज्ञानं । तदनुज्ञां विना तृणचलनमपि न भवतीति । - - एवं निराकृतेषु विष्णुशर्मादिभक्तेषु तद[1]न्ये कर्माश्रितभक्ताः सब्रह्मगुप्तमागत्य मुनींद्रमिदमूचुः । स्वामिन् स्मार्तमार्गेण स्नानादिकर्म कुर्वंतो वयमपि कर्मफलं भगवत्पादार्पणं कृत्वा निवसामः कृष्णदासकमलाभक्तादय इति ॥

[2] °क्षरीमुच्चारण° MS.

[3] °स्थितितयहेतुभूत° MS.

विन: । केचिन्मंडलेक्षणव्रतानुष्ठायिनस्तन्मध्यवर्तिनं परमात्मानं हिरण्यश्मश्रुं हिरण्यकेशमित्यादिस्वरूपं भजंति । तत्रैकदेशिनस्तु भगवदीक्षणमात्रव्रतपरा: सम्यङ् मंडलं दृष्ट्वा षोडशोपचारपूजां समर्प्य कर्मफलं भगवदर्पणं कृत्वा वसंति, न दर्शनं विनाश्नंति । पुन: केचित्तप्तलोहेन भालभुजवक्ष:स्थलेषु[1] मंडलचिह्नानि धृत्वा स्वमनस्येव देवमनुक्षणं ध्यायंत: संति ॥[2] 14. *Gurustuti.* Inde Ṣankara, in regionem inter septemtriones et orientem sitam profectus, Gaṇavaram (?) pervenit: पुर गणवरं प्राप गणपस्याश्रमं शुभं । तत्र नद्यां हि Kaumudyáṃ स्नात्वा विघ्नेशमव्ययं संपूजयति. 15 (fol. 44[b]). *Mahágaṇapatimatanibarhaṇam*[3]. Atque secta Ganeṣam colens (gáṇapatya) genera sex habuit[4]. Mahágaṇapatim qui adorabant, hanc sententiam prae se ferebant: तुंडैकदंतचिह्नाभ्यां चिह्नितं शक्तिसंयुतं । महागणपतिं यस्तु सदा ध्यायत्यनन्यधी: ॥ तन्मूलमंत्रपठनपर: सन्ब्राह्मणोत्तम: । यो वर्तते स एवात्र मोक्षभाग्भवति ध्रुवं ॥ Princeps eorum tunc Girijásuta fuit. 16. *Gáṇapatyaikạdeṣimatanibarhaṇam.* Illis refutatis sectae, quae Haridrágaṇapatim colebat, princeps *Gaṇakumára* cum Ṣankara disputat, atque fidem suam his verbis exponit, quae e Skándapuráṇa deprompta esse dicuntur: 'Deum flavo pallio et flava bulla sacra indutum, quadrimanum, trioculum, cujus facies rubicundo colore fulget, funem et stimulum gerentem, manibusque aeque poenas et securitatem dispertientem (veneror).' Incipit: एवं निरस्ते महागणपतिवादिनि गिरिजापुत्रे पुनरन्यस्तु हरिद्रागणपतिमतवादी प्रत्यवतिष्ठते । मंत्रवर्णात् ।

गणानां त्वा गणपतिं हवामहे
कविं कवीनामुपमश्रवस्तमं ।
ज्येष्ठराजं ब्रह्मणां ब्रह्मणस्पत
आ न: शृण्वन्नूतिभि: सीद सादनं इति ॥

भो यतिवर्य गाणपत्यमतमयुक्तमिति प्रतिपाद्य चिरकालादारभ्य दृढमतोपपन्नं[5] गिरिजापुत्रं तदाश्रितांश्च भ्रष्टान्कृत्वा वर्तसे । किमिदमुचितं । तर्हीदानीमागतं प्रतिपक्षविघ्नढुंढिराजं गणकुमारनामानं विद्धि । किं गणेशमते न्यूनतास्ति । तत्प्रतिपादकस्य मंत्रस्यायमर्थ: । गणानां रुद्रविष्णुब्रह्मेंद्रादिगणानां गणपतिमध्यक्षं त्वां हवामहे ध्यानं कुर्महे । किंविशिष्टं । कवीनां भृगुगुरुशेषप्रभृतीनां कविं । उपदेष्टारमित्यर्थ: । पुन: किंविशिष्टं । उपमश्रवस्तमं । श्रवसां सकृच्छ्रवणसर्वविद्याविदां मध्ये [उपमं] उत्तमं । श्रेष्ठमित्यर्थ: । ब्रह्मणां प्रपंचकर्तॄणां ज्येष्ठराजं । तत्तद्वारा ज्येष्ठ: । प्रभुरित्यर्थ: । ब्रह्मादिभिरपि सृष्ट्यादिषु विघ्नेश: पूजनीय इत्यर्थ: । आरंभितकार्येषु सर्वेष्वपि देवमनुष्यादिभि: सर्वैर्विघ्नेश: पूजनीय इति पुराणेषु च बहुधा [प्रमाणानि] वर्तंते । तं । ब्रह्मणस्पते ब्रह्मणामपि पतिमित्यर्थ: । स आ समंतात्न ऊतिभि: स्तोत्रै: शृण्वन् सादनं निर्विघ्नं शुभं सीद । पारयेत्यर्थ: ॥[6] अत: सकलदेवपूज्यो गणपतिरेव । ध्यानं तु ।

पीतांबरं [महा]देवं पीतयज्ञोपवीतिनं ।
चतुर्भुजं त्रिनयनं हरिद्रालसदाननं ॥
पाशांकुशधरं देवं दंडाभयकरांबुजं ।
एवं य: पूजयेद्देवं स मुक्तो नात्र संशय: ॥

इति स्कंदपुराणवचनात् । जगदादिकारणं गणपतिरेक एव । तत्कटाक्षाज्जातास्तदंशा ब्रह्मादय: । अत: सर्वदेवपितामहं विघ्नेशं भवंतोऽपि भजंतु । तस्य चिह्नद्वयं तुंडैकदंतात्मकं । तदाकारतप्तलोहांकितभुजद्वयस्तद्भक्ताग्रगण्य: । तस्यैव मुक्ति: करस्था भवतीति पूर्वपक्षे प्राप्ते श्रीमच्छंकराचार्यैरिदमुच्यते । etc. 17. *Uchchhishṭagaṇapatimatanibarhaṇam.* Haec secta, viae laevae addicta, indeque nomen gerens, duplex erat, alteraque species *Hairamba* appellabatur: उच्छिष्टगणपतेर्मतस्य ज्ञानमतं हैरंबमित्युच्यते । उभयोरपि प्रधानांगयोर्वाममार्गावलंबकत्वेनोच्छिष्टगणपतिरिति नाम प्राप्तं । 18. *Gaṇapatimatanibarhaṇam.* De reliquis sectis, quae hoc dogma profitentur: वयं नवनीतादिगणपत्युपासका: । मदीयाचारस्तु । वेदोक्तकर्मानुकूलेन [मार्गेण] तत्तदुपासनां कुर्म: । किं तु गणपतेरुत्तमत्वं, सर्वेषां देवानां तदंशजातत्वं च निश्चित्य गणपतिमतसिद्धांतमोक्षाभिलाषिण: सर्वं जगद्गणपतिरिति ध्यायिनो भवाम: । 19. *Ṣaktimatanibarhaṇam.* Inde Ṣankaras *Bhavánípuram*[7] progreditur, et ibi eos refutat, qui Ṣivae Bhaváním summam potentiam (महाशंभुशक्ति) esse credebant. 20 (fol. 52[a]). *Ṣaktimataikadeṣinirákaraṇam.* E *Kuvalayapura* aliisque urbibus vicinis homines adveniunt, qui Vishṇus Mahálakshmím (उत्पत्तिलयकारणं भगवतो विष्णो: प्राणशक्ति: किल । तद्द्वारा पार्वतीवाण्यादिशक्तयश्च बहुधोक्ता उत्पन्ना:) summam deam colebant. 21. *Ṣaktimataikadeṣinibarhaṇam.* De Ṣáradae deae cultoribus. 22.

---

[1] फाल pro भाल hic et alibi MS.

[2] Cf. quae *Wilson* e libro nostro in vol. XVI. As. Res. B. excerpsit.

[3] Incipit: एवमानंदसंतुष्टमाचार्यं सेवकानपि । तत्पट्टनद्विजा: प्रेक्ष्य किमेतदिति चाब्रुवन् ॥१॥ न हि युष्मन्मतं सम्यगिव भाति हि पश्यतां । आकाशवन्निरालंबमद्वयं ब्रह्म केवलं ॥२॥ मनोवागादिवृत्तीनामगोचरतरं परं । कथमज्ञोपबोधाय योग्यं स्यान्मतमीदृशं ॥३॥ तत्त्यक्त्वास्मन्मतं सम्यगाचरंतु शुभाप्तये । गाणपत्यमिति ख्यातं षड्भिर्भेदैर्विवर्जितं ॥४॥ समस्तवेदतात्पर्यैस्तदेव हि समीरितं ।

[4] शैवागमे द्वादशगणपतिप्रकरणे महागणपतिमतमेकं । हरिद्रागणपतिमतमेकं । उच्छिष्टगणपतिमतमेकं । नवनीतगणपतिमतमेकं । स्वर्णगणपतिमतमेकं । संतानगणपतिमतमेकं ।

[5] Eam fere medelam afferendam putavi corruptae codicis scripturae: चिरकालादारूभ्यंढमतपदगिरिजापुत्रं.

[6] परावित्यर्थ: MS.

[7] तुलाभवानीपुरं प्राप MS. i.e. तदा भ°.

Ṣaktimataikadeṣitritayanibarhaṇam. De secta quadam (vámácháratatparáḥ), quae Ṣaktim tanquam potentiam a Ṣiva distinctam investigando cognoverat. एवं परिहृतेषु दुर्गाकमलावाणीमतसिद्धांतेषु पुनरन्ये शक्तिवादिनः किल वामाचारतत्पराः समागत्याचार्यस्वामिनमिदमूचुः। स्वामिन् संवित्स्वरूपमविदित्वा यतिवेषधारी मतवद्भिरिव समागत्य दुर्गाद्युपासकानां वृत्तिमन्यथासिद्धां कृत्वा करतलीकृतब्रह्मतत्त्व इव वर्तसे। किं तव ज्ञानेनाद्वैतेन। तस्य शशविषाणवद्वंध्यापुत्रवद्गगनारविंदवदत्यंतासत्त्वात्। सृष्टौ प्रलयेऽपि च भेदस्यैव सिद्धत्वादीश्वरेऽपि विमर्शः पृथगेव। यथा भर्तरि भार्यान्या तथैवेत्यर्थः। तयोर्जन्मादिविरुद्धत्वात्स्वतंत्रा शक्तिः शिवस्यापि बलकारिणी। तया विना तस्य तृणचलनक्रियायामप्यसमर्थत्वात्। अतः शक्तिरेव शिवस्यापि कारणं तद्द्वारा जगत्प्रवृत्तिदर्शनात्। अतश्च विमर्शवादिनामस्माकं मतमेव श्रेयस्करं। निर्विमर्शवादिनां शुभवतामपि मुक्तिर्नास्ति। Eaque secta tria genera habuit (Rájaṣyámalopásaka, Panchadaṣyupásaka, ...)[1]. 23. *Kápálikamatanibarhaṇam.* Kápálikae (स्फटिकैरर्धचंद्रैश्च जटाभिः परिशोभिताः) sine sacrificiis (आचारः सर्वप्राणिसंतोषकरः कर्महीनः) *Bhairavam* octo formis venerabantur: Asitánga (Vishṇu), Ruru (...), Chaṇḍa (Súrya), Krodha (Rudra), Unmatta (Indra), Kapálin (Chandra), Bhíshaṇa (Yama), Saṃhára (Bhairava). Cujus sectae principes quum Ṣankara argumentis ad hominem applicatis dimisisset, Bhairava a cultoribus invocatus, ipse apparet. 24. *Kápálikaikadeṣimatanibarhaṇam.* De secta Kápálika, quae classium (játi) distinctionem aspernabatur. तत्र तावच्चितिभस्मपूर्णकलेवरो नरकपालमालावृतगलो भालदेशरचितकज्जलरेखः सकलकेसरचितजटापक्षो व्याघ्रचर्मरचितकटिसूत्रकौपीनः कपालशोभितवामकरः सहनादघंटादक्षिणकरः शंभुभैरव आहो कालीश इति मुहुर्मुहुर्जल्पन्नाचार्यस्वामिनमिदमब्रवीत्। 25 (fol. 59[a]). *Chárvákamatanibarhaṇam.* Atheos opinionibus perversis facile abjectis, श्रीमदाचार्यगुरुपादपद्मद्वयं नत्वा तत्पुस्तभारभरणोद्युक्तगोपालकोऽभवत्। 26. *Saugatamatanibarhaṇam.* Saugata, (पीनकलेवरः सूक्ष्मशिरस्कः) regeneratione negata, summum bonum in corporis voluptate quaerit: समग्रभक्षणशीलस्य सुखप्राप्तिरेव मोक्षसाधनं। तदंते मोक्षः करस्थ एव। 27. *Jainamatanibarhaṇam.* Primum *Púrṇasamaya* Kshapaṇaka aggreditur, qui tempus summum numen esse declarat. Incipit: अतः क्षपणकः कौपीनमात्रधारी गोलयंत्रं तुरीयं यंत्रं (i. e. quadrantem) कराभ्यां धृत्वा समागत्याचार्यस्वामिनमिदमब्रवीत्। भोः स्वामिन् मदीयमतमतिविचित्रं शृणु। क्षपणकः पूर्णसमयनामाहं कालजनकं सूर्यं गोलेन तुरीयेण यंत्रेण वा बद्ध्वा समयज्ञानेन स्वर्गमर्त्य[लोक]पातालस्थल(भ्यालभ) --- शुभं वच्मि। किंच कालः परमदेवता मत्पक्षं चलयितुमीश्वरोऽपि न समर्थः। Deinde Jaina advenit (कौपीनमात्रधारी मलदिग्धांगः सदार्होऽर्हत इति मुहुर्मुहुरुच्चैरुच्चरन् शून्यांकः शून्यपुंड्रः -- धृतबिंदुपुंड्रः), et animo a corpore separato liberationem aeternam obtineri declarat (जीवस्य देहनिवृत्तिरेव मुक्तिः). 28. *Bauddhamatanibarhaṇam.* Ṣabara bauddha hanc sententiam profitetur: Res praesentes si oderis, etiam in statu a sensibus remoto (parokshe) praemia omnia perdes, quum is status prorsus vacuus neque praemia largiri possit et inanimus (nirjívatvát) sit. Quod vero principium sentiens (chaitanya), animi vivi (jíva) vocabulo notum, in omnibus animantibus mundanis versatur, id in unitate multiforme, corda impellens, se semper liberum, se faciens et fruens, se dualitate expers et summa voluptate gaudens putat, et postquam, quamdiu libuit, in corporibus lusit, corpore abjecto liberum evadit: एवं निराकृतेषु कापालिकचार्वाकसौगतक्षपणकजैनेषु बौद्धः किल शबलनामा प्रबलः प्रत्यवतिष्ठते। किं स्वामिन् सर्वोत्तम इव वर्तसे। तव ज्ञानेन किमद्वैतफलमस्ति (?[2]) तस्य शशविषाणवदत्यंतासत्त्वात्। दृष्टफलं परित्यज्यादृष्टफलाभिलाषी कथमसि। प्रत्यक्षद्रोहिणस्तव परोक्षेऽपि फलाभाव एव भविष्यति। सर्वशून्यस्य परोक्षस्य फलदानासमर्थकत्वान्निर्जीवत्वाच्च। यत्तु जीवशब्दवाच्यं चैतन्यं लोके वर्तते, स तु ऐक्येऽपि बहुरूपाणि धृत्वा हृदयादिप्रेरको भूत्वा नित्यमुक्तस्वरूपः कर्ताहं भोक्ताहमद्वयः परमानंदोऽहमिति मन्वानः स्वाभीष्टं यावत्तावद्देहेषु क्रीडन् पश्चान्मुक्तो देहं परित्यज्येति। 29. *Mallárimatanibarhaṇam.* Ṣankaras Anumallam proficiscitur, ubi incolae Mallárim (mallásurahara) colebant. 30 (fol. 66[a]). *Vishvaksenamatanibarhaṇam.* Ṣankara (paṣchimamárgagámí) in urbem Maruṇdha (?) se confert, cujus incolae Vishvaksenam colebant, quem in Vaikunṭha coelo copiarum ducem esse credebant: स तु किल वैकुंठे सेनाधिपतिर्भगवतो द्वितीयावतार इव सकललोकनियंता वर्तते। 31. *Manmathamatanibarhaṇam.* 32. *Kuveramatanibarhaṇam.* Inde in regionem septemtrionalem profectus, Ṣankara Mágadhapuram pervenit. 33. *Indramatanibarhaṇam.* 34. *Yamamatanibarhaṇam.* Yamaprasthapurae incolae Yamam devam colebant: महिषरूपतप्तलोहांकितभुजद्वयाश्रितमहिषवेषं धृत्वा. 35 (fol. 74[a]). *Varuṇaváyubhúmyudakamatanibarhaṇam.* Ṣankara Prayágam venit, et ibi cum sectarum quatuor, Oceanum, Ventum, Terram, Tírtha colentium principibus: Tírthapati, Práṇanátha, Ananta, Jívanada (jívaníya = aqua) disputat. 36. *Ṣúnyamatanibarhaṇam.* Nirálamba, qui spatium inane et vacuum dei loco colit, hoc placitum jactat: मृगतृष्णांभसि स्नातः खपुष्पकृतशेखरः। [ए]वं वंध्यासुतो योऽस्ति (yáti MS.) शशशृंग-

---

[1] Quae nomina Wilson l. l. p. 16. tradidit, ea nescio an ex his codicis verbis orta sint: अतो वयं षड्स्युपासकाः पूर्णाभिषिक्ताऽकृतार्थाः कृतकृत्यासमाः किल। तस्मात्त्रिविधानामस्माकं निस्त्रैगुण्ये पथि किमवकुंठनं लोकत्रये विद्यते। Initium forsan ita corrigendum est: राजश्यामलापंचदशीषोडश्युपासकाः etc.

[2] तवाद्वैतज्ञानस्य किं फलमस्ति exspectabas.

धनुर्धरः ॥ तं दृष्ट्वा देवभावेन प्रणम्य शिरसा भृशं । आगतोऽस्मि. 37. *Varáhamatanibarhaṇam.* De Verris cultoribus. 38. *Lokamatanibarhaṇam.* De quatuordecim mundorum cultoribus. 39. *Guṇamatanibarhaṇam.* एवमेतन्मते परिहृते पुनरन्ये गुणोपसकाः प्रत्यवतिष्ठंतः किल स्वामिनमिदमाहुः । स्वामिन् गुणाः किल लोककर्तारो ब्रह्मादिदेवकारणं किल । अतो वयं गुणोपासनमात्रेण कृतार्थाः । सर्वस्यापि प्रपंचस्य गुणमयत्वात्सर्वलोकपूज्यत्वं गुणोपासकानामस्माकमस्ति । तस्माद्भवंतोऽपि गुणोपासनं कुर्वंतो मुक्ता भविष्यंतीति प्राप्ते दुष्टमतशिक्षाया आचार्यैरिदमुच्यते । किमुक्तं भवद्भिर्मूढतमैर्गुणोपासनं कर्तव्यमिति । तदनुपपन्नं तेषां जन्यत्वात् । अशाश्वतगुणोपासनेन किं शाश्वतफलरूपो मोक्षोऽस्ति । तस्मान्मूढबुद्धिं परित्यज्य शुद्धाद्वैतविद्यामाश्रित्य सत्याख्यशीला विगतावेशभावा भवतेति प्रोक्तास्ते[1] - - - कृतविलासयतिविलासाः शिष्या बभूवुः ॥ 40 (fol. 78^{b}). *Sánkhyamatanibarhaṇam.* 41. *Yogamatanibarhaṇam.* 42. *Pílumatanibarhaṇam.* Incipit: ततः पीलूनां वादिनो (i. e. Atomici) धीरशिवभट्टशिवगंगानाथादयः परमगुरुं नत्वेदमूचुः । स्वामिन् मदीयमतं शृणु सांख्ययोगनिराकरणमिव सुलभं (?) । Eaque sententia haec: Libris logicis qui creator dominus statuitur dominus supremus, is propalam creator est. Hic terrae et reliquorum elementorum quae atomi sunt, earum conjunctionem creatione, dissolutione separationem facit, quum atomi sempiternae sint. Hoc modo quum terrae, ignis, aëris materia orta esset, ex his Atala et Vitala mundos creavit, et animalia, quae mundos varios inhabitarent, fecit, dum ipse omnium rerum testis, omnia videns perstat, omnia sic complens ut spatium: न्यायशास्त्रैः कर्तेश्वरः प्रसिद्धः परमेश्वरः साक्षात्कर्ता । स एव सृष्टौ भूम्याद्यणुसंयोगं लये वियोगं च करोति भूम्याद्यणूनां नित्यत्वात् । एवं भूम्याग्निवायुप्रपंचे जाते तैरेवातलवितललोकसृष्टिं विधाय तत्तल्लोकवासयोग्यान्प्राणिनः सृष्ट्वा स्वयं सर्वसाक्षी सर्वं संपश्यन्नास्ते सर्वपरिपूर्ण आकाशवत् । 43. *Karmamatanibarhaṇam.* Inde Ṣankara Káṣím proficiscitur. Sectae ritibus observandis salutem summam quaerentis principes Kanakagiri et Turanganátha nominantur. 44. *Chandramatanibarhaṇam.* 45. *Bhaumádigrahapanchakasyárthád Ráhumatasya nibarhaṇam.* 46. *Kshapaṇakamatanibarhaṇam.* Kshapaṇaka ille, cui Ṣankara cap. 27. tempore alio se responsurum esse pollicitus erat, denuo revertitur. 47. *Pitṛimatanibarhaṇam.* 48. *Ṣesha-garuḍamatanibarhaṇam.* Hujus sectae duces Ṣankhapáda et Kubjalíḍha fuerunt. 49. *Siddhamatanibarhaṇam.* Sectae principes Chirakírti, Nityánanda, Parárjuna (? चिरकीर्तिजनितानंदपरार्जुनादयः) appellantur. 50 (fol. 92^{a}). *Gandharvamatanibarhaṇam.* De secta Viṣvávasu Gandharvam colente. 51. *Bhútavetálamatanibarhaṇam.* Incipit: तत केचिच्चितिभस्मव्याप्तसर्वांगाः शल्यविशेषभूषितमणिबंधगला भूतराडुपासन[पराः] etc. 52. Venerabilis ille Vyása, Brahmasútrarum auctor, ad Maṇikarṇikae ripam cum Ṣankara congressus, et de aphorismi cujusdam interpretatione altercatus, vapulat. 53, 54. Ṣankara a Vyása et Brahmaṇe deo monotheismi propagator instituitur. 55. Ṣankara, postquam Amaralingam, Kedáralingam, Badarínáráyaṇam[2], Dvárakám, Ayodhyám, Gayám visit, ad colendum Mallikárjunam proficiscitur, ubi nuntius adfertur, Bhaṭṭácháryam quendam, e regione septentrionali profectum, (nimirum Kumárilabhaṭṭam, Ṣankarae aequalem!) Bauddhas et Jainas ferro et igni delere (दुष्टमतावलंबिनो बौद्धान् जैनान् - - तेषां शीर्षाणि परशुभिश्छित्त्वा बहुषूलूखलेषु निक्षिप्य कटभ्रमणैश्चूर्णीकृत्य चैवं दुष्टमतध्वंसमाचरन्निर्भयो वर्तते). 56. Quocum, in Karísha monte degente (prope Ruddha? urbem), cum collocutus esset, Vidyálayam[3] (Hastinápurád ágneyadigbhágasthalam) venit, et in ejus loci vicinia Maṇḍanamiṣram disputando confutat. 57. Ipse vero, Kámaṣástrae imperitus, a Sarasaváṇí, Maṇḍanamiṣrae uxore, vincitur. 58–61. Quam artem ut edisceret, Ṣankara regis mortui cujusdam corpus intravit. 62 (fol. 100^{a}). Ṣankara prope Ṣringapuram in Tungabhadrae ripa academiam instituit, et magistrorum ordinem, *Bháratí* titulum gerentem, condit. 63. In ea academia duodecim annos moratus, Ṣankara *Sureṣvaram* scholae rectorem (píṭhádhyaksha) instituit. Ipse Ahobalam, Venkaṭagirim, et regionem circiter Kánchínagaram sitam visit, Ṣivakánchí et Vishṇukánchí urbes condit, et *Támraparṇí* loci (ताम्रपर्णितटाक) incolas monotheismum docet. 64. Kámákshís cultum instaurat, qui cultus a Sánkhyáyana conditus esse dicitur. 65. Circulos mysticos, Ṣríchakra appellatos, invenit. 66. Incipit: कदाचिच्छिष्या *Anantánandagiri*-mukhyá नत्वेदमूचुः । मोक्ष(स्य)मार्गलक्षणं वद । Ṣankara coram discipulis philosophiae Vedánticae principia exponit. 67–72. Ṣankara, eousque quum in numinis indivisibilis religione docenda et disseminanda elaborasset, aetatis imbecillitate (necnon discipulorum discordia!) perspecta, per discipulos principalium superstitionum instituta tradit (earum puto, quae Anantánandae temporibus exstabant): कलावस्मिन्युगनानापापपरिध्वस्तज्ञानांकुरेषु मर्त्येषु *ṣuddhádvaitavidyáyám anadhikárishu* तेषां वृत्तिः पुनरपि यथेप्सिता भवतीति सम्यग्विचार्य लोकरक्षार्थं वर्णाश्रमपरिपालनार्थं परमतकल्पनां जीवेशभेदास्पदां च रचयितुमुपक्रम्य etc. Quare *Paramatakálánalam* discipulum superstitionis Ṣivaiticae (67), *Lakshmaṇam* et *Hastámalakam* Vishṇuiticae (68), *Divakáram* solis cultus (69), *Tripurakumáram* superstitionis Ṣákticae (70), *Girijákumáram* Gáṇapatyae (71), *Vaṭukanátham*

[1] सत्याख्यशिलाविगतवेपताषाभवथेतिप्रोक्तर्तिक्तास्ते कृतवि° MS.

[2] Ibi aquae perfrigidae Ṣankarae precibus calidae evadunt.

[3] तद्देशवासिनस्तु विभिलविंदुरिति वदंति ।

Kápálikae doctorem (73) delegat. 74. Discipuli Ṣankaram celebrant. Capitis finis desideratur. Desinit in verbis: यो मूढा जीवपरभेदं जल्पंति इह भवाब्धौ मग्नाः। नानायोनिषु मग्नाः पुनरपि मातु स्तनरसपानान्मत्ताः वाल्यं पुनरपि कौमारं.

Libros auctor hosce laudat: a. *Upanishad: Atharvaṣikhá, Atharvaṣiras, Kálágnirudra,* Kaivalya, Taittiríya, *Náráyaṇa,* Bṛihadáraṇyaka, *Mahopanishad,* Muṇḍaka, Varuṇa, Ṣvetáṣvatara. b. *Puráṇa:* Bṛihannáradíya, *Bhágavata* (c. 10. उक्तं च भागवते भगवद्भक्तस्य लक्षणं। न चलति निजवर्णधर्मतो यः सममतिरात्मविपक्षपक्षे। न जहति न च हंति कंचिदुच्चैः कृतमनसं[1] तमवैहि विष्णुभक्तं।), Márkaṇḍeyapuráṇa, *Ṣivagítá, Skándapuráṇa,* Agastyasanhitá. c. *Tantra. Brahmayámala, Rudrayámala.* d. alios libros: Jaiminisútra, Súryasiddhánta, *Adhikaraṇaratnamálá.*

In opere componendo[2] auctor id egisse videtur, ut, quae superstitiones temporibus suis praevalebant, eas dilucida et populari captui adaptata Vedántae expositione refutaret. Cui doctrinae ut auctoritatem ascisceret, Ṣankaram cum singularum sectarum principibus disputantem, omnes eloquentia sua ad veram fidem traducentem, immo miracula efficientem induxit. Quod in sectarum externis indiciis et ritibus describendis moratur, intimam vero superstitionum et dogmatum cognitionem rarissime prodit, id his de causis factum esse puto. Alias enim fidei ethnicae species, quarum explicationem aggressus est, quo tempore liber scriptus est, obsoletas, auctor auditione tantum accepisse, aliae ita quidem a cultu communi distinctae, ut disciplinam peculiarem constituerent, omnino non videntur fuisse. An Áryas illos antiquos propterea triginta tres religiones habuisse putabimus, quod tantus deorum supremorum numerus tradatur, hymnique singulos celebrantes exstent? Nomina autem, quae sectarum antistitibus tribuit, fere omnia ficta et a superstitionibus, quas capitibus singulis exponit, desumta esse puto. Non enim veri simile videtur, in tanto numero tam paucos fuisse dignos, quorum memoria ab aliis scriptoribus traderetur. Eum vero Ṣankarae discipulum fuisse credemus, qui, ut alias fabulas taceam, Kumárilam magistri aequalem facit? Atque eos libros omnes, quos Ṣankara laudans fingitur, tunc jam scriptos esse nobis persuadebimus, ne Bhágavata quidem, quo Vishṇubhaktae celebrantur, Ṣivagítá, Rudrayámala[3] exceptis? Utrum igitur Anantánandagiri noster idem sit cum Ánandajnánagiri, qui Sureṣvarae, Ṣankarae discipuli, Bṛihadáraṇyakae interpretatione se usum esse profitetur, an nomen illud a serae aetatis homine usurpatum sit, in praesentia quidem in medio relinquo.

Haec voluminis pars circiter annum 1820 negligentissime exarata est, et in medio libro lacunae minores inveniuntur. In hac codicis conditione, ea quae supra excerpsi, non equidem pro veris venditare, sed lectorum animos ad opus non prorsus contemnendum advertere volui. (WILSON 348[a].)

625.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 105. Long. 13½. Lat. 5. Linn. 9.

Ṣankaravijayas. (B.)

Titulus in fine capitum hic subscriptus est: इत्यानंदगिरिकृतौ etc. In margine codicis A. शं° क° legitur.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 10.

Hoc apographon ex eodem codice atque A. sed post annum 1830 transscriptum est. Desinit in capite 70. (MILL 30.)

626.

Foll. 113–206. Linn. 10. *Sankshepaṣankarajayas,* Ṣankarae victoria succincte enarrata, liber *Mádhavae* tributus. (A.) Incipit: प्रणम्य परमात्मानं ṣrí-*Vidyátírtha*-rúpiṇam। प्राचीनशंकरजये सारः संगृह्यते स्फुटं ॥१॥ यद्वद्घटानां पटलो विशालो विलोक्यतेऽल्पे किल दर्पणेऽपि। तद्वन्मदीये लघुसंग्रहेऽस्मिन्नुद्वीक्ष्यतां शांकरवाक्यसारः ॥२॥ यथातिरुच्ये मधुरेऽपि रुच्युत्पादाय रुच्यंतरयोजनार्हा। तथेष्यतां प्राक्कविहृद्यपद्येष्वेषापि मत्पद्यनिवेशभंगी ॥३॥ स्तुतोऽपि सम्यक्कविभिः पुराणैः कृत्यापि नस्तुष्यतु भाष्यकारः। क्षीराब्धिवासी सरसीरुहाक्षः क्षीरं पुनः किं चकमे न गोष्ठे ॥४॥ पयोब्धिविवरीसुनिःसृतसुधाझरीमाधुरीधुरीणभणिताधरीकृतफणाधराधीशितुः। शिवंकरसुशंकराभिधजगद्गुरोः प्रायशो यशो हृदयशोधकं कलयितुं समीहामहे ॥५॥[4] क्षमे शंकरसद्गुरोर्गुणगणा दिग्जालकूलंकषाः कालोन्मीलितमालतीपरिमलावष्टंभमुष्टिंधयाः। क्वाहं हंत तथापि सद्गुरुकृपापीयूषपारंपरीमग्नोन्मग्नकटाक्षवीक्षणबलादस्ति प्रशस्तार्हता ॥६॥ धन्यंमन्यविवेकशून्यसुजनंमन्याब्धिकन्यानटीनृत्तोन्मत्तनराधमाधमकथासंमर्ददुष्कर्दमैः। दिग्धां मे गिरमद्य शंकरगुरुक्रीडासमुद्यद्यशःपारावारसमुच्चलज्जलझरैः संक्षालयामि स्फुटं ॥७॥ वंध्यासूनुखरीविषाणसदृशक्षुद्रक्षितींद्रक्षमाशौर्यौदार्यदयादिवर्णनकलादुर्वासनावासि-

[1] सतमनसं MS.

[2] Major pars oratione soluta scripta est, nunnunquam versus epicus aliaque metra adhibentur.

[3] Dhanapati auctore Ṣankara ipse in Ṣivapuráṇa (ubinam vero?) laudatur. Ad Sankshep. I, 2: शिवावतारत्वं च भगवतो भाष्यकारस्य शिवपुराणादेरवगंतव्यं। तथा चोक्तं शिवपुराणे। व्याकुर्वन्व्याससूत्रार्थं श्रुतेरर्थं यथोचिवान्। श्रुतेर्न्याय्यः स एवार्थः शंकरः सवितानन:॥

[4] Hujus distichi annominationem observatam velim.

तां । मद्वाणीमधिवासयामि यमिनस्त्रैलोक्यरंगस्थलीनृत्यत्कीर्तिनटीपटीरपटलीचूर्णैर्विकीर्णैः क्षितौ ॥८॥ पीयूषद्युतिखंडमंडनकृपारूपांतरः श्रीगुरुप्रेमस्थेमसमर्हणार्हमधुरव्याहारसूनोत्करः । प्रौढोऽयं nava-Kálidása (!)-kavitásaṃtánasaṃtánako दद्यादद्य समुद्यतः सुमनसामामोदपारंपरीं ॥९॥ सामोदैरनुमोदिता मृगमदैरानंदिता चंदनैर्मंदारैरभिनंदिता प्रियगिरा काश्मीरजैः स्मेरिता । वागेषा nava-*Kálidása*-vidusho दोषोज्झिता दुष्कविव्रातैर्निष्करुणैः क्रियेत विकृता धेनुस्तुरुष्कैरिव ॥१०॥ यद्वा दीनदयालवः सहृदयाः सौजन्यकल्लोलिनीदोलांदोलनखेलनैकरसिकस्वांताः समंतादमी । संतः संति परोक्तिमौक्तिकजुषः किं चिंतयायानया[1], यद्वा तुष्यति शंकरः परगुरुः कारुण्यरत्नाकरः ॥११॥ उपक्रम्य स्तोतुं कतिचन गुणान् शंकरगुरोः प्रभग्नाः श्लोकार्धे, कतिचन तदर्धार्धरचने । अहं तुष्टूषुस्तानहह कलये शीतकिरणं कराभ्यामाहर्तुं व्यवसितमतेः साहसिकतां ॥१२॥ तथाप्युज्जृंभंते मयि विपुलदुग्धाब्धिलहरीलसत्कल्लोलालीलसितपरिहासैकरसिकाः । अमी मूकान्वाचालयितुमपि शक्ता यतिपतेः कटाक्षाः, किं चित्रं भृशमघटिताभीष्टघटने ॥१३॥ अस्मज्जिह्वाग्रसिंहासनमुपनयतु स्वोक्तिधारामुदारामद्वैताचार्यपादस्तुतिकृतसुकृतोदारताशारदांबा । नृत्यन्मृत्युंजयोच्चैर्मुकुटतटकुटीनिःस्रवत्स्वःस्रवंतीकल्लोलोद्वेलकोलाहलमदलहरीखंडिपांडित्यहृद्यां[2] ॥१४॥ क्वेदं शंकरसद्गुरोः सुचरितं क्वाहं वराकी, कथं निर्वभ्रासि चिरार्जितं मम यशः, किं मज्जयस्यंबुधौ । इत्युक्त्वा चपलां पलायितवतीं वाचं नियुंक्ते बलात्प्रत्याहृत्य गुणस्तुतौ कविगणश्चित्रं गुरोर्गौरवं ॥१५॥ rukshaikshara-váń-nighaṇṭuṣaraṇair auṇádikapratyayapráyair हंत यडंतदंतुरतरैर्दुर्बोधदूरान्वयैः । क्रूराणां कवितावतां कतिपयैः कष्टेन कृष्टैः पदैर्हा हा स्याद्वशगा किरातविततेरेणीव वाणी मम? ॥१६॥ नेता यत्रोल्लसति भगवत्पादसंज्ञो महेशः, शांतिर्यत्र प्रकचति रसः शेषवानुज्ज्वलाद्यैः । यत्राविद्याक्षतिरपि फलं, तस्य काव्यस्य कर्ता धन्यो *Vyásáchalakavivaras*[3], तत्कृतिज्ञाश्च धन्याः ॥१७॥

तत्रादिम उपोद्घातो द्वितीये तु तदुद्भवः । तृतीये तत्तदमृतांधोऽवतारनिरूपणं ॥१८॥ चतुर्थसर्गे तच्छुद्धाष्टमप्राक्चरितं स्थितं । पंचमे तद्योग्यसुखाश्रमप्राप्तिनिरूपणं ॥१९॥ महतानेहसा यैषा संप्रदायागता गता । तस्याः शुद्धात्मविद्यायाः षष्ठे सर्गे प्रतिष्ठितिः ॥२०॥ तद्व्यासाचार्यसंदर्शविचित्रं सप्तमे स्थितं । स्थितोऽष्टमे मंडनार्यसंवादो, नवमे मुनेः ॥२१॥ वाणीसाक्षिकसार्वज्ञनिर्वाहोपायचिंतनं । दशमे योगशक्त्या भूपतिकायप्रवेशनं ॥२२॥ बुद्ध्वा मीनध्वजकलां तत्प्रसंगप्रपंचनं । सर्गे एकादशे तूग्रभैरवाभिधनिर्जयः ॥२३॥ द्वादशे हस्तधात्र्यार्यतोटकोभयसंश्रयः[4] । वार्त्तिकांतब्रह्मविद्याचालनं तु त्रयोदशे ॥२४॥ चतुर्दशे पद्मपादतीर्थयात्रानिरूपणं । सर्गे पंचदशे तूक्तं तदाशाजयकौतुकं ॥२५॥ षोडशे शारदापीठवासस्तस्य महात्मनः । इति षोडशभिः सर्गैर्व्युत्पाद्या शांकरी कथा ॥२६॥ सैषा कलिमलच्छेत्त्री सकृच्छ्रुतापि कामदा । नानाप्रश्नोत्तरै रम्या विदामारभ्यते मुदे ॥२७॥

एकदा देवता रूप्याचलस्थमुपतस्थिरे । देवदेवं तुषारांशुमिव पूर्वाचलस्थितं ॥२८॥ प्रसादानुमितस्वार्थसिद्धयः प्रणिपत्य तं । मुकुलीकृतहस्ताब्जा विनयेन व्यजिज्ञपन् ॥२९॥ विज्ञातमेव भगवन्विद्यते यद्धिताय नः । वंचयन्सुगतान्बुद्धवपुर्धारी जनार्दनः ॥३०॥ तत्प्रणीतागमालंबैर्बौद्धैर्दर्शनदूषकैः । व्याप्तेदानीं प्रभो धात्री रात्रिः संतमसैरिव ॥३१॥ वर्णाश्रमसमाचारान्द्विषंति ब्रह्मविद्विषः । ब्रुवंत्याम्नायवचसां जीविकामात्रतां प्रभो ॥३२॥ न संध्यादीनि कर्माणि न्यासं वा न कदाचन । करोति मनुजः कश्चित्सर्वे पाषंडतां गताः ॥३३॥ श्रुते पिदधति श्रोत्रे क्रतुरित्यक्षरद्वये । क्रियाः कथं प्रवर्तेरन्कथं क्रतुभुजो वयं ॥३४॥ शिवविष्ण्वागमपरैर्लिंगचक्रादिचिह्नितैः । पाषंडैः कर्म संन्यस्तं कारुण्यमिव दुर्जनैः ॥३५॥ अनन्येनैव भावेन गच्छंत्युत्तमपूरुषं । श्रुतिः साध्वी मदक्षीवैः का वा शाक्तैर्न दूषिता ॥३६॥[5] सद्यः कृत्तद्विजशिरःपंकजार्चितभैरवैः । न ध्वस्ता लोकमर्यादा का वा कापालिकाधमैः ॥३७॥ अन्येऽपि बहवो मार्गाः संति भूमौ ससंकटाः । जनैर्येषु पदं दत्त्वा दुरंतं दुःखमाप्यते ॥३८॥ तद्भवाँल्लोकरक्षार्थमुत्साद्य निखिलान्खलान् । वर्त्म स्थापयतु श्रौतं जगद्येन सुखं व्रजेत् ॥३९॥ इत्युक्त्वोपरतान्देवानुवाच गिरिजाप्रियः । मनोरथं पूरयिष्ये मानुष्यमवलंब्य वः ॥४०॥ दुष्टाचारविनाशाय धर्मसंस्थापनाय च । भाष्यं कुर्वन्ब्रह्मसूत्रतात्पर्यार्थविनिर्णयं ॥४१॥ मोहनप्रकृतिद्वैतध्वांतमध्याह्नभानुभिः । चतुर्भिः सहितः शिष्यैश्चतुरैर्हरिवद्भुजैः ॥४२॥[6] यतींद्रः शंकरो नाम्ना भविष्यामि महीतले । मद्वत्तथा भवंतोऽपि मानुषीं तनुमाश्रिताः ॥४३॥ तं मामनुसरिष्यंति सर्वे त्रिदिववासिनः । तदा मनोरथः पूर्णो भवतां स्यान्न संशयः ॥४४॥ ब्रुवन्नेवं दिविषदः कटाक्षानन्यदुर्लभान् । कुमारे निदधे भानुः किरणानिव पंकजे ॥४५॥ क्षीरनीरनिधेर्वीचिसचिवान्प्राप्य तान्गुहः । कटाक्षान्मुमुदे रश्मीन्कुमुद्वानिंदवानिव ॥४६॥ अवदन्नंदनं स्कंदममंदं चंद्रशेखरः । दंतचंद्रातपानंदिवृंदारकचकोरकः[7] ॥४७॥ शृणु सौम्य वचः श्रेयो जगदुद्धारगोचरं । कांडत्रयात्मके[8] वेदे प्रोद्धृते स्याद्द्विजोद्धृतिः ॥४८॥ तद्रक्षणे रक्षितं स्यात्सकलं जगतीतलं । तदधीनत्वतो वर्णाश्रमधर्मततेस्, ततः ॥४९॥ इदानीमिदमुद्धार्यमिति वृत्तिमतः पुरा । मम गूढाशयविदौ विष्णुशेषौ समीपगौ ॥५०॥ मध्यमं कांडमुद्धर्तुमनुज्ञातौ मयैव तौ । अवतीर्यांशतो भूमौ संकर्षणपतंजली ॥५१॥ मुनी

---

[1] चिंतयानंतया Schol. B. E. I. H. 441. चिंतया मेऽज्ञया E. I. H. 1960.

[2] *Khaṇḍin* vocabulo *Harsha* significatur.

[3] Schol. व्यास इवाचलः स्थिरश्चासौ कविश्रेष्ठश्चेति व्यासाचलकविवरो माधवः । Me vero nescio quae impellunt, ut sub hoc epitheto veri auctoris nomen (Vyásagiri ?) latere existimem.

[4] Hastadhátrí = Hastámalaka.

[5] 'Quae animo integro uni viro summo devota est, num quaequam traditio honesta (quasi matrona) superstes est, quae non a superstitionis Ṣákticae asseclis temulentis contaminata sit.' Auctor doctrinas sacras cum matronis comparat, quibus utrisque Ṣáktas prave usos esse constat.

[6] 'Cum quatuor aptis discipulis conjunctus, sicut Hari quatuor manibus, qui, sol velut meridianus, dualitatis tenebras dispellent, fatuitate (*ajnána*) productas . . .'

[7] दंतचंद्रामितानं° A. et E. I. H. 1960.

[8] Schol. कांडत्रयात्मके । कर्मोपसनाज्ञानभेदेन वृंदत्रयात्मके ।

भूत्वा तदोपास्तियोगकांडकृतौ[1] स्थितौ । अग्रिमं ज्ञानकांडं तूद्धरिष्यामीति, देवताः ॥५२॥ संप्रति प्रतिजाने स्म, जानात्येव भवानपि । जैमिनीयन्यायवार्धेः शरत्पर्वशशी भव ॥५३॥ विशिष्टं कर्मकांडं त्वमुद्धर ब्रह्मणः कृते । सुब्रह्मण्य इति ख्यातिं गमिष्यसि ततो, ऽधुना ॥५४॥ नैगमीं कुरु मर्यादामवतीर्य महीतले । निर्जित्य सौगतान्सर्वानाम्नायार्थविरोधिनः ॥५५॥ ब्रह्मापि ते सहायार्थं मंडनो नाम भूसुरः । भविष्यति महेंद्रोऽपि सुधन्वा नाम भूमिपः ॥५६॥ तथेति प्रतिजग्राह विधेरपि विधायिनीं । बुधानीकपतिर्वाणीं सुधाधारामिव प्रभोः ॥५७॥ अथेंद्रो नृपतिर्भूत्वा प्रजा धर्मेण पालयन् । दिवं चकार पृथिवीं स्वपुरीममरावतीं ॥५८॥ सर्वज्ञोऽप्यसतां शास्त्रे कृत्रिमश्रद्धयान्वितः । प्रतीक्षमाणः क्रौंचारिं मेलयामास सौगतान् ॥५९॥ ततः स तारकारातिरजनिष्ट महीतले । भट्टपादाभिधा यस्य भूषा दिक्सुदृशामभूत् ॥६०॥ स्फुटयन्वेदतात्पर्यमभाज्जैमिनिसूत्रितं । सहस्रांशुरिवानूरुव्यंजितं भासयञ्जगत् ॥६१॥ राज्ञः सुधन्वनः प्राप नगरीं स जयन्दिशः । प्रत्युद्गम्य क्षितींद्रोऽपि विधिवत्तमपूजयत् ॥६२॥ सोऽभिनंद्याशिषा भूपमासीनः कांचनासने । तां सभां शोभयामास सुरभिर्भुवनीमिव ॥६३॥ सभासमीपविटपिश्रितकोकिलकूजितं । श्रुत्वा जगाद तद्व्याजाद्राजानं पंडिताग्रणीः ॥६४॥ मलिनैश्चेन्न संगस्ते नीचैः काककुलैः पिक । श्रुतिदूषकनिर्ह्रादैः श्लाघनीयस्तदा भवेः ॥६५॥ षडभिज्ञा निशम्येमां वाचं तात्पर्यगर्भितां । नितरां चरणस्पृष्टा भुजंगा इव चुक्रुधुः ॥६६॥ छित्त्वा युक्तिकुठारेण बुद्धसिद्धांतशाखिनं । स तद्ग्रंथेंधनैश्चीर्णैः क्रोधज्वालामवर्धयत् ॥६७॥ सा सभा वदनैस्तेषां रोषपाटलकांतिभिः । बभौ बालातपाताम्रैः सरसीव सरोरुहैः ॥६८॥ उपन्यस्यत्सु साक्षेपं खंडयत्सु परस्परं । तेषूदतिष्ठन्निर्घोषो भिंदन्निव रसातलं ॥६९॥ अधः पेतुर्बुधेंद्रेण क्षताः पक्षेषु तत्क्षणं । व्यूढकर्कशतर्केण तथागतधराधराः ॥७०॥[2] स सर्वज्ञपदं विज्ञोऽसहमान इव द्विषां । चकार चित्रविन्यस्तानेतान्मौनविभूषितान् ॥७१॥ ततः प्रक्षीणदर्पेषु बौद्धेषु वसुधाधिपं । बोधयन्बहुधा वेदवचांसि प्रशशंस सः ॥७२॥ बभाषेऽथ धराधीशो विद्यायत्तौ जयाजयौ । यः पतित्वा गिरेः शृंगादव्ययस्तन्मतं ध्रुवं ॥७३॥ तदाकर्ण्य मुखान्यन्ये परस्परमलोकयन् । द्विजाग्र्यस्तु स्मरन्वेदानारुरोह गिरेः शिरः ॥७४॥ यदि वेदाः प्रमाणं स्युर्भूयात्काचिन्न मे क्षतिः । इति घोषयता तस्मान्न्यपाति सुमहात्मना ॥७५॥ किमु दौहित्रदत्तेऽपि पुण्ये विलयमास्थिते । ययातिश्च्यवते स्वर्गात्पुनरित्यूचिरे जनाः ॥७६॥ अपि लोकगुरुः शैलात्तूलपिंड इवापतत् । श्रुतिरात्मशरण्यानां व्यसनं नो छिनत्ति किं ॥७७॥ श्रुत्वा तदद्भुतं कर्म द्विजा दिग्भ्यः समाययुः । घनघोषमिवाकर्ण्य निकुंजेभ्यः शिखावलाः ॥७८॥ दृष्ट्वा तमक्षतं राजा श्रद्धां श्रुतिषु संदधे । निनिंद बहुधात्मानं खलसंसर्गदूषितं ॥७९॥ सौगतास्त्वब्रुवन्नेदं प्रमाणं मतनिर्णये । मणिमंत्रौषधैरेवं देहरक्षा भवेदिति ॥८०॥ दुर्विधैरन्यथानीते प्रत्यक्षेऽर्थेऽपि पार्थिवः । भ्रुकुटीभीकरमुखः संधामुग्रतरां व्यधात् ॥८१॥ पृच्छामि भवतः किंचिद्वक्तुं न प्रभवंति ये । यंत्रोपलेषु सर्वांस्तान्घातयिष्याम्यसंशयं ॥८२॥ इति संश्रुत्य[3] गोत्रेशो घटमाशीविषान्वितं । आनाय्यात्र[4] किमस्तीति पप्रच्छ द्विजसौगतान्[5] ॥८३॥ वक्ष्यामहे वयं भूयः श्वः प्रभातेऽस्य निर्णयं । इति प्रसाद्य राजानं जग्मुर्भूसुरसौगताः ॥८४॥ पद्मा इव तपस्तेपुः कंठद्वयसपाथसि । द्युमणिं प्रति भूदेवाः सोऽपि प्रादुरभूत्ततः ॥८५॥ संदिश्य वचनीयांशमादित्येऽंतर्हिते द्विजाः । आजग्मुरपि निश्चित्य सौगताः कलशस्थितं ॥८६॥ ततस्ते सौगताः सर्वे भुजगोऽस्तीत्यवादिषुः । भोगीशभोगशयनो भगवानिति भूसुराः ॥८७॥ श्रुतभूसुरवाक्यस्य वदनं पृथिवीपतेः । कासारशोषणम्लानसारसश्रियमाददे ॥८८॥ अथ प्रोवाच दिव्या वाक् सम्राजमशरीरिणी । नुदंती संशयं तस्य सर्वेषामपि शृण्वतां ॥८९॥ सत्यमेव महाराज ब्राह्मणा यद्बभाषिरे । मा कृथाः संशयं तत्र भव सत्यप्रतिश्रवः ॥९०॥ श्रुत्वाशरीरिणीं वाणीं ददर्श वसुधाधिपः । मूर्त्तिं मधुद्विषः कुंभे सुधामिव सुराधिपः ॥९१॥ निरस्ताखिलसंदेहो विन्यस्तेतरदर्शनात् ।[6] व्यधादाज्ञां ततो राजा वधाय श्रुतिविद्विषां ॥९२॥ आ सेतोरा तुषाराद्रेर्बौद्धानावृद्धबालकं ।[7] न हंति यः स हंतव्यो भृत्यानित्यन्वशान्नृपः ॥९३॥ इष्टोऽपि दृष्टदोषश्चेद्वध्य एव महात्मनां । जननीमपि किं साक्षान्नावधीद्भृगुनंदनः[8] ॥९४॥ स्कंदानुसारिराजेन जैना धर्मद्विषो हताः । योगींद्रेणेव योगघ्ना विघ्नास्तत्त्वावलंबिना ॥९५॥ हतेषु तेषु दुष्टेषु परितस्तार कोविदः । श्रौतवर्त्म तमिस्रेषु नष्टेष्विव रविर्महः ॥९६॥ कुमारिलमृगेंद्रेण हतेषु जिनहस्तिषु । निष्प्रत्यूहमवर्धंत श्रुतिशाखाः समंततः ॥९७॥

प्रागित्थं ज्वलनभुवा प्रवर्तितेऽस्मि-
न्कर्माध्वन्यखिलविदा कुमारिलेन ।
उद्धर्तुं भुवनमिदं भवाब्धिमग्नं
कारुण्यांबुनिधिरियेष चंद्रचूडः ॥९८॥

इति श्रीमाधवीये तदुपोद्घातकथापरः ।
संक्षेपशंकरजये सर्गोऽयं प्रथमोऽभवत् ॥१॥[9]

Cap. I. Coelestes, quum inter homines verum deorum cultum in dies evanescere, dogmata vero heretica, et maxime Bauddharum placita, gliscere vidissent, a Ṣiva auxilium petunt. Isque, se in terra Ṣankarae forma manifestatum iri pollicitus, Skandam ad Sudhanvanem regem mittit. Quem deus, Kumárilae speciem gerens, duobus miraculis ad delendos Bauddhas impellit. 2. Incipit: ततो महेशः किल *Keraleshu* ṣrímad-*Vṛishádrau* करुणासमुद्रः । *Púrṇánadí*-puṇyataṭe स्वयंभूलिंगात्मनानंगधगाविरासीत् ॥१॥[10] तच्चोदितः कश्चन *Rájaṣekharaḥ* स्वप्ने मुहुर्दृष्टतदीयवैभवः । प्रासादमेकं परिकल्प्य सुप्रभं प्रावर्तयत्तस्य

[1] मुदोपास्तियोग° B.

[2] Si vocem *tarka* excipias, a montibus alienam, distichon optimi aevi poeta dignum est.

[3] इति निश्चित्य A.

[4] आनीयात्र A. E. I. H. 441.

[5] i. e. et a Bráhmanis et a Bauddhis quaerebat.

[6] 'Omnibus dubiis compositis, quum aliud, atque imposuerat, conspexisset.'

[7] Sic E. I. H. 734. in margine. °बौद्धानावृद्धबालकान् A. °बौद्धानां वृद्धबालकं B. C. E. I. H. 1960. 441. वृद्धं बालकं चाभिव्याप्य Schol.

[8] i. e. Parasuráma.

[9] Et hoc prooemium, et eos locos, qui infra excerpti sunt, codicibus collatis emendavi.

[10] Schol. *jyotirlingátmaná.*

समर्हणं विभोः ॥२॥ तस्येश्वरस्य प्रणतार्तिहर्तुः प्रसादतः प्राप्तनिरीतिभावः। कश्चित्तदभ्यासगतोऽग्रहारः *Kálaṭy*-abhikhyo ऽस्ति महात्मनोज्ञः ॥३॥ कश्चिद्द्विपश्चिदिह निश्चलधीर्विरेजे *Vidyádhirája* इति विश्रुतनामधेयः। रुद्रो वृषाद्रिनिलयोऽवतरीतुकामो यत्पुत्रमात्मपितरं समरोचयत्सः ॥४॥ पुत्रोऽभवत्तस्य पुरात्तपुण्यैः सुब्रह्मतेजाः *Ṣivagurv*-abhikhyaḥ । ज्ञाने शिवो यो वचने गुरुश्चान्वर्थनामाकृत लब्धवर्णः ॥५॥ Ṣankara Ṣivagurus filius gignitur. 3. Eo nato, etiam alii dei mortalem formam induunt. Atque Vishṇu *Padmapáda*, Vimalae filius; Agni *Hastámalaka*, Prabhákarae filius; Váyu *Toṭaka; Udanka*, Ṣiládae filius[1]; Brahman *Sureṣvara*[2]; Váchaspati *A'nandagiri;* Aruṇa *Sanandana;* Varuṇa *Chitsukha* factus est. Eodem tempore Sarasvatí dea, Durvásasis jussu in terram descendere coacta, Vishṇumitrae sacerdotis filia nata est (Ṣoṇatíre), et adulta Viṣvarúpae (Maṇḍanae), Himamitrae filio, nupsit. 4. Incipit: अथ शिवो मनुजो निजमायया द्विजगृहे द्विजमोदमुपावहन् । प्रथमहायन एव समग्रहीत्सकलवर्णमसौ निजभाषिकां ॥१॥ द्विसम एव शिशुर्लिखिताक्षरं गदितुमक्षमताक्षरवित्सुधीः । अथ स काव्यपुराणमुपाशृणोत्स्वयमवैत्किमपि श्रवणं विना ॥२॥ Hoc in capite, quo res a Ṣankara puero gestae verbis nimis tumidis celebrantur, haec narratio sola lectu digna est: स हि (Ṣankara) जातु गुरोः कुले वसन्सवयोभिः सह भैक्षलिप्सया । भगवान्भवनं द्विजन्मनो धनहीनस्य विवेश कस्यचित् ॥२१॥ तमवोचत तत्र सादरं वटुवर्यं गृहिणः कुटुंबिनी । कृतिनो हि भवादृशेषु ये वरिवस्यां प्रतिपादयंति ते ॥२२॥ विधिना खलु वंचिता वयं वितरीतुं वटवे न शक्नुमः । अपि भैक्ष्यमकिंचनत्वतो, धिगिदं जन्म निरर्थतां गतं ॥२३॥ इति दीनमुदीरयंत्यसौ प्रददावामलकं व्रतींदवे । करुणं वचनं निशम्य सोऽप्यभवज्ज्ञाननिधिर्दयार्द्रधीः ॥२४॥ स मुनिर्मुरभित्कुटुंबिनीं पदचित्रैर्नवनीतकोमलैः । मधुरैरुपतस्थिवान्स्तवैर्द्विजदारिद्र्यदशानिवृत्तये ॥२५॥ अथ कैटभजित्कुटुंबिनी तडिदुद्दामनिजांगकांतिभिः । सकलाश्च दिशः प्रकाशयंत्यचिरादाविरभून्तदग्रतः ॥२६॥ अभिवंद्य सुरेंद्रवंदितं पदयुग्मं पुरतः कृतांजलिं । ललितस्तुतिभिः प्रहर्षिता तमुवाच स्मितपूर्वकं वचः ॥२७॥ विदितं तव वत्स हृद्गतं कृतमेभिर्न पुराभवे शुभं । अधुना मदपांगपात्रतां कथमेते महितामवाप्नुयुः ॥२८॥ इति तद्वचनं स शुश्रुवान्निजगादांब मयीदमर्पितं । फलमद्य ददस्व तत्फलं दयनीयो यदि तेऽहमिंदिरे ॥२९॥ अमुना वचनेन तोषिता कमला तद्भवनं समंततः । कनकामलकैरपूरयज्जनताया हृदयं च विस्मयैः ॥३०॥ 5 (inc. fol. 132[a]). Ṣankaram Rájaṣekhara, Keralae rex, invisit, et comoediis tribus recitatis conciliat (1–30)[3]. Ordinibus mediis omissis, Ṣankara puer, mendici errabundi (saṃnyásin) vita adoptata, Govindanátham magistrum adit, qui in eremo ad Indubhavám sito degebat[4]. 6. In Káṣí urbe commoratus, Ṣankara Sanandanam, e Chola regione oriundum (यत्रापगा वहति तत्र कवेरकन्या i. e. Káverí), in discipulorum numerum recipit, eique postea Padmapáda nomen tribuit (6, 71). A Ṣiva ipso edoctus, commentarium ad Brahmasútra componit[5]. Hic liber et nonnulli alii duodecimo aetatis anno in Badarívana scripti sunt: करतलकलिताद्वयात्मतत्त्वं क्षपितदुरंतचिरंतनप्रमोहं । उपचितमुदितोदितैर्गुणौघैरुपनिषदामयमुज्जहार[6] भाष्यं ॥६१॥ ततो महाभारतसारभूताः स व्याकरोद्भागवतीश्च गीताः । सनत्सुजातीयमसत्सुदूरं ततो नृसिंहस्य च तापनीयं ॥६२॥ 7. Vyása quum Ṣankaram convenisset, aphorismorum suorum interpretationem commendat (1–60). Exinde Ṣankara Prayágam ad refutanda Kumárilae placita proficiscitur: भाष्यस्य वार्त्तिकमथैष कुमारिलेन भट्टेन कारयितुमादरवान्मुनींद्रः । बंध्यायमानदरविंध्यमहीधरेण वाचंयमेन चरितां हरितं (i. e. australis regio, Agastyadiṣ) प्रतस्थे ॥६१॥ ततः स वेदांतरहस्यवेत्ता भेत्तामतांतरसंमत्तानां । प्रयागमागात्प्रथमं जिगीषुः कुमारिलं साधितकर्मजालं ॥६२॥ Ṣankarae cum Kumárila colloquium. 8. Ṣankara ad confutandum Maṇḍanamiṣram[7] proficiscitur: अथ प्रतस्थे भगवान्प्रयागात्तन्मंडनं पंडितमाशु जेतुं । गच्छन्खसृत्या पुरमालुलोके माहिष्मतीं मंडनमंडितां सः ॥१॥ तस्मिन् (scil. in luco) स विश्रम्य कृताह्निकः सन्खस्वस्तिकारोहणशालिनीने । गच्छन्नसौ मंडनपंडितौको दासीस्तदीयाः स ददर्श मार्गे ॥४॥ कुत्रालयो मंडनपंडितस्येत्येनाः स पप्रच्छ जलाय गंत्रीः । ताश्चापि दृष्ट्वाद्भुतशंकरं तं संतोषवत्यो ददुरुत्तरं स्म ॥५॥

---

[1] उदभावि शिलादसूनुना मदवद्वादिकदंबनिग्रहैः । समुदंचितकीर्तिशालिनं यमुदंकं ब्रुवते महीतले ॥५॥ Schol. Ṣiládasya súnuná putreṇa *Ánandi*saṃjnakenodabhávi.

[2] *Maṇḍana*-aparasaṃjnaḥ. Conf. dist. 8. चार्वाकदर्शनविधानसरोषधातृशापेन गोष्पतिरभूद्भुवि मंडनाख्यः । नंदीश्वरः करुणयेश्वरचोदितः सन्नानंदगिर्यभिधया व्यजनीति केचित् ।

[3] Plurima hujus partis disticha in similem sonum desinunt. Cf. तेन पृष्टकुशलः क्षितिपालः स्वेन सृष्टमथ (i. e. a se factas tres fabulas) शात्रवकालः । हाटकायुतसमर्पणपूर्वं नाटकत्रयमवोचदपूर्वं ॥२५॥ तद्रसार्द्रगुणरीतिविशिष्टं भद्रसंधिरुचिरं सुकवीष्टं । संग्रहेण स निशम्य सुवाचं तं गृहाण वरमित्यमुमूचे ॥२६॥

[4] व्यासः पराशरसुतः किल सत्यवत्यां तस्यात्मजः शुकमुनिः प्रथितानुभावः । तच्छिष्यतामुपगतः किल गौडपादो गोविंदनाथमुनिरस्य च शिष्यभूतः ॥५॥

[5] भास्कराभिनवगुप्तपुरोगान्नीलकंठगुरुमंडनमुख्यान् । पंडितानथ विजित्य जगत्यां ख्यापयाद्वयमते परतत्त्वं ॥५०॥ Schol. भास्करो भेदाभेदवादी । अभिनवगुप्तः शाक्तः । नीलकंठो भेदवादी शैवः । गुरुः प्रभाकरः। मंडनमिश्रो भाट्टमतानुयायी ।

[6] Schol. ईशकेनकठप्रश्नमुंडकमांडूक्यतैत्तिरीयैतरेयछांदोग्यबृहदारण्यकाख्यानां वेदांतानां ।

[7] उंवेक इत्यभिहितस्य तस्य लोकैरुंवेति बांधवैरभिधीयमाना । हेतोः कुतश्चिदिह वाक् परुषाभिशप्ता दुर्वाससाजनि वधूर्द्वयभारतीति ॥ 7, 116. Populare igitur Maṇḍanae nomen *Umveka* fuit.

‘स्वतः प्रमाणं, परतः प्रमाणं?’ कीरांगना यत्र गिरं गिरंति । द्वारस्थनीडांतरसंनिरुद्धा जानीहि तन्मंडनपंडितौकः ॥६॥ ‘फलप्रदं कर्म, फलप्रदोऽजः?’ कीरांगना यत्र गिरं गिरंति । द्वा° ॥७॥ ‘जगद्ध्रुवं स्याज्जगदध्रुवं स्यात्?’ कीरांगना यत्र गिरं गिरंति । द्वा°[1] ॥८॥ Maṇḍanae de dualitate disputatio. 9 (fol. 159ᵃ). Maṇḍana se a Ṣankara victum esse profitetur. Ṣankara autem ipse, ne a Sarasvatí, illius uxore, superaretur, Amarakae regis mortui corpus intrat. Quae occasione oblata traditur fabula de cadaveris a vivis intrandi facultate, eam subjunxi: मत्स्येंद्रनामा[2] हि पुरा महात्मा गोरक्षमादिश्य निजांगगुप्त्यै । नृपस्य कस्यापि तनुं परासोः प्रविश्य तत्पत्तनमाससाद ॥८०॥ भद्रासनाध्यासिनि योगिवर्ये भद्राण्यनिद्राण्यभवन्प्रजानां । ववर्ष कालेषु वलाहकोऽपि सस्यानि चाशास्यफलान्यभूवन् ॥८१॥ विज्ञाय विज्ञाः सचिवा नृपस्य काये प्रविष्टं कमपीह दिव्यं । समादिशन्नाजसरोरुहाक्षीः सर्वात्मना तस्य वशीक्रियायै ॥८२॥ संगीतलास्याभिनयादिमेषु संसक्तचेता ललितेषु तासां । स एष विस्मृत्य मुनिः समाधिं सर्वात्मना प्राकृतवद्बभूव ॥८३॥ गोरक्ष एषोऽथ गुरोः प्रवृत्तिं विज्ञाय रक्षन्बहुधास्य देहं । निशांतकांतानटनोपदेष्टा नितांतमस्याभवदंतरंगः ॥८४॥ तत्रैकदा तत्त्वनिबोधनेन निवृत्तरागं निजदेशिकं सः । योगानुपूर्वीमुपदिश्य निन्ये यथापुरं प्राक्तनमेव देहं ॥८५॥ 10. Kámaṣástram edoctus[3], Ṣankara in Maṇḍanae eremum revertitur, Sarasvatí divinam formam recuperat, Maṇḍana veram religionem amplectitur, et *Sureṣvarae* cognomine a Ṣankara inter discipulos recipitur[4]. In Mahárashṭram profectus, Ṣankara in Ṣríṣaila monte Mallikárjunam adorat. 11. Ṣankara insidias ab Ugrabhairava kápálika sibi structas miraculo effugit: तत्रैकदाच्छादितनैजदोषः पौलस्त्यवत्कल्पितसाधुवेषः । निर्मानमायं स्थितकार्यशेषः कापालिकः कश्चिदनल्पदोषः ॥१॥ असावपश्यन्मदनाद्यवश्यं वश्येंद्रियाश्वैर्मुनिभिर्विमृग्यं । आदिश्य भाष्यं सपदि प्रशस्यमासीनमाश्रित्य मुनिं रहस्यं ॥२॥ दृष्ट्वैव हृष्टः स चिरादभीष्टं निर्धार्य संसिद्धमिव स्वमिष्टं । महद्विशिष्टं निजलाभतुष्टं विस्पष्टमचष्ट च कृत्यशिष्टं ॥३॥ गुणांस्तवाकर्ण्य मुनेऽनवद्यान्सार्वज्ञसौशील्यदयालुताद्यान् । द्रष्टुं समुत्कंठितचित्तवृत्तिर्भवंतमागां विदितप्रवृत्तिः ॥४॥ त्वमेक एवात्र निरस्तमोहः पराकृतद्वैतवचःसमूहः । आभासि दूरीकृतदेहमानः शुद्धाद्वये योजितसर्वमानः ॥५॥ परोपकृत्यै प्रगृहीतमूर्त्तिरमर्त्यलोकेष्वपि गीतकीर्तिः । कटाक्षलेशार्दितसज्जनार्तिः सदुक्तिसंपादितविश्वमूर्त्तिः ॥६॥ गुणाकरत्वाद्भुवनैकमान्यः समस्तवित्त्वादभिमानशून्यः । विजित्वरत्वान्नलहस्तितान्यः स्वात्मप्रदत्वाच्च महावदान्यः ॥७॥ अशेषकल्याणगुणालयेषु परावरज्ञेषु भवादृशेषु । कार्यार्थिनः क्वाप्यनवाप्य कामं न यांति दुष्प्रापमपि प्रकामं ॥८॥ तस्मान्महत्कार्यमहं प्रपद्य निर्वर्तितं सर्वविदा त्वयाद्य । कापालिनं प्रीणयितुं यतिष्ये कृतार्थमात्मानमतः करिष्ये ॥९॥ अनेन देहेन सहैव गंतुं कैलाशमीशेन समं च रंतुं । अतोषयं तीव्रतपोभिरुग्रं सुदुष्करैरब्दशतं समग्रं ॥१०॥ तुष्टोऽब्रवीन्मां गिरिशोऽमुमर्थमभीप्सितं प्राप्स्यसि मत्प्रियार्थं । जुहोषि चेत्सर्वविदः शिरो वा हुताशने भूमिपतेः शिरो वा ॥११॥ एतावदुक्त्वांतरधान्महेशस्तदादि तत्संग्रहणे धृताशः । चराम्यथापि क्षितिपो न लब्धो न सर्वविन्नत्र मयोपलब्धः ॥१२॥ दिष्ट्याद्य लोकस्य हिते चरंतं सर्वज्ञमद्राक्षमहं भवंतं । इतः परं सेत्स्यति मेऽनुबंधः संदर्शनांतो हि जनस्य बंधः ॥१३॥ मूर्धाभिषिक्तस्य शिरःकपालं मुनीशितुर्वा मम सिद्धिहेतुः । आद्यं पुनर्मे मनसाप्यलभ्यं ततः परं तत्रभवान्प्रमाणं ॥१४॥ शिरःप्रदानेऽद्भुतकीर्तिलाभस्तवापि लोके मम सिद्धिलाभः । आलोच्य देहस्य च नश्वरत्वं यद्रोचते सत्तम तत्कुरु त्वं ॥१५॥ तद्याचितुं न क्षमते मनो मे को वेष्टदायी स्वशरीरमुज्झन् । भवान्विरक्तो न शरीरमानी परोपकाराय धृतात्मदेहः ॥१६॥ जनाः परक्लेशकथानभिज्ञा नक्तंदिवं स्वार्थकृतात्मचित्ताः । रिपुं निहंतुं कुलिशाय वज्री दाधीचमादत्किल वांछितास्थि ॥१७॥ दधीचिमुख्याः क्षणिकं शरीरं त्यक्त्वा, परार्थे स्म यशःशरीरं । प्राप्य स्थिरं सर्वगतं, जगंति गुणैरनर्घ्यैः खलु रंजयंति ॥१८॥ वपुर्धरंते परतुष्टिहेतोः केचित्प्रशांता दयया परीताः । अस्मादृशाः केचन संति लोके स्वार्थैकनिष्ठा दयया विहीनाः ॥१९॥ परोपकारं न विनास्ति किंचित्प्रयोजनं ते विधुतैषणस्य । अस्मादृशाः कामवशास्तु युक्तायुक्ते विजानंति न हंत योगिन् ॥२०॥ *Jímútaváho* निजजीवदायी दधीचिरप्यस्थि मुदा ददानः । आचंद्रतारार्कमपायशून्यं प्राप्तौ यशः, कर्णपथं गतौ हि ॥२१॥ यद्यप्यदेयं ननु देहवद्भिर्मयार्थितं गर्हितमेव सद्भिः । तथापि सर्वत्र विरागवद्भिः किमस्त्यदेयं परमार्थविद्भिः ॥२२॥ अखंडमूर्धन्यकपालमाहुः संसिद्धिदं साधकपुंगवेभ्यः । विना भवंतं बहवो न संति तद्वत्पुमांसो भगवन्पृथिव्यां ॥२३॥ प्रयच्छ शीर्षं भगवन्नमः स्तादितीरयित्वा पतितं पुरस्तात् । तमब्रवीद्वीक्ष्य सुधीरधस्तात्कृपालुरावृत्तमनाः[5] समस्तात् ॥२४॥ नैवाभ्यसूयामि वचस्त्वदीयं प्रीत्या प्रयच्छामि शिरोऽस्मदीयं । को वार्थिसात्प्राज्ञतमो नृकायं जानन्न कुर्यादिह बह्वपायं ॥२५॥ पतत्यवश्यं हि विकृष्यमाणं कालेन यत्नादपि रक्ष्यमाणं । वर्ष्मामुना सिध्यति चेत्परार्थः स एव मर्त्यस्य परः पुमर्थः ॥२६॥ वर्ते विविक्तेऽधिसमाधिसिद्धिविन्मिषः समायाहि करोमि ते मतं । नाहं प्रकाशं वितरीतुमुत्सहे शिरःकपालं विजनं समाश्रय ॥२७॥ शिष्या विदंति यदि चिंतितकार्यमेतद्योगिन्मदेकशरणा विहतिं विदध्युः । को वा सहेत वपुरेतदपोहितुं स्वं, को वा क्षमेत निजनाथशरीरमोक्षं ॥२८॥ तौ संविदं वितनुतामिति संप्रहृष्टौ योगी जगाम मुदितो निलयं मनस्वी । श्रीशंकरोऽपि निजधामनि जोषमास्ते प्रोचे न किंचिदपि भावमसौ मनोगं ॥२९॥ शूली त्रिपुंड्री पुरतो व्यलोकि कंकालमालाकृतगात्रभूषः । संरक्तनेत्रो मदघूर्णिताक्षो योगी ययौ *Deṣika*-vásabhúmim ॥३०॥ शिष्येषु शिष्टेषु विदूरगेषु, स्नानादिकार्याय विविक्तभाजि । Ṣrí-*deṣikendre* तु सनंदनाख्ये, भीत्या स्वदेहं व्यवधाय गूढे ॥३१॥ तं भैरवाकारमुदीक्ष्य *deṣikas*

---

[1] Haec disticha Anantánandagirikṛitis imitatione facta sunt.

[2] De Matsyendra et Goraksha v. supra pp. 233, 236.

[3] Ṣankara ipse ejusmodi librum composuisse traditur: वात्स्यायनप्रोदितसूत्रजातं तदीयभाष्यं च निरीक्ष्य सम्यक् । स्वयं व्यधत्ताभिनवार्थगर्भं निबंधमेकं नृपवेषधारी ॥१८॥

[4] Sureṣvara = Brahman = Sarasvatís conjux.

[5] Kṛipálu B. कृतकृत् reliqui.

त्यक्तुं शरीरं व्यधित स्वयं मनः । आत्मानमात्मन्युदयुंक्त योजयन्समाहितात्मा करणानि संहरन् ॥३२॥ तं भैरवोऽलोकत लोकपूज्यं स्वसौख्यतुच्छीकृतदेवराज्यं । योगीशमासादितनिर्विकल्पं सनत्सुजातप्रभृतेरनल्पं ॥३३॥ जत्रुप्रदेशे चिबुकं निधाय व्यात्तास्यमुत्तानकरौ निधाय । जानूपरि प्रेक्षितनासिकांतं विलोचने सामि निमील्य कांतं ॥३४॥ आसीनमुच्चीकृतपूर्वगात्रं[1] सिद्धासने शेषितबोधमात्रं । चिन्मात्रविन्यस्तहृषीकवर्गं समाधिविस्मारितविश्वसर्गं ॥३५॥ विलोक्य तं हंतुमपास्तशंकः स्वबुद्धिपूर्वार्जिततीव्रपंकः । प्रापोद्यतासिः सविधं स यावद्विज्ञातवान्पद्मपदोऽपि तावत् ॥३६॥ त्रिशूलमुद्यम्य निहंतुकामं गुरुं यतात्मा समुदैक्षतांतः । स्थितश्चुकोप ज्वलिताग्निकल्पः स पद्मपादः स्वगुरोर्हितैषी ॥३७॥ स्मरन्नयैष स्मरदार्तिहारी प्रह्लादवश्यं परमं महस्तत् । स मंत्रसिद्धो नृहरेर्नृसिंहः श्रुत्वा ददर्शोग्रदुरीहचेष्टां ॥३८॥ स तत्क्षणक्षुब्धनिजस्वभावः प्रवृद्धरुड्विस्मृतमर्त्यभावः । आविष्कृतात्युग्रनृसिंहभावः समुत्पपातातुलितप्रभावः ॥३९॥ सटाछटास्फोटितमेघसंघस्तीव्रारवत्रासितभूतसंघः । संवेगसंमूर्छितलोकसंघः किमेतदित्याकुलदेवसंघः ॥४०॥ क्षुभ्यत्समुद्रं समुदूढरौद्रं रटन्निशाटं स्फुटदद्रिकूटं । ज्वलद्दिशांतं प्रचलद्धरांतं प्रभ्रश्यदक्षं दलदंतरिक्षं ॥४१॥ जवादभिद्रुत्य शितस्वरूग्रैर्दैत्येश्वरस्येव पुरा नखाग्रैः । क्षिपन्त्रिशूलस्य स तस्य वक्षो ददार विक्षिप्तसुरारिपक्षः ॥४२॥ तत्रादृगत्युग्रनखायुधाग्रो दंष्ट्रांतरप्रोतदुरीहदेहः । नृत्यं प्रचक्रे[2] नृहरिर्विदीर्णद्युपट्टनाट्टालिकाट्टहासं ॥४३॥ आकर्णयंस्तं निनदं वहिर्गता उपागमन्नाकुलचित्तवृत्तयः । अलोकयन्भैरवमग्रतो मृतं ततो विमुक्तं च गुरुं सुखोषितं ॥४४॥ 12 (fol. 174[a]). Deinde Gokarṇam, Hariṣankaram, Múkámbikáyáḥ sadanam proficiscitur[3]. In Ṣríbali vico Prabhákarae filium surdum et mutum sanat. In Ṣṛingagiri Sarasvatís templum condit: या *Ṣáradámbety* अभिधां वहंती कृतां प्रतिज्ञां प्रतिपालयंती । अद्यापि *Ṣṛingeripure* वसंती प्रद्योततेऽभीष्टवरान्दिशंती ॥६९॥ Toṭaka[4] (sive Troṭaka) a magistro quatuordecim scientias docetur. 13. Sureṣvaram, quem ad scribendum Bádaráyaṇasútravárttikam ipse adhortatus erat, Ṣankara, monentibus reliquis discipulis, illum disciplinae in ritibus observandis summum bonum quaerentis asseclam esse, ab opere absolvendo arcet, et ad explicandos alios libros suos impellit: इत्युक्तोपरते सुरेश्वरगुरौ, तेनैव 'शारीरके नो संभाव्यहहात्र वार्त्तिकं' इति प्रौढः शुगग्निं शनैः । धीराग्र्यः शमयन्विवेकपयसा देवेश्वरेण त्रयीभाष्ये[5] कारयितुं स वार्त्तिकयुगं बद्धादरोऽभून्मुनिः ॥६३॥ भावानुकारिमृदुवाक्यनिवेशितार्थं स्वीयैः पदैः सह निराकृतपूर्वपक्षं । सिद्धांतयुक्तिविनिवेशिततत्स्वरूपं दृष्ट्वाभिनंद्य परितोषवशादवोचत् ॥६४॥ सत्यं यदात्थ विनयिन्मम याजुषी या शाखा तदंतगतभाष्यनिबंध इष्टः । तद्वार्त्तिकं मम कृते भवता प्रणेयं सच्चेष्टितं परहितैकफलं प्रसिद्धं ॥६५॥ तद्वत्त्वदीया खलु काण्वशाखा ममापि तत्रास्ति तदंतभाष्यं । तद्वार्त्तिकं चापि विधेयमिष्टं परोपकाराय सतां प्रवृत्तिः ॥६६॥ तत्रोभयत्र कुरु वार्त्तिकमार्तिहारि कीर्तिं च याहि जितकार्त्तिकचंद्रिकाभां । मा शंकि पूर्वमिव दुःशठवाक्यरोधो मद्वाक्यमेव शरणं व्रज मा विचारीः ॥६७॥ इत्थं स उक्तो भगवत्पदेन श्रीविश्वरूपो विदुषां वरिष्ठः । चकार भाष्यद्वयवार्त्तिके द्वे आज्ञा गुरूणां ह्यविचारणीया ॥६८॥ आज्ञा गुरोरनुचरैर्न हि लंघनीयेत्युक्त्वा तयोर्निगमशेखरयोरुदारं । निर्माय वार्त्तिकयुगं[6] निजदेशिकाय निःसीमनिस्तुलनधीरुपदीचकार ॥६९॥ *Sanandano* náma guror anujnayá bháshyasya ṭíkáṃ vyadhiteritaḥ parám । yatpúrvabhágaḥ kila *Panchapádiká*, tachchheshagá *Vṛittir* iti prathíyasí ॥ 70 ॥ Vyásarshisútranichayasya vivechanáya *ṭíkábhidhaṃ vijayaḍiṇḍimam* átmakírteḥ । nirmáya *Padmacharaṇo*[7] niravadyayuktidṛibdham prabandham akarod gurudakshiṇáṃ saḥ ॥ 71 ॥ आलोचयन्नथ तदानु गतिं ग्रहाणामूचे सुरेश्वरसमाह्वमुपह्वरे सः । पंचैव वत्स चरणाः प्रथिता इह स्युस्तत्रापि सूत्रयुगलद्वयमेव भूम्ना ॥७२॥ प्रारब्धकर्मपरिपाकवशात्पुनस्त्वं वाचस्पतित्वमधिगम्य वसुंधरायां । भव्यां विधास्यसितमां मम भाष्यटीकामाभूतसंलयमधिक्षिति सा च जीयात् ॥७३॥ इत्येवमुक्त्वाथ यतीश्वरोऽसावानंदगिर्यादिमुनीन्स हूत्वा । कुरुध्वमद्वैतपरान्निबंधानित्यन्वशान्निर्ममसार्वभौमः ॥७४॥ ते सर्वेऽप्यनुमतिमाप्य देशिकेंद्रोरानंदाचलमुखरा महानुभावाः । आतेनुर्जगति यथास्वमात्मतत्त्वांभोजार्कान्विशदतरान्निबंधान् ॥७५॥ 14. Padmapáda ad peragrandos locos sacros (tírthayátrá), Ṣankara ad visendam matrem moribundam proficiscitur (1–54). Padmapáda in regione australi haec sacraria adit: Kálahastíṣvaram (57), ubi Suvarṇamukharí fluvius; in Kánchíkshetra Ekámrádhíṣvaram Viṣvanátham, et Kalláleṣam[8] Lakshmíkántam adorat. Inde Puṇḍaríkapuram proficiscitur: पुंडरीकपुरमाययौ मुनिर्यत्र नृत्यति सदाशिवोऽनिशं । वीक्षते प्रकृतिरादिमा हृदा पार्वतीपरिणतिः शुचिस्मिता ॥६२॥ Ibi Ṣivagangátírtham. Idem quum, ad Rámasetum profecturus, apud

---

[1] °मुन्नीकृत° vel °मुक्त्नीकृत° MSS. Schol. uchchaiḥ kṛitam.

[2] नृत्यं च चक्रे E. I. H. 1960. नृत्यं तदानीं reliqui.

[3] अंके निधाय व्यसुमात्मजातं महाकुलौ हंत मुहुः प्ररुद्य । तदेकपुत्रौ द्विजदंपती स दृष्ट्वा दयाधीनतया शुशोच ॥२१॥ अपारमंचत्यथ शोकमस्मिन्नभूयतोच्चैरशरीरवाचा । 'जायेत संरक्षितुमक्षमस्य जनस्य दुःखाय परं दयेति' ॥२२॥ आकर्ण्य वाणीमशरीरिणीं तामसाविति व्याहरति स्म विज्ञः । 'जगत्त्रयीरक्षणदक्षिणस्य सत्यं तवैकस्य तु शोभते सा' ॥२३॥ इतीरयत्येव पतौ द्विजातेः । सुतः सुखं सुप्त इवोदतिष्ठत् । समीपगैः सर्वजनीनमस्य चारित्र्यमालोक्य विसिस्मिये च ॥२४॥ रम्योपशल्यं कृतमालसालरसालहिंतालतमालसालैः । सिद्धिस्थलं साधकसंसदां तन्मूकांबिकायां स मुनिर्जगाहे ॥२५॥

[4] Olim *Giri* appellatus?

[5] Commentarios ad Upanishadas significari puto.

[6] Schol. वेदांतयोस्तैत्तिरीयबृहदारण्यसंज्ञयोस्तयोर्भाष्ययोरुदारं वार्त्तिकद्वयं निर्माय.

[7] i. e. ex auctoris nostri sententia *Sanandana*.

[8] कल्लाकेशं A.

cognatos devertisset, ab avunculo, monotheismi adversario, libri ejus concremantur. *Panchapádí* postea a Ṣankara ex memoria restituitur[1]. Desinit caput in versibus: कविताकुशलोऽथ केरलक्ष्माकमनः कश्चन *Rájaṣekharákhyaḥ* । मुनिवर्यममुं मुदा वितेने निजकोटीरनिघृष्टपत्नखाग्रः ॥१७१॥ प्रथते किमु *náṭakatrayí* (cf. cap. 2.) सेत्यमुना संयमिना ततो नियुक्तः । अयमुत्तरमाददे प्रमादादनले साहुतितामुपागतेति ॥१७२॥ मुखतः पठितां मुनींदुना तां विलिखन्नेष विसिस्मियेऽथ भूपः । वद किं करवाणि किंकरोऽहं वरदेति प्रणमन्व्यजिज्ञपच्च ॥१७३॥ नृप *Kálaṭi*-námakágrahára-dvijakarmánadhikáriṇo 'dya ṣaptáḥ । भवतापि तथैव ते विधेया वत पापा इति देशिकोऽशिषत्तं ॥१७४॥ पद्मांघ्रौ प्रतिपद्य नष्टविवृतिं तुष्टे पुनः केरलक्ष्मापालो यतिसार्वभौमसविधं प्राप्य प्रणम्यांजसा । लब्ध्वा तस्य मुखात्स्वनाटकवराण्यानंदपाथोनिधौ मज्जंस्तत्पादपद्मयुग्ममनिशं ध्यायन्प्रतस्थे पुरीं ॥१७५॥

15. Ṣankara, Sudhanvane rege comite et adjutore Indiae regiones peragrat: अथ शिष्यवरैर्युतः सहस्रैरनुयातः स सुधन्वना च राज्ञा । ककुभो विजिगीषुरेष सर्वाः प्रथमं *Setum* उदारधीः प्रतस्थे ॥१॥ अभवत्किल तस्य तत्र *Ṣáktair* Girijárchákapaṭán madhuprasaktaiḥ । निकटस्थवितीर्णभूरिमोदस्फुटरिंखत्पटुयुक्तिमान्विवादः ॥२॥ स हि युक्तिभरैर्विधाय शाक्तान्प्रतिवाग्व्याहरणेऽपि तानशक्तान् । द्विजजातिवहिष्कृताननार्यानकरोल्लोकहिताय कर्मसेतुं ॥३॥[2] abhipújya sa tatra *Rámanátham*, saha *Páṇḍyaiḥ* svavaṣe vidháya *Cholán* । Draviḍánṣ cha, tato jagáma Kánchíṃ nagaríṃ Hastagirer nitambakánchím ॥4॥ सुरधाम स तत्र कारयित्वा परविद्याचरणानुसारि चित्रं । अपवार्य च तांत्रिकानतानीद्भगवत्याः श्रुतिसंमतां सपर्यां ॥५॥ निजपादसरोजसेवनायै विनयेन स्वयमागतानथांद्रान् । अनुगृह्य स Venkaṭáchaleṣam प्रणिपत्याप *Vidarbharájadháním* ॥6॥ अभिगम्य स भक्तिपूर्वमस्यां कृतपूजः क्रथकैशिकेश्वरेण । निजशिष्यनिरस्तदुष्टबुद्धीन्व्यदधाद्भैरवतंत्रसावलंबान् ॥७॥ Deinde in Karṇáta regionem proficiscitur, et ibi sectam Kápálikám[3] ad veram religionem perducit. Exinde in maris occidentalis viciniam proficiscitur: यतिराडथ तेषु तेषु देशेष्विति पाषंडपरान्विमथ्नन् । अपरांतमहार्णवोपकंठं प्रतिपेदे प्रतिवादिदर्पहंता ॥२९॥ Gokarṇae *Nílakanṭham* Ṣivaitam confutat, cujus *Haradatta* discipulus fuisse traditur[4]. तदनंतरमागमांतविद्यां प्रणतेभ्यः प्रतिपादयंतमेनं । हरदत्तसमाह्वयोऽधिगम्य स्वगुरुं संगिरते स्म नीलकंठं ॥३३॥ भगवन्निह शंकराभिधानो यतिरागत्य जिगीषुरार्यपादान् । स्ववशीकृतभट्टमंडनादिः सह शिष्यैर्गिरिशालये समास्ते ॥३४॥ इति तद्वचनं निशम्य सम्यग्ग्रथितानेकनिबंधरत्नहारः । *Ṣivatatparasútra*bháshyakartá प्रहसन्वाचमुवाच शैववर्यः ॥३५॥ यतिनामृषभेण नीलकंठं जितमाकर्ण्य मनीषिधुर्यवर्यं । सहसोदयनादयः कवींद्राः (i. e. *Udayana* et alii viri sapientes) परमं द्वैतमुपश्रकंपिरे स्म ॥७२॥ विषयेषु वितत्य नैजभाष्याण्यथ सौराष्ट्रमुखेषु तत्र तत्र । बहुधा विबुधैः प्रशस्यमानो भगवान् *Dváravatím* पुरीं विवेश ॥७३॥ भुजयोरतितप्तशंखचक्राकृतिलोहाहतसंभृतव्रणांकाः । शरदंडसहोदरोर्ध्वपुंड्रास्तुलसीपर्णसनाथकर्णदेशाः ॥७४॥ शतशः समवेत्य पांचरात्रास्त्वमृतं पंचभिदाविदां[5] वदंतः । मुनिशिष्यवरैरतिप्रगल्भैर्मृगराजैरिव कुंजराः प्रभग्नाः ॥७५॥ इति वैष्णवशैवशाक्तसौरप्रमुखानात्मवशंवदान्विधाय । अतिवेलवचोझरीनिरस्तप्रतिवाद्य् *Ujjayiním* पुरीमयासीत् ॥७६॥ Ibi Bháskaram[6] refutat (140). Inde in Avanti terraṃ proficiscitur: स कथाभिरवंतिषु प्रसिद्धान्विबुधान् *Báṇa-Mayúra-Daṇḍi*-mukhyán । शिथिलीकृतदुर्मताभिमानान्निजभाष्यश्रवणोत्सुकांश्चकार ॥१४१॥, inde ad Báhlikas, ubi Jainarum placita refutat (155). इति माध्यमिकेषु भग्नदर्पेष्वथ भाष्याणि स नैमिषे वितत्य । दरदान्भरतांश्च शूरसेनान्कुरुपांचालमुखान्बहूनजैषीत् ॥१५६॥ पटुयुक्तिनिकृतसर्वशास्त्रं गुरुभट्टोदयनादिकैरजय्यं[7] । स हि *Khaṇḍanakára*-múḍhadarpam बहुधा व्युद्य वशंवदं चकार ॥१५७॥ तदनंतरमेष Kámarúpán अधिगत्याभिनवोपशब्दगुप्तं[8] । अजयत्किल Ṣáktabháshyakáraṃ स च भग्नो मनसेदमालुलोचे ॥१५८॥ निगमाब्जविकाशिबालभानोर्न समोऽमुष्य विलोक्यते त्रिलोक्यां । न कथंचन मद्वशंवदोऽसौ तदमुं दैवतकृत्यया हरेयं ॥१५९॥ इति गूढमसौ विचिंत्य पश्चात्सह शिष्यैः सहसा स्वशाक्तभाष्यं । परिहृत्य जनापवादभीत्या यतिनः शिष्य इवान्ववर्ततैषः ॥१६०॥ निजशिष्यपदं गतानुदीच्यानिति कृत्वाथ विदेहकौशलाद्यैः । विहितापचितिस्तथांगवंगेष्वयमास्तीर्य यशो जगाम गौडान् ॥१६१॥ abhibhúya *Murárimiṣra*varyaṃ sahasá cha-*Udayanaṃ* vijitya váde । abhibhúya cha *Dharmaguptamiṣram* स्वयशः प्रौढमगाययत्स गौडान् ॥१६२॥ 16. Abhinavagupta (J. I.?) fascinante Ṣankara morbo quodam desperato (bhagandara) afficitur, cui Padmapáda adhibitis precibus mysticis medetur (1–32): अथ यदा जितवान्यतिशेखरोऽभिनवगुप्तमनुत्तममांत्रिकं । स तु तदापजितो यतिगोचरं हतमनाः कृतवानपगोरणं ॥१॥ स ततोऽभिचचार मूढबुद्धिर्यतिशार्दूलममुं प्ररूढरोषः । अचिकित्स्यतमो भिषग्भिरस्मादजनिष्टास्य भगंदराख्यरोगः ॥२॥ अचिकित्स्यभगंदराख्यरोगप्रसरच्छोणितपंकिलस्य शाट्याः । अजुगुप्स्यविशोधनादिरूपां परिचर्या-

[1] ऐतिह्यमाश्रित्य वदंति चैव तदेव मूलं मम भाषणेऽपि ॥११६॥ Nescio an ex hac fabula, librum a recentiore quodem auctore retractatum esse, colligendum sit.

[2] एवं सेतुं प्रति प्रस्थितेन तत्र प्रस्थाने *Tulábhaváni*-nikaṭasthánám parájayaṃ saṃkshepeṇa pradarṣya etc. Schol.

[3] Pontifex eorum *Krakacha* fuisse dicitur.

[4] Ibidem hymnum Bhujanga metro usus scripsisse dicitur.

[5] Schol. अमृतं मोक्षं पंचभिदाविदां जीवेश्वरभेदो, जीवानां परस्परभेदो, जीवानामचितां भेद, ईश्वरस्याचितां भेदोऽचितां च परस्परभेद etc.

[6] Verba ejus: प्रशमिंस्त्वदुदीरितं न युक्तं 'प्रकृतिर्जीवपरात्मभेदिकेति'। न भिनत्ति जीवगेशगा वोभयभावस्य तदुत्तरोद्भवत्वात् ॥९४॥

[7] Guru = Prabhákara.

[8] i. e. Abhinavagupta.

मङ्क्तास्य तोटकार्यः ॥३॥ Ṣankarae cum Gauḍapáda colloquium (33–53). Adversariis et obstaculis omnibus summotis, Ṣankara summam eloquentiae sedem ascendit. Quae res narratione pulcherrima traditur: अत्रांतरेऽश्रूयत लोकवार्त्ता ॥५४॥ जंबूद्वीपं शस्यतेऽस्यां पृथिव्यां तत्राप्येतन्मंडलं भारताख्यं । काश्मीराख्यं मंडलं तत्र शस्तं यत्रास्तेऽसौ शारदा वागधीशा ॥५५॥ द्वारैर्युक्तं मांडपैस्तच्चतुर्भिर्देव्या गेहं यत्र सर्वज्ञपीठं । यत्रारोहे सर्वविसज्जनानां नान्ये सर्वे यत्प्रवेष्टुं क्षमंते[1] ॥५६॥ प्राच्याः प्राच्यां पश्चिमाः पश्चिमांतां ये चोदीच्यास्तामुदीच्यां प्रपन्नाः । सर्वज्ञास्तां द्वारमुद्घाटयंतो दाक्षा नद्धं नो तदुद्घाटयंति[2] ॥५७॥ वार्त्तामुपश्रुत्य स दाक्षिणात्यो मानं तदीयं परिमातुमिच्छन् । काश्मीरदेशाय जगाम हृष्टः श्रीशंकरो द्वारमपावरीतुं ॥५८॥ द्वारं पिनद्धं किल दाक्षिणात्या न संति विद्वांस इतीह दक्षाः । तां किंवदंतीं विफलां विधातुं जगाम देवीनिलयाय हृष्यन् ॥५९॥ 'वादिव्रातगजेंद्रदुर्मदघटादुर्गर्वसंकर्षणः श्रीमच्छंकरदेशिकेंद्रमृगराडायाति सर्वार्थवित् । दूरं गच्छत वादिदुःसहतरः[3] संन्यासदंष्ट्रायुधो वेदांतोरुवनाश्रयस्तदपरं द्वैतं वनं भक्षति ॥६०॥ करटतटांतवांतमदसौरभसारभरस्खलदलिसंभ्रमत्कलभकुंभविजृंभिबलः । हरिरिव जंबुकावलिमुपात्तमदान्कुजनानपि खलु नाक्षिगोचरयतीह यतिर्हंतकान्' ॥६१॥ संश्रावयन्नध्वनि देशिकेंद्रः श्रीदक्षिणद्वारभुवं प्रपेदे । कपाटमुद्घाट्य निवेष्टुकामं ससंभ्रमं वादिगणो न्यरौत्सीत् ॥६२॥ अथाब्रवीद्वादिगणः स देशिकं किमर्थमेवं बहुसंभ्रमक्रिया । यदत्र कार्यं तदुदीर्यतां शनैर्न संभ्रमः कर्तुमलं तदीप्सितं ॥६३॥ यः कश्चिदेतीति परीक्षितुं चेद्वेदाखिलं नाविदितं ममाण्वपि । इत्थं भवान्वक्ति समुन्नतश्चो दत्वा परीक्षां व्रज देवतालयं ॥६४॥ षड्भाववादी[4] कणभुक्श्रुताश्रयः पप्रच्छ तं स्वीयरहस्यमेकं । 'संयोगभाजः परमाणुयुग्माज्जातं च सूक्ष्मं द्व्यणुकं मतं नः ॥६५॥ यत्स्यादणुत्वं तदुपाश्रितं तज्जायेत कस्माद्वद सर्वविच्चेत् । नो चेत्प्रभुत्वं तव वक्तुमेतत्सर्वज्ञभाषा विहिता कथं ते' ॥६६॥ 'या द्वित्वसंख्या परमाणुनिष्ठा सा कारणं तस्य गतस्य,' मात्रा[5] । इतीरिते तद्वचनं प्रपूज्य स्वयं न्यवर्तिष्ट कणादलक्ष्मीः ॥६७॥ तत्रापि नैयायिक आत्तगर्वः, 'कणादपक्षाच्चरणाक्षपक्षे[6] । मुक्तेर्विशेषं वद सर्वविच्चेन्नो चेत्प्रतिज्ञां त्यज सर्वविच्वे' ॥६८॥ 'अत्यंतनाशे गुणसंगतेर्या स्थितिर्नभोवत्कणभक्षपक्षे । मुक्तिस्त्वदीये चरणाक्षपक्षे सानंदसंवित्सहिता विमुक्तिः ॥६९॥ पदार्थभेदः स्फुट एव[7] सिद्धस्तथेश्वरः सर्वजगद्विधाता' । स ईशवादीत्युदितेऽभिनंद्य नैयायिकोऽपि न्यवृतद्विरोधात् ॥७०॥ तं कापिलः प्राह च 'मूलयोनिः किं वा स्वतंत्रा, चिदधिष्ठिता वा । जगन्निदानं वद सर्वविस्त्वान्नो चेत्प्रवेशस्तव[8] दुर्लभः स्यात्' ॥७१॥ 'सा विश्वयोनिर्बहुरूपभागिनी स्वयं स्वतंत्रा त्रिगुणात्मिका सती । इत्येव सिद्धांतगतिस्तु कापिली, वेदांतपक्षे परतंत्रता मता' ॥७२॥ ततो नदंतो न्यरुणन्सगर्वा 'दत्वा परीक्षां व्रज धाम देव्याः' । बौद्धास्तथा संप्रथिताः पृथिव्यां वाह्यार्थविज्ञानकशून्यवादैः ॥७३॥ 'वाह्यार्थवादो द्विविधस्तदंतरं वाच्यं विविक्षुर्यदि देवतालयं । विज्ञानवादस्य च किं विभेदकं भवन्मताद्ब्रूहि ततः परं व्रज' ॥७४॥ 'सौत्रांतिको वक्ति हि वेद्यजातं लिंगाधिगम्यं, त्वितरोऽक्षिगम्यं[9] । तयोस्तयोर्भंगुरता विशिष्टा, भेदः कियान्वेदनवेद्यभागी ॥७५॥ विज्ञानवादी क्षणिकत्वमेषामंगीचकारापि बहुत्वमेषः । वेदांतवादी स्थिरसंविदेकत्वंगीचकारेति महान्विशेषः' ॥७६॥ अथाब्रवीद्दिग्वसनानुसारी 'रहस्यमेकं वद सर्वविच्चेत् । यदस्ति कायोत्तरशब्दवाच्यं तत्किं मतेऽस्मिन्वद देशिकाशु' ॥७७॥ तत्राह देशिकवरः 'शृणु रोचते चेज्जीवादिपंचकमभीष्टमुदाहरंति । तच्छब्दवाच्यमिति जैनमते प्रशस्ते यद्यस्ति बोद्धुमपरं कथयाशु तन्मे' ॥७८॥ दत्तोत्तरे वादिगणे तु वाद्ये बभाण कश्चित्किल जैमिनीयः । 'शब्दः किमात्मा वद जैमिनीये द्रव्यं गुणो वेति, ततो व्रज त्वं' ॥७९॥ 'नित्या वर्णाः सर्वगाः श्रोत्रवेद्या यत्तद्रूपं शब्दजालं च नित्यं । द्रव्यं व्यापीत्यब्रुवञ्जैमिनीया' इत्येवं तं प्रोचिवान्देशिकेंद्रः ॥८०॥ शास्त्रेषु सर्वेष्वपि दत्तवंतं प्रत्युत्तरं तं समपूजयंस्ते । द्वारं समुद्घाट्य ददुश्च मार्गं ततो विवेशांतरभूमिभागं ॥८१॥ पाण्या सनंदनमसाववलंब्य विद्याभद्रासनं तदधिरोढुमनाश्चचाल । अत्रांतरे विधिवधूर्विबुधाग्रगण्यमाचार्यशंकरमवोचदनंगवाचा ॥८२॥ सर्वज्ञता तेऽस्ति पुरैव, यस्मात्सर्वत्र पर्यैक्षि भवान्, न चेत्ते । विरिंचिरूपांतरविश्वरूपः शिष्यः कथं स्यात्प्रथिताग्रणीः सः ॥८३॥ सर्वज्ञतैकैव भवेन्न हेतुः पीठाधिरोहे, परिशुद्धता च । सा तेऽस्ति वा नेति विचार्यमेतत्तिष्ठ क्षणं त्वं कुरु साहसं मा ॥८४॥ त्वं चांगनाः समुपभुज्य कलारहस्यप्रावीण्यभाजनमभूर्यतिधर्मनिष्ठः । आरोढुमीदृशपदं कथमर्हता ते, सर्वज्ञतेव विमलत्वमपीह हेतुः ॥८५॥ 'नास्मिञ्छरीरे कृतकिल्बिषोऽहं जन्मप्रभृत्यंब न संदिहेऽहं । व्यधायि देहांतरसंश्रयाद्यन्न तेन लिप्येत हि कर्मणान्यः' ॥८६॥ इत्थं निरुत्तरपदां स विधाय देवीं सर्वज्ञपीठमधिरुह्य ननंद सभ्यः । संभावितोऽभवदसौ विबुधैश्च वाण्या गार्ग्या कहोलमुखैरिव याज्ञवल्क्यः ॥८७॥

In Badarikáṣrama[10] et Kedára moratus, Ṣankara divinam Ṣivae formam recuperat[11].

[1] Sensus hic videtur esse: 'Quod solium qui ascenderit, in omnium ingenuorum numero πάνσοφος declarabitur; minus doctos alii omnes ne in vestibulum quidem templi introire patiuntur.'

[2] 'Viri ex australi regione oriundi hucusque portam suam non aperuerunt.'

[3] दुःशठगजाः B. C.

[4] द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाः षट् भावाः ।

[5] मात्रा ज्ञात्रा ।

[6] चरणाक्ष = अक्षपाद = गौतम ।

[7] Gautamam veritatis cognoscendae instrumenta sedecim posuisse constat.

[8] चेद्विशेषस्तव omnes praeter B.

[9] इतरो वैभाषिकः ।

[10] एवं प्रकारैः किल कल्मषघ्नैः शिवावतारस्य शुभैश्चरित्रैः । द्वात्रिंशत् (i. e. anni) अत्युज्ज्वलकीर्तिराशेः समाव्यतीयुः किल शंकरस्य ॥९६॥

[11] His diebus quum libellus: '(Ellis.) *Dissertation the second. On the Malayálma language:*' inscriptus, in manus meas incidisset, in p. 28. hanc sententiam inveni: 'where (i. e. in Keralotpatti libro) it is stated, that, in consequence of the refusal of the Brahmans to attend his mother's obsequies, he (Ṣankara) burned her in his own house, which has since become a general practice throughout Malayalam.' Cf. Mádhava. Lib. XIV: स्वयमेव चिकीर्षुरेष मातुश्चरमं

Desunt in hoc codice disticha 97–107. capitis ultimi:
Auctor Anantánandagiris librum in usum suum ita convertit, ut permulta omiserit sive transposuerit, alia brevissime tractaverit, alia poetica licentia exornaverit et amplificaverit. A veritate hoc opus longius recedit, quam Ananta, quamquam nonnulla ex alio quodam fonte hausta esse videntur. Capita tria quatuorve ad philosophiam Vedánticam accuratius cognoscendam satis utilia erunt. Quae miracula Ṣankarae tribuuntur, nescio an Evangelii imitatione conficta sint. Multa certe in Ṣankarae vita sunt, qualis et nostro et Anantae libro traditur, quae suspicionem moveant, a Christo nonnulla in monotheismi Indici propugnatorem, corrupte quidem et ad superstitiones ethnicas accomodate, translata esse. Quae res investigatione accuratiore digna est.

Haec voluminis pars seculo superiore medio satis accurate exarata est. Fol. १०. (2, 84–3, 10.) desideratur. (Wilson 348b.)

627.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 287. Long. 13½. Lat. 6½. Linn. 12–16.

Sankshepaṣankarajayas, cum *Dhanapatis*, Rámakumárae filii, Bálagopálatírthae discipuli, commentario, *Ṣankarácháryavijayaḍinḍima* appellato. (B.) Commentarius ab his distichis incipit, quae emendata subjeci: श्रीमद्विघ्नश् etc. ॥१॥

Numaḥ *ṣrí-Bálagopálatírthán Vyásamukhán* munín ।
Vighṇahartṛín *Gaṇeṣádín* paṇḍitánṣ cha vimatsarán ॥2॥
Vyákhyánarahitasyásya vyákhyánam Ḍinḍimábhidham ।
Kriyate svíyabodháya, pramádaḥ kshamyatám budhaiḥ ॥3॥

Dhanapatim hanc operam anno 1799 absolvisse, ex his epilogi verbis patet:

पांडवेष्वहितारेशप्रमिते शुभवत्सरे ।
श्रावणे सितपंचम्यां सिंहे सिद्धो गुरावयं ॥

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यबालगोपालतीर्थश्रीपादशिष्यसारस्वतज्ञात्यंतर्गतदत्तवंशावतंसरामकुमारसूनुधनपतिसूरिविरचिते श्रीमच्छंकराचार्यविजयडिंडिमे षोडशः सर्गः ॥ Res faciliores satis accurate expedit, difficiliorum explicationem ab ejus aevi homine frustra quaeras. Passim locos integros ex Anandagiris opere, et simili quadam Ṣankarae vita, necnon e hymnis Ṣankarae tributis excerpsit. Idem auctor *Vidyáratnákaram* (E. I. H. 343. 344), encyclopaediam literarum Sanskriticarum, in *Colebrooki* usum, ex operibus vulgatis sine ulla crisi compilavit.

Codex post annum 1820 exaratus est. (Mill 19.)

628.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 96. Long. 16. Lat. 5. Linn. 8.

Sankshepaṣankarajayas. (C.)

Idem liber in codd. E. I. H. 441. 724 (fragm.). 734 (cum Dhanapatis commentario, anno 1802 exarato). 1960 exstat. Quorum in codicum numero noster A. et cod. E. I. H. 441. textum exhibere videntur corruptelis minimis foedatum.

In cod. E.I.H. 1960. tertium *Ṣankaravijaya* inscriptum opus reperitur. Idque capita 32. continens et metro vulgari compositum dialogi forma a *Chidvilása* yatíndra cum *Vijnánakanda* tapodhanendra communicatur. Incipit: अस्तु स्वस्तिकृते वस्तु निस्तुलानंदनिर्भरं । वस्तु वा शांकरं नः स्तादीप्सितार्थसमृद्धये ॥१॥ Uter liber recentior sit, hujus loci non est quaerere; id solum monuisse velim, ab utroque auctore Ṣankaram frequentissime *deṣikendram* nuncupari, quae appellatio neque ab Ánandagiri usurpari, et ritus Tántricos olere videtur [1]. Codex e libris Johannis Taylor provenit, ideoque in Deccan regione (Godátaṭe) exaratus est.

Manuscriptum nostrum post annum 1820 exaratum est. (Mill 6.)

629.

Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 126. Long. 13. Lat. 8. Linn. 12–15.

Vidvanmodataranginí (fluvius sapientium animis delicias afferens) liber a *Rámadeva*, *Chiranjíva* cognomen gerente, *Rághavendrae* filio, Káṣínáthae nepote, scriptus et in octo capita (taranga) divisus. Primum, collato Weberi Catal. p. 158 sqq. paulum emendatum, subjunxi: तमोगुणविनाशिनी सकलकालमुद्योतिनी धरातलविहारिणी जडसमाजविद्वेषिणी । कलानिधिसहायिनी लसदलोलसौदामिनी मदं-

---

कर्म समाजुहाव बंधून् । किमिहास्ति यतेस्तवाधिकारः कितवेत्येनममी निनिंदुरुच्चैः ॥४६॥ अनलं बहुधार्थितापि तस्मै वत नादत्त च बंधुता तदीया । अथ कोपपरीवृतांतरोऽसावखिलांस्तानशपच्च निर्ममेंद्रः ॥४७॥ संचित्य काष्ठानि च शुष्कवंति गृहोपकंठे धृततोयपात्रः । स दक्षिणे दोष्णि ममंथ वह्निं ददाह तां तेन च संयतात्मा ॥४८॥ न याचिता वह्निमदुर्यदस्मै शशाप तान्स्वीयजनान्सरोषः । इतः परं वेदबहिष्कृतास्ते द्विजा यतीनां न भवेच्च भिक्षा ॥४९॥ गृहोपकंठेषु च वः श्मशानमद्यप्रभृत्यस्त्विति तान्सशाप । अद्यापि तद्देशभवा न वेदमधीयते नो यतिनां च भिक्षा ॥५०॥ तदाप्रभृत्येव गृहोपकंठेष्वासीच्छ्मशानं किल हंत तेषां । महत्सु धीपूर्वकृतापराधो भवेत्पुनः कस्य सुखाय लोके ॥५१॥

[1] Nam quod *deṣika* per se magistrum (guru) significare dicitur, id nescio an ab angusti judicii lexicographis proficiscatur.

तरवलंबिनी भवतु कापि कादंबिनी ॥१॥ *Daksho* दक्षोपमेयः समजनि जनितारंभसंभावनीयो रक्षोविक्षोभभीतः प्रथितजनपदो रक्षितो येन Gauḍaḥ । तस्याशीर्वाददूर्वादलकलितशिखो भूपतेर्यज्ञयूपः संजातोऽनेकशाखः स्फुटमिव निगमो व्यासतो व्यासमाप्तः ॥२॥ क्रियादक्षस्य दक्षस्य *Ráḍhápura*nivásinaḥ । सौजन्यजनिता कीर्तिर्गौडदेशमपूरयत् ॥३॥ तस्य काश्यपगोत्रस्य कश्यपस्येव संततिः । प्रचुरा गौडदेशीयकुलीनाग्रसराभवत् ॥४॥ ब्राह्मण्याचारधाराचरणरसवशो हंसरूपोऽस्य वंशे *Káṣínáthá*bhidhánaḥ[1] समजनि विनतो गोषु च ब्राह्मणेषु । येनानीय प्रयत्नाद्द्विजचरणरजो मूर्ध्नि विन्यस्तमात्रं पुत्रादेरत्र सिद्धौषधमिव सहसानेकरोगाञ्जहार ॥५॥ सामुद्रिके सोऽथ समुद्रकल्पः *Sámudrikácharya* इति प्रसिद्धिं । लेभे नृणामाकृतिदर्शनेन फलं वदन्भूतभविष्यदादि ॥६॥ अथ तस्य त्रयः पुत्रा जाताः पितृपरायणाः । *Rájendro*, *Rághavendraṣ* cha, *Maheṣaṣ* चेति ते क्रमात् ॥७॥ तेषामेष गुणोत्तरः समजनि ṣrí-*Rághavendraḥ* कृती बाल्ये यं समुदीक्ष्य लक्षणयुतं तातोऽनुरक्तोऽभवत् । लेभे षोडशवार्षिकः कृतिमतामानंदवृंदांकुरो *Bhaṭṭácháryaṣatávadhána*-padavíṃ यस्तीर्णविद्यार्णवः ॥८॥ बाल्येऽधीत्य समस्तशास्त्रमभितः *Siddhánta-vágíṣa-to* वागीशप्रतिमो बभूव विजयी वादेषु विद्यावतां । यस्यास्वाद्य सरस्वतीरससुधाधारैकसारा गिरो मूर्धांदोलनशालिनो हि कवयो गायंति नित्यं यशः ॥९॥ एकैकमेकैककविप्रयुक्तं श्लोकस्थितं वर्णमपव्यवस्थं । आकर्ण्य तत्संख्यमथ प्रयुंक्ते स्वयंकृतश्लोकगतं च वर्णं ॥१०॥ रीत्यानया श्लोकशतं कवीनां शतस्य निर्वर्त्यवधारयित्वा । समस्यया पूर्तिमतीमथैतां स्वयंकृतश्लोकशतीं तथैव ॥११॥ अतोऽभिधानेन शतावधानो बभूव लोके विदितप्रभावः । अनन्यसाधारणशक्तिशाली संख्यावतां संसदि माननीयः ॥१२॥ श्रुत्यर्थसार्थानवबोधहेतोर्मोहांधकारे पततां चिराय । संचारहेतोर्विविधक्रियायै *Mantrárthadípaṃ* कृतवान्कृती यः ॥१३॥ नानाव्यवस्थाभ्रमवंतमंतर्विद्वद्विचारोच्छलदुत्तरंगं । yaḥ *Kálatattvárṇavam* uttarítuṃ *Rámaprakáṣaṃ* nibabandha *setum* ॥14॥ यस्य च कविद्वयकृतमेतच्छ्लोकद्वयं ।

1. Ahaṃ *Hariharaḥ* siddher avilambasarasvatíḥ ।[2]
   Sákshách *Chhatávadhánas* tvam avatírṇá Sarasvatí
2. Puṃrúpádaraṇí[3] sákshád avatírṇá Sarasvatí । [॥15॥
   Jitaḥ[4] *Ṣatávadhánо* 'to Vishṇunápi na jishṇuná
Kiṃ cha । [॥16॥
   Adhíyánam uddiṣya chádhyápako yam
      Bhavánandasiddhántavágíṣa úche ।
   'Ayaṃ ko 'pi devo 'navadyátividyá-
      chamatkáradharám apárám bibharti' ॥17॥[5]

[1] Káṣínátho '*shṭamo* '*smát* Cod. Berol.

[2] °sarasvatí MS.

[3] Sic MSS.

[4] जातः MS.

[5] Bhujangaprayáta.

तस्मादहं समुत्पन्नो महापुरुषतः पुमान् । धामैकनिधितः सूर्यात्किरणैककणो यथा ॥१८॥ विचार्य तारकं चक्रं पिता मे करुणापरः । मन्नाम *Rámadeveti* कृतवान्नामकर्मणि ॥१९॥ नाम्नैव संबोध्य जनः कथायां यदेवमाकारयिता[6] तदाशीः । ततोऽग्रजो मामतिवत्सलत्वाच्चिरंचिरंजीवतया जुहाव ॥२०॥ सोऽहं पुरः समधिगत्य पितुः प्रसादं ब्रह्मैकतां गतवतः शिवराजधान्यां । यत्नादधीतमनधीतमथापि शास्त्रमध्यापयामि निभृतं निपुणं विचार्य[7] ॥२१॥ *Nyáyádiṣástreshu* mayá kṛitá ye *kávyeshu* ye vá ruchiraprabandháḥ । bhavanti vidyásu cha yásu yásu ye बुधास्तत्परितोषकास्ते ॥२२॥ संप्रत्यसौ सर्वमहीश्वराणामपंडितानामपि सन्मतीनां । विलासहेतोरथ पंडितानां विरच्यते कोऽपि मया प्रबंधः ॥२३॥ पुनः पुनः पंडितमंडलीं तां याचे यया भूरपि मंडितेयं । मात्सर्यमुत्सृज्य कृतिं ममैतां सर्वे भवंतोऽपि विलोकयंतु ॥२४॥ जाने कदाचिदपि नैव शिवस्वरूपात्तातात्परं परमदैवतमन्यदत्र । तस्मादिमां कृतिमिहास्य तरंगिणीत्वे पाद्याय तच्चरणयोः परिकल्पयामि ॥२५॥ एतां मदीयामवगाह्य सम्यक्तरंगिणीं शुद्धधियो मनुष्याः । विद्यार्णवालोडनमंतरेण भवंतु *Shaṭṣástramata*-pravíṇáḥ ॥26॥ द्वैताद्वैतमतादिनिर्णयविधिप्रोद्बुद्धबुद्धिः श्रुतो भट्टाचार्यशतावधान इति यो गौडोद्भवोऽभूत्कविः । विद्वन्मोदतरंगिणी ननु चिरंजीवेन तज्जन्मना शास्त्रे या रचितोचितः प्रथमकस्तस्यास्तरंगो गतः ॥२७॥

इति महामहोपाध्यायश्रीचिरंजीवभट्टाचार्यकृतविद्वन्मोदतरंगिण्यां प्रथमस्तरंगः ॥१॥

Argumentum libri, systematum philosophicorum et religiosorum expositionem popularem, hic illic salibus aspersam, continentis, *Fr. Windishmann* in libro Münchener Gelehrte Anzeigen 1844. XVIII. p. 581 sqq. breviter et dilucide enarravit. Partem libri, tar. II. III. VIII. Kali-Krishna Bahadur anno 1832 et 1834, sententiis et distichis nonnullis praetermissis, edidit et Anglice se vertisse professus est. De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 158.

Tar. I. fol. 6^b; II. fol. 20^b; III. fol. 30^b; IV. fol. 47^b; V. fol. 61^b; VI. fol. 72^b; VII. fol. 97^b; VIII. fol. 125^b.

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est. (MILL 41.)

[6] यदेतमाका° MSS.

[7] 'Equidem quum praesentem patris favorem mihi conciliaverim, qui Váráṇasiae cum numine conjunctus est, diligenter doctrinas, quas (ab eo) edoctus sum, aliasve quas non edoctus sum, trado, rebus obscuris cum sollertia perpensis.' Metri ratione respecta, equidem verba: ब्रह्मैकतां गतवतः शिवराजधान्यां de 'Rághavendra in urbe Benares mortuo' intellexerim; *Windishmann* vero Ṣivarájadhányám vocabulum in alteram distichi partem tractum ad *Rámadevam* Benaris magisterium exercentem retulit.

N. JURISPRUDENTIA (DHARMA).

A. DHARMASASTRA.

630.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 47. Long. 11½. Lat. 6. Linn. 10, 11.

Dharmaṣástram, legum codex, vulgo *Yájnavalkyae* tributus, antiquitate Mánavadharmaṣástrae proximus. Caput primum de moribus et cerimoniis (áchára), secundum de jure civili (vyavahára), tertium de piamentis (práyaṣchitta) agit.

Codex noster cum Chambersiano 346, nunc Berolini adservato, tantopere consentit, ut ex eodem fonte utrumque derivatum esse facile appareat. Cujus rei probandae causa varias lectiones distichorum primi libri 1–150. cum Stenzleri textu collatorum excerpsi.

5. प्रवर्तकाः. 10. निषेकाद्याः. 18. अंतर्जानु. 23. पूर्विकां. 24. स प्रोक्ष्य. 29. भैक्ष्यं. 31. अपोशान. 32. आद्यात्. 37. षाडशाद्वाद्वा. 47. अधीयीत. 56. नैतन्मम. 59ª. यज्ञस्थऋत्विजे. 59ᵇ. उत्तरजश्च. 62. वेतने. 66. दंड्यो. Ibid. दूषयंस्तां. 71. गंधर्वाश्च. 79. चतस्रस्तु. 82. भूषणच्छादनैः. 85ª. पुत्राश्च. 85ᵇ. स्वातंत्र्यं न. 87. इह. 88. विनेतराः. 89. वृतवर्ती. 97. पंचमे सप्तमेऽपि वा. 98. प्रकुर्वीत. Ibid. पूर्विकां. Post distichon 89. haec sequuntur:

> कंटकिक्षीरवृक्षोत्थं द्वादशांगुलिसंमितं ।
> कनिष्ठकाग्रवत्स्थूलं पर्वार्धकृतकूर्चिकं ।
> दंतधावनमुद्दिष्टं जिह्वोल्लेखनिका तथा ।

99. अवगच्छेत्. 101. अध्यात्मिकां. 106. अपोशान. 108. सत्कृत्य भिक्षा दातव्या भिक्षवे. 109. सत्क्रियान्वासनं. 113. नातितृप्तोऽथ. 115. चोत्थाय. 119. कुसीदकृषि. 124. स हि सोमं. 125. पशुं. 132. वार्धुषी. 136. वर्ज्यै. Ibid. सर्वमंत्रं. 137. निःक्षिपेत्. 143. यथोत्तरं द्वि post वहिः. 144. तथा pro मृते. 146. च pro वा. 147. कृतांतरे. 148. श्मशाने.

Distichorum omnium numerus in hoc codice 1058. In fine haec adduntur, emendatis emendandis a me exscripta:

> विप्रैरेतद्विशेषेण धार्यं वाजसनेयकैः ।
> इच्छद्भिर्धर्ममतुलमिह लोके परत्र च ॥५०॥
> यदवाप्तं मया देवादादित्याद्वै सनातनात् ।
> तद्वः सर्वमिदं प्रोक्तं श्रुतिस्मृत्यभिसंज्ञितं ॥५१॥
> निःश्रेयसकरं नृणां शास्त्रं देवाभिपूजितं ।
> ज्ञात्वा ये च व्यवस्यंति ते नेहायांति वै पुनः ॥५२॥
> निर्जित्य वाजसनेयानृषीन्सर्वानुपस्थितान् ।
> गावो येनाहृतास्तस्मै नमोऽस्तु ब्रह्मरातये ॥५३॥
> अध्यापयितुं संक्षिप्तं शास्त्रं बुद्धिविवर्धनं ।
> अतुलं छंदसि हैतद्याज्ञवल्क्येन भाषितं ॥५४॥[1]
> सर्वपापहरं पुण्यं सुप्रसन्नं समंजसं ।
> श्लोकानामपि विज्ञेयं सहस्रं च शताधिकं ॥५५॥ etc.
> प्रकाशिता येन यजूंषि लोके भृगोः सकाशात्तपसः प्रभावात् ।
> तं याज्ञवल्क्यं ककुदं मुनीनां नमस्करोम्यार्तिहरं मुनींद्रं ॥

Editio praestantissima cum versione accurata Germanica a *Stenzler* anno 1849 Berolini edita est. Quam versionem Roer et Montriou in libro: 'Hindu law and judicature from the Dharma-ṣástra of Yájnavalkya. Calcutta, 1859. 8°.' Anglice reddiderunt.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (MILL 55.)

631.

Foll. 217ᵇ. Hoc folium, quod literatura Bengalica hoc seculo ineunte exaratum est, laeva numero ২৯, dextra ৭৪. signatum, *Mitáksharae*, a *Vijnáneṣvara* scriptae, fragmentum continet, quo Yájnavalkyae distichon 2, 127. explicatur. (WILSON 163ᵈ.)

632.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 354. Long. 13½. Lat. 5. Linn. 9.

Continetur hoc codice commentarius ad secundum *Mitáksharae*, a Vijnáneṣvara compositae, caput, quo jus forense tractatur. Qui commentarius subscriptione a *Lakshmídeví* compositus esse dicitur. In folio 1ª. vero titulus *Mitáksharáṭíká Bálambhaṭṭí* inscriptus est. Incipit: पूर्वत्रांते दुष्टदंडस्य शिष्टरक्षणस्य विधानादन्वयव्यतिरेकाभ्यां पालनाधिकारिणाहरहर्व्यवहारदर्शनं कर्त्तव्यमित्युक्तं तस्य व्यवहारस्य स्वरूपप्रकारेतिकर्तव्यताकांक्षायामयमध्याय इत्याहाभिषेकादीति.

In fine haec leguntur: इति श्रीमन्मिताक्षराव्याख्याने महादेवभट्टात्मजोमांगजवैद्यनाथाद्धांगभूत्तनालकृष्णाजनिपापगुंपाख्यश्रीलक्ष्मीदेवीविरचिते लक्ष्म्यभिधे व्यवहारप्रकरणं संपूर्णः ॥ Quae verba, quamvis corrupta, opus post medium seculum duodevicesimum compositum esse probant.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (WILSON 160.)

633.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 155. Long. 16. Lat. 3½. Linn. 6.

Continetur hoc codice *Subodhiní*, commentarius brevis ad Vijnáneṣvarae Mitáksharám a *Viṣveṣara* (bhaṭṭa-

[1] i. e. 'Hic legum codex praestantissimus, animi incrementum, ut docendo inserviret, a Yájnavalkya metrice in compendium redactus est.'

Viṣveṣvara) Peṭṭibhaṭṭae et Ambikae filio, e Kauṣika gente oriundo, compositus. (A.) Incipit:

नमः सकलकल्याणभाजनाय पिनाकिने ।
नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरां नमः ॥१॥
पेट्टिभट्टात्मजः श्रीमान् भट्टविश्वेश्वरः सुधीः ।
व्याख्यां मिताक्षराख्यायाः कुरुतेऽयं सुबोधिनीं ॥२॥
मतिर्येषां शास्त्रे प्रकृतिरमणीया, व्यवहृतिः
परा, शीलं श्लाघ्यं, जगति ऋजवस्ते कतिपये ।
चिरं चित्ते तेषां मुकुरतलभूते स्थितिमिया-
दियं *Vyásáraṇyapravaramuniṣishyasa* भणितिः ॥३॥

पूर्व्वाध्यायान्ते राजधर्म्मकथनप्रस्तावेन दुष्टेषु दण्डविधानाच्छिष्टेषु परिपालनविधानादन्वयव्यतिरेकाभ्यां प्रजापालनाधिकारिणाऽहरहर्दर्शनं कर्त्तव्यमित्युक्तं । तस्य व्यवहारस्य स्वरूपेतिकर्त्तव्यताकाङ्क्षायामुत्तराध्याय आरभ्यते । अभिषेकादिगुणयुक्तस्येति ।

1. Vyavahäramátṛiká fol. 8^b; 2. asádháraṇamátṛiká fol. 31^b; 3. ṛiṇádánaprakaraṇam et 4. nikshepaprakaraṇam fol. 48^b; 5. sákshiprakaraṇam fol. 56^a; 6. lekhyaprakaraṇam fol. 57^a; 7. divyaprakaraṇam fol. 60^b; 8. rikthavibhágaprakaraṇam fol. 113^a; 9. símávivádaprakaraṇam fol. 116^b; 10. svámipálavivádaprakaraṇam fol. 113^b; 11. asvámikavikrayaprakaraṇam fol. 119^b; 12. dattápradánikam fol. 121^a; 13. krítánusayaprakaraṇam fol. 121^b; 14. abhyupetyáṣuṣrúshá fol. 123^a; 15. samvidvyatikramaprakaraṇam fol. 123^b; 16. vetanádánaprakaraṇam fol. 125^a; 17. dyútasamáhvayaprakaraṇam fol. 125^b; 18. vákpárushyam fol. 130^a; 19. daṇḍapárushyaprakaraṇam fol. 134^a; 20. sáhasaprakaraṇam fol. 134^b; 21^a. *nejakádínám daṇḍavidhánam náma prásangikaprakaraṇam* fol. 136^a; 21^b. vikríyásampradánam fol. 138^b; 22. sambhúyasamutthánam fol. 142^b; 23. steyaprakaraṇam fol. 146^b; 24. strísaṃgrahaprakaraṇam fol. 152^a; 25. prakírṇakam fol. 154^b.

In fine disticha duo leguntur, quorum primum, collato codice B. emendatum, exscripsi:

माता पुण्यचरित्रकीर्त्तिविभवा (°विमला B.) यस्यांबिका नामतः,
शाकल्यापरमूर्त्तिरार्यचरितः श्रीपेट्टिभट्टः पिता ।
सोऽयं कौशिकवंशभूषणमणिः श्रीभट्टविश्वेश्वरो
विज्ञानेश्वरसूक्तिभारविवृतौ दक्षश्चिरं वर्धते ॥१॥[1]

Codex post annum 1810 satis accurate exaratus est. (WILSON 32.)

634.

Foll. 167–217. Lit. Bengal. Linn. 13–17. *Subodhinis* fragmentum, quo Maheṣvarae commentarius inde ab initio usque ad finem capitis rem hereditariam tractantis continetur. (B.)

[1] °सूक्तिमातविवृतोदीक्षश्चिरं B.

Haec voluminis pars post annum 1805 exarata est. (WILSON 163^c.)

635.

Foll. 218–251. Mitáksharayáḥ *Siddhántasangrahas*, placitorum, quae Mitákshará libro continentur, compendium, a *Rádhámohanaṣarman* factum. Incipit:

नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं राधामोहनशर्म्मणा ।
मिताक्षरायाः सिद्धान्तसंग्रहोऽयं विलिख्यते ।

सर्व्वत्र संक्षेपे कार्य्यकारित्वाभावादष्टादशविवादपदसिद्धान्तसंग्रहेऽयं यत्नः । यद्यप्यष्टादशविवादपदानां परस्परकार्य्यकारणभावाभावान्मानवेयपाठक्रमो ग्रन्थकृद्भिर्न लिखितस्तथापि प्रसिद्धत्वात्तत्क्रम एवात्र लिख्यते मतन्तु योगीश्वरस्यैव ।

Auctor, quae Vijnáneṣvara de octodecim actionum civilium generibus protulit, in compendium redegit et perraro annotationibus illustravit, ordinem vero eum secutus est, qui Mánavadharmae libris VIII et IX (cf. VIII, 4–7) observatuṣ est, et quem ipse vulgo retineri (*prasiddhatvát*) declarat.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est. (WILSON 163^e.)

636, 637.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. Foll. 1–274. Long. 11. Lat. 5. Linn. 9. Foll. 275–332. Long. 11½. Lat. 5. Linn. 14. Vol. II. Long. 11½. Lat. 5. Linn. 10.

Paráṣarasmritivyákhyá Mádhavíyá, legum codicis Paráṣarae tributi explicatio, a *Mádhava* composita (A.), quo opere auctor se Paráṣarasanhitám interpretatum esse profitetur, re vera textu illo exili usus est, quo suam morum, legum, philosophiae, theologiae doctrinam, e variis fontibus petitam, exponeret et in conspectu collocaret. Quare, quae ex libris antiquioribus afferuntur, nonnunquam satis utilia sunt, sed in explicandis Paráṣarae verbis a re et veritate longius discessit, quam Vijnáneṣvara in Yájnavalkyae commentario.

Vol. I. foll. 332. Adhyáya I–III. Prooemii partem majorem, qua inprimis Paráṣarasmṛitis auctoritas arguitur, collatis codicibus B. et E. I. H. 402.[2] paulum emendatam, subjeci:

वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।
यं नत्वा कृतकृत्याः स्युस्तं नमामि गजाननं ॥१॥
सोऽहं प्राप्य विवेकतीर्थपदवीमाम्नायतीर्थे परं
मज्जन्सज्जनतीर्थसंगनिपुणः सद्वृत्ततीर्थं श्रयन् ।
लब्धामाकलयन्प्रभावलहरीं *ṣrí-Bháratítírthato*
Vidyátírtham उपाश्रयन्हृदि भजे श्रीकंठमव्याहतं ॥२॥

[2] Hoc apographon e codice, anno 1597 exarato, transscriptum est.

सत्यैकव्रतपालको द्विगुणधीस्त्र्यर्थी चतुर्वेदिता
 पंचस्कंधकृती षडन्वयदृढः सप्तांगसर्वंसहः ।
अष्टव्यक्तिकलाधरो नवनिधिः पुष्यद्दशप्रत्ययः
 स्मार्तोच्छ्रायधुरंधरो विजयतां *ṣrí-Bukkaṇaḥ* क्ष्मापतिः ॥३॥
इंद्रस्यांगिरसो, ऽनलस्य सुमतिः, शैव्यस्य मेधातिथि-
 र्धौम्यो धर्मसुतस्य, वैन्यनृपतेः स्वौजा, निमेर्गौतमिः ।
प्रत्यग्दृष्टिररुंधतीसहचरो रामस्य पुण्यात्मनो
 यद्वत्तस्य विभोरभूत्कुलगुरुर्मंत्री तथा *Mádhavaḥ* ॥४॥
प्रज्ञामूलमहाविवेकसलिलैः सिक्ताबलोपघ्निका[1]
 मंत्रैः पल्लविता विशालविटपा संध्यादिभिः षड्गुणैः ।
शक्त्या कोरकिता यशःसुरभिता सिद्ध्या समुद्यत्फला
 संप्राप्ता भुवि भाति नीतिलतिका, सर्वोत्तरं माधवं ॥५॥
Ṣrímatí janani yasya, sukírtir *Máyaṇaḥ* pitá ।
Sáyaṇo Bhoganáthaṣ cha manobuddhí sahodarau ॥6॥
Yasya *Baudháyanaṃ* sútraṃ, ṣákhá yasya cha yájushí ।
Bháradvájaṃ kulaṃ yasya, sarvajnaḥ sa hi Mádhavaḥ ॥7॥
स माधवः सकलपुराणसंहिताप्रवर्तकः स्मृतिमुखमापराशरः ।[2]
परावरस्मृतजगदीहिताप्तये पराशरस्मृतिविवृतौ प्रवर्तते ॥८॥
पराशरस्मृतिः पूर्वैर्न व्याख्याता निबंद्धृभिः ।
मयातो माधवार्येण तद्व्याख्यायां प्रयत्यते ॥९॥

ननु "नेयं स्मृतिर्व्याख्यानमर्हति तत्प्रामाण्यस्य दुर्निरूपत्वात् । यत्तु वेदप्रामाण्यकारणं जैमिनिना सूत्रितं तत्प्रमाणं बादरायणस्यानपेक्षत्वादिति, न तत् *paurusheyeshu* मूलप्रमाणसापेक्षेषु ग्रंथेषु योजयितुं शक्यते । तर्ह्यस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं । तन्न, मूलस्य दुर्भणत्वात् ।[3] न तावत्प्रत्यक्षं मूलं, धर्मस्यातींद्रियत्वात् । नाप्यनुमानं, तस्य प्रत्यक्षसापेक्षत्वात् ।[4] नापि पुरुषांतरवाक्यं । विप्रलंभकस्य पुंसो यथादृष्टार्थवादित्वाभावात्, अविप्रलंभकस्यापि संशयविपर्ययसंभवात् । नापि चोदना, तस्या अनुपलब्धेः । नो खलु स्मर्यमाणानां शौचाद्याचाराणां मूलभूतां कांचिच्चोदनां प्रत्यक्षत उपालभामहे । nápy *anumátuṃ* ṣakyate, Ṣákyádipraṇítachaityavandanádishv atiprasangát. Athochyeta[5]: 'Manvádismṛitínáṃ Ṣákyádismṛitínáṃ chásti mahad vaishamyam, pratyakshavedenaiva sákshán *Manvádi*prámáṇyángíkáṛát. *Yad vai kiṃcha* Manur avadat, tad bheshajam iti hy ámnáyate. Na tv evaṃ *Ṣákyádi*smṛityanugráhakaṃ kiṃchid vaidikaṃ vacho 'sti. Ato noktátiprasanga' iti. *Tan na. Yad vai kiṃchety* asyárthavádatvena svárthe tátparyábhávát. मानवी ऋचौ धाय्ये कुर्यादिति विधाय तद्विधिस्तावकत्वेन यद्वैकिंचेत्यादेः पठितत्वात् । तस्य च विधेरयमर्थः । इष्टिविकृतिरूपे सोमारौद्रे चरावतिदेशतः प्राप्तासु सामिधेनीषु मध्ये प्रक्षेप्तव्यौ धाय्यासंज्ञकौ द्वौ मंत्रौ, तौ मानवौ कर्तव्याविति । तत्र मानवत्वमुक्तेनार्थवादेन[6] प्रशस्यते । अतो न स्मृतिप्रामाण्यं वेदेनोक्तमिति शाक्यादिस्मृतिवदप्रमाणभूता एव मन्वादिस्मृतयः । तथा चोक्तं ।

 प्रायेणानृतवादित्वात्पुंसां भ्रांत्यादिसंभवात् ।
 चोदनानुपलब्धेश्च श्रद्धामात्रात्प्रमाणतेति ॥

अस्तु वा कथंचिन्मनुस्मृतेः प्रामाण्यं तथापि प्रकृतायाः पराशरस्मृतेः किमायातं ।[7] न हि मनोरिव पराशरस्य महिमानं क्वचिद्वेदः प्रख्यापयति । तस्मात्तदीयस्मृतेर्दुर्निरूपं प्रामाण्यं" ।

अत्रोच्यते । *Prámáṇyasya svatastvád, aprámáṇye káraṇábhávách cha smṛitayaḥ pramáṇam.* यत्त्वप्रामाण्यसाधकमनृतवादित्वादिहेतुत्रयमुपन्यस्तं तदसिद्धं । आजन्मसिद्धेषु मनुपराशरादिष्वनृतवदनभ्रांत्योरत्यंतानाशंकितत्वेन हेतोः स्वरूपासिद्धेः । न चाजन्मसिद्धौ विवदितव्यं, पराशरादिसद्भावबोधिनामेव मंत्रार्थवादेतिहासपुराणानां तदीयसिद्धिबोधकत्वात् । मंत्राद्यप्रमाणे[8] च पराशराद्यसद्भावेऽनाश्रया सिद्धिः केन वार्येत । मानांतराविरुद्धानामननुवादिनां मंत्रादीनां स्वार्थप्रामाण्यमुत्तरमीमांसायां देवताधिकरणे व्यवस्थापितं । अर्थवादाधिकरणे तु स्वार्थप्रामाण्यनिराकरणं विरुद्धानुवादयोः सावकाशं । अतो यद्वैकिंचेत्यर्थवादस्य विधिस्तावकस्य स्वार्थेऽपि तात्पर्यमस्तीति न शाक्यादिप्रतिबंदी युक्ता । तदेवाभिप्रेत्य *Chaturviṅṣatimate* शाक्यादिवाक्यानामनादरणीयत्वमुक्तं ।

 अर्हच्चार्वाकवाक्यानि बौद्धादिपठितानि तु ।
 विप्रलंभकवाक्यानि तानि सर्वाणि वर्जयेदिति ॥

न च पराशरमहिम्नोऽश्रौतत्वं । स होवाच Vyásaḥ *Páráṣarya* इति श्रुतौ पराशरपुत्रत्वमुपजीव्य व्यासस्य स्तुतत्वात् । यदा सर्वसंप्रतिपन्नमहिम्नो वेदव्यासस्यापि स्तुतये पराशरपुत्रत्वमुपजीव्यते, तदा किमु वक्तव्यमचिंत्यमहिमा पराशर इति । किंच वाजसनेयिशाखायां वंशब्राह्मणे वेदसंप्रदायप्रवर्तकगुरुशिष्यपरंपरायां पराशरस्य पुत्रपुत्रौ श्रूयेते। घृतकौशिकाद्घृतकौशिकः पाराशर्यायनात्पाराशर्यायणः पाराशर्यात्पाराशर्यो जातूकर्ण्यात् (शत° ब्रा° १४. ५. ५. २१.) इत्यादि । तस्मात्पराशरोऽपि मनुसमान एव । एष एव न्यायो वसिष्ठात्रियाज्ञवल्क्यादिषु योजनीयः । तत्तद्विषयश्रुतीनामुपलंभात् । ऋषयो वा इंद्रं प्रत्यक्षं नापश्यन् तं वसिष्ठः प्रत्यक्षमपश्यत् । अत्रिरदादौर्वाय[9] प्रजां पुत्रकामाय। अथ याज्ञवल्क्यस्य द्वे भार्ये बभूवतुरित्याद्याः श्रुतयः । न चैवं सति

[1] सिक्तापलो° A. सिक्तावलो° B. C.

[2] स्मृतिसुखमा° A.

[3] यद्यस्तु मूलप्रमाणमुपजीव्य प्रामाण्यं तत्तन्मूलस्य दुर्भणत्वात् । A.

[4] तस्य प्रत्यक्षमूलत्वात् A.

[5] 'Quodsi dicatur.'

[6] मानववचनमु° B. C.

[7] किमायतं B. C.

[8] मंत्राद्यप्रामाण्ये च B. C. सद्भावेनाश्रया MSS. Totum locum *Müller*, Ancient Sanscrit Literature, p. 90. ita vertit: 'Nay, even if we had not the testimony of the Mantras, how could the perfection of Paráṡara and others be denied, which is involved in their very existence? A difference of opinion is quite impossible.' Locus mihi quidem sic videtur reddendus esse. 'Quodsi Paráṣaram aliosque re vera exstitisse, Mantrae ceterique libri sacri auctoritate sua comprobent, quis est, qui eorum virorum perfectionem aliunde non pendentem negare possit?'

[9] अत्रिरदर्शदौर्वाय A. pr. m. C. अत्रिपादर्शदौर्वाय A. s. m. अत्रिरदर्शदौर्वाय B.

मन्वादिस्मृतौ कुतोऽनादर इति शंकनीयं, मन्वादिस्मृतेर्मेधातिथ्यादिभिर्व्याख्याततत्वात्।[1] या च मूलभूतचोदनानुपलब्धिरूपन्यस्ता साप्यसिद्धा। ‘पंच वा एते महायज्ञाः संतति प्रतायंते, संतति संतिष्ठंते । देवयज्ञः पितृयज्ञो भूतयज्ञो मनुष्ययज्ञो ब्रह्मयज्ञ’ इत्यादीनां स्मार्तधर्ममूलभूतचोदनानामुपलंभात्। संतति संततं नित्यमित्यर्थः। यत्रापि शौचादौ नोपलभ्यते तत्रापि सा संभाव्यते। तथा चोक्तं भट्टाचार्यैः।

वैदिकैः स्मर्यमाणत्वात्तत्परिग्रहदार्ढ्यतः।
संभाव्य वेदमूलत्वात्स्मृतीनां मानतोचिता॥ इति।

मनुनाप्येतदेवोक्तं।

श्रुतिं पश्यंति मुनयः स्मरंति च तथा स्मृतिं।
तस्मात्प्रमाणमुभयं प्रमाणैः प्रमितं भुवि॥
योऽवमन्येत ते तूभे हेतुशास्त्राश्रयान्नरः।
स साधुभिर्बहिष्कार्यो नास्तिको वेदनिंदकः॥[2] इति।

आनुशासनिकेऽपि।

धर्मं जिज्ञासमानानां प्रमाणं परमं श्रुतिः।
द्वितीयं धर्मशास्त्रं तु तृतीयं लोकसंग्रहः॥ इति।

तस्माद्व्याख्यातुं योग्या पराशरस्मृतिरिति सिद्धं।

पराशरस्मृतावस्यां ग्रंथकृद्भिर्विविच्यते।
द्वे कांडे द्वादशाध्यायाः श्लोका अष्टोनषट्छतं॥
आचारस्याग्रिमः[3] कांडः प्रायश्चित्तस्य चांतिमः।
इष्टप्राप्तिरनिष्टस्य निवृत्तिश्चानयोः क्रमात्॥
एते सर्वे पुण्यश्लोका भवंतीति श्रुतिर्जगौ।
विहितादाश्रमाचारादिष्टाप्तिः पारलौकिकी॥
प्रसक्तो नरकोऽनिष्टो निषिद्धाचरणेन यः।
तन्निवृत्तिः स्फुटा शास्त्रे प्रायश्चित्ताभिधायिनी॥
परलोकप्रधानस्य धर्मस्यैषा द्वयी गतिः।
प्रायश्चित्तं तथाचारः श्रौतधर्मे तथेक्षणात्॥
श्रौतो धर्मोऽग्निहोत्रादिराचारस्तदनुष्ठितिः।
अयथाविध्यनुष्ठाने प्रायश्चित्तं श्रुतौ श्रुतं॥
कल्पसूत्रकृतः श्रौते प्रायश्चित्तमनुष्ठितिं।
असूत्रयन्नुभे एव, व्यवहारं तु नाब्रुवन्॥
तद्वदेवायमाचार्यः परलोकप्रधानकं।
स्मार्तधर्मं विवक्षुः सन्कांडद्वयमवोचत॥
ननु चोदनयागम्ये व्यवहारेऽपि धर्मता।
अस्तीति चेदस्तु, सा तु लोके[4]ऽस्मिन्नुपयुज्यते॥
कारीर्यादिश्रौतधर्मो दृष्टैकफलको यथा।
लाभपूजाख्यातिमात्रफला व्यवहृतिस्तथा॥
जेतुर्लाभादिकं तद्वत्पराजेतुश्च दंडनं।
तावेव स्वर्गनरकौ विहितप्रतिषिद्धजौ॥
ननु राज्ञश्च सभ्यानां साक्षिणां चान्यथाकृतौ।
प्रत्यवायाद्व्यवहृतिः परलोकप्रयोजना॥
अदंड्यान्दंडयन्राजा दंड्यांश्चैवाप्यदंडयन्।
अयशो महदाप्नोति नरकं चापि गच्छति॥ Manu 8, 128.
सभा वा न प्रवेष्टव्या वक्तव्यं वा समंजसं।
अब्रुवन्विब्रुवन्वापि नरो भवति किल्बिषी॥ Ibid. 13.
साक्ष्येऽनृतं वदन्पाशैर्बध्यते वारुणैर्नरः।
विवशः शतमा जातीस्तस्मात्साक्षी वदेदृतं॥ Ibid. 82.
राजादेः प्रत्यवायोऽस्तु व्यवहारे किमागतं।
व्यवहारो न राजादेरर्थिप्रत्यर्थिनोस्तु सः॥
अर्थिप्रत्यर्थिनोरत्र प्रत्यवायो न हि स्मृतः।
पराजयनिमित्तेन प्रायश्चित्तं च न स्मृतं॥
ऋणाद्यैर्नरकोक्तिर्या साप्याचारनिबंधना।
अस्तु वा नरकः शास्त्रविरुद्धव्यवहारिणः।
परलोकप्रधानत्वमेवास्माभिर्निवार्यते॥
एतल्लोकप्रधानो यः परलोकोपसर्जनः।
स धर्मो व्यवहारः स्यादाचारस्तु विपर्यये॥
प्राधान्ये ’py *asya* लोकस्य स्यादेवाम्नायमूलता।
गांधर्वाद्युपवेदेषु तादृशेषु तदीक्षणात्॥
जग्राह पाठ्यमृग्वेदात्सामभ्यो गीतमेव च।[5]
यजुर्वेदादभिनयान्रसानाथर्वणादपि॥
किं बहूक्त्यायमाचार्यः परलोकैकदृष्टिमान्।
व्यवहारं तु नावोचत्किंतु सूचितवानमुं॥
राजधर्मप्रसंगेन ‘क्षितिं धर्मेण पालयन्।
इति ब्रुवन्राजदृश्यं व्यवहारमसूचयत्॥
साक्षादिष्टादिहेतुत्वादाचारः पूर्वमीर्यते।
आचारस्यान्यथात्वे तु प्रायश्चित्तगवेषणं॥
इहाचारे त्रयोऽध्यायाः प्रायश्चित्ते नवेरिताः।
अवतारश्चतुर्वर्णधर्मौ[6] साधारणेतरौ॥
शिष्टाचाराह्निके तत्र धर्मौ साधारणौ मतौ।
षट्कर्मक्षितिरक्षाद्या वर्णाः साधारणाः स्मृताः॥
आचारे प्रथमाध्याये त एतेऽर्थाः प्रकीर्तिताः।
कृष्यादिजीवनोपायो द्वितीयेऽध्याय ईरितः॥
चतुराश्रमधर्माश्च सूचिता आश्रमोक्तितः।
उक्तौ तृतीय आशौचविस्तारश्राद्धसंग्रहौ॥

---

[1] *Müller* l. l. p. 92. ‘Therefore one must not think of attacking the Smṛitis of Manu and others by any means.’ Locum *nostrum* sic vertendum esse apparet: ‘Quae quum ita sint, legum codices, a Manu aliisque compositi, ne (a me) spreti videantur, verendum non est, quum ii *Medhátithim* aliosque commentatores invenerint (in Parásara vero explicando hucusque nemo incubuerit).’

[2] Manu II, 11. Prius distichon in editionibus nostris exstare non videtur.

[3] आचारस्यादिमः B. C.

[4] अस्तीति चेदनुष्ठातुर्लोके B. C.

[5] जग्राह पाठ्यमृग्वेदात् सामभ्यो गीतिमेव च A. B. जग्राह पाक्यमृग्वेदात् सामभ्यो गित्तिमेव च C. Cf. supra 200[a]. 13. ubi nunc चाभिनयं गीतं legendum esse video.

[6] आचारतश्चतुर्वर्ण° B. C.

अध्यायत्रयगा अर्थाः प्रोक्ता आचारकांडगाः ।
तुर्ये प्रकीर्णपापस्य प्रायश्चित्तं प्रपंचितं ॥
प्रसंगात्पुत्रभेदादि प्रोक्तं च परिवेदनं ।
प्रकीर्णशेषः संस्कार आहिताग्नेश्च पंचमे ॥
मलावहे च संकीर्णकरणे चोपपातके ।
प्रायश्चित्तं षष्ठ उक्तं शुद्धिश्चान्ने रसेऽपि च ॥
अवशिष्टद्रव्यशुद्धिः सप्तमाध्याय ईरिता ।
प्रायश्चित्तं गोवधस्य सामान्येनाष्टमे स्मृतं ॥
रोधनादि विशेषेण नवमे तदुदीरितं ।
अगम्यागमने प्रायश्चित्तं दशम ईरितं ॥
अभोज्यभोजनादौ तदेकादश उदीरितं ।
द्वादशः परिशेषः स्यात्कांडयोरुभयोर्द्वयोः ॥
अस्यान्येषामनुक्तानामुपलक्षणमीक्ष्यतां ।[1]
अनुपातकयुक्तेषु प्रायश्चित्तं क्वचित्क्वचित् ॥
नोक्तं तथा रहस्यं च प्रायश्चित्तं न वर्णितं ।
सौम्यपर्णादिकृच्छ्राणि नोदितान्यत्र कानिचित् ॥
नोक्तः कर्मविपाकश्च तत्सर्वमुपलक्षितं ।
इत्थं नवभिरध्यायैः प्रायश्चित्तं प्रपंचितं ॥
कलिं प्रति प्रवृत्तत्वात्प्रायश्चित्तप्रपंचनं ।
कलौ हि पापबाहुल्यं दृश्यते स्मर्यतेऽपि च ॥
नराः प्रायोऽल्पसामर्थ्यास्तेषामनुजिघृक्षया ।
समकोचयदाचारं प्रायश्चित्तव्रतानि च ॥
तेषां निंदा न कर्तव्या युगरूपा हि ते द्विजाः ।
इत्युक्तमादावंते च प्रायुंक्तैषा[2] कृपालुता ॥
वेदैकदेशाध्ययनं कृष्या विप्रादिजीवनं ।
इत्यादिवचसाचारसंकोचो भासते स्फुटं ॥
प्राजापत्यं गोवधे स्याद्ब्रह्मघ्नः सेतुदर्शनं ।
इति मुख्यव्रतत्वोक्तेः संकोचोऽत्रापि गम्यते ॥ κ.τ.λ.

Vol. I. fol. 48^{b}. *Áchárakáṇḍe prathame 'dhyáya áchárávatáraḥ samáptaḥ.*

Ad Paráṣarae distichon: व्यासवाक्यावसाने तु मुनिमुख्यः पराशरः । धर्मस्य निर्णयं प्राह सूक्ष्मं स्थूलं च विस्तरात् ॥ quaestionis criticae nodus parum feliciter solvitur: ननु कस्यायं श्लोकः । न तावद्व्यासस्य । प्रश्नरूपस्याभावात् । नापि पराशरस्य । उत्तररूपत्वाभावात् । न त्वल्पमिदमुच्यते । आद्यश्लोकेऽपि समानमिदं नाचोद्यं ।[3] एवं तर्हीदृशेषु सर्वेषु परिहारोऽन्वेष्टव्यः ॥ उच्यते । पराशर एव भाविशिष्यबुद्धिसमाधानाय स्वकीयवृत्तांतादिज्ञापकार्थमीदृशाञ्श्लोकान्निर्ममे इति द्रष्टव्यं । भारतादौ व्यासवृत्तांतश्लोकानां व्यासेनैव निर्मितत्वे सर्वसंप्रतिपत्तेः ॥

Fol. 34^{b}. De legum conditoribus: तत्र पैठीनसिः । teshám *Manv-Angiro-Vyása-Gautama Atry-Uṣano-Yamáḥ* । *Vasishṭha-Daksha-Saṃvarta-Ṣátátapa-Paráṣaráḥ* ॥ *Vishṇv-Ápastamba-Hárítáḥ, Ṣankhaḥ, Kátyáyano, Bhṛiguḥ* । *Prachetá, Nárado, Yogí* (i. e. Yájnavalkya), *Bodháyana-Pitámahau* ॥ *Sumantuḥ, Kaṣyapo, Babhruḥ, Paiṭhíno, Vyása* eva cha । *Satyavrato, Bharadvájo, Gárgyaḥ, Kárshṇájinis* tathá ॥ *Jábálir, Jamadagniṣ* cha, *Laugákshir, Brahmasambhava* । iti dharmapraṇetáraḥ shaṭtrinṣad ṛishayas tathá ॥

Nanu kim iyam *parisankhyá?* । maivam । tatha sati *Vatsa-Maríchi-Devala-Páraskara-Pulastya-Pulaha-Kratu-Ṛishyaṣṛinga-Ṣankhalikhita-Chágaleyá Átreyádínáṃ* dharmaṣástrapraṇetṛitvaṃ na syát । Áṣvamedhike parvaṇy api tattanmuniproktadharmánukramaṇád dharmaṣástrakartáro 'vagamyante । *ṣrutá me mánavá* dharmá ity upakramyaivaṃ paṭhyate ।

औमा माहेश्वराश्चैव नंदिधर्माश्च पावनाः ।
ब्रह्मणा कथिताश्चैव कौमाराश्च श्रुता मया ॥
धूम्रायणकृता धर्माः काव्या वैश्वानरा अपि ।
भार्गवा याज्ञवल्क्याश्च मार्कंडेयाश्च कौशिकाः ॥
भरद्वाजकृता ये च बृहस्पतिकृताश्च ये ।
कुणेश्च कुणिताहेश्च विश्वामित्रकृताश्च ये ॥
सुमंतुजैमिनिकृताः शाकुनेयास्तथैव च ।
पुलस्त्यपुलहोद्गीताः पावकीयास्तथैव च ॥
अगस्त्यगीताः सौधन्याः शांडिल्याः सौलभायनाः ।[4]
बालखिल्यकृता ये च ये च सप्तर्षिभिः कृताः ॥
वैयाघ्रा व्यासगीताश्च वितंडककृताश्च ये ।
तथा विदुरवाक्यानि भृगोरंगिरसस्तथा ॥
वैशंपायनगीताश्च ये चान्य एवमादयः ।

Fol. 54^{b}. *Anadhyáyaprakaraṇam.*

Fol. 52^{b}. Praecepta sacra e magistrorum ore ediscenda, non vero e libris scriptis legenda sunt: गुरुमुखादेवाध्येतव्यं न तु लिखितपाठः कर्तव्यः । तदाह नारदः । पुस्तकप्रत्ययाधीतं नाधीतं गुरुसंनिधौ । भ्राजते न सभामध्ये जारगर्भ इव स्त्रिया इति ॥

Fol. 54^{b}. *Atha yajanayájane nirúpayámaḥ.*

Fol. 56^{a}. Sacrificiorum genera enumerantur: हारीतोऽपि । पाकयज्ञान्यजेन्नित्यं हविर्यज्ञांश्च नित्यशः । सौम्यांस्तु विधिपूर्वेण य इच्छेद्ब्रह्म चाव्ययं ॥ ते च गौतमेन दर्शिताः । अष्टका पार्वणं श्राद्धं श्रावण्याग्रहायणी चैत्र्याश्वयुजीति सप्त पाकयज्ञसंस्थाः । अग्न्याधेयमग्निहोत्रं दर्शपूर्णमासौ चातुर्मास्यान्याग्रयणेष्टिर्निरूढपशुबंधः सौत्रामणीति सप्त हविर्यज्ञसंस्थाः । अग्निष्टोमोऽत्यग्निष्टोम उक्थ्यः षोडशी वाजपेयोऽतिरात्रोऽप्तोर्याम इति सप्त सोमसंस्था इति ॥ अपरांस्तु महायज्ञक्रतून्देवलो दर्शितवान् । अश्वमेधराजसूयपौंडरीकगोसवादयो महायज्ञक्रतव इति । एते सर्वे यज्ञा यथायोगं नित्यनैमित्तिककाम्यभेदेन त्रिविधाः ॥ नित्यं नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं कर्म पौरुषमिति मदालसोक्तेः ॥

Fol. 59^{a}. *Itthaṃ yajanaṃ nirúpitaṃ, yájane tu vidhiḥ*

[1] स्यादन्येषामनु° B. C. [2] प्रयुक्तैषा C. et B. pr. m.

[3] चोद्यं B. C. quod idem valet.

[4] शौन्वभाजनाः A. pr. m. शौलभंजनाः B. C.

ṣrúyate. Sequitur disquisitio, utrum sacrificium ritus solius causa, an bonorum et praemii, an utriusque rei respectu habito a Bráhmaṇa habendum sit: द्रव्यमर्जयन्ब्राह्मणः प्रतिगृह्णीयाद्याजयेदध्यापयेद्वा । न चायं नित्यविधिः । अकरणे प्रत्यवायादिनित्यलक्षणाभावात् । *api tu kámyavidhiḥ* । द्रव्यार्जनकामस्य तत्राधिकारात् । तत्रापि नापूर्वविधिः । जीवनोपायत्वेन याजनस्य प्राप्तत्वात् । तद्धेतुत्वं च मार्कंडेयपुराणे दर्शितं ।

याजनाध्यापने शुद्धे तथा पुत्रप्रतिग्रहः ।
एषा सम्यक्समाख्याता त्रितयं तस्य जीविका ॥ इति ।

नापि परिसंख्या । नित्यप्राप्तेरभावात् । तस्मात्पक्षे प्राप्तत्वान्नियमविधिरयं । स चायं नियमः पुरुषार्थ एव न तु क्रत्वर्थः । द्रव्यार्जनविधानस्य पुरुषार्थत्वे न लिप्सा । सूत्रे विचारितत्वात् । तथा हि । द्रव्यप्राप्तिः क्रत्वर्था पुरुषार्था वेति संशयः । तत्र पूर्वः पक्षः । *Kratvartheyam* । तथापि नियमस्यार्थवत्त्वात् । ब्राह्मणस्य याजनादिना क्षत्रियस्य जयादिना वैश्यस्य कृष्यादिनेति नियमः । स च पुरुषार्थत्वपक्षेऽनर्थकः स्यात् । उपायांतरेणार्जितस्यापि द्रव्यस्य क्षुत्प्रतिघातादिपुरुषार्थसंपादकत्वात् । क्रतुस्तु नान्यथा सिध्यति । अतस्तत्र नियमोऽर्थवानिति प्राप्ते ब्रूमः । द्रव्यं हि संपादितं सत्पुरुषं प्रीणयति । अतस्तस्य पुरुषार्थत्वं प्रत्यक्षदृष्टं । क्रत्वर्थता तु नियमान्यथानुपपत्त्या कल्पते । कॢप्तं चाकॢप्ताद्बलीयः । सति च पुरुषार्थत्वे क्रतोरपि भोजनादिवत्पुरुषकार्यतया तदर्थताप्यर्थात्संपद्यते । नियमस्तु *purushárthe* ऽप्यर्जनविधौ किंचिददृष्टं जनयिष्यति । क्रत्वर्थवादिनो जीवनलोपेन क्रतुरपि न सिध्येत । अतः पुरुषार्थो याजनादिरिति सिद्धं । ऋत्विग्भिर्विना याजयितान्यो न कोऽप्यस्तीति चेत् मैवं । आपस्तंबसूत्रे षोडशानामृत्विजां वरणमभिधाय याजयितुः सप्तदशस्य पृथग्वरणाभिधानात् । सदस्यं सप्तदशं कौषीतकिनः समामनंति । स कर्मणामुपद्रष्टा भवतीति । अत एव वसिष्ठवंशोत्पन्नस्य सात्यहव्यनामकस्य महर्षेः प्रश्नवाक्ये देवभागस्य सृंजयनामकान्ब्राह्मणान्प्रति याजकत्वं तैत्तिरीयकब्राह्मणे श्रूयते । वासिष्ठो ह सात्यहव्यो देवभागं प्रपच्छन्सृंजयान्बहुयाजिनो याजयत इति । तथा कौषीतकिब्राह्मणे चित्रनामकं प्रति श्वेतकेतोर्याजकत्वमाम्नातं । चित्रो ह वै गार्ग्यायणिर्यक्ष्यमाण आरुणिं वव्रे स ह पुत्रं श्वेतकेतुं प्रजिघाय याजयेतीति । तस्मादृत्विग्भ्योऽन्यः सदस्यो याजयिता । ऋत्विजो वा याजयितारः संतु, सर्वथाप्यस्ति ब्राह्मणानां जीवनहेतुर्याजनं ॥

Fol. 61^{a}. *Atha dánapratigrahau nirúpyete.*

Fol. 63^{b}. Donorum species quatuor: *Dhruvam, ájasrikaṃ, kámyaṃ, naimittikam* iti kramát । वैदिको दानमार्गोऽयं चतुर्धा वर्ण्यते द्विजैः ॥ प्रपारामतडागादि सर्वकामफलं *dhruvam* । tad *ájasrikam* इत्याहुर्दीयते यद्दिने दिने ॥ अपत्यविजयैश्वर्यस्त्रीबलार्थं यदिष्यते । इच्छासंस्थं[1] तु यद्दानं *kámyam* इत्यभिधीयते ॥ कालापेक्षं क्रियापेक्षमर्थापेक्षमिति स्मृतं । त्रिधा नैमित्तिकं प्रोक्तं सहोमं होमवर्जितं ॥

Fol. 71^{b}. *Iti pratigrahaprakaraṇam.*

Fol. 76^{b}. *Iti devatásvarúpanirúpaṇaprakaraṇam.*

Fol. 79^{a}. *Iti bráhmamuhúrta átmahitachintanaprakaraṇam.*

Fol. 81^{a}. *Iti viṇmútrotsarjanavidhiḥ.*

Fol. 83^{b}. *Iti ṣauchaprakaraṇam.*

Fol. 88^{b}. *Ity áchamanaprakaraṇam.*

Fol. 89^{a}. *Iti dantadhávanaprakaraṇam.*

Fol. 91^{a}. *Iti darbhavidhiprakaraṇam.*

Fol. 92^{b}. *Iti snánaprakaraṇam.*

Fol. 93^{b}. *Iti vastradháraṇaprakaraṇam.*

Fol. 94^{a}. *Ity úrdhvapuṇḍhraprakaraṇam:* ब्रह्मपुराणे । पर्वताग्रे नदीतीरे मम क्षेत्रे विशेषतः । सिंधुतीरे च वल्मीके तुलसीमूलमाश्रिते । मृद एतास्तु संपाद्या वर्जयेत्त्वन्यमृत्तिकाः ॥ श्यामं शांतिकरं प्रोक्तं रक्तं वश्यकरं भवेत् । श्रीकरं पीतमित्याहुर्वैष्णवं श्वेतमुच्यते ॥ अंगुष्ठः पुष्टिदः प्रोक्तो मध्यमायुष्करी भवेत् । अनामिकान्नदा नित्यं मुक्तिदा च प्रदेशिनी ॥ एतैरंगुलिभेदैस्तु कारयेन्न नखं स्पृशेत् । वर्तिदीपाकृतिं वापि वेणुपत्राकृतिं तथा ॥ पद्मस्य मुकुलाकारं तथैव कुमुदस्य च । मत्स्यकूर्माकृतिं वापि शंखाकारमतः परं ॥ दशांगुलप्रमाणं तु उत्तमोत्तममुच्यते । नवांगुलं मध्यमं स्यादष्टांगुलमतः परं ॥ - - - सत्यव्रतोऽपि । ऊर्ध्वपुंड्रो मृदा शुभ्रो ललाटे यस्य दृश्यते । स चंडालोऽपि शुद्धात्मा पूज्य एव न संशयः ॥

Fol. 94^{a}. *Prátaḥsnánaprasaṃgena snánántaráṇy uchyante.* Tatra Ṣankhaḥ । स्नानं तु द्विविधं प्रोक्तं गौणमुख्यप्रभेदतः । तयोस्तु वारुणं मुख्यं तत्पुनः षड्विधं भवेदिति । तत्र मुख्यस्नानस्य षट्प्रकारताग्नेयपुराणे दर्शिता । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं क्रियांगं मलकर्षणं । क्रियास्नानं तथा षष्ठं षोढा स्नानं प्रकीर्तितं ॥

Fol. 101^{a}. *Atha saṃdhyávidhiḥ.* तत्र संध्यास्वरूपं दक्षो दर्शयति । अहोरात्रस्य यः संधिः सूर्यनक्षत्रवर्जितः । सा तु संध्या समाख्याता मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिरिति । यद्यपि कालवाचकत्वेनात्र संध्याशब्दः प्रतीयते, तथापि तस्मिन्काल उपास्यदेवता संध्याशब्देनोपलभ्यते ॥

Fol. 106^{b}. *Atha saṃdhyángajapavidhiḥ.*

Fol. 109^{b}. *Atha homavidhiḥ.*

Fol. 113^{a}. *Atha* múlavachanánusáreṇa *devatápújanaṃ vaktavyam.*

Fol. 120^{a}. *Atha brahmayajnavidhiḥ.*

Fol. 122^{b}. *Atha tarpaṇam.*

Fol. 127^{b}. *Tarpaṇántaraṃ vastranishpíḍanaṃ kartavyam.*

Fol. 128^{a}. *Atha* múlavachanoktaṃ kramapráptaṃ *devárchanaṃ nirúpyate.*

Fol. 137^{b}. *Iti vaiṣvadevaprakaraṇam. Athátithyaparanámako manushyayajno nirúpyate.* Incipit: आतिथ्यस्य मनुष्ययज्ञत्वं कात्यायनेनोक्तं । अध्यापनं ब्रह्मयज्ञः पितृयज्ञस्तु तर्पणं । होमो दैवो बलिर्भौतो[2] नृयज्ञोऽतिथिपूजनमिति ॥ श्रुतिरपि । यद्ब्राह्मणेभ्योऽन्नं ददाति तन्मनुष्ययज्ञः संतिष्ठत इति ॥ बौधाय-

[1] इच्छासंज्ञं MSS.

[2] बलिभूतो MSS.

नोऽपि । अहरहर्ब्राह्मणेभ्योऽन्नं दद्यान्मूलफलशाकानि वेत्यथैनं मनुष्ययज्ञं समाप्नोति ॥

Hospitibus in India summam reverentiam tributam esse, nisi antiquioribus auctoritatibus constaret, etiam his recentiorum scriptorum sententiis appareret: अत एव यमः । न पृच्छेद्गोत्रचरणे देशं नाम कुलं श्रुतं । अध्वनोऽभ्यागतं विप्रं भोजनार्थमुपस्थितमिति ॥ न केवलं गोत्रप्रश्नादिवर्जनं किं तर्हि देवताबुद्धिरपि कर्तव्या । तदुक्तं शातातपेन । चित्ते विभावयेत्तस्मिन्व्यासः स्वयमुपागत इति ॥ विष्णुपुराणेऽपि । स्वाध्यायगोत्रचरणमपृष्ट्वापि तथा कुलं । हिरण्यगर्भबुद्ध्या तं मन्येताभ्यागतं गृहीति ॥ देवताबुद्धिविषयत्वे हेतुः सर्वदेवमयत्वं । तच्च पुराणसारे दर्शितं । धाता प्रजापतिः शुक्रो वह्निर्वसुगणो यमः । प्रविश्यातिथिमेते वै भुंजतेऽन्नं द्विजोत्तमेति ॥ गोत्रादिप्रश्ने बाधो यमेन दर्शितः । देशं नाम कुलं विद्यां पृष्ट्वा योऽन्नं प्रयच्छति । न स तत्फलमाप्नोति दत्त्वा स्वर्गं न गच्छतीति ॥

अतिथित्वेन स्तुवन्नन्यानपि भोजनीयानाह (scil. Paráṣara) । पापो वा यदि चांडालो विप्रघ्नः पितृघातकः । वैश्वदेवे तु संप्राप्तः सोऽतिथिः स्वर्गसंक्रम इति ॥ पापो गोवधाद्युपपातकी । एतेषां भोजनीयत्वमेव न त्वशेषातिथ्यसत्कारार्हत्वमेतदेवाभिप्रेत्याश्वमेधिके वर्णितं । चांडालो वा श्वपाको वा कालेयः कश्चिदागतः । अन्नेन पूजनीयश्च परत्र हितमिच्छतेति ॥ विष्णुधर्मोत्तरे । चांडालो वाथ पापो वा शत्रुर्वापि नृघातकः । देशकालेऽभ्युपगतो भरणीयो मतो मयेति ॥

Fol. 156ᵃ. *Iti bhojanaprakaraṇam.*

Fol. 156ᵇ. *Ity ahaḥseshádikṛityam.* Sequuntur de cubili praecepta quaedam: शयनप्रकारमाह हारीतः । सुप्रक्षालितचरणतलो रक्षां कृत्वोदकपूर्णघटादिमंगलोपेत आत्माभिरूपामनुपहतां सुत्रामाणमिति पठन् शय्यामधिष्ठाय रात्रिसूक्तं जपित्वा विष्णुं नमस्कृत्य सर्पाप सर्प भद्रं त इति श्लोकं जपित्वेष्टदेवतास्मरणं कृत्वा समाधिमास्थायान्यांश्च वैदिकान्मंत्रान्सावित्रीं च जपित्वा मंगल्यश्रुतं शंखं च शृण्वन्दक्षिणाशिराः स्वपेदिति । दक्षिणाशिरा इति प्रदर्शनार्थं । तथा च विष्णुपुराणं । प्राच्यां दिशि शिरः शस्तं याम्यायामथवा नृप । सदैव स्वपतः पुंसो विपरीतं तु रोगदमिति । गर्गोऽपि । स्वगृहे प्राक्शिराः शेते ह्यायुष्यं दक्षिणाशिराः । प्रत्यक्शिराः प्रवासे तु न कदाचिदुदक्शिराः ॥ पुराणेऽपि । रात्रिसूक्तं जपेत्स्मृत्वा सर्वांश्च सुखशायिनः । नमस्कृत्याव्ययं विष्णुं समाधिस्थः स्वपेन्निशीति ॥ *sukhaṣáyino* 'pi Gobhilena[1] darṣitáḥ । अगस्तिर्माधवश्चैव मुचुकुंदो महामुनिः । कपिलो मुनिरास्तीकः पंचैते सुखशायिनः ॥ शयने वर्जनीयानाह मार्कंडेयः । शून्यालये श्मशाने च एकवृक्षे चतुष्पथे । महादेवगृहे वापि मातृवेश्मनि न स्वपेत् ॥ न यक्षनागायतने स्कंदस्यायतने तथा । कूलच्छायासु च तथा शर्करालोष्टपांशुषु ॥ न स्वपेच्च तथा गर्तें विना वीक्षां कथंचन । धान्यगोविप्रदेवानां गुरूणां च तथोपरि ॥ न चापि भग्नशयने नाशुचौ नाशुचिः स्वयं । नार्द्रवासा न नग्नश्च नोत्तरापरमस्तकः । नाकाशे सर्वशून्ये च न च चैत्यद्रुमे तथा ॥ विष्णुरपि । नार्द्रवासाः स्वपेन्न पलाशशयने, न पंचदारुकृते, न गजभग्नकृते, न विद्युद्दग्धे, नाग्निसृष्टे, न बालमध्ये, न वारिमध्ये, न धान्ये, न गोगेहे, न गुरुहुताशनसुराणामुपरि, नोच्छिष्टे, न दिवेति ॥ etc.

Fol. 158ᵃ. *Idáním prakṛitán evábhishiktasya kshatriyasyásádháraṇadharmán áha.*

Fol. 169ᵃ. *Iti rájadharmaprakaraṇam. Kramapráptán vaiṣyásádháraṇadharmán áha.*

Fol. 170ᵇ. *Iti vaiṣyadharmaprakaraṇam.*

Fol. 173ᵃ. *Iti ṣúdradharmaprakaraṇam.*

Prathamo 'dhyáyaḥ.

Lectio secunda incipit: प्रथमेऽध्याये व्यासेन पृष्टयोर्वर्णचतुष्टयसाधारणधर्मयोर्मध्ये साधारणं धर्मं संक्षिप्यासाधारणधर्मः प्रपंचितः । अथेदानीं संक्षिप्तः साधारणो धर्मो द्वितीयेऽध्याये प्रपंच्यते । अथवा पूर्वाध्याय आमुष्मिकधर्मप्राधान्येन प्रवृत्तः । अयं त्वैहिकजीवनहेतुधर्मप्राधान्येन प्रवर्तते । तत्रादावध्यायप्रतिपाद्यमर्थं प्रतिजानीते । अतः परं गृहस्थस्य धर्माचारं कलौ युगे । धर्मं साधारणं शक्त्या चातुर्वर्ण्याश्रमागतं । तं प्रवक्ष्याम्यहं पूर्वं पराशरवचो यथेति ॥

Fol. 184ᵃ. De variis cincinnorum gerendorum modis haec: तत्र ऋषिभेदेन चूडानियममाह लौगाक्षिः । दक्षिणतःकमुंजा[2] वसिष्ठानामुभयतोऽत्रिकाश्यपानां मुंडा भृगवः पंचचूडा अंगिरसः । मंडनार्थं शिखिनोऽन्ये यथाकुलधर्मं वेति ॥

Fol. 184ᵇ. *Iti garbhádhánádi-chúḍánta-saṃskáraprakaraṇam. Athopanayanam.*

Fol. 192ᵇ. *Iti brahmacháriprakaraṇam. Atha gṛihastháṣramaṃ nirúpayituṃ tadadhikárahetu snánam ádau nirúpyate.*

Fol. 193ᵇ. *Iti snátakaprakaraṇam. Atha viváhaḥ.*

Fol. 197ᵇ. Postquam praecepta plura attulit, quibus quominus consobrina in matrimonium ducatur prohibetur, haec addit: ननु ब्राह्मादिविवाहविषये मातुलसुताया इव मातृष्वसृसुताया अपि विवाहः प्राप्नुयात् । तन्न । शिष्टगर्हितत्वेन तत्र निषेधस्मृतिकल्पनात् । शिष्टगर्हितस्यानुपादेयत्वं याज्ञवल्क्य आह । अस्वर्ग्यं लोकविद्विष्टं धर्ममप्याचरेन्न त्विति । यद्यपि मातुलसुतापरिणयनमुदीच्यशिष्टगर्हितं, tathápi *dákshiṇátyaṣishṭair ádṛitatvena* नाविगीतोऽयमुदीच्यानामाचारः । न च दाक्षिणात्यानां रागमूलत्वं शंकनीयं विधिनिषेधपरीक्षकैरेव तद्विवाहकरणात् । मातृष्वसुः सुताविवाहस्त्वविगीतेन शिष्टाचारेण गर्हितः । मातुलसुताविवाहस्यानुग्राहकाः श्रुत्यादयः । तत्र मंत्रवर्णः । आ याहींद्र पथिभिरीळितेभिर्यज्ञमिमं नो भागधेयं जुषस्व । तृप्तां जहुर्मातुलस्येव योषा भागस्ते पैतृष्वसेयी वपामिवेति ॥

Fol. 201ᵃ. प्रवरगोत्रयोः समानत्वासमानत्वे बौधायनकात्यायनविश्वामित्रगर्गादिप्रणीतेषु प्रवरग्रंथेषु प्रसिद्धे ।

Fol. 206ᵃ. *Atha viváhabhedá uchyante.*

---

[1] Gálavena B. s. m. C.

[2] कंमुजा C. Lectionem Vedicam दक्षिणतस्कपर्दे esse, nemo est qui ignoret. Mádhava vocabulum कमुंजा per केशपंक्ति explicat. Cf. Nirṇayasindhu, p. 191.

Fol. 221^{a}. *Atha savarṇásavarṇaviváhaprasangena buddhyárúḍhánám anulomajátánáṃ vyavahároपayogisaṃjnápratipattyarthaṃ játibhedo nirúpyate.*

Fol. 224^{b}. *Athávaṣishṭá gṛihasthadharmá nirúpyante. Upákarmavidhiḥ.*

Fol. 228^{a}. Itthaṃ brahmachárigṛihasthásramau nirúpitau. *Atha vánaprasthásramo nirúpyate.*

Fol. 233^{a}. *Atha chaturthásramo nirúpyate.*

Fol. 239^{a}. Quatuor mendicorum genera antiqui noverunt: चातुर्विध्यं तु भिक्षूणां हारीत आह । चतुर्विधा भिक्षवस्तु प्रोक्ताः सामान्यलिंगिनः । तेषां पृथक् पृथग्ज्ञानं वृत्तिभेदात्कृतं श्रुतं ॥ कुटीचरो बहूदकश्च हंसश्चैव तृतीयकः । चतुर्थः परमो हंसो यो यः पश्चात्स उत्तम इति ॥ पितामहोऽपि । चतुर्विधा भिक्षवस्तु प्रख्याता ब्रह्मणो मुखात् । कुटीचरो बहूदको हंसश्चैव तृतीयकः । चतुर्थः परमहंसश्च संज्ञाभेदैः प्रकीर्तिता इति ॥ तत्राधिकारिविशेषः पुराणे दर्शितः ॥ विरक्तिर्द्विविधा प्रोक्ता तीव्रा तीव्रतरेति च । सत्यामेव तु तीव्रायां न्यसेद्योगी कुटीचरे ॥ शक्तो बहूदके तीव्रतरायां हंससंज्ञिते । मुमुक्षुः परमे हंसे साक्षाद्विज्ञानसाधन इति ॥

तत्र कुटीचरस्य वृत्तिविशेषमाह प्रजापतिः । कुटीचरो नाम स्वगृहे वर्तमानः सुचिरकलुष आहिताग्निषु भिक्षां भुंजानोऽपगतकामक्रोधलोभमोहोऽहंकारवर्जी तप आत्मानुग्रहं कुरुते ॥ वृद्धपराशरोऽपि । कुटीचरा नाम पुत्रादिभिः कुटीं कारयित्वा कामक्रोधलोभमोहमदमात्सर्यभयादीन्हित्वा विधिवत्संन्यासं कृत्वा त्रिदंडजलपवित्रकाषायवस्त्रधारिणः, स्नानशौचाचमनजपस्वाध्यायब्रह्मचर्यध्यानतत्पराः, पुत्रादेरेव भिक्षाकालेऽन्नं पात्रमात्रमुपयुंजानास्तस्यां कुट्यां नित्यं संत आत्मानं मोक्षयंत इति ॥ स्कंदपुराणेऽपि । कुटीचरश्च संन्यस्य स्वे स्वे सद्मनि नित्यशः । भिक्षामादाय भुंजीत स्वबंधूनां गृहेऽथवा । शिखायज्ञोपवीती स्यात्त्रिदंडी सकमंडलुरिति ॥ कुटीचरत्वस्यायुक्तविषयत्वाद्युक्तो गृहवासादिः । तदुक्तं बौधायनेन । कुटीरकाः परिव्रज्य स्वे स्वे वेश्मनि नित्यशः । भिक्षां बंधुभ्य आदाय भुंजते शक्तिसंक्षयादिति ॥

बहूदकस्य वृत्तिविशेषमाह स्कंदः । बहूदकश्च संन्यस्य बंधुपुत्रादिवर्जितः । सप्तागारं चरेद्भैक्ष्यमेकान्नं च परित्यजेत् ॥ गोवालरज्जुसंबंधं त्रिदंडं शिक्यमुद्धृतं । जलपात्रं पवित्रं च खनित्रीं च कृपाणिकां ॥ शिखां यज्ञोपवीतं च देवताराधनं चरेदिति ॥ वृद्धपराशरोऽपि । तत्र बहूदका नाम त्रिदंडकमंडलुपद्मपवित्रपात्रकाषायवस्त्रधारिणो वेदांतार्थावबोधकाः, साधुवृत्तेषु ब्राह्मणगृहेषु भैक्षचर्यां चरंत आत्मानं मोक्षयंत इति ॥ पितामहोऽपि । बहूदकः स विज्ञेयः सर्वसंगविवर्जितः । बंधुवर्गे न भिक्षेत स्वभूमौ नैव संवसेत् ॥ निश्चलः स्थाणुभूतश्च सदा मोक्षपरायणः । न कुट्यां नोदके संगं कुर्याद्वस्त्रे च चेतसा ॥ नागारे नासने नान्ने नास्तरे च त्रिदंडके । स्वमात्रायां न, कुर्याद्वैराग्यं दंडादिके यतिरिति ॥

हंसवृत्तिः स्कंदपुराणे दर्शिता । हंसः कमंडलुं शिक्यं भिक्षापात्रं तथैव च । कंथां कौपीनमाच्छाद्यमंगवस्त्रं बहिष्पटं ॥ एकं तु वैणवं दंडं धारयन्नित्यमादरात् । देवतानामभेदेन कुर्याद्ध्यानं समर्चयेदिति ॥ विष्णुरपि । यज्ञोपवीतं दंडं च वस्त्रं जंतुनिवारणं । तावान्परिग्रहः प्रोक्तो नान्यो हंसपरिग्रह इति ॥ पितामहोऽपि । हंसस्तृतीयो विज्ञेयो भिक्षुर्मोक्षपरायणः । नित्यं त्रिषवणस्नायी त्वार्द्रवासा भवेत्सदा ॥ चांद्रायणेन वर्तेत यतिधर्मानुशासनात् । वृक्षमूले वसेन्नित्यं गुहायां वा सरित्तट इति ॥ बौधायनोऽपि । हंसाः कमंडलुं शिक्यं दंडं पात्राणि बिभ्रतः । ग्रामतीर्थैकरात्राश्च नगरे पंचरात्रकाः ॥ त्रिषड्रात्रोपवासाश्च पक्षमासोपवासिनः । कृच्छ्रसांतपनाद्यैश्च मंत्रैः कृशवपुर्धरा इति ॥

परमहंसवृत्तिः स्कंदपुराणे दर्शिता ॥ कौपीनाच्छादनं वस्त्रं कंथां शीतनिवारणीं । अक्षमालां च गृह्णीयाद्वैणवं दंडमव्रणं ॥ माधूकरमथैकान्नं[1] परहंसः समाचरेत् । परहंसस्त्रिदंडं च रज्जुं गोवालनिर्मितां । शिखां यज्ञोपवीतं च नित्यं कर्म परित्यजेदिति ॥ Haec ad illustrandam Ásramopanishadem inservient[2].

Fol. 246^{b}. *Tad evaṃ chaturvidhaḥ saṃnyáso nirúpitaḥ. Atha taddharmá nirúpyante.*

Fol. 256^{b}. *Atha tṛitíyo 'dhyáyaḥ. Ásauchavidhiḥ.*

Fol. 289^{b}. *Atha saṃgṛihítasráddhanirṇayaḥ prapanchyate.*

Vol. II. Foll. 241. Adhy. 4. Incipit: आचारकांडनिरूपणाद्येनाध्यायत्रयेण विधिनिषेधौ दर्शितौ । अथेदानीं तदुल्लंघननित्यपातित्यपरिहारोपायप्रतिपादकं प्रायश्चित्तकांडमारभ्यते ॥

Adhy. 5. (inc. fol. 28^{a}.) Incipit: चतुर्थेऽध्याये प्रकीर्णकपापानां प्रायश्चित्तमभिहितं । तत्र यद्यपि परिवेदनादिकं न प्रकीर्णकमुपपातकेषु पठितत्वात्, यद्यपि च पुत्रभेदादिकथनं न प्रायश्चित्तरूपं, तथापि प्रकीर्णकप्रायश्चित्तस्य बाहुल्यादध्यायार्थत्वमविरुद्धं । तत्राध्यायांते स्वर्गसाधनमनुगमनं वर्णितं । तेन ब्रह्मलोकसाधनमाहिताग्निदहनं बुद्धिस्थं । अतः पंचमाध्याये तद्विवक्षुरादौ प्रायश्चित्तप्रकरणविच्छेदशंकामपनुदन्परिशिष्टं प्रकीर्णकप्रायश्चित्तं तावन्नवभिः श्लोकैराह ॥

6. (fol. 35^{a}.) Incipit: प्रकीर्णकप्रकाशप्रायश्चित्तप्रसंगागताहिताग्निसंस्कारः पंचमाध्याये निरूपितः । अथ षष्ठाध्याये प्रकृतमेव प्रायश्चित्तमनुवर्तयिष्यमाणो मलिनीकरणसंकीर्णकरणोपपातकानां प्रायश्चित्तानि प्राधान्येन विवक्षुः प्रथमं प्रतिजानीते ॥

7. (fol. 65^{a}.) Incipit: अत्र रसशुद्धिः षष्ठाध्याये वर्णिता । सप्तमाध्यायेऽवशिष्टानां द्रव्याणां शुद्धिं विवक्षुर्महाप्रकरणप्रायश्चित्तशंकाव्युदासाय प्रतिजानीते ॥

8. (fol. 82^{b}.) Incipit: सप्तमाध्याये द्रव्यशुद्धिः प्रतिपादिता । तत्रांते शुद्धं समुद्धरेदित्युक्तं । तत्रोद्धारप्रकारः प्रकीर्णकादिप्रायश्चित्तरूपश्चतुर्थाद्यध्यायेषूपवर्णितः । अथावशिष्ट उपवर्णनीयः । षष्ठाध्याये वैश्यं वा क्षत्रियं वापीत्यादिनोपपातकानां प्रायश्चित्तान्युपवर्णयन् बहुवक्तव्यसद्भावादुपपातकविशेषस्य गोवधस्य प्रायश्चित्तं वक्तुमुपेक्षितं । तदिदानीमध्यायद्वयेन विवक्षुरादौ मुनिविप्रतिपत्तिं सूचयितुं पृच्छति ॥

---

[1] मनःसंकल्परहिताद्गृहात्त्रिसप्तपंचकात् । मधुवदाहरणं यत्तु (भैक्षं) माधूकरमिति स्मृतं ॥

[2] Haec Upanishad infra Kátyáyanasmṛitis pars esse dicitur. Fol. 254^{b}. तत्र चातुर्विध्यं कात्यायनस्मृतिर्व्याचचक्षे । ब्रह्मचारिगृहस्थवानप्रस्थपरिव्राजकाश्चत्वार आश्रमाः etc.

9. (fol. 103^{b}.) Incipit: अष्टमाध्याये गोवधस्य सामान्यप्रायश्चित्तमुपवर्णितं । अथ नवमाध्याये रोधनादिनिमित्तविशेषानुपजीव्य प्रायश्चित्तविशेषा अभिधीयंते ॥

10. (fol. 119^{b}.) Incipit: अष्टमनवमाध्यायोरुपपातकस्य गोवधस्य सामान्यविशेषाभ्यां प्रायश्चित्तानि प्रपंचितानि । अथागम्यागमनस्योपपातकस्य दशमाध्याये प्रायश्चित्तमभिधीयते ॥

11. (fol. 143^{b}). Incipit: दशमेऽध्याये ह्युपपातकविशेषस्यागम्यागमनस्य प्रायश्चित्तमभिधाय तत्प्रसंगाद्गुरुतल्पादीनामपि प्रायश्चित्तमभिहितं । एकादशाध्याये त्वभोज्यभोजनस्य प्रायश्चित्तं प्राधान्येनोपवर्ण्यते ॥

12. (fol. 174^{b}.) Incipit: आचारकांडे त्रिभिरध्यायैर्ये यावंत आचाराः प्रतिपादिताः प्रायश्चित्तकांडे चाष्टभिरध्यायैर्यानि प्रायश्चित्तान्यभिहितानि तेभ्योऽतिरिक्तानां परिशिष्टानां केषांचिदाचाराणां प्रायश्चित्तानां च विधानाय द्वादशाध्यायमारभते ॥

Auctores et libri in capitibus 1–3. a Mádhava hi laudantur: *Angiras* (smṛiti) fol. 66^{b}. etc. *Atri* (smṛiti) 88^{b}. 101^{b}. etc. *A'gneyapuráṇa* 94^{b}. 123^{a}. etc. *A'tharvaṇa* 56^{b}. 57^{a}. *A'dipuráṇa* 150^{b}. 209^{a}. etc. *A'dityapuráṇa* 61^{a}. 82^{b}. etc. *A'pastamba* (smṛiti et sútra) 16^{a}. 46^{a}. 60^{a}. etc. *A'ruṇiṣruti* 241^{b}. *A'ṣvaláyana* (smṛiti et sútra) 110^{b}. 126^{a}. etc. *Ṛishyaṣringa* (smṛiti) 186^{b}. 288^{a}. 297^{a}. 328^{b}. *Kaṇva* II, 11^{a}. *Kapila-mata* 238^{b}. *Karmapradípa* 323^{a}. *Kavasha* 285^{a}. *Káṭhaka* 316^{a}. 317^{b}. *Kátyáyana* (smṛiti) 57^{b}. 80^{a}. etc. *Kárshṇájini* (smṛiti) 92^{a}. 123^{b}. 137^{b}. 276^{a}. 327^{b}. *Kálikápuráṇa* 246^{b}. *Káṣyapa* (smṛiti) 207^{b}. 275^{b}. *Kuthumaṣákhá* 56^{b}. *Kúrmapuráṇa* 16^{b}. 21^{b}. etc. *Kaivalyopanishad* 10^{b}. *Kauṣika* (smṛiti) 87^{b}. 90^{a}. *Kaushítakibráhmaṇa* 60^{a}. 243^{b}. *Kratu* (smṛiti) 45^{a}. 280^{a}. *Kshurikopanishad* 10^{b}. *Garuḍapuráṇa* 69^{b}. *Gárgya* (smṛiti) 98^{a}. 225^{a}. etc. *Vṛiddhagárgya* 295^{b}. 330^{a}. *Gálava* (smṛiti) 288^{b}. 327^{a}. *Gítá* 17^{b}. etc. *Gṛihyapariṣishṭa* 111^{b}. 134^{a}. 137^{a}. 182^{b}. 208^{a}. 287^{b}. *Gṛihyapariṣishṭakára* 319^{b}. *Gobhila* (smṛiti et sútra) 87^{b}. 90^{a}. etc. *Gautama* 53^{b}. 56^{a}. etc. *Vṛiddhagautama* 154^{b}. *Ṣlokagautama* 288^{a}. 294^{b}. 298^{b}. 327^{a}. *Chaturviṅṣatimata* 3^{b}. 69^{a}. 91^{b}. 92^{a}. 112^{a}. 134^{a}. 274^{a}. 318^{a} (cf. Shaṭtriṅṣanmata). *Chandrikákára* 296^{b}. *Chyavanasmṛiti* (Vol. II, 10^{a}). *Chhandoga, Chhandogaṣákhá, Chhandogaṣruti, Chhandogá madhuvidyáyám, Chhándogabráhmaṇa* 32^{a}. 70^{a}. 192^{b}. 24^{a}. 60^{a}. *Chhágaleya* 229^{b}. 299^{a}. 315^{b}. *Jamadagni* (smṛiti) 320^{b}. 324^{a}. 326^{a}. *Játúkarṇya* (smṛiti) 260^{a}. 297^{a}. 323^{b}. 326^{a}. *Jábáli* (smṛiti) 91^{b}. 92^{b}. 192^{a}. 233^{a}. 294^{b}. 332^{b}. *Jábáláḥ* 260^{a}. *Jábálaṣruti* 234^{b}. 241^{a}. *Jaimini* (smṛiti) 269^{b}. etc. *Jyotiḥṣástra* 99^{a}. *Tápaníyopanishad, Uttaratápaníya* 192^{b}. 31^{b}. 34^{b}. *Taittiríyabráhmaṇa* 60^{a}. 101^{b}. 120^{b}. *Taittiríyopanishadvyákhyáne* bháshyakáravárttikakárábhyám pratipáditam 15^{b}. 32^{a}. *Daksha* (smṛiti) 82^{b}. 84^{b}. *Devala* (smṛiti) 56^{a}. 61^{a}. etc. *Devasvámin* 296^{b}. 297^{b}. 301^{a}. *Dharma* 318^{a}. *Dhaumya* (smṛiti) 295^{b}. *Nandikeṣvarapuráṇa* 131^{b}. *Nárada* (smṛiti) 52^{b}. 70^{b}. 113^{b}. 155^{b}. 158^{b}. etc. *Náráyaṇa* (smṛiti) 104^{b}. 106^{a}. 307^{a}. 320^{a}. 323^{b}. *Nṛisiṅhapuráṇa* 92^{a}. 128^{a}. 143^{b}. 234^{a}. etc. *Padmapuráṇa* 85^{a}. *Paramahaṅsopanishad* 245^{a}. *Vṛiddha-Paráṣara* 46^{a}. 82^{b}. 83^{b}. 239^{b}. *Pariṣishṭa* 134^{a} (cf. Gṛihya°). *Páraskara* (smṛiti et sútra) 181^{a}. etc. *Pitámaha* 83^{a}. 240^{b}. 244^{b}. *Pippaládaṣruti* 242^{b}. 244^{b}. *Puráṇasára* 23^{b}. 41^{b}. 64^{a}. 88^{b}. 118^{a}. 142^{b}. 222^{b}. *Pulastya* (smṛiti) 93^{a}. 98^{a}. 106^{b}. 149^{b}. 259^{b}. 276^{a}. 296^{a}. etc. *Paiṭhínasi* 53^{b}. 125^{b}. 147^{a}. 195^{b}. etc. *Prachetas* (smṛiti) 84^{b}. 99^{a}. 136^{a}. 140^{a}. etc. *Bṛihat-Prachetas* 269^{b}. *Prajápati* 54^{a}. 55^{b}. 57^{b}. 93^{a}. 109^{a}. etc. *Prapanchasára* 10^{a}. *Prabhákara* 50^{a}. *Prábhákarás* 27^{b}. *Bahvṛichabráhmaṇa* 246^{a}. *Bahvṛichopanishad* 31^{a}. *Bádaráyaṇasútra* 30^{b}. *Bṛihaspati* 24^{a}. 64^{b}. 102^{b}. 111^{b}. etc. *Vṛiddha-Bṛihaspati* 306^{a}. *Baijavápa* 181^{a}. 187^{b}. 313^{b}. 318^{a}. *Baudháyana* (smṛiti et sútra) 49^{a}. 57^{b}. 61^{a}. etc. *Vṛiddha-Baudháyana* II, 239^{a}. *Brahmagarbha* 268^{a}. *Brahmanirukta* 315^{a}. *Brahmapuráṇa* 43^{b}. 62^{a}. 93^{b}. etc. *Brahmáṇḍapuráṇa* 70^{b}. 82^{a}. *Bhaṭṭáchárya* 4^{a}. *Bharadvája* (smṛiti) 67^{a}. 71^{a}. 81^{a}. 84^{b}. 103^{b}. 112^{a}. 113^{b}. *Bhavishyapuráṇa* 114^{b}. *Bhavishyottara* 65^{a}. etc. *Bháṭṭáḥ* (phil.) 27^{a}. *Bhṛigu* (smṛiti) 87^{a}. 93^{a}. 187^{a}. 332^{a}. *Matsyapuráṇa* 36^{b}. etc. *Madálasá* 56^{b} (नित्यं नैमित्तिकं काम्यं त्रिविधं पौरुषमिति मदालसोक्तेः). 163^{a}. 322^{a} (तथा च मदालसावाक्यं । ततस्त्वाचमनार्थाय दद्याच्चापः सकृत्सकृदिति). *Manu* 54^{a}. etc. *Bṛihanmanu* 269^{a}. 277^{b}. *Vṛiddhamanu* 65^{b}. 100^{b}. 102^{a}. 149^{b}. *Maríchi* (smṛiti) 81^{b}. 97^{a}. 106^{b}. etc. *Mahábhárata* 65^{b}. etc. *Márkaṇḍeya* (smṛiti) 183^{b}. 194^{a}. etc. *Márkaṇḍeyapuráṇa* 59^{a}. etc. *Mudgala* 297^{a} (a Játúkarṇya laudatur). *Medhátithi* 4^{a}. 96^{b}. etc. *Maitraṣákhá* 34^{a}. 42^{a}. *Maitrávaruṇaṣruti* 242^{a}. *Yajnapárṣva* 317^{a}. *Yama* (smṛiti) 44^{a}. 64^{a}. etc. *Laghu-Yama* 320^{b}. *Yájnavalkya* 22^{b}. etc. *Vṛiddha-Yájnavalkya* 89^{b}. 286^{b}. *Yogasútrabháshya*, Vyásae tributum 11^{a}. *Rámáyaṇa* 169^{a}. *Laingapuráṇa* 29^{b}. 120^{b}. etc. *Laugákshi* (smṛiti) 181^{a}. 183^{a}. *Vatsa* (smṛiti) 207^{a}. *Vasishṭha* (smṛiti) 52^{a}. 56^{a}. 61^{a}. etc. *Vṛiddha-Vasishṭha* 66^{b}. 134^{a}. 290^{a}. *Vahnipuráṇa* 61^{b}. *Vájasaneyabráhmaṇa* 60^{b}. *Vájaseneyiṣákháyáṃ Vanṣabráhmaṇe* 3^{b} (= Bṛihadár.). *Vámanapuráṇa* 99^{a}. 113^{b}. 235^{b}. *Váyupuráṇa, Váyavíyasaṃhitá* 16^{b}. 188^{a}. 323^{a}. *Váráhapuráṇa* 169^{b}. 305^{b}. *Várttikakára* (Kum.) 17^{b}. *Vivasvat* (smṛiti) 81^{b}. *Viṣvarúpáchárya* várttike 16^{a}. *Viṣvámitra* (smṛiti) 107^{a}. 190^{a}. 290^{a}. *Vishṇu* (smṛiti) 67^{a}. 87^{b}. *Vishṇudharmottara* 62^{a}. 64^{a}. 69^{b}. 146^{a}. 290^{b}. etc. *Vishṇupuráṇa* 142^{b}. etc. *Vaikhánasasútra* .... *Vyághra* 269^{a}. etc. *Vyághrapád* vel *Vyághrapáda* (smṛiti) 83^{b}. 88^{b}. 94^{b}. 123^{b}. 271^{a}. *Vyása* (smṛiti) 53^{a}. 64^{b}. etc. *Ṣankha* (smṛiti) 86^{b}. 90^{b}. 94^{a}. etc. *Vṛiddha-Ṣankha* (smṛiti) 85^{a}. 88^{b}. *Ṣankha-Likhitau* 67^{b}. 84^{a}. 123^{a}. 169^{b}. 183^{a}. etc. *Ṣambhu* 314^{b}. *Ṣáṭyáyani* 294^{a}.

294^b. 328^b. *Ṣátátapa* (smṛiti) 62^a. 65^a. etc. *Vṛiddha-Ṣátátapa* 320^a. *Ṣivadharma* 66^a. *Ṣivadharmottara* II, 237^b. *Ṣivasvámin* 326^b (नवश्राद्धानि पंचाहुराश्वलायनशाखिन:। आपस्तंबा: षडित्याहुर्विभाषामैतरेयिण:). etc. *Ṣunaḥpucha* 287^b. *Ṣailálibráhmaṇa* 110^a. *Ṣaivapuráṇa* 132^a. 178^b. *Ṣaivágama* 47^a. *Ṣaunaka* (smṛiti) 92^a. 95^b. 107^b. 111^a. etc. *Ṣvetáṣvataropanishad, Ṣvetáṣvataraṣákhá* 10^b. 31^a. 23^a. *Shaṭtriṅṣanmata* 85^b. 86^b. 100^b. 156^a. 267^a. 275^a. *Saṃvarta* (smṛiti) 64^b. 69^b. 108^a. 181^b. etc. *Saṃgrahakára* 97^b. 186^b. 204^a. 262^a. 275^b (cf. Smṛitisaṃgraha). *Satyavrata* (smṛiti) 94^a. 125^a. 126^a. 313^b. *Sánkhyáyana* (gṛihyasútra) 79^b. 181^a. *Sumantu* (smṛiti) 60^b. 196^b. 295^a. etc. *Susruta* (med.) 310^a. *Skandapuráṇa* 30^a. etc. *Smṛitisaṃgraha* 330^a. 332^b. *Hárita* (smṛiti) 49^a. 52^b. 55^a. etc.

Voluminis prioris folia 1–274. seculo sexto decimo, folia 275–332. anno 1703 exarata sunt. Volumen alterum circiter annum 1760 transscriptum est. (WALKER 172, 173.)

638, 639.

Volumina duo. Lit. Bengal. Charta Ind. Vol. I. foll. 250. Vol. II. foll. 321. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. Vol. I. et II. foll. 1–173. 6. reliquorum 7.

Paráṣarasmṛitivyákhyá Mádhavíyá. (B.)

Vol. I. Adhy. I. fol. 119^b; II. fol. 173^b; III. fol. 250^b. Haec pars a secunda manu satis accurate emendata est.

Vol. II. Adhy. IV. fol. 16^a; V. fol. 19^b; VI. fol. 35^a; VII. fol. 46^a; VIII. fol. 60^a; IX. fol. 71^a; X. fol. 88^b; XI. fol. 111^a; XII. fol. 173^a.

Sequitur inde a folio 174^a. usque ad fol. 303^b. lectio tertia decima, eidem *Mádhavae* tributa, qua jus civile tractatur. Incipit: वागीशाद्या: etc. व्याख्याते आचारप्रायश्चित्ते। अथ व्यवहार: प्रस्तूयते। यद्यप्यृणादानादीनामष्टादशपदानां व्यवहाराणां मध्ये कमपि व्यवहारं पराशरो न व्युत्पादितवान्। तथाप्याचारकाण्डे चतुर्णां वर्णानां क्रमेण चाचारान् ब्रुवन्। क्षत्रियस्तु प्रजाश्चैव क्षितिं धर्म्मेण पालयेदित्यस्मिन्वचने क्षत्रियविशेषस्य राजाचारविशेषमवोचत् क्षितिं धर्म्मेण पालयेदिति।

Denique in foliis 304–321. initium commentarii ad librum primum repetitur. Desinit in verbis: यावज्जीवाशौचंवाक्यं च निन्दापरत्वेन व्याख्येयं। पराशरवचो यथेत्यनेन स्वमतं विशदपर मतांतरे

Haec volumina hoc seculo ineunte exarata sunt. (MILL 129, 130.)

640.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 104. Long. $12\frac{1}{2}$. Lat. $8\frac{1}{2}$. Linn. 24.

Foll. 1–13. *Ṣankhaproktam Dharmaṣástram*, institutionum et morum codex, *Ṣankhae* auctori tributus, et in capita 18. divisus. Initium, a me emendatum, hoc: स्वयंभुवे नमस्कृत्य सृष्टिसंहारकारिणे। चातुर्वर्ण्यहितार्थाय शंख: शास्त्रमकल्पयत् ॥१॥ यजनं याजनं दानं तथैवाध्यापनक्रियां। प्रतिग्रहं चाध्ययनं विप्रकर्माणि निर्दिशेत् ॥२॥ दानं चाध्ययनं चैव यजनं च यथाविधि। क्षत्रियस्य च वैश्यस्य कर्मेदं परिकीर्तितं ॥३॥ क्षत्रियस्य विशेषेण प्रजानां परिपालनं। कृषिगोरक्ष्यवाणिज्यं वैश्यस्य परिकीर्तितं ॥४॥ शूद्रस्य द्विजशुश्रूषा सर्वशिल्पानि वाप्यथ। क्षमा सत्यं दम: शौचं सर्वेषामविशेषत: ॥९॥ ब्राह्मण: क्षत्रियो वैश्यस्त्रयो वर्णा द्विजातय:। तेषां जन्म द्वितीयं तु विज्ञेयं मौंजिबंधनं ॥१०॥ आचार्यस्तु पिता प्रोक्त: सावित्री जननी तथा। ब्राह्मणक्षत्रियविशां मौंजीबंधनजन्मनि ॥११॥ वृत्त्या शूद्रसमास्ते च विज्ञेयास्ते विचक्षणै:। यावद्वेदेन जायंते द्विजा ज्ञेयास्तत: परं ॥१२॥

। इति शंखे प्रथमोऽध्याय:।

गर्भस्य स्फुटताज्ञानं निषेक: परिकीर्तित:। पुरा तु स्पंदनात्कार्यं पुंसवनं विचक्षणै: (षष्ठेऽष्टमे वा सीमंतो जाते वै जातकर्म च) ॥१॥ आशौचे च व्यतिक्रांते नामकर्म विधीयते। नामधेयं च कर्तव्यं वर्णानां च समाक्षरं ॥२॥ मांगल्यं ब्राह्मणस्य स्यात्क्षत्रियस्य बलान्वितं। वैश्यस्य धनसंयुक्तं शूद्रस्य च जुगुप्सितं ॥३॥ शर्मांतं ब्राह्मणस्य स्याद्वर्मांतं क्षत्रियस्य तु। धनांतं चैव वैश्यस्य दासांतं चांत्यजन्मन: ॥४॥ चतुर्थे मासि कर्तव्यं बालस्यादित्यदर्शनं। षष्ठेऽन्नप्राशनं मासि पूजाकार्यं यथाकुलं ॥५॥ गर्भाष्टमेऽब्दे कर्तव्यं ब्राह्मणस्योपनायनं। गर्भादेकादशे राज्ञो गर्भात्तु द्वादशे विश: ॥६॥ षोडशाब्दानि विप्रस्य राजन्यस्य हि विंशति:। विंशति: सचतुष्का तु वैश्यस्य परिकीर्तिता ॥७॥ नातिवर्तेत सावित्रीमत ऊर्ध्वं निवर्तते। विज्ञातव्यास्त्रयोऽप्येते यथाकालमसंस्कृता: ॥८॥ सावित्रीपतिता व्रात्या: सर्वधर्मबहिष्कृता:। मौंजीबंधो द्विजानां तु क्रमान्मौंज्य: प्रकीर्तिता: ॥९॥ मार्गवैयाघ्रवास्तानि चर्माणि ब्रह्मचारिणां। पलाशपर्णबिल्वानां क्रमाद्दंडा: प्रकीर्तिता: ॥१०॥ etc.

Haec voluminis pars post annum 1810 e cod. E. I. H. 84. transscripta est. (WILSON 213^a.)

641.

Foll. 195–209. Linn. 11. *Karmavipákas*, operum proventus, capita sex e *Ṣátátapasmṛiti* excerpta, quibus delictorum quorundam piamenta traduntur. Incipit: प्रायश्चित्तविहीनानां महापातकिनां नृणां। नरकांते भवेज्जन्म चिह्नांकितशरीरिणां ॥१॥ प्रतिजन्म भवेत्तेषां चिह्नं तत्पापसूचकं। प्रायश्चित्ते कृते यांति पश्चात्तापवतां पुन: ॥२॥ महापातकजं पापं सप्तजन्मनि जायते। उपपापोद्भवं पंच त्रीणि पापसमुद्भवं ॥३॥ दु:कर्मजा नृणां रोगा यांति नोपक्रमै: शमं। जाप्यै: सुरार्चनैर्होमैर्दानैस्तेषां शमो भवेत् ॥४॥ पूर्वजन्मकृतं पापं नरकस्य परिक्षये। बाधते व्याधिरूपेण तस्य जाप्यादिभि: शम: ॥५॥ कुष्ठी च राजयक्ष्मा च प्रमेहो ग्रहिणी तथा।

मूत्रकृच्छ्राश्मरी कासः अतीसारभगंदरौ ॥६॥ दुष्टव्रणं गंडमाला पक्षघाताक्षिनाशनं । इत्येवमादयो रोगाः महा[पा]पोद्भवाः स्मृताः ॥७॥ जलोदरं यकृत्प्लीहशूलशोफव्रणानि च । श्वासाजीर्णज्वरच्छर्द्दिभ्रममोहगलग्रहाः ॥८॥ रक्तार्बुदविसर्पाद्याः उपपापोद्भवा गदा । दंडिपत्तनकश्चित्र वपुःकंपः विचर्च्चिकाः ॥९॥ वल्मीकपुंडरीकाद्या रोगाः पापसमुद्भवाः । शिरोर्त्याद्या नृणां रोगा अभिशापोद्भवंति हि ॥१०॥ अन्ये च वहवो रोगा जायंते वर्णसंकराः । उच्यंते यानि दानानि प्रायश्चित्तानि वै क्रमात् ॥११॥ महापापेषु सर्वस्वं तदर्द्धमुपपातके । दद्यात्पापेषु षष्टांशं दृष्ट्वा व्याधिबलाबलत् ॥१२॥

1. Sádháraṇavidhi. 2. Bandhyápráyaṣchittavidhi. 3. Apeyapráyaṣchitta. 4. [Parasvaharaṇa]práyaṣchitta. 5. Agamyágamanapráyaṣchitta. 6. Agatipráyaṣchitta.

Haec voluminis pars anno 1772 a Bhúdeva exarata est. (WALKER 129[e].)

B. DHARMANIBANDHA.

642.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 104. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 21.

Hoc codice *Kálanirṇayas*, a *Mádhava* compositus, continetur, quo libro, in quinque capita (*prakaraṇa*) diviso, auctor rituum sollennium periodos definivit. Vulgo opus *Kálamádhavíyam* appellatur. Incipit: वागीशाद्याः etc. ॥१॥ सो हं प्राप्य विवेकतीर्थे etc. ॥२॥ सत्यैकव्रत etc. ॥३॥ Cf. supra, p. 263.

व्याख्याय माधवाचार्यो धर्मान् पाराशरानथ ।
तदनुष्ठानकालस्य निर्णयं वक्तुमुद्यतः ॥४॥

Codex anno 1810 a Ṣankaralála (Oyilsen-sáhevasyárthe) parum accurate exaratus est. (WILSON 202.)

643.

Opuscula tria. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 179. Long. 19. Lat. 3½.

Foll. 1–65. Linn. 7. *Dánakaumudí*, qua operis majoris, Kriyákaumudí appellati, parte *Govindánandas* de largitionum piarum generibus disputavit. Incipit:

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वनखेन्दुरुचिसन्ततिः ।
अन्तश्चिन्ताभिरुद्भ्रान्तचित्तध्वान्तं धुनोतु नः ॥
आलोच्याखिलसंग्रहानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि
प्रोक्ताः सम्यगथो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभिः संहिताः ।
श्रीमत्तातपदारविन्दविलसद्धूलीभरोद्देशतः
श्रीगोविन्दकविः करोति गहनां दानक्रियाकौमुदीं ॥

अथ दानविधिः॥ तत्र सम्वर्त्तः । दानं वै विधिवद्देयमशुभानाञ्च नाशनं । यद्यदिष्टतमं लोके यच्चापि दयितं गृहे । etc.

In fine haec leguntur: इति श्रीगोविन्दानन्दकविकङ्कणाचार्य्यविरचितायां क्रियाकौमुद्यां दानकौमुदीनाम द्वितीयो यामः समाप्तः ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 24[a].)

644.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 95. Long. 19. Lat. 4½. Linn. 8.

Continetur hoc codice *Ṣuddhikaumudí*, de purificatione liber, a *Govindánanda*, Gaṇapatis filio, scriptus. Incipit:

सानन्दं प्रणयन्महेन्द्रमुकुटप्रोतेन्द्रनीलामल-
श्रेणीश्रीकृतचञ्चरीकनिवहव्यासङ्गसम्भावनं ।
स्वप्रोद्भूतभवोत्तमाङ्गतटिनीसम्भूतशङ्कावह-
श्रीगोविन्दपदाम्बुजं वितनुतामृद्धिं परामान्तरीं ॥
आलोच्याखिलसंग्रहानविकलं etc.

Partes singulae hae: ṣuddhisvarúpa 1[b]; aṣauchakála 2[b]; jananáṣaucha 3[b]; aṣauche vidhinishedhau 4[a]; báládyaṣaucha 6[b]; stryaṣaucha 8[a]; videṣasthásaucha 9[b]; aṣauchasaṃkara 10[b]; aghavriddhimad áṣaucham 11[a]; garbhasrávásaucha 12[a]; sapiṇḍádyaṣaucha 13[b]; sadyaḥṣaucha 18[a]; sadyaḥṣauchaṣabdárthavivechana 19[b]; prasangád adhikáriṇo nirúpyante 23[a]; piṇḍanádhikáriṇaḥ 27[b]; atháṣauchántadvitíyadinavihitaṣuddhau vivektavyáyám prasangát tatpúrvakrityáni nirharaṇádíni nirúpyante 28[b]; udakadánáni 32[b]; piṇḍadánavidhi 34[b]; piṇḍadánaprayoga 36[a]; áṣauchikartavyatá 38[a]; asthisaṃchayana 39[a]; daṣáhakritya 41[a]; ekádaṣáhakritya 42[a]; ṣayyádánádiprayoga 47[a]; kálaṣuddhi 49[a]; malamásalakshaṇa 72[a]; udakaṣuddhi 81[b]; bhúmiṣuddhi 82[b]; taijasádidravyaṣuddhi 83[b]; prokshaṇádiṣuddhi 84[b]; annaṣuddhi 85[b]; snánaṣuddhi 88[a]; mrijjalaṣuddhi 90[a]; áchamanaṣuddhi 91[a]; svabhávaṣuddháni 94[a].

Codex post annum 1820 exaratus est. (WILSON 28.)

645.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 44. Long. 12½. Lat. 7. Linn. 20, 21.

Rájadharmakaustubhae, ab *Anantadeva*, Ápadevae filio, Bájabáha-Durachandrae regis auctoritate, scripti, particula, *vyavaháradídhiti* appellata, qua jus civile adumbratur. Incipit: अथ राजधर्म्मा उच्यंते तत्र राज्याभिषेकदीधित्युक्तलक्षणलक्षितो राजा प्रासादप्रतिष्ठादीधित्युक्तप्रकारेण दुर्गगृहनिर्माणं भद्रासनं च निर्म्माय सभां समंत्रिपुरोहितं पण्डितैः सह प्रजापालने प्रवृत्तस्य व्यवहारनिरूपणमंतरेण न सम्यक् भवतीति तदर्थं व्यवहारा निरूप्यंते ॥

Rájadharmakaustubha pars est *Smṛitikaustubhae*, ab eodem auctore compositi. Ea sectio, qua regum inauguratio tractatur (rájyábhishekadídhiti) in cod. E. I. H. 99. invenitur.

Codex post annum 1826 exaratus est. (WILSON 221.)

646.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 50. Long. 12. Lat. 3½. Linn. 12.

Vivádachintámaṇis, de jure forensi liber, a *Váchaspatimiṣra* scriptus. (A.) Incipit: क्षीराब्धेरुज्झिहानां etc.

Ṣrí-*Kṛityakalpadruma-Párijáta-Ratnákarádín* avalokya yatnát ।

वाचस्पतिः श्रीपतिनम्रमौलिर्विवादचिन्तामणिमातनोति ॥

Textus Calcuttae anno 1837 editus est.

Codex anno 1799 a Dhíreṣvara exaratus est. (WILSON 206.)

647.

Foll. 81–166. *Váchaspatimiṣrae Vivádachintámaṇis.* (B.)

Auctores et libri recentiores in hoc tractatu hi laudantur: Kalpataru, Párijáta, Prakáṣa, Bálarúpa, Mitákshará, Medhátithi, Ratnákara, Lakshmídhara, Smṛitisára, Haláyudha.

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est. (WILSON 163ᵇ.)

648.

Foll. 61–114. *Dvaitanirṇayas*, a *Váchaspatimiṣra*, Jayae Bhairavae regis uxoris, Purushottamadevae matris, jussu, scriptus. Initium, a me paulum emendatum, hoc:

आभीरदारकमुदंचितकिंकिणीक-
    माताम्रपाणिचरणं पुरुषं पुराणं ।
मंजीरमंजुमरुणाधरमंबुजाक्ष-
    मद्वैतचिन्मयमनादिमनंतमीडे ॥१॥
सरस्तुलितसागरं[1] व्यधित यो नृपग्रामणीं
    भुजाविजितकांचनैरदित यस्तुलापूरुषान् ।
स एव nṛipa-*Bhairavaḥ* समरसीम्नि पंचाननो
    जयत्यरिविदारको जगति राजवृंदारकः ॥२॥
अयं वाग्विलासानतीतः कवीनां
    गुणैर्दोष्प्रभावानतीतो भटानां ।
त्रिलोकीपतिप्रेयसीवासभूमिः
    पुनीते जगन्मंडलं राजचंद्रः ॥३॥
सत्यभामेव कृष्णस्य गौरीव मदनद्विषः ।
सविशेषं जयत्येषा भूपभैरवभाविनी ॥४॥
विष्णोरंतःपुरमिव शंभोरिव देहवामार्धं ।
देवी सनाभिरेषा जयति *Jayá*-námní (sic) महादेवी ॥५॥
एषा विदितविशेषा प्रसह्य यं वीक्षते जगज्जननी ।
तदुपरि परितः प्रपतति हाटकहीरकमयी वृष्टिः ॥६॥
Ṣrí-*Bhairavendra*-dharaṇípatidharmapatní,
    Rájádhirája-*Purushottamadeva*-mátá ।
Váchaspatiṃ nikhilatantravidaṃ niyujya,
    Dvaite vinirṇayam idaṃ (sic) vidhivat tanoti ॥7॥
सिचयैः कांचननिचयैः परिपूज्य गुरुं जगज्जननी ।
अभिदेलिममपचेलिमक्षरमक्षरमयं वपुस्तनुते ॥८॥
इष्टं मुनाना दुरितं धुनाना मुखं पुनाना क्षणमीक्षणेन ।
श्रीभैरवक्ष्मापतिधर्मपत्नी यशःशरीरं निजमातनोति ॥९॥
वनैर्जगन्मंडलमातनोति करोति खातैर्गगनैकशेषं ।
दानोदकैः सागरतामुपेतं विश्वंभरामंडलमव्यवस्थं ॥१०॥

Váchaspati hoc libro, ubi de ritibus et legibus ab auctoribus *discrepantes* sententiae prolatae sunt, arbitrium et judicium suum exposuit. Partes singulae hae: námanirṇayaḥ; dánasvarúpakathanam; tulápurushadvaitam fol. 63ᵃ; jaláṣayotsargaḥ fol. 65ᵃ; snánádidvaitanirṇayaḥ fol. 68ᵇ; tarpaṇam; deváváhanam; anguríyakadháraṇam; saṃdhyávandanam; panchadevatápújá; ṣivapújá; vaiṣvadevahomaḥ; pitṛibalidánam; kákabalidánam; pitṛiyajnaḥ fol. 71ᵇ; nityaṣráddham; saudáyikam; strísaṃkrántapatidhanam; vṛiddhiḥ; kriyádvaitanirṇayaḥ fol. 73ᵇ; vyavahára dvaitanirṇaya fol. 74ᵇ; ṣuddhidvaitanirṇaya fol. 75ᵇ; sapiṇḍalakshaṇam; sadyaḥṣaucham; vratadvaitanirṇayaḥ fol. 77ᵃ; jyaishṭhadvádaṣí; ekádaṣí fol. 77ᵇ; kṛishṇáshṭamínirṇayaḥ fol. 80ᵃ; kshatádidúshitádhikáritá; dvádaṣaputrarahitasya putrakaraṇe 'dhikáraḥ fol. 81ᵇ; kṛityadvaitanirṇayaḥ; malamásanirṇayaḥ fol. 83ᵃ; garbhádhánádau másanirṇayaḥ; ṣráddhaṣaríranirṇayaḥ fol. 86ᵇ; vṛishotsargaḥ fol. 89ᵇ; ṣráddhaṣaríranirṇayaḥ 98ᵇ; pancha mahá-yajnáḥ fol. 103ᵃ.

In priore libri parte (usque ad caput *vṛishotsarga*) recentioris aevi auctores et libri hi laudantur: *Kaṇṭharava* (?) fol. 77ᵃ. *Kalpataru. Kámadhenu* fol. 69ᵃ. *Chhandogasopána* fol. 88ᵃ. *Trailokyaságara* fol. 66ᵇ. *Párijáta. Pradípa* fol. 69ᵇ. 75ᵃ. v. Ṣráddhapradípa, Samayapradípa. *Bhavadeva* fol. 75ᵃ. *Mantraprakáṣa* fol. 71ᵃ. *Ratnákara. Rúpanáráyaṇa* fol. 67ᵃ. 68ᵃ. *Lakshmídhara* fol. 74ᵃ. *Viṣvarúpa* fol. 78ᵇ. *Vishṇurahasya* fol. 79ᵇ. *Ṣráddhakalpa* fol. 84ᵇ. etc. *Ṣráddhapankti* fol. 87ᵇ. etc. *Ṣráddhapradípa* fol. 87ᵃ. *Ṣráddhaviveka* fol. 83ᵃ. *Ṣrídatta, Samayapradípae* auctor, fol. 66ᵃ. 71ᵇ. *Smṛitisára* fol. 74ᵃ. 78ᵇ. *Harináthamahopádhyáya* fol. 68ᵇ. *Harihara* fol. 71ᵇ. *Halá-*

[1] सरस्तनितसागरं MS.

yudha fol. 72[b]. *Hemádri.* Denique opus suum *Ṣabdanirṇaya* dictum in fol. 63[a]. citat.

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est. (Wilson 203[b].)

649.

Foll. 116–149. Linn. 13–16. *Dravyaṣuddhidípiká* a *Purushottama,* Pítámbarae filio, Vallabhácháryae discipulo, composita. Incipit:

नत्वा श्रीवल्लभाचार्यान् हरिसेवोपकारिका ।
बाह्याचाभ्यंतरिद्रव्यशुद्धिरत्र विचार्यते ॥१॥
निबंधेषु विविच्योक्ता प्यधुना बुद्धिदोषतः ।
यतो न भाषते सम्यक् तत एष समुद्यमः ॥२॥

तत्र तावत्प्रायश्चित्तमिताक्षरायां याज्ञवल्क्यः । उदक्याऽशुचिभिः etc.

Purushottama hoc libello lustrationem rebus impuris contactis adhibendam, doctores recentiores secutus, copiosius tractavit. Auctorem post medium seculum septimum decimum vixisse, nominibus ab eo laudatis apparet. Quorum partem addidi: Ácháratilaka fol. 128[a]; Kullúkabhaṭṭa; Krishṇabhaṭṭíyam fol. 121[a]. 124[a]; Govindarája fol. 122[b]; Charaṇámṛita fol. 143[a]; Divákaroddyota fol. 142[a]; Nágadevíye Saṃgrahakáraḥ fol. 138[b]; Nirṇayámṛita fol. 132[b]; Nirṇayasindhu fol. 120[a]; Bhárgavárchanadípiká fol. 122[a]; Maryádásindhu (hoc libro auctor frequentissime utitur) fol. 116[b]. 117[a]. etc.; Ratnávalínibandha fol. 127[b]; Vishṇubhaktichandrodaya fol. 125[a]; Ṣuddhipradípa fol. 140[b]; Ṣuddhimayúkha fol. 119[b]. 122[a]; Sadácháractrandrodaya fol. 124[a]. etc.; Smṛityarthasára fol. 120[a]; Harivallabha Sudhodaye fol. 125[a]. 149[a]; Hariharabháshya fol. 122[a]; Haláyudha fol. 141[a]. Eidem auctori praeter libellum supra tractatum (n. 94) commentarium ad *Vallabháshṭakavivṛitim* (E. I. H. 2611: नत्वा श्रीवल्लभाचार्यचरणाब्जरजांस्यहं । तदष्टकीयविवृतेर्भावं वच्मि कृपाबलात् ॥) debemus.

In fine haec leguntur: संवत् १८३३ शाके १६९८ प्रवर्त्तमान्ये माघस्यासिते पक्षे दशम्यां भौमवासरे श्रीभुजनगरवासिना औदीच्यज्ञातीयश्रौताधानीयव्यासतुलशी तस्यात्मजेन भुदेवनाम्ना लिखिता द्रव्यशुद्धिः स्वात्मार्थे द्रव्यशुद्ध्यर्थे ॥ Haec folia igitur anno 1776 exarata sunt. (Walker 200[e].)

650.

Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 133. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 19.

Dvaitapariṣishṭam, rerum dubiarum, quaecunque relictae sunt, dijudicationes, quo libro *Keṣava* (sanmiṣra°) eandem atque Váchaspatimiṣra in Dvaitanirṇaya materiam copiosius tractavit. Incipit:

स्वामिन् वासो ममैतन्न हि न हि विदितं शीतरश्मेः स वक्रः
स्वर्गेङ्गान्नेदसास्त्री भुजगपरिवृढः शोभने स द्विजिह्वः ।
स्वीयाङ्गस्पर्शपूर्व्वन्तदिह भगवतैवोच्यतामित्यकस्मा-
दर्थिप्रत्यर्थिभावः शिवशिवशिवयोः श्रेयसे वः सदास्तु ॥१॥
लीलानखाङ्कुरविदारितवैरिवीर-
निर्म्मुक्तरक्तबहुगैरिकलिप्तगात्रः ।
स्वस्थीकृतामरवधूगणगीतकीर्त्ति-
रास्तां हिताय मम कार्पटिको मृगेन्द्रः ॥२॥
अधीत्य सर्व्वतन्त्राणि निबन्धाननुलोक्य च ।
श्रीकेशवेन विदुषा परिशिष्टमिहोच्यते ॥३॥

Opus in capita duo (parichchheda) divisum est, quorum alterum ab hoc disticho incipit (fol. 76[a]):

तातस्ते मकरालयः प्रियतमे रत्नाकरः स प्रभो
भ्राता ते शशलाञ्छनस्तमनिशं धत्ते हरो मूर्द्धनि ।
का ते श्वेत्यभिधाय सस्मितमुखे कान्ते चिरादुत्तरात्
स्फूर्त्तिव्रीडितमानसामुपहसँल्लक्ष्मीं हरिः पातु वः ॥

In folio 34[a]. e *Bhojarájae* jyotiḥ(-ṣástra) hoc distichon laudatur:

चैत्रे पौषे कृष्णपक्षे नवान्नं नाचरेद्बुधः ।
भवेज्जन्मांतरे रोगी पितॄणां नोपतिष्ठते ॥

Codex anno 1813 exaratus est. (Wilson 218.)

651, 652.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 10.

His voluminibus *Madanapárijátas* continetur, quo libro *Viṣveṣvara,* Peṭṭibhaṭṭae et Ambikae filius, Madanapála rege patrono morum et rituum praecepta, ex antiquioribus legum codicibus desumta, in corpus unum redegit. Initium, codice E. I. H. 1556. (A.)[1] collato, emendatum hoc:

प्रवालाद्रिप्रस्थ etc. ॥१॥
प्रकृष्टचलकुंडल etc. ॥२॥
कांते कृतागसि etc. ॥३॥[2]
अस्ति प्रशस्तविभवोपगतप्रशस्ति-
विस्तारिणी भुवि शकाधिपराजधानी ।
Ḍillí-ti विश्वविदिता नगरी मतल्ली-
पल्लीव भाति पुरतस्त्रिदिवोऽपि यस्याः ॥४॥
तामुत्तरेण यमुनातटदेशनिष्ठा
Káshṭhe-ty अभूदनुपमा नगरी गरिष्ठा ।
यस्यामनल्पविभवोपचिता बभूवुः
काष्ठान्वया[3] महितकीर्तिजुषो महीपाः ॥५॥

[1] Hic codex anno 1637 exaratus est. [2] Cf. Smṛitikaumudí.
[3] शाकान्वये A. pr. m. कान्वये B.

तस्मिन्नभूद्विमलटाककुलांबुराशावुद्य etc. ॥ ६ ॥
तस्यात्मजो etc. ॥ ७ ॥
सुतोऽस्य जातः etc. ॥ ८ ॥
तस्यात्मजोऽभूद् etc. ॥ ९ ॥
यस्मिन्नसाधारणधैर्यशौर्ये
गांभीर्यसौंदर्यगुणैकधुर्ये ।
गिरींद्रभीमानुजसिंधुराज-
स्मराश्च साधारणतां भजंते ॥ १० ॥
लक्ष्मीं लक्ष्मवतीं विधाय विबुधा हारस्य हारस्य च
ज्योतिर्गर्वमपास्य पार्वणशरच्चंद्रस्य चंद्रस्य च ।
उन्मीलन्नवसौरसैंधवलसड्डिंडीरपिंडोपमा
यस्यैता भुवि नर्नृतंत्यनुदिनं सन्मूर्त्तयः कीर्तयः ॥ ११ ॥
बंधच्छिदां etc. ॥ १२ ॥
महीपतेस्तस्य महानुभावौ
सुतावभूतां सुकृतोन्नतस्य ।
स्माद्यो महौजाः *Sahajendra*-námá
tadátmajaḥ ṣrí-*Madano* dvitíyaḥ ॥ 13 ॥
स्वपारदः सिद्धरसो जनाना-
मनभ्रवृष्टिर्विभवौषधीनां ।
अनंतको मृत्युहरो रिपूणा-
मासीदसौ ṣrí-*Sahajádhináthaḥ* ॥ १४ ॥
अस्यानुजः श्रीमदनो तु नाम्ना etc. ॥ १५ ॥
विश्राणनेषु व्यसनं यदीयं
विद्याप्रसंगेषु विनोदसौख्यं ।
यस्यावदातं च यशोवितानं
दिङ्मंडलीमंडनमेकमास्ते ॥ १६ ॥
परिशीलयता etc. ॥ १७ ॥
यः कूपानारामान्धर्मायतनानि सन्निबंधांश्च ।
कृत्वा स्वकीर्तिमेकामदीदृशन्मूर्तिभेदेन ॥ १७ ॥
श्रीमानयं मदनपूर्वकपारिजात-
नामांकितं स्मृतिपथानुगतं निबंधं ।
वर्णाश्रमप्रमुखधर्मविवेचनाय
विद्वन्मुखेन सुकृती मितमातनोति ॥ १८ ॥
मतिर्येषां शास्त्रे etc. ॥ १९ ॥
माता पुण्यचरित्र etc. ॥ २० ॥ [1]
Hemádri-Kalpadruma-sa*Aparárka*-
Smrityarthasárán Smritichandrikám cha ।
Mitáksharádín अवलोक्य यत्ना-
न्निबध्यते संग्रहतो निबंधः ॥ २२ ॥

Sequitur argumentum libri, in novem capita (stavaka) divisi, versu epico enarratum: स्तवकः प्रथमो ह्यत्र ब्रह्मचर्याभिधोऽपरः । गृहस्थाख्यस्तृतीयः स्यादाह्निकं तदनंतरं ॥ २३ ॥ गर्भाधानादिसंस्कारस्तुरीयः स्तवको मतः । आशौचस्तवकः पश्चाद्द्रव्यशुद्ध्याह्वयो मतः ॥ २४ ॥ सप्तमः श्राद्धसंज्ञो हि विभागाख्योऽष्टमस्तथा । नवमः स्तवकश्चात्र प्रायश्चित्ताभिधो मतः ॥ २५ ॥ etc.

Vol. I. foll. 244. I. fol. 60^b; II. fol. 97^b; III. fol. 165^b; IV. fol. 181^a; V. fol. 211^b; VI. fol. 225^b.

Vol. II. foll. 241. VII. fol. 70^a; VIII. fol. 94^b; IX. fol. 238^b.

In fine capitum haec leguntur: iti paṇdita-*Kedára-malle*-tyádivirudarájívirájamánasya ṣrí-Madanapálasya nibandhe etc. Auctor post Mádhavam, ante Váchaspatimiṣram et Kamalákaram vixit. Illius ad Paráṣara-smṛitim commentarium rapacissime excerpsit. Ceterum *Párijáta* etiam a Mitramiṣra in Víramitrodaya libro (foll. 2^a. 185^a) laudatur.

Codex noster anno 1802 in urbe Ahmedábád ab Uttamaráma parum accurate exaratus est. (WALKER 174, 175.)

653.

Opuscula quinque. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 184. Long. 11. Lat. 4½.

Foll. 1–106. Linn. 11. *Smṛitikaumudí*, Madanapála (Ráya-) rege patrono composita. Initium, collato cod. E. I. H. 2515. (A.) emendatum, hoc:

नमः सकलकल्याणकारणाय पिनाकिने ।
नमो लक्ष्मीनिवासाय देवतायै गिरां नमः ॥ १ ॥
अपत्यवात्सल्यवशादुदीर्णं स्तन्यं पिपासुर्गिरिजाकुचाग्रे ।
मुहुः कराग्रं चलयन्निभास्यो मनोरथान्नः सफलीकरोतु ॥ २ ॥
प्रवालाद्रिप्रस्यद्युतिनिचयपर्यायवपुषे
नमो विघ्नश्रेणीविघटनपटिष्ठाय महसे ।
जगत्प्रादुर्भावस्थितिलयनिरायासरचना-
विनोदासक्ताय प्रणतफलसिद्धिप्रतिभुवे ॥ ३ ॥
यदिंदिरानाथपुरंदराद्यैराराधितं भक्तिभरानतांगैः ।
श्रीचंडिकायाश्चरणारविंदं वंदामहे तत्कुलदेवतायाः ॥ ४ ॥
प्रकृष्टचलकुंडलस्तवकघृष्टगंडस्थलं
महार्हमणिमेखलं मरकतांकुरश्यामलं ।
करोतु करुणां सदा कलितपंचषाब्दक्रमं
महः किमपि मोहनं कपटशैशवं कैशवं ॥ ५ ॥
कांते कृतागसि रुषा परुषं ब्रुवाणा
कुंठीकृताथ रसनार्धनियंत्रणेन ।
मौनेन मानमधिगच्छति या ददातु
सा पार्वती हरविभक्ततनुः शिवं वः ॥ ६ ॥

Ásíd asímaguṇa-*Ṭáka*-kulámburáṣáv
उद्यत्प्रभूतशुभकीर्तिघनप्रकाशः ।
लोकैः सदा हृदि धृतो गुणसंनिविष्टः
ṣrí-*Ratnapála*-nṛipatir भुवनैकरत्नं ॥ ७ ॥ [2]

---

[1] Vide supra, p. 263^a.

[2] Ante septimum in B. duo disticha addita sunt.

तस्यात्मजो *Bharahapála* इति प्रसिद्धः
सिद्धांगनाजनसमाजसमिद्धकीर्तिः ।
दानेन यः सुकृतिनां क्षिपति स्म दैन्यं
सैन्यं च वैन्यसदृशः प्रतिभूपतीनां ॥८॥
सुतोऽस्य जातः सुकृतोन्नतस्य
न तस्य कश्चित्सदृशो बभूव ।
यमस्खलत्सत्यमवेक्ष्य तातो
नाम्ना *Hariṣchandra* इति व्यधत्त ॥९॥
तस्यात्मजोऽभूदतुलप्रतापः साधारणो भूमिपतिर्वदान्यः ।
अभूतपूर्वामवनीश्वराणामजीगपद्यो जगति स्वकीर्तिं ॥१०॥
बंधच्छिदां विरुदकीर्तिमिहान्वितार्थां
कृत्वा परत्र च तथैव विधातुमिच्छुः ।
कीनाशपाशचयबद्धविमोचनार्थं
तीर्थत्रयीं *Karavimuktim* अचीकरद्यः ॥११॥
अस्यात्मजः *Ṣrí-Madano* तु नाम्ना
धाम्ना च रूपेण च संगतार्थः ।
रोषारुणे चक्षुषि यद्विपक्षो
नितांतकांतारसमाश्रितोऽभूत् ॥१२॥
परिशीलयता कलाकलापं विदधानेन च भूरिशः प्रबंधान् ।
मदनेन महीभृताथ येन प्रथिता nútana-*Bhojarája*-kírtiḥ ॥१३॥
Yantraprakáṣa-sa-*Mahárṇava-Párijáta-*
*Siddhántagarbha-Tithyanirṇayasára*mukhyáḥ ।
ग्रंथाश्च येन रचिता विजयं भजंते
राज्ञां सभासु विदुषां वदनांबुजेषु ॥१४॥
वागुत्सवेन मतिमानतिमानशाली
कीर्तेः पदं मदनपालमहीतलेंदुः ।
Vidvanmukhena tanute विनतोर्जितश्री-
रुत्पन्नचारुकिरणां स्मृतिकौमुदीं सः ॥१५॥
विद्वच्चकोररसना रुचिदानपटीयसी ।
सच्चित्तोत्पलजीवातुर्जयति स्मृतिकौमुदी ॥१६॥
वर्णाचारप्रकटनविधिर्ब्राह्मणादिक्रमेण
प्रोक्तः पूर्वैर्न खलु कथिता मुख्यतः शूद्रधर्माः ।
तस्मादेते विशदपदवीं नाश्रितास्तेन तुर्यं
वर्णं कृत्वा विषयमधुना वर्ण्यते वर्णधर्मः ॥१७॥

ननु च के ते पूर्वे यैर्ब्राह्मणादिक्रमेण निरूपितो वर्णाचारः । श्रुत्यर्थस्मर्तारो मन्वादय इति ब्रूमः । तत्र तावद्वर्णानामुत्पत्तिर्निरूपवर्ण्यते तदधीनत्वादाचाराणां । etc:

Hoc opus, quo de tribus infimae in rebus sacris participatione agitur, in quatuor libros (*kalollása*), libri singuli in capita (*kiraṇa*) divisi sunt.

I, 1. Vipratvádijátinirúpaṇam, fol. 5^{b}. 2. ṣúdrabhedanirúpaṇadvárá saṃkírṇajátinirúpaṇam, fol. 19^{b}. Incipit: तत्र पूर्वोक्तप्रकारेण परमपुरुषस्य चरणजातः केवलशूद्रः । अपरे द्विजातिभ्यः परिणीतशूद्रायामुत्पन्नाः ।

II, 1. Ṣúdrasya sámányato ’dhikáránadhikáranirúpaṇam, fol. 21^{a}. Incipit: तत्र भविष्यधर्मकथनव्याजेन व्यतिरेकमुखेनाधिकारानाधिकारौ निरूपितौ पुराणेषु । अतस्तत्प्रतिपादकानि पुराणवाक्यानि प्रदर्श्यंते ॥ 2. ṣúdrasya ṣrutismṛityádyavagamo ’nadhikárachintánirúpaṇam, fol. 24^{a}. Incipit: अथ वेदाक्षरविचारनिषेधो मद्यमांसविक्रयादिनिषेधश्च ॥ 3. ṣúdrasya garbhádhánádisaṃskáravishayádhikáránadhikárachintánirúpaṇam, fol. 27^{b}. Incipit: अथ गर्भाधानादिसंस्कारेषु शूद्रः केष्वधिक्रियते केषु नेति चिंत्यते ॥ 4. *a.* ṣúdrasyágnyabhávachintá. *b.* ṣúdrasya sandhyávandanádhikárábhávaḥ. *c.* ṣúdrasya díkshádhikáraḥ. Hoc in capite locus, quem supra, p. 46^{a}. e Vámanapuráṇa excerpsimus, mendis minus foedatus reperitur: वामनपुराणे । ततश्चकार भगवांश्चातुर्वर्ण्यं हरार्चने । शास्त्राणि चैषां मुख्यानि नानोक्तिविविधानि च ॥ आद्यं शैवं परिख्यातमन्यत्पाशुपतं मुने । तृतीयं कालवदनं चतुर्थं च कपालिनं ॥ शैवश्चासीत्स्वयं शक्तिर्वसिष्ठस्य प्रियः सुतः । तस्य शिष्यो बभूवाथ गोपायन इति श्रुतः ॥ महापाशुपतश्चासीद्भारद्वाजस्तपोधनः । तस्य शिष्योऽप्यभूद्राजा ऋषभः सोमकेश्वरः ॥ कालास्यो भगवानासीदापस्तंबस्तपोधनः । तस्य शिष्योऽभवद्वैश्यो नाम्ना क्रोधेश्वरो मुने ॥ महाव्रती च धनदस्तस्य शिष्यस्तु वीर्यवान् । जर्णोदर इति ख्यातो जात्या शूद्रो महातपाः ॥ एवं स भगवान्ब्रह्मा पूजनाय शिवस्य तु । कृत्वाथ चातुराश्रम्यं स्वमेव भवनं गतः ॥ *d.* ṣúdrasya brahmajnánádhikáraḥ, fol. 31^{b}.

III, 1. Viváhanirúpaṇam. Incipit: प्रथमकलोल्लासे वर्णजातयो निरूपिताः । द्वितीये तु जातिविशिष्टस्य शूद्रस्याधिकारानधिकारौ निरूपितौ । एवंविधस्य शूद्रस्य विवाहादीतिकर्तव्यता तथा सामान्यधर्मादयश्च तृतीये संस्कारकलोल्लासे निरूप्यंते । तत्र विवाहोपयोगित्वेन प्रथमतः सापिंड्यं निरूप्यते ॥ *a.* viváhabhedáḥ. *b.* viváhetikartavyatá. *c.* viváhaprayogaḥ. *d.* kanyádánam, fol. 38^{b}. 2. námakaraṇádisaṃskáranirúpaṇam, fol. 39^{a}. 3. *a.* ṣúdradharmáḥ. *b.* ṣúdrasyápaddharmáḥ, fol. 43^{a}. 4. Incipit: अथाशौचवर्णनं । पूर्वस्मिन्किरणे शूद्रस्य धर्मा निरूपिताः । सांप्रतं तद्धर्मानुष्ठानसंकोचहेतुभूताशौचप्रतिपादनं प्रस्तूयते ॥ *a.* ṣúdrasyáṣauchanirúpaṇam. *b.* ṣúdrasyáṣauchapaddhatiḥ, fol. 53^{a}. 5. *a.* ṣúdrasya vṛishotsargaḥ. *b.* ṣúdrasyaikoddishṭam. *c.* ekoddishṭaṣráddhapaddhatiḥ. *d.* ṣúdrasya sapiṇḍíkaraṇam, fol. 75^{a}. *e.* ṣúdrasya párvaṇaṣráddham. *f.* vṛiddhiṣráddham, fol. 76^{a}.

IV, 1. Incipit: अथाह्निकाख्यश्चतुर्थः कलोल्लास आरभ्यते । तत्र मनुयाज्ञवल्क्यदक्षादिभिर्द्विजोद्देशेन संध्यावंदनस्य विधानान्न तत्र शूद्रस्याधिकारः ॥ *a.* mútrapuríshochcháravidhiḥ. *b.* ṣauchavidhiḥ. 2. *a.* dantadhávanavidhiḥ. *b.* prátaḥsnánam. 3. ṣúdrasya mádhyáhnikasnánavidhiḥ, fol. 85^{a}. 4. *a.* ṣúdrasya brahmayajnavidhiḥ. *b.* tarpaṇam. *c.* ṣúdrasya tarpaṇapaddhatiḥ, fol. 95^{b}. 5. *a.* vaiṣvadevavidhiḥ. *b.* ni-

tyaṣráddham. *c.* vaiṣvadevapaddhatiḥ. *d.* vaiṣvadevaprayogakramaḥ. *e.* baliharaṇam. *f.* ṣúdropayuktavaiṣvadevabaliharaṇapaddhatiḥ. *g.* nityaṣráddhapaddhatiḥ. *h.* bhojanam.

Ad opera sua *Madanapárijáta* auctor saepius, ad *Mahárṇavam* semel (fol. 34^{b}. Vináyakaṣántiprakáro 'smábhir Mahárṇave vistarato nirúpitaḥ) refert. Quare, si librum nostrum *Viṣveṣvarae*, Peṭṭibhattae filio, tribuero, conjecturam non nimis audacem me prolaturum esse spero. Auctorum et librorum praeterea laudatorum hos paucos notandos putavi: Aparárkakára, Kṛityakalpatarukára, Mitáksharákára, Medhátithi, Yajnapárṣva, Vedántakalpataru, Smṛitimanjarí.

Folia 1. 2. manu recentiore, reliqua seculo septimo decimo satis accurate exarata sunt. (WALKER 168^{a}.)

654.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 105. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 21.

Ṣúdradharmatattvam, tribus plebejae et impurae officia, liber a *Kamalákara-bhaṭṭa*, Bhaṭṭadivákarae fratre, mímánsaka-*Rámakṛishṇae* filio, *Náráyaṇabhaṭṭae* nepote, Rámeṣvarabhaṭṭae abnepote, compilatus. Initium hoc:

प्रणम्य रामं पितरौ कमलाकरशर्मणा ।
रामकृष्णतनूजेन शूद्रधर्मो निरूप्यते ॥

Codex noster quum recentissimae aetatis sit, argumentum libri, necnon cetera, ex antiquiore codice E.I.H. 2514. excerptum est: fol. 7^{a}. *Tat siddhaṃ ṣúdrasya vipradvárá puráṇaṣravaṇena jnánam iti.* Atha ṣúdrasya mantravicháraḥ. 12^{b}. atha ṣúdrasya karmádhikáraḥ. 14^{b}. devasthápanam. 22^{a}. *saṃskáráḥ.* 24^{b}. ṣráddhanirṇayaḥ. 29^{a}. vihitanishiddhadharmáḥ. 34^{b}. saṃskáraprayogaḥ. 39^{a}. iti puṇyáhavávhanam. 51^{b}. iti ishṭápúrtiḥ. Atha chaulam. 63^{a}. iti ṣúdrasaṃskáráḥ. *Atha ṣúdráhnikam.* 74^{b}. iti snánatarpaṇádi. Atha devapújá. 77^{a}. tírthamahimá. 79^{b}. vaiṣvadevaḥ. 81^{b}. ṣákalahomaḥ. Atha pauráṇaḥ. 82^{a}. iti devayajnaḥ. Atha bhútayajnaḥ. 84^{a}. nityaṣráddham. 84^{b}. manushyayajnaḥ (i. e. hospitalitas). 87^{b}. iti ṣúdráhnikam. Atha ṣúdrasya *párvaṇaṣráddhaprayogaḥ.* 93^{a}. piṇḍadánam. 94^{b}. iti párvaṇaṣráddham. *Atháṣaucham.* 95^{a}. garbháṣaucham. 95^{b}. prasaváṣaucham. 96^{a}. mṛitáṣaucham. 98^{a}. athásaṃskṛite ṣúdre mṛite viṣeshaḥ. 99^{b}. játyáṣaucham. 108^{a}. dásáṣaucham. 109^{a}. atikrántáṣaucham. 110^{a}. áṣauchasampáte nirṇayaḥ. 112^{a}. aṣaucházavádaḥ. 112^{b}. mṛitadoshaḥ. 116^{a}. pretadáhakálaḥ. 116^{b}. ity áṣauchanirṇayaḥ. Atha ṣúdrasya *aurdhvadehikaprayogaḥ.* adhikáriṇaḥ. 120^{b}. durmaraṇe práyaṣchittam. 124^{a}. saṃlayanam. 125^{b}. pátheyaṣráddham. 126^{a}. navaṣráddham. 126^{b}. pretapiṇḍáḥ. 129^{a}. iti ṣúdráṣauchaṃ tatkṛityaṃ cha. Athaikádaṣáham. 130^{a}. vṛishotsargaḥ. 133^{b}. ṣayyádánam. 134^{b}. udakumbhaḥ. 135^{a}. másikáni. 135^{a}. sapiṇḍanam. 138^{a}. ity aurdhvadehikaprayogaḥ. Atha ṣúdrasamáḥ. 140^{a}. strídharmáḥ. 147^{a}. vidhavádharmáḥ. 148^{b}. kuṇḍagolau. 150^{b}. shaṇḍaḥ. 152^{b}. anye 'pi ṣúdrasamáḥ. 153^{a}. saṃkarajáḥ. 156^{a}. pratilomajáḥ. 161^{b}. apadhvansajá vyabhicharajáḥ. 169^{b}. káyasthotpattiḥ.

In fine haec leguntur:

यो भाट्टतंत्रगहनार्णवकर्णधारः
शास्त्रांतरेषु निखिलेष्वपि मर्मभेत्ता ।
योऽत्र श्रमः किल कृतः कमलाकरेण
प्रीतोऽमुनास्तु स कृती बुधरामकृष्णः ॥

इति श्रीमज्जगद्गुरुमीमांसकनारायणभट्टसूरिसूनुरामकृष्णभट्टात्मजकमलाकरभट्टकृते शूद्रधर्मतत्त्वे शूद्रसमसंकरजस्वरूपं तद्वृत्तिनिरूपणं समाप्तश्चायं निबंधः ॥

Auctores et libros Kamalákara permultos laudat, quos una cum iis, qui in sectionibus tribus primis Nirṇayasindhu operis (ed. Calc.) reperiuntur, infra enumerabo. Ipse hos libros suos citat: Jaláṣayotsargavidhi 239. Tulápaddhati N. 247. Dánakamalákara fol. 13^{a}. 20^{b}. 119^{b}. 133^{b}. Púrtakamalákara 17^{b}. 77^{a}. Ácháradípa 79^{b}. Nirṇayasindhu 10^{b}. 17^{a}. 22^{a}. 24^{b}. etc. Pravaradarpaṇa N. 212. 282. Práyaṣchittaratna N. 265. Ṣúdradharma N. 189. Rámakṛishṇa pater *Jívatpitṛikanirṇaya* opus composuit, N. 109. 112. 163. Náráyaṇabhattae denique avi libri duo laudantur: *Tristhalísetu* 15^{a}. 16^{a}. N. 9. 11. 70. 109. et *Prayogasetu* N. 158.

Agastyasaṃhitá 13^{b}. Agnipuráṇa. Agnismṛiti 96^{a}. 101^{b}. Angiras (smṛiti) 28^{a}. 64^{a}. etc. Ajayapála 33^{a} (शक्तः स्वयम्, अशक्तस्तु विप्रद्वारा, सच्छूद्रः स्वयम् असच्छूद्रो विप्रद्वारा). Atri (smṛiti) 20^{a}. etc. Vṛiddhátri 107^{b}. Adbhutaságara N. 47. 87. 221. Anantabhaṭṭa N. 22. 36. 90. etc. Aparárka 23^{b}. 27^{b}. etc. Aruṇasmṛiti N. 49. Ákara N. 115. 209. 226. Ácharachintámaṇi 10^{a}. 75^{b}. Áchárapradípa N. 75. Áchárádarṣa, v. *Ṣrídatta.* Ácháryachúḍámaṇi 8^{a}. 9^{a}. 39^{b}. etc. N. 3. 91. etc. Ádipuráṇa 49^{a}. 64^{b}. etc. Ádityapuráṇa 16^{b}. N. 149. Ápastamba (smṛiti) 97^{b}. Ápastambasútra N. 38. Ápastambabháshyárthasaṃgraha N. 36. Áyurveda N. 262. Árshṭisheṇa N. 2. Áṣárka N. 199. 237. Áṣvaláyana 9^{b}. 29^{a}. etc. Áhnikapradípa 78^{a}. Íṣánasaṃhitá N. 164. Uttaramímánsá 5^{a}. Uṣanas (smṛiti) 34^{a}. etc. Ṛigvidhána N. 55. 66. etc. Ṛishyaṣṛinga (smṛiti) 85^{b}. 102^{a}. 128^{b}. Aitareyopanishad N. 202. Kaṇva (smṛiti) N. 27. 261. Kapardikárikáḥ 223. 224. Karka 90^{b}. Karkabháshya 36^{b}. Kalpataru 8^{b}. 14^{b}. 23^{b}. etc. v. *Kṛityakalpataru.* Kaṣyapa (smṛiti) 96^{b}. N. 84. 139. Kaṣyapasaṃhitá N. 180. Káṭhakagṛihya N. 6. 7. 114. Kátyáyanasútra sive Ká-

[1] Ejus nominis libri tres mihi innotuerunt: 1. a Dikshitánanta, 2. a Náráyaṇabhaṭṭa, Rámeṣvarae filio, 3. a Nṛisinhabhaṭṭa scripti.

[1] E. I. H. 1009.

Smṛitiratnávalí[1] 25ᵃ. 115ᵃ. 148ᵃ. etc. Smṛitisaṃgraha N. 78. 105. Smṛitisamuchchaya 134ᵇ. Smṛitisára, v. *Devayájnika*[2]. Smṛitisárávalí N. 225. 255. Smṛityarthasára 25ᵇ. 109ᵇ. 149ᵃ. etc. v. *Śrídharasvámin.* Hayaśírshapancharátra N. 242. 252. Haradatta 96ᵇ. 98ᵇ. 105ᵇ. etc. Harinátha 22ᵃ. 44ᵇ (Gauḍa fuisse dicitur). N. 184. etc. Harivanṣa 7ᵇ. etc. Harihara 9ᵃ. 56ᵃ. etc. Hariharabháshya 23ᵃ. 24ᵇ. 55ᵃ. etc. Haláyudha (dharma) 27ᵇ. 79ᵃ. 126ᵇ. etc. Háralatá 95ᵇ. 110ᵇ. 112ᵃ. etc. Hárita (smṛiti) 24ᵃ. 27ᵃ. etc. Hiraṇyakeṣisútra N. 20. 38. 237. Hiraṇyakeṣisútravṛitti N. 37. Hemádri 9ᵃ. 18ᵃ. etc. Hemádrisamayoddyota N. 71.

Auctor recentis aevi est, quum Nirṇayasindhum anno 1612 se scripsisse ipse tradiderit.

Codex post annum 1822 exaratus est. (WILSON 219.)

655.

Opera duo. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 76. Long. 13½. Lat. 9. Linn. 32.

Foll. 1–35. *Vyavahâramayúkhas*, de jure forensi liber, *Bhagavatbháskarae* pars sexta, a *Nílakaṇṭha*, Ṣankarae filio, Náráyaṇae nepote, Bhagavantae regis jussu et auctoritate compositus. (A.) Incipit:

उक्ता नपनयनीतिं[3] नत्वा भास्वत्पदाम्बुजं सम्यक् ।
विरचयति नीलकण्ठो व्यवहारनिर्णये किञ्चित् ॥१॥

Textus in urbe Bombay anno 1826 prodiit, versio Anglica satis accurata a Harry Borradaile (Surat 1827. 4.) facta est.

Haec voluminis pars anno 1814 exarata est. (WILSON 159ᵃ.)

656.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 48. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 25.

Nílakaṇṭhae Vyavahâramayúkhas. (B.)

Hic codex prooemium majus continet, quod in aliis exemplis desideratur. Idque, quamvis vitiis scatens, exscripsi: यो लीलया संतनुते त्व विश्वं तत्पालयत्यात्मनि विश्वरूपी लयं नयत्याशु च पूर्णरूपः शिवं तनोत्वाशु रविर्मिमासै १ जज्ञे पितामहतनोः खलु कश्यपो यस्तस्मादजायत मुनिस्तु विभांडकाख्यः तं पुत्रिणं धुरमरोयम ऋष्यशृंगस्तस्यान्वये थजनि शृंगिवराभिधान २ तस्मिन्वंशे महति वितते सेंगराख्ये नृपाणां राजा *Karṇaḥ* समजनि यथा सागरे शीतरश्मिः कीर्त्या यस्य प्रथिततरया श्रोत्रभि - त्रोभि पूर्णे कर्णस्यापि प्रविततकथा मावकाशं लभंते ३ *Viṣokákhyadevas* ततस्तत्सुतो भूद्विशोकीकृता येन सर्वा धरित्रा ततो धासराजो (?) स्तशत्रुस्ततो 'bhúd *Rayákhyo* रयेणैव सर्वाहितघ्नः ४ बभूवाथ *Vairáṭarájas* ततो भूनृपो मेदिनीशो वभौ वीटराजः (?) *Narabrahmadevas,* tato *Manyudevas,* tato 'bhún nṛipaṣ cha *Indrapálábhidhánaḥ* ५ *Sivagaṇákhyanṛipaḥ* समजन्यथो *Ṣivagaṇákhyapuram* प्रचकार यः शिवगणेन समं सकलैर्गुणैः शिवशिवप्रथमो गणनासु यः ६ *Rolichandrú* (?) iti tattanayo 'bhút *Karmasena*nṛipatis tam athánu, लोकयोनरहरिर्नृपराजो *Rámachandra* इति तत्सुतो नुजातः ७ *Yaṣodevas* tato játas, *Tárá-chandranṛipas* (तारविंद्र MS.) tataḥ, *Chakrasenas* tato rájá, rájá *Sinhanṛipo* yataḥ ८ ततो न्वभूद्भूपति *Sáhidevaḥ* स्वकीर्तिभिर्निर्जितःराजसिंधुसिंधुः सभूत्ततः ṣrí-*Bhagavantadevaḥ* सदैव यश्चोदयवान् क्षितीशः ९ etc. आज्ञप्तस्तेन राज्ञा विबुधगणमणिर्दाक्षिणात्यावतंसो भट्टः श्रीनीलकंठः स्मृतिषु दृढमतिर्निर्णीये [s] द्वितीयः etc.

Codex post annum 1823 exaratus est. (WILSON 208.)

657.

Foll. 36–76. *Ṣráddhamayúkhas*, de parentalibus tractatus, a *Nílakaṇṭha*, Ṣankarae filio, compositus. Incipit:

तिथेर्मयूखं प्रतिपाद्य सम्यगाराध्य धामाय गिरामगम्यां ।
श्रीशङ्करस्यात्मजनीलकंठः श्राद्धस्य कृत्यं विवृणोति सद्यं ॥१॥
प्रतारकैरादृतमत्र किञ्चिन्मया तु निर्मूलतया तदुज्झितं ।
ऊनोज्झिता नो न हि तेन काचित् ख (kha) पुष्पहीनापचितिर्न हीयते॥२॥
मृतोद्देश्यको विप्रस्वीकाराङ्गको द्रव्यत्याग[:] श्राद्धं । etc.

Ṣráddhapaddhatim suam auctor in capite primo laudat.

In fine haec leguntur: धर्म्मैरववीतरागोजाशुभसङ्गमस्य (*Charmaṇvatí-Taraṇijá-ṣubhasaṃgamasya* legendum puto) सान्निध्यभाजि कृतशालिनि मध्यदेशे । ख्याता भरेहनगरी किल तत्र राजा राजीवलोचनरतो भगवंतदेवः ॥

Haec folia anno 1814 exarata sunt. (WILSON 159ᵇ.)

658.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 51. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 25.

Saṃskárabháskaras, quo libro *Ṣankara* (bhaṭṭa°), Nílakaṇṭhae et Gangae filius, Ṣankarae nepos, de sacramentis Indicis exposuit. Incipit:

यतः सर्वं विश्वं भजति etc. ॥१॥

[1] Hic liber *Rámanáthae* tribuitur.

[2] Eundem titulum duo libri, in E. I. H. adservati, gerunt, alter a Yádavendra, alter ab Harinátha compositus.

[3] L. उक्त्वा नृपनयनीतिं नत्वा भास्वत्. Ceterum ad *Nítimayúkham*, quintam operis partem, alluditur.

श्रीभास्करं शिवकरं शिरसा प्रणम्य
श्रीनीलकंठपितरं जननीं च गगां
तत्पादवितंनबलोवुधशंकराख्यः
संस्कारभास्करममुं द्वितनोति काश्यां २

Codex post annum 1820 negligentissime exaratus est. (Wilson 207.)

659.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 116. Long. $12\frac{1}{2}$. Lat. $8\frac{1}{2}$. Linn. 24.

Karmavipákas, operum eventus, liber a *Ṣankara*, Nílakaṇṭhae filio, Ṣankarae nepote, scriptus. Initium paulum emendatum hoc: दिवाकरपदद्वंद्वं फलद्वंद्वप्रदायकं। त्रैलोक्यतमसो नाशकर्तृ तत्प्रणमाम्यहं ॥१॥ यतः सर्वं विश्वं भजति जनिसत्तालयमिदं य स्रात्मा सर्वेषां स्थिरचरजडानामपि विभुः। तमेतं भास्वंतं विधिहरिमहेशानवपुषं नमस्यामः कामं परमकमनीयं सुकृतिनां ॥२॥ लोकाभिरामं श्रीरामं भक्तानां कामदं परं। नीलोत्पलदलश्यामं सरामं तं भजामहे ॥३॥ भाट्टे भट्टद्वितीयः श्रुतिनिचयविदामद्वितीयोऽग्रगानां। भट्टश्रीनीलकंठो निजकुलजलधेरुद्गतः पूर्णचंद्रः ॥४॥ ग्रंथेऽस्मिन्सुखबोधाय क्रियतेऽनुक्रमः स्फुटः। तत्रादौ परिभाषायां फलमाननिरूपणं ॥५॥ कृच्छ्रचांद्रायणादीनां निरूपणमतः परं। व्याधीनां विविधानां तु निदानस्य निरूपणं ॥६॥ स्रातंकप्रतिमायास्तु प्रदानविधिरुत्तमः। निरूपणं कर्मपाकप्रयोगस्य ततः परं ॥७॥ असाध्यरोगनाशार्थं प्रतिमादानमुत्तमं। नानारोगप्रदानानि कुष्ठनाशकराणि तु ॥८॥ श्वेतकुष्ठहरं चैव सर्वदुष्टहरं तथा। हीनकुष्ठहरं चैव पीतकुष्ठहरं तथा ॥९॥ कटिकुष्ठहरं चैव गुल्मकुष्ठहरं तथा। चित्रकुष्ठहरं चैव श्वेतकुष्ठहरं तथा ॥१०॥ etc.

Hoc libro morborum, vitae prioris sceleribus conceptorum, piamenta, e legum codicibus et Puráṇis excerpta, traduntur. Avi librum *Dvaitanirṇayam* semel, patris Bháskaram saepenumero laudat. Praeterea, dum opus perlustro, recentiores libros et auctores hos annotavi: Karmavipákasaṃgraha, Karmavipákasára, Prithvíchandrodaya, Madanaratna, Mahárṇava, Mádhavácharya, Ṣúlapáṇi, Hemádri.

Codex anno 1815 e codice E. I. H. 84 (Samvat 1827) transscriptus est. (Wilson 214.)

660.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 204. Long. 19. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. 6.

Foll. 1–176. *Práyaṣchittavivekas*, de piaculis liber, a *Ṣúlapáṇi* compositus. Initium, a me paulum emendatum, hoc:

नित्यश्रुत्युदितस्वधर्मचरणानुध्यानहीनात्मनां
तत्तद्वेदनिषिद्धकर्मनिचयानुष्ठाननिष्ठावतां।
लोकानां कलिकालरूढकलुषध्वंसार्थमेषोऽधुना
प्रायश्चित्तविवेकमत्र विदधे श्रीशूलपाणिः सुधीः॥

Práyaṣchittanirukta, inc. fol. 7^b; pápalakshaṇa 7^b; pápotpattikáraṇa 9^a; pápakarmaphalanivṛitti 9^b; narakáḥ 10^b; práyaṣchittánushṭhánanirṇaya 11^a; kámákámakṛitavikalpa 11^b; práyaṣchittinaḥ parshadupasthánam 14^a; pápanishkramaṇádi 15^b; pápoddeṣa 17^a; mahápátakasámányapráyaṣchittáni 20^b; brahmavadhapráyaṣchitta 21^a; surápánapráyaṣchitta 34^b; svarṇasteyapráyaṣchitta 40^b; gurvanganágamanapráyaṣchitta 48^a; patitasaṃsargapráyaṣchitta 52^b; anupátakapráyaṣchitta 65^a; upapátakapráyaṣchitta 70^a; govadhapráyaṣchitta 71^b; kshatriyádivadhapráyaṣchitta 76^a; pratilomajádivadhapráyaṣchitta 79^a; strívadhapráyaṣchitta 79^a; vyabhicharitastrívadhapráyaṣchitta 80^b; garbhavadhapráyaṣchitta 81^a; gajáṣvádivadhapráyaṣchitta 81^a; ajávyádivadhapráyaṣchitta 82^a; márjárádivadhapráyaṣchitta 82^b; pakshivadhapráyaṣchitta 83^b; viṣeshapakshivadhapráyaṣchitta 84^a; matsyádijalacharavadhapráyaṣchitta 84^b; sásthy-anasthivadhapráyaṣchitta 85^a; vṛikshachhedanapráyaṣchitta 85^b; maṇḍapodyánádi-devágárádibhedanapráyaṣchitta 86^b; abhichárapráyaṣchitta 87^a; abhakshyabhakshaṇapráyaṣchitta 87^a; sámányábhakshyabhakshaṇapráyaṣchitta 88^a; viṣeshábhakshyabhakshaṇapráyaṣchitta. Ṣúdránnabhakshaṇapráyaṣchitta 88^a; rajakádyantyajánnabhakshaṇapráyaṣchitta 89^a; kápálikánnapráyaṣchitta 89^b; cháṇḍálánnabhakshaṇapráyaṣchitta 89^b; sámányenábhojyánnabhojanapráyaṣchitta 90^b; cháṇḍálapatitaspṛishṭánnabhakshaṇapráyaṣchitta 94^a; patitasparṣe 'kṛitajnánasya bhojanapráyaṣchitta 94^a; ṣúdrádispṛishṭánnakeṣakíṭopahatánnabhakshaṇapráyaṣchitta 94^b; vṛithápákánnabhakshaṇapráyaṣchitta 95^a; vṛithámánsabhakshaṇapráyaṣchitta 95^a; sámányábhakshyamánsabhakshaṇapráyaṣchitta 96^a; gavádimánsabhakshaṇapráyaṣchitta 96^b; hansádipakshibhakshaṇapráyaṣchitta 96^b; kámato matsyamánsabhakshaṇapráyaṣchitta 97^a; pṛishṭhamánsádibhakshaṇapráyaṣchitta 97^a; nishiddhatithimánsabhakshaṇapráyaṣchitta 97^a; devatárthopakalpitabhakshavṛithápáyasápúpádibhakshaṇapráyaṣchitta 97^b; ekákimishṭánnabhakshaṇapráyaṣchitta 98^a; paryushitaṣuktabhakshaṇapráyaṣchitta 98^a; vágdushṭádibhojanapráyaṣchitta 99^a; ṣúdrabhájanabhinnakánsyabhájanabhojanapráyaṣchitta 99^a; lasunádibhakshaṇapráyaṣchitta 99^b; mṛitakasútakánnabhakshaṇapráyaṣchitta 100^a; ekádaṣáhádiṣráddhánnabhojanapráyaṣchitta 101^a; hastadattaṣúdradattaghṛitádibhakshaṇapráyaṣchitta 101^b; akṛitápoṣánákṛitamaunabhojanapráyaṣchitta 101^b; akṛitáchamanasya pánabhojanapráyaṣchitta 101^b; yajnopavítarahitasyánnabhakshaṇa-

práyaṣchitta 102[a]; retomútrapuríshabhakshaṇapráyaṣchitta 102[a]; mṛilloshṭabhakshaṇapráyaṣchitta 103[a]; brahmacháriṇo madhumánsabhakshaṇapráyaṣchitta 103[a]; brahmacháriṇa ámishabháṇḍapakvánnabhakshaṇapráyaṣchitta 103[b]; devatátithibhṛityádivarjanapráyaṣchitta 103[b]; asthyádidúshitánnabhojanapráyaṣchitta 104[a]; puṃsavanasímántonnayanakarmaṇi bhojanapráyaṣchitta 104[a]; játakarmádisaṃskárabhojanapráyaṣchitta 104[b]; bhojanakále gudasrávapráyaṣchitta 104[b]; bhojanakále sútakádyaṣauchapráyaṣchitta 105[a]; tailábhyangádisnánárhasyákṛitasnánasya bhojanapráyaṣchitta 105[a]; parihitanílavastrasya bhojanapráyaṣchitta 105[a]; svakíyochchhishṭabhakshaṇapráyaṣchitta 105[a]; bráhmaṇádyuchchhishṭabhakshaṇapráyaṣchitta 105[b]; viḍálakákádyuchchhishṭabhakshaṇapráyaṣchitta 107[a]; kutsitapanktiṣúdrapanktibhojanapráyaṣchitta 107[b]; apeyapánapráyaṣchitta 107[b]; cháṇḍálakúpabháṇḍodakapánapráyaṣchitta 108[b]; cháṇḍálaspṛishṭajalakshírádipánapráyaṣchitta 108[b]; antyajakhánitakúpádijalapánapráyaṣchitta 109[a]; antyajabháṇḍasthajaládipánapráyaṣchitta 109[a]; ṣúdrodakapánapráyaṣchitta 109[a]; pítaṣeshajalapánapráyaṣchitta 109[b]; prapádijalapánapráyaṣchitta 110[a]; viṇmútrasaṃsṛishṭakúpajalapánapráyaṣchitta 110[a]; ṣavadúshitajalapánapráyaṣchitta 110[b]; apeyakshírapánapráyaṣchitta 111[a]; abhakshyabhakshaṇaṣankáyám práyaṣchitta 112[b]. *Ity upapátake 'bhakshyabhakshaṇapráyaṣchittam. Athopapátake steyapráyaṣchittaṃ nirúpyate.* Maṇimuktádisteyapráyaṣchitta 113[a]; rajatáṣvádisteyapráyaṣchitta 113[a]; dhányádisteyapráyaṣchitta 113[a]; manushyádisteyapráyaṣchitta 113[b]; guḍádisteyapráyaṣchitta 114[a]; tṛiṇádisteyapráyaṣchitta 114[a]; jívikápahárapráyaṣchitta 114[b]; devadvijadravyápahárapráyaṣchitta 115[a]. *Athopapátake 'gamyágamanapráyaṣchittaṃ nirúpyate.* Savarṇásvajanastrígamanapráyaṣchitta 115[b]; kshatriyádistríṇám ánulomyena gamanapráyaṣchitta 116[b]; ṣúdrádínám pratilomastrígamanapráyaṣchitta 116[a]; samottamavarṇastrípurushavyabhicharitasavarṇásavarṇastrígamanapráyaṣchitta 117[b]; cháturvarṇyasvairiṇígamanapráyaṣchitta 118[a]; cháturvarṇyabandhakígamanapráyaṣchitta 119[a]; vyutkramavivábapráyaṣchitta 120[a]; veṣyágamanapráyaṣchitta 120[b]; rajasvalágamanapráyaṣchitta 120[b]; ṛitau bháryánabhigamanapráyaṣchitta 121[a]; parvasu strígamanapráyaṣchitta 121[a]; ṣráddhadine maithunapráyaṣchitta 121[a]; divámaithunapráyaṣchitta 121[b]; strívyabhichárapráyaṣchitta 121[b]; antyajastrígamanapráyaṣchitta 123[a]; kápálikastrígamanapráyaṣchitta 123[b]; tiryagyonigamanapráyaṣchitta 124[a]; gogamanapráyaṣchitta 124[a]. *Iti práyaṣchittaviveka upapátake 'gamyagamanapráyaṣchittam.* Parivedanádipráyaṣchitta 124[b]; vrátyapráyaṣchitta 126[b]; avakírṇipráyaṣchitta 127[b]; pitṛishvasṛisutádipariṇayanapráyaṣchitta 128[b]; agnyutsádipráyaṣchitta 128[b]; gṛihasthasya chirakálánagnitvapráyaṣchitta 129[b]; bráhmaṇasya vedánadhyayanayajnákaraṇaputránutpádanapráyaṣchitta 130[a]; anáṣramitvapráyaṣchitta 130[a]; súryodayástakálayoḥ ṣayanapráyaṣchitta 130[a]; brahmacháriṇaḥ saṃdhyádínám atikramapráyaṣchitta 130[b]; anáturagṛihasthasya saṃdhyásnánádikanityakriyátipátapráyaṣchitta 131[a]; ṣúdravyatiriktáyájyayájanapráyaṣchitta 131[b]; ṣúdrayájakapráyaṣchitta 132[a]; ṣúdrapratigrahapráyaṣchitta 132[b]; uchchhástravartikshatriyanṛipatiṣúdranṛipatipratigrahapráyaṣchitta 134[a]; antyajapratigrahapráyaṣchitta 134[b]; cháṇḍálapratigrahapráyaṣchitta 135[a]; patitadravyapratigrahapráyaṣchitta 135[b]; práyaṣchittadravyagrahaṇapráyaṣchitta 135[b]; svabhávagráhyakṛishṇájinobhayatomukhímaṇyádipratigrahapráyaṣchitta 136[a]; bráhmaṇasya kshatriyavaiṣyavṛittidhanárjanapráyaṣchitta 137[a]; bráhmaṇasya sevávṛittidhanárjanapráyaṣchitta 137[b]; bráhmaṇasya gítádiná dhanárjanapráyaṣchitta 137[b]; bráhmaṇasya ṣúdrasevápráyaṣchitta 138[b]; avikreyavikrayapráyaṣchitta 138[b]; ninditadeṣagamanapráyaṣchitta 140[a]; asatyábhidhánapráyaṣchitta 140[b]; uchchhishṭasya cháṇḍáládidarṣanapráyaṣchitta 141[a]; uchchhishṭasya súryádidarṣanapráyaṣchitta 141[a]; tailábhyaktádimútrochchárasamutsargapráyaṣchitta 141[b]; vastyádidánapráyaṣchitta 141[b]; viprágnyádigamanapráyaṣchitta 142[a]; agnau pádapratápanasya kuṣena pádapramárjanasya cha práyaṣchitta 142[a]; guror bráhmaṇasya cha tiraskárapráyaṣchitta 142[a]; mithyábráhmaṇaṣapatha-yávajjívakṛitasukṛitaṣapathapráyaṣchitta 143[a]; abhiṣápakartṛipráyaṣchitta 143[a]; anṛitábhiṣastapráyaṣchitta 144[b]; árúḍhapatitapráyaṣchitta 144[b]; jalágnyádibhrashṭapráyaṣchitta 145[a]; vraṇe kṛimyutpattipráyaṣchitta 145[a]; ṣvádidanṣanapráyaṣchitta 145[b]; viprádihate átmághátamṛite váṣrupátajalágnidánapráyaṣchitta 147[a]; balátkáritamlechhadásyáṣubhakarmapráyaṣchitta 148[a]; anudakamútrapuríshakaraṇapráyaṣchitta 148[b]; jalágnyor aṣuchiprakshepaṇapráyaṣchitta 149[a]; anyonyánuraktadveshotpádanapráyaṣchitta 149[a]; ṣakradhanuḥpaláṣágnidarṣakapráyaṣchitta 149[a]; ṣráddhanimantritabráhmaṇánanushṭhánapráyaṣchitta 149[a]; devágárakṛiteshṭakákáshṭhaṣiládiná gṛihakaraṇapráyaṣchitta 149[b]; nishṭhívanapráyaṣchitta 149[b]; yatipráyaṣchitta 149[b]; vratabhangapráyaṣchitta 150[a]; ushṭrarásabhayánapráyaṣchitta 150[b]; játibhranṣakarapráyaṣchitta 150[b]; saṃkaríkaraṇápátríkaraṇamalávahapráyaṣchitta 151[a]; prakírṇakapráyaṣchitta 151[b]; aspṛiṣyasparṣapráyaṣchitta 152[a]; uchchhishṭasya cháṇḍáládisparṣapráyaṣchitta 153[a]; tailábhyaktasya cháṇḍálasparṣapráyaṣchitta 153[b]; rajakádisparṣapráyaṣchitta 153[b]; uchchhishṭasya bráhmaṇasyochchhishṭasachchhúdrasparṣapráyaṣchitta 155[a]; uchchhishṭochchhishṭasavarṇasparṣapráyaṣchitta 155[b]; nílívastraparidhánapráyaṣchitta 156[a]; paláṇḍulaṣunádisparṣapráyaṣchitta 156[a]; uchchhishṭasya narádipurí-

shasparṣapráyaṣchitta 156^{b}; anuchchhishṭasya malasparṣapráyaṣchitta 156^{b}; mánushásthisparṣapráyaṣchitta 157^{b}; rudranirmályasparṣapráyaṣchitta 157^{b}; rajasvaláyáḥ savarṇásavarṇarajasvalásparṣapráyaṣchitta 157^{b}; rajasvaláyáḥ patitachánḍáládisparṣapráyaṣchitta 158^{a}; rajasvaláyá uchchhishṭaṣúdráṣvasúkarádisparṣapráyaṣchitta 158^{b}; chánḍálasaṃkarapráyaṣchitta 159^{a}. Aspriṣyasparṣanapráyaṣchittam abhihitam, idáním sparṣa eva nirúpyate 160^{b}; rahasyapráyaṣchitta 162^{a}. *Atha vratavidhiḥ.* Vratadharmáḥ 163^{a}; prájápatyádivratasvarúpa 164^{b}; atikṛichhravrata 165^{a}; kṛichhrátikṛichhravrata 165^{a}; ṣiṣukṛichhra, vṛiddhakṛichhra, taptakṛichhra 165^{b}; saumyakṛichhra, sámtapana 166^{a}; mahásámtapana, paráka, brahmakúrcha 166^{b}; chándráyaṇa 167^{a}; ṛishichándráyaṇa 168^{a}; tulápurushavrata, másopavásavrata, dvádaṣavárshikavrata 168^{b}; athaiteshám vratánám dhenvádisaṃkalanam 169^{a}.

In fine haec leguntur: संहितानेकमालोक्य विचार्य च पुनः पुनः । प्रायश्चित्तविवेकोऽयं रचितः शूलपाणिना ॥ Sáhuḍiyána-(E. I. H. हुड्डिसाया)महामहोपाध्यायश्रीशूलपाणिविरचितः प्रायश्चित्तविवेकः समाप्तः ।

Quo tempore Ṣúlapáṇi floruerit, hoc uno libro non satis accurate dignosci potest. Idem commentarium ad Yájnavalkyaṣmritim composuit (Yájnavalkyaṭíkáyám asmábhir abhihitam), alium ad eundem librum commentarium a *Dharmeṣvara* factum (Yájnavalkyaṭíkákṛit Dharmeṣvara) semel laudat. Praeterea recentioris aetatis hos auctores et libros citat: Kapardibháshya, Kalpataru, Govindarája, Jikana, Dharmapradípa, Dharmapradípavyákhyána, Dháreṣvara, Báloka (?), Bhavadeva, Bhojadeva (cf. Dháreṣvara), Lakshmídhara, Viṣvarúpa, Ṣríkara.

Eadem Smṛitivivekae pars in cod. E. I. H. 1109 et Berolini (cf. Weber Catal. p. 327) adservatur.

Haec voluminis pars anno 1819 a Devanátha exarata est. (Wilson 29^{a}.)

661.

Foll. 66–167. Linn. 6. *Tattvárthakaumudí*, commentarius a *Govindánanda* ad Ṣúlapáṇis Práyaṣchittavivekam compositus. Incipit:

श्रीगोविन्दपदद्वन्द्वमिन्दिरानन्दमन्दिरं
वन्दे वृन्दारकामन्दशिरोमन्दारसुन्दरं ॥
येन ज्योतिष्पङ्कजेषु नितरां मार्त्तण्डविम्बायितं ।
श्रीगोविन्दपदारविन्दयुगले लीलामरालायितं ।
वेदान्तश्रुतिसन्ततित्रिपथगोन्मेषे हिमाद्रीयितं ।
केषां नोपरि शीलितो गणपतिभट्टः - - - ॥
Govindánandakṛitiná tattanújena tanyate ।
Práyaṣchittavivekasya ṭíká Tattvárthakaumudí ॥

Auctoris pater igitur *Gaṇapatibhaṭṭa* fuit, isque opus astronomicum, philosophicum, rituale, denique cum Kṛishṇae cultu conjunctum videtur composuisse.

Folia nonnulla in fine desiderantur.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (Wilson 24^{b}.)

662.

Foll. 178–203. *Tithidvaidhaprakaraṇam*, a *Ṣúlapáṇi* compositum, cum commentario.

A. Foll. 178–185. Textus. Incipit:

वचनद्वैधसंयातसंशयच्छित्तरः सतां ।
तनोतु मुदमत्युच्चैर्द्विखण्डतिथिनिर्णयः ॥

Pratipadádítithiviṣeshavihitánáṃ snánadánádikarmaṇám *akhaṇḍatithau* niḥsaṃṣayam anushṭhánam । *yadá tu vṛiddhihrásádiná dinadvaye tithipráptis* tadá kutra kriyeti saṃṣaye kathaṃ nirṇayaḥ ॥

Hoc libello auctor, duorum dierum lunarium terminis in eundem diem naturalem incidentibus, quonam tempore ritus solennes faciendi essent, exposuit. Praeter Ṣráddhavivekam hi tantum auctores et libri laudantur: Jikana fol. 180^{a}. 182^{b}; Ṣankaragítá 179^{b} (एकादश्यष्टमी षष्ठी द्वितीया च चतुर्थिका । चतुर्दश्यप्यमावास्या उपोष्याः स्युः परान्विताः ॥ नागविद्धा तु या षष्ठी सप्तम्या च तथाष्टमी । दशम्येकादशीविद्धा त्रयोदश्या चतुर्दशी ॥ भूतविद्धाप्यमावास्या न ग्राह्या मुनिपुंगवैः । उत्तरोत्तरविद्धास्ताः कर्तव्याः काठकी श्रुतिः ॥ etc.); Saṃvatsarapradípa 178^{b}; Smṛitisamuchchaya 183^{b}.

Haec pars anno 1799 exarata est.

B. Foll. 186–203. Commentarius a *Ṣrínáthaṣarman*, Ṣríkarae filio, compositus. Incipit:

गजनिमीलनवन्न मनश्चिरं दधति दर्शनतत्त्वविदः स्मृतौ ।
पदपदार्थविचारजडाः परे तदिह शिष्यहिताय मम श्रमः ॥
श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीमच्छ्रीनाथशर्मणा ।
व्याख्या तिथिविवेकस्य यथामति वितन्यते ॥

Eidem scholiastae *Ácharachandrikám* et commentarium ad Pariṣishṭaprakáṣam, *Sáramanjarí* appellatum, debemus.

Haec pars anno 1800 exarata est. (Wilson 29^{b}.)

663, 664.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 11.

His voluminibus *Vrataprakáṣas* sive *Vratarájas* continetur, quo libro *Viṣvanátha*[1], Gopálae filius, quaecunque ab auctoribus antiquioribus, praecipue vero e

[1] Idem *Daivajnaṣarman* nomen gessit.

Puráṇis, de votis suscipiendis tradita sunt, collegit et digessit. Opus anno 1736 Váráṇasiae compositum est. Initium, collato codice E. I. H. 2196. emendatum, hoc:

ओंकारविघ्नेशगुरूं सरस्वतीं
गौरीशसूर्यं च हरिं च भैरवं ।
प्रणम्य देवान्कुरुते हि ग्रंथं
दैवज्ञशर्मा जगतो हिताय ॥१॥
विष्णवर्चनं दानशिवार्चनं च
उत्सर्गधर्मव्रतनिर्णयं च ।
वेदात्पुराणात्स्मृतितश्च तन्त्र-
द्भूतोक्तसिद्धांतविधिं विधत्ते ॥२॥
संगृह्य सर्वस्य मतं पुराणं
सिद्धांतवाक्यं मुनिभिः प्रणीतं ।
लोकोपकाराय कृतो निबंधो
व्रतप्रकाशः सुधियां मुदे स्यात् ॥३॥
यावंतो ब्राह्मणा लोके धर्मशास्त्रविशारदाः ।
तावंतः कृपया युक्ताः कुर्वंतु ग्रंथशोधनं ॥४॥
विज्ञाप्यते मया सर्वे पंडिता गुणमंडिताः ।
प्रचारणीयो ग्रंथोऽयं बालवद्बालकस्य मे ॥५॥
रामांकमुनिभूसंख्ये १७९३ वस्विष्वंगेंदुसंख्यके १६५८ ।
वर्षे शाके शुक्लपक्षे पंचम्यां तपसः शुभः ॥६॥
विलोक्य विविधान्ग्रथाँल्लिख्यते सुजनाय वै ।
तन्निमित्तो मयारंभः किमज्ञातं मनीषिणः ॥७॥
चित्तपावनजातीयशांडिल्यकुलमंडनः ।
गोपालात्मजदैवज्ञः संगमेश्वरसंज्ञितः ॥८॥
दुर्गाद्यदेवसत्काश्यां नत्वा पितृपितामहान् ।
कुर्वे वै विश्वनाथोऽहं व्रतराजं सुविस्तरं ॥९॥

Vol. I. Foll. 285. Vratakálaḥ inc. fol. 2^a; deṣaḥ 3^b; vratádhikáni 4^a; vratadharmáḥ 5^b; upavásadharmáḥ 7^b; vratádyupayuktáni vastúni 11^a; ṛitvigvaraṇam 15^b; sarvatobhadramaṇḍalam 16^a; lingatobhadram 16^b; chaturlingodbhavam, dvádaṣalingodbhavam 17^a; sarvatobhadramaṇḍalavidhiḥ 17^b; lakshapújanodyápanavidhiḥ 21^a; shoḍaṣopachárapújanam 22^a; sarvavrateshu sámányataḥ pújávidhiḥ 33^a. *Iti ṣrí-vratárke paribháshá samáptá* 34^b.

Athádau pratipadádítithivratáni likhyante. Chaitraṣuklapratipadi saṃvatsarárambhavidhiḥ 34^b; árogyapratipadvratam 37^b; vidyávratam 38^a; tilakavratam 38^b; navarátrárambhaḥ 40^a. *Atha ṣrávaṇaṣuklapratipadi* somavásaram árabhyácharapráptaṃ roṭakavratam. *Atháṣvinaṣuklapratipadi* dauhitreṇa mátámahaṣráddhaṃ kuryát 44^a; ghaṭasthápanavidhiḥ 45^a; kumárípújá 47^a. *Kárttikaṣuklapratipat* fol. 48^a.

Atha dvitíyávratáni. Tatra *Kárttikaṣukladvitíyá* Yamadvitíyá 56^b; bhrátṛidvitíyávidhiḥ 58^b.

Atha tṛitíyávratáni. Tatra *Chaitraṣuklatṛitíyáyáṃ* saubhágyaṣayanavratam 59^a; Gauryá dolotsavaḥ 61^a; manorathatṛitíyávratam 61^a; atha chaitraṣuklapratipadárabhya trirátrapúrvakaṃ tṛitíyáyám arundhatívratam 64^a; atha *Vaiṣákhaṣuklatṛitíyáyám* Bhavishyoktam akshayatṛitíyávratam 67^b; iyam eva tṛitíyá paraṣuráma-jayantí 68^a; atha *Jyeshṭhaṣuklatṛitíyáyáṃ* rambhávratam 70^a; atha *Ṣrávaṇaṣuklatṛitíyá* madhusravákhyá, Gurjareshu prasiddhá 70^a; athácharapráptaṃ Ṣrávaṇaṣuklatṛitíyáyáṃ svarṇagaurívrataṃ, tach cha Karṇátakadeṣe Bhádraṣuklatṛitíyáyám prasiddham 70^a; sukṛitavratam 73^b; atha *Bhádrapadaṣuklatṛitíyáyáṃ* ṣishṭaparigṛihítaṃ haritálikávratam 75^a; *atháṣvinakṛishṇatṛitíyáyám* vṛihadgaurívrataṃ, *ḍoliti* deṣabhásháyám, idaṃ Karṇáṭake prasiddham 80^b; atha *Márgaṣírshe Mághe* vá kṛishṇatṛitíyáyáṃ saubhágyasundarívratam 83^b.

Atha chaturthívratáni likhyante. Tatra *Ṣrávaṇakṛishṇachaturthyáṃ* saṃkaṭachaturthívratam 87^b;[1] atha *Ṣrávaṇe Kárttike* vá ṣuklachaturthyáṃ dúrvágaṇapativratam 92^a; athaikavinṣatidinagaṇapativratam. Tatra ṣrávaṇaṣuklachaturthím árabhya ṣrávaṇakṛishṇadaṣamíparyantaṃ gaṇapatipújanam 93^b; anyach cha ṣrávaṇaṣuklachaturthím árabhya mághaṣuklachaturthíparyantaṃ dúrvágaṇapativrataṃ Skánde 102^a; atha *Bhádraṣuklachaturthyáṃ* siddhivináyakavratam 103^b; kapardívináyakavratam 114^a; *atháṣvinakṛishṇachaturthyáṃ* daṣarathalalitávratam 119^a; atha *Kárttikakṛishṇachaturthyám*, athavá dakshiṇadeṣe Áṣvinakṛishṇachaturthyám, karakachaturthívratam 122^a; atha *Mághaṣuklachaturthyáṃ* Gaurícharturthívratam 124^a; varadachaturthívratam 124^b; atha Mághakṛishṇachaturthyáṃ tilachaturthívratam 124^b[1]; angárakachaturthívratam 133^a.

Atha panchamívratáni likhyante. Atha *Ṣrávaṇaṣuklapanchamí* nágapújáyám pará 135^a; atraiva nágadashṭavratam 136^a; atha *Bhádrapadaṣuddhapanchamyám* ṛishipanchamívratam 137^a; *atháṣvinaṣuklapanchamyám* upángalalitávratam 144^a; *atha Mághaṣuklapanchamyáṃ* vasantapanchamí 153^a.

Atha shashṭhívratáni. Tatra *Bhádraṣuklashashṭhyáṃ* lalitávratam, idaṃ Gurjaradeṣe prasiddham 153^a; atraiva Bhádrapadakṛishṇashashṭhyáṃ kapiláshashṭhívratam 154^b; atha *Kárttike* skandashashṭhívratam 158^b; atha *Márgaṣírshaṣukle Bhádrapade* vá champáshashṭhívratam 159^a.

Atha saptamívratáni. Tatra *Vaiṣákhaṣuklasaptamyám* gangásaptamívratam 162^a; atha *ṣukládiṣrávaṇakṛishṇasaptamyáṃ* ṣítalávratam 162^a; atha *Bhádraṣuklasaptamyám* muktábharaṇavratam 164^b; *atháṣvinaṣuklasaptamyáṃ* sarasvatípújá 168^a; rathasaptamívratam 168^b; atraiva achalásaptamívratam 171^a; putrasaptamívratam 172^b.

[1] Idem *saṃkashṭaharavratam* appellatur.

Atháshṭamívratáni likhyante. *Chaitraṣukláshṭamyám* Bhaványá utpattiḥ, budháshṭamívratam 173ᵃ; *Ṣukládiṣrávaṇakṛishṇáshṭamyáṃ* daṣaphalavratam 178ᵇ; atha kṛishṇádimásena *Bhádrakṛishṇáshṭamyáṃ* janmáshṭamívratam 181ᵃ; atha Bhádraṣukláshṭamyáṃ jyeshṭharkshe jyeshṭhávratam 193ᵇ; tatraiva Bhádraṣukláshṭamyám dúrvávratam 196ᵃ; atha Bhádraṣukláshṭamyám árabhya shoḍaṣadinaparyantam mahálakshmívratam 197ᵇ; *atháṣvinaṣukláshṭamí* maháshṭamí 206ᵃ; atháṣvinakṛishṇáshṭamyám aṣokáshṭamívratam 206ᵇ; atha *Márgaṣírshakṛishṇáshṭamyáṃ* Káṣíkhaṇḍe Kálabhairavasya pújoktá 206ᵇ.

Atha *navamívratáni* likhyante. Tatra *Chaitraṣuklanavamyáṃ* rámanavamívratam 208ᵇ; rámanámavratam 216ᵃ; atha *Bhádrapadaṣuklanavamyám* aduḥkhanavamívratam 218ᵇ; *Áṣvinaṣuklanavamyáṃ* devívratam 222ᵃ; akshayyanavamívratam 229ᵇ.

Atha *daṣamívratani* likhyante. Atha *Jyeshṭhaṣukladaṣamyáṃ* daṣaharákhyaṃ snánadánádikam 233ᵇ; *Áshádhaṣukladaṣamyám* áṣádaṣamívratam 235ᵇ; atha *Bhádraṣukladaṣamyáṃ* daṣávatáravratam 236ᵇ; *Áṣvinaṣukladaṣamyáṃ* vijayádaṣamívratam 237ᵇ.

Athaikádaṣívratáni 239ᵃ.

Vol. II. Foll. 316. Atha dvádaṣívratáni likhyante 36ᵃ; trayodaṣívratáni 51ᵇ; chaturdaṣívratáni 78ᵃ; paurṇamásívratáni 120ᵃ; amávásyávratáni 166ᵃ; malamásavratam 184ᵃ; svastikavratam 189ᵃ; váravratáni 191ᵇ; vyatípátavratam 222ᵃ; másopavásavratam 226ᵇ; dháraṇápáraṇavratam 230ᵃ; saṃkrántivratáni 231ᵃ. etc.

Auctorum et librorum nomina rariora legenti mihi haec obviam fuerunt: Govindárṇava, Chandraprakáṣa, Jnánamálá, Tantraprakáṣa, Dvaitanirṇaye pitámahacharaṇáḥ, Nirṇayadípa, Padárthádarṣa, Meghapradípa (?), Ratnamálá (astr.), Lalla, Ṣaradaksha (smṛiti), Ṣáradátilakaṭíkáyám Padárthádarṣe, Siddhántaṣekhara.

Haec volumina hoc seculo ineunte parum accurate exarata sunt. (WALKER 176, 177.)

665—667.

Volumina tria. Lit. Devan. Charta Europ. Long. 11½. Lat. 9. Linn. 20. Vol. I. foll. 177; II. foll. 206; III. foll. 204.

Vratakalpadrumas, a *Ratnákara*, Devabhaṭṭae filio, Jayasinha rege auctore, anno 1714 compositus. Incipit: करींद्राननं चारुचंद्रावतंसं स्रवद्गंडपालीमिलिद्भृंगमालं । सपर्णासुतं विघ्नपूगं हरंतं गणेशं सुरेशं तमाद्यं प्रपद्ये ॥१॥

Hoc opere dies festi et ritus adhibendi secundum Puráṇa aliosque libros satis copiose tractantur.

In prooemio hoc Jayasinhae stemma traditur. Gens a Pṛithvíraja descendisse fertur, quem, aliquot familiis intercedentibus, hi secuti sunt: Mánasinha, Jagatsinha, Mahásinha, Jayasinha, Rámasinha, Kṛishṇasinha, Vishṇusinha, denique Jayasinha, auctoris nostri patronus. Cf. Prinsep, Essays II, 260.

Hi codices anno 1815 parum accurate exarati sunt. (WILSON 215–217.)

668.

Foll. 69–104. *Sárasaṃgrahas* liber, cujus auctor codice nostro non proditur. Incipit: मूर्त्तित्वे परिक(ा)ल्पितः शशभृतो वर्त्मा पुनर्जन्मनामात्मेत्यात्मविदा क्रतुश्च (l. átmety átmavidáṃ kratuṣ cha) यजतां भर्त्ताम[र]ज्योतिषां । लोकानां प्रलयो भवस्थिति etc.

Metris variis compositum, hoc opus asterismos et tempora, quibus ritus aliaeque res aut suscipiendae aut vitandae sunt, tractat.

Etiam haec voluminis pars e cod. E. I. H. 84 (Samvat 1774) parum accurate post annum 1810 transscripta est. (WILSON 213ᶜ.)

669.

Opuscula duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 62. Long. 12. Lat. 5½.

Foll. 1–28. Linn. 13–16. Hac parte *Smṛityarthaságarae*, a *Nṛisinha* (áchárya) compositi, caput primum continetur. Incipit:

श्रीनृसिंहं मध्वगुरुं श्रीव्यासं नौमि सद्गुरं ।
सत्सुखस्वात्मरूपं तं शुभकर्मफलप्रदं ॥१॥
कलौ प्रवृत्तं *Bauddhádimataṃ Rámánujaṃ tathá* ।
Ṣake hy ekonapancháṣadadhikábdasahasrake ॥२॥
निराकर्त्तुं मुख्यवायुं सन्मतस्थापनाय च ।
Ekádaṣaṣate ṣáke vinṣatyabdayute gate ॥३॥
avatírṇam Madhvaguruṃ सदा वंदे महागुणं ।
गुणाढ्यान् भगवद्भक्तान् *Jayatírthádikán* गुरून् ।
संनत्य कुर्मस्तत्तुष्ट्यै स्पष्टं स्मृत्यर्थसागरं ॥५॥
कालाशौचाह्निकानां ये वस्तुशुद्धेश्च निर्णयाः ।
चत्वारस्तु तरंगाख्या प्रोच्यंते त्र क्रमान्मया ॥६॥

Hoc primo capite auctor rituum sollennium periodos definivit. Altero de lustratione ab impuritate, variis causis contracta, tertio de ceremoniis diurnis, quarto denique de purificandis vasis similibusque rebus egit. Quae in prooemio de *Madhva* protulit, maximi momenti sunt. Quamquam enim versus unus intercidit, hoc tamen illucet, e Nṛisinha quidem sententia *Rámánujam* (ad vocabulum enim *Rámánujam* puto *matam* supplen-

dum esse) anno 1127 floruisse, *Madhvam* vero anno 1198 natum esse[1].

Nrisinha ipse hos auctores et libros laudat: Árya-bhatta fol. 13^{b}; *Kamalákara* 25^{a}; Kálanirṇayadípiká 5^{b}. 9^{a}; Kálaviveka 11^{a}; Káládarṣa 7^{b}; Krishṇámrita-mahárṇava 14^{a}; Jyotiḥsiddhánta 3^{b}; Nirṇayámrita 17^{b}. 18^{b}; Prithvíchandrodaya 20^{a}; Mádhavakálanirṇaya 8^{a}; Rájanighaṇṭu 21^{a}; Lalla 2^{a}; Vaṭeṣvarasiddhánta 6^{a}; Smritikaustubha 16^{a}. 19^{b}. 20^{b}; *Smritisamgraha* (asmat-pitricharaṇakrita) 16^{a}. 20^{a}. Quodsi loco supra laudato Kamalákara, Nirṇayasindhus auctor, citatur, auctor noster recentissimi aevi est.

In fine haec leguntur: - - - छलारिनृसिंहाचार्यकृतस्मृत्यर्थ-सागरे प्रथमः ॥ कालतरंगः समाप्तः ॥ Haec voluminis pars anno 1741 a कलघट्टिगीज्योतिष्महोत्निभट्टात्मज exarata est. (Wilson 204^{a}.)

670.

Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 78. Long. 13. Lat. 8½. Linn. 24.

Smrityarthasáras a *Ṣrídhara-svámin* scriptus, quo libro ceremoniae Indicae adumbrantur. Incipit:

गणेशब्रह्मविष्णवीशान् वाङ्मयान् लोकपान् ग्रहान् ।
दुर्गामन्वादिकान्नत्वा विख्यातः स सदा ऋजून् ॥
श्रीकंठः श्रीधराचार्य्यैः श्रुतिस्मृतिपुराणगैः ।
स्मृतिशास्त्रैरनेकेषु विप्रकीर्त्तिरनेकधा ॥
अनुष्ठातूपकारार्थं स्मृतिछिद्रं प्रपश्यतः ।
पुराणन्यायमीमांसासामवेदैः प्रपूरितं ॥
Kámadhenau, Pradípe, 'bdhau, Kalpavrikshalatádishu ।
Ṣambhu-Draviḍa-Kedára-Lollaṭádyaiṣ cha bháshitam ॥
मन्वाद्यनेकस्मृतिषु व्याख्यातंप्रतिपादितं ।[2]
स्मृत्यर्थसारं वक्ष्यामि सुखानुष्ठानसिद्धये ॥

Yajnopavítavidhiḥ fol. 3^{b}; anadhyáyáḥ 5^{a}; viváhaḥ 6^{b}; áhnikam 8^{b}; ṣauchavidhiḥ 9^{a}; áchamanavidhiḥ 9^{b}; dantadhávanavidhiḥ 11^{b}; snánavidhiḥ 12^{a}; tarpaṇa-vidhiḥ 13^{b}; saṃdhyávidhiḥ 15^{b}; homavidhiḥ 16^{a}; darbhavidhiḥ 16^{b}; srugádi 17^{a}; devatárchanavidhiḥ 20^{a}; baliharaṇam 20^{b}; ṣráddhavidhiḥ 21^{a}; nishiddháḥ 21^{b}; havishyáṇi 23^{b}; vriddhiṣráddham 25^{b}; ṣráddhakála-vidhiḥ 28^{b}; parvanirṇayaḥ 29^{b}; ekádaṣínirṇayaḥ 30^{a}; tithyantanirṇayaḥ 31^{a}; malamáse káryákáryanirṇayaḥ 31^{b}; bhakshyábhyakshyavidhiḥ 32^{a}; bhojanavidhiḥ 32^{a}; dravyaṣuddhiḥ 33^{a}; ṣaríraṣuddhiḥ 37^{a}; aṣauchavidhiḥ 38^{b}; náráyaṇabalividhiḥ 42^{a}; ṣráddhakramaḥ 47^{a}; parivrájakasya saṃskáravidhiḥ 48^{b}. Inde a folio 49^{a}. usque ad finem delictorum expiatio (práyaṣchitta) tractatur.

Codex post annum 1810 a Pítámbaraṣarman parum accurate exaratus est. (Wilson 212.)

[1] Cf. As. Res. XVI, 101 et 28, ubi *Smritikálataranga* nomine liber noster intelligendus est.

[2] L. vyákhyátripratipáditam.

671.

Foll. 125–215. Lit. Bengal. Linn. 6. *Áhnikatat-tvam*, de officiis diurnis liber, Smrititattvae, a *Raghu-nandana* (bhaṭṭáchárya), Hariharae filio, scripti, pars. (A.) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं भक्तिमुक्तिप्रदायकं ।
आह्निकाचारतत्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ प्रातःकृत्यं । तत्र दक्षः । प्रातरुत्थाय कर्त्तव्यं यत् द्विजेन दिने दिने । तत् सर्व्वं संप्रवक्ष्यामि द्विजानामुपकारकं ॥

Haec voluminis pars a Devanátha anno 1819 exarata est. (Wilson 25^{b}.)

672.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 289. Long. 16. Lat. 4½. Linn. 6.

Foll. 1–145. *Raghunandanae Áhnikatattvam.* (B.)

Haec voluminis pars anno 1813 exarata est. (Wilson 34^{a}.)

673.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 179. Long. 14½. Lat. 4. Linn. 7.

Foll. 1–92. *Ekádaṣítattvam*, de die undecimo cele-brando, *smrititattvae*, a Raghunandana scripti, pars. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं परमानन्दमीश्वरं ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
अज्ञानतिमिरध्वंसिहरिपादनखत्विषं ।
नत्वा वच्मि तत्र तत्वमेकादशीव्रतादिषु ॥
एकादशीव्रतन्तत्र कलञ्जयन्यायनिर्णयः । etc.

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (Wilson 153^{a}.)

674.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 102. Long. 17. Lat. 3.

Foll. 1–70. Linn. 9. *Krityatattvae*, a *Raghunandana* scripti, pars. Incipit:

वेदान्तवेद्यं श्रीरामं प्रणम्य सन्मुदे मया ।
क्रमाद्द्वादशमासेषु कृत्यतत्वं प्रचक्ष्यते ॥

नारायणो वन्द्यकुलाग्रजन्मा
तस्यात्मजः श्रीयुतकृष्णदेवः ।
प्रणम्य रामस्य पदारविन्दं
प्रयोगसारं कुरुतेऽब्दसम्भवं ॥
तिथितत्वेऽनुसन्धेयं प्रमाणं चास्य कोविदैः ।
वैशाखादिक्रमेणैव प्रयोगो त्व निवध्यते ॥

Auctor hoc libro singulorum mensium diebus festis qui ritus celebrandi essent, exposuit.

Haec voluminis pars, circiter annum 1790 exarata, in fine capitis *Rámanavamí* desinit. (Wilson 30[a].)

675.

Foll. 124–129. Linn. 7. *Grahayajnatattvam*, de planetarum cultu libellus, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं विश्वेशं ग्रहरूपिणं ।
ग्रहयज्ञप्रमाणानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ ग्रहयज्ञप्रमाणं दीपिकायां । शुभग्रहार्कवारेषु मृदुक्षिप्रध्रुवेषु च । शुभराशिविलग्नेषु शुभं शान्तिकपौष्टिकं ॥

Haec folia anno 1832 exarata sunt. (Wilson 33[c].)

676.

Foll. 102–116. Linn. 5. *Jaláṣayotsargatattvam*, a *Raghunandana* scriptum, quo libello auctor de puteis, lacubus, alveis pietatis causa condendis disseruit. Incipit:

प्रणम्य कमलाकान्तं निवन्धानवलोक्य च ।
जलाशयोत्सर्गतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ जलाशयोत्सर्गविधिः । ते च खननसाध्याश्चत्वारः । कूपवापीपुष्करिणीतडागरूपाः ॥

Haec folia anno 1830 exarata sunt. (Wilson 152[d].)

677.

Foll. 81–189. Linn. 6. *Jyotistattvam*, de astrologia tractatus, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं भास्करं जगदीश्वरं ।
ज्योतिःशास्त्रेषु तत्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
राश्यादिनिर्णयस्तत्र चन्द्रादेश्च प्रतिक्रिया ।
प्रकीर्णं सर्वतोभद्रं बालाद्युपनयन्तथा ॥
गर्भाधानं [सवः पुंसां] शीमंतो जातभद्रता ।
जातनामकनिष्क्रामक्रियान्नासनचूडकाः ॥
कर्णवेधस्तथा विद्यारम्भोपनयनिर्णयः ।
गृहाद्यं कृषिराङ्गत्यं यानं चक्रं नृपासनं ॥

Haec folia post annum 1810 exarata sunt. (Wilson 23[b].)

678.

Foll. 216–335. Linn. 7. His foliis *idem Raghunandanae liber* continetur.

Haec voluminis pars post annum 1820 exarata est. (Wilson 25[c].)

679.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 288. Long. 16½. Lat. 3½. Linn. 7.

Foll. 1–142. *Tithitattvam*, quo libro *Raghunandanas* ritus diebus lunaribus observandos exposuit. (A.) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कालदमीश्वरं ।
तिथ्यादितत्वं तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

तत्र तिथिस्वरूपमाह हेमाद्रिकालमाधवीययोः स्कांदप्रभासखण्डं अमा षोडशभागेन देवि प्रोक्ता महाकला । संस्थिता परमा माया देहिनां देहधारिणी । अमादिपौर्णमास्यन्ता या एव शसिनः कलाः । तिथयस्ताः समाख्याताः षोडशैव वरानने । चन्द्रमण्डलस्य षोडशभागेन परिमिता देहधारिणी आधारशक्तिरूपा अमानाम्नि महाकला प्रोक्ता क्षयोदयरहितत्वान्नित्या स्रकसूत्रवत् सर्व्वानुस्मृता । तदन्याः पञ्चदश कलाः पौर्णमास्यन्ताः प्रतिपदादितिथिविशेषरूपा इति षोडश कलास्तिथय इति ॥

Haec pars anno 1825 exarata est. (Wilson 35[a].)

680.

Smṛititattvae partes tres. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 335. Long. 19. Lat. 3½.

Foll. 1–124. Linn. 7. His foliis *Raghunandanae Tithitattvam* continetur. (B.)

Haec pars post annum 1820 a Vanarámadevaṣarman exarata est. (Wilson 25[a].)

681.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 311. Long. 16½. Lat. 4½.

Foll. 1–170. Linn. 8. *Raghunandanae Tithitattvam.* (C.)

Haec folia anno 1812 a Jagannáthaṣarman exarata sunt. (Wilson 36[a].)

682.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 201. Long. 17½. Lat. 4. Linn. 7.

Foll. 1–111. *Tithitattvaṭíkae*, commentarii ad *Raghunandanae tithitattvam*, a *Káṣíráma* (váchaspatibhaṭṭáchárya) scripti, fragmentum. Incipit:

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
तिथ्यादितत्त्वविवृतिं वितनोति सम्यक् ॥
स्मृतिशास्त्राम्बुधौ लीनं कृतसेतुं जगद्गुरुं ।
विदितं त्रिषु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

मीमांसादिनानाशास्त्रपारदृश्वा वन्द्यघटीयः श्रीमान् रघुनन्दनभट्टाचार्य्यः प्राचीनविचक्षणगणनानाविधव्याख्याजनितसन्देहस्य स्मृतिशास्त्रस्य मुन्यन्तरवचनयुक्तिभ्यां तत्त्वं निर्णीय इदानीन्तनानां सुखबोधाय निबन्धांश्चकार तत्र च स्मृतिशास्त्रस्य स्वभावतो दुर्गमतया कानिचित् कठिनानि सन्ति अतस्तानि मया यथामति व्याख्यायन्ते ॥

Commentarius in fine capitis *Durgotsava* (ed. Calc. fol. 31[b]) desinit.

Haec folia circiter annum 1825 exarata sunt. (WILSON 31[a].)

683.

Foll. 130–148. Linn. 7. *Tírthayátrátattvam*, ritus in locis sacris visitandis adhibendi, Smṛititattvae, a *Raghunandana* scripti, pars. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कामदमीश्वरं ।
तीर्थयात्राविधेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

प्रथमं तीर्थयात्रापूर्व्वदिने संयतीभूय यात्रादिने तीर्थयात्रानिमित्तकं बहुसर्पिःसमन्वितं पार्व्वणविधिना कृत्वा गृहाद्यात्रा कर्त्तव्या असम्भवे वर्त्मन्यपि कर्त्तव्या केनापि वृद्धिश्राद्धमुच्यते । तदनुष्ठानं । कस्मिंश्चिच्छुभदिने एकभक्तादिकं कृत्वा तदुत्तरदिने क्षौरमुपवासञ्च विधाय तदुत्तरदिने कृतनित्यक्रियः गणेशं ग्रहानिष्टदेवताञ्च संपूज्य यात्रार्थश्राद्धं कृत्वा ब्राह्मणत्रयं संपूज्य हिरण्यादिना परितोष्य etc.

Haec folia circa annum 1830 exarata sunt. (WILSON 33[d].)

684.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 142. Long. 13. Lat. 5. Linn. 8.

Foll. 1–32. *Dáyatattvam*, de hereditatum divisione liber, a *Raghunandana* scriptus. (A.) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वासुदेवं जगत्पतिं ।
दायभागस्मृतेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
निबध्यन्तेऽत्र संक्षेपाद्दायभागविनिर्णयः ।
पितृकृतविभागश्च भ्रातृभागक्रियास्तथा ॥
अनधिकारिणो भागेष्ववि[भ]ज्य विभज्यते ।
विभक्तसंशयोच्छेदो विभागो निह्नुतस्य च ।
स्त्रीधनन्तद्विभागार्होऽपुत्रधनाधिकारिणः ॥

Haec voluminis pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 209[a].)

685.

Foll. 250–289. *Dáyatattvam* a *Raghunandana* scriptum. (B.)

Haec folia anno 1813 a Jagannáthaṣarman exarata sunt. (WILSON 34[c].)

686.

Foll. 98–123. Eadem *Smṛititattvae* pars. (C.)

Haec folia anno 1825 exarata sunt. (WILSON 33[b].)

687.

Foll. 71–102. Linn. 5. *Divyatattvam*, de judiciis divinis, quae vulgo *ordalia* dicuntur, liber, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं गोविन्दमजमव्ययं ।
स्मृतितत्त्वे दिव्यतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec voluminis pars a Panchánana anno 1796 exarata est. (WILSON 30[b].)

688.

Foll. 113–136. Linn. 8. *Durgotsavatattvam*, de die Durgae festo tractatus, a *Raghunandana* compositus. Incipit:

प्रणम्य परमेशानीं भवानीप्रीतये बुधाः ।
शरदर्च्चाविधिं तस्या वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
व्यवस्थायाः प्रपञ्चस्तु विज्ञेयस्तिथितत्वतः ।
पूजाविधेश्च सम्यक्त्वं ज्ञातव्यं कोविदैरिह ॥

Libri initium hoc: अथ दुर्गार्चनतत्वं मार्कंडेयपुराणे । शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः ॥ Chakranáráyaṇísaṃhitáyám api । शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी । सा कार्य्योदयगामिन्यां न तत्र तिथियुग्मता ॥ अनयोर्म्महापूजेत्येकवचननिर्देशादेकत्वं प्रतीयते । अत एव कन्यासंस्थे रवौ शक्र शुक्लामारभ्य नंदिकामित्युपक्रम्य महानवम्यां पूजेयं स्वर्गकाममोक्षप्रदायिनीत्यंतेन देवीपुराणीयेनापि षष्ठीप्रभृतिनवमीपर्य्यंतं पूजेयमित्येकत्वेनोक्तं । तेन पंचम्यामेकभक्तस्ततः षष्ठ्यां प्रातःसंकल्प इति रत्नाकरः ॥

Haec voluminis pars intra annos 1790–1800 exarata est. (WILSON 162[d].)

689.

Foll. 164–182. Linn. 7. *Purushottamatírthaprayogatattvam*, de ritibus in visendo Purushottama loco observandis liber, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

यस्मिन् शब्दं यतः सर्व्वं यः सर्व्वं सचराचरं ।
अप्रमेयप्रभावाय तस्मै विश्वात्मने नमः ॥

वाचस्पत्यमनुस्मृत्य तीर्थचिंतामणिक्रमं ।[1]
निवघ्नाति सतां प्रीत्यै पुरुषोत्तमपद्धतिं ॥

Loci sacerrimi Purushottamae hi fuisse dicuntur: विरजाक्षेत्रमेकाम्रं कोणार्कं पुरुषोत्तमं । सिद्धिस्थानं मुमुक्षूणामेताः सोपानपंक्तयः ॥ Liber noster multo uberior est, quam qui in editione Calcuttensi legitur.

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est. (Wilson 33[f].)

690.

Opuscula quatuor. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 269. Long. 19. Lat. 3.

Foll. 1–80. Linn. 5. *Práyaṣchittatattvam,* de piaculis expiandis liber, a *Raghunandana* scriptus. (A.) Prooemium, collatis codicibus B. C. emendatum, hoc:

प्रणम्य सच्चिदानंदं सृष्टिस्थित्यंतकारणं ।
प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनंदनः ॥१॥
प्रायश्चित्तस्य लक्ष्मात्र तथा तंत्रप्रसंगकौ ।
कर्तृसंस्कारकांगानां प्रतिकर्म निवर्तनं ॥२॥
गोग्रासभक्षणाच्छुद्धिस्तदभावादशुद्धता ।
प्रायश्चित्तं भवेन्नित्यं काम्यं नैमित्तिकं तथा ॥३॥
काम्यादप्यंगहानौ स्यात्क्रियांस्तत्र फलोदयः ।
श्रद्धाया लक्षणं पुण्यमज्ञानादपि संभवेत् ॥४॥
प्रायश्चित्ताद्विजातीयात्तादृक्पापविनाशनं ।
गोधूमावयवे यव्यावयवस्तत्र साधकं ॥५॥
लाघवं गौरवं वीक्ष्य सकृदावृत्तितस्तथा ।
दानव्रतादिमात्रेण पापमात्रस्य नाश्यता ॥६॥
चांद्रायणादौ ग्रासानां परिसंख्याव्यवस्थितिः ।
प्रायश्चित्ते गुरौ भूते लघुपापस्य च क्षयः ॥७॥
गंगामाहात्म्यविस्तारो रात्रावपि च तत्क्रिया ।
बालादिना कृते पापे प्रायश्चित्तस्य हीनता ॥८॥
प्रायश्चित्ते तु वक्तव्येऽनुग्रहद्वयमेव हि ।
प्रायश्चित्तोपदेशादि चौराल्लाभविनिर्णयः ॥९॥
क्रयस्य निर्णयश्चैव तद्धानेः कालनिर्णयः ।
प्रायश्चित्तस्य पूर्वाहकृत्यं बाल्यभिदा तथा ॥१०॥
धेनुमूल्यव्यवस्था च ज्ञानाज्ञाननिरूपणं ।
विप्रादिस्वामिभेदेन गोवधव्रतनिर्णयः ॥११॥
एकवर्षादिभेदेन रोधादेश्च निमित्ततः ।
अपाननिमित्तेन गोवधव्रतनिर्णयः ॥१२॥
अपवादो गोवधस्य नरस्य च वधे तथा ।
चांडालपतितादीनामोदनादेश्च भक्षणे ॥१३॥
प्रायश्चित्तविधिस्तत्र कृतघ्नस्य निरूपणं ।
यवनादेस्तथोत्पत्तिस्तद्धास्यादौ व्रतं तथा ॥१४॥
अंत्यजादेः स्त्रियाः संगे भोजने च प्रतिग्रहे ।
चंडालस्पृष्टतोयादौ गोमांसादौ च भक्षिते ॥१५॥
भार्यायां मातृवचने उपवीतस्य छेदने ।
प्रायश्चित्तविवेकादावन्यज्ज्ञेयं विचक्षणैः ॥१६॥

Haec folia anno 1832 exarata sunt. (Wilson 23[a].)

691.

Foll. 147–249. *Raghunandanae Práyaṣchittatattvam.* (B.)

Haec voluminis pars anno 1812 exarata est. (Wilson 34[b].)

692.

Opera duo. Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 114. Long. 11. Lat. 8½. Linn. 19.

Foll. 1–60. *Eadem Smṛititattvae pars.* (C.)

Haec pars anno 1813 a Pítámbara exarata est. (Wilson 203[a].)

693.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 182. Long. 16½. Lat. 3½.

Foll. 1–97. Linn. 6. *Malamásatattvam,* sive *Malimluchatattvam,* de mense intercalari tractatus, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं परमात्मानमीश्वरं ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
मलिम्लुचे दायभागे संस्कारे शुद्धिनिर्णये ।
प्रायश्चित्ते विवाहे च तिथौ जन्माष्टमीव्रते ॥
दुर्गोत्सवे व्यवहृतावेकादश्यादिनिर्णये ।
तडागभवनोत्सर्गे वृषोत्सर्गत्रये व्रते ॥
प्रतिष्ठायां परीक्षायां ज्योतिषे वास्तुसंज्ञके ।
दीक्षायामाह्निके कृत्ये क्षेत्रे श्रीपुरुषोत्तमे ॥
सामश्राद्धे यजुःश्राद्धे शूद्रकृत्यविचारणे ।
इत्यष्टाविंशतिस्थाने तत्त्वं वक्ष्यामि यत्नतः ॥
प्रणम्य भारतीकान्तमज्ञानध्वान्तभास्करं ।
सतां मुदे स्मृतेस्तत्त्वे तत्त्वं भासे मलिम्लुचे ॥

Haec voluminis pars anno 1821 exarata est. (Wilson 33[a].)

694.

Foll. 112–201. *Káṣirámae,* Rádhávallabhae filii, Rámakṛishṇae nepotis, ad Malamásatattvam commentarius. Incipit:

[1] I. e. Tírtha-chintámaṇim a Váchaspatimiṣra scriptum.

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां विहाय
सम्यक् तनोति विवृतिं मलमासकस्य ॥

In fine haec leguntur:

यं प्रासूत समस्तशास्त्रनिपुण श्रीरामकृष्णात्मजः
श्रीराधोत्तरवल्लभाख्यसुकृती सद्वीरचूडामणिः ।
तेन श्रीयुतकाशिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता
टीका नातिसुशृङ्खलापि कृतिभिः सानुग्रहैर्दृश्यतां ॥

Rádhávallabha (tarkapanchánana) quidam commentarium ad Mugdhabodham grammaticam composuit, et Mugdhabodhasubodhiní inscripsit, qui an auctoris nostri pater fuerit, non constat.

Haec folia circiter annum 1825 exarata sunt. (Wilson 31[b].)

695.

Foll. 91–101. Linn. 6. *Vástuyágatattvam*, de sacrificio in metienda area et condenda domo faciendo libellus, a *Raghunandana* compositus. Incipit:

प्रणम्य भगवत्पादद्वन्द्वमद्वन्द्वदायकं ।
वास्तुयागविधेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec folia anno 1734 exarata sunt. (Wilson 152[c].)

696.

Foll. 190–230. Linn. 5. *Viváhatattvam*, sive *Udváhatattvam*, quo libello *Raghunandana* ritus in nuptiis adhibendos tractavit. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वागीशं जगतां प्रभुं ।
उद्वाहकर्म्मणस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथोद्वाहनिर्णयः । तत्र मनुशातातपौ । असपिण्डा च या मातुरसगोत्रा च या पितुः । सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्म्मणि मैथुने । दारकर्म्मणि भार्य्यात्वसम्पादके कर्म्मणि तच्च कर्म्मग्रहणरूपं ॥

Haec voluminis pars anno 1826 a Chandraṣekharadevaṣarman exarata est. (Wilson 23[c].)

697.

Foll. 101–112. Linn. 6. *Yajurvedi-Vṛishotsargatattvam*, de tauri manumissione secundum Yajurvedae scholam libellus, a *Raghunandana* compositus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वृषोत्सर्गे यजुर्व्विदां ।
प्रमाणकृत्ययोस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

पारस्करः । अथ वृषोत्सर्गो गोयज्ञेन व्याख्यात इति गोयज्ञस्तु शूलगवमभिधाय एतेनैव गोयज्ञो व्याख्यातः etc.

Libellus anno 1795 a Jagannáthadevaṣarman exaratus est. (Wilson 162[c].)

698.

Foll. 68–100. Linn. 7, 6. *Sámaga-Vṛishotsargatattvam*, de tauri manumissione secundum Sámavedae scholam tractatus, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं परमानन्दमीश्वरं ।
मुनीन्द्राणां स्मृतेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
अथ तत्र जगन्नाथं नत्वा छन्दोविदां मुदे ।
वृषोत्सर्गप्रमाणानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

तत्र कालमाह छन्दोगपरिशिष्टं । कार्त्तिक्यामयने चैव फाल्गुन्यामष्टकासु च । आषाढ्यां विषुवे चैव पौष्ण आश्वयुजस्य च । स्वर्भानुना चोपसृष्टे आदित्ये चन्द्रमस्यपि । सप्तावरान् सप्त परानुत्सृष्टस्तारयेद्वृषः ।

Etiam haec voluminis pars anno 1795 exarata est. (Wilson 162[b].)

699.

Foll. 231–269. Linn. 4. *Vyavahâratattvam*, de jure civili libellus, a *Raghunandana* compositus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं वागीशं विदुषां मुदे ।
व्यवहारदुशेस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

Haec voluminis pars anno 1824 a Chandraṣekharadevaṣarman exarata est. (Wilson 23[d].)

700.

Opuscula quatuor. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 116. Long. 16. Lat. $3\frac{1}{2}$.

Foll. 1–10. Linn. 6. *Vratatattvam*, de votis suscipiendis libellus, a *Raghunandana* scriptus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कामदमीश्वरं ।
व्रततत्वं मुदे विष्णोर्वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ व्रतविधिः । तदारम्भप्रतिष्ठयोर्वर्ज्यकालमाह ज्योतिषे । गुरोर्भृगोरस्तवाल्ये वार्द्धके सिंहगे गुरौ । इत्यादि वृद्धे वाले दिनत्रयमित्यन्तं मठप्रतिष्ठातत्वेऽनुसन्धेयं ॥

Haec folia anno 1827 exarata sunt. (Wilson 152[a].)

701.

Foll. 11–90. Linn. 8. *Ṣuddhitattvam*, de purificatione liber, a *Raghunandana* compositus. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं जगतामीश्वरं हरिं ।
शुद्धितत्वानि तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
सहानुगमनं नार्य्या योगसिद्धिनयस्तथा ।
नानाफलं तथैकस्माद्वाधादेकफलं क्वचित् ॥
अशौचसङ्करो वृद्धिः स्वल्पस्य गुरुसङ्करात् ।
दिनद्वयत्रयाभ्याञ्च पूर्व्वाशौचसमापनं ॥
अशौचान्तदिने कृत्यं जनने पि च मुण्डनं ।
अन्याशौचस्य मध्ये तु जातकर्म्मादिका क्रिया ॥

गर्भस्रावे तथाशौचं स्त्रियां वाले च सद्गुणे ।
कलौ तत्प्रतिषेधश्च पक्षिणीलक्षणं तथा ॥
विदेशस्थस्य चाशौचं सपिण्डादेरशौचकं ।
त्यागस्तत्र च सन्ध्यादेरशौचिग्राह्यनिर्णयः ॥
अशौचं मूल्यभेदेन सद्यःशौचमनन्तरं ।
शवानुगमनाशौचमङ्गास्पृश्यत्वनिर्णयः ॥
द्रव्यशुद्धिविचारश्च सूतिकास्पर्शने पितुः ।
विमातुश्च तथा शुद्धिरेकाहमरणद्वये ॥ etc.

Haec voluminis pars anno 1665 a Yádavendra exarata est. (Wilson 152[b].)

702.

Foll. 149–163. Linn. 5, 6. His foliis *Śúdrakṛityavichάratattvam* continetur, quo libello *Raghunandanas* Śúdrae quum in parentalibus, tum in aliis ceremoniis officia adumbravit. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं शूद्राणां न्यायवर्त्तिनां ।
श्राद्धाहकृत्ययोस्तत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ श्राद्धाहकृत्यं । तत्र मत्स्यपुराणं । एवं शूद्रोऽपि शामान्यं वृद्धिश्राद्धन्तु सर्व्वदा । नमस्कारेण मंत्रेण कुर्य्यादामान्नवद्बुधः ।

Altera pars incipit: अथाह्निककृत्यं । प्रमाणमाह्निकतत्वेऽनुसन्धेयं । अथ प्रयोगः । ब्राह्ममुहूर्त्ते सन्ध्यामुहूर्त्तद्वयात्मके विबुध्य etc.

Haec voluminis pars circiter annum 1825 exarata est. (Wilson 33[e].)

703.

Foll. 103–179. Linn. 7. *Chhandogaśráddhatattvapramáṇam*, de parentalibus secundum Chhandogae praecepta liber, a *Raghunandana* scriptus. (A.) Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कृष्णं वेदान्तविस्तृतं ।
पार्व्वणादिश्राद्धतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ पार्व्वणश्राद्धं तत्र गोभिलः अथ श्राद्धममावास्यायां पितृभ्यो दद्यात् पञ्चमीप्रभृति वा परपक्षस्य यदहरुपपद्येत तदहर्व्वा ब्राह्मणानामन्त्र्य पूर्व्वेद्युर्व्वा अनिन्द्येनोपामन्त्रितो नापक्रमेत् । आमन्त्रितो वा नान्यदन्नं प्रति गृह्णीयात् इति ॥

Haec voluminis pars circiter annum 1790 exarata est. (Wilson 153[c].)

704.

Foll. 171–311. Linn. 6. *Eadem Smṛititattvae pars.* (B.) Haec folia anno 1812 exarata sunt. (Wilson 36[b].)

705.

Foll. 143–288. Linn. 7. *Śráddhatattvaṭíká*, ad tractatum superiorem commentarius a *Káśiráma* (váchaspatibhaṭṭácharya), Rádhávallabhae filio, Rámakṛishṇae nepote, scriptus. Incipit:

नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजांसि मूर्द्ध्ना
श्रीकान्तकान्तचरणञ्च निधाय चित्ते ।
श्रीकाशिरामसुकृती कृतिनां हिताय
सुश्राद्धतत्त्वविवृतिं वितनोति यत्नात् ॥

Haec folia anno 1812 exarata sunt. (Wilson 35[b].)

706.

Foll. 93–102. Linn. 7. *Yajurvediśráddhatattvam*, de parentalibus secundum Yajurvedae scholam praecepta, a *Raghunandana* composita. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं कामदं नन्दनन्दनं ।
यजुर्व्विदां श्राद्धतत्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
एतदाकाङ्क्षितं यच्छन्दोगश्राद्धतत्वतः ।
ज्ञेयं मन्त्रादिकं सर्व्वं विशेषोऽत्र निगद्यते ॥

Haec folia post annum 1815 exarata sunt. (Wilson 153[b].)

707.

Opuscula quatuor. Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 136. Long. 14. Lat. 3.

Foll. 1–67. Linn. 7. His foliis *Saṃskáratattvam* continetur, quo libro *Raghunandaṇas* de sacramentis Indicis exposuit. Incipit:

प्रणम्य सच्चिदानन्दं श्रीकृष्णं भुक्तिमुक्तिदं ।
संस्कारतत्वं तत्प्रीत्यै वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ संस्काराः तत्र हारीतः गर्भाधानवदुपेतो ब्रह्मगर्भं सन्दधाति पुंसवनात् पुंसीकरोति फलस्थापनात् मातृपितृजं पाप्मानमपोहति रेतोरक्तगर्भोपघातः पञ्चगुणो जातकर्म्मणा प्रथममपोहति नामकरणेन द्वितीयं प्राशनेन तृतीयं चूडाकरणेन चतुर्थं स्नानेन पञ्चमं एतैरष्टभिः संस्कारैर्गर्भोपघातात्पूतो भवतीति ॥

Raghunandanae aevum rebus duabus circumscribitur, primum quod Ráyamukuṭae mentionem injicit, quem, etiamsi liber quidam ejus ritualis laudetur, non est cur Amarae scholiastam fuisse negemus. Ipsius vero tractatus saepe a Kamalákara excerpuntur, quare intra annos 1430 et 1612 floruisse certum est. Auctorum et librorum nomina recentiora et rariora, quae passim in Smṛititattva reperi, infra enumerabo:

Adbhutaságara, Malamása, cf. Ságara; *Adhikaraṇamálá; Aniruddhabhaṭṭa*, Malamása; *Andhúkabhaṭṭa* (?), Malamása; *Arṇava*, v. Krityatattvárṇava, Jyotishárṇava; *A'chárachandriká*, A'hnika; *A'chárachintámaṇi; A'cháramádhavíya; A'cháryachúḍámaṇi*, Yv. Vṛishotsarga; *Kaṭhaśákhá-A'śvaláyanabráhmaṇa*, Malamása; *Kapilapancharátra*, Jalotsarga, Malamása; *Karmapradípa*, Miśrae liber, Malamása; *Karmavipáka*, v. Viśveśvara; *Kalpataru*, v. Dánakalpataru, Vivádakalpataru; *Kalpalatá*, v. Krityakalpalatá; *Kámadhenu*, A'hnika; *Káma-*

rúpíyanibandha, Malamása; *Kálakaumudí*, Tithitattva; *Kálamádhavíya*, Ekádaṣí; *Kálaviveka*, a Jímútaváhana scriptus, Malamáṣa; *Káládarṣa*, Malamása; *Kálottara*, Malamása; *Kullúkabhaṭṭa*, Ekádaṣí; *Kṛityakalpalatá*, Váchaspatimiṣrae liber, Ekádaṣí; *Kṛityákaumudí*, Malamása; Kṛityachintámaṇi; *Kṛityatattvárṇava*, Ṣuddhi; *Kṛityapradípa*, Jaláṣaya; *Kṛityamahárṇava*, Ekádaṣí; *Kṛityaratnákara*, Chaṇḍeṣvarae opus, Malamása; *Kaumudí*, v. Kála°, Kṛitya°, Kriyá°, Jyotish°; *Kriyákaumudí*, Áhnika; *Gangávákyávalí*, Malamása; *Gadasinha*, ibid.; *Gadádharabhaṭṭa*, ibid.; *Gavákshatantra*, Tithi; *Guṇisarvasva*, Malamása; *Gṛihyasaṃgraha*, a *Gobhilaputra* scriptus, Saṃskára; *Govindabhaṭṭa*, Malamása; *Govindamánasollása*, Ekádaṣí; *Chakranáráyaṇísaṃhitá*, Durgotsava; *Chaṇḍeṣvara*, v. Kṛityaratnákara; *Chaturbhujabhaṭṭáchárya*, Ṣuddhi; *Chandriká*, v. Ácharachandriká; *Chitragupta* (?), Jaláṣayotsarga; *Chintámaṇi*, Váchaspatimiṣrae liber, v. Áchára°, Kṛitya°, Tírtha°, Ṣráddha°; *Chúḍámaṇi*, v. Ácháryachúḍámaṇi; *Jayaṣarman*, Tírthayátrá; *Jayasvámin*, Áṣvaláyanabráhmaṇae commentator, Malámása; *Jikana*, Malamása, Ṣuddhi; *Jímútaváhana*; *Jívamiṣra*, Malamása; *Jnánamálá*; *Jyotishárṇava*, Tithi; *Jyotishkaumudí*, Malamása; *Tattvaságara*, Ekádaṣí; *Tattvárṇava*, v. Kṛitya°; *Tithiviveka*; *Tírthachintámaṇi*, Malamása; *Darpaṇa*, v. Dánadarpaṇa; *Dánakalpataru*, Jaláṣayotsarga; *Dánadarpaṇa*, Ṣuddhi°; *Dánaságara*, Malamása; *Dípiká*, Grahayajna, v. Ṣántidípiká, Ṣráddhadípiká; *Durgasinha*, Práyaṣchitta; *Durgábhaktitaranginí*, Vírasinhae opus, Tithi; *Devabodhae* commentarius ad Yájnavalkyae dharmaṣástram, Ṣuddhi; *Daivajnamanohara* liber, Malamása; *Dvaitanirṇaya*; *Dhanaṃjayasaṃgraha*, Tithi; *Náḍídatta* sive etiam *Náḍikádatta*, Áhnika; *Náráyaṇopádhyáya*, Kṛitya; *Bhaṭṭa-Náráyaṇa* Gobhilabháshye, Tithi; *Náráyaṇapaddhati*, Jyotis; *Páṣchátya-Nirṇayámṛita*, Tithi, Malamása, Ṣuddhi; *Nyáyaratna*, Malamása; *Jyotiḥ-Paráṣara*, Malamása; *Pariṣishṭaprakáṣa*, Ekádaṣí; *Paṣupati*, Yv. Vṛishotsarga; *Párijáta*, v. Bhuvaneṣí°, Madana°; *Pingalámata*, Malamása; *Pitṛidayitá*, Yv. Ṣráddha; *Pitṛibhaktitaranginí*, Yv. Vṛishotsarga; *Puránasára*, Áhnika; *Pradípa*, v. Karma°, Saṃvatsara°; *Prayogasára*, Áhnika; *Práyaṣchittaviveka*, ibid.; *Bárhaspatyajyotirgrantha*, Malamása; *Bráhmaṇasarvasva*, a Haláyudha compositum, Yv. Ṣráddha; *Bhaṭṭotpala*, Jyotis; *Bhavadevabhaṭṭa*, Malamása; *Bhímaparákrama* liber, Ekádaṣí; Bhíshaṭáchárya (?), Malamása; *Bhujabala* sive *Bhujabalabhíma*, Malamása; *Bhuvaneṣípárijáta*; *Bhúpála* (?), Ṣuddhi; *Bhojadevae* Vyavahárasamuchchaya, Malamása; *Bhojarája*, Malamása; *Madanapárijáta*, Áhnika; *Mantramuktávalí*, Malamása; *Mahárṇava*, v. Kṛitya°; *Mánasollása*, v. Govinda; *Yajnapárṣva*, Saṃskára; *Yuddhajayárṇava*, Jyotis; *Raghunátha*, Jaláṣayotsarga; *Ratnakosha*; *Ratnamálá*, v. Ṣrípati; *Ratnákara*, v. Smṛiti°, Kṛitya°, Ṣuddhi°; *Ratnávalí*, Malamása; *Rághavabhaṭṭa*, Ekádaṣí; *Rájamártaṇḍa* et *Vṛihat-Rájamártaṇḍa*, Kṛitya, Malamása; *Rámadatta*, Yv. Vṛishotsarga; *Rámárchanachandriká*, Malamása; *Ráyamukuṭa*, Yv. Ṣráddha; *Rudradhara*, Tithi; *Reṇukáchárya*, Malamása; *Lakshmídhara*, Kalpatarus auctor, Malamása; *Navya-Vardhamána*, Jaláṣayotsarga; *Varshakṛitya*, v. Vidyápati; *Váchaspatimiṣra*, v. Chintámaṇi; *Váchaspatimiṣra* Ṣárírakaṭíkáyám, Malamása; *Váráhítantra*, Kṛitya; *Vásudeva*, Yv. Ṣráddha; *Vidyákaraváhjapeyin*, Malamása; *Vidyápati*, Varshakṛityae auctor, Malamása; *Vivádakalpataru*, Tithi; Viveka, v. Kála°, Tithi°, Práyaṣchitta°, Ṣráddha°; *Viṣvarúpa*, Vyavahára; *Viṣveṣvarabhaṭṭa* Karmavipáke, Ṣuddhi° 4b; *Víratantra*, Malamása; *Vírasinha*, v. Durgabhaktitaranginí; *Vedántakalpataru*, Malamása; *Vaishṇavámṛita*, Kṛitya; *Vyavahúratilaka*, Bhavadevae liber, Vyavahára; *Vyavahúranirṇaya*, Ṣrípatis liber; *Vyavahárasamuchchaya*, v. Bhojadeva; *Ṣántidípiká*, Grahayajna; *Ṣáradá*, Yv. Vṛishotsarga; *Ṣáradátilaka*, Saṃskára; *Ṣivarahasya*, Malamása; *Ṣuddhiratnákara*, ibid.; *Ṣúlapáṇi*, Yájnavalkyae commentator; *Ṣráddhachandriká*, Yv. Ṣráddha; *Ṣráddhachintámaṇi*, Durgotsava; *Ṣráddhadípiká*, Yv. Ṣráddha; *Ṣráddhaviveka*, Malamása; *Ṣrídatta*, v. Samayapradípa; *Ṣrídharasvámin*, Ekádaṣí; *Ṣrípati*, Ratnamálae et Vyavaháranirṇayae liber, Malamása; *Ṣrípatisamuchchaya*, ibid.; *Saṃvatsarapradípa*, Ekádaṣí; *Samayaprakáṣa*, Malamása; *Samayapradípa*, Ṣrídattae liber; *Samudrakara*, Áhnika, Ekádaṣí; *Saralábháshya*, Tithi, Malamása; *Sarasvatístava*, Tithi; *Ságara*, v. Adbhuta°, Tattva°, Dána°; *Sárasaṃgraha*, Malamása; *Sárávalí*; *Siddhántasaṃdarbha* (astr.), Malamása; *Somaṣekharákhyanibandha*, ibid.; *Smṛitiratnákara*, v. Chaṇḍeṣvara; *Smṛitiságara*, Tithi; *Smṛitiságarasára*, Malamása; *Smṛitiságarasaṃgraha*, ibid.; *Smṛityarthasára*, ibid.; *Hayaṣírshapancharátra*, Jaláṣayotsarga; *Haridásatarkáchárya*, Ṣuddhi; *Harinátha*, Smṛitisárae auctor, Ekádaṣí; *Hariṣarman*, Áhnika; *Hariharapaddhati*, Malamása; *Haláyudha*, Bráhmaṇasarvasvae auctor, Ekádaṣí; *Háralatá*, Tithi; *Homasvarottara*, Malamása.

Horum tractuum pars plurima Calcuttae annis 1834, 1835 edita est.

Haec voluminis pars intra annos 1780–1800 exarata est. (WILSON 162a.)

708.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 111. Long. 16. Lat. 3½. Linn. 6.

Gangávákyávalí, de Gangis aquis colendis tractatus, a *Vidyápati* compositus et *Viṣvásadeví* dedicatus. Incipit:

स्वस्त्यस्तु वस्तुहिनरश्मिभृतः प्रसादा-
देकं वपुः श्रितवतो हरिणा समेत्य ।
तन्नाभिपङ्कजसहोत्थमृणाललीला-
माविष्करोति हृदि यस्य भुजङ्गराजः ॥
यावद्गङ्गा विभाति त्रिपुरहरजटामण्डलं मण्डयन्ती
मल्लीमाला सुमेरोः शिरसि सितमहावैजयन्ती जयन्ती ।
याता पातालमूलं स्फुरदमलरुचिः शेषनिर्म्मोकवल्ली
तावत् विश्वासदेव्या जगति विजयतां गाङ्गवाक्यावलीयं ॥

Auctoris nomen subscriptione proditur: कियन्निबन्धमालोक्य श्रीविद्यापतिसूरिणा गङ्गावाक्यावली देव्याः प्रमाणैर्विमलीकृता ॥ इति समस्तप्रक्रियाविराजमानदानदलितकल्पलताभिमानभवभक्तिभावितबहुमानमहामहादेवीश्रीमद्विश्वासदेवीविरचिता गङ्गावाक्यावली समाप्ता ॥

Auctor hoc opere textus, qui ad Gangae sanctitatem et cultum pertinent, e Puránis excerpsit et disposuit.

Codex hoc seculo ineunte exaratus est. (Wilson 175.)

709.

Opuscula quatuor. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 112. Long. 10. Lat. 3½.

Foll. 1–8. Linn. 11. *Práyaṣchittapaddhatis*, a *Kámadeva* (mímánsakadíkshita°) composita, quo libello formulae et ceremoniae ad expianda peccata ante ritus quoslibet adhibendae exponuntur. Incipit: अथ सर्वक्रियासाधारणप्रायश्चित्तविधिः ॥ यतः कृतप्रायश्चित्तस्य श्रौते स्मार्त्ते च कर्म्मण्यधिकारो भवति ॥ तत्र पुण्यत्तमे काले स्वस्य चंद्रतारागुरूणां बले सति ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्थाय अपामार्गेण दंतधावनं विधाय स्नात्वा प्रातःसंध्याहोमौ विधाय गुरोराज्ञां गृहीत्वा वपनं कार्यं ॥ ॥ तत्र मंत्रः ॥ आत्मकायविशुद्ध्यर्थं पितृणां तृप्तिहेतवे ॥ वपनं कारयिष्यामि ब्राह्मणानां च संनिधौ ॥१॥ यानि कानि च पापानि ब्रह्महत्यासमानि च ॥ केशानाश्रित्य तिष्ठंति तस्मात्केशान्वपाम्यहं ॥२॥ (इति मंत्राभ्यां दक्षिणगोदानोपक्रमं उदगोदानावसानिकं कारयितव्यं वपनं) ततस्तूष्णीं स्नात्वा आचम्य प्राणायामं कृत्वा घृतप्राशनं ततः स्वगृह्योक्तविधिना स्नानं ॥ तद्यथा ॥ स्नानोपहारान् गृहीत्वा तीर्थे गत्वा तान्प्रक्षालितशुचिप्रदेशे वस्त्रोत्तरे निधाय ॥ दक्षिणांगक्रमेण हस्तौ पादौ मृदा प्रक्षाल्य कुशोपग्रहो बद्धशिखी यज्ञोपवीती · आचम्य · उँ ह्रीति तोयं आमंत्र्य आभिमुखीकृत्य · आवर्तयेत् etc. In margine folii primi हेमाद्रि° प्रा° titulus legitur.

Haec folia anno 1669 ab upádhyáya-Mádhava-jí exarata sunt. (Mill 74[a].)

710.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 87. Long. 10. Lat. 4½. Linn. foll. 1–37. 9, foll. 38–87. 12.

Hoc codice pars *Ṣráddhachintámaṇis* continetur, quo libro *Ṣivarámas*, ṣukla-Viṣrámae filius, ceremonias in concremandis mortuis et in parentalibus adhibendas exposuit. Incipit: अथ दाहोत्तरं प्रथमदिनकृत्यं ॥ तत्र प्रथमदिवसादारभ्य सपिंडीकरणं यावत्सर्वप्रेतकृत्यमृजुदर्भैः कार्यं । तत्र नद्यादौ गत्वा स्नात्वा अहते आर्द्रे वाससी परिधाय पिंडदानं कुर्यात् । दक्षिणामुखः कृतापसव्यस्तूष्णीं प्राणानायम्य मनसैव विष्णुमंत्रस्मरणेन जलमभिमंत्र्य तेनोदकेन पिंडद्रव्यं संप्रोक्ष्य पिंडद्रव्योपहाराणां च पवित्रता । देशकाले पाकपात्रद्रव्यश्रद्धासंपत् । अत्राद्यमासे पक्षे तिथौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्यर्थं क्षुत्तृष्णानिवृत्यर्थं शिरोवयवनिःपत्यर्थं पिंडदानमहं करिष्ये इति संकल्पं कृत्वा दक्षिणायतां कर्षूं कृत्वा तत्र समूलदक्षिणाग्रदर्भैस्तरणं । पात्रे जलमादाय अमुकगोत्रामुकप्रेत अवनेनिक्ष्व । ततस्तिलघृतक्षीरमधुशर्करामिश्रं पिंडमादाय प्रथमदिवसे अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य शिरोवयवनिःपत्यर्थं अमुकगोत्र अमुकप्रेत एष ते पिंडः । इति ऋजुहस्तेन पिंडं दद्यात् । ततः पिंडपात्रक्षालनजलेन प्रत्यवनेजनं ॥ अमुकगोत्र अमुकप्रेत अवने[नि]क्ष्व । ततः पिंडोपरि सूत्रप्रक्षेपः । अमुकगोत्रामुकप्रेत अयं ते वास उपतिष्ठतां । अमुकगोत्रामुकप्रेत गंधो यं ते उपतिष्ठतां । अमुकगोत्रामुकप्रेत इदं पुष्पमुपतिष्ठतां । पुष्पं तु भृंगराजपत्रं तुलस्यादि । अमुकगोत्रामुकप्रेत धूपो यं ते उपतिष्ठतां । अमुकगोत्रामुकप्रेत दीपो यं ते उपतिष्ठतां । अमुकगोत्रामुकप्रेत इदं शीतमुदकं ते उपतिष्ठतां । अमुकगोत्रामुकप्रेत इदं नैवेद्यं ते उपति ० समाचारात् अर्घो यं ते उप ० अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुधानिवृत्यर्थं दास्यमानं आमान्नं ते उप ० । अनेनामान्नदानेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुधानिवृत्तिः । ततो जलिदानं । तच्च पिंडसमीपे पाषाणोपरि कार्यं । पिंडसमीपे पाषाणं संस्थाप्य अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य तृष्णानिवृत्यर्थं सतिलतोयांजलिदानमहं करिष्ये । इति संकल्पं कृत्वा दक्षिणाभिमुखो भूत्वा ऋजून्कुशान् हस्ते कृत्वा सतिलतोयांजलिं दद्यात् । अमुकगोत्रममुकप्रेतं तर्पयामि । अमुकगोत्रामुकप्रेत एष ते सतिलतोयांजलिरुपतिष्ठतां इति वा । अमुकगोत्रामुकप्रेतस्तृप्यतु इति वा यथास्वाचारं कर्तव्यं । एवं दशाहांतमहरहरेकैकमंजलिं वर्द्धयेत् । एवं पंचपंचाशदंजलयो भवंति । द्वयोत्तरवृध्या वा दद्यात् । प्रत्यहं त्रयं त्रयं दद्यात् । प्रत्यहं दश दश वा दद्यात् । प्रत्यहमेकमेकं वा । प्रत्यहं प्रथमदिनादारभ्य तर्पणांते अनादिनिधनो देव शंखचक्रगदाधर अक्षयः पुंडरीकाक्ष प्रेतमोक्षप्रदो भव इति पठनीयं । ततः पृच्छा । अद्य पूर्वोच्चरित एवं ग्रहगणविशेषणविशिष्टायां तिथौ अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य प्रेतत्वनिवृत्यर्थं क्षुत्तृष्णानिवृत्यर्थं पिंडदानतर्पणकृतस्य विधेः सर्वं परिपूर्णं । अनेन पिंडदानतर्पणकृतेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य क्षुत्तृष्णानिवृत्तिपूर्वकशिरोवयवनिःपत्तिः । द्वितीयदिवसे करिष्यमाणकर्मयोग्यतावाप्तिः । ततस्तं पिंडमप्सु प्रक्षिप्य पाषाणं क्वचिदेकांते सन्यस्य स्नात्वा वाससी परिधाय गृहमागच्छेत् । पिंडदानानंतरं प्रत्यहं स्नानं कार्यं । ततस्तद्दिने स्वगृहान्नेन पाको न विधेयः । क्रीतं सुहृद्भ्यो लब्धं वाश्नीयुः । गोत्रजानां तद्दिने तद्गृह एव भोजनं । कर्त्ता भोजनकाले पात्रस्थं किंचित्सघृतमन्नमादाय अमुकगोत्रायामुकप्रेताय इदमन्नमुपतिष्ठतु इत्युक्त्वा गृहोपरि प्रक्षिपेत् । भोजनपात्रसमीपे वा दद्यात् । एवं दशाहं वा दद्यात् । दश दिनानि भोजनस्थानविपर्यासो न कार्यः । हविष्यान्नमेव भुंजीरन् । लेखनहास्यहर्षोच्चासनोत्कृष्टवस्त्रादिधारणतैलाभ्यंगस्त्रीसंगख-

द्वाशयनान्यस्पर्शनादीनि वर्जयेयुः। रात्रौ पृथगेव तृणास्तृतभूमौ शयीरन्। महागुरुनिपाते त्र्यहमेकाहं वोपवासः। बालवृद्धातुराणां नैते नियमाः। ततः सायंकाले त्रिकाष्ठिकायां शिक्यादौ वा एकस्मिन्नपक्के मृन्मये पात्रे उदकं। द्वितीये क्षीरं कृत्वा आकाशे स्थाप्य। तत्र प्रयोगः। अपसव्यं कृत्वा दक्षिणाभिमुख उपविश्य देशं कालं च संकीर्त्य अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य सर्वतापोपशांत्यर्थं अध्वश्रमापनयनार्थं मृन्मये पात्रे क्षीरोदकदानमहं क[रि]ष्ये इति संकल्प्य अमुकगोत्रामुकप्रेतात्र शीतोदकेन स्नाहि। अमुकगोत्रामुकप्रेतात्र क्षीरं पिब। अनेनाकाशे मृन्मये पात्रे क्षीरोदकनिधानेन अमुकगोत्रस्यामुकप्रेतस्य सर्वतापोपशांतिः। एवमेवाहं त्र्यहं वा दशाहं कार्यं॥ इति प्रथमदिनकृत्यं॥

Sequitur: asthisaṃchayanam fol. 3^{b}; dvitíyadinakṛityam 4^{b}; tṛitíyadinakṛityam 5^{a}; chaturthadinakṛityam, panchamadinakṛityam 5^{b}; shashṭhadinakṛityam, saptamadinakṛityam, ashṭamadinakṛityam, navamadinakṛityam 6^{a}; daṣamadinakṛityam 6^{b}; ekádaṣáhakṛityam 7^{a}; ekádaṣavishṇugaṇaṣráddham 11^{a}; brahmádipanchadevatáṣráddháni 14^{a}; mahaikoddishṭam 20^{a}; udakumbhánáṃ dánam 22^{a}; shoḍaṣa ṣráddháni 23^{a}; dvádaṣáhakṛityam 26^{a}; trayodaṣadinakṛityam 33^{b}; *sahagamanavidhiḥ:* भर्तुर्मरणसमये आत्मनः प्राणान्संकल्पयेत्। देशकालौ संकीर्त्य 'आत्मनो भर्तुश्चानेकजन्मोपात्तसर्वपापक्षयपूर्वकरो(?)ममिताब्दसहस्रावधिभर्तृसाहित्येन स्वर्गवासमातृपितृभर्तृकुलोद्धारकामा श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये भर्त्रनुगमनं करिष्ये' इति संकल्प्येदं वक्ति।

देवैः संपादितो मह्यं पतिस्त्वं सर्वदैवतं।
त्वया सह गमिष्यामि भर्ता त्वं चान्यजन्मनि॥

इति संकल्पः। ततः स्नानं। शक्त्या तिलधेन्वा दानं। कुंकुमांजनादिभिः स्वात्मानमलंकृत्य पायसभोजनमत्र केचिदाहुः। ततो बंधून्समस्तान्प्रणम्य विसृजेत्। हृष्टा भर्तृगमनमानसा स्वगृहमक्षतैराशीर्वादपरा वर्धापयेत्। अग्ने युक्ष्वेति वडवारोहणं। अथवा 'श्मशानं नीयमानं तु भर्तारमुपयाति या। पदे पदे यज्ञफलं लभते नात्र संशय' इति वाक्यात्पद्भ्यामेव गमनं। तीर्थं गत्वा स्नानं। देशकालौ संकीर्त्य भर्त्रा सहगमनार्थं स्नानमहं करिष्ये। इति संकल्प्य स्नात्वा वस्त्रपरिधानं। अलंकरणं। स्वयं प्रतिनिधिना वा सर्वपिंडदानमिति Devaḥ। हरिद्राकुंकुमान (?) कंचुक्यादियुतपं (च ?) शूर्पाणां लक्ष्मीनारायणप्रीतये दानमिति Bhaṭṭapaddhatau॥ अग्नेरर्घदानमंत्रः। विविधफलैरर्घः। 'रुद्रस्त्वं प्रजापतिः। त्वं सूर्यो वसवश्चाष्टौ परमात्मा त्वमेव हि। त्वमेव शरणं विष्णो शरणं तु पतिर्मम॥ स्वर्गे वा नरके त्वं हि यत्र यत्र गमिष्यसि। तत्र तत्र ह्यहं पृष्ठे लग्नाप्स्यामि मा चिरं[1]॥ ब्रह्महत्यादिभिः पापैस्त्वां मोक्ष्यामि यमालयात्। अहं ब्रह्मा ह्यहं विष्णुरहं वै सूर्यदिक्पतिः॥ आदित्यचंद्रावनिलोऽनलश्च द्यौर्भूमिरापोऽथ (?) अहर्निशा च। एते च सर्वे मम साहसेन तुष्यंतु ते देववराश्च सर्वे'॥ ततः शिलां संपूज्य तामारुह्य फलपुष्पांजलिं गृहीत्वा त्रिरग्निं प्रदक्षिणीकृत्य प्रार्थयेत्।

त्वमग्ने सर्वभूतानामंतश्चरसि साक्षिवत्।
त्वमेव देव जानीषे न विदुर्यानि मानवाः॥
अनुगच्छामि भर्तारं वैधव्यभयपीडिता।
स त्वं मार्गप्रदानेन नय मां भर्तुरंतिकं॥
इदं शरीरं सकलं मदीयं दग्ध्वा कृशानो कुरु दिव्यमाशु।
तथा च भर्तुः कुरु दिव्यदेहं भर्तुः समीपं भगवन्व्रजामि॥
किं मया न कृतं साधु भवेद्यदि च तेऽनघ।
इदं शरीरमालिंग्य प्रविशामि हुताशनमिति॥

ततस्तृणकुटीं प्रविश्य श्रौतं स्मार्तं लौकिकं वाग्निमादाय स्वयमेव कुटीं प्रज्वालयेत्। तस्याः प्राणोत्क्रमणोत्तरं पुत्रादिरधिकारी द्वयोरपि दाहं कुर्यात्। कुटीप्रवेशात्पूर्वमेव श्रौतपात्राणां स्मार्तपात्राणां च यजमानस्यैव शरीरे पूर्वोक्तप्रकारेण प्रतिपत्तिः कार्या। आज्याहुतिश्च॥ इति संक्षिप्तसहगमनविधिः॥ fol. 36^{a}.

Fol. 40^{a}. इति शुक्लश्रीविश्रामात्मजशिवरामविरचिते श्राद्धचिंतामणौ मरणावस्थामारभ्य सपिंडीकरणांतकृत्यप्रयोगप्रकाशः समाप्तः॥ अथ विधानानि। rajasvalámaraṇe dáhavidhiḥ 40^{a}; sútikámaraṇe dáhavidhiḥ 40^{b}; panchakamṛitasya dáhavidhiḥ 41^{a}; utsannágner dáhártham mṛitádhánaprayogaḥ 43^{a}; agnau samárúḍhe yajamáne mṛite kṛityam 43^{b}; proshitamṛitasya kṛityaprayogaḥ 44^{a}; parṇanaradáhágniprayogaḥ 44^{b}; atha *Smṛityarthasára-Náráyaṇabhaṭṭá*dyanusárí náráyaṇabaliprayogaḥ 45^{b}; jaladhenudánaprayogaḥ 47^{b}; jívachchhráddhaprayogaḥ 48^{a}; darṣaṣráddhaprayogaḥ 50^{b}; kshayáhaṣráddham 56^{b}; ekoddishṭaṣráddhaprayogaḥ 58^{a}; saṃkalpaṣráddhaprayogaḥ 58^{b}; tírthaṣráddhaprayogaḥ 59^{a}; ámaṣráddhaprayogaḥ. *Iti ṣráddhachintamaṇau dvitíyaprakáṣaprayogaḥ samáptaḥ* 59^{b}.

Dúrvápújáprayogaḥ 59^{b}; dípadánaprayogaḥ 61^{a}; makarasaṃkrántinimittakakṛityaprayogaḥ 61^{a}; akshayatṛitíyákṛityaprayogaḥ 62^{a}; nílotsargaprayogaḥ 62^{a}; tripiṇḍakaṣráddhaprayogaḥ 68^{b}; ekapiṇḍaṣráddham 72^{b}; saṃnyásagrahaṇaprayogaḥ 73^{b}.

Codex anno 1784 satis accurate exaratus est. (WILSON 527.)

711.

Ṣráddham, quo libello ritus et preces in parentalibus adhibendae adumbrantur. Incipit: अथ श्राद्ध लिख्यते। क्षयदिनादाद्यदिवसे वेदविद्ब्राह्मणान् अयुग्मान् मन्त्रित्वात्। ओं अक्रोधनैः शौचपरै सततं ब्रह्मचारिभिः। भवितव्यं भवद्भिश्च मया च श्राद्धकारिणा॥ ओं भवामि॥ इति ब्राह्मणस्य उक्तं॥ पूर्वाभिमुखो ब्रह्मण। उत्तराभिमुखो यजमान्॥ etc.

Haec pars seculo sexto decimo exarata est. (WILSON 486^{b}.)

[1] लग्नामेष्यामि माशु MS.

712.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 43. Long. 7. Lat. 3½. Linn. 7.

Ṣráddha. Hoc libello preces in parentalibus adhibendae continentur. Incipit: श्राद्ध ओँ केशवाय नमः ॥१॥ नारायणाय नमः ॥२॥ माधवाय नमः ॥३॥ गोविंदाय नमः ॥४॥ विष्णवे नमः ॥५॥ मधुसूदनाय नमः ॥६॥ त्रिविक्रमाय नमः ॥७॥ वामनाय नमः ॥८॥ श्रीधराय नमः ॥९॥ हृषीकेशाय नमः ॥१०॥ etc. Desinit in verbis: एष पितृयज्ञः तत्सद्ब्रह्मार्पणमस्तु वषट् ते विष्णवास आ कृणोमि तन्मे जुषस्व शिपिविष्ट हव्यं वर्द्धंतु त्वा सुष्टुतयो गिरो मे यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥

Codex ineunte seculo duodevicesimo exaratus est. (MILL 104.)

C. VYAVAHARA.

713.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 218. Long. 12. Lat. 9. Linn. 21.

Hoc volumine major pars *Mitrodayae* continetur, quem librum jus civile tractantem *Mitramiṣras*, Paraṣurámamiṣrae filius, Hansae nepos, jussu Vírasinhadevae regis, Madhukarasáhae filii, Pratáparudrae nepotis, conscripsit. Incipit: पुरतः प्रविलोक्य गर्भचापं etc. ॥१॥ स्वस्ति श्रीयुतवीरसिंहनृपतेराज्ञावशादुत्सुकः श्रीमित्राभिधपंडितः प्रतिदिशं कीर्त्यानिशं मंडितः। नानावर्णन व्यसनिनां संख्यावतां प्रीतिदं संप्राप्तव्यवहारसाधकमिमं कुर्वे प्रकाशं परं ॥२॥

Auctor Kalpataru, Chaṇḍeṣvara, Jímútaváhana, Dáyatattvakṛit (Jímútaváhanánugámin), Párijáta, bhaṭṭa-Bhavadeva, Madanaratna, Mádhava, Ratnákara, bhaṭṭa-Someṣvara, Smṛitichandriká, alios auctores et libros laudat.

Liber in medio capite *Vikríyásampradána*, ed. Calc. fol. 135^a. l. 8. desinit.

Codex post annum 1810 exaratus est. (WILSON 220.)

714.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 100. Long. 15½. Lat. 4½. Linn. 6.

Dáyabhágas, de hereditatibus dispertiendis liber, a *Jímútaváhana* compositus. Incipit:

मन्वादिवाक्यान्यविमृष्य येषां यस्मिन् विवादे बहुधाबुधानां।
तेषां प्रबोधाय स दायभागो निरूपणीयः सुधियः शृणुध्वं ॥

Liber Calcuttae annis 1813 et 1829 cum Kṛishṇae commentario editus, et a Colebrooke anno 1810 Anglice versus est.

Codex anno 1813 a Jagannáthaṣarman exaratus est. (WILSON 154.)

715.

Foll. 33–142. *Jímútaváhanae Dáyabhágas.*

A. Foll. 33–104. Textus. Folia nonnulla in fine desiderantur. Desinit in verbis: तेन सह वा इत्यपेक्षा = ed. Calc. 1813. fol. 83^a. l. 14.

B. Foll. 105–142. Fragmentum commentarii, a *Kṛishṇa* (tarkálankárabhaṭṭácharya) compositi. Incipit:

पदाम्बुजे द्वे जगदम्बिकायाः ॥
श्रीकृष्णविप्रो हृदये निधाय ॥०॥
करोति टीकामिह दायभागे
ग्रंथावबोधाय सदेकरम्यां ॥

Utraque pars post annum 1810 exarata est. (WILSON 209^b.)

716.

Foll. 168–179. Linn. 6. *Putrakramadípiká* a *Rámabhadra* scripta, quo libello auctor, quamnam partem duodecim filiorum genera, a legum latoribus Indicis statuta (Manu 9, 166 sqq.), in hereditatibus dividendis haberent, accuratius exposuit. Incipit: अथौरसादिद्वादशविधपुत्राधिकारितानिर्णयः ॥ तत्रौरसपुत्रिकापुत्रक्षेत्रजकानीनगूढोत्पन्नापविद्धानां षण्णां पित्रादिसपिण्डरिक्थभागित्वं सहोढपौनर्भवदत्तकस्वयमुपागतकृतक्रीतानां षण्णान्तु पितृमातृरिक्थभागित्वं।

Haec folia anno 1822 a Rámaṣarman exarata sunt. (WILSON 24^c.)

717.

Foll. 29–62. Linn. 11. *Putríkaraṇamímánsá*, sive *Dattakamímánsá*, de filiorum adoptatione tractatus, a *Nanda* (paṇḍita), Rámapaṇḍitae filio, e Mahípatipaṇḍitae stirpe oriundo, compositus. Idem *Vináyakapaṇḍita* appellabatur. Incipit:

अभिनंद्य जगद्वंद्यपदद्वंद्वं विनायकं।
पुत्रीकरणमीमांसां कुरुते नंदपंडितः ॥१॥
केन कीदृक् कदा कस्मै कस्मात् कः क्रियतां सुतः।
विविच्य नोक्तं यत्पूर्वैस्तदशेषमिहोच्यते ॥२॥

Idem auctor Káṣíprakáṣa, Paráṣarasmṛitivyákhyá, Mádhavánandakávya, Ṣráddhakalpalatá composuit.

Haec voluminis pars anno 1826 parum accurate exarata est. (WILSON 204^b.)

718.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 251. Long. foll. 1–166. 14½. foll. 167–216. 13½. foll. 217–251. 12½. Lat. foll. 1–216. 5. foll. 217–251. 4.

Foll. 1–79. Linn. 7. *Vivádachandras,* juris civilis compendium, a *Misarúmiṣra,* Lakhimádevis auctoritate, compositum. Incipit:

वन्दे श्रीकण्ठवैकुंठावकुण्ठौ नतनन्दने ।
विघ्नविछेदकुशलौ गिरिजाजलजापती ॥
अभूदभूतप्रतिमल्लगन्धो
  राजा *Bhaveṣaḥ* किल सार्व्वभौमः ।
अत्याजयद्यो वहुभर्तृकत्वं
  दोषं भुवोऽपि प्रभुरुग्रधामा ॥
तस्मादनूनोऽजनि सूनुसारो
  धीमानुमासूनुसमानसारः ।
राजोपजीव्या *Harasinha*námá,
  Tato nṛipo *Darpanáráyaṇo* 'bhút ॥
*Darpanáráyaṇa*nṛipateḥ ṣrímad-d*Hírá* mahádeví ।
अलभत सुनयं तनयं नरपतिगुणराजिपूरितं शूरं ॥
Ṣrímal-*Lakhimá* deví tasya *Chandrasinha*-nṛipater da-[yitasya ।
Misarúmiṣradvárá रचयति विवादचन्द्रमभिरामं ॥
विवादे व्यवहारे च व्यवस्था यस्य यादृशी ।
निवन्द्धृभिः कृता सात्र लिख्यते सूरिणां मुदे ॥

Harasinhadeva, Ed. Hall auctore (Sánkhyapravachanabháshya, p. 36), quum anno 1314 floruerit, opus nostrum exeunte seculo quarto decimo videtur compositum esse.

In fine haec subscriptio legitur: इति महामहोपाध्यायश्रीमिसरुमिश्रविरचितो विवादचन्द्रः समाप्तः ॥

Haec voluminis pars hoc seculo ineunte exarata est. (Wilson 163[a].)

719–721.

Volumina tria. Lit. Devan. Charta Europ. Long. 12. Lat. 7½. Linn. 21. Vol. I. foll. 268; II. foll. 182; III. foll. 242.

Vivádabhangárṇavas, juris civilis corpus, a *Jagannátha,* Rudrae filio, exeunte seculo superiore Calcuttae compilatum. Incipit: देवेशभूतेशगणेशविघ्नराजान् नमस्कृत्य गिरांदृकन्यां गुरून् मुनीँ ग्रंथकृतो त्रिमान्यान् भूपाज्ञया ग्रंथमहं करोमि ॥१॥ विवादभंगार्णवनामधेयं वैपद्ययुक्तं वहुविस्तृतं च । सद्वीपरत्नं नृपधीरहृद्यं रादृर्जगन्नाथ इति प्रसिद्धः ॥

Opus in capita quinque (dvípa) divisum est, quorum primo aes alienum, secundo deposita, reliquis hereditates tractantur. Versionem Anglicam Colebrooke anno 1797 edidit.

Hi codices post annum 1826 exarati sunt. (Wilson 222–224.)

D. STOTRA, PRITHAKPUJA.

722.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 148. Long. 10. Lat. 4½.

Foll. 1–26. Linn. 8. *Gáyatríbháshyam* (Gáyatrí hymni commentarius). Incipit: नारद उवाच ॥ भगवन् श्रोतुमिछामि गायत्रीभाष्यमुत्तमं । येन ज्ञानं भवेन्नृणां तत्सर्वं कथय प्रभो ॥१॥ कुत्रायाति कुतस्तिष्टेत्कुत्र वासो विधीयते । कस्मिन्काले जपः कार्यः कस्मिन्काले न क्रियते ॥२॥ एतसर्वं प्रयत्नेन कथ्यतां मम हेतवे । यस्त्वया जप्यते देव तत्सर्वं कथ्यते मम ॥३॥

Gáyatrí appellata precum formula quo tempore et quibus ritibus praemissis repetenda sit, docetur.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (Mill 77[a].)

723.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 27. Long. 8. Lat. 4½. Linn. 7.

Rudrajapas, supplicationes ad Rudrae iram avertendam recitandae. Hae preces maximam partem e versibus hymnisve ex Rigveda desumtis constant, passim formulas oratione soluta compositas continent. Totus libellus in paragraphos 39 divisus est, quarum vicesima, vicesima prima et secunda *purushasúktam* complectuntur. Incipit: ओं नमो भगवते रुद्राय । अथ पंचामृतस्नानं । आप्यायस्वेति । गौतम ऋषिः सोमो देवता । गायत्री छंदः ॥

Paragraphis IV–IX versus a prima syllaba *ṣamvatyaḥ* appellati continentur, qui quidem e frustis Vedicis consarcinati sunt.

Codex anno 1744 in usum Bhaṭa-Devarámarámachandrae exaratus est. (Mill 102.)

724.

In hoc codice partes duae compactae sunt. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 100. Long. foll. 1–37. et foll. 71–100. 10. foll. 37–70. 9½. Lat. 4½.

A. Foll. 1–70. Linn. 5. Etiam hic liber preces, *Rudrajápya* dictas, in laudem Rudrae dei recitandas, continet, quales a Bráhmanis, Vájasaneyasamhitae sectatoribus, adhibentur. Disticha singula e Vájasaneyasamhitá ad unum omnia excerpta sunt, neque quidquam prae-

terea proprii reperitur. Totus liber in octo lectiones (adhyáya) divisus est, lectiones in paragraphos (varga).

Lect. I. 10 varga. 1. गणानां त्वा VS. XXIII, 19. 2. गायत्री VS. XXIII, 33. 3. द्विपदा VS. XXIII, 34. 4. सहस्तोमाः VS. XXXIV, 49. 5–10. यज्जाग्रतो VS. XXXIV, 1–6. Finitur in fol. 5ª.

Lect. II. 22 varga habet et cum VS. libro XXXI. vel in variis Purushasúktae lectionibus consentit. Finitur in fol. 12ª.

Lect. III. 17 varga habet. Incipit: आशुः शिशानः. VS. XVII, 33–49. finitur in fol. 18ᵇ.

Lect. IV. 14 varga habet. विभ्राट् बृहत्. VS. XXXIII, 30–43. finitur in fol. 24ᵇ.

Lect. V. 66 varga. नमस्ते रुद्र. VS. XVI, 1–66. finitur in fol. 48ª.

Lect. VI. 16 varga. वयं सोम व्रते. 1–8 = VS. III, 56–63. 9–11 = VS. XXXIX, 7–9. 12 = VS. XXV, 19. 13 = VS. XVIII, 36. 14 = VS. V, 21. 15 = VS. XIV, 20. 16 = XXXVI, 17. Finitur in fol. 53ᵇ.

Lect. VII. 29 varga habet. 1–29 = VS. XVIII, 1–29. finitur in fol. 65ᵇ.

Lect. VIII. 24 varga continet. 1–24 = VS. XXXVI, 1–24. finitur in fol. 70ª.

Haec folia literis majusculis, non nimis negligenter exarata, seculi hujus ineuntis literaturam prae se ferunt.

B. Foll. 71–100. Linn. 9. Primum folium deest. Inest *U'aṭae*, Vajraṭae filii, commentarius ad septem primas Rudrajapae lectiones, e majore ejusdem Vájasaneyasaṃhitae commentario descriptus et excerptus. Quod, nisi alia adessent testimonia, subscriptione secundi libri: इति ऊअटकृतौ मंत्रभाष्य एकत्रिंशोऽध्यायः समाप्तः satis probaretur. Finitur lectio I. fol. 71ᵇ; II. fol. 76ᵇ; III. fol. 79ᵇ; IV. fol. 83ª; V. fol. 97ᵇ; VI. fol. 99ª; VII. fol. 100ª. In fine haec leguntur: वाजप्रसवीयं जुहोति । सप्तभिर्ऋग्भिर्वाजस्य नु व्याख्यातं ॥

Mahídharam quum U'aṭae commentario usum esse inter omnes constet, non ab re fore putavi, si partem aliquam typis hic excudendam curarem, praesertim quum vix futurum sit, ut tota U'aṭae Vájasaneyae interpretatio in lucem prodeat. Quem ad finem tertiam lectionem selegi[1].

आशुः शिशानः । अनुवाकः । अप्रतिरथ ऋषिः । ऐंद्रोऽप्रतिरथोऽपश्यत् । मर्माणि त इत्यत आदितो द्वादशेंद्र्यस्त्रिष्टुभो ब्रह्मा दक्षिणतो जपति । य आशुः शीघ्रः शिशानः । शो तनूकरणे । निश्यानो वज्रं वृषभो न भीमो वृषभ इव भीमः । भीमो बिभ्यत्यस्मादिति । घनाघनो हनहनेत्येवं वक्ता । यद्वा घना शरीरं । क्षोभणश्चर्षणीनां संचालकश्चर्षणीनां मनुष्याणां संक्रंदनः समाह्वाता ग्रामकारिणां । आहूय चानिमिषोऽप्रमादी । यद्वानिमिषो देवः । एकवीर एक एवासहायो विक्रांतः । य ईदृग्गुणविशिष्टः स शतं बह्वः सेना अजयत् जयति साकं सहैवेंद्रः ॥१॥

संक्रंदनेन शब्दकारिणानिमिषेणैकचित्तेनाप्रमाद्यता वा जिष्णुना जयशीलेन युत्कारेण । युध संप्रहारे । अस्य क्विप् । युत् । संप्रहारकारिणा दुश्च्यवनेनाप्रच्याव्येनाप्रच्युतस्वभावेन वा धृष्णुना प्रसहनशीलेन तदिंद्रेण जयत । ईदृग्गुणविशिष्टेनेंद्रेण तज्जयत । दुर्जयमिति शेषः । तच्च सहध्वं । तच्चाभिभवत हे युधः । युध संप्रहार इत्यस्यैतत् क्विपि बहुवचनं । हे योद्धारः । पादादावामंत्रितस्य चेत्यादिरुदात्तः । हे नरो मनुष्या इषुहस्तेनेंद्रेण वृष्णा मनुष्येण वर्षणशीलेन वा ॥२॥

स इषुहस्तैः । स इंद्र इषुहस्तैर्योद्धृभिः संस्रष्टा संसृजति । इषुहस्तानेव योद्धृन् । स एवेंद्रो निषंगिभिः खड्गिभिः संसृजति । निषंगिण एव योद्धृन् स्वान् । किंच वशी कांतः सर्वजनप्रियः स्वतंत्रो वा निगृहीतारिषड्वर्गो वेश्वरो वा स एवेंद्रो युधो योद्धृन् स्वान् शत्रुगणेन संस्रष्टा । किंच संसृष्टजित् । संसृष्टान् जयति शत्रून् । सोमपाश्च बाहुशर्धी च बाहुबलः संयोगिबलनिरपेक्षः । शर्ध इति बलनाम । उग्रधन्वोद्यतधनुः प्रतिहिताभिरस्ता । शत्रुशरीरेषु प्रतिनिहिताभिरिषुभिरिंद्रोऽस्ता क्षेप्तेत्यनुमीयते । लघुसंधानो लक्षपाती चेत्यभिप्रायः ॥३॥

बृहस्पते । हे बृहस्पते परिदीया । दीयतिर्गतिकर्मा । परियाहि रथेन रक्षोहा रक्षसां हंतामित्रान् शत्रूनपबाधमानः । किंच प्रभंजन् प्रमर्दयन् सेनाः प्रमृणश्च युधा जयन् । मृणतिर्हिंसार्थः । तस्य क्विपि द्वितीयाबहुवचनं । प्रमृणो हिंसकान्युधा युद्धेन जयन्नस्माकमेधि भवाविता त्राता रथानां । बृहस्पतिरपींद्रस्य पुरोहित इतींद्रस्य संबंधेनैव स्तूयते ॥४॥

बलविज्ञायः । यस्त्वं बलमाविष्कुर्वन्विज्ञायसेऽयमिंद्र इति । स्थविरश्च सर्वानुशासकः सर्वमान्यो वा चिरंतनो वा प्रवीरश्च । वीरंवीरमभ्यभिवीरः । अभिसत्वा च । सत्वंसत्वमभ्यभिसत्वा । सहोजांश्च । सह इति बलनाम । बलाज्जात । न ह्यन्यस्माज्जात इत्यंबलः स्यात् । स त्वं जैत्रं जेतारं हे इंद्र रथमातिष्ठ गोवित्सन् स्तुतिवित्सन् । गोशब्दो वाग्वचनः ॥५॥

गोत्रभिदं । असुरगोत्रं भिनत्तीति गोत्रभित् । यद्वा गोत्र इति मेघनाम । स हि गा अपस्त्रापते । तस्य गोत्रस्य भेत्तारं वृष्ट्यर्थं । गोविदमुपलब्धारं । यद्वा गोविदं स्तुतिविदं पंडितं वा । वज्रबाहुं वज्रपाणिं जयंतमज्म । अज्मेति संग्रामनामाजतेर्गत्यर्थस्य । प्रमृणंतमोजसा । मृणतिर्हिंसाकर्मा । प्रमर्दयंतं बलेन । इममिंद्रं हे सजाताः समानजन्मानो देवा अनु वीरयध्वं । वीरकर्म कुर्वाणमनुगम्य वीरकर्मणैव प्रोत्साहयत । हे सखायः समानख्याना देवा अनु सं रभध्वं । अनुसंगम्य संरंभणं कुरुत ॥६॥

अभि गोत्राणि । अभिगाहमानो गोत्राण्यसुरकुलानि मेघवृंदानि वा सहसा बलेनादयो निस्त्रिंशो वीरो विक्रांतः शतमन्युर्बहुक्रोध इंद्रो दुश्च्यवनोऽप्रच्याव्यः पृतनाषाट् । पृतनां संग्रामं सहते अभिभवति ।

---

[1] Textum cum optimo mantrabháshyae codice, qui nuper e Benaris in bibliothecam allatus est, contuli, ejusque auxilio passim emendavi.

अयुध्योऽविद्यमानप्रतियोधः । य इत्थंभूत इंद्रः सोऽस्माकं सेना अवतु पालयतु प्र युत्सु युद्धेषु ॥७॥

इंद्र आसां । देवसेनानां व्यूहरचनादिंद्र आसां नेता भवतु । बृहस्पतिश्च । मंत्रिप्रणीतानि हि कार्याणि करोति । दक्षिणा यज्ञो दक्षिणतो यज्ञ एतु । पुर एतु सोमः । पुरस्तादागच्छतु सोमः । यज्ञा दक्षिणा च पुरस्तादेतु यज्ञश्च सोमश्च । केषामित्यत आह । देवसेनानामभिभंजतीनां । भंजो आमर्दने । जयंतीनां मरुतो गणभूता यंत्वग्रं निरुध्य ॥८॥

इंद्रस्य वृष्ण इंद्रस्य वर्षितुर्वरुणस्य च राज्ञ आदित्यानां मरुतां च शर्धो बलं हस्त्यश्वरथपदातिलक्षणमुग्रमुद्गूर्णायुधं । उदस्थादित्यनुषंगः । यदा चैतदुदस्थादथानंतरमेव महामनसामक्लिष्टमनसां भुवनच्यवानां भुवनच्यवनसमर्थानां घोषः शब्दो देवानां जयतामुदस्थात् । उत्थितः । जितं जितमिति ॥९॥

उद्धर्षय उन्नतहर्षान् कुरु हे मघवन्नायुधानि । उत्सत्वनां । उद्धर्षय च सत्वनां सत्वानां मनुष्याणां मामकानां मदीयानां मनांसि । उद्धर्षय हे मघवन्वाजिनामश्वानां वाजिनानि वेजनवत्त्वानि । चंचलत्वमश्वस्य गुणः । उद्रथानां च जयतां यंतु घोषाः । उद्यंतु च त्वत्प्रसादाद्रथानां च जयतां ये घोषाः शब्दाः ॥१०॥

अस्माकमिंद्रः । अस्माकं तावत्समृतेषु संगतेषु ध्वजेषु शत्रुबलध्वजलोलीभूतेष्विंद्रो रक्षिता भवतु । इंद्रप्रसादादेवास्माकं या इषवस्ता जयंतु । अस्माकं च वीरा उत्तरे विजयिनो भवंतु । अस्माँ उ । विनिग्रहार्थीय उकारः । अस्मानेव हे देवा अवत रक्षत हवेष्वाह्वानेषु ॥११॥

अप्वा देवता । सा च पुनर्व्याधिर्वा भयं वा यस्मादेतया विद्धो व्याप्तोऽपवीयते तया लक्ष्यमाणस्तस्मादप्वा । अपशब्दांत्याकारलोपः । वेतेरुत्तरः । ऐंद्र्योऽभिरूपा द्वादश भवंतीति श्रुतेरियमपींद्रसेनासंबंधिनी । अमीषां शत्रुबलसंबंधिनां मनुष्याणां चित्तं चित्तानीति । विभक्तिव्यत्ययः । प्रतिलोभयंती । लुभ विमोहने । विमोहयमाना गृहाण शत्रूणामंगानि । हे अप्वे ततः परेहि । परागच्छ । परतराञ्छत्रून् ग्रहीतुमतो भूयोभूयःकरणेनैतानेव शत्रूनभिप्रेहि । निर्दह चैषां हृदयानि शोकैः । यथांधेनाध्यानलक्षणेनामित्रास्तमसा सचंतां तमसा संसेव्यंतां तमसा संश्लिष्यंतां ॥१२॥

द्वादशैंद्र्यः समाप्ताः । पृथग्विनियोगमंत्राः ॥

अवसृष्टा । इषुदेवत्यानुष्टुप् । अवसृष्टा निक्षिप्ता परापत परागच्छ हे शरव्ये । शरमयीषुः शरव्या । हे ब्रह्मसंशिते ब्रह्मणा मंत्रेणाभिमंत्र्यातितरां तीक्ष्णीकृते गच्छ । परापत गच्छेत्यतिशयार्थमेकार्थयोराख्यातयोर्द्विर्वचनं । अमित्रान् प्रपद्यस्व । मामीषाममित्राणां कं चनोच्छिषः । उच्छेषयः । उद्धृतमूलान् कुर्वित्यभिप्रायः ॥१३॥

प्रेत । योद्धॄन् स्तौति । अनुष्टुप् । हे नरो मनुष्याः प्रेत । प्रगच्छत । जयत च । इंद्रश्च वः शर्म शरणं परित्राणं यच्छतु । ददातु । उग्रा उद्गूर्णायुधा वो युष्माकं संतु बाहवः । अनाधृष्या अप्रधृष्या यथा यूयमसथ भवथ तथोग्रा वः संतु बाहव इत्यनुषंगः ॥१४॥

असौ या । मारुती त्रिष्टुप् । असौ या सेना हे मरुतः परेषां शत्रूणामभ्येति अभ्यागच्छति नोऽस्मान् प्रति ओजसा बलेन स्पर्धमाना तां सेनां गूहत व्याप्नुत तमसापव्रतेन । व्रतमिति कर्मनाम । अपगतकर्मणा । येन तमसा व्याप्तानां नश्यंति कर्माणि तदपव्रतं तमस्तेनापव्रतेन तमसा वा गूहत । यथामी अन्यो अन्यं न जानन् यथामी सैनिका अन्योऽन्यं परस्परं न जानीयुः ॥१५॥

यत्र बाणाः । लिंगोक्तदेवताः । पंक्तिः । यत्र बाणा इषवः संपतंति निर्मर्यादं । कथमिव । कुमारा विशिखा इव । यथा कुमारा अदृष्टपरिकारिणो विगतशिखाः सर्वमुंडास्तंतमर्थं संनिपतेयुरेवं संपतंति । तत्र । तत्रेत्यर्थः (?) । नोऽस्माकमिंद्रः शर्म शरणं यच्छतु ददातु । बृहस्पतिः शर्म यच्छतु । अदितिः शर्म यच्छतु । विश्वाहा सदाकालं शर्म यच्छत्विंद्रो बृहस्पतिरदितिः ॥१६॥

मर्माणि ते । लिंगोक्तदेवता । त्रिष्टुप् । कवचं प्रयच्छति । मर्माणि ते तव वर्मणा कवचेन छादयामि । सोमश्च राजा त्वाममृतेनानुवस्तां । आच्छादयतु । किंच जयंतं च त्वामनुमदंतु उत्साहयंतु देवाः ॥१७॥

Haec voluminis pars anno 1587 exarata est. (Mill 75.)

725.

Foll. 29–35. Linn. 7. His foliis *Devísúktam*, *Rátrísúktam*, *Lakshmísúktam* continentur, qui hymni notissimi Ṛigvedae carminibus appenduntur. Incipit: श्रीँ नमःश्चण्डिकायै श्रीँ अहं रुद्रेभिरित्यष्टर्चस्य सूक्तस्य वागाम्भृणि ऋषिः etc.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (Wilson 426[e].)

726.

Lit. Devan. Foll. 5. Lin. num. 9.

Hujus codicis folia 62–67. *Sauram*, i. e. preces, quibus Sol colitur, continent. Constat hymnis ex Ṛigveda excerptis. Initio hymnorum auctores, metrum, distichorum numerus (Anukramaṇiká) recensentur, sequuntur hymni ipsi accentibus notati. Sunt ii:

उदु त्यं Rv. I, 50, 1. 13 disticha. चित्रं देवानां Rv. I, 115, 1. 6 disticha. इंद्रं मित्रं Rv. I, 164, 46. 47. 2 disticha. हंसः शुचिषत् Rv. IV, 4, 5. 1 distichon. यस्त्वा सूर्य Rv. V, 40, 5. 1 distichon. यदद्य सूर्य Rv. VII, 60, 1. 1 distichon. उत्सूर्यो Rv. VII, 62, 1. 3 disticha. उद्वेति Rv. VII, 63, 1. 4 disticha. उदु त्यद्दर्शतं Rv. VII, 66, 14. 3 disticha. बण्महाँ असि Rv. VIII, 90, 11. 2 disticha. नमो मित्रस्य Rv. X, 37, 1. 12 disticha. सूर्यो नो दिवस्पातु Rv. X, 158, 1. 5 disticha. विभ्राट् Rv. X, 170, 1. 4 disticha. आयं गौः Rv. X, 189, 1. 3 disticha.

Finitur opusculum disticho:

नमः सवित्रे जगदेकचक्षुषे जगत्प्रसूतिस्थितिनाशहेतवे ।
त्रयीमयाय त्रिगुणात्मधारिणे विरिंचिनारायणशंकरात्मने ॥

Libellus anno 1788 accurate exaratus est. (Wilson 394[b].)

727.

Foll. 287–304. *Ádityahṛidayastotramantras*, Solis orientis colendi ritus et preces, a Kṛishṇa cum Arjuna communicatae. Incipit: ओं अस्य श्रीसवितासूर्यनारायणकवचस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा ऋषिः etc. Praemissa *lorica* libellus, disticha 154. continens, ab his versibus incipit: अर्जुन उवाच ॥ ज्ञानं च धर्मशास्त्राणां गुह्याद्गुह्यतरं तथा । मया कृष्ण परिज्ञातं वाङ्मयं सचराचरं ॥१॥ सूर्यस्तुतिमयं न्यासं वक्तुमर्हसि माधव । भक्त्या पृछामि देवेश कथयस्व प्रसादतः ॥२॥ सूर्यभक्तिं करिष्यामि कथं सूर्यं प्रपूजयेत् । तदहं श्रोतुमिछामि त्वत्प्रसादेन यादव ॥३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रुद्रादिदैवतैः सर्वैः पृष्टेन कथितं मया । वक्ष्ये हं कर्मविन्यासं शृणु पांडव यत्नतः ॥४॥

Subscriptione quidem libellus e Bhavishyottarapuráṇa excerptus esse dicitur. De exemplaribus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 351. (WILSON 531[g].)

728.

Foll. 326[b]–328. *Dattátreyáshṭottaraṣatanámastotram*, Dattátreyae centum et octo nomina, caput ex omnifaria farragine illa, vulgo Brahmáṇḍapuráṇa appellata, prolatum. Incipit: ओं अस्य श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रमंत्रस्य ब्रह्मा विष्णुमहेश्वर ऋषिः । श्रीदत्तात्रेयो भगवान् देवता ममाभीष्टसिद्ध्यर्थे जपे विनियोगः ॥ etc. अनुसूयासुतो देवो अत्रीपुत्रो महामुनिः । योगींद्रपुण्यपुरुषो देवेशो जगदीश्वरः ॥२॥

Haec nomina distichis 20. absolvuntur. (WILSON 531[l].)

729.

Foll. 211–214. Linn. 11. *Bhairavastotram*, Bhairavae colendi ritus et preces, e *Rudrayámala* desumtae. Incipit: ओं मेरुपृष्टे सुखासीनं । देवदेवं त्रिलोचनं । शंकरं परिपप्रछ । पार्वती परमेश्वरं ॥१॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वधर्मज्ञः । सर्वशास्त्रागमादिषु ॥ आपदुद्धारणं मंत्रं । सर्वसिद्धिप्रदं नृणां ॥२॥ सर्वेषां चैव भूतानां । हितार्थं वांछितं मया ॥ विशेषतस्तु राज्ञां वै । शांतिपुष्टिप्रसाधनं ॥३॥ अंगन्यासकरन्यास । देहन्याससमन्वितं । वक्तुमर्हसि देवेश । मम हर्षविवर्द्धनं ॥४॥

Praemissis Tántrikorum formulis, Bhairavae centum et octo nomina traduntur.

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt. (WALKER 129[g].)

730.

Foll. 226–237. *Gaṇapatistotráṇi*, Gaṇeṣae colendi preces, e variis fontibus derivatae.

a. Foll. 226–228[b]. *Ekáksharagaṇapatikavacham* e *Rudrayámala* sumtum. Incipit: नमस्तस्मै गणेशाय । सर्वविघ्नविनाशिने । कार्यारंभेषु सर्वेषु पूज्यते यः सुरैरपि ॥१॥ श्रीदेव्युवाच ॥ भगवान् देवदेवेश । लोकानुग्रहकारकः । त्वत्प्रसादाद्गणेशस्य । श्रुतः पूजाविधिर्मया ॥२॥ इदानीं श्रोतुमिछामि । कवच परमोत्तमः । एकाक्षरस्य मंत्रस्य त्वयामीतेन चेतसा ॥३॥

b. Fol. 228[b]. *Gaṇapatyárádhanam*, Kankolae vati tributum,

c. Foll. 229[a]–232[a]. *Gaṇapatistavarájas*. Incipit: ओँ ओँ ओँकारबीजं अहमिति च परं ब्रह्मरूपं तुरीयं.

d. Fol. 232[a]–232[b]. *Sachchidánandastotram* e *Sanatkumárasaṃhitá* excerptum. Incipit: गजवदनमचिंत्यं तीक्ष्णदंतं त्रिनेत्रं । वृहदुदरमशेषं भूतराजं पुराणं ।

e. Foll. 232[b]–233[b]. *Gaṇeṣabhujangaprayátastotram*, *Ṣankarácháryae* tributum, distichis octo constans. Incipit: ओँ मां गं गजं कर्मवक्त्रं गणेशं । भुजाकंकणैः शोभितं धूम्रकेतुं । गले हारमुक्ताफलाशोभवंतं । नमो ज्ञानरूपं गणेशं नमस्ते ॥१॥

f. Foll. 233[b]–237[b]. *Vakratuṇḍastotram*, Vyásae tributum. Haec pars a numero *c*. leviter tantum differt. Incipit: श्री ओँ अस्य वक्रतुंडमंत्रस्य वेदव्यास ऋषि, etc. (WALKER 129[i].)

731.

Foll. 296–315. *Rámagítá* (Rámae carmen) continent. Incipit: गणेशं कमलानाथं प्रणिपत्य गुरोः पदं । करिष्य (shye) रामगीतायां व्याख्यानं वालवुद्धये ॥१॥ Neque tamen carminis commentarius, sed carmen ipsum, disticha 75. continens, sequitur. Distt. 2–63. ex Adhyátmarámáyaṇa desumta sunt (Uttarakáṇḍa, sarga 5). Ráma coram Lakshmaṇa summum bonum relictis operibus in meditando numine positum esse exponit: तस्मात्यजेत्कार्यमशेषतः सुधीर्विद्याविरोधान (n na) समुच्चयो भवेत् । आत्मानुसंधानपरायणः सदा निवृत्तसर्वेंद्रियवृत्तिगोचरः ॥१७॥ Quae Vedántica opinio ad Rámae cultum deflectitur: यावन्न पश्येदखिलं मदात्मकं तावन्मदाराधनतत्परो भवेत् । श्रद्धालुरत्यूर्जितलक्षणो यस्तस्य दृश्योऽहमहर्निशं हृदि ॥५२॥ भ्रातर्यदीदं परि दृश्यते जगत् मायैव सर्वं परिहृत्य चेतसा। मद्भावनाभावितशुद्धमानसः सुखी भवानंदमयो निरामयः ॥६१॥ Quae post dist. 63. sequuntur, Brahmaṇi deo tribuuntur, et sollennem carminis panegyricum continent. (MILL 112[g].)

732.

Foll. 317–346. *Rámamantrapaṭalam*, Rámae adorandi libellum, continent. Et preces et ceremoniae ad Rámae cultum pertinentes traduntur, quae mutatis mutandis cum solitis Indorum orthodoxorum formulis consentiunt. Praeter Rámánujam, Nímánujam, Mádha-

vácháryam in particula इति दशलक्षणवैष्णवा: inscripta septem alii sectae Vishṇuiticae praeceptores occurrunt, eorumque sedes nuncupantur. Quae nomina exscripsissem, nisi codicis conditio prohibuisset. Formula, qua votum concipitur, in fine haec datur: ओं अद्य श्रीब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे श्रीश्वेतवाराहकल्पे अष्टाविंशतितमे कलौ युगे जंबुद्वीपे भारतखंडे आर्यावर्ते वैवस्वतमन्वंतरे। अमुकमासे। अमुकपक्षे। अमुकवासरे। अमुकनक्षत्रे। अमुकतिथौ अमुकक्षेत्रे॥ श्रीरामप्रीत्यर्थें स्नानमहं करिष्येति संकल्पः॥ Pict. VIII. homo in pelle tigrina sedens et ritus sacros agens repraesentatur. Ante eum vasa ad perficiendas ceremonias necessaria disposita sunt, a tergo minister flabellum tenens adstat. (Mill 112[h].)

733.

In foll. 348–384. *Śrírámapaddhatiṣ*, Rámae colendi rituale, inest, *Rámánujae* auctori tributum. Incipit: ओं गुरुर्ब्रह्मा गुरुर्विष्णुगुरुर्देवमहेश्वरः। गुरुरेव परं ब्रह्म तस्मै श्रीगुरवे नमः॥ Et ceremoniae et preces, quibus Ráma quotidie adorandus est, describuntur. Pleraque cum Rámamantrapaṭala consentiunt, attamen hic noster libellus haud dubie antiquior est. Subscriptio haec: इति श्रीमद्रामानुजाचार्य्यकृतं श्रीरामपद्धतिवेदोक्तं संपूर्णम्॥ (Mill 112[i].)

734.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 80. Long. 10. Lat. 6. Linn. 9.

Mantrarahasyaprakáṣiká, quo libro *Nílakanṭhas*, Govindae filius, aliquot Ṛigvedae versuum interpretatione, Vedam ad Kṛishṇam solum referendum esse probavit[1]. Opus in capita quatuor divisum est. Initium, paulum emendatum, hoc:

सत्यज्ञानमनंतं यत्तद्विष्णोः परमं पदं।
प्राप्तुं मंत्रेषु गोपालविष्णोः कर्माणि पश्यत॥१॥

'ननु सत्यादिलक्षणमखंडैकरसं विष्णोः परमपदं। तत्राविद्यावद्विषयाणि कर्माणि न संभवंति। नितरां क्रियापराणां मंत्राणां तत्प्रकाशनपरत्वं। नितरां तत्कर्मावगत्या परमपदप्राप्तिः संभवतीत्ययोग्योऽयं नियोग' इति चेत्। सत्यं। संति परमात्मनः पंच रूपाणि भूबीजांकुरतरुफलोपमानि शुद्धशबलविराड्विष्णुदेवतासंज्ञानि॥ etc.

Specimini hi capitis secundi versus inservient: तदिदं हरिवंश उपबृंहितं। वृकभयाद्वृंदावनं प्रति गोकुलाद्गोपाला गता इति। तत्र गत्वा गवां लालनं करोतीत्यृषिराह। सूयवसादिति।

सूयवसाद्भगवती हि भूया
अथो वयं भगवंतः स्याम।
अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं
पिब शुद्धमुदकमाचरंती॥२॥

एकवचनं जात्यभिप्रायं। सुष्ठु शोभनं तृणमत्तीति सूयवसात्। भगवत्यैश्वर्यवती हि प्रसिद्धमस्मभ्यं भूयाः। भव॥ अथो वयमपि भगवंतः स्याम। अद्धि भक्षय तृणं। पुनरुक्तिरादरार्था। अघ्न्ये अद्य विश्वदानीं सर्वदाचरंती पर्यटंती शुद्धमुदकं पिब॥

कालियदमनमाह। दासपत्नीरिति।

दासपत्नीरहिगोपा अतिष्ठ-
न्निरुद्धा आपः पणिनेव गावः।
अपां बिलमपिहितं यदासी-
द्वृत्रं जघन्वाँ अप तद्ववार॥३॥

दस्यंत्युपक्षीयंते लोका अनेनेति दासो हिंस्रः। तस्य पत्नीरिव पत्नीः सहधर्मचारिणीर्हिंस्रविषदूषिता अतिष्ठन्। आसन्॥ यतोऽहिः कालियाख्यः सर्पः। गोपयतीति गोपाः स्वामी यासां ता अहिगोपाः। अत एव निरुद्धा इतराभोगाः। पणिना चोरवृंदेन गाव इव निरुद्धाः। अपां मध्ये बिलमहिगृहस्य द्वारं यदपिहितमद्भिरेवाच्छादितमासीत् तद्वृत्रं जघन्वाञ्छत्रुं जिगमिषुः। हंतिरत्र गत्यर्थः। अपववार। अपावृणोत्। उद्घाटितवान्। तीरस्थं तरुमारुह्यात्युच्चस्थानाद्यमुनायां निपत्य कालियमभ्यभूदित्यर्थः॥

ततश्च किमभूदित्याह।

अपादहस्तो अपृतन्यदिंद्र-
मास्य वज्रमधि सानौ जघान।
वृष्णो वध्रिः प्रतिमानं बुभूष-
न्पुरुत्रा वृत्रो अशयद्व्यस्तः॥४॥

अपात्पादहीनोऽहस्तो हस्तहीनः सर्पत्वादेवेदृशोऽपींद्रं कृष्णं प्राप्यापृतन्यत्। अयुध्यत्। तेन सह युद्धं कृतवान्। अस्य कालियस्य सानौ मूर्धनि वज्रमाजघान। भगवत्पदचिह्नभूतं शिरस्याजगाम। तदंकितं शिरोऽभूदित्यर्थः। सोऽयं। वध्रिश्चर्मपट्टिका। तत्सदृशनिस्तेजाः कालियो वृष्णो हरेः प्रतिमानं प्रतिचिह्नं वज्ररेखारूपं बुभूषन्भूषामिवात्मनः कुर्वन्नशयत्। शयनं चकार। निरुद्यमोऽभूत्। कीदृशः। पुरुत्रा व्यस्तोऽनेकैः प्रकारैर्निरस्तः॥

नदं न भिन्नममुया शयानं
मनो रुहाणा अति यंत्यापः।
याश्चिद्वृत्रो महिना पर्यतिष्ठ-
त्तासामहिः पत्सुतःशीर्बभूव॥५॥

नदं न शोणादिकं नदमिव शयानं दीर्घाकारेण पतितं यतोऽमुयानेन कृष्णेन भिन्नं निर्जितमनु पश्चादापो यमुनाजलान्यतियंति अत्युत्कर्षेण

---

[1] यत्किंचिद्दैवतो मंत्रो विष्णुलीलोपबृंहितः। वैष्णवः स, यतो विष्णुः सर्वदैवतनामभृत्॥ fol. 3[a].

गच्छंति । कीदृश्यः । मनो रुहाणाः । हृदयंगमा इत्यर्थः । या अपश्चित्पूर्वं वृतः कालियो महिना माहात्म्येन पर्यतिष्ठत् परिभूयासीत् तासामेव संनिधौ त्राणार्थं वा अहिः कालियः पत्सुतः । पद्भ्यां पीडितः सञ्छेत इति पत्सुतःशीः । समासेऽपि विभक्त्यलोप आर्षः । एवंविधो बभूव ॥

अथ खराकारं धेनुकं व्रजनाशायोद्यतमभिलक्ष्य लोको राममाह ।

समिंद्र गर्दभं मृण नुवंतं पापयामुया ।
आ तू न इंद्र शंसय गोष्वश्वेषु शुभ्रिषु
सहस्रेषु तुवीमघ ॥६॥

हे इंद्र ईश्वर त्वं गर्दभं संमृण । सम्यङ् नाशय । कीदृशं । अमुयानया त्वत्प्रत्यक्षया पापया कृपणया (kripayá MS.) खरतन्वा नुवंतं पीडयंतं । धातूनामनेकार्थत्वात्कर्णाटकभाषाप्रसिद्धेश्च नुवतिरत्र पीडार्थः । पापयामुयेत्युभयत्र सुपो याः ॥ हे इंद्र तु पुनर्नोऽस्मान्गवादिष्वाशंसय । यथा लोकेऽस्मानभिलक्ष्य तादृशो गोपालोऽहं भूयासमिति जन आशास्ते तथास्मान्कुर्वित्यर्थः । शुभ्रिषु शुभ्ररूपवत्सु सहस्रेष्वनंतेषु ॥ तुवीनि पूर्णानि मघानि धनानि यस्मिन्निति तुवीमघः । दैर्घ्यं सांहितिकं । एवमुक्तमात्रे रामस्तं जघानेति ज्ञेयं ॥

अथ गोपरूपिणा प्रलंबासुरेण ह्रियमाणो राम आह ।

न वि जानामि यदिवेदमस्मि
निण्यः संनद्धो मनसा चरामि ।
यदा मागन्प्रथमजा ऋतस्या-
दिद्वाचो अश्नुवे भागमस्याः ॥७॥

इवशब्दो भिन्नक्रमः । यदिदमपरिमितशक्तिकं ब्रह्मास्मि तदहं न जानामि । कुदेहावेशात्प्रमाद्यतीति न्यायेन जानन्नपि न जानामीत्यर्थः । त्वदनुग्रहं विना स्वीयमैश्वर्यमाविर्भावयितुं न शक्नोमीति भावः । कुत एवं । मनसा बंधनेन संनद्धो बद्धः पारवश्यं प्रापितः । अत एव निण्यः परप्रणेयः सञ्चरामि । यदा काले मा ऋतस्य वेदस्य प्रथमजाः कारणभूतपरमात्मागन् आगच्छेत् तदादस्मादस्यानुग्रहं प्राप्य इत् निश्चितमस्या वाचः सकाशाद्भागं । भगं नि (?) विद्यतेऽस्मिन्निति भागः परमात्मा । तमश्नुवे । व्याप्नुयां । तं गुरुं प्राप्य तत्त्वमसिवाक्यस्यार्थमैकात्म्यं लभेयमित्यर्थः ॥

Tales igitur nugas recentioris aevi homines pro Vedarum interpretatione venditabant.

I. Gokulakáṇḍa fol. 27ª; II. vṛindávanakáṇḍa fol. 53ª; III. akrúrakáṇḍa fol. 73ᵇ; IV. mathurákáṇḍa fol. 80ᵇ.

In fine capitum haec subscriptio legitur: इति पदवाक्यप्रमाणमर्यादाधुरंधरचतुर्धरवंशावतंसगोविंदसूरिसूनोः श्रीनीलकंठस्य कृतौ स्वोद्धृतमंत्रभागवतव्याख्यायां मंत्ररहस्यप्रकाशिकायां etc.

Codex exeunte seculo septimo decimo exaratus est. (Walker 211.)

735.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 31. Long. 11. Lat. 3. Linn. 5.

Continetur hoc codice *U'rdhvámnáyasaṃhitá*, quo libello, in duodecim capita diviso, sectae Vaishṇavae cujusdam principia traduntur. Caput primum, paulum emendatum, hoc: कदाचित्सुखमासीनं नारदं मुनिसत्तमं । पप्रच्छ नियतो भूत्वा व्यासो लोकनमस्कृतः ॥१॥ महामुने कथय मे विष्णुभक्तिमनुत्तमां । गुरुभक्तिं च कार्त्स्न्येन अवतारगुणांस्तथा ॥२॥ सृष्टिप्रलयकालांश्च महामंत्रांस्तथैव च । तुलसीमाहात्म्यमखिलं गंगामाहात्म्यमेव च ॥३॥ देवध्यानं गुरुध्यानं गुरुदेवार्चनं तथा । गयामाहात्म्यमखिलं माहात्म्यं वैष्णवं तथा ॥४॥ श्रीनारद उवाच ॥ हंत ते कथयिष्यामि यत्पृष्टोऽहं त्वयानघ । *úrdhvámnáya* iti khyáto *grantho* yatra hi vartate ॥५॥ न तत्र दुर्भिक्षभयं न च मारीभयं तथा । स्थिरा लक्ष्मीर्भवेत्तत्र स्थिरो नारायणस्तथा ॥६॥ पुत्रपौत्रविवृद्धिश्च कीर्तिवर्धनमेव च । भक्त्युद्रेककरो ग्रंथो महापातकनाशकृत् ॥७॥ सर्वाधर्मान्दहत्याशु तुलाराशिमिवानलः । वैष्णवायैव ग्रंथोऽयं दातव्यो नान्यभाजिने ॥८॥ पशुहिंसारतायैव ग्रंथो न प्रीतिकारकः । यथा पंके गतो ब्रह्मन्मणिर्दीप्तिं न चाश्रयेत् ॥९॥ छागं यो हंति तं हंति छागो भूत्वा च खड्गभृत् । सुरथं परलोके हि पशवो जघ्नुरित्युत ॥१०॥ यो मांसं खादति नरो दुरात्मा व्याधरूपकः । नरकं याति दुष्टात्मा यावदाभूतसंप्लवं ॥११॥ गुरुर्विष्णुर्गुरुर्देवो गुरुरेव गतिः परा । गुरोरुच्छिष्टममृतं पवित्रं परमं मतं ॥१२॥ गुरोश्चरणतोयं च गंगातोयसमं स्मृतं । गुरोरग्रे नृत्यगीतं प्रलापं च विवर्जयेत् ॥१३॥ देवे क्रुद्धे गुरुस्त्राता गुरौ क्रुद्धे न कश्चन । पशुहिंसा न कर्तव्या यदीच्छेच्छ्रेय आत्मनः[1] ॥१४॥ asvamedhe *pishṭamayo* 'svaḥ káryo na tu jívakaḥ । जीवहिंसा नरकदा तस्माद्यत्नाद्विवर्जयेत् ॥१५॥ उत्सर्गकर्ता यो हंता यो धर्ता यश्च विक्रयी । अनुमंता च पुरुषः सर्वे नरकगामिनः ॥१६॥ राजोपरिचरो नाम वैष्णवः सर्वपूजितः । साक्षित्वेन तमातस्थुर्वैष्णवाश्च सुरास्तथा ॥१७॥ वैष्णवा ऊचुः ॥ किं जीवपशवो हिंस्या उत पिष्टमयास्तथा । सत्यं ब्रूहि महाराज मा मिथ्या ब्रूहि भारतीं ॥१८॥ अश्वमेधसहस्रं च सत्यं च तुलया धृतं । अत्यरिच्यत सत्यं च इति वेदविदो विदुः ॥१९॥ मांसाभिलाषिणो देवा इन्द्राद्याः पशुघातनं । साधु मन्यंत इति ते, वैष्णवा नैव साध्विति ॥२०॥ राजोपरिचरो नाम वैष्णवः शीलसन्मतः । कूठसाक्षित्वमापन्नो जीवो हिंस्य इति ब्रुवन् ॥२१॥ पशुहिंसा प्रकर्तव्या इति राजावदद्यदा । तदा च वैष्णवैरुक्तं धिग्धिगित्यसकृत्तथा ॥२२॥ त्वं यथा वैष्णवो भूत्वा मिथ्यावाक्यमुदीरयन् । पशुहिंसानुमंता हि तस्मान्नरकमाप्नुहि ॥२३॥ वैष्णवानामभिशापाद्राजोपरिचरः पुरा । रौरवं नरकं प्राप्तः पशुघाती कथं सुखी ॥२४॥

इत्यूर्ध्वाम्नायसंहितायां गुरुभक्तिकथनं नाम प्रथमोऽध्यायः ॥

श्रीनारद उवाच ॥ *úrdhvenaisha mukhenaiva* kathito grantha uttamaḥ । devadevena rudreṇa *úrdhvámnáya* iti smṛitaḥ ॥१॥

[1] यदीश्रोत्रयमात्मनः MS.

Cap. 2. avatáradvádaṣakírtanam; 3. gauramantroddháraḥ; 4. tulasímáhátmyavarṇanam; 5 (fol. 13ᵃ). gangámáhátmyam; 6. gurudevamanupújanam; 7. náráyaṇastavaḥ; 8. gayámáhátmyam; 9. kárttikamásamáhátmyam; 10 (fol. 26ᵇ). vaishṇavavargagaṇanam; 11. vaishṇavavárasaṃkhyápújá; 12. aparádhakathanam.

Codex post annum 1810 exaratus est. (Wilson 317.)

736.

Foll. 14–20. *Náráyaṇagítá*, quo libello, disticha 159. continente, *Nílakaṇṭhas* sectae a Rámánanda conditae principia exposuit. Initium, erroribus gravissimis sublatis, hoc: येनोक्ताद्वचनात्प्रसन्नमनसा सद्यः समाधौ नृणां योगाभ्यासमृतेऽपि भक्तिममलां स्वस्मिन्दृढं कुर्वतां । यद्रूपं च निजस्वरूपममलं साक्षात्स्फुरत्यर्कवत्तं ध्यायामि नरं पुरातनमुनिं नारायणं चात्मनि ॥१॥ भक्त्या नमाम्यहं श्रीमद्रामानंदमुनिं गुरुं । नारायणोदितं यस्मादवापं धर्मसंग्रहं ॥२॥ एकदा सुखमासीनं साक्षान्नारायणं प्रभुं । शिष्या रामानंदमुनिमुख्याः पप्रच्छुरादरात् ॥३॥ शिष्या ऊचुः ॥ भगवन्सर्वभूतानां त्वमेव परमा गतिः । स्वाश्रितानां विशेषेण त्वं गुरुश्चेश्वरो ह्यसि ॥४॥ अतस्त्वामाश्रितानां nas *tyáginám gṛihiṇám* tathá । *stríṇám chápi* प्रभो ब्रूहि धर्माञ्छ्रेयःप्रसाधकान् ॥५॥ ऋष्यादिरूपेण पुरा त्वया धर्मा ह्यनेकशः । प्रोक्ताः संति च तद्ग्रंथा अप्यनेके त्वया कृताः ॥६॥ तथापि कालवेगेन मंदबुद्ध्यल्पकायुषां । नराणां ते तु दुर्ज्ञेया दुष्कराश्च भवंति वै ॥७॥ तस्मादावश्यकांस्तेषां सारभूतान्हितावहान् । धर्मांस्त्वं ज्ञानवैराग्यभक्तिभिः सहितान्वद ॥८॥ कृतेन कर्मणा येन प्रसन्नस्त्वं भवेः प्रभो । कर्मणा येन नैष्कर्म्यं सिध्येत्तच्चापि नो वद ॥९॥ इति पृष्टः स भगवान्निजशिष्यैः कृपानिधिः । वेदादीनां सारभूतान्धर्मानाह सनातनान् ॥१०॥ श्रीनारायण उवाच ॥ शृण्वंतु मामकाः सर्वे *purushá yoshitas* tathá । रामानंदमुने त्वं च धर्मान्वच्मि हितावहान् ॥११॥ श्रुतिस्मृतिपुराणेषु सेतिहासेषु विस्तरात् । धर्मा निरूपिताः संति गृहिणां त्यागिनां तथा ॥१२॥ तेषां सारं समुद्धृत्य सर्वेषां वो हितावहं । वच्मि संक्षेपतो युक्तं ज्ञानवैराग्यभक्तिभिः ॥१३॥ ब्राह्मे मुहूर्त उत्थाय निशायाः प्रहरेऽंतिमे । मद्भक्तैः कीर्तनीयानि मम नामानि नित्यदा ॥१४॥ मद्भक्तानां च नामानि कीर्तनीयानि, तैरहं । अव्यग्रमानसैर्ध्येयो मुहूर्तं वैकनाडिकां ॥१५॥ नमस्कारं ततः कृत्वा साष्टांगं हृदयेऽथ मां । स्मरद्भिः शुद्धहृदयैः कर्तव्या देहिका क्रिया ॥१६॥ स्नानं संध्या जपो होमः स्वाध्यायः पितृतर्पणं । देवतापूजनादीनि नित्यं कार्याणि च द्विजैः ॥१७॥ स्नानं च मानसीं पूजामकृत्वा प्रत्यहं मम । सर्वैरन्नं न भोक्तव्यं विना रोगादिपीडितात् ॥१८॥ रसासक्तिर्न कर्तव्या सर्वैः सर्वत्र सर्वदा । यथाकालं यथालब्धं भोज्यमन्नं फलादि वा ॥१९॥ यो यत्र मुख्यो हि भवेद्भोजयित्वा स चापरान् । स्वयं भुंजीत मद्भक्तः पंक्तिभेदं च नाचरेत् ॥२०॥ एकादशीषु सर्वासु मज्जन्मदिवसेषु च । शिवरात्र्यां च नैवान्नं भोक्तव्यं मदुपाश्रितैः ॥२१॥ मद्भक्तैर्मद्यमांसस्य पलांडोर्लशुनस्य च । भंगागंजतमालादेः कार्यः स्पर्शोऽपि न क्वचित् ॥२२॥ यत्र स्युश्चावतारा मे शास्त्रेषु स्थापितास्तथा । मद्भक्त्या सहितं ज्ञानमध्येतव्यानि तानि वै ॥२३॥ सांख्यशास्त्रं योगशास्त्रं श्रव्यं च सुधियो मुखात् । न त्वंतः शत्रुदग्धस्य मदभक्तस्य कर्हिचित् ॥२४॥ ज्ञानेऽपि निर्गुणे यत्र न स्यान्नारायणस्य मे । स्थापनं दिव्यरूपस्य तन्न श्रव्यं कदाचन ॥२५॥ युक्ताया नियमैः सर्वैः प्राप्ताया ब्रह्मणि स्थितिं । अपि स्त्रियो मुखान्नैव ज्ञानं श्रव्यं हि पूरुषैः ॥२६॥ गेयं यशो मम सदा मदीयानां च भक्तितः । संगः सतां सदा कार्यो मदभक्तस्य न क्वचित् ॥२७॥

In fine hi versus leguntur: यो वै श्रुतो भगवतो रामानंदगुरोमुखात् गीतार्थस्तु स एवायं पद्यैः सग्रथितो मय १५७ शकाब्देऽब्धाक्षिवाहज्बै प्रमीते शुक्लवत्सरे श्रावणस्याऽसिताष्टम्यां कृतेयं गुरुवासरे १५८॥ इति श्रीनीलकंठेन रचित ब्रह्मचारिणा श्रीनारायणगीतैषा समाप्तिमगमच्छुभा १५९॥ Disticho 158. annus 1799 exprimitur, ad quam aetatem homo, ex Rámánandae ipsius ore se doctrinam accepisse tradens, vix pervenerit. Equidem corruptelam in voce वाह latere puto, cujus loco an वाण legendum sit, ii videant, quibus alii codices praesto sunt.

Haec folia hoc seculo ineunte exarata sunt. (Wilson 337ᵇ.)

737.

Foll. 24–28. Charta Europ. Linn. 8, 9.

A. Foll. 24, 25. Disticha pauca nescio unde desumta, quorum initium hocce: क्षुधा तृषा भयं द्वेषो रागो मोहश्च चिंतनं जरा रुजा च मृत्युश्च श्वेदः खेद मदो रतिः विस्मयो जननं निद्रा विषादो द्वादश ध्रुवाः त्रिजगत्सर्वभूतानां दोषाः साधारणा इमे यत्तैर्दोषैर्विनिर्मुक्तः सो यमाप्तो निरंजनः परमेष्ठी परं ज्योतीर्विरागो विमलः कृती ॥

B. Foll. 26–28. Incipit:

> यः पुण्यः पुरुषोत्तमो हरिहरः शंभुः स्वयंभूर्विभुः-
> विष्णुर्जिष्णुमहेश्वरांकमहितः स्थाणुः पुराणो च्युतः
> सर्वज्ञः सुगतो जितः पशुपतिः तीर्थंकरः शंकरः
> सिद्धो बुद्ध उमापतिर्जिनपतिः पायादपायात्स वः ॥

Cui disticho, ita ut dicam, pandaemoniaco commentarius additus est. Incipit: अस्यार्थः पद्यमिदमर्थोपयामः यो भगवान् पुण्य शुभस्वरूपो वा धर्मस्वरूपो वा etc.

Haec folia post annum 1820 exarata sunt. (Wilson 426ᶜᵈ.)

O. MEDICINA (VAIDYASASTRA).

738, 739.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 8–11.

Suṣrutasaṃhitá, medicinae Indicae systema, *Suṣrutae* auctori tributum. Textus Calcuttae annis 1835, 1836 editus est.

Vol. I. Foll. 183. Sútrasthánam, Nidánasthánam.

Vol. II. Foll. 186. Ṣárírasthánam, Chikitsásthánam, Kalpasthánam.

Hi codices anno 1826 exarati sunt. (WILSON 289, 290.)

740.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 59. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. 9.

Foll. 1–9. Tertii *Suṣrutae* libri (ṣárírasthánae) lectionis primae pars, cum commentario.

Textus inde a अथातः सर्वभूतचिंताशारीरं व्याख्यास्यामः । usque ad स एष कर्मपुरुषश्चिकित्साधिकृतः । (ed. Calc. I, p. 312) continuatur.

Commentarius incipit: हेतुलक्षणप्रतिपादकान्निदानस्थानादधिगतव्याधिहेतुलक्षणस्य वैद्यस्य चिकित्सावसरः । चिकित्सा चाधिष्ठानविशेषज्ञानमंतरेण न संभवतीत्यधिष्ठानज्ञापनाय शारीरस्थानमारभ्यते । शारीरस्थाने पि प्रतिपाद्ये आदौ सर्वशरीरकारणानां भूतानामेव चिंता कर्त्तुं युज्यत इत्याह ॥

Haec voluminis pars post annum 1813 exarata est. (WILSON 292[a].)

741, 742.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 13. Lat. 5. Linn. 9.

Ashṭángahṛidayasaṃhitá, octo medicinae partium collectio, quo opere *Vágbhaṭas*, Saṃghaguptae[1] filius, totius medicinae systema libris sex, lectionibus 120, exposuit. Incipit: रागादिरोगान् सततानुषक्तानशेषकायप्रसृतानशेषान् । औत्सुक्यमोहारतिदान् जघान यो पूर्ववैद्याय नमो स्तु तस्मै ॥१॥ अथात आयुःकामीयमध्यायं व्याख्यास्यामः इति ह स्माहुरात्रेयादयो महर्षयः । आयुः कामयमानेन धर्मार्थसुखसाधनम् । आयुर्वेदोपदेशेषु विधेयः परमादरः ॥२॥ ब्रह्मा स्मृत्वायुषो वेदं प्रजापतिमजिग्रहत् । सो श्विनौ तौ सहस्राक्षं सोऽत्रिपुत्रादिकान् मुनीन् ॥३॥ ते ग्निवेशादिकांस्ते तु पृथक् तंत्राणि तेनिरे। तेभ्योऽतिविप्रकीर्णेभ्यः प्रायः सारतरोच्चयः ॥४॥ क्रियते ष्टांगहृदयं नातिसंक्षिप्तविस्तृतम् । कायवालग्रहोर्द्ध्वांगशल्यदंष्ट्राजरावृषान् ॥५॥ अष्टावंगानि तस्याहुश्चिकित्सा येषु संश्रिता । वायुः पित्तं कफश्चेति त्रयो दोषाः समासतः ॥६॥

Vol. I. Foll. 169. Libb. I–III.

Liber I. *Sútrasthána*, foll. 1–86, capita 30. continet. Capite primo auctor terminos technicos generales et argumentum libri proponit. 2. Incipit: Atháto *dinacharyádhyáyaṃ* vyákhyásyámaḥ. ब्राह्मे मुहूर्त्ते उत्तिष्ठेत्स्वस्थो रक्षार्थमायुषः । शरीरचिंतां निर्वर्त्त्य कृतशौचविधिस्ततः ॥१॥ प्राङ्मुखः सुखमासीनो दंतप्रक्षालनाय वै । अर्कन्यग्रोधखदिरकरंजककुभादिजम् । (कनीन्यग्रसमस्थौल्यं प्रगुणं द्वादशांगुलम् ॥२॥ विज्ञातवृक्षं क्षुण्णाग्रमृजुग्रंथि सुभूमिजम्)[2] प्रातर्भुक्त्वा च मृद्वग्रं कषायकटुतिक्तकम् ॥३॥ भक्षयेदंतपवनं दंतमांसान्यबाधयन् । लिखेदनुसुखं जिह्वां जिह्वानिर्लेखनेन च ॥४॥ De diaeta quotidiana praecepta, quibus moralia quaedam adjunguntur: सुखार्थाः सर्वभूतानां मताः सर्वाः प्रवृत्तयः । सुखं च न विना धर्मात्तस्माद्धर्मपरो भवेत् ॥३३॥ भक्त्या कल्याणमित्राणि सेवेतेतरदूरगः । हिंसास्तेयान्यथाकामं पैशुन्यं परुषानृतं ॥३४॥ संभिन्नालापं व्यापादमभिध्यां दृग्विपर्ययं। पापं कर्मेति दशधा कायवाङ्मानसैस्त्यजेत् ॥३५॥ अवृत्तिव्याधिशोकार्त्ताननुवर्त्तेत शक्तितः । आत्मवत्सततं पश्येदपि कीटपिपीलिकं ॥३६॥ अर्चयेद्देवगोविप्रवृद्धवैद्यनृपातिथीन् । विमुखान्नार्थिनः कुर्यान्नावमन्येत नाक्षिपेत् ॥३७॥ उपकारप्रधानः स्यादपकारपरेऽप्यरौ । संपद्विपत्स्वेकमना हेतावीर्ष्येत्फले न तु ॥३८॥ काले हितं मितं ब्रूयादविसंवादि पेशलं । पूर्वाभिभाषी सुमुखः सुशीलः करुणामृदुः ॥३९॥ नैकः सुखी न सर्वत्र विश्रब्धो न च शंकितः । न कंचिदात्मनः शत्रुं नात्मानं कस्यचिद्रिपुं ॥४०॥ प्रकाशयेन्नावमानं न च निःस्नेहतां प्रभोः । जनस्याशयमालक्ष्य यो यथा परितुष्यति ॥४१॥ तं तथैवानुवर्त्तेत पराराधनपंडितः । न पीडयेदिंद्रियाणि न चैतान्यतिलालयेत् ॥४२॥ त्रिवर्गशून्यं नारंभं भजेत्तं चाविरोधयन् । अनुयायात्प्रतिपदं सर्वधर्मेषु मध्यमं ॥४३॥ 3. Athháta *ṛitucharyádhyáyaṃ* vyákhyásyámaḥ. मासैर्द्विसंख्यैर्माघाद्यैः क्रमात् षड़ृतवः स्मृताः। (शिशिरोऽथ वसंतश्च ग्रीष्मवर्षाशरद्धिमाः ।) शिशिराद्यैस्त्रिभिस्तैस्तु विद्यादयनमुत्तरं ॥१॥ आदानं च तदादत्ते नृणां प्रतिदिनं बलं । तस्मिन्नत्यर्थतीक्ष्णोष्णरूक्षा मार्गस्वभावतः ॥२॥ आदित्यपवनाः सौम्यान्क्षपयंति गुणान्भुवः । तिक्तः कषायः कटुको बलिनोऽत्र रसाः क्रमात् ॥३॥ 4. Atháto *rogánutpádaníyam* adhyáyaṃ vyákhyásyámaḥ. वेगान्न धारयेद्वातविण्मूत्रक्षवतृट्क्षुधां । निद्राकासश्रमश्वासजृंभाश्रुछर्दिरेतसां ॥१॥ अधोवातस्य रोधेन गुल्मोदावर्त्तरुक्क्लमाः । वातमूत्रशकृत्संगदृष्ट्यग्निवधहृद्गदाः ॥२॥ शकृतः पिंडिकोद्वेष्टप्रतिश्यायशिरोरुजः । मुखेन विट्प्र-

[1] Patris nomen, subscriptionibus tantum librorum traditum, nonnunquam *Sinhagupta* scribitur.

[2] Quae uncis inclusi, ab Aruṇadatta, Mṛigánkadattae filio, cujus ad librum primum commentario (E. I. H. 985.) usus sum, non explicantur, isque scholiasta etiam in reliquis partibus breviorem et antiquiorem operis recensionem in manibus videtur habuisse.

वृत्तिश्च पूर्वोक्ताश्चामयाः स्मृताः ॥३॥ 5. Atháto *dravadravyavijnáníyam* a. v. जीवनं तर्पणं हृद्यं ह्लादि बुद्धिप्रबोधनं । तन्व्यक्तरसं मृष्टं शीतं लघ्वमृतोपमं ॥१॥ गंगांबु नभसो भ्रष्टं स्पृष्टं त्वर्केंदुमारुतैः । हिताहितत्वे तद्भूयो देशकालावपेक्षते ॥२॥ येनाभिवृष्टममलं शाल्यन्नं राजते स्थितं । अक्लिन्नमविवर्णं वा तत्तोयं गांगमन्यथा ॥३॥ सामुद्रं तत्र पातव्यं मासादाश्वयुजाद्विना । ऐंद्रमंबु सुपात्रस्थमविपन्नं सदा पिबेत् ॥४॥ 6 (fol. 17[a]). Atháto *'nnasvarúpavijnáníyam* a. v. रक्तो महान्सकलमस्तूर्णकः शकुनाहृतः[1] । सारामुखो दीर्घशूको रोध्रशूकः सुगंधिकः ॥१॥ पतंगास्तपनीयाश्च ये चान्ये शालयः शुभाः । स्वादुपाकरसाः स्निग्धा वृष्या बद्धाल्पवर्चसः ॥२॥ 7. Atháto *'nnarakshávijnáníyam* a. v. राजा राजगृहासन्ने प्राणाचार्यं निवेशयेत् । सर्वदा संभवत्येवं सर्वत्र प्रतिजागृविः ॥१॥ अन्नपानं विषाद्रक्षेद्विशेषेण महीपतेः । योगक्षेमौ तदायत्तौ धर्माद्यास्तन्निबंधनाः ॥२॥ ओदनो विषवान्सांद्रो यात्यविस्राव्यतामिव । चिरेण पच्यते पक्वो भवेत्पर्युषितोपमः ॥३॥ 8. Atháto *mátráṣitíyam* a. v. मात्राशी सर्वकालं स्यान्मात्रा ह्यग्नेः प्रवर्तिका । मात्रां द्रव्याण्यपेक्षंते गुरूण्यपि लघून्यपि ॥१॥ गुरूणामर्धसौहित्यं लघूनां नातितृप्तता । मात्रा प्रमाणं निर्दिष्टं सुखं यावद्विजीर्यति ॥२॥ भोजनं हीनमात्रं तु न बलोपचयौजसे । सर्वेषां वातरोगाणां हेतुतां च प्रपद्यते ॥३॥ अतिमात्रं पुनः सर्वानाशु दोषान्प्रकोपयेत् । पीड्यमाना हि वाताद्या युगपत्तेन कोपिताः ॥४॥ आमेनान्नेन दुष्टेन तदेवाविश्य कुर्वते । विष्टंभयंतोऽलसकं च्यावयंतो विसूचिकां ॥५॥ 9. Atháto *dravyádivijnáníyam* a. v. द्रव्यमेव रसादीनां श्रेष्ठं ते हि तदाश्रयाः । पंचभूतात्मकं तत्तु क्ष्मामधिष्ठाय जायते ॥१॥ अंबुयोन्यग्निपवननभसां समवायतः । तन्निर्वृत्तिर्विशेषश्च व्यपदेशश्च भूयसा ॥२॥ तस्मान्नैकरसं द्रव्यं भूतसंघातसंभवात् । नैकदोषास्ततो रोगास्तत्र व्यक्तो रसः स्मृतः ॥३॥ अव्यक्तोऽनुरसः ॥ 10. Atháto *rasabhedíyam* a. v. क्ष्मांभोग्निक्ष्मांबुतेजःखवाय्वग्न्यनिलगोनिलैः । द्वयोल्बणैः क्रमाद्भूतैर्मधुरादिरसोद्भवः ॥१॥ तेषां विद्याद्रसं स्वादुं यो वक्त्रमुपलिंपति (anulimpati Aruṇad.) । आस्वाद्यमानो देहस्य ह्लादनोऽक्षप्रसादनः ॥२॥ प्रियः पिपीलिकादीनाम्, अम्लः क्षालयते मुखं । हर्षणो रोमदंतानामक्षिभ्रुवनिकोचनः ॥३॥ लवणः स्पंदयत्यास्यं कपोलगलदाहकृत् । तिक्तो विशदयत्यास्यं रसनां (Schol. rasanam) प्रतिहंति च । उद्वेजयति जिह्वाग्रं कुर्वंश्चिमिचिमां कटुः ॥४॥ स्रावयत्यक्षिनासास्यं कपोलौ दहतीव च । कषायो जडयेज्जिह्वां कंठस्रोतोविबंधकृत् ॥५॥ 11 (fol. 36[a]). Atháto *doshádivijnáníyam* a. v. दोषधातुमला मूलं सदा देहस्य, तं *chalaḥ* । उत्साहोच्छ्वासनिःश्वासचेष्टावेगप्रवर्तनैः ॥१॥ सम्यग्गत्या च धातूनामक्षाणां पाटवेन च । अनुगृह्णात्यविकृतः *pittam* पक्त्यूष्मदर्शनैः ॥२॥ क्षुत्तृड्रुचिप्रभामेधाधीशौर्यतनुमार्दवैः । *ṣleshmá* स्थिरत्वस्निग्धत्वसंधिबंधक्षमादिभिः ॥३॥ प्रीणनं जीवनं लेपः स्नेहो धारणपूरणे । गर्भोत्पादश्च धातूनां श्रेष्ठं कर्म क्रमात्स्मृतं ॥४॥ 12. Atháto *doshabhedíyam* a. v. पक्वाशयकटीसक्थिश्रोत्रास्थिस्पर्शनेंद्रियं । स्थानं *vátasya* तत्रापि पक्वाधानं विशेषतः ॥१॥ नाभिरामाशयः स्वेदो लसीका रुधिरं रसः । दृक् स्पर्शनं च *pittasya* नाभिरत्र विशेषतः ॥२॥ उरःकंठशिरःक्लोमपर्वाण्यामाशयो रसः । मेदो घ्राणं च जिह्वा च *kaphasya* सुतरामुरः ॥३॥ 13. Atháto *doshopakramaṇíyam* a. v. वातस्योपक्रमः स्नेहः स्वेदः संशोधनं मृदु । स्वाद्वम्ललवणोष्णानि भोज्यान्यभ्यंगमर्दनं ॥१॥ वेष्टनं त्रासनं सेको मद्यं पैष्टिकगौडिकं । स्निग्धोष्णा वस्तयो वस्तिनियमः सुखशीलता ॥२॥ दीपनैः पाचनैः सिद्धाः स्नेहाश्चानेकयोनयः । विशेषान्मेध्यपिशितरसस्तैलानुवासनं ॥३॥ 14. Atháto *dvividhopakramaṇíyam* a. v. उपक्रम्यस्य हि द्वित्वाद्विधैवोपक्रमो मतः । एकः संतर्पणस्तत्र द्वितीयश्चापतर्पणः ॥१॥ वृंहणो लंघनश्चेति तत्पर्यायावुदाहृतौ । वृंहणं यद्बृहत्त्वाय लंघनं लाघवाय यत् ॥२॥ 15. Athátaḥ *ṣodhanádigaṇíyam* a. v. मदनमधुकलंबानिंबविंबीविशालात्रपुसकुटजमूर्वादेवदालीकृमिघ्नं । विदुलदहनचित्राः कोशवत्यौ करंजः कणलवणवचैलाः सर्षपाश्छर्दनानि ॥१॥ 16 (fol. 49[b]). Athátaḥ *snehavidhim* a. v. गुरुशीतसरस्निग्धमंदसूक्ष्ममृदुद्रवं । औषधं स्नेहनं प्रायो विपरीतं विरूक्षणं ॥१॥ सर्पिर्मज्जा वसा तैलं स्नेहेषु प्रवरं मतं । तत्रापि चोत्तमं सर्पिः संस्कारस्यानुवर्तनात् ॥२॥ माधुर्यादविदाहित्वाज्जन्माद्येव च शीलनात् । पित्तघ्नास्ते यथापूर्वमितरघ्ना यथोत्तरं ॥३॥ 17. Athátaḥ *svedavidhim* a. v. स्वेदस्तापोपनाहोष्मद्रवभेदाच्चतुर्विधः । तापोऽग्नितप्तवसनफालहस्ततलादिभिः ॥१॥ उपनाहो वचाकिण्वशताह्वादेवदारुभिः । धान्यैः समस्तैर्गंधैश्च रास्नैरंडजटामिषैः ॥२॥ 18. Atháto *vamanavirechanavidhim* a. v. कफे विदध्याद्वमनं संयोगे वा कफोल्बणे । तद्वद्विरेचनं पित्ते, विशेषेण तु वामयेत् ॥१॥ नवज्वरातिसाराधःपित्तासृग्राजयक्ष्मिणः । कुष्ठमेहापचीग्रंथिश्लीपदोन्मादकासिनः ॥२॥ श्वासहृल्लासवीसर्पस्तन्यदोषोर्ध्वरोगिणः ॥ 19. Atháto *vastividhim* a. v. वातोल्बणेषु दोषेषु वाते वा वस्तिरिष्यते । उपक्रमाणां सर्वेषां सोऽग्रणीस्त्रिविधश्च सः ॥१॥ nirúho, 'nvásanam, vastir uttaras. तेन साधयेत् । गुल्मानाहखुडप्लीहशुद्धातीसारशूलिनः ॥२॥ जीर्णज्वरप्रतिश्यायशुक्रानिलमलग्रहान् । वर्ध्माश्मरिरजोनाशान्दारुणांश्चानिलामयान् ॥३॥ 20. Atháto *nasyavidhim* a. v. ऊर्ध्वजत्रुविकारेषु विशेषान्नस्यमिष्यते । नासा हि शिरसो द्वारं तेन तद्व्याप्य हंति तान् ॥१॥ 21 (fol. 63[a]). Atháto *dhúmapánavidhim* a. v. जत्रूर्ध्वकफवातोत्थविकाराणामजन्मने । उच्छेदाय च जातानां पिबेद्धूमं सदात्मवान् ॥१॥ स्निग्धो मध्यः स तीक्ष्णश्च वाते वातकफे कफे । योज्यो न पित्तरक्तार्तिविरिक्तोदरमेहिषु ॥२॥ तिमिरोर्ध्वानिलाध्मानरोहिणीदत्तवस्तिषु । मत्स्यमद्यदधिक्षीरक्षौद्रस्नेहविषाशिषु ॥३॥ 22. Atháto *gaṇḍúshádividhim* a. v. चतुःप्रकारो गंडूषः स्निग्धः शमनशोधनौ । रोपणश्च त्रयस्तत्र क्रमाद्योज्याश्चलादिषु ॥१॥ 23. Atháta *áṣchyotanánjanavidhim* a. v. सर्वेषामक्षिरोगाणामादावाश्च्योतनं हितं । रुक्तोदकंडूघर्षाश्रुदाहरागनिबर्हणं ॥१॥ उष्णं वाते कफे कोष्णं तच्छीतं

[1] Schol. शकुनाहृतो यो मगधेषु बुद्धोत्पादकाले उत्तरकुरुभ्यो हंसैरानीतो मृगारिमात्रा वैशाखाख्यया वापितो विस्तरं गतः । सारामुखः कृष्णशूकः ॥

रक्तपित्तयोः। निवातस्थस्य वामेन पाणिनोत्मील्य लोचनं ॥२॥ शुक्तौ प्रलंबयान्येन पिचुवर्त्या कनीनके। दश द्वादश वा बिंदून्द्यंगुलादवसेचयेत् ॥३॥ ततः प्रमृज्य मृदुना चैलेन कफवातयोः। अन्येन कोष्णपानीयप्लुतेन स्वेदयेन्मृदु ॥४॥ 24. Athátas *tarpaṇapuṭapákavidhim* a. v. नयने ताम्यति स्तब्धे शुष्के रूक्षेऽभिघातिते। वातपित्तातुरे जिह्मे शीर्णपक्ष्माविलेक्षणे ॥१॥ कृच्छ्रोन्मीलसिराहर्षसिरोत्पाततमोऽर्जुनैः। स्यंदमंथान्यतोवातवातपर्यायशुक्रकैः ॥२॥ आतुरे शांतरागाश्रुशूलसंरंभदूषिके। निवाते तर्पणं योज्यं शुद्धयोर्मूर्धकाययोः ॥३॥ 25. Atháto *yantravidhim* a. v. नानाविधानां शल्यानां नानादेशप्रबाधिनां। आहर्तुमभ्युपायो यस्तद्यंत्रं यच्च दर्शने ॥१॥ अर्शोभगंदरादीनां शस्त्रक्षाराग्नियोजने। शेषांगपरिरक्षायां तथा वस्त्यादिकर्मणि ॥२॥ घटिकालाबु शृंगं च जांबवौष्ठादिकानि च। अनेकरूपकार्याणि यंत्राणि विविधान्यतः ॥३॥ विकल्प्य कल्पयेद्बुद्ध्या ॥ 26 (fol. 71ª). Athátaḥ *ṣastravidhim* a. v. षड्विंशतिः सुकर्मारैर्घटितानि यथाविधि। शस्त्राणि रोमवाहीनि बाहुल्येनांगुलानि षट् ॥१॥ सुरूपाणि सुधाराणि सुग्रहाणि च कारयेत्। अकरालानि सुध्मातसुतीक्ष्णावर्तितेऽयसि ॥२॥ समाहितमुखाग्राणि नीलांभोजच्छवीनि च। नामानुगतरूपाणि सदा संनिहितानि च ॥३॥ 27. Athátaḥ *sirávyadhavidhim* a. v. मधुरं लवणं किंचिदशीतोष्णमसंहतं। पद्मेंद्रगोपहेमाविशशलोहितलोहितं ॥१॥ लोहितं प्रभवं शुद्धं तनोस्तेनैव च स्थितिः ॥ 28. Athátaḥ *ṣalyáharaṇavidhim* a. v. वक्रर्जुतिर्यगूर्ध्वाधः शल्यानां पंचधा गतिः। ध्यामं शोफरुजावंतं स्रवंतं शोणितं मुहुः ॥१॥ अभ्युन्नतं बुद्बुदवत्पिटकोपचितं व्रणं। मृदुमांसं च जानीयादंतःशल्यं समासतः ॥२॥ 29. Athátaḥ *ṣastrakarmavidhim* a. v. व्रणः संजायते प्रायः पाकाच्छ्वयथुपूर्वकात्। तमेवोपचरेत्तस्माद्रक्षन्पाकं प्रयत्नतः ॥१॥ सुशीतलेपसेकास्रमोक्षसंशोधनादिभिः ॥ 30. Athátaḥ *kshárágnikarmavidhim* a. v. सर्वशास्त्रानुशास्त्राणां क्षारः श्रेष्ठो बहूनि यत्। छेद्यभेद्यादिकर्माणि कुरुते विषमेष्वपि ॥१॥ दुःखावचार्यशस्त्रेषु तेन सिद्धिमयात्सु च। अतिकृच्छ्रेषु रोगेषु यच्च पानेऽपि युज्यते ॥२॥[1]

Liber II. *Ṣarírasthána*, foll. 87–117, sex capitibus constat. 1. Atháto *garbhávakrántiṣáríram* v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayaḥ। शुद्धे शुक्रार्तवे सत्त्वः स्वकर्मक्लेशनोदितः। गर्भः संपद्यते युक्तिवशादग्निरिवारणौ ॥१॥ बीजात्मकैर्महाभूतैः सूक्ष्मैः सत्त्वानुगैश्च सः। मातुश्चाहाररसजैः क्रमात्कुक्षौ विवर्धते ॥२॥ तेजो यथार्करश्मीनां स्फटिकेन तिरस्कृतं। नेंधनं दृश्यते गच्छत्सत्त्वो गर्भाशयं तथा ॥३॥ 2. Atháto *garbhavyápadam* ṣ. v. गर्भिण्याः परिहार्याणां सेवया रोगतोऽपि वा। पुष्पे दृष्टेऽथवा शूले बाह्यांतःस्निग्धशीतलं ॥१॥ सेव्यांभोजहिमक्षीरिवल्ककल्काज्यलेपितान्। धारयेद्बस्तियोनिभ्यामार्द्रार्द्रान्पिचुवर्तकान् ॥२॥ 3. Atháto *'ngavibhágam* ṣ. v. शिरोऽंतराधिर्द्वौ बाहू सक्थिनी च समासतः। षडंगमंगं प्रत्यंगं तस्याक्षिहृदयादिकं ॥१॥ 4. Atháto *marmavibhágam* ṣ. v. सप्तोत्तरं मर्मशतं तेषामेकादशोद्दिशेत्। पृथक् सक्थ्नोस्तथा बाह्वोस्त्रीणि कोष्ठे नवोरसि ॥१॥ पृष्ठे चतुर्दशोर्ध्वं तु जत्रोस्त्रिंशच्च सप्त च ॥ 5. Atháto *vikritivijnáníyam* a. v. पुष्पं फलस्य धूमोऽग्नेर्वर्षस्य जलदोदयः। यथा, भविष्यतो लिंगं रिष्टं मृत्योस्तथा ध्रुवं ॥१॥ आयुष्मति क्रियाः सर्वाः सफलाः संप्रयोजिताः। भवंति भिषजां भूत्यै कृतज्ञ इव भूभुजि ॥२॥ क्षीणायुषि कृतं कर्म व्यर्थं कृतमिवाधमे। अयशोदेहसंदेहं स्वार्थहानिं च यच्छति ॥३॥ 6. Atháto *dútavijnáníyam* ṣáríram v. पाषंडाश्रमवर्णानां सवर्णाः कर्मसिद्धये। त एव विपरीताः स्युर्दूताः कर्मविपत्तये ॥१॥ दीनं भीतं द्रुतं त्रस्तं रूक्षामंगलवादिनं। शस्त्रिणं दंडिनं षंढं मुंडं श्मश्रुजटाधरं ॥२॥ अमंगलाह्वयं क्रूरकर्माणं मलिनं स्त्रियं। अनेकं व्याधितं व्यंगं रक्तमाल्यानुलेपनं ॥३॥ तैलपंकांकितं जीर्णविवर्णार्द्रैकवाससं। खरोष्ट्रमहिषारूढं काष्ठलोष्टादिमर्दिनं ॥४॥ नानुगच्छेद्भिषग्दूतमाह्वयंतं च दूरतः ॥

Liber III. *Nidánasthána*, foll. 118–169, capita 16. continet. 1. Athátaḥ *sarvaroganidánam* v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayaḥ. रोगः पाप्मा ज्वरो व्याधिर्विकारो दुःखमामयः। यक्ष्मातंकगदाबाधाः शब्दाः पर्यायवाचकाः ॥१॥ निदानं पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा। संप्राप्तिश्चेति विज्ञानं रोगाणां पंचधा स्मृतं ॥२॥ निमित्तहेत्वायतनप्रत्ययोत्थानकारणैः। निदानमाहुः पर्यायैः प्राग्रूपं येन लक्ष्यते ॥३॥ 2. Atháto *jvaranidánam* v. ज्वरो रोगपतिः पाप्मा मृत्युरोजोशनोऽंतकः। क्रोधो दक्षाध्वरध्वंसी रुद्रोऽर्धनयनोद्भवः ॥१॥ जन्मांतयोर्मोहमयः संतापात्मापचारजः। विविधैर्नामभिः क्रूरो नानायोनिषु वर्तते ॥२॥ स जायतेऽष्टधा दोषैः पृथङ्मिश्रैः समागतैः ॥ 3. Atháto *raktapittakásanidánam* v. भृशोष्णतीक्ष्णकट्वम्ललवणादिविदाहिभिः। कोद्रवोद्दालकैश्चान्नैस्तद्युक्तैरतिसेवितैः ॥१॥ कुपितं पित्तलैः पित्तं द्रवं रक्तं च मूर्छिते। ते मिथस्तुल्यरूपत्वमागम्य व्याप्नुतस्तनुं ॥२॥ पित्तं रक्तस्य विकृतेः संसर्गाद्दूषणादपि। गंधवर्णानुवृत्तेश्च रक्तेन व्यपदिश्यते ॥३॥ 4. Athátaḥ *ṣvásahikkánidánam* v. कासवृद्ध्या भवेच्छ्वासः पूर्वैर्वा दोषकोपनैः। आमातिसारवमथुविषपांडुज्वरैरपि ॥१॥ रजोधूमानिलैर्मर्मघातादतिहिमांबुना। क्षुद्रकस्तमकश्छिन्नो महानूर्ध्वश्च पंचमः ॥२॥ कफोपरुद्धगमनः पवनो विष्वगास्थितः। प्राणोदकान्नवाहीनि दुष्टः स्रोतांसि दूषयन् ॥३॥ उरःस्थः कुरुते श्वासमामाशयसमुद्भवं। प्राग्रूपं तस्य हृत्पार्श्वशूलं प्राणविलोमता ॥४॥ 5. Atháto *rájayakshmádinidánam* v. अनेकरोगानुगतो बहुरोगपुरोगमः। राजयक्ष्मा क्षयः शोषो रोगराडिति संस्मृतः ॥१॥ नक्षत्राणां द्विजानां च राज्ञोऽभूद्यदयं पुरा। यच्च राजा च यक्ष्मा च राजयक्ष्मा ततो मतः ॥२॥ देहौषधक्षयकृतेः क्षयस्तत्संभवाच्च सः। रसादिशोषणाच्छोषो रोगराट् तेषु राजनात् ॥३॥ साहसं वेगसंरोधः शुक्रौजःस्नेहसंक्षयः। अन्नपानविधित्यागश्चत्वारस्तस्य हेतवः ॥४॥ 6 (fol. 134). Atháto *madátyayádinidánam* v. तीक्ष्णोष्णरूक्षसूक्ष्माम्लं व्यवाय्याशुकरं लघु। विकाशि विशदं मद्यमोजसोऽस्माद्विपर्ययः ॥१॥ तीक्ष्णादयो विषेऽप्युक्ताश्चित्तोपप्लाविनो गुणाः। जीवितांताय जायंते विषे तूत्कर्षवृत्तितः ॥२॥ तीक्ष्णादिभिर्गुणैर्मद्यं मंदादीनोजसो गुणान्। दशभिर्दश संक्षोभ्य चेतो नयति विक्रियां ॥३॥ आद्ये मदे द्वितीये च प्रमादायतने स्थितः। दुर्विकल्पहतो मूढः सुखमि-

[1] Initia capitum 3—30. commentarii ope emendata sunt.

त्यभिमन्यते ॥४॥ मध्यमोत्तमयोः संधिं प्राप्य राजसतामसः । निरंकुश इव व्यालो न किंचिन्नाचरेज्जडः ॥५॥ इयं भूमिरवद्यानां दौःशील्यस्येदमास्पदं । एकोऽयं बहुमार्गाया दुर्गतेर्दर्शकः, परं ॥६॥ निश्चेष्टः शववच्छेते तृतीये तु मदे स्थितः । मरणादपि पापात्मा गतः पापतरां दशां ॥७॥ धर्माधर्मं सुखं दुःखमर्थानर्थं हिताहितं । यदासक्तो न जानाति कथं तच्छीलयेद्बुधः ॥८॥ मद्ये मोहो भयं शोकः क्रोधो मृत्युश्च संसृताः । सोन्मादमदमूर्छायासापस्मारापतानकाः ॥९॥ यत्रैकः स्मृतिविभ्रंशस्तत्र सर्वमसाधुकृत् । अयुक्तियुक्तमन्नं हि व्याधये मरणाय वा ॥१०॥ मद्यं त्रिवर्गधीधैर्यलज्जादेरपि नाशनं । नातिमाद्यंति बलिनः कृताहारा महाशनाः ॥११॥ 7. Atháto *'rṣasáṃ nidánaṃ* v. अरिवत्प्राणिनो मांसकीलका विशसंति यत् । अर्शांसि तस्मादुच्यंते गुदमार्गनिरोधतः ॥१॥ दोषास्त्वङ्मांसमेदांसि संदूष्य विविधाकृतीन् । मांसांकुरानपानादौ कुर्वंत्यर्शांसि ताञ्जगुः ॥२॥ सहजन्मोत्तरोत्थानभेदाद्द्वेधा समासतः । शुष्कस्राविविभेदाच्च ॥ 8. Atháto *'tísáragrahaṇínidánaṃ* v. दोषैर्व्यस्तैः समस्तैश्च भयाच्छोकाच्च षड्विधः । अतीसारः स सुतरां जायतेऽत्यंबुपानतः ॥१॥ कृशशुष्कामिषासात्म्यतिलपिष्टविरूढकैः । मद्यरूक्षातिमात्रान्नैरर्शोभिः स्नेहविभ्रमात् ॥२॥ कृमिभ्यो वेगरोधाच्च तद्विधैः कुपितोऽनिलः । विस्रंसयत्यधोधातून्हत्वा तेनैव चानलं ॥३॥ व्यापाद्यानुशकृत्कोष्ठं पुरीषं द्रवतां नयन् । प्रकल्पतेऽतिसाराय ॥ 9. Atháto *mútrághátanidánaṃ* v. वस्तिवस्तिशिरोमेढ्रकटीवृषणपायवः । एकसंबंधनाः प्रोक्ता गुदास्थिविवराश्रयाः ॥१॥ अधोमुखोऽपि वस्तिर्हि मूत्रवाहिसिरामुखैः । पार्श्वेभ्यः पूर्यते सूक्ष्मैः स्यंदमानैरनारतं ॥२॥ यैस्तैरेव प्रविश्यैनं दोषाः कुर्वंति विंशतिं । मूत्राघातान्प्रमेहांश्च कृच्छ्रान्मर्मसमाश्रयान् ॥३॥ 10. Athátaḥ *pramehanidánaṃ* v. प्रमेहा विंशतिस्तत्र श्लेष्मतो दश पित्ततः । षट् चत्वारोऽनिलात्तेषां मेदोमूत्रकफावहं ॥१॥ अन्नपानक्रियाजातं यत्प्रायस्तत्प्रवर्तकं । स्वाद्वम्ललवणस्निग्धगुरुपिच्छिलशीतलं ॥२॥ नवधान्यसुरारूपमांसेक्षुगुडगोरसं ॥ 11 (fol. 147^a). Atháto *vidradhivriddhigulmanidánaṃ* v. भुक्तैः पर्युषितात्युष्णरूक्षशुष्कविदाहिभिः । जिह्मशय्याविचेष्टाभिस्तैस्तैश्चासृक्प्रदूषणैः ॥१॥ दुष्टत्वङ्मांसमेदोस्थिस्नायुसृक्कंडराश्रयः । यः शोफो वहिरंतर्वा महामूलो महारुजः ॥२॥ वृत्तः स्यादायतो यो वा स्मृतः षोढा स विद्रधिः ॥ 12. Athàta *udaranidánaṃ* v. रोगाः सर्वेऽपि मंदेऽग्नौ सुतरामुदराणि च । अजीर्णान्मलिनैश्चान्नैर्जायंते मलसंचयात् ॥१॥ ऊर्ध्वाधोधातवो रुद्ध्वा वाहिनीरंबुवाहिनीः । प्राणाग्न्यपानान्संदूष्य कुर्युस्त्वङ्मांससंधिगाः ॥२॥ आध्माप्य कुक्षिमुदरमष्टधा तच्च भिद्यते । पृथग्दोषैः समस्तैश्च प्लीहबद्धक्षतोदकैः ॥३॥ 13. Athátaḥ *páṇḍurogaṣophavisarpanidánaṃ* v. पित्तप्रधानाः कुपिता यथोक्तैः कोपनैर्मलाः । तत्रानिलेन बलिना क्षिप्तं पित्तं हृदि स्थितं ॥१॥ धमनीर्दश संप्राप्य व्याप्नुवत्सकलां तनुं । श्लेष्मत्वग्रक्तमांसानि प्रदूष्यांतरमाश्रितं ॥२॥ त्वङ्मांसयोस्तत्कुरुते त्वचि वर्णान्पृथग्विधान् । पांडुहारिद्रहरितान्पांडुत्वं तेषु चाधिकं ॥३॥ यतोऽतः पांडुरित्युक्तः स रोगस्तेन गौरवं । धातूनां स्याच्च शैथिल्यमोजसश्च गुणक्षयः ॥४॥ 14. Athátaḥ *kushṭhaṣvitrakṛiminidánaṃ* v. मिथ्याहारविहारेण विशेषेण विरोधिना । साधुनिंदावधान्यस्वहरणाद्यैश्च सेवितैः ॥१॥ पाप्मभिः कर्मभिः सद्यः प्राक्तनैः प्रेरिता मलाः । सिराः प्रपद्य तिर्यग्गास्त्वग्लसीकासृगामिषं ॥२॥ दूषयंति श्लथीकृत्य निःसरंतस्ततो वहिः । त्वचः कुर्वंति वैवर्ण्यं दुष्टाः कुष्ठमुशंति तत् ॥३॥ 15. Atháto *vátavyádhinidánaṃ* v. सर्वार्थानर्थकरणे विश्वस्यास्यैककारणं । अदुष्टदुष्टः पवनः शरीरस्य विशेषतः ॥१॥ स विश्वकर्मा विश्वात्मा विश्वरूपः प्रजापतिः । स्रष्टा धाता विभुर्विष्णुः संहर्ता मृत्युरंतकः ॥२॥ तददुष्टौ प्रयत्नेन यतितव्यमतः सदा । तस्योक्तं दोषविज्ञाने कर्म प्राकृतवैकृतं ॥३॥ 16. Atháto *vátaṣoṇitanidánaṃ* v. विदाह्यन्नं विरुद्धं च तत्तच्चासृक्प्रदूषणं । भजतां विधिहीनं च स्वप्नजागरमैथुनं ॥१॥ प्रायेण सुकुमाराणामचंक्रमणशीलिनां । अभिघातादशुद्धेश्च नृणामसृजि दूषिते ॥२॥ वातलैः शीतलैर्वायुर्वृद्धः क्रुद्धो विमार्गगः । तादृशेनासृजा रुद्धः प्राक्तदेव प्रदूषयेत् ॥३॥ आढ्यरोगं खुडं वातबलासं वातशोणितं । तदाहुर्नामभिस्तच्च पूर्वं पादौ प्रधावति ॥४॥

Vol. II. Foll. 241. Libb. IV–VI.

Liber IV. *Chikitsásthána*, foll. 1–107, capita 22. continet. 1. Atháto *jvarachikitsitaṃ* v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayaḥ. आमाशयस्थो हत्वाग्निं सामो मार्गान्पिधापयन् । विदधाति ज्वरं दोषस्तस्मात्कुर्वीत लंघनं ॥१॥ 2. Atháto *raktapittachikitsitaṃ* v. ऊर्ध्वगं बलिनो वेगमेकदोषानुगं नवं । रक्तपित्तं सुखे काले साधयेन्निरुपद्रवं ॥१॥ 3. Athátaḥ *kásachikitsitaṃ* v. केवलानिलजं कासं स्नेहैरादावुपाचरेत् । वातघ्नसिद्धैः स्निग्धैश्च पेययूषरसादिभिः ॥१॥ 4. Athátaḥ *ṣvásahikkáchikitsitaṃ* v. श्वासहिक्का यतस्तुल्यहेत्वाद्याः साधनं ततः । तुल्यमेव तदार्तं च पूर्वं स्वेदैरुपाचरेत् ॥१॥ 5. Atháto *rájayakshmachikitsitaṃ* v. बलिनो बहुदोषस्य स्निग्धस्विन्नस्य शोधनं । ऊर्ध्वाधो यक्ष्मिणः कुर्यात्सस्नेहं यन्न कर्शनं ॥१॥ 6 (fol. 27^b). Athátaṣ *chhardihṛidrogatṛishṇáchikitsitaṃ* v. आमाशयोत्क्लेशभवाः प्रायश्छर्द्यो, हितं ततः । लंघनं प्रागृते वायोर्वमनं तत्र योजयेत् ॥१॥ 7. Atháto *madátyayachikitsitaṃ* v. यं दोषमधिकं पश्येत्तस्यादौ प्रतिकारयेत् । कफस्थानानुपूर्व्या वा तुल्यदोषे मदात्यये ॥१॥ 8. Atháto *'rṣasáṃ chikitsitaṃ* v. काले साधारणे व्यभ्रे नातिदुर्बलमर्शसं । विशुद्धकोष्ठं etc. ॥१॥ 9. Atháto *'tísárachikitsitaṃ* v. अतीसारो हि भूयिष्ठं भवत्यामाशयान्वयः ॥ 10. Atháto *grahaṇídoshachikitsitaṃ* v. ग्रहणीमाश्रितं दोषमजीर्णवदुपाचरेत् । अतीसारोक्तविधिना तस्यामं च विपाचयेत् ॥१॥ 11 (fol. 55^b). Atháto *mútrachikitsitaṃ* v. कृच्छ्रे वातघ्नतैलाक्तमधोनाभेः समीरजे । सुस्विन्नैः स्वेदयेदंगं पिंडसेकावगाहनैः ॥१॥ 12. Athátaḥ *pramehachikitsitaṃ* v. मेहिनो बलिनः कुर्यादादौ वमनरेचने । स्निग्धस्य सर्षपारिष्टनिकुंभाख्यकरंजजैः ॥१॥ 13. Atháto *vidradhivṛiddhichikitsitaṃ* v. विद्रधिं सर्वमेवामं शोफवत्समुपाचरेत् । प्रततं चाहरेद्रक्तं पक्वे तु व्रणवत्क्रिया ॥१॥ 14. Atháto *gulmachikitsitaṃ* v. गुल्मं बद्धशकृद्वातं वातिकं तीव्रवेदनं । रूक्षशीतोद्भवं तैलैः साधयेद्वातरोगिकैः ॥१॥ 15. Athàta *udarachikitsitaṃ* v. दोषातिमात्रोपचयाच्छ्रोतोमार्गनिरोधनात् । संभवत्युदरं तस्मान्नित्यमेव

विरेचयेत् ॥१॥ 16 (fol. 80^{a}). Athátaḥ *páṇḍurogachikitsitam* v. पांडुरोगी पिबेत्सर्पिरादौ कल्याणकाह्वयं । पंचगव्यं महातिक्तं शृतं चारग्वधादिना ॥१॥ 17. Athátaḥ *ṣvayathuchikitsitam* v. सर्वत्र सर्वांगसरे दोषजे श्वयथौ पुरा । सामे etc. ॥ 18. Athato *vísarpachikitsitam* v. आदावेव विसर्पेषु हितं लंघनरूक्षणं । रक्तावसेको वमनं विरेकः स्नेहनं तु न ॥१॥ 19. Athátaḥ *kushṭhachikitsitam* v. कुष्ठिनं स्नेहपानेन पूर्वं तु समुपाचरेत् । तत्र वातोत्तरे तैलं घृतं वा साधितं हितं ॥१॥ 20. Athátaḥ *ṣvitrakṛimichikitsitam* v. कुष्ठादपि बीभत्सं यच्छीघ्रतरं च यात्यसाध्यत्वं । श्वित्रमतस्तच्छांत्यै यतेत दीप्ते यथा भवने ॥१॥ 21. Atháto *vátavyádhichikitsitam* v. केवलं निरुपस्तंभमादौ स्नेहैरुपाचरेत् । वायुं सर्पिर्वसामज्जतैलपानैर्नरं ततः ॥१॥ स्नेहक्लांतं समाश्वास्य पयोभिः स्नेहयेत्पुनः ॥ 22. Atháto *vátaṣoṇitachikitsitam* v. वातशोणितिनो रक्तं स्निग्धस्य बहुशो हरेत् । अल्पाल्पं पालयन्वायुं यथादोषं यथाबलं ॥१॥

Liber V. *Kalpastháṇa*, foll. 108–124, capita 6. continet. 1. Atháto *vamanakalpam* v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayaḥ. वमने मदनं श्रेष्ठं त्रिवृन्मूलं विरेचने । नित्यमन्यस्य तु व्याधिविशेषेण विशिष्टता ॥१॥ फलानि तानि पांडूनि न चातिहरितान्यपि । आदायाह्नि प्रशस्तर्क्षे मध्ये ग्रीष्मवसंतयोः ॥२॥ प्रमृज्य कुशमुत्तोल्यां क्षिप्त्वा बद्ध्वा प्रलेपयेत् । गोमयेनामूमुत्तोलीं धान्यमध्ये निधापयेत् ॥३॥ 2. Atháto *virekakalpam* v. कषाया मधुरा रूक्षा विपाके कटुका त्रिवृत् । कफपित्तप्रशमनी रौक्ष्याच्चानिलकोपिनी ॥१॥ सेदानीमौषधैर्युक्ता वातपित्तकफापहैः । कल्पवैशेष्यमासाद्य जायते सर्वरोगजित् ॥२॥ द्विधाख्यातं च तन्मूलं श्यामं श्यामारुणं त्रिवृत् । त्रिवृदाख्यं वरतरं निरपायं सुखं तयोः ॥३॥ 3. Atháto *vamanavirechanavyápatsiddhim* v. वमनं मृदुकोष्ठेन क्षुद्वतात्पकफेन वा । अतितीक्ष्णहिमस्तोकमजीर्णे दुर्बलेन वा ॥१॥ पीतं प्रयात्यधस्तस्मिन्निष्टहानिर्मलोदयः । वामयेत्तं पुनः स्निग्धं स्मरन्पूर्वमतिक्रमं ॥२॥ 4. Atháto *vastikalpam* v. बलां गुडूचीं त्रिफलां सरास्नां द्विपंचमूलं च पलोन्मितानि । अष्टौ फलान्यर्धतुलां च मांसाच्छागात्पचेदप्सु चतुर्थशेषं ॥१॥ पूतो यवानीफलबिल्वकुष्ठवचाशताह्वाघनपिप्पलीनां । कल्कैर्गुडक्षौद्रयुतैः सतैलैर्युक्तः सुखोष्णोल्बणान्वितश्च ॥२॥ वस्तिः परं सर्वगदप्रमाथी स्वस्थे हितो जीवनबृंहणश्च । वस्तौ च यस्मिन्पठितो न कल्कः सर्वत्र दद्यादसुमेव तत्र ॥३॥ 5. Atháto *vastivyápatsiddhim* v. अस्निग्धस्विन्नदेहस्य गुरुकोष्ठस्य योजितः । शीतोऽल्पस्नेहलवणद्रव्यमात्रो घनोऽपि वा ॥१॥ वस्तिः संक्षोभ्य तं दोषं दुर्बलत्वादनिर्हरन् । करोत्ययोगं तेन स्याद्वातमूत्रशकृद्ग्रहः ॥२॥ नाभिवस्तिरुजा दाहो हृल्लेपः श्वयथुर्गुदे । कंडूर्गंडानि वैवर्ण्यमरतिर्वह्निमार्दवं ॥३॥ 6. Atháto *bheshajakalpam* v. धन्वसाधारणे देशे समे सन्मृत्तिके शुचौ । श्मशानचैत्यायतनश्वभ्रवल्मीकवर्जिते ॥१॥ मृदौ प्रदक्षिणजले कुशरोहिषसंस्तृते । अफालकृष्टेऽनाक्रांते पादपैर्बलवत्तरैः ॥२॥ शस्यते भेषजं जातं युक्तं वर्णरसादिभिः । जंत्वजग्धं दवादग्धमविदग्धं च वैकृतैः ॥३॥ भूतैश्छायातपांब्वाद्यैर्यथाकालं च सेवितं । अवगाढमहामूलमुदीचीं दिशमाश्रितं ॥४॥ In fine de ponderibus haec: शाणं पाणितलं मुष्टिं कुडवं प्रस्थमाढकं । द्रोणं वहं च क्रमशो विजानीयाच्चतुर्गुणं ॥ - - द्वौ शाणौ वटकः कोलं बदरं द्रंक्षणश्च, तौ (scil. drankshaṇau) । अक्षं पिचुः पाणितलं सुवर्णं कवलग्रहः ॥२५॥ कर्षो बिडालपदकं तिंदुकं पाणिमानिका । शब्दान्यत्वमभिन्नेऽर्थे, शुक्तिरष्टमिका पिचू (i. e. 2 pichu = 1 ṣukti = 1 ashṭamiká) ॥२६॥ पलं प्रकुंचो बिल्वं च मुष्टिराम्रं चतुर्थिका (haec synonyma sunt) । द्वे पले प्रसृतस्तौ द्वावंजलिस्तौ तु मानिका (= 8 pala) ॥२७॥ आढकं भाजनं कंसो द्रोणः कुंभो घटोऽर्मणं (etiam haec synonyma) । तुला पलशतं ताभिर्विंशत्या भार उच्यते ॥२८॥

Liber VI. *Uttaratantra*, foll. 125–241, quadraginta capita habet. 1. Atháto *bálopacharaṇíyam* a. v. Iti ha smáhur Átreyádayo maharshayaḥ. जातमात्रं विशोध्योल्बाद्बालं सैंधवसर्पिषा । प्रसूतिक्लेशितं चानु बलातैलेन सेचयेत् ॥१॥ अश्मनोर्वादनं चास्य कर्णमूले समाचरेत् । अथास्य दक्षिणे कर्णे मंत्रमुच्चारयेदिमं ॥२॥ अंगादंगात्संभवसि हृदयादधि जायसे । आत्मा वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतं ॥३॥ शतायुः शतवर्षोऽसि दीर्घमायुरवाप्नुहि । नक्षत्राणि दिशो रात्रिरहश्च त्वाभिरक्षतु ॥४॥ 2. Atháto *bálámayapratishedham* v. त्रिविधः कथितो बालः क्षीरान्नोभयवर्तनः । स्वास्थ्यं ताभ्यामदुष्टाभ्यां दुष्टाभ्यां रोगसंभवः ॥१॥ यदद्भिरेकतां याति न च दोषैरधिष्ठितं । तद्धि शुद्धं पयो वाताद्दुष्टं तु प्लवतेऽम्भसि ॥२॥ 3. Atháto *bálagrahapratishedham* v. पुरा गुहस्य रक्षार्थं निर्मिताः शूलपाणिना । manushyavigraháḥ *pancha*, sapta strívigrahá graháḥ ॥1॥ *Skando, Viṣákho, Meshásyaḥ, Ṣvagrahaḥ* (svagrahaḥ MS.), *Pitṛi*-samjnitaḥ । *Ṣakuniḥ, Pútaná, Ṣítapútaná, Dṛishṭipútaná* ॥2॥ *Mukhamaṇḍiniká* tadvad, *Revatí, Ṣúshkarevatí* । तेषां ग्रहीष्यतां रूपं प्रततं रोदनं ज्वरः ॥३॥ सामान्यरूपमुत्त्रासजृंभाभ्रूक्षेपदीनताः । फेनस्रावोर्ध्वदृष्ट्योष्ठदंतदंशप्रजागराः ॥४॥ रोदनं कूजनं स्तन्यविद्वेषः स्वरवैकृतं । नखैरकस्मात्परितः स्वधात्र्यंगविलेखनं ॥५॥ In fine capitis titulus: *Samáptam kaumáratantram dvitíyam*, reperitur. 4. Atháto *bhútavijnánam* v. लक्षयेज्ज्ञानविज्ञानवाक्चेष्टाबलपौरुषं । पुरुषेऽपौरुषं यत्र तत्र भूतग्रहं वदेत् ॥१॥ भूतस्य रूपप्रकृतिभाष्यगत्यादिचेष्टितैः । यस्यानुकारं कुरुते तेनाविष्टं तमादिशेत् ॥२॥ सोऽष्टादशविधो देवदानवादिभेदतः । हेतुस्तदनुषक्तौ तु सद्यः पूर्वकृतोऽथवा ॥३॥ 5. Atháto *bhútapratishedham* v. भूतं जयेदहिंसोत्थं जपहोमबलिव्रतैः । तपःशीलसमाधानदानज्ञानदयादिभिः ॥१॥ 6 (fol. 142^{a}). Athátа *unmádapratishedham* v. उन्मादाः षट् पृथग्दोषनिचयाधिविषोद्भवाः । उन्मादो नाम मनसो दोषैरुन्मार्गगैर्मदः ॥१॥ शारीरमानसैर्दुष्टैरहितादन्नपानतः । विकृतासात्म्यसमलाद्विषमादुपयोगतः ॥२॥ विषण्णस्याल्पसत्त्वस्य व्याधिवेगसमुद्गमात् । क्षीणस्य चेष्टावैषम्यात्पूज्यपूजाव्यतिक्रमात् ॥३॥ आधिभिश्चित्तविभ्रंशाद्विषेणोपविषेण च । एभिर्विहीनसत्त्वस्य हृदि दोषाः प्रदूषिताः ॥४॥

धियो विधाय कालुष्यं हत्वा मार्गान्मनोवहान् । उन्मादं कुर्वते तेन धीविज्ञानस्मृतिभ्रमात् ॥५॥ देहो दुःखसुखभ्रष्टो भ्रष्टसारथिवद्रथः । भ्रमत्यचिंतितारंभः ॥ 7. Atháto *'pasmárapratishedham* v. स्मृत्यपायो ह्यपस्मारः स धीसत्वाभिसंप्लवात् । जायतेऽभिहते चित्ते चिंताशोकभयादिभिः ॥१॥ उन्मादवत्प्रकुपितैश्चित्तदेहगतैर्मलैः । हते सत्वे हृदि व्याप्ते संज्ञावाहिषु खेषु च ॥२॥ तमो विशन्मूढमतिर्बीभत्साः कुरुते क्रियाः । दंतान्खादन्वमन्फेनं हस्तौ पादौ च विक्षिपन् ॥३॥ पश्यन्नसंति रूपाणि प्रस्खलन्पतति क्षितौ । विजिह्माक्षिभ्रुवो दोषवेगेऽतीते विबुध्यते ॥४॥ Hoc capite sectio tertia *bhútatantra* finitur. Quarta, *ṣálákyatantra*, qua affectiones partium in capite positarum tractantur, usque ad caput 24. porrigitur. 8. Atháto *vartmarogavijnáníyam* a. v. सर्वरोगनिदानोक्तैरहितैः कुपिता मलाः । अचक्षुष्यैर्विशेषेण प्रायः पित्तानुसारिणः ॥१॥ सिराभिरूर्ध्वं प्रसृता नेत्रावयवमाश्रिताः । वर्त्मसंधिं सितं कृष्णं दृष्टिं वा सर्वमक्षि वा ॥२॥ रोगान्कुर्युश्चलस्तत्र प्राप्य वर्त्माश्रयाः सिराः । सुप्तोत्थितस्य कुरुते वर्त्मस्तंभं सवेदनं ॥३॥ 9. Atháto *vartmarogapratishedham* v. कृच्छ्रोन्मीले पुराणाज्यं द्राक्षाकल्कांबुसाधितं । ससितं योजयेत्स्निग्धं नस्यधूमांजनादि च ॥१॥ 10. Athátaḥ *saṃdhisitásitarogavijnánam* v. वायुः क्रुद्धः सिराः प्राप्य जलाभं जलवाहिनीः । अश्रु स्रावयते वर्त्म शुक्लसंधेः कनीनकात् ॥१॥ तेन नेत्रं सरुग्रागशोफं स्यात्स जलास्रवः ॥ 11 (fol. 154ª). Athátaḥ *saṃdhisitásitarogapratishedham* v. उपनाहं भिषक् स्विन्नं भिन्नं व्रीहिमुखेन च । लेखयेन्मंडलाग्रेण ततश्च प्रतिसारयेत् ॥१॥ पिप्पलीक्षौद्रसिंधूत्थैर्बध्नीयात्पूर्ववत्ततः । पटोलपत्रामलककषायेनाश्च्योतयेच्च तं ॥२॥ 12. Atháto *drishṭirogavijnánam* v. सिरानुसारिणि मले प्रथमं पटलं श्रिते । अव्यक्तमीक्षते रूपं व्यक्तमप्यनिमित्ततः ॥१॥ प्राप्ते द्वितीयं पटलमभूतमपि पश्यति । भूतं तु यत्नादासन्नं दूरं सूक्ष्मं च नेक्षते ॥२॥ दूरांतिकस्थं रूपं च विपर्यासेन मन्यते । दोषे मंडलसंस्थाने मंडलानीव पश्यति ॥३॥ 13. Athátas *timirapratishedham* v. तिमिरं काचतां याति काचोऽप्यांध्यमुपेक्षया । नेत्ररोगेष्वतो घोरं तिमिरं साधयेद्द्रुतं ॥१॥ तुलां पचेत जीवंत्या द्रोणेऽपां पादशेषिते । तत्क्वाथे द्विगुणक्षीरं घृतप्रस्थं विपाचयेत् ॥२॥ 14. Atháto *linganáṣapratishedham* v. विध्येत्सुजातं निःप्रेक्ष्यं लिंगनाशं कफोद्भवं । आवर्तक्यादिभिः षड्भिर्विवर्जितमुपद्रवैः ॥१॥ सोऽसंजातो हि विषमो दधिमस्तुनिभस्तनुः । शलाकयावकृष्टोऽपि पुनरूर्ध्वं प्रपद्यते ॥२॥ करोति वेदनां तीव्रां दृष्टिं च स्थगयेत्पुनः । श्लेष्मलैः पूर्यते चाशु सोऽन्यैः सोपद्रवैश्चिरात् ॥३॥ 15. Athátaḥ *sarvákshirogavijnánam* v. वातेन नेत्रेऽभिष्यन्ने नासानाहोऽल्पशोफता । शंखाक्षिभ्रूललाटस्य तोदस्फुरणभेदनं ॥१॥ शुष्काल्पा दूषिका शीतमच्छं चाश्रु चला रुजः । निमेषोन्मेषणं कृच्छ्राज्जंतूनामिव सर्पणं ॥२॥ अक्ष्याध्मातमिवाभाति सूक्ष्मैः शल्यैरिवाचितं । स्निग्धोष्णैश्चोपशमनं सोऽभिष्यंद उपेक्षितः ॥३॥ 16 (fol. 167ª). Athátaḥ *sarvákshirogapratishedham* v. प्रागूर्ध्व एव स्यंदेषु तीक्ष्णं गंडूषनावनं । कारयेदुपवासं च कोपादन्यत्र वातजात् ॥१॥ 17. Athátaḥ *karṇarogavijnánam* v. प्रतिश्यायजलक्रीडाकर्णकंडूयनैर्मरुत् । मिथ्यायोगेन शब्दस्य कुपितोऽन्यैश्च कोपनैः ॥१॥ प्राप्य श्रोत्रसिराः कुर्याच्छूलं स्रोतसि वेगवत् । अर्धावभेदकं स्तंभं शिशिरानभिनंदनं ॥२॥ 18. Athátaḥ *karṇarogapratishedham* v. कर्णशूले पवनजे पिबेद्रात्रौ रसाशितः । वातघ्नसाधितं सर्पिः कर्णं स्विन्नं च पूरयेत् ॥१॥ पत्राणां पृथगश्वत्थबिल्वार्कैरंडजन्मनां । तैलसिंधूत्थदिग्धानां स्विन्नानां पुटपाकतः ॥२॥ रसैः कवोष्णैः ॥ Post folium 174. folia tria (४८–५०) desiderantur, in quibus capita 19 (*násárogavijnána*), 20 (*násárogapratishedha*) et disticha 6. prima capitis 21 (*mukharogavijnána*) inerant. 22 (fol. 178ª). Atháto *mukharogapratishedham* v. खंडौष्ठस्य विलिख्यांतौ स्यूत्वा व्रणवदाचरेत् । यष्टीज्योतिष्मतीरोध्रसावर्णीसारिवोत्पलैः ॥१॥ 23. Athátaḥ *ṣirorogavijnánam* v. धूमातपतुषारांबुक्रीडातिस्वप्नजागरैः । उत्स्वेदाधिपुरोवाताबाष्पनिग्रहरोदनैः ॥१॥ अत्यंबुमद्यपानेन कृमिभिर्वेगधारणैः । उपधानमृजाभ्यंगद्वेषाधःप्रततेक्षणैः ॥२॥ असात्म्यगंधदुष्टामभाष्याद्यैश्च शिरोगताः । जनयंत्यामयान्दोषाः ॥ 24. Athátaḥ *ṣirorogapratishedham* v. शिरोभितापेऽनिलजे वातव्याधिविधिं चरेत् । घृतमक्तशिरा रात्रौ पिबेदुष्णपयोनुपः ॥१॥ माषान्मुद्गान्कुलत्थान्वा तद्वत्खादेद्घृतान्वितान् । तैलं तिलानां कल्कं वा क्षीरेण सह पाययेत् ॥२॥ Capp. 25–34. *Ṣalyatantram*, quinta libri sectio, qua vulnerum externorum curatio (chirurgia) tractatur. 25. Atháto *vraṇavijnánapratishedham* v. व्रणो द्विधा निजागंतुदुष्टशुद्धविभेदतः । निजो दोषैः शरीरोत्थैरागंतुर्बाह्यहेतुजः ॥१॥ दोषैरधिष्ठितो दुष्टः शुद्धस्तैरनधिष्ठितः ॥ 26 (fol. 191ª). Athátaḥ *sadyovraṇapratishedham* v. सद्योव्रणा ये सहसा संभवंत्यभिघाततः । अनंतैरपि तैरंगमुच्यतेऽजुष्टमष्टधा ॥१॥ घृष्टावकृत्तविच्छिन्नप्रविलंबितपातितं । विद्धं भिन्नं विदलितं ॥ 27. Atháto *bhangapratishedham* v. पाताघातादिभिर्द्वेधा भंगोऽस्थ्नः संध्यसंधितः । प्रसारणाकुंचनयोरशक्तिः संधिमुक्तता ॥१॥ इतरस्मिन्भृशं शोफः सर्वावस्थास्वतिव्यथा । अशक्तिश्चेष्टितेऽल्पेऽपि पीड्यमाने सशब्दता ॥२॥ 28. Atháto *bhagandarapratishedham* v. हस्त्यश्वपृष्ठगमनकठिनोत्कटकासनैः । अर्शोनिदानाभिहितैरपरैश्च निषेवितैः ॥१॥ अनिष्टादृष्टपाकेन सद्यो वा साधुगर्हणैः । प्रायेण पिटिकापूर्वो योऽंगुले द्व्यंगुलेऽपि वा ॥२॥ पायौ व्रणोऽंतर्बाह्यो वा दुष्टासृङ्मांसगो भवेत् । बस्तिमूत्राशयाभ्यासगतत्वात्स्यंदनात्मकः ॥३॥ भगंदरः ॥ 29. Atháto *granthyarbudaṣlípadápachínáḍívijnánam* v. कफप्रधानाः कुर्वंति मेदोमांसास्रगा मलाः । वृत्तोन्नतं यं श्वयथुं स ग्रंथिर्ग्रंथनात्स्मृतः ॥१॥ 30. Atháto *granthyádipratishedham* v. ग्रंथिष्वामेषु कर्तव्या यथास्वं शोफवत्क्रिया । बृहतीचित्रकव्याघ्रीकणासिद्धेन सर्पिषा ॥१॥ स्नेहयेच्छुद्धिकामं च, तीक्ष्णैः शुद्धस्य लेपनं । संस्वेद्य बहुशो ग्रंथीन्विमृद्नीयात्पुनः पुनः ॥२॥ 31 (fol. 202ª). Athátaḥ *kshudrarogavijnánam* v. स्निग्धा सवर्णा ग्रथिता नीरुजा मुद्गसंमिता । पिटका कफवाताभ्यां बालानामजगल्लिका ॥१॥ 32. Athátaḥ *kshudrarogapratishedham* v. विस्रावयेज्जलौ-

कोभिरपक्वामजगल्लिकां । स्वेदयित्वा यवप्रख्यां विलयाय प्रलेपयेत् ॥१॥ दारुकुष्ठमनोह्वालैः ॥ 33. Atháto *guhyarogavijnánam* v. स्त्रीव्यवायनिवृत्तस्य सहसा भजतोऽथवा etc. ॥ 34. Atháto *guhyarogapratishedham* v. मेढ्रमध्ये सिरां विध्येदुपदंशे नवोत्थिते । शीतां कुर्यात्क्रियां शुद्धिं विरेकेण विशेषतः ॥१॥ Capp. 35–38. *Vishatantram*, de antidotis. 35. Atháto *vishapratishedham* v. मथ्यमाने जलनिधावमृतार्थं सुरासुरैः । जातः प्रागमृतोत्पत्तेः पुरुषो घोरदर्शनः ॥१॥ दीप्ततेजाश्चतुर्दंष्ट्रो हरिकेशोऽनलेक्षणः । जगद्विषण्णं तं दृष्ट्वा तेनासौ विषसंज्ञितः ॥२॥ हुंकृतो ब्रह्मणा मूर्तीस्ततः स्थावरजंगमाः । सोऽध्यतिष्ठन्निजं रूपमुज्झित्वा वंचनात्मकं ॥३॥ 36 (fol. 215ª). Athátaḥ *sarpavishapratishedham* v. दर्वीकरा मंडलिनो राजीमंतश्च पन्नगाः । त्रिधा समासतो भौमा भिद्यंते ते त्वनेकधा ॥१॥ 37. Athátaḥ *kíṭalútádivishapratishedham* v. सर्पाणामेव विण्मूत्रशुक्रांडशवकोथजाः । दोषैर्व्यस्तैः समस्तैश्च युक्ताः कीटाश्चतुर्विधाः ॥१॥ दष्टस्य कीटैर्वायव्यैर्दंशस्तोदरुजोल्बणः । आग्नेयैरल्पसंस्रावो दाहरागविसर्पवान् ॥२॥ पक्वः पीलुफलप्रख्यः खर्जूरसदृशोऽथवा । कफाधिकैर्मंदरुजः पक्वोदुंबरसंनिभः ॥३॥ 38. Atháto *múshikálarkavishapratishedham* v. लालनश्चपलः पुत्रो हसिरश्चिक्किरोऽजिरः । कषायदंतः कुलकः कोकिलः कपिलोऽसितः ॥१॥ अरुणः शबलः श्वेतकपोतः पलितोंदुरः । छुच्छुंदरो रसालाख्यो दशाष्टौ चेति मूषिकाः ॥२॥ शुक्रं पतति यत्रैषां शुक्रदिग्धैः स्पृशंति वा । यदंगमंगैस्तत्रास्रे दूषिते पांडुतां गते ॥३॥ ग्रंथयः श्वयथुः कोथो मंडलानि भ्रमोऽरुचिः etc. ॥[1] 39. Atháto *rasáyanádhyáyaṁ* v. दीर्घमायुः स्मृतिं मेधामारोग्यं तरुणं वयः । प्रभावर्णस्वरौदार्यं देहेंद्रियबलोदयं ॥१॥ वाक्सिद्धिं वृष्यतां कांतिमवाप्नोति रसायनात् । लाभोपायो हि धातूनां रसादीनां रसायनं ॥२॥ पूर्वे वयसि मध्ये वा तत्प्रयोज्यं जितात्मनः । स्निग्धस्य स्रुतरक्तस्य विशुद्धस्य च सर्वथा ॥३॥ अविशुद्धे शरीरे हि युक्तो रासायनो विधिः । वाजीकरो वा मलिने वस्त्रे रंग इवाफलः ॥४॥ रसायनानां द्विविधं प्रयोगमृषयो विदुः । कुटीप्रावेशिकं मुख्यं वातातपिकमन्यथा ॥५॥ 40. Atháto *vájíkaraṇádhyáyaṃ* v. वाजीकरणमन्विच्छेत्सततं विषयी पुमान् । पुष्टिस्तुष्टिरपत्यं च गुणवत्तत्र संश्रितं ॥१॥

Totum opus, cum Aruṇadattae ad Kalpasthánam commentario in codice E.I.H. 2455 (Samvat 1865), Kalpasthánam et Uttarasthánam in cod. E. I. H. 72. satis antiquo exstant. In annotationibus, quae hujus codicis marginibus adscriptae sunt, *Aruṇadattae*, *Hemádris*, *Chandrae* commentarii laudantur. De codice Havniensi cf. Westergaard Catal. p. 103, de Berolinensi Weber Catal. p. 278.

Apographon nostrum e codice praestantissimo anno 1794 non satis accurate transscriptum est. (Wilson 298, 299.)

[1] Cod. E. I. H. 72. in canis rabidi morsum hanc precem *Vṛiddhavágbhaṭae* tributam continet: अलर्काधिपते यक्ष सारमेय गणाधिप । अलर्कजुष्टमेतं मे निर्विषं कुरु मा चिरात् ॥

743.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 448. Long. 11. Lat. 9. Linn. 22.

Hoc codice *Bhávaprakáṣas* continetur, quo libro *Bhávas* (Miṣrabháva), Miṣralaṭakanae filius, artem medicam universam dilucide exposuit. (A.) Prooemium, quo medicinae Indicae propagatae historia mythica traditur, sublatis gravissimis erroribus, exscripsi:

गजमुखममरप्रवरं सिद्धिकरं विघ्नहर्तारं । गुरुमवगमनयनप्रदमिष्टकरीमिष्टदेवतां वंदे ॥१॥ आयुर्वेदागमनं क्रमेण येनाभवद्भूमौ । प्रथमं लिखामि तमहं नानातंत्राणि संदृश्य ॥२॥ áyurvedasya lakshaṇam áha । आयुर्हिताहितं व्याधिर्निदानं शमनं तथा । विद्यते यत्र विद्वद्भिः स आयुर्वेद उच्यते ॥३॥ áyurvedasya niruktim áha । अनेन पुरुषो यस्मादायुर्विंदति वेत्ति च । तस्मान्मुनिवरैरेष आयुर्वेद इति स्मृतः ॥४॥ ṣarírajívayor yogo jívanam, tenávachhinnaḥ kála áyuḥ. A'yurvedadváráyushyáṇy anáyushyáṇi cha dravyaguṇakarmáṇi jnátvá, teshám sevanatyágábhyám árogyeṇáyur vindati. Tenaiva hetuná parasyápy áyur vetti cha.

Kramam áha. *Tatrádau Brahmaprádurbhávaḥ* । विधातार्थवसर्वस्वमायुर्वेदं प्रकाशयन् । स्वनाम्ना संहितां चक्रे लक्षश्लोकमयीमृजुं ॥५॥

Atha Dakshaprádurbhávaḥ । ततः प्रजापतिं दक्षं दक्षं सकलकर्मसु । विधिर्धीनीरधिः सांगमायुर्वेदमुपादिशत् ॥६॥

Atháṣvinísutaprádurbhávaḥ । दक्षादधीत्य दस्रौ वितेनतुः संहितां स्वीयां । सकलचिकित्सकलोकप्रतिपत्तिविवृद्धये धन्यां ॥७॥ स्वयंभुवः शिरश्छिन्नं भैरवेण रुषाय तत् । अश्विभ्यां संहितं तस्मात्तौ जातौ यज्ञभागिनौ ॥८॥ देवासुररणे देवा दैत्यैर्ये सक्षताः कृताः । अक्षतास्ते कृताः सद्यो दस्राभ्यामद्भुतं महत् ॥९॥ वज्रिणोऽभूद्भुजस्तंभः स दस्राभ्यां चिकित्सितः । सोमाद्विपतितश्चंद्रस्ताभ्यामेव सुखीकृतः ॥१०॥ विशीर्णा दशनाः पूष्णो नेत्रे नष्टे भगस्य च । शशिनो राजयक्ष्माभूदश्विभ्यां ते चिकित्सिताः ॥११॥ भार्गवश्च्यवनः कामी वृद्धः स विकृतिं गतः । वीर्यवर्णस्वरोपेतः कृतोऽश्विभ्यां पुनर्युवा ॥१२॥ एतैश्चान्यैश्च बहुभिः कर्मभिर्भिषजां वरौ । बभूवतुर्भृशं पूज्याविंद्रादीनां दिवौकसां ॥१३॥

Athendraprádurbhávaḥ । संदृश्य दस्रयोरिंद्रः कर्माण्येतानि यत्नवान् । आयुर्वेदं निरुद्वेगं तौ ययाचे शचीपतिः ॥१४॥ नासत्यौ सत्यसंधेन शक्रेण किल याचितौ । आयुर्वेदं यथाधीतं ददतुः शतमन्यवे ॥१५॥ नासत्याभ्यामधीत्यैष आयुर्वेदं शतक्रतुः । अध्यापयामास बहूनात्रेयप्रमुखान्मुनीन् ॥१६॥

Athátreyaprádurbhávaḥ । एकदा जगदालोक्य गदाकुलमितस्ततः । चिंतयामास भगवानात्रेयो मुनिपुंगवः ॥१७॥ किं करोमि क्व गच्छामि कथं लोका निरामयाः । भवंति, सामयानेतान्न शक्नोमि निरीक्षितुं ॥१८॥ दयालुरहमत्यर्थं स्वभावो दुरतिक्रमः । एतेषां दुःखतो दुःखं ममापि हृदयेऽधिकं ॥१९॥ आयुर्वेदं पठिष्यामि नैरुज्याय शरीरिणां ।

इति निश्चित्य गतवानात्रेयस्त्रिदशालयं ॥२०॥ तत्र मंदिरमिंद्रस्य गत्वा शक्रं ददर्श सः। सिंहासनसमासीनं स्तूयमानं सुरर्षिभिः ॥२१॥ भासयंतं दिशो भासा भास्करप्रतिमत्विषा। आयुर्वेदमहाचार्यं शिरोधार्यं दिवौकसां ॥२२॥ शक्रस्तु तं निरीक्ष्यैव त्यक्तसिंहासनो ययौ। तदग्रे पूजयामास भृशं भूरितपःकृशं ॥२३॥ कुशलं परिपप्रच्छ तथागमनकारणं। स मुनिर्वक्तुमारेभे निजागमनकारणं ॥२४॥ देवराज न राजासि दिव एव यतो भवान्। विधाता विहितो यत्नात्त्रिलोकीलोकपालकः ॥२५॥ व्याधिभिर्व्यथिता लोकाः शोकाकुलितचेतसः। भूतले संति, संतापं तेषां हर्तुं कृपां कुरु ॥२६॥ आयुर्वेदोपदेशं मे कुरु कारुण्यतो नृणां। तथेत्युक्त्वा सहस्राक्षोऽध्यापयामास तं मुनिं ॥२७॥ मुनींद्र इंद्रतः सांगमायुर्वेदमधीत्य सः। अभिनंद्य तमाशीर्भिराजगाम पुनर्महीं ॥२८॥ अथात्रेयो मुनिः श्रेष्ठो भगवान्करुणाकरः। स्वनाम्ना संहितां चक्रे नरचक्रानुकंपया ॥२९॥ Tato *'gniveşam, Bhedam* cha, *Játúkarṇam, Paráşaram* । *Kshírapáṇim* cha, *Háritam* áyurvedam apáṭhayat ॥ 30 ॥ Tantrasya kartá prathamam *Agniveșo*[1] 'bhavat purá । tato *Bheḍádayaş* chakruḥ svaṃ svaṃ tantram, kṛitáni tu ॥ 31 ॥ श्रावयामासुरात्रेयं मुनिवृंदेन वंदितं। श्रुत्वा च तानि तंत्राणि हृष्टोऽभूदत्रिनंदनः ॥३२॥ यथावत्सूचितं तस्मात्प्रहृष्टा मुनयोऽभवन्। दिवि देवर्षयो देवाः श्रुत्वा साध्विति तेऽब्रुवन् ॥३३॥

Atha Bharadvájaprádurbhávaḥ । एकदा हिमवत्पार्श्वे दैवादागत्य संगताः। मुनयो बहवस्तांश्च नामभिः कथयाम्यहं ॥३४॥ भरद्वाजो मुनिवरः प्रथमं समुपागतः। ततोऽंगिरास्ततो गर्गो मरीचिर्भृगुभार्गवौ ॥३५॥ पुलस्त्योऽगस्तिरसितो वसिष्ठः सपराशरः। हारीतो गौतमः सांख्यो मैत्रेयश्च्यवनोऽपि च ॥३६॥ जमदग्निश्च गार्ग्यश्च काश्यपः कश्यपोऽपि च। नारदो वामदेवश्च मार्कंडेयः कपिष्ठलः ॥३७॥ शांडिल्यः सहकौंडिन्यः शाकुनेयश्च शौनकः। आश्वलायनसांकृत्यौ विश्वामित्रः परीक्षितः ॥३८॥ देवलो गावलो धौम्यः काप्यकात्यायनावुभौ। कांकायनो वैजवापः कुशिको बादरायणिः ॥३९॥ हिरण्याक्षश्च लौगाक्षिः शरलोमा च गोभिलः। वैखानसा बालखिल्यास्तथैवान्ये महर्षयः ॥४०॥ ब्रह्मज्ञानस्य निधयो यमस्य नियमस्य च। तपसस्तेजसा दीप्ता हूयमाना इवाग्नयः ॥४१॥ सुखोपविष्टास्ते तत्र सर्वे चक्रुः कथामिमां। धर्मार्थकाममोक्षाणां मूलमुक्तं कलेवरं। तच्च सर्वार्थसंसिद्धै भवेद्यदि निरामयं ॥४२॥ तपःस्वाध्यायधर्माणां ब्रह्मचर्यव्रतायुषां। हर्तारः प्रसृता रोगा यत्र तत्र च सर्वतः ॥४३॥ रोगाः कार्श्यकरा बलक्षयकरा देहस्य चेष्टाहरा दृष्ट्यादींद्रियशक्तिसंक्षयकराः सर्वांगपीडाकराः। धर्मार्थाखिलकाममुक्तिषु महाविघ्नस्वरूपा बलात्प्राणानाशु हरंति, संति यदि ते क्षेमं कुतः प्राणिनां ॥४४॥ तत्रेषां प्रशमाय कश्चन विधिश्चिंत्यो भवद्भिर्बुधैर्योग्यैरित्यभिधाय संसदि भरद्वाजं मुनिं तेऽब्रुवन्। त्वं योग्यो भगवन्सहस्रनयनं याचस्व लब्धं क्रमादायुर्वेदमधीत्य यं गदभयान्मुक्ता भवामो वयं ॥४५॥ इत्थं स मुनिभिर्योग्यैः प्रार्थितो विनयान्वितैः। भरद्वाजो मुनिश्रेष्ठो जगाम त्रिदशालयं ॥४६॥ तत्रेंद्रभवनं गत्वा सुरर्षिगणमध्यगं। दृष्टवान्वृत्रहंतारं दीप्यमानमिवानलं ॥४७॥ दृष्ट्वैव स मुनिं प्राह भगवान्मघवा मुदा। धर्मज्ञ स्वागतं तेऽथ मुनिं तं समपूजयत् ॥४८॥ सोऽभिगम्य जयाशीर्भिरभिनंद्य सुरेश्वरं। ऋषीणां वचनं सम्यगश्रावयत सत्तमं ॥४९॥ व्याधयो हि समुत्पन्नाः सर्वप्राणिभयंकराः। तेषां प्रशमनोपायं यथावद्वक्तुमर्हसि ॥५०॥ तमुवाच मुनिं सांगमायुर्वेदं शतक्रतुः। जीवेद्वर्षसहस्राणि देही नीरुङ्निशम्य यं ॥५१॥ सोऽनंतपारं त्रिस्कंधमायुर्वेदं महामतिः। यथावदचिरात्सर्वं बुबुधे तन्मना मुनिः ॥५२॥ तेनायुः सुचिरं लेभे भरद्वाजो निरामयं। अन्यानपि मुनिश्चक्रे नीरुजः सुचिरायुषः ॥५३॥ तत्रत्या (tattatra A. tatratya B.) जनितज्ञानचक्षुष ऋषयोऽखिलाः। गुणान्कर्माणि द्रव्याणि दृष्ट्वा तद्विधिमाश्रिताः ॥५४॥ आरोग्यं लेभिरे दीर्घमायुश्च सुखसंयुतं। आयुर्वेदोक्तविधिनान्येऽपि स्युर्मुनयो यथा ॥५५॥

Atha Charakaprádurbhávaḥ । यदा मात्स्यावतारेण हरिणा वेद उद्धृतः। तदाशेषं च (तदाशेषश्च MS.) तत्रैव वेदं सांगमवाप्तवान् ॥५६॥ अथर्वांतर्गतं सम्यगायुर्वेदं च लब्धवान्। एकदा स महीवृत्तं द्रष्टुं चर इवागतः ॥५७॥ तत्र लोकान्गदैर्ग्रस्तान्व्यथया परिपीडितान्। स्थलेषु बहुषु व्यग्रान्म्रियमाणांश्च दृष्टवान् ॥५८॥ तान्दृष्ट्वातिदयायुक्तस्तेषां दुःखेन दुःखितः। अनंतश्चिंतयामास रोगोपशमकारणं ॥५९॥ संचिंत्य स स्वयं तत्र मुनेः पुत्रो बभूव ह। यतश्चर इवायातो न ज्ञातः केनचिद्यतः ॥६०॥ तस्माच्चरकनाम्नासौ विख्यातः क्षितिमंडले। स भाति चरकाचार्यो देवाचार्यो यथा दिवि। सहस्रवदनस्यांशो येन ध्वंसो रुजां कृतः ॥६१॥ आत्रेयस्य मुनेः शिष्या अग्निवेशादयोऽभवन्। मुनयो बहवस्तैश्च कृतं तंत्रं स्वकं स्वकं ॥६२॥ तेषां तंत्राणि संस्कृत्य समाहृत्य विपश्चिता। चरकेणात्मनो नाम्ना ग्रंथोऽयं चरकः कृतः ॥६३॥

Atha Dhanvantariprádurbhávaḥ । एकदा देवराजस्य दृष्टिर्निपतिता भुवि। तत्र तेन नरा दृष्टा व्याधिभिर्भृशपीडिताः ॥६४॥ तान्दृष्ट्वा हृदयं तस्य दयया परिपीडितं। दयार्द्रहृदयः शक्रो धन्वंतरिमुवाच ह ॥६५॥ धन्वंतरे सुरश्रेष्ठ भगवन्किंचिदुच्यते। योग्यो भवसि भूतानामुपकारपरो भव ॥६६॥ उपकाराय लोकानां केन किं न कृतं पुरा। त्रैलोक्याधिपतिर्विष्णुरभून्मत्स्यादिरूपवान् ॥६७॥ तस्मात्त्वं पृथिवीं याहि काशीमध्ये नृपो भव। प्रतीकाराय रोगाणामायुर्वेदं प्रकाशय ॥६८॥ इत्युक्त्वा सुरशार्दूलः सर्वभूतहितेप्सया। समस्तमायुषो वेदं धन्वंतरिमुपादिशत् ॥६९॥ अधीत्य चायुषो वेदमिंद्राद्धन्वंतरिः पुरा। आगत्य पृथिवीं काश्यां जातो बाहुजवेश्मनि ॥७०॥ नाम्ना सुतोऽभवत्ख्यातो दिवोदास इति क्षितौ। बाल एव विरक्तोऽभूच्चचार च महत्तपः ॥७१॥ यत्नेन

[1] Libellus huic auctori tributus, *Anjana*, i.e. collyrium, appellatus, quo morborum principalium diagnosis distichis 234. tractatur, in codice E. I. H. 1643. exstat. Incipit: अबोधतिमिरच्छिन्नचक्षुषां भिषजां कृते। सूक्ष्मं करोत्यग्निवेशो ग्रंथमंजनमाख्यया ॥१॥ दोषरोगो रुजां हेतुस्तत्प्रकोपे तु कारणं। प्रत्येकं हीनमिथ्यातियोगः कालार्थकर्मणां ॥२॥ Desinit in distichis: अतिविस्तरपुस्तकपाठहठप्रतिहस्ततया धृतभूरिभियां नयनानलदृङ्भ्रितपद्यकृतं भिषजामिदमंजनमस्तु मुदे ॥२३३॥ चकार चतुरोचितं तदिदमग्निवेशोऽंजनं परोपकृतये कृतं परिमितं रुजां ज्ञापकं। ततः समुदितैः सदा सुकृतराशिभिस्तुष्यतां तुषारगिरिकन्यकापरिदृढः स योषित्सुतः ॥२३४॥ Codex anno 1793 non satis accurate exaratus est.

महता ब्रह्मा तं काश्यामकरोन्नृपं । ततो धन्वंततरिर्लोकैः काशिराजोऽभिधीयते ॥७२॥ हिताय देहिनां स्वीया संहिता विहितामुना । अयं विद्यार्थिनो लोकान्संहितां तामपाठयत् ॥७३॥

Atha Suṣrutaprádurbhávaḥ । अथ ज्ञानदृशा विश्वामित्रप्रभृतयोऽवदन् । अयं धन्वंतरिः काश्यां काशिराजो य उच्यते ॥७४॥ विश्वामित्रो मुनिस्तेषु पुत्रं सुश्रुतमुक्तवान् । वत्स वाराणसीं गच्छ विश्वेश्वरवल्लभां ॥७५॥ तत्र नाम्ना दिवोदासः काशिराजोऽस्ति बाहुजः । स हि धन्वंतरिः साक्षादायुर्वेदविदां वरः ॥७६॥ सर्वप्राणिदयातीर्थमुपकारी महामखः । आयुर्वेदं ततोऽधीष्व लोकोपकृतिहेतवे ॥७७॥ पितुर्वचनमाकर्ण्य सुश्रुतः काशिकां गतः । तेन सार्धं समध्येतुं मुनिसूनुशतं ययौ ॥७८॥ अथ धन्वंतरिं सर्वे वानप्रस्थाश्रमे स्थितं । भगवंतं सुरश्रेष्ठं मुनिभिर्बहुभिः स्तुतं ॥७९॥ काशिराजं दिवोदासं तेऽपश्यन्विनयान्वितं । स्वागतं च इति स्माह दिवोदासो यशोधनः ॥८०॥ कुशलं परिपप्रच्छ तथागमनकारणं । ततस्ते सुश्रुतद्वारा कथयामासुरुत्तरं ॥८१॥ भगवान्मानवान्दृष्ट्वा व्याधिभिः परिपीडितान् । क्रंदतो म्रियमाणांश्च जातास्माकं हृदि व्यथा ॥८२॥ आमयानां शमोपायं विज्ञातुं वयमागताः । आयुर्वेदं भवानस्मानध्यापयतु यत्नतः ॥८३॥ अंगीकृत्य वचस्तेषां नृपतिस्तानुपादिशत् । व्याख्यातं तेन ते यत्नाज्जगृहुर्मुनयो मुदा ॥८४॥ काशिराजं जयाशीर्भिरभिनंद्य मुदान्विताः । सुश्रुताद्याः सुसिद्धार्था जग्मुर्गेहं स्वकं स्वकं ॥८५॥ प्रथमं सुश्रुतस्तेषु स्वं तंत्रं कृतवान्स्फुटं । सुश्रुतस्य सखायोऽपि पृथक्तंत्राणि तेनिरे ॥८६॥ सुश्रुतेन कृतं तंत्रं सु श्रुतं बहुभिर्यतः । तस्मात्तत्सुश्रुतं नाम्ना विख्यातं क्षितिमंडले ॥८७॥
Ity áyurvedapraṇetṛíṇám prádurbhávaḥ ॥

आयुर्वेदाब्धिमध्यादतिमतिमुनयो योगरत्नानि यत्ना-
  ल्लब्ध्वा स्वे स्वे निबंधे दधुरखिलजनव्याधिविध्वंसनाय ।
तत्तद्ग्रंथगृहीतैः सुवचनमणिभिर्भावमिश्रश्चिकित्सा-
  शास्त्रे जाड्यांधकारं प्रशमयितुमिमं संविधत्ते प्रकाशं ॥८८॥
श्रीपतिपदप्रसादादाशीर्भ्यो भूमिदेवानां ।
भावप्रकाशनामा ग्रंथोऽयं पठ्यतां सर्वैः ॥८९॥

Auctor librum in capita (prakaraṇa) sex divisit. *Primo* (desinit in fol. 6^{b}) de rerum natura brevissime exponit. *Secundum* incipit: चिकित्सायां शरीरी ह्यधिकृतः । स शरीरी यथोत्पद्यते तद्बोधयितुं गर्भोत्पत्तिक्रममाह ॥ Majore hujus capitis parte anatomiam explicat. Paragraphi singulae hae: rajasvalásvabhávaḥ; rajasvaláyá niyamáḥ; rajasvalákṛityam; bhartṛikṛityam; yugmáyugmarátríṇám phalam; ayogyaḥ purushaḥ; ayogyá strí; garbhávataraṇakramaḥ; garbhásayasya svarúpam; gṛihítagarbháyá lakshaṇam; putragarbhavatyá lakshaṇam; napunsakaviṣesháḥ; garbhalakshaṇam fol. 11^{a}. *Trayo dosháḥ* (váyu, pitta, kapha) fol. 11^{a}; dhátavaḥ fol. 14^{a}; upadhátavaḥ fol. 21^{b}; áṣayáḥ, marmáṇi fol. 22^{a}; saṃdhayaḥ fol. 24^{a}; siráḥ fol. 25^{a}; snáyavaḥ fol. 26^{a}; dhamanyaḥ fol. 26^{b}; kaṇḍaráḥ fol. 27^{a}; randhráṇi, srotánsi, jáláni, kúrcháḥ, rajjavaḥ, sevanyaḥ, saṃghátáḥ, símantáḥ fol. 28^{a}; tvachaḥ, lománi, lomakúpáḥ fol. 28^{b}. Denique de partu exponit, usque ad finem capitis fol. 31^{a}. *Caput tertium.* De infantibus curandis. De septem hominum temperamentis fol. 34^{b}. *Capite quarto* de diaeta agitur, usque ad fol. 49^{a}. *Quinto* materia medica accuratissime traditur. Partes singulae hae: vyádher lakshaṇam; chikitsá; dravyaparíkshá fol. 55^{b}; pratinidhiḥ (medicamentis substituenda); dravyagatam padárthapanchakam (rasa, guṇa, vírya, vipáka, ṣakti) fol. 57^{b}; harítakyádidravyaguṇáḥ fol. 61^{b}; mánsavargaḥ fol. 111^{b}; mánsasya prakáráḥ fol. 119^{b}; kṛitánnavargaḥ fol. 120^{a}; várivargaḥ fol. 123^{a}; dugdhavargaḥ fol. 126^{a}; dadhivargaḥ fol. 128^{a}; takravargaḥ fol. 129^{a}; navanítam, ghṛitam fol. 129^{b}; mútravargaḥ; tilatailaguṇáḥ fol. 130^{b}; saṃdhánavargaḥ fol. 131^{b}; madhuvargaḥ fol. 133^{a}; ikshuvargaḥ fol. 134^{a}; anekárthanámavargaḥ fol. 135^{a}; mánaparibháshá fol. 137^{b}; bheshajánáṃ vidhánáni fol. 138^{b}; dhátúnáṃ ṣodhanamáraṇavidhiḥ fol. 141^{b}; puṭaprakáráḥ, yantraprakáráḥ fol. 143^{a}; dravyáṇáṃ guṇavattávidhiḥ; snehapánavidhiḥ fol. 153^{a}; pancha karmáṇi (vamana, vireka, anuvásana, nirúha, návana) fol. 153^{b}; dhúmapánavidhiḥ fol. 162^{b}; pratisáraṇam; svedavidhiḥ fol. 164^{a}; álepavidhiḥ fol. 166^{a}; piṇḍívidhiḥ fol. 168^{a}; tarpaṇavidhiḥ fol. 168^{b}; puṭapákavidhiḥ fol. 169^{a}; ropaṇí vartiḥ, ropaṇí rasakriyá fol. 170^{a}; ropaṇaṃ chúrṇam; snehanaṃ chúrṇam; pratyanjanavidhiḥ fol. 170^{b}; bheshajabhakshaṇasamayáḥ fol. 171^{b}. *Capite sexto*[1] nosologia, et therapia, sectione ultima *vájíkaraṇam* tractatur.

Auctores et libros Bháva hos laudat: *Kárttika* fol. 189^{b}; *Kusumávalí* 176^{b}; *Gadádhara* 189^{b}. 207^{a}; *Chakradatta* 187^{a}; *Charaka; Jejjaṭa* (quod nomen e Jaijjata, Jaiyyaṭa, corruptum videtur); *Dhanvantarinighaṇṭu*[2]; *Bhoja* 15^{b} (पंच पेशीशतान्येव etc.). 18^{a} (धातो रसादौ मज्जांते etc.). 40^{a} (गुरूणामर्धसौहित्यं etc.). 47^{a} (पिबति पर्युषितं जलमन्वहं तिमिरिणीचरमप्रहरे यदि); *Madanapála* 170^{b}. 245^{b}; *Rasapradípa* 13^{b}. 142^{b}. 253^{b}; *Rasaratnapradípa* 192^{a}. 253^{b}; *Rasámṛita* 100^{b}; *Rasendrachintámaṇi* 253^{b}; *Vangasena* 186^{a}. 248^{b}; *Vágbhaṭa; Vṛiddhavágbhaṭa* 11^{a}. 35^{a}; *Viṣvámitra* 442^{a}; *Vṛindaṭiká* 197^{b}; *Ṣárngadhara* 22^{a}. 28^{a}. 187^{a}. 189^{a}. 192^{a}; *Suṣruta; Vṛiddhasuṣruta* 125^{b}. 222^{b}; *Hárita.* Quorum in numero Suṣrutae, Vágbhaṭae, Charakae plurima debet, res vero ab iis traditas melius disposuit, et terminos technicos permultos explicavit. Quae in opere 'Wise, Commentary on the Hindu System of Medicine' traduntur, maximam partem ex Bhávaprakáṣa nec tamen satis accurate excerpta sunt.

De codice Havniensi cf. Westergaard Catal. p. 104. Codex anno 1824 exaratus est. (Wilson 294.)

[1] Hoc caput in sectiones (khaṇḍa) tres divisum est.

[2] Cf. *Bhímasenena* nirmitam prapánakam 122^{a}.

744.

Foll. 10–59. Linn. 20. *Bhávaprakáşae* capita quatuor prima, et quinti initium. (B.)

I. fol. 16ᵇ; II. fol. 41ᵃ; III. fol. 45ᵃ; IV. fol. 59ᵃ.

Haec folia post annum 1816 exarata sunt. (WILSON 292ᵇ.)

745.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 92. Long. 16½. Lat. 5½. Linn. 6.

Rugvinişchayas, quo libro *Mádhavas*, Indukarae filius, octoginta morborum causas et symptomata (diagnosin) adumbravit. (A.) Incipit:

प्रणम्य जगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारणं ।
स्वर्गापवर्गयोर्द्वारं त्रैलोक्यशरणं शिवं ॥१॥
नानामुनीनां वचनैरिदानीं समासतः सद्भिषजां नियोगात् ।
सोपद्रवारिष्टनिदानलिङ्गो निवध्यते रोगविनिश्चयोऽयं ॥२॥
नानातन्त्रविहीनानां भिषजामल्पमेधसां ।
सुखं विज्ञातुमातङ्कमयमेव भविष्यति ॥३॥

निदानं पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा । संप्राप्तिश्चेति विज्ञानं रोगाणां पंचधा स्मृतं ॥४॥[1] निमित्तहेत्वायतनप्रत्ययोत्थानकारणैः । *nidánam* áhuḥ paryáyaiḥ. *Prágrúpam* येन लक्ष्यते ॥५॥ उत्पित्सुरामयो दोषविशेषेणानधिष्ठितः । लिंगमव्यक्तमल्पत्वाद्व्याधीनां तद्यथायथं ॥६॥ tad eva (i. e. púrvarúpam) *vyaktatám* yátam *rúpam* इत्यभिधीयते । संस्थानं व्यंजनं लिंगं लक्षणं चिह्नमाकृतिः ॥७॥[2] हेतुव्याधिविपर्यस्तविपर्यस्तार्थकारिणां । औषधान्नविहाराणामुपयोगं सुखावहं ॥८॥ vidyád *upaşayam* व्याधेः स हि सात्म्य इति स्मृतः । विपरीतोऽनुपशयो व्याध्यसात्म्याभिसंज्ञितः ॥९॥ यथादुष्टेन दोषेण यथा चानुविसर्पता । निर्वृत्तिरामस्यासौ *sampráptir* जातिरागतिः ॥१०॥

Morbos singulos hoc ordine disposuit: 1. *jvara*, febris. Incipit: दक्षापमानसंक्रुद्धरुद्रनिःश्वाससंभवः । ज्वरोऽष्टधा पृथग्द्वंद्वसंघातागंतुजः स्मृतः ॥१॥ मिथ्याहारविहाराभ्यां दोषा ह्यामाशयाश्रयाः । बहिर्निरस्य कोष्ठाग्निं ज्वरदाः स्यू रसानुगाः ॥२॥ स्वेदावरोधः संतापः सर्वांगग्रहणं तथा । युगपद्यत्र रोगेषु स ज्वरो व्यपदिश्यते ॥३॥ 2. *atísára*, dysenteria: गुर्वतिस्निग्धरूक्षोष्णद्रवस्थूलातिशीतलैः । विरुद्धाध्यशनाजीर्णैरसात्म्यैश्चातिभोजनैः ॥१॥ स्नेहाद्यैरतियुक्तैश्च मिथ्यायुक्तैर्विषैर्भयैः । शोकदुष्टांबुमद्यातिपानैः सात्म्यर्तुपर्ययैः ॥२॥ जलातिरमणैर्वेगविघातैः कृमिदोषतः । नृणां भवत्यतीसारो लक्षणं तस्य वक्ष्यते ॥३॥ 3. *grahaṇíroga*, diarrhoea: अतीसारे निवृत्तेऽपि मंदाग्नेरहिताशिनः । भूयः संदूषितो वह्निर्ग्रहणीमभिदूषयेत् ॥१॥ एकैकशः सर्वशश्च दोषैरत्यर्थमूर्छितैः । सा दुष्टा बहुशो भुक्तमाममेव विमुंचति ॥२॥ पक्वं वा सरुजं पूति मुहुर्बद्धं मुहुर्द्रवं । ग्रहणीरोगमाहुस्तमायुर्वेदविदो जनाः ॥३॥ 4. *arşas*, haimorrhois: पृथग्दोषैः समस्तैश्च शोणितात्सहजानि च । अर्शांसि षट्प्रकाराणि विद्याद्गुदवलित्रये ॥१॥ दोषास्त्वङ्मांसमेदांसि संदूष्य विविधाकृतीन् । मांसांकुरानपानादौ कुर्वंत्यर्शांसि तान्जगुः ॥२॥ 5. *agnimándya* (dyspepsy), 6. *ajírṇa* (indigestion), 7. *vishúchiká* (cholera), 8. *alasaka* (drum-belly), 9. *vilambiká* (constipation)[3]: मंदस्तीक्ष्णोऽथ विषमः समश्चेति चतुर्विधः । कफपित्तानिलाधिक्यात्तत्साम्याज्जाठरोऽनलः ॥१॥ विषमो वातजान्रोगांस्तीक्ष्णः पित्तसमुद्भवान् । करोत्यग्निस्तथा मंदो विकारान्कफसंभवान् ॥२॥[4] 10 (fol. 14ᵃ = B. 55ᵃ = C. 17ᵃ) *krimi*, vermes: कृमयस्तु द्विधा प्रोक्ता बाह्याभ्यंतरभेदतः । बहिर्मलासृग्विड्जन्मभेदाच्चतुर्विधाः ॥१॥ 11. *páṇḍu*, icterus: पांडुरोगाः स्मृताः पंच वातपित्तकफैस्त्रयः । चतुर्थः संनिपातेन पंचमो भक्षणान्मृदः ॥१॥ व्यवायमन्नं[5] लवणानि मद्यं मृदं दिवास्वापमतीव तीक्ष्णं । निषेवमाणस्य प्रदूष्य रक्तं दोषास्त्वचं पांडुरतां नयंति ॥२॥ Hujus morbi species duae 12. *kámalá* (kumbhakámalá) et 13. *halímaka* exstant. 14. *raktapitta*, haemorrhagia: घर्मव्यायामशोकाध्वव्यवायैरतिसेवितैः । तीक्ष्णोष्णक्षारलवणैरम्लैः कटुभिरेव च ॥१॥ पित्तं विदग्धं स्वगुणैर्विदहत्याशु शोणितं । ततः प्रवर्तते रक्तमूर्ध्वं वाधो द्विधापि वा ॥२॥ ऊर्ध्वं नासाक्षिकर्णास्यैर्मेंढ्रयोनिगुदैरधः । कुपितं रोमकूपैस्तु समस्तैस्तत्प्रवर्तते ॥३॥ 15. *rájayakshman*, phthisis pulmonalis: वेगरोधात्क्षयाच्चैव साहसाद्विषमाशनात् । त्रिदोषो जायते यक्ष्मा गदो हेतुचतुष्टयात् ॥१॥ कफप्रधानैर्दोषैस्तु रुद्धेषु रसवर्त्मसु । अतिव्यवायिनो वापि क्षीणे रेतस्यनंतराः । क्षीयंते धातवः सर्वे ततः शुष्यति मानवः ॥२॥ 16. *kása*, tussis: धूमोपघाताद्रजसस्तथैव व्यायामरूक्षान्ननिषेवणाच्च । विमार्गगत्वादथ भोजनस्य वेगावरोधात्क्षवथोस्तथैव ॥१॥ प्राणो ह्युदानानुगतः प्रदुष्टः संभिन्नकांस्यस्वनतुल्यघोषः । निरेति वक्त्रात्सहसा स दोषो मनीषिभिः कास इति प्रदिष्टः ॥२॥ 17. *hikká*, singultus: विदाहिगुरुविष्टंभिरूक्षाभिष्यंदिभोजनैः । शीतपानाशनस्थानरजोधूमातपानिलैः ॥१॥ व्यायामकर्मभाराध्ववेगाघातापतर्पणैः । हिक्का श्वासश्च कासश्च नृणां समुपजायते ॥२॥ मुहुर्मुहुर्वायुरुदेति सस्वनो यकृत्प्लिहांत्राणि मुखादि वाक्षिपन् । स घोषवानाशु हिनस्त्यसून्यतस्ततस्तु हिक्केत्यभिधीयते बुधैः ॥३॥ 18. *şvása*, asthma: महोर्ध्वच्छिन्नतमकक्षुद्रभेदैस्तु पंचधा । भिद्यते स महाव्याधिः श्वास एको विशेषतः ॥१॥ प्राग्रूपं तस्य हृत्पीडा शूलमाध्मानमेव च । आनाहो वक्त्रवैरस्यं शंखनिस्तोद एव च ॥२॥ यदा स्रोतांसि संरुध्य मारुतः कफपूर्वकः । विष्वग्व्रजति संरुद्धस्तदा श्वासान्करोति सः ॥३॥ 19. *svarabheda*, raucitas: अत्युच्चभाषणविषाध्ययनाभिघातसंदूषणैः प्रकुपिताः पवनादयस्तु । स्रोतःसु ते स्वरवहेषु गताः प्रतिष्ठां हन्युः स्वरं भवति चापि हि षड्विधः सः ॥१॥ 20 (fol. 22ᵇ = 81ᵇ = 28ᵇ). *arochaka*, nausea: वातादिभिः शोकभयातिलोभक्रोधैर्मनोघ्नाशनरूपगंधैः । अरो-

---

[1] Quae sequuntur, collatis codicibus B. C. et commentarii ope emendata sunt.

[2] Haec sex vocabula *rúpae* synonyma sunt.

[3] Nomina uncis inclusa e Wisei libro extracta sunt.

[4] In codice *C. bhasmaka* (bulimy) additur.

[5] व्यायाममन्नं A.

चकाः स्युः ॥ 21. *chhardi*, vomitus: दुष्टैर्दोषैः पृथक्सर्वैर्बीभत्सालोकनादिभिः । छर्दयः पंच विज्ञेयास्तासां लक्षणमुच्यते ॥१॥ 22. *trishṇá*, sitis: भयश्रमाभ्यां बलसंक्षयाद्वा ऊर्ध्वं चितं पित्तविवर्धनैश्च । पित्तं सवातं कुपितं नराणां तालुप्रपन्नं जनयेत्पिपासां ॥१॥ 23. *múrchhá*, animi defectus: क्षीणस्य बहुदोषस्य विरुद्धाहारसेविनः । वेगाघाताद्भिघाताद्धीनसत्वस्य वा पुनः ॥१॥ करणायतनेषूग्रा बाह्येष्वभ्यंतरेषु च । निवसंति यदा दोषास्तदा मूर्छंति मानवाः ॥२॥ संज्ञावहासु नाडीषु पिहितास्वनिलादिभिः । तमोऽभ्युपैति सहसा सुखदुःखव्यपोहकृत् ॥३॥ सुखदुःखव्यपोहाच्च नरः पतति काष्ठवत् । मोहो मूर्छेति तामाहुः षड्विधा सा प्रकीर्तिता ॥४॥ 24. *madátyaya*, ebrietas: ये विषस्य गुणाः प्रोक्तास्ते मद्येऽपि प्रतिष्ठिताः । तेन मिथ्योपयुक्तेन भवत्युग्रो मदात्ययः ॥१॥ किंतु मद्यं स्वभावेन यथैवान्नं तथा स्मृतं । अयुक्तियुक्तं रोगाय युक्तियुक्तं यथामृतं ॥२॥ 25. *dáha*, aestus: त्वचं प्राप्तः स पानोष्मा पित्तरक्ताभिमूर्छितः । दाहं प्रकुरुते घोरं पित्तवत्तत्र भेषजं ॥१॥ 26. *unmáda*, insania, et 27. *bhútonmáda*, furor lymphaticus: मदयंत्युद्गता दोषा यस्मादुन्मार्गमागताः । मानसोऽयमतो व्याधिरुन्माद इति कीर्तितः ॥१॥ एकैकशः सर्वशश्च दोषैरत्यर्थमूर्छितैः । मानसेन च दुःखेन स पंचविध उच्यते ॥२॥ विषाद्भवति षष्ठश्च यथास्वं तत्र भेषजं । स चाप्रवृद्धस्तरुणो मदसंज्ञां बिभर्ति हि ॥३॥ 28. *apasmára*, morbus comitialis: तमःप्रवेशसंरंभो दोषोद्रेकहतस्मृतिः । अपस्मार इति ज्ञेयो गदो घोरश्चतुर्विधः ॥१॥ हृत्कंपः शून्यता खेदो ध्यानं मूर्छा प्रमूढता । निद्रानाशश्च तस्मिंस्तु भविष्यति भवत्यथ etc. ॥२॥ 29. *vátavyádhi* (nervous diseases): रूक्षशीताल्पलघ्वन्नव्यवायातिप्रजागरैः । विषमादुपचाराच्च दोषासृक्स्रवणादपि ॥१॥ लंघनप्लवनात्यध्वव्यायामातिविचेष्टितैः । धातूनां संक्षयाच्चिंताशोकरोगादिकर्षणात् ॥२॥ वेगसंधारणादामादभिघातादभोजनात् । मर्मबाधाद्गजोष्ट्राश्च शीघ्रयानापतंसनात् ॥३॥ देहे स्रोतांसि रिक्तानि पूरयित्वानिलो बली । करोति विविधान्व्याधीन्सर्वांगैकांगसंश्रितान् ॥४॥ 30 (fol. $34^b = 119^b = 44^a$). *vátavyádhi* (cf. Wise, p. 266): लवणाम्लकटुक्षारस्निग्धोष्णाजीर्णभोजनैः । क्लिन्नशुष्कांबुजानूपमांसपिण्याकमूलकैः ॥१॥ कुलत्थमाषनिष्पावशाकादिपललेक्षुभिः । दध्यारनालसौवीरशुक्ततक्रसुरासवैः ॥२॥ विरुद्धाध्यशनक्रोधदिवास्वप्नप्रजागरैः । प्रायशः सुकुमाराणां मिथ्याहारविहारिणां । स्थूलानां सुखिनां चापि कुप्यते वातशोणितं ॥३॥ 31 (*úrustambha*, paralysis of the lower extremities, Wilson; cf. Wise, p. 390): शीतोष्णद्रवसंशुष्कगुरुस्निग्धैर्निषेवितैः । जीर्णाजीर्णे तथायाससंक्षोभस्वप्नजागरैः ॥१॥ सश्लेष्ममेदःपवनमाममत्यर्थसंचितं । अभिभूयेतरं दोषमूरू चेत्प्रतिपद्यते ॥२॥ सक्थ्यस्थिनी प्रपूर्यांतः श्लेष्मणा स्तिमितेन च । तदा स्तभ्नाति तेनोरू स्तब्धौ शीतावचेतनौ ॥३॥ 32. *ámaváta* (acute rheumatism): विरुद्धाहारचेष्टस्य मंदाग्नेर्निश्चलस्य च । स्निग्धं भुक्तवतो ह्यन्नं व्यायामं कुर्वतस्तथा ॥१॥ वायुना प्रेरितो ह्यामः श्लेष्मस्थानं प्रधावति । तेनात्यर्थं विदग्धोऽसौ धमनीः प्रतिपद्यते ॥२॥ वातपित्तकफैर्भूयो दूषितः सोऽन्नजो रसः । स्रोतांस्यभिष्यंदयति नानावर्णोऽतिपिच्छलः ॥३॥ 33. *śúla*, dolor colicus: (अनंगनाशाय हरस्त्रिशूलं etc. ॥१॥ स विष्णुहुंकारविमोहितात्मा etc. ॥२॥) दोषैः पृथक्समस्तामद्वंद्वैः शूलोऽष्टधा भवेत् । सर्वेष्वेतेषु शूलेषु प्रायेण पवनः प्रभुः ॥३॥ 34. *udávarta* (retention of discharges): वातविण्मूत्रजृंभाश्रुक्षवोद्गारवमींद्रियैः । क्षुत्तृष्णोच्छ्वासनिद्राणां धृत्योदावर्तसंभवः ॥१॥ Huic 35. *ánáha* (Wise, p. 353) adjungitur. 36. *gulma* (swellings in the abdomen): दुष्टा वातादयोऽत्यर्थं मिथ्याहारविहारतः । कुर्वंति पंचधा गुल्मं कोष्ठांतर्ग्रंथिरूपिणं ॥१॥ तस्य पंचविधं स्थानं पार्श्वे हृन्नाभिवस्तयः । हृन्नाभ्योरंतरे ग्रंथिः संचारी यदि वाचलः । वृत्तश्च योऽपचयवान्स गुल्म इति कीर्तितः ॥२॥ 37. *hridroga*, cardialgia: अत्युष्णगुर्वम्लकषायतिक्तश्रमाभिघाताध्ययनप्रसंगैः । संचिंतनैर्वेगविधारणैश्च हृदामयः पंचविधः प्रदिष्टः ॥१॥ दूषयित्वा रसं दोषा विगुणा हृदयं गताः । हृदि बाधां प्रकुर्वंति हृद्रोगं तं प्रचक्षते ॥२॥ 38. *mútrakrichhra*, stranguria: व्यायामतीक्ष्णौषधरूक्षमद्यप्रसंगनित्यद्रुतपृष्ठयानात् । आनूपमांसाध्यशनादजीर्णात्स्युर्मूत्रकृच्छ्राणि नृणां तथाष्टौ ॥१॥ पृथङ्मलाः स्वैः कुपिता निदानैः सर्वेऽथवा कोपमुपेत्य वस्तौ । मूत्रस्य मार्गं परिपीडयंति यदा तदा मूत्रयतीह कृच्छ्रात् ॥२॥ 39. *mútrágháta* (Wise, p. 364): जायंते कुपितैर्दोषैर्मूत्राघातास्त्रयोदश । प्रायो मूत्रविघाताद्यैर्वातकुंडलिकादयः ॥१॥ 40 (fol. $43^b = 145^b = 54^a$). *aṣmarí*, calculus: वातपित्तकफैस्तिस्रश्चतुर्थी शुक्रजा परा । प्रायः श्लेष्माश्रयाः सर्वा अश्मर्यः स्युर्यमोपमाः ॥१॥ 41–43. *prameha* (Wise, p. 359), *madhumeha, piḍiká*: आस्यासुखं स्वप्नसुखं दधीनि ग्राम्यौदकानूपरसः पयांसि । नवान्नपाने गुडमैक्षवं च प्रमेहहेतुः कफकृच्च सर्वं ॥१॥ 44. *medas*, obesitas: अव्यायामदिवास्वप्नश्लेष्मलाहारसेविनः । मधुरोऽन्नरसः प्रायः स्नेहान्मेदो विवर्धयेत् ॥१॥ मेदसावृतमार्गत्वात्पुष्यंत्यन्ये न धातवः । मेदस्तु चीयते तस्मादशक्तः सर्वकर्मसु ॥२॥ 45. *udara*, uteri inflatio: रोगाः सर्वेऽपि मंदाग्नौ सुतरामुदराणि च । अजीर्णान्मलिनैरन्नैर्जायंते मलसंचयात् ॥१॥ रुद्ध्वा स्वेदांबुवाहीनि दोषाः स्रोतांसि संचिताः । प्राणाग्न्यपानान्संदूष्य जनयंत्युदरं नृणां ॥२॥ 46. *ṣotha*, tumor: रक्तपित्तकफान्वायुर्दुष्टो दुष्टान्बहिःसिराः । नीत्वा रुद्धगतिस्तैर्हि कुर्यात्त्वङ्मांससंश्रयं । सोत्सेधं संहतं शोथं तमाहुर्निश्चयादतः ॥१॥ 47. *vriddhi* (Wise, p. 370): क्रुद्धोऽनूर्ध्वगतिर्वायुः शोथः शूलकरश्चरन् । मुष्कौ वंक्षणतः प्राप्य फलकोषाभिवाहिनीः । प्रपीड्य धमनीर्वृद्धिं करोति फलकोषयोः ॥१॥ 48. *galagaṇḍa*, struma: निबद्धः श्वयथुर्यस्य मुष्कवल्लंबते गले । महान्वा यदिवा ह्रस्वो गलगंडं तमादिशेत् ॥१॥ वातः कफश्चापि गले प्रदुष्टो मन्ये तु संसृत्य तथैव मेदः । कुर्वंति गंडं क्रमशः स्वलिंगैः समन्वितं तं गलगंडमाहुः ॥२॥ Eodem capite 49. *gaṇḍamálá* (scrofulous swellings), 50. *granthi*, 51. *apachí*, 52. *arbuda* tractantur. 53. *ṣlípada*, elephantiasis: यः सज्वरो वंक्षणतो भृशार्तिः शोथो नृणां पादगतः क्रमेण । तच्छ्लीपदं स्यात्करकर्णनेत्रशिश्नौष्ठनासास्वपि केचिदाहुः ॥१॥ 54. *vidradhi*: त्वग्रक्तमांसमेदांसि प्रदूष्यास्थिसमाश्रिताः । दोषाः शोफं शनैर्घोरं जनयंत्युच्छ्रिता भृशं ॥१॥ महामूलरुजावंतं वृत्तं वाप्यथवायतं । स विद्रधिरिति ख्यातो विज्ञेयः

षड्विधश्च सः ॥२॥ 55–59. de variis ulceribus et tuberibus. 55. *vraṇaṣotha* (Wise, p. 187): एकदेशोत्थितः शोथो व्रणानां पूर्वलक्षणं । षड्विधः स्यात्पृथक्सर्वदोषास्रागंतुकस्तथा ॥१॥ शोथाः षडेते विज्ञेयाः प्रागुक्तैः शोथलक्षणैः । विशेषः कथ्यते तेषां पक्वापक्वविनिश्चये ॥२॥ 56. *ṣáríravraṇa:* द्विधा व्रणः परिज्ञेयः शारीरागंतुभेदतः । दोषैराद्यस्तयोरन्यः शस्त्रादिक्षतसंभवः ॥१॥ 57. *sadyovraṇa:* नानाधारामुखैः शस्त्रैर्नानास्थाननिपातितैः । भवंति नानाकृतयो व्रणास्तांस्तान्निबोध मे ॥१॥ छिन्नं भिन्नं तथा विद्धं क्षतं पिच्चितमेव च । घृष्टमाहुस्तथा षष्ठं तेषां वक्ष्यामि लक्षणं ॥२॥ 58. *bhagnavraṇa:* भग्नं समासाद्द्विविधं वदंति कांडे च संधौ च हि तत्र संधौ । उत्पिष्टविश्लिष्टविवर्तितं च तिर्यग्गतं क्षिप्तमधश्च षोढा ॥१॥ 59. *náḍívraṇa:* यः शोफमाममतिपक्वमुपेक्षतेऽज्ञो यो वा व्रणं प्रचुरपूयमसाधुवृत्तः । अभ्यंतरं प्रविशति प्रविदार्य तस्य स्थानानि पूर्वविहितानि ततः सपूयः ॥१॥ 60 (fol. $58^a = 189^b = 73^b$). *bhagandara* (Wise, p. 388): गुदस्य द्व्यंगुले क्षेत्रे पार्श्वतः पिडकार्तिकृत् । भिन्ना भगंदरो ज्ञेयः स च पंचविधो मतः ॥१॥ 61. *upadanṣa* (Wise, p. 373): हस्ताभिघातान्नखदंतघातादधावनादत्युपसेवनाद्वा । योनिप्रदोषाच्च भवंति शिश्ने पंचोपदंशा विविधापचारैः ॥१॥ 62. *ṣúkadosha* (Wise, p. 380): अक्रमाच्छेफसो वृद्धिं योऽभिवांछति मूढधीः । व्याधयस्तस्य जायंते दश चाष्टौ च शूकजाः ॥१॥ 63. *kushṭha*, lepra: विरोधीन्यन्नपानानि द्रवस्निग्धगुरूणि च । भजतामागतां छर्दिं वेगांश्चान्यान्प्रतिघ्नतां ॥१॥ etc. 64–66. *ṣítapitta, udarda, koṭha* (Wise, p. 269): शीतमारुतसंस्पर्शात्प्रवृद्धौ कफमारुतौ । पित्तेन सह संभूय बहिरंतर्विसर्पतः ॥१॥ पिपासारुचिहृल्लासमोहसादांगगौरवं । रक्तलोचनता तेषां पूर्वरूपस्य लक्षणं ॥२॥ 67. *amlapitta* (Wise, p. 353): विरुद्धदुष्टाम्लविदाहिपित्तप्रकोपिपानान्नभुजो विदग्धं । पित्तस्वहेतूपचितं पुरा यत्तदम्लपित्तं प्रवदंति संतः ॥१॥ 68. *visarpa* (erysipelas): लवणाम्लकटूष्णादिसेवनाद्दोषकोपतः । विसर्पः सप्तधा ज्ञेयः सर्वतः परिसर्पणात् ॥१॥ 69. *visphoṭa*, pustula: कट्वम्लतीक्ष्णोष्णविदाहिरूक्षक्षारैरजीर्णाध्यशनातपैश्च । तथर्तुदोषेण विपर्ययेण कुप्यंति दोषाः पवनादयस्तु ॥१॥ त्वचमाश्रित्य ते रक्तं मांसास्थीनि प्रदूष्य च । घोरान्कुर्वंति विस्फोटान्सर्वान् ज्वरपुरःसरान् ॥२॥ 70 (fol. $65^b = 209^b = 83^a$). *masúriká*, variolae: कट्वम्ललवणक्षारविरुद्धाध्यशनाच्छनैः । दुष्टनिष्पावशाकाद्यैः प्रदुष्टपवनोदकैः ॥१॥ क्रुद्धग्रहेक्षणाच्चापि देशे दोषाः समुद्धताः । जनयंति शरीरेऽस्मिन्दुष्टरक्तेन संगताः । मसूराकृतिसंस्थानाः पिटकाः स्युर्मसूरिकाः ॥२॥ 71. *kshudraroga*, de quadraginta morbis minoribus (Wise, p. 412): स्निग्धा सवर्णा ग्रथिता नीरुजा मुद्गसंनिभा । कफवातोत्थिता ज्ञेया बालानामजगल्लिका ॥१॥ etc. (Susṛuta I, 292.) 72. *mukharoga*, oris morbi sexaginta quinque: कर्कशौ परुषौ स्तब्धौ संप्राप्तानिलवेदनौ । दाल्येते परिपाट्येते ओष्ठौ मारुतकोपतः etc. 73. *karṇaroga*, triginta tres aurium morbi: समीरणः श्रोत्रगतोऽन्यथा चरन् समंततः शूलमतीव कर्णयोः । करोति दोषैश्च यथास्वमावृतः स कर्णशूलः कथितोऽतिकष्टः ॥१॥ 74. *násároga*, triginta et unus nasi morbi: आनह्यते यस्य विशुष्यते च प्रक्लिद्यते धूप्यति चापि नासा । न वेत्ति यो गंधरसांश्च जंतुर्दुष्टं व्यवस्येत्तमपीनसेन ॥१॥ 75. *netraroga*, oculorum morbi: उष्णाभितप्तस्य जलप्रवेशाद्दूरेक्षणात्स्वप्नविपर्ययाच्च । स्वेदाद्रजोधूमनिषेवणाच्च छर्देर्विघाताद्वमनातियोगात् ॥१॥ द्रवात्तथान्नान्निशि सेवनाच्च विण्मूत्रसंघानिलसंग्रहाच्च । प्रसक्तसंरोदनशोककोपाच्छिरोभिघातादतिमद्यपानात् ॥२॥ तथा ऋतूनां च विपर्ययेण क्लेशाभिघातादतिमैथुनाच्च । वाष्पग्रहात्सूक्ष्मनिरीक्षणाच्च नेत्रे विकाराञ्जनयंति दोषाः ॥३॥ 76. *ṣiroroga*, capitis dolor: शिरोरोगास्तु जायंते वातपित्तकफैस्त्रिभिः । संनिपातेन रक्तेन क्षयेण कृमिभिस्तथा ॥१॥ 77. de mulierum morbis. 78. *bálaroga*, infantium morbi. 79. *visha*, de venenis: स्थावरं जंगमं चैव द्विविधं विषमुच्यते । मूलाद्यात्मकमाद्यं स्यात्परं सर्पादिसंभवं ॥१॥ निद्रां तंद्रां क्लमं दाहं संपाकं लोमहर्षणं । शोकं चैवातिसारं च कुरुते जंगमं विषं ॥२॥

Codex post annum 1815 exaratus est. (WILSON 42.)

746.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 283. Long. 11. Lat. 5. Linn. 10, 11.

Mádhavae Rugviniṣchayas, cum commentario, *Átankadarpaṇa* appellato, quem Vaidya-*Váchaspatis*, Pramodae filius, composuit. Scholiasta his versibus praefatur: तुलशीकुसुमं दधत्तमालप्रतिमं वल्लवगोपबलप्रसक्तं किमपि त्रिभुवनैकमूलकंदं परमानंदमहं महः स्मरामि १ Ṣrí-*Hammíra*-nareṣvaraḥ समभवत्प्रौढप्रतापानलज्वालाजालकरालदग्धपवनप्राग्भारशुष्केंधनः यस्य क्षौतुसभांगणेष्वपि यशः स्वर्लोककल्लोलिनीकल्लोलामलमंगनाः सुमनसां गायंति रोमांचिताः २ प्रत्यर्थिक्षितिनाथसार्थ etc. ॥३॥ तस्याभवद्वैद्यवरः प्रभूतविश्वासपात्रं विदितश्चरित्रैः प्रमोदनामा सकलप्रमोदी कलाविलासैकनिधिर्द्विजेंद्रः ४ ज्येष्ठो भवत्तस्य सुतः प्रशस्तः शास्त्रार्थवेत्ता शिवशक्तिचेताः *Rauṣarma*-námná प्रथितः कलाभिर् *Mahammada*-kshoṇipateḥ sabháyám ५ अन्यो पि तस्यास्ति सुतः कनीयान् वाचस्पति सत्वगुणैकसंगतिः महोदयाः प्रीतिमतः समस्ता यं वैद्यविद्याः स्वयमभ्यजीपगन् ६ भृगुवचनविकारैश्चारुचंचच्चरित्रैश्चरकचतुरचेताः सुश्रुते सुश्रुतो यः कपिलमतिवयस्यैर्ब्रह्मविद्यारहस्यैः प्रकटितषट्बुद्धिबुद्धिकाणादसिद्धः ७ तेनोज्ज्वला विवृतिरल्पधियां हिताय संबध्यते विबुधमाधवसंग्रहस्य विज्ञाय तार्किकवरैकविचारवेद्यं वैषम्यगुंफणवशान्मधुकोपबंधं ८ ॥

Praeter medicos antiquiores hos fere auctores laudat: *Kárttika* fol. 118^b. 235^a; *Gadádhara* 34^a. 95^b; *Gayadása* 118^b. 133^b; *Jagadvaidyaka* 10^b; *Jejjaṭa* 118^b. 122^a. 133^b; *Dṛiḍhabala* 94^a. 122^a. 145^b; *Bhoja* 95^b. 167^b. 168^b. 190^a. 221^b; *Videha* 11^a. 82^a. 230^b.

Codex post annum 1790 parum accurate exaratus est. (WALKER 143.)

747.

Opera tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 217. Long. 11. Lat. $4\frac{1}{2}$.

Foll. 1–123. Linn. 8, 9. *Rugvinişchayae* textus. (C.) Hoc apographon multis distichis additiciis interpolatum est.

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 104. Ex eodem opere fragmenta Berolinensia 954, 955. desumta sunt.

Haec voluminis pars anno 1670 a Narabhaṭalílára (Jávarágráme) exarata est. (WALKER 182[a].)

748.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 145. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. 6. Linn. 10.

Şárngadharasaṃhitá, quo libro *Şárngadharas*, Dámodarae filius, therapiam (chikitsásthánam) capitibus triginta duobus tractavit. Incipit:

श्रियं स दद्याद्भवतां पुरारिर्यदंगतेजःप्रसरे भवानी ।
विराजते निर्मलचंद्रिकायां महौषधीव ज्वलिता हिमाद्रौ ॥१॥
प्रसिद्धयोगा मुनिभिः प्रयुक्ताश्चिकित्सकैर्यैर्बहुशो नुभूताः ।
विधीयते शार्ङ्गधरेण तेषां सुसंग्रहः सज्जनरंजनाय ॥२॥

Opus in partes tres divisum est: *púrvakhaṇḍa*, capp. 1–7; *madhyamakhaṇḍa*, capp. 8–20; *uttarakhaṇḍa*, capp. 21–32. Capitibus sex primis auctor praecepta generalia e sútrasthána (1–4) et şárírasthána (5, 6) desumta tradit. 1. paribháshádhyáya. 2. bhaishajyakáloktidravyarasaguṇavíryavipákaşakty-ṛitushaṭkákhyánádhyáya. 3. náḍíparíkshánetraparíkshámútraparíkshádútágamanádişakunalakshaṇa-vaidyayátráşakunalakshaṇa-kálajnánanirúpaṇa. 4. dípanapáchanádiguṇoktividhi. 5. kaládikathana-sṛishṭikramakathana. 6 (inc. fol. 22[a]). áhároktigarbhotpattikumáraposhaṇoktiprakṛitilakshaṇákhyána. 7. rogagaṇanádhyáya. 8. svarasakalpaná. 9. kváthádikalpanádhyáya. 10. pháṇṭádikalpanádhyáya. 11 (fol. 43[b]). himakalpaná. 12. kalkakalpaná. 13. chúrṇakalpaná. 14. vaṭakádikalpaná. 15. avalehakalpaná. 16 (fol. 60[a]). ghṛitakalpaná. 17. tailakalpaná. 18. ásavárishṭakalpaná. 19. dhátúpadhátuşodhanamáraṇakalpaná. 20. rasakalpanávidhi. 21. snehapánavidhi. 22 (fol. 90[b]). svedavidhi. 23. vamanavidhi. 24. virechanavidhi. 25. nirúhavastividhi. 26 (fol. 100[a]). uttaravastividhi. 27. nasyavidhi. 28. dhúmapánavidhi. 29. gaṇḍúshakavalapratisáraṇavidhi. 30. lepamúrdhatailakarṇapúraṇavidhi. 31. şoṇitasrávavidhi. 32. netraprasádanakarma.

Operis epilogus hic: आयुर्वेदसमुद्रस्य गूढार्थमणिसंचयाः । ज्ञाताः कैश्चिद्बुधैस्तैस्तु कृता विविधसंहिताः ॥ किंचिदर्थं ततो नीत्वा कृतेयं संहिता मया । कृपाकटाक्षविक्षेपमस्यां कुर्वंतु साधवः ॥ विविधगदार्त्तिदरिद्रानाशनं या हरिरमणीव करोति योगरत्नैः । विलसतु शार्ङ्गधरस्य संहिता सा कविहृदयेषु सरोजनिर्मलेषु ॥ Foliis 122–145. index continetur.

Liber nuper Benaris editus esse dicitur. De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 281.

Codex anno 1801 exaratus est. (WILSON 293.)

749.

Foll. 118–122[a]. Capita tria, quorum primum et tertium e *Şárngadharasaṃhitá* excerpta sunt, secundum a *Malladeva* compositum est.

A. Fol. 118[b]. distt. 9. *Náḍíparíkshá*, de venarum pulsu tentando. Incipit: करस्यांगुष्ठमूले स्याद्धमनी जीवसाक्षणी । तच्चेष्टया सुखं दुःखं ज्ञेयं कायस्य पंडितैः ॥१॥ नाडी धत्ते मरुत्कोपे जलौकासर्प्पयोर्गतिं । कूरंगकाकमंडूकगतिं पित्तप्रकोपतः ॥२॥

B. Fol. 119. distt. 25. *Kálajnánam*, a *Malladeva* compositum, quo aegrorum aut sanitatem recuperaturorum aut moriturorum indicia traduntur. Quae aut e corporis habitu, aut prodigiis et somniis colliguntur. Incipit:

महादेवं नमस्कृत्य सुरासुरनरार्च्चितं ।
धीमता मल्लदेवेन कालज्ञानं निगद्यते ॥१॥
आदौ वैद्येन विज्ञेयः साध्यासाध्यो गदस्तथा ।
सकलो निष्कलश्चापि जीवितं मरणं च यत् ॥२॥
सकलं कालहीनं च निष्कलं कालसंयुतं ।
इंद्रियाणां विकारेभ्यो मरणाशरणं भवेत् ॥३॥
सौम्यकांतिर्मतिश्चैव निमेषोन्मेषकारिणी ।
इत्थंभूता भवेद्दृष्टिः (bhaved dṛishṭiḥ) चिरं रोगी स जीवति ॥४॥

Desinit in disticho: इदमायुःप्रमाणं हि मल्लदेवेन भाषितं । यो न जानाति लोकेऽस्मिन् कथं वैद्यः स उच्यते ॥२५॥

C. Foll. 120–122[a]. distt. 48. *Mútraparíkshá*, de vesica inspicienda. Incipit: पश्चात् रजनीनामो घटिकानां चतुष्टये etc.

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt. (WALKER 137[f].)

750.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 103. Long. $12\frac{1}{2}$. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 8.

Hoc codice liber medicinalis continetur, a *Vṛinda* compositus, quo remedia in morbis singulis adhibenda traduntur. Incipit:

ध्यात्वा शिवं परमतत्वविचारवेद्यं
चंडीमभीष्टफलदां सगणं गणेसं ।
धन्वन्तरिं मुनिवरं मुनिसुस्तुतादी-
नात्रेयमुग्रतपसं मनसा प्रणम्य ॥
नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगैः
प्रस्तावयवाक्यसहितैरिह सिद्धियोगैः ।
वृंदेन मंदमतिनात्महिताय सम्यक्
संलिप्यते गहविनिश्चयाः क्रमेण ॥

Codex quum in fine mancus sit, titulus ex opere ipso erui non potest, nisi forte e corrupto illo prooemii *gahaviniṣchayáḥ* librum *Agadaniṣchaya* inscriptum fuisse conjicere liceat. *Vágbhaṭam* et *Rájamártaṇḍam* auctor aliquoties laudat.

Codex, hoc seculo ineunte negligentissime exaratus, in medio capite *Sárameyachikitsá* desinit, neque tamen duobus foliis amplius videtur deesse. (WILSON 296.)

751.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 305. Long. 19. Lat. 4. Linn. 8.

Prayogámṛitam, de pharmacia liber, a *Vaidyachintámaṇi*, Vaidyaratnae et Durgae filio, Narasinhakavirájae discipulo, compositus. Incipit: तीरे तीरे तरणितनया etc.

गोविन्दचरणद्वन्द्वममन्दजलजं भजे ।
यत्र मन्दाकिनीवारि मकरन्दकणायते ॥
श्रीवैद्यरत्नात्मज एष यत्नात्
श्रीवैद्यचिन्तामणिनामधेयः ।
प्रबन्धबन्धे विनयोपयोगैः
Sadvaidya-*Vṛindam* नमति प्रकामं ॥

Prooemio postquam auctor de metallis ad usus medicos praeparandis necnon de diagnosi (náḍíparíkshá, jihváparíkshá, mútraparíkshá) disseruit, morborum singulorum remedia copiosissime proponit, necnon venena et medicinas vires vitamque restaurantes tractat. Quare alteram medicinae partem (chikitsásthána, kalpasthána, uttarasthána) complexus est.

Capita singula in codice nostro parum accurate indicata sunt, quamobrem pauca tantum a me excerpta sunt: rasádijáraṇavidhi fol. 16^a; mútraparíkshávidhi fol. 23^b; vaidyapraṣansávidhi fol. 24^a; jvarachikitsá fol. 53^a; atísára fol. 55^a; grahaṇí fol. 65^a; arṣas fol. 71^a; ajírṇa fol. 76^a; kṛimiroga fol. 77^a; páṇḍuroga-kámalá-halímaka fol. 79^b; raktapitta fol. 82^a; rájayakshma-kshata-kshíṇa fol. 92^b; kása fol. 96^a; hikká fol. 96^b; ṣvása fol. 99^b; arochaka fol. 100^b; múrchhá-bhrama-tandrá-nidrá-saṃnyása fol. 102^b; dáha fol. 103^a; unmáda fol. 105^b; vátaroga fol. 129^a; kṛimisútra fol. 132^a; uraḥstambha fol. 132^b; ámaváta fol. 138^b; ṣúla fol. 145^b; udávarta-ánáha fol. 145^b; gulma fol. 148^a; hṛidroga fol. 148^b; urograha fol. 149^b; mútrakṛichhra fol. 150^a; mútrágháta fol. 150^b; aṣmarí fol. 151^b; prameha-piḍaká fol. 158^b; medoroga fol. 159^b; yakṛitplíhan fol. 167^a; ṣotha fol. 170^a; ṣlípada fol. 176^a; vidradhi fol. 177^a; ṣárírágantudagdhavraṇa fol. 181^b; náḍívraṇa fol. 182^a; bhagandara fol. 183^a; upadanṣádhikára fol. 185^a; phulingaroga[1] fol. 185^b; ṣúkadosha fol. 186^a; bhagna fol. 187^b; kushṭha fol. 202^a; kilása fol. 203^a; ṣítapitta-udarda-koṭha fol. 204^a; amlapitta fol. 207^b; visarpa fol. 208^b; visphoṭa fol. 209^b; snáyuka fol. 210^a; masúriká fol. 210^a; kshudraroga fol. 213^b; karṇaroga fol. 218^a; pínasa fol. 221^b; netraroga fol. 234^b; ṣiroroga fol. 238^b; pradara fol. 241^b; strítánukaroga fol. 242^a; somaroga fol. 243^a; bandhyároga fol. 244^a; kákabandhyápraṣamana fol. 244^a; mṛitavatsá fol. 245^b; yonivyápad fol. 247^a; garbhiṇísevyásevyavidhi fol. 251^a; garbhopakramaṇádividhi fol. 253^a; bálarogádhyáya fol. 264^b; visharoga fol. 268^a; vájíkaraṇa fol. 277^b; rasáyana fol. 305^a.

Auctorum et librorum nomina haec pauca mihi obviam fuerunt: *Kaṇṭharava; Mṛiḍánítantra; Yogamuktávalí; Yogaratna; Yogaratnasamuchchaya; Ratnákara; Rasayámala; Rámarája*, Náḍíprakáṣae (quem librum Ṣankarasena commentatus est) et Rasadípikae auctor; *Ṣríkaṇṭha; Sudántasena.* Plura e codicibus accuratioribus erui poterunt.

Codex post annum 1815 exaratus est. (WILSON 49.)

752.

Foll. 140–174. Linn. 13. His foliis *Yogaṣatam* continetur, ab auctore anonymo scriptum, quo morborum medicamenta distichis circiter 250. traduntur. Textui interpretatio Guzeratica addita est. Incipit: सिंदूरपूररुणविग्रहं तं । नत्वा गणेशं त्रिगुणात्मरूपं ग्रंथाननेकान् प्रविलोक्य सर्वान् । निवध्यते सारसमुच्चयो यं ॥१॥ कृत्स्नस्य तंत्रस्य गृहीतधाम्ना चिकित्सिताद्विप्रसृतस्य दूरं विदग्धवैद्यप्रतिपूजितस्य करिष्यते योगशतस्य बंधः ॥२॥ परीक्ष्य हेत्वामयलक्षणानि चिकित्सि[त]ज्ञेन चिकित्सकेन । निरामदेहस्य हि भेषजानि भवंति युक्तान्यमृतोपमानि ॥३॥ आलस्यतंद्राहृदयाद्विशुद्धि । दोषप्रवर्त्तिर्घनता च मूत्रे । गुरूदरत्वारुच्चिसुप्तताभिरामान्वितं व्याधिमुदाहरंते ॥४॥

Distichon secundum et tertium initium operis antiquioris, quod et ipsum *Yogaṣata* appellatur, constituunt[2]. A quo libellus noster, in vulgi usum compilatus, omnino differt.

Haec folia anno 1711 a Devachandra (Navánagaramadhye) parum accurate exarata sunt. (WALKER 181f.)

[1] Dákshiṇátyá upadanṣaviṣesham phulinga- (i. e. sphulinga) saṃjnayá vadanti.

[2] Hic, liber disticha 102. continens, cum commentariis *Amitaprabhavae* et *Rúpanayanae* in cod. E. I. H. 2357. exstat.

753.

Foll. 79–89. Linn. 18. *Kálajnánam*, temporis cognitio, libellus distichis 128. constans, *Sambhúnáthae*[1] tributus, quo medicinae elementa traduntur. Disticha singula interpretatio Guzeratica sequitur. Incipit:

कालज्ञानं कलायुक्तं शंभूनांतत्प्रभाषितं
देहिनां ज्ञायते मृत्युं षड्भिर्मासैर्ययाक्रमं १

श्पै कालज्ञान ये ग्रंथ कलायुक्त छें शंभू जे माहादेव (interpres igitur opusculum a Siva profectum esse opinatus est) तेणें कह्युं छे येणें ग्रंथे प्राणीनुं आगलि ए छ मसवाडामां मृत्युं जानवुं ॥१॥

Capite primo praecepta generalia continentur. Secundum, de morbis sanabilibus, incipit: वात श्लेष्मा च पित्तं च ज्ञायते धातुदर्शनात् । भेदाभेदविभेदेन कालज्ञाने सदा ध्रुवं ॥३५॥ Tertio morbi insanabiles tractantur. Incipit: अनिलो याति पित्तस्य पित्तं जाति कफं ग्रहे कफः कंठ समायाति जीवितं तस्य दुर्लभे ॥५०॥ Quarto venae enumerantur. Incipit: उत्तराश्च तथा लंबा मंदा च शरला (l. सरला) तथा कठिना च स्थिरा शुक्ष्मा मिद्वि (l. mridví) रौद्रा प्रकीर्त्तिता ॥७३॥ Quinto denique febris curatio tractatur. Incipit: ज्वरस्य प्रथमे स्थाने वैद्यकेन दिनत्रयं न देयं कथितं तोयं भेषजं न च रोगिणः ॥८६॥

In fine haec subscripta sunt: इति श्रीशंभूनाथविरचिते श्रीकालज्ञाने वैद्यकविचारे ज्वरस्थानवर्णनं पंचमो समुद्देशः ॥ इति श्रीकालज्ञान समाप्तं ॥ Sequuntur vero capita duo, alterum de pulsus, alterum de vesicae examinatione (nádíparíkshá, mútraparíkshá) agens. Prius incipit: स्नायु नाडी निसा (l. सिरा) हंसा धमनी धरणी धरा तंतुकी जीवतज्ञाता (?) स्थिरा चामयवाचकाः ॥१॥ वातपित्तकफद्वंद्वं तृतीयं सन्निपातकं साध्यासाध्यविवेकं च सर्वनाडी प्रकाशयेत् ॥२॥ Alterum incipit: पश्चात्यरजनीयामे नाडिकाना चतुष्टये उत्थाप्या रोगिणो वैद्य मुत्तोत्सर्गं तु कारयेत् ॥१॥ आद्यधारा परित्यज्य मध्यधारासमुद्भवं श्वेतकाचमयो पात्रं क्षिप्ता मुत्रं परिक्षयेत् ॥२॥ Utrumque e *Sárngadhara-samhitae* capite tertio desumtum est.

Haec folia anno 1763 a Rúpavardhana exarata sunt. (WALKER 181c.)

754.

Foll. 90–109. Linn. 7. His foliis *Vaidyajívanam* continetur, quo libello *Lolimbarájas*, Divákarae filius, morborum principalium remedia ita proposuit, ut versibus singulis mulierem amatam compellaret. Quod ingenii egestate, non ubertate, et poetarum inferiorum imitatione factum esse, harum rerum gnaros non latebit. Idem metra artificiosa adhibuit. Initium, collatis codicibus aliis emendatum, hoc:

प्रकृतिसुभगात्रं प्रीतिपात्रं रमाया
 दिशतु किमपि धाम श्यामलं मंगलं वः ।
अरुणकमललीलां यस्य पादौ दधाते
 प्रणतहरजटालीगांगरिंगत्तरंगैः ॥१॥
रत्नं वामदृशां दृशां सुखकरं श्रीसप्तशृंगास्पदं
 स्पष्टाष्टादशबाहु तद्भगवतो भर्गस्य भाग्यं भजे ।
यद्भक्तेन मया घटस्तनि घटीमध्ये समुत्पाद्यते
 पद्यानां शतमंगनाधरसुधास्पर्धी विधानोद्धुरं ॥२॥
Divákara-prasádena rogyárogyasamíhayá ।
Samásena vayam kurmah kávyam sad-*Vaidyajíva*-[*nam* ॥3॥
तथापि क्रियते ग्रंथः संति यद्यपि दुर्जनाः ।
नहि दस्युभयाल्लोको दैन्यवानिह वर्तते ॥४॥
येषां न चेतो ललनासु लग्नं
 मग्नं न *Sáhityasudhásamudre* ।
ज्ञास्यंति ते किं नु महाप्रयासा-
 नंधा यथा वारवधूविलासान् ॥५॥
गदगंजनाय चतुरैश्चरकाद्यै-
 र्मुनिभिर्नृणां[2] करुणया कथितं यत् ।
अखिलं लिखामि खलु तस्य रहस्यं
 स्वकपोलकल्पितमिहास्ति न किंचित् ॥६॥

गुरोरधीताखिलवैद्यविद्यः
 पीयूषपाणिः कुशलः क्रियासु ।
गतस्पृहो धैर्यधरः कृपालुः
 शुद्धोऽधिकारी भिषगीदृशः स्यात् ॥७॥
आदौ निदानविधिना विदध्याद्व्याधिनिश्चयं ।
ततः साध्यं समीक्षेत पश्चाद्भिषगुपाचरेत् ॥८॥
औषधं मूढवैद्यानां त्यजंतु ज्वरपीडिताः ।
परसंसर्गसंसक्तं कलत्रमिव साधवः ॥९॥
पथ्ये सति गदार्तस्य किमौषधनिषेवणं ।
पथ्येऽसति गदार्तस्य किमौषधनिषेवणं ॥१०॥[3]
इह गमिष्यति वैद्यमतिः श्रमं
 प्रथममेव पुरस्तु महासुखं ।
प्रियतमस्य मृगाक्षि समागमे
 नवकरग्रहणे गृहिणी यथा ॥११॥
यतः सर्वेषु रोगेषु प्रायशो बलवाञ्ज्वरः ।
अतस्तस्य प्रतीकारं प्रथमं ब्रूमहे वयं ॥१२॥

Libellus distichis circiter 220. constat, eaque in sectiones quinque distribuuntur. 1. *jvarapratíkáre* pra-

---

[1] Eidem auctori opus *Vaidyakasárasamgraha* sive *Hitopadesa* dictum adscribitur, MS. E. I. H. 2071, quo in codice *paramasaiváchárya-Srikantha-siva* appellatur.

[2] *Rudrabhatta*: Ádigrahanách Charaka-Susruta-Vágbhata-*Bhoja-Bheda-Bhrigv-Agnivesádayah*.

[3] *Gomútrikábandhah*.

thamo vilásaḥ fol. 96^b; 2. *grahaṇípratíkára* fol. 98^b; 3. *garbhiṇípratíkára.* Incipit: अतः परं कोमलवाणि कास-श्वासप्रतीकारमुदीरयामः । निहंति कासं गुरुपंचमूलीकृतः कषायश्चप-लासहायः ॥ Desinit in fol. 102^a; 4. *kshayádipratíkára* fol. 107^a.

Pulvis a *Gangádhara* praeparatus (Gangádharachúrṇam) in fol. 97^b. laudatur. Ceterum in foliis 101^b. et 102^a. pro Lolimbae distichis versus variantes leguntur, quibus subscriptio: '*Ratnakalá-kṛitam páṭhántaram,*' addita est. Neque silentio praeterierim, *Lolimbae* loco in codicibus compluribus *Lolimma* sive *Lollimma* legi.

In fine hoc distichon invenitur:

आयुर्वेदवचोविचारसमये धन्वंतरिः केवलं
सीमागानविदां दिवाकरसुधांभोधिस्त्रियामापतिः ।
उत्तंसः कविताकृतां मतिमतां भूभृत्सभाभूषणं
कांतोक्त्याकृत वैद्यजीवनमिदं लोल्लिम्मराजः कविः ॥

Ad librum nostrum in codd. E. I. H. 2071. 2180. commentarius a *Rudrabhaṭṭa,* Koṇerabhaṭṭae filio, Vishṇus nepote, scriptus, exstat[1]. Scholiasta in fine libri haec de gente sua tradit:

Yatrágatá *Tryambakaparvatách* cha *Godávarí Sindhunadena* yuktá । tatrásti *Godátaṭamadhyadeṣe Shaṭkheṭakákhyam* nagaram suramyam ॥ 1 ॥ Shaṭ kheṭákair yuktam idaṃ hi, tatra *Máṇḍá*bhidho vanṣakaro babhúva । ṣrí-*Rámadevena* nṛipeṇa datto dharmádhikáraṣ cha nibandhamúlaḥ ॥ 2 ॥ Máṇḍábhidhe vanṣavare vareṇyaḥ ṣrí-*Kṛishṇa*-námá bhishag uttamo 'bhút । kṛitaṃ *subháshyaṃ* Charakasya yena, granthaṣ cha *Sáhityasudhásamudraḥ*[2] ॥ 3 ॥ *Kṛishṇád* abhúd amalakírtilatávitánaḥ ṣrí-*Hírabhaṭṭa* (Hírabhadra codex 2071.) iti vaidyakulávatansaḥ । tasmád abhúvans tanayáṣ cha pancha, guṇaiṣ cha kántyá munibhiḥ samánáḥ ॥ 4 ॥ *Náráyaṇo* jyeshṭhataraṣ cha teshám, *Omkáragranthaṣ* cha kṛito hi yena । tasyánujo Vishṇusamánakírtiḥ ṣrí-*Vishṇu*-námá bhishajáṃ vareṇyaḥ ॥ 5 ॥ tasyábhavat súnur udárakírtiḥ *Koṇerabhaṭṭá*bhidhavaidyavaryaḥ (कोनेर cod. 2180. कोणेरि cod. 2071.) । granthaḥ kṛito yena cha lakshasaṃkhyaḥ, samudratulyaḥ sakalopayogí ॥ 6 ॥ Svastiṣrímatpravṛittaḥ sakalaguṇagaṇálaṃkṛito buddhimánṣ cha, svántaṣrántártiṣántiḥ, ṣrutivihitasadácháravistáradhuryaḥ । dugdábdher labdhajanmá bhishag apara iva jnánataḥ kírtitaṣ cha ṣrímach-chhrí-*Khánakhána*tulasadasi tv abhúd vaidyavidyánavadyaḥ ॥ 7 ॥ *Koṇerabhaṭṭasya* cha súnur ásít ṣrí-*Rudra*-námá jagati prasiddhaḥ । ṭíkáḥ kṛitá yena cha panchasaṃkhyáḥ samudratulyá bhishajáṃ cha mányáḥ ॥ 8 ॥ ṭíká madíyá cha bhishagvaráṇáṃ syád vṛittaye jnánavivṛiddhaye cha । vidyávatáṃ chápi vinodahetor bhishagvaráṇáṃ guṇináṃ cha koshaḥ ॥ 9 ॥ *Mirákhána*-niyogena ṭíkeyaṃ cha mayá kṛitá । tena puṇyena sakalaṃ jagad astu nirámayam ॥ 10 ॥

Haec voluminis folia anno 1708 exarata sunt. (WALKER 181^d.)

755.

Foll. 172–188. *Vaidyavallabhas,* i. e. medicorum amicus, quo libello, disticha 327. continente, *Ṣárngadharas,* Vaidyarájae filius, febrium sanandarum remedia tradidit. Incipit:

उदयगिरिशिरस्थो निद्रया मूढमेत-
ज्जगदगदमशेषं निर्मिमीते [ऽ]निशं यः ।
अमिततमतमिस्रोद्दामदारिद्र्यहारि-
प्रसृमरकिरणौघ[ः] स्तान्मुदे वः स देवः ॥१॥
दिव्यस्त्रीकुचपत्रवल्यविरतोल्लासैकहेतुं सुधा-
पूर्णं यः कलशं दधज्जलनिधेराविर्बभूवेच्छया ।
नानाव्याधिभरातुराखिलजगज्जीवातुरायुः स्थिरं
दिश्याद्वो दुरितोघकुंजरहरिर्देवः स धन्वंतरिः ॥२॥
रणप्रवणदानवव्रजविमुक्तशस्त्रास्त्रज-
व्रणप्रजनितव्यथाविधुरवासवाराधितौ ।
स्फुरद्गुरुतरज्वरप्रचुरतिग्मतापार्दित-
प्रजाश्रितपदांबुजौ सततमश्विनौ संस्तुमः ॥३॥
अद्वैतोदधिगाहनादविरतं विध्वस्ततापत्रयः
स्वांताविःकृतनित्यनिर्मलचिदानंदप्रबोधोदयः ।
वैकुंठाश्रमसंज्ञया यतिपतिर्नै स्यान्नमस्यास्पदं
कस्यायं निगमांतशास्त्रविलसत्कांतारकंठीरवः ॥४॥
प्रणम्य पद्मासनदक्षदस्र-
सहस्रदृक्काशिपतीन् गुरूंश्च ।
ज्वरस्य हेत्वाकृतिभेषजानि
वदामि किंचिद्विबुधप्रियेऽस्मिन् ॥५॥ etc.

मृगामयाख्यो मृगजातिषूक्तः प्रलेपको [ऽ]जाविषु चूर्णकोऽन्ने । उष्णीषसंज्ञः सरीसृपेषु पद्मप्रसूनेषु च नीलिकाप्सु ॥११॥ कुंकुमको गोधूमे ज्योतिःकस्त्वौषधीषु सर्वासु । ग्रंथिकासंज्ञा व्रतताविंत्यभिधानैर्ज्वरा कथिताः ॥१२॥ दुष्टाः स्वहेतुभिरुपेत्य मला प्रकाममामाशयं च रसमामसघोष्मयुक्ताः । रुध्वा जवाद्रसवहानि शिरामुखानि पक्वाशयात् ज्वलनमाशु बहिर्निरस्य । व्याप्याखिलामपि तनुं परितस्तपंतो निर्वर्तयंति सपदि ज्वरमात्मरूपं ॥१३॥ तं वातपित्तकफसंकरसंनिपातागंतुप्रभेदत इहाष्टविधं वदंति । भेदान्पुनः क्षयविवृद्धिविशेषभिन्नदोषोद्भवान्न गणयंति हि सुश्रुताद्याः ॥१४॥

Fol. 173^b. Vátajvarapratíkára. Pittajvarapratíkára. Fol. 174^a. Ṣleshmajvarapratíkára. Vátapittajvarapratíkára. Fol. 174^b. Vátaṣleshmajvarapratíkára. Ṣleshmapittajvarapratíkára. Fol. 176^a. Saṃdhigachikitsá. Fol. 176^b. Antakajvara. Fol. 177^b. Rugdáhapratíkára. Chitta-

---

[1] Incipit: नत्वा शिवां *Chirajámbáṃ* तातं कोणेरसंज्ञितं । वैद्यजीवनकाव्यस्य दीपिकां प्रतनोम्यहं ॥

[2] Cf. supra distichon quintum.

bhramachikitsá. Fol. 178^b. Karṇakapratíkára: ग्वयथुरतिबहुव्यथस्त्रिदोषज्वरविरतेर्भवति मृतेरधो यः । प्रलपनमदमोहकंपकंठग्रहबधिरत्वकरः स कर्णिकाख्यः ॥ Fol. 178^b. Kaṇṭhakubja-pratíkára: हनुस्तंभदाहारुचिश्वासकंपप्रलापाभितापव्यथामोहसंपत् । शिरोरुग्ज्वरो येन रोधो गलस्य ध्रुवं जायते कंठकुब्जः स्मृतः सः ॥ Fol. 179^a. Ṣítagátrapratíkára. Tandrikachikitsá. Fol. 179^b. Pralápapratíkára. Raktashṭhívípratíkára. Fol. 180^a. Bhugnanetrapratíkára. Fol. 180^b. Saṃnipáta-bhairavo rasaḥ. Fol. 181^a. Abhinyásachikitsá. Jihvakachikitsá.

In fine haec leguntur:

सुधीरभूत्संसदि भूपतीनां
सन्मानभाग्नावरवंशजन्मा ।
दोषज्ञमान्यः सुकविः कलावान्
दयानिधानं भुवि देवराजः ॥
तस्यात्मजः शार्ङ्गधरस्त्रिलोकी-
पतिं त्रिनेत्रं त्रिपुरां च शश्वत् ।
ध्यायन्निमां वैद्यमुदे त्रिदोष-
ज्वरच्छिदे च त्रिशतीं चकार ॥
मय्यनुग्रहबुद्ध्या वा कवित्वश्रुतिकौतुकात् ।
संतः संततमेवैनामाद्रियध्वं मनोरमां ॥

Haec voluminis pars anno 1653 exarata est. (Marsh 328^c.)

756.

Foll. 98–124. Linn. 5. *Ṣataṣlokíchandrakalá*, centum distichorum lunae digitus, i. e. centum disticha, quorum sena dena partem minorem constituunt. Hoc libello *Vopadevas*, Keṣavae filius, Dhaneṣae discipulus, senis denis distichis pulverum medicatorum (*chúrṇa*), pilularum (*guṭiká*), electariorum (*avaleha, leha*), butyri (*ájya, ghṛita*), olei (*taila*), aquae (*udaka*) in medicinae usum compositionem docuit. (A.) Distichon primum emendatis emendandis adjunxi:

भैषज्यद्विजतारकाधिपतिरप्येति क्षपेशः क्षय-
क्षीणांगः शरणं शरण्यगणनाग्रण्यं यमार्तिच्छिदे ।
तं देवं तरणिं प्रणम्य सरुजां सौख्याय कुर्मः शत-
श्लोकीं षोडशकोक्तचूर्णगुटिकालेहाज्यतैलोदकां ॥१॥

Desinit in disticho:

कैलाशाचलमौलिमंडनमणेर्नृत्योत्सवे यद्यशो
गायंति त्रिदशांगनाः कलरणद्गंभीरतारस्वरैः ।
चक्रे चंद्रकलांशुगोपितशतश्लोकीं[1] पदोल्लासिनीं
स त्रैलोक्यमहाकवींद्रतिलकः श्रीबोपदेवः कविः ॥१००॥

Haec folia medio seculo superiore exarata sunt. (Walker 201^g.)

[1] °कलां सुगोपित° MSS.

757.

Foll. 139–177. Linn. 11. *Vopadevae Ṣataṣlokíchandrakalá.* (B.) Additus est auctoris anonymi commentarius, quo termini difficiliores vocabulis vulgatis explicantur.

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 303.

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore a Bhámṇají, Vidyádharae filio, exarata est. (Walker 137^h.)

758.

Foll. 122^b–138. His foliis tres operis medicinalis cujusdam partes continentur.

A. Foll. 122^b–130. *Saṃnipátakaliká*, de curandis febrium, trium humorum corruptione ortarum, quatuordecim generibus. Incipit:

रोगग्रस्तशरीरशांतिकरणौ विश्वप्रमोदप्रदौ
भक्तिःपर्व(?)सुरौघसेवितपदौ त्रैलोक्यचेष्टप्रदौ ।
मृत्युस्वस्तिविधायिनौ स्मितरुचा विद्योतिताशामुखौ
स्यातां तौ जगतः सुखाय सततं वैद्याय विंद्याश्विनौ ॥१॥
स्रग्नास्निग्धौष्ण etc. ॥२॥

Saṃdhikaṣ, cha-*antakaṣ* chaiva, *rugdáhaṣ*, *chittavibhramaḥ* ।
Ṣítángas, *tandrikaḥ* proktaḥ, *kaṇṭhakubjaṣ* cha *karṇakaḥ* ॥3॥
Háridro, *bhagnanetraṣ* cha, *raktashṭhíví*, *pralápakaḥ* ।
Jihvakaṣ chety *abhinyásaḥ saṃnipátáṣ* chaturdaṣa ॥4॥

B. Foll. 131–133. *Pákádhyáya*, quo capite decocta medicata quaedam traduntur. Incipit: अथ पाकाध्यायं व्याख्यास्यामः ॥ अथ गोक्षुरपाक ॥ प्रस्थं गोक्षुरसूक्ष्मचूर्णमृदितं दुग्धाढके पाचितं । ज्ञावत्रेण लवंगलोहमरिचं कर्पूरमाकल्कः ॥ etc.

Decoctorum nomina haec: gokshurapáka, kauchápáka, pippalípáka, eraṇḍípáka, jávitrípáka, ṣopárípáka, nálikerapáka.

C. Foll. 134–138. Remedia hoc capite tradita ad res obscenas pertinent, quales medicinae parte, *vájíkaraṇa* appellata, tractari solent. Incipit: अथ बीजस्तंभः ॥ बीजलिंगं मणिं कृत्वा । पद्मसूत्रेण बंधयेत् । धारयेत्कटीदेशे तु बीजस्तंभनकृद्भवेत् ॥१॥

Haec folia exeunte seculo superiore exarata sunt. (Walker 137^g.)

759.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 128. Long. 11. Lat. 4. Linn. 8–10.

Ánandakandas. Hoc libro ea remedia exponuntur, quae e mercurio aliisque metallis et fossilibus (rasa,

uparasa) constant. Capita singula quum dialogi forma, a Bhairava cum Bhairaví (Párvatí, Deví) habiti, tradantur, in promptu est suspicere, opus e Tantra quodam desumtum esse. Incipit:

रससंस्कारमीशत्वं यथावत्कथया भैरव: ॥
तथाष्टादश संस्कारा रसस्य परमेश्वरि ।
तेषां सिद्धिं साधकत्या यथावत्कथयामि ते ॥
आदौ तु स्वदनं कर्म्म द्वितीयं मर्द्दनादिकं ।
मूर्च्छा तृतीयमुत्थानं चतुर्थं पातनं प्रिये ॥
पंचमं राधनं षष्ठं नियामं सप्तमं स्मृतं ।
दीपनं चाष्टमन्देवि नवमं चानुवासनं ।
दशमं चारणं देवि जारणं रुद्रसंज्ञकं ।
गर्भधृतिर्द्वादशं च वायुधृतिस्त्रयोदशी ।
चतुर्दशी स्याद्रागाख्या सारणा दशपंचमं ।
ऋतुसारणा षोडशी स्याद्विख्याता प्रतिसारणा ॥ etc.

Partes singulae parum accurate indicatae sunt. Fol. 2^{b}. Atháto mardanaṃ karma vakshyámi. Atha múrchhám prav. Fol. 3^{a}. adhaḥpátanam. Fol. 3^{b}. tiryakpátanam, nirodhákhyaṃ karma. Fol. 4^{a}. niyámanaṃ karma, dípanam, anuvásanam. Fol. 4^{b}. cháraṇam. Fol. 5^{a}. múshíkaraṇa. Fol. 8^{a}. ity abhrakábhishekaḥ, gandhakabhávaná. Fol. 9^{a}. abhrakajáraṇam. Fol. 10^{a}. अत एव प्रवक्ष्यामि द्वंद्वमेलायनं शृणु ॥ Fol. 19^{a}. iti garbhadrávaṇam. शिवे वक्ष्यामि ते वाह्यधृतिकर्म यथाक्रमं । यनोपयो (sic) भ्रकादिश्च धृतिर्भवति तच्छृणु ॥ Fol. 19^{b}. rasaranjanam. Fol. 21^{a}. रंजिकस्य रसेंद्रस्य प्रवक्ष्ये सारणात्रयं ॥ Fol. 23^{a}. *Iti Ṣriánandakande chaturthollásaḥ.* सामान्यजारणा प्रोक्ता वा या पूर्वं सदाशिव । विशेषजारणं ब्रूहि यथा जानाम्यहं प्रभो ॥ Fol. 26^{a}. *Iti Ṣrímahábhairavokte ánandakande amṛitíkaraṇaviṣrántau panchamollásaḥ.* ‒ ‒ रसादिसंस्कारविधिं सर्वलोकनिवर्हणं । यथाक्रमं प्रवक्ष्यामि श्रूयतामवधानतः ॥ Fol. 55^{b}. *A'nandakande trayovinṣatyullásaḥ.* श्रीदेव्युवाच ॥ महारसैरुपरसैर्लोहैश्च परमेश्वर । आज्ञापय समस्तं तद्रसराजस्य बंधनं ॥ वैक्रांतस्य तु भागैकमष्टभागं तु सूतकं । कनकस्य तु सप्तांशं द्विपदीरसटंकणं ॥ Fol. 62^{a}. *Panchavinṣatyullásaḥ.* रसलिंगं हेमबद्धं ब्रह्मविष्णवंशवह्नयः । अपूजयन्रूप्यबद्धं गणेशस्कंदनंदिनः ॥ Fol. 74^{a}. *Shaṭtrinṣollásaḥ.* प्रणम्य परया भक्त्या भैरवं भैरवीं शिवं । उवाच विनयेनेदं लोकानां हितकारिणीं ॥ ‒ ‒ कांताभ्रहेमकुलिशरसभस्मरसायनं । अतः परं महादेव श्रोतुमिच्छामि भैरव ॥ Fol. 80^{b}. *Iti Ṣ. á. a. daṣamollásaḥ.* पुरा कैलाशशिखरे गह्वरेऽद्रिसुतेश्वरौ । चिरमा ‒ क्रीडमानौ जिगीषंतौ परस्परं ॥ तस्य रेतः सूतरूपः प्रवाहोऽभूत्तयोर्महान् ॥ Fol. 88^{b}. आनंदकंदे ‒ मोल्लासः ॥ सूतं वज्रं सुवर्णं च कांतलोहं तथाभ्रकं । पंचैतान्यमृतानि स्युः कल्पितानि नृणां मया ॥ मत्तकाशिनि यो वेत्ति सोऽपि साक्षान्महेश्वरः । अहं रसरसश्चाहमावयोरंतरं न हि ॥ Fol. 89^{b}. *ashṭamollásaḥ.* देवदेव चिदानंद सच्चिदानंददायक । त्वयैव प्रतिबुद्धास्मि पूर्वं रसविधानकं ॥ इदानीं त्वत्प्रसादेन श्रोतुमिच्छाम्यहं प्रभो । गंधाद्युपरसानां च लोहानां हेमपूरणं ॥ पद्मरागादिरत्नानां लक्षणं पारदाह्वयं (याराह्वयं MS.) । संस्कारं च गुणान्ब्रूहि यथा जानाम्यहं प्रभो ॥ Fol. 112^{b}. *panchamollásaḥ.* खुरकं मिश्रकं चेति द्विविधं वंगमुच्यते । खुरकं तत्र गुणैः श्रेष्ठं गुणहीनं तु मिश्रकं ॥ Fol. 114^{a}. *shashṭhollásaḥ.* रीतिक्षुद्रसुवर्णासितकनकं पिंगलं च पित्तलकं । लोहितकमारकूटं पिंगललोहं च पीतकं नवधा ॥ Fol. 118^{b}. *saptamollásaḥ.* महांबुराशौ सरिति पर्वते काननेऽपि वा । रत्नानामाकरं देवि स्थानमाधेयं गौरवात् ॥ तेषु रक्षोविषव्यालव्याधिदोषहराणि च । प्रादुर्भवंति रत्नानि तद्वैहि गुणानि च ॥ Fol. 128^{b}. *ashṭamollásaḥ.*

Nágárjunae sectatores in fol. 124^{b}. memorantur: भस्मोदनं धृतिश्चेति त्रिविधं वज्रमारणं । रसबंधकरं प्रोक्तं नागार्जुनपुरःसरैः ॥

Codex seculo superiore in terra Nepal exaratus est. Literatura, praecipue in foliis primis, characterem Nepalensem prae se fert. (Wilson 423.)

760.

Foll. 107–117. Linn. 9. *Dhátur atnamálá*, a *Devadatta* Gurjarensi, Haris filio, composita, de metallis et mineralibus in medicinae usum dissolvendis et praeparandis agens. Incipit: प्रणम्य सारदां शक्तिं सृष्टेरुत्पत्तिकारकां । धातूनां रत्नमालां च विबोधाय करोम्यहं ॥१॥ ब्रह्माविष्णुहरान् ध्यायेद्भक्ता ध्यायंति नित्यशः । तेषां वरप्रदानाच्च सा मयैवमुदीर्यते ॥२॥ रूप्यं हेम तथा ताम्रं नागं वंगं तथायसं । खर्परं गगनं प्रोक्तं प्रवालं तालकं शिला ॥३॥ माक्षिकं गंधकं सूतं हीरकं च ब्रवीम्यहं । सर्वधातूपधातूनां लक्षणं मारणं गणान् ॥४॥ रूप्यं शुद्धं समानीय नागमूषा नु शोधयेत् । शुद्धे तारे पुनः पश्चात्सूक्ष्मपत्राणि कारयेत् ॥५॥ निंबुचिंचिणीद्राक्षाभिः शोधनीयं पृथक् पृथक् । क्षालयेदुदकैः सार्द्धं तथा दुग्धेन शोधयेत् ॥६॥ गंधकं पारदं रूप्यं किंचिद्वंगं च धर्षयेत् द्राक्षारसेन संयुक्तं तारपत्राणि लेपयेत् ॥७॥ नक्तं यंत्रे तिनिक्षिप्य लेपयेद्वस्त्रमृत्तिकां । क्षेप्यं गजपुटे गर्त्ते ज्वालयेच्च ग्रहोपलैः ॥८॥

Fol. 108^{a}. rúpyaguṇáḥ; fol. 108^{b}. svarṇanishpattiguṇáḥ; fol. 109^{a}. támramáraṇam; fol. 109^{b}. nágamáraṇam; fol. 110^{b}. vangamáraṇam; fol. 111^{b}. lohamáraṇam; fol. 112^{a}. kharparamáraṇam; fol. 113^{a}. abhrakamáraṇam; fol. 113^{b}. mauktikamáraṇam; prabálamáraṇam; fol. 114^{a}. haritálavidhi; fol. 114^{b}. manaḥṣiláṣuddhiḥ; suvarṇamákshikavidhiḥ; fol. 115^{a}. gandhakanishpattiḥ; fol. 116^{b}. páradasaṃskáravidhiḥ; fol. 117^{b}. hírakavidhiḥ.

In fine libelli disticha haec leguntur:

ग्रंथो वैद्य[क]नामायं *Rasasiddhántaságarát* ।
धातूनां रत्नमाला च कृता वैद्यसुहेतवे ॥१॥

मरणेभ्यो भयत्रस्ता रोगग्रस्ताश्च ये नराः ।
रत्नमाला हि धातूनां कृता तेषां हिताय वै ॥२॥
Játyá *Gurjarakhandaș* cha, *Devadatto* hi dharmavit ।
Harer-námábhidhánasya सुतस्तस्य भिषग्वर ॥३॥
संहितारसकर्माणि यस्य बुद्धिर्गरीयसी ।
तेन शास्त्रविधिज्ञेन कृता रत्नस्य मालिका ॥४॥
इति दैवदत्तकृतवैद्यकशास्त्रे धातुरत्नमाला ॥

In folio 107[a]. disticha sex exstant nescio unde desumta, quorum primum exscripsi: शास्त्रेषु श्रमवान् क्रियासु कुशलः प्राज्ञः कृतज्ञः शुचिर्धीरो रोगनिरूपणैकनिपुणः पीयूषहस्तस्पृहः। द्रव्याणां रसवीर्यकार्यमखिलं वेत्ता दयाधीनिधिर्निर्णेता बलकालदेशवयसां पात्राधिकारी भिषक् ॥१॥

Haec voluminis pars exeunte seculo superiore exarata est. (Walker 137[e].)

761.

Opera duo. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 113. Long. 11. Lat. 5.

Foll. 1–43. Linn. 10. *Rasarájalakshmís*, de medicamentis metallorum et fossilium ope conficiendis liber, a *Rámeșvara* (bhațța), Vishṇus filio, compositus. Incipit: आनंदैकरसे विकल्पकलनानिर्मुक्तबोधात्मकिं प्रागंत्यावधिसंगतिव्यपगते etc. ॥१॥ स्वशिमुखीमंथनमंथनेन (l. स्वशेमुषी°) sphurad-*Rasámbhodhi*-gabhíragarbhát । șrí-Vishṇudevi (°deví) labhate prayatnát șrí-*Vishṇuvatsád* Rasarájalakshmím[1] ॥2॥ Drișhțvemaṃ *Rasaságaraṃ*, Șivakritaṃ șrí-*Karkachaṇdeșvarítantraṃ*, *Sútamahodadhiṃ*, *Rasasudhámbhodhim*, *Bhavánímatam* । *Vyáḍi*[*ṃ*], *Sușrutasútram*, *I'șahṛidayaṃ*, *Svachhandașaktágamaṃ*, șrí-*Dámodara-Vásudeva*-bhagavad-*Govinda-Nágárjunán* ॥3॥ आनंदमानंदकरं प्रसन्नं ज्ञानस्वरूपं निजभावयुक्तं । योगिंद्रमीड्यं भवरोगवैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि ॥४॥

महारसाः स्युस्तत्रादावष्टौ पारदहिंगुले ।
वैष्णवं सस्यकं शैलं चपलं रसकोमलं ॥५॥
अभ्रकं तुत्थकं (tutthakam) कांतं राजावर्त्तमथांजनं ।
यद्युकैकांतकं (°vaikrántakaṃ) चेति टंकणं च रसान्विदुः ॥६॥
तालकं गंधकशिले क्षितिखेचरगैरिकाः ।
इत्यादयश्चोपरसाः पूर्वाचार्यैरुदीरिताः ॥७॥

Capitibus (ullása) septem primis remediorum praeparatio, octavo usus tractatur. Numerus octonarius, ejusmodi libris proprius, *rasarum* ogdoade innititur.

1. rasașodhana-rasasthiríkaraṇa-múshotpádana-rasoparasasarvalohasattvajáraṇa-rákshasíkaraṇádhikára fol. 5[b]; 2. járaṇádhikára fol. 8[b]; 3. rasașodhana-sattvapátanádhikára fol. 9[b]; 4. rasoparasalohașuddhisattvapátanádhikára fol. 11[a]; 5. sattvasthiríkaraṇa fol. 12[a]; 6. drutipátanalavaṇavasáraktákshádhikára fol. 14[b]; 7. guṇáguṇakathana fol. 19[b].

Codex seculo superiore exeunte exaratus est. (Walker 178[a].)

762.

Foll. 48–132. Linn. 10. *Rasendrachintámaṇis*, a *Rámachandra*, e Guha gente oriundo, scriptus, quo libro mercurii, sive puri, sive cum aliis substantiis conjuncti, necnon aliorum metallorum et fossilium quinam in medicina usus sit, docetur. Liber in lectiones novem divisus est. Incipit: इदानीं गुहकुलसंभव श्रीरामचंद्राह्वयो रसेंद्रचिंतामणिग्रंथमारभमाणस्तन्मूलदेवते श्रीमदंबिकामहेश्वरौ सकलजगदुत्पत्तिस्थितिप्रलयनिदानं च सविशेषणसिद्धांतगर्वं वाचा वरिवस्यति ॥ अथ प्रकाशकासारविमर्शांबुजिनिमयं सच्चिदानंदविभवं शिवयोर्वपुराश्रये । लघीयप[f]रमाणतया निखिलज्ञानदायकत्वाच्चिंतामणिरिव चिंतामणिः ॥

Capitibus 1–8. metallorum praeparatio, nono in morbis variis usus traditur.

Praeter *Rasárṇava* librum, in capite secundo *Trivikrama* laudatur. De codice Berol. cf. Weber Catal. p. 299.

Apographon nostrum hoc seculo ineunte parum accurate exaratum est. (Walker 159[b].)

763.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 149. Long. 16. Lat. 3½. Linn. 6.

Rasendrakalpadrumas, de metallis in medicina adhibendis opus, a *Rámakrishṇa*, Nílakaṇṭhae et Gauris filio, compositum. Incipit:

लोकेशं व्यक्तमव्यक्तं निर्गुणं त्रिगुणात्मकं ।
सदसद्रूपिणं वन्दे त्वं कारणमकारणं ॥
वन्दे चरणसरोजं श्रीगौरीनीलकण्ठयोः पित्रोः ।
यद्भक्त्या कृत्यान्तरति दुःखाम्बुधिं लोकाः ॥
तापत्रयापहर्त्ता हरिरिव वलिजिद्धिरण्यगर्भो यः ।
स जयति शुद्धो दीप्तः पीताम्बर एष पारदो नुरक्तः ॥

Opus in partes duas (káṇḍa) divisum est, quarum prior (*saṃskárakáṇḍa*) metallorum praeparationem, altera usum tractat.

I, 1. rasașuddhi, desinit in fol. 7[b]; 2. múrchhádhyáya fol. 14[a]; 3. bandhanádhikára fol. 21[a]; 4. máraṇádhikára fol. 23[a]; 5. abhrádisaṃskára fol. 34[b]; 6. svarṇádisaṃskára fol. 44[b]; prastára fol. 45[b]; yantrádhyáya fol. 49[a].

---

[1] Id est: Rámeșvara Vishṇui patri librum suum, e Rasaságara excerptum, dedicat.

Sequitur *prayogakáṇḍam*, quo varia mercurii et similium metallorum praeparata, in morbis subinde enumeratis adhibenda, traduntur.

Disticha multa cum Rasendrachintámaṇi ad verbum consentiunt, ita quidem ut Rámakṛishṇae liber paullo recentior esse mihi videatur

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 298.

Codex post annum 1815 exaratus est. Folia 111–149 (१००–१३८) ex alio quodam apographo derivata sunt, quo factum est, ut folium 111 (१००) abundet. (WILSON 43.)

764.

Foll. 128–165. Linn. 9–11. *Yogaratnamálá*, sive *Áṣcharyaratnamálá*, opusculum *Nágárjunae* tributum, cum commentario *Guṇákarae*. Incipit:

> विमलमतिकिरणनिकरप्रभिन्नसच्छिष्यकमलसंघाताः ।
> सकलभुवनैकदीपा जयंति *guru-Bháskará* भुवने ॥१॥
> स्पष्टाक्षरपदसूत्रैर्गुरुमतरत्नाकरात्समुद्धृत्य ।
> ग्रथिता परिस्फुरंती निगद्यते योगरत्नमालेयं ॥२॥

Libellus, disticha 140. áryá metro scripta continens, varias artes magicas et veneficia, adhibitis herbis, ossibus, aliis rebus efficienda, exponens, epitome videtur esse longe majoris operis, quod ab eodem Nágárjuna profectum esse traditur. Cf. Weber Catal. p. 270. Auctor, quicunque ille est, et prooemio et epilogo *Bháskarae* magistri opere se adjutum esse profitetur.

Distichis 3–70. subinde haec tractantur: 3–6. *vaṣyádhikára*, artificia quaedam, quibus homines aliorum arbitrio subjiciuntur, e. g. मृतनरलोचनलोलाललाटहृद्घ्राणसाधितं तैलं । सकलनराधिपललनावशंकरं शंकरालये पुष्ये ॥५॥[1] 7–10. *vidveshaṇa*, quibus suffimentis adhibitis inimici in hominum odium incurrant, traditur. 11–14. *uchcháṭana*, inimicorum perdendorum rationes. Atque distichis 11–13. frequentatissima illa superstitio describitur, qua, rebus quibusdam in terra defossis, animae numinibus inferis devovebantur. Magiae genus disticho quarto decimo tractatum *dhyánayoga* dicitur eam ob causam, quod imaginibus quibusdam animo conceptis hostes deleri putabantur: तुरगखुररंध्रनिहितं नागशिरो दक्षजिह्वया[2] सहितं । भवनद्वारि निखातं रिपुमुच्चाटयति सप्ताहात् ॥११॥ मृतकपुरुषास्थिशंकुर्भवनद्वारे निखन्यते यस्य । तस्य गृहं गतविभवं भयंकरं शूलिभवनाभं ॥१३॥ दंडकरपुरुषचोदितजवविचलितदीर्घकंधरारूढं । सुरगुरुमपि सप्ताहाद्ध्यायन्नुच्चाटयेत्स्थानात् (daṇḍakara = lakuṭahasta, dírghakandhara = ushṭra) ॥१४॥ 15–18. *darpaṇe rúpadarṣanam*, imagines in speculo magico visae (15, 16); oculis unguento quodam illitis, species miraculosae apparent: अंजितनयनो मनुजस्तगरफलांकोलतैलकल्केन । पश्यति पुरुषं दिव्यं प्रकृतिं तगरांजनाद्व्रजति ॥१८॥ 19–22. *chitrarodanántardhána*, artes, quibus imagines in parietibus suspensae vocem emittant, aut evanescant. 23–30. *adṛiṣyíkaraṇa*, remedia, quibus homines invisibiles se reddere possint: तगरस्योत्तरमूलं दिग्वसनेनोद्धृतं शशिग्रहणे । रविचंद्रवह्निमध्यगमदृश्यकरमानने क्षिप्तं ॥२५॥ गोरोचनेंगुदीतरुकुसुममृतोद्बंधिताक्षिरोमाणि । द्विकभुक्तोच्छिष्टयुता गुटिकेयं कल्पलतिकाख्या ॥२६॥ नीलाशोकोत्तरदिग्वायसनीडांकुरैः कृतस्तिलकः (ankuráḥ = komalaṣipháḥ) । गूहति ललाटपट्टे मनुजं सचराचरं लोकं ॥२८॥ 31–33. *ṣankupadmavyomasthápana*, quomodo clava lotusve in aëre suspensae maneant. 34–38. *agnikautuka*, varia monstra ignis auxilio efficienda. 39–42. *agnistambhana*, ignis hebetandi artes: शशिजजलौकादर्दुरतैलैरेभिः सपाटलामूलैः । चरणतलसंप्रलेपाद्भ्रमति नरोऽंगारखानिकामध्ये ॥३९॥ 43–46. *jalastambha*, supra aquam secure incedendi ratio: प्रक्षिप्य वदनमध्ये टुंडुभरक्तं प्रविश्य जलमध्ये । निजभवनाभ्यंतर इव तिष्ठेदात्मेच्छया धीमान् ॥४३॥ श्योनाकबीजपूर्णं कृत्वाथारुह्य पादुकायुगलं । मह्यामिव सलिलोपरि पर्यटति नरः सुविस्पष्टं ॥४४॥ 47–50. *piṣáchíkaraṇa*, remedia insaniam efficientia: ब्राह्मणबिडालवानरचांडालोलूकनकुलरोमाणि । पिष्टानि विरम – (? Schol. márjára) वचैरुन्मादकराणि सर्वलोकानां ॥४८॥ गोमायोर्लांगूलं द्विकदक्षिणभागपक्षसंयुक्तं । शयनन्यस्तं विसृजति घोरं शत्रोरपस्मारं ॥४९॥ 51–54. *lomaṣátana*, calvitii faciendi remedia. 55–58. *ṣastrastambha*, remedia telorum vim arcentia. 59–62. *dúradeṣántaragamana*, veneficia, quibus maxima viae spatia brevi peragrari possint. 63–67. *arkendugrahaṇadarṣana*, solis defectio quomodo intempestive, stellaeque interdiu conspici, lunae defectio effici possit. 68–70. *áveṣa*, veneficia, quibus homines lymphatici fiant.

Libellus his distichis finitur:

> गुरुमुखतोऽधिगतं यच्छास्त्रांतरतश्च यन्मया ज्ञातं ।
> अनुभवमार्गं नीत्वा तन्मध्यात्किंचिदिह दृष्टं ॥१३९॥
> आश्चर्यरत्नमाला नागार्जुनविरचितानुभवसिद्धा ।
> सकलजनहृदयदयिता समर्थिता सूत्रतो जयति ॥१४०॥

Commentarius brevis et perspicuus, a *Guṇákara* bauddha anno 1240 compositus, incipit:

> गुरुचरणकमलममलं चृणेच (प्रणम्य?) नागार्जुनप्रणीतायाः ।
> विवृतिं सुखावबुद्ध्यै वक्ष्येऽहं योगरत्नमालायाः ॥

Antiquiores eum scholiastas adiisse, epilogo apparet:

> आत्मस्मरणाय मया विवृता नागार्जुनप्रणीतेयं ।
> आश्चर्यरत्नमाला *agretanavṛiddhaṭíkátaḥ* ॥

[1] Schol. मृतपुरुषस्य चक्षुषी जिह्वा ललाटं हृदयं नासा च । एभिः श्मशाने पाचितं तैलं पुष्यनक्षत्रे समस्तराजपत्नीनां वश्यकृद्भवति ॥

[2] दक्षिजिह्वया MS. Schol. उन्मत्तकुक्कुटजिह्वया ।

श्रीनृपविक्रमसमये द्वादशनवषड्भिरंकिते वर्षे ।
रचिता गुणाकरेण श्वेतांबरभिक्षुणा विवृतिः ॥

इति श्रीसिद्धघटीयश्वेतांबरपंडितश्रीगुणाकरविरचिता श्रीनागार्जुनप्रणीतयोगरत्नमालालघुविवृतिः समाप्ता ॥

Opus medio seculo superiore satis accurate exaratum est. (WALKER 206g.)

765.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 133. Long. 14. Lat. 5½. Linn. 12.

Nighanturájas, alio nomine *Abhidhánachúdámanis* dictus, materiae medicae lexicon, a *Narahari* (Nrisinha) Kásmírensi, I'svarasúris filio, compositum. Prooemium, collato codice E. I. H. 1507 (B.) aliquatenus a me emendatum, hoc:

यस्य निःश्वसितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत्
निर्ममे तमहं वंदे विद्यातीर्थं महेश्वरं ॥१॥
श्रीकंठाचलशृंगकेलिषु नदत्कुंभींद्रबुद्धा रद-
प्रांतोत्तंभितसंभृताब्दमिलितैः शीतैः पयोविंदुभिः ।[1]
निर्वाणे मदसंज्वरे प्रमुदितस्तेनात्तपत्वश्रियं
विश्राणेन निरत्ययं दिशतु वः श्रीविघ्नराजो मुदं ॥२॥
कर्पूरक्षोदगौरं कपिलपृथुजटं त्र्यक्षणं चंद्रमौलिं
सौर्यं कुंडं सुधांशुं वरयुतमभयं दोश्चतुष्के दधानं ।
वामोत्संगे वहंतं विविधमणिकणालंकृतामुज्ज्वलांगीं
देवीमात्मानुरूपां तमनिशममृतेशाख्यमीशं स्मरामि ॥३॥
श्रीमन्महेशनलिनासननिर्जरेंद्रा-
स्तत्राश्विनावथ ततो त्वितनूभवश्च ।
धन्वंतरिश्चरकसुश्रुतसूरिमुख्या-
स्तेऽप्यायुरागमकृतः कृतिनो जयंतु ॥४॥
शंभुं प्रणम्य शिरसाथ गुरूनुपास्य
पितोः पदांबुजयुगे प्रणिपत्य भक्त्या ।
विघ्नेशितारमभिवंद्य सरस्वतीं च
प्रारंभि वैद्यकहिताय निघंटुरेषः ॥५॥
Dhanvantaríya-Madanádi-Haláyudhádín,
Vişvaprakáşy-Amarakosha-saşesha-Ráján ।[2]
आलोक्य लोकविदितांश्च विचिंत्य शब्दा-
न्द्रव्याभिधानगणसंग्रह एष सृष्टः ॥६॥
आयुःश्रुतीनामतुलोपकारकं
धन्वंतरिग्रंथपथानुसारकं ।
आचक्ष्महे लक्षणलक्ष्यधारकं
नामोच्चयं सर्वरुजापहारकं ॥७॥

निर्देशलक्षणपरीक्षणनिर्णयेन[3]
द्रव्यावलीगुणविवेचनतत्परो यः ।
सोऽधीत्य यत्सकलमेनमवैति सम्यक्
तस्मादयं जगति भाति निघंटुराजः ॥८॥
नानाविधौषधिरसाह्वयवीर्यपाक-
प्रस्तावसम्यगवबोधकृतश्रमोऽपि ।
मुह्यत्यवश्यमनवेक्ष्य निघंटुमेनं
तस्मादयं विरचितो भिषजां हिताय ॥९॥
निघंटुना विना वैद्यो विद्वान्व्याकरणं विना ।
आयुधेन विना योद्धा त्रयो हास्यस्य भाजनाः ॥१०॥
नानादेशविशेषभाषितवशाद्यत्संस्कृतात्प्राकृता-
पभ्रंशादिविवेकतो न गणना द्रव्योच्चयव्याहृतौ ।
तस्माद्यावति शास्त्रिणामुपकृतिस्तावत्तु संगृह्यते
पाथोदैः परिपीयते किमखिलं तद्वारि वारां निधेः ॥११॥
आभीरगोपालपुलिंदतापसाः पांथाश्च येऽन्येऽपि च वन्यपारगाः ।
प्रतीत्य तेभ्यो विविधौषधाभिधा रसादि वैद्यो गुणतः प्रयोजयेत् ॥१२॥
नानाभिधेयमथ पत्र (?) शिवासमंगा-
श्यामादिनाम निगमेषु निवेशितं यत् ।
प्रस्तावमीर्यरसपाकवशादमुष्य
बुद्धा विमृश्य भिषजावधृतिर्विधेया ॥१३॥
नामानि क्वचिदिह रूढितः प्रभावा-
द्देश्योक्त्या क्वचिददविरोधनोपमाभ्यां ।[4]
वीर्येण क्वचिदितराह्वया च देशा-
द्द्रव्याणां स्फुटमिति सप्तधोदितानि ॥१४॥
अत्रौषधानि बहुनामगुणाभिधान-
प्रस्तावतस्तदुपयुक्ततया पराणि ।
क्षेत्रावनीधरनदीनरतिर्यगादी-
न् व्याख्या (?) गुणैरतिसविस्तरमीरितानि ॥१५॥
अप्रसिद्धाभिधं चात्र यदौषधमुदाहृतं ।
तस्याभिधाविवेकः स्यादेकार्थादिनिरूपणे ॥१६॥
रंभाश्यामादिनाम्ना ये स्वर्गस्त्रीतरुणीति च ।
अर्था नानार्थतंत्रोक्तास्त्याज्यास्तेऽनुपयोगतः ॥१७॥
Vyaktiḥ kritátra *Kárṇáṭa-Mahárâshṭríya*-bháshayá ।
Andhra-Láṭádibhâshás tu jnátavyás tadvyapáşrayát ॥१८॥
एतद्विनेत्रगणनीयगुणानुविद्धं
वर्णाढ्यवृत्तसितमौक्तिकवर्गसारं ।
कंठे सतां सकलनिर्वृतिधाम नाम-
चिंतामणिप्रकरदाम करोतु केलिं ॥१९॥
एकः कोऽपि सचेतसां यदि मुदे कल्पेत जल्पो गुण-
स्तत्राल्पेऽपि विनार्थनां बहुमतिं संतः सदा तन्वते ।
अप्याद्रीकृतशंभुभूधरशिलामापीय चांद्रीं सुधा-
मंभोधिः कुमुदं दृशश्च जगतां नंदंति के नार्दिताः ॥२०॥
Atránúpádir ádáv, *avanir* atha, *guḍúchí*, *şatáhvádikau*

---

[1] B. श्रीकंठाचलमेखलापरिणमत्कुंभींद्रबुद्धा रदप्रांतोत्तंभितसंभृताब्दगलितैः शीतैरपां शीकरैः ।

[2] Post 6 in B. राज्ञौ भोजराजशेषराजा । Equidem vocabulo *sașesha* ad Purushottamae additamenta alludi putaverim.

[3] परिक्षण MSS.

[4] क्वचन च लांछनोपमाभ्यां B.

dvau, tasyánte *parpatádis*, tadupari pathitau *pippalímúlakádi* । *Şálmalyádi-prabhadrádikam*, atha *karavírádir ámrádir* anyas, tad agre *chandanádis*, tadanu nigaditaḥ komalaḥ *kánchanádiḥ* ॥ 21 ॥ *Páníya-kshíra-dhányádikam* anugaditaṃ *mánsa-mánushyakádi*, *sinhádiḥ* syád, *gadádis*, tadanu bhavati *sattvádhiko*, *misrako* 'nyaḥ । *Ekárthádis*, tad etaiḥ satatavirachitaiḥ prátibhonmeshasargaṃ vargair ásádya vaidyo nijamatahṛidaye vistaraṃ niṣchinotu ॥ 22 ॥

Káṣmírena कपर्दिपादकमलद्वंद्वार्चितोपार्जित-
श्रीसौभाग्ययशःप्रतापपदवीधाम्ना प्रतिष्ठापिता ।
सेयं श्रीनरसिंहनामविदुषा स्वैर्वैद्यविद्यास्थिति-
प्रीत्यां प्राप्तसुवर्णराजिरचना चित्रोज्ज्वला पीठिका ॥ २३ ॥
अन्यत्र विद्यमानत्वादुपयोगानवेक्षणात् ।
वृथाविस्तरभीत्या च नोक्तो गुणगणो मया ॥ २४ ॥
॥ इति ग्रंथसंस्तवनं ॥

Liber, in capita tria et viginti divisus, primum synonyma, deinde virtutes medicinales singularum rerum, velut plantarum et metallorum, proponit. Voces vernaculae hic illic singulis versibus praefixae, auctore ipso teste, aut Karnáticae aut Mahraticae sunt.

1. anúpádivarga fol. 4ª; 2. dharanyádivarga 6ᵇ; 3. gudúchyádivarga 11ᵇ; 4. ṣatáhvádivarga 17ᵇ; 5. parpatádikaḥ kshudrakshupavarga 22ª; 6. pippalyádivarga 30ᵇ; 7. múlakádivarga 37ª; 8. ṣálmalyádivarga 42ᵇ; 9. prabhadrádivarga 47ᵇ; 10. karavírádivarga 54ᵇ; 11. ámrádivarga 65ª; 12. chandanádivarga 71ᵇ; 13. suvarnádivarga 81ᵇ; 14. páníyádivarga 89ª; 15. kshírádivarga 95ᵇ; 16. bhojyavarga 100ᵇ; 17. mánsavarga 104ª; 18. manushyádivarga 107ᵇ; 19. sinhádivarga 113ᵇ; 20. gadádivarga 118ª; 21. sattvádivarga 122ᵇ; 22. miṣrakavarga 125ᵇ; 23. ekárthádivarga 133ᵇ.

In fine haec subscriptio legitur: इति काश्मीरमंडलप्रसिद्धावसतिश्रीमटसिद्धगुहाख्यास्थानस्थितश्रीनंदिस्फोटाप्रसिद्धमहिमानंदश्रीसोमानंदआचार्यवंशोद्भवचतुर्दशविद्याविनोदपरिणतसमागमद्विजवैराग्ययोग्यश्रीपरमहंसजगदविज्ञानतिमिरमार्तंडश्रीचंडेश्वरायपरनामधेयश्रीराजराजेंद्रगिरिश्रीपादपद्मसर्वशास्त्रमकरंदामोदमुदितसद्वैद्यविद्याविशारददासविशारदमानसंहितारिधुरंधरनानाधनाग्रहणसत्वगुणसहजश्रीमदीश्वरसूरिसूनुश्रीमदमृतेशानंदचरणारविंदमकरंदोदितश्रीनरहरिपंडितविरचिते निघंटुराजापरपर्यायवत्यभिधानचूडामणौ चैकार्थाद्यभिधानस्त्रयोविंशो वर्गः ॥ २३ ॥

De codice Havniensi cf. Westergaard, p. 105.

Codex hoc seculo ineunte parum accurate exaratus est. (Wilson 297.)

766, 767.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 8. Vol. I. foll. 267, II. foll. 134.

His codicibus index alphabeticus ad *Naraharis Nighanturájam* continetur. Isque ita constitutus est, ut rerum nominibus vulgatissimis synonyma omnia, necnon nuncupatio vulgaris, rarioribus vocabulum solenne adscriptum sit. In fine priorum vires medicae, a Narahari materiis singulis tributae, enumerantur. Incipit:

अंकुर (बीजस्य प्ररोहः आंकुर इति लोके प्रसिद्धः) अंकुरः उद्भेदः प्ररोहः अंकुरः ॥ अर्कपत्रः आदित्यपत्रः ॥ अर्कभक्ता आदित्यभक्ता ॥ अर्ककान्ता आदित्यभक्ता ॥ अर्कहिता आदित्यभक्ता ॥ अर्कवेधं तालीसपत्रं ॥ अंकोठः (वृक्षविशेषः ढेला इति ख्यातः) अंकोठः कोठरः रेची गूढपत्रः निकोचकः गुप्तस्नेहः पीतसारः मदनः गूढवल्लिकाः पीत ताम्रफलः दीर्घकीलः गुणाढ्यकः कोलकः लेवकर्णः गंधपुष्पः रोचनः विशानः तैलगर्भः । अंकोठः कटुकः स्निग्धो विषलूतादिदोषनुत् । कफानिलहरः सूतशुद्धिकृद्रेचनीयकः १ ॥

Accurata alphabeti observatio desideratur. Volumen prius inde ab अंकोट ad नेपालनिंव, alterum a नेपालिका ad रक्तक procedit, literarum R—H index deest.

Haec volumina anno 1813 exarata sunt. (Wilson 287, 288.)

768.

Opuscula varia. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 215. Long. 9. Lat. 4.

Foll. 1–30. Linn. 6, 7. *Vṛiksháyurvedas*, de arborum cultu libellus, disticha 325. continens, a *Surapála*, Bhímapálae regis ministro, compositus. Incipit: पुंसां सर्वसुखैकसाधनकथाः सौंदर्यगर्वोद्धुरक्रीडालोलविलासिनीजनमनस्फीतप्रमोदावहाः । गुंजद्भृंगविनिद्रपंकजभवस्फारोल्लसद्दीधिकायुक्ताः संति गृहेषु यस्य विपुलारामा स पृथ्वीपतिः ॥ ॥ नवं वयो हारि वपुर्वरांगनाः सखाः कलावितकलवल्लकीस्वनः । वनानि सर्वं विफलं सुखैखिनो विना विहारोपवनानि भूपतेः २ शास्त्राणि तावदवेलोक्य मया मुनीनामर्थः स एव गदितः परमात्म । एवं विलोक्य लिखितं च विचारयंतः संतः स्वभावसरलै मुदमाप्नुवंतु ३ ॥

1. distt. 3–23. *tarumahimá*, de praemiis futuris eorum, qui arboribus plantandis curam impendant. Incipit: बहुभिः किं वने जातैर्वरमेकः पथि तरुर्यत्र विश्राम्यते जनैः ॥ ४ ॥ वरं भूमिरुहाः पंच न तु कोष्ठरुहा दश । पत्रैः पुष्पैः फलैस्तोयैः कुर्वंति पितृतर्पणं ॥ ५ ॥ दशकूपसमा वापी दशवापीसमो ह्रदः । दशह्रदसमः पुत्रो दशपुत्रसमो द्रुमः ॥ ६ ॥ क्रीडारामं तु यः कुर्याद्दुद्दामफलसंकुलं । देवकन्याप्सरोयक्षैर्वसेत्तत्र युगत्रयं ॥ ७ ॥ 2. distt. 24–34. *ṣubháṣubhalakshanáni*, quibus aedificii regionibus quaenam arbores cum fausto omine educandae sint, *docetur*. Incipit: गृहस्य पूर्वदिग्भागे न्यग्रोधः सर्वकामिकः । उदुंबरस्तथा याम्ये वारुण्यां पिप्पलः शुभः ॥ २४ ॥ प्लक्षश्चोत्तरतो वन्यो विपरीतांस्तु वर्जयेत् ॥ २५ ॥ वर्जयेत्पूर्वतोऽश्वत्थं प्लक्षं दक्षिणतो गृहे । पश्चिमे चैव

न्यग्रोधं तथोदुंबरमुत्तरे ॥२६॥ 3. distt. 35–44. *bhúminirúpaṇam*, de solo arboribus colendis idoneo aut non idoneo. Incipit: जांगलानूपा सामान्या स्वभावापि च मेदिनी । भेदैः सा भिद्यते षड्भिर्वर्णतो रसतस्तथा ॥३५॥ 4. distt. 45–62. *víjoptividhi*, de semine serendo. Incipit: वनस्पतिद्रुमलतागुल्माः पादपजातयः । वीजात्कांडात्तथा कंदाद्वपनं त्रिविधं मतं ॥४५॥ ते वनस्पतयः प्रोक्ता विना पुष्पैः फलंति ये । द्रुमाश्च ते निगदिताः पुष्पैः सह फलंति ये ॥४६॥ 5. distt. 63–96. *vapanavidhi*, de optima arborum plantandarum ratione. Incipit: उप्ते पुष्पचयाकीर्णे तिलमाषाद्यवाहिते (?) । भूप्रदेशे समे रम्ये वृक्षानारोपयेद्वपेत् ॥६३॥ Arbores quum in alium locum transponuntur, his verbis compellandae sunt: हे वृक्ष त्वामितः स्थानान्नेष्याम्यन्यद्गुणोत्तरं (°म्यन्यगुणोत्तरं MS.) । तथा सेकं प्रदास्यामि निर्वृतिं येन यास्यसि ॥८५॥ वृद्धिं यास्यसि तत्र त्वं वज्रादिभयवर्जितः। तत्रैव पालयिष्यामि प्रियं पुत्रमिवाचलं ॥८६॥ 6. distt. 97–106. *kuṇapajalam*, de fimo ex animalium intestinis conficiendo. Incipit: भूतले पादपा एव परत्रेह च शर्मणे । यस्मादनंतदारिद्र्यात्तारणास्तरवोऽप्यमी ॥९७॥ वराहविड्वसामांसमज्जमस्तिष्कशोणितं। पक्षस्थं सजलं भूमौ कुणपं परिकीर्तितं ॥१०१॥ 7. distt. 107–164. *poshaṇádhyáya*, de arborum irrigatione et stercoratione. Quo vermes arboribus perniciosi arceantur, imprecatio folio inscripta in terra defodienda est: पत्रे मंत्रं समालिख्य जप्त्वा तं निखनेद्भुवि । केच(?)कीटपतंगाखुपिपील्यादि विनश्यति ॥१६३॥ 8. distt. 165–183. *rogajnánádhyáya*, de morbis dignoscendis. Incipit: शारीरागंतुभेदेन द्विप्रकाराः समासतः । सर्वभूरुहजातीनामातंकः परिकीर्तितः ॥१६५॥ तत्र वातात्कफात्पित्ताच्छारीराणां समुद्भवः । आगंतूनां समुत्पत्तिः कीटशीतादिभिर्भवेत् ॥१६६॥ तत्र रूक्षकषायादिद्रव्यैरत्यर्थसेचितैः । भूमिसंशोषणाद्वृक्षे भवंत्यनलजा गदाः ॥१६७॥ 9. distt. 183–222. *rogopaṣamádhyáya*, de morbis curandis. 10. distt. 223–291. *vichitrádhyáya*, de florum, odorum, fructuum natura artificiose immutanda. Incipit: सदा पुष्पफलापत्तिरकालफलपुष्पता । तथा गंधसमुत्पत्तिरनस्थित्वं रसान्यता ॥२२३॥ वर्णप्रवर्तनं पुष्पपरिवृत्तिः फलान्यता । गंधप्रवर्तनं गंधबंधनं वल्लिपुष्पता ॥२२४॥ लतात्वं वामनत्वं च मिश्रताचिरपाकता । अपाकः फलदीर्घत्वं नाशः संप्रतिजन्म च ॥२२५॥ तात्कालफलतापुष्पफलता जन्मपीनता । वियोनिजननं चेति विचित्रं कथ्यतेऽधुना ॥२२६॥ 11. distt. 291–324. de topiaria.

In fine haec leguntur: इति धरणिरुहायुर्वेदमुद्यत्प्रतापप्रचरनरपतिश्रीभीमपालांतरंगः । अकुरत्सुरपालः कौतुकात्सिद्धयोगैर्जगदमलयशाःश्रीवैद्यविद्यावरेण्यः ॥

Haec voluminis pars seculo superiore medio exarata est. (WALKER 137ᵃ.)

P. ASTRONOMIA, ASTROLOGIA, MATHEMATICA.

769.

Foliis 49–55. *Áryasiddhántae, Aryabhaṭṭae* tributi, pars continetur. (γ.)

A. Foll. 49–51. Incipit: प्रणिपत्यैकमनेकं कंसत्यादेवतां परं ब्रह्म । आर्यभट्टस्त्रीणि गदति *gaṇitam, kálakriyáṃ, golam* । वर्गाक्षराणि वर्गे वर्गे वर्गाक्षराणि etc. Desinit: *daṣagítisútre me* तद्ग्रहचरितं भयंजरे ज्ञात्वा ग्रहभव्यणपरिभ्रमणं स याति भित्वा परं ब्रह्म १३ इति दशगीति समाहा: ॥

B. Foll. 51ᵇ–55. distt. 33. Incipit: ब्रह्मकुजशशिबुधभृगुरविकुजगुरुकोणभगणान्नमस्कृत्य आर्यभट्टस्त्विह गदति *Kusumapure* ऽभ्यर्च्यं तज्ज्ञानं १ एकदशशतसहस्रमयुतनियुतं तथा प्रयुतं कोट्यर्बुदं च वृंदे स्थानात्स्थानं च दशगुणघातात् ॥२॥ In fine haec leguntur: इत्यार्यभट्टसिद्धांते गणितपादो यं प्रथमः ॥ (WILSON 539ᵇ.)

770.

Lit. Devan. Charta Europ. Paginae 40. Long. 10½. Lat. 6½. Linn. 25.

Áryasiddhántas, astronomiae systema, *Áryabhaṭṭae* auctori tributum. (B = *a*.) Liber, áryá metro compositus, capita duodeviginti continet.

Caput 1. *madhyamagatyadhikára* appellatum (distt. 51), incipit:

विविधखगागमपाटीकुट्टकबीजादिदृष्टशास्त्रेण ।
आर्य्यभटेन क्रियते सिद्धान्तो रुचिर आर्य्याभिः ॥१॥
रूपात्कटपयपूर्वा वर्णा वर्णक्रमाद्भवत्यङ्काः ।
ञ्नौ शून्यं प्रथमार्थे आछेदे ऐस्तृतीयार्थे ॥२॥
गोलोपरि लङ्कातो मेरुः सौम्यो हुताशनो याम्यः ।
तदुपरि गोध्रुवताराबद्धो भगणो भ्रमति सखगः ॥३॥
लङ्कादिपुरचतुष्कोपरि नियतः प्रवहमारुतक्षिप्तः ।
दिनरात्री तत्र समे नान्यत्राक्षप्रभोपचयात् ॥४॥
अन्याशास्तत्राक्षांशाः स्युर्लङ्कापुरे प्रवृत्तिदिने ।
कल्पयुगवर्षमासाश्चैत्रसितादेरिनोदयाद्युगपत् ॥५॥ [1]

Cap. 2. *Páráṣaryamatántarádhikára*, distt. 12, incipit: कलिसंज्ञे युगपादे पाराशर्यं मतं प्रशस्तमतः । वक्ष्ये तदहं तन्मम मततुल्यं मध्यमो न्यत्र ॥१॥ Cap. 3. *spashṭíkaraṇádhikára*, distt. 43. Cap. 4. *praṣnádhikára*, distt. 51, incipit: जलसाधितसम-

---

[1] In hoc capite *Romakapura* memoratur: लंकातो भांशे (भ्रांशे B.) प्राग्यमकोटिर्भवति भूपरिधेः । पश्चाद्रोमकपत्तनमधोविभागे च सिद्धपुरं ॥४७॥

भूमौ प्रां १२ गुलदीर्घं तलाग्रयोस्तुल्यम् । शंकुं निधाय वृत्ते तदग्रमाविशति चापैति ॥१॥ Cap. 5. *chandragrahaṇádhikára*, distt. 17, incipit: तिथ्यन्तकालिकनता प्राणेभ्यो वाहुसिंजिनी क्रमज्ञा । साध्या तज्जे मध्ये भुक्ती भक्ते भधधरननैः ४९४९०० ॥१॥ Cap. 6 (incipit in p. 14), *súryagrahaṇádhikára*, distt. 16, incipit: परमं लंबनमुदये स्ते वा भानोर्दिवादलेन स्यात् । दर्शान्तजे प्रसाध्ये कथितवद्भोदयविलग्ने ॥१॥ Cap. 7. *sṛingonnatyadhikára*, distt. 8, incipit: प्राक् शृङ्गोन्नतिमुख्ये कर्म्मणि सूर्य्यग्रहाविनोदयगौ । कृत्वा चंद्रादीनां बाणः साध्यो स्तजौ पश्चात् ॥१॥ Cap. 8. *chedyakádhikára*, distt. 12, incipit: समभूविंदुं दत्वा (समभुवि विंदुं कृत्वा A.) तस्माद्वृत्तं घृनां ४० गुलैः कार्य्यम् । दिक्सिद्धं तद्वृत्ते वलनं प्राच्यां श्यथाशमेकेंद्रोः ॥१॥ Cap. 9. *grahodayástádhikára*, distt. 12, incipit: कुजजीवार्कजमुनयः शुक्रज्ञौ वक्रिणौ च सूर्य्यल्याः । यान्ति प्राच्यामुदयं पश्चादस्तं व्रजत्यधिकाः ॥१॥ Cap. 10. *grahachháyádhikára*, distt. 8, incipit: दिनकरवशेन कथितावुदयास्तौ सांप्रतं प्रवक्ष्यामि । प्रतिदिनमलिनवशेन व्योमगकुंभोद्भवोडूनां ॥१॥ Cap. 11 (p. 17), *grahayutyadhikára*, distt. 11. Cap. 12. *bhagrahe* (navagraha° A.) *yogádhikára*, distt. 13. Cap. 13. *pátádhikára*, distt. 14, incipit: दत्तायनयोर्योगे (dṛigjyáyanayor yoge A.) चक्रं चेद्वैधृतिस्तदर्केन्दोः । भाङ्कन्तद्यतिपात कालो सौ मध्यपातसंज्ञः स्यात् ॥१॥[1] Cap. 14. *goládhyáye prasnádhikára* (गोलाध्यायपश्याधिकारे मध्यमप्रश्नाश्चतुर्दशो धिकारः B.), distt. 57, incipit: उपपत्या यत् ज्ञातं सभ्रं (satyam A.) तस्मादतो वक्ष्ये । गोलं पाटीकुट्टकयंत प्रश्नोत्तरैः सहितम् ॥१॥ Capitum 15. et 16. fines in codice nostro non significantur. Prius ab his verbis incipit: गणितव्यवहारे नो पाटीज्ञानादतो धिकारी स्यात् । यस्मात्तस्माद्वक्ष्ये सुगमं पाटीं प्रसिद्धसंज्ञाभिः ॥१॥ Sequuntur vero disticha 161, in quorum fine haec leguntur: इत्यार्य्यभट्टसिद्धान्ते मध्यमगतिवासना सप्तदशोऽध्यायः. Cap. 18, distt. 70, incipit: भाज्यः क्षेपच्छेदा यथोदिताकविधिरेकः etc.

In fine haec inveniuntur: इत्यार्य्यभट्टाख्ये महासिद्धान्ते गोलाध्याये कुट्टकाधिकारो नामाष्टादशमो ध्यायः समाप्तो यं लघ्वार्य्यभट्टसिद्धान्तः ॥ संवत् १८७२ भाद्रपदकृष्ण १३ ॥ श्रावणमासे शुद्धे शुक्ले पक्षे तृतीयायां ३ रविवासरे संवत् १८९० ॥ Liber noster subscriptione capitis primi (श्रीमदाचार्यार्यभट्टाख्ये महासिद्धांते B. आर्यभट्टाख्ये महासिद्धांते A.) *Mahásiddhánta*, reliquis vero capitibus[2] *Áryabhaṭṭasiddhánta* appellatur. (WILSON 538.)

[1] Disticho ultimo *Vṛiddha-Áryabhaṭṭa* laudatur: एवं परोपकृतये स्वोत्क्योक्तं खचरानयनं किंचित् । पूर्वागमसमयुक्तं (sarvágama° A.) विप्राः पठंत्विदं नान्ये (syllaba defit) ॥१३॥ वृद्धार्यभट्टप्रोक्तात्सिद्धान्तान्यन्महाकालात् । पाठैर्गतमुच्छेदं विशेषितं तन्मया स्वोक्त्या ॥१४॥

[2] Excepto capite 14: आर्यभट्टाख्ये महासिद्धांते ।

771.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 56. Long. 8½. Lat. 4½. Linn. 6.

Foll. 1–48. *Ejusdem libri* apographon paulo accuratius, capita 1–14. et capitis quinti decimi disticha sex prima continens. (A = β.)

Haec apographa Bibliothecae e dono Fitz Edward Hall, V. D., accesserunt, qui, dum Oxoniae anno 1861 versatur, haec mecum scripta reliquit. "On α. It was copied for me from a MS. of very modern appearance, belonging to Paṇdita Bápú Deva Ṣástrin of the Benares college. Of the history of the Paṇditas MS. I could learn nothing. On β. My copy was transcribed from a MS. in the Library of the Sehore school. That MS. was prepared in Nepal, through the agency of Mr. Bryan Hodgson, the Resident at Katmandoo. The second MS. in the packet, marked γ, is from the same source." Cf. quae idem de Áryasiddhánta in '*Journal of the American Oriental Society,*' vol. VI. disseruit, cum additamentis a W. D. Whitney scriptis. (WILSON 539[a].)

772.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 128. Long. 16. Lat. 4. Linn. 8.

A. Foll. 1–18. *Súryasiddhántas*, astronomiae Indicae systema. Liber, in capita 14. divisus, incipit:

अचिन्त्याव्यक्तरूपाय निर्गुणाय गुणात्मने ।
समस्तजगदाधारमूर्त्तये ब्रह्मणे नमः ॥

Textus in bibliotheca Indica a F. E. Hall editus est, versionem Anglicam W. D. Whitney cum sociis in '*Journal of the American Oriental Society,*' vol. VI. curavit.

B. Foll. 19–128. Commentarii, *Kiraṇávalí* dicti, quem *Dádábháï*, Gangádhara-mádhavae filius, composuit, pars major. Incipit:

प्रणिपत्य परं ब्रह्म सूर्य्याशयमहोदधेः ।
सारचन्द्रं समुद्धृत्य तनोमि किरणावलीं ॥१॥
Chittapávana-játíya-*Mádhavátmabhavaḥ* sudhíḥ ।
Dádábháï samálochya *Varáhádi*kṛitíḥ sphuṭáḥ ॥२॥

अत्र किलाविच्छिन्नपारंपर्य्येण कथा स्मर्य्यते ।
सिंहपृष्ठे सुखासीनाः सकला ऋषयः पुरा ।
तदन्तरे समायातो मुनिः कश्चित् द्विजोत्तमः ॥
कुतोऽद्य(?)ह्यागतं स्वामीन तमूचुः श्रूयतां द्विजाः ।
सूर्य्यलोकात् समायातं का कथा तत्र वर्त्तते ॥
श्रीसूर्य्येणैव महतामपायप्रतिबोधितं ।
कालज्ञान मया तस्मात्तद्विज्ञातं महर्षयः ।
स्वामिन्नः कथयस्वेति शृणुध्वं स्वस्तिमानसाः ॥

ततस्तेन श्रीसूर्यमयसंवादो मुनीन्प्रत्यादिष्टः ।
तस्यायं मङ्गलाचरणश्लोकः ॥ अचिन्त्याव्यक्तरूपाय etc.

Codex in fine capitis, *pátádhikára* inscripti, desinit.

Hoc apographon post annum 1815 exaratum est. (MILL 11.)

773.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 184. Long. 16. Lat. 4. Linn. 8.

Commentarius ad *Súryasiddhántam*, a *Bhúdhara*, Devadattae filio, scriptus. Incipit:

नमस्कृत्य गुरुं सूर्यं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकं ।
इन्द्रादींल्लोकपालांश्च कृष्णं विघ्नविकर्शनं ॥१॥
सोपपत्तिर्विवरणं सूर्यसिद्धान्तविस्तरं ।
विरच्यते भूधरेण गणकानां हिताय वै ॥२॥

Madhyamádhikára fol. 25ª; chandragrahaṇádhyáya fol. 91ᵇ; súryagrahaṇádhyáya fol. 101ª; parilekhádhyáya fol. 105ª; yogádhyáya fol. 125ᵇ; udayástádhikára fol. 134ᵇ; ṣringonnatyadhikára fol. 141ª; pátádhyáya fol. 152ª; kakshádhyáya fol. 164ᵇ; golayantrádhyáya fol. 180ª; mánádhyáya fol. 184ª.

Codex post annum 1815 exaratus est. (MILL 12.)

774.

Foll. 110–121. Linn. 9. *Grahárámakutúhalam*, sive *Karaṇakutúhalam*, liber astronomicus a *Bháskara*, Maheṣvarae filio, anno videtur 1183, compositus, et in capita decem divisus. Incipit:

गणेशं गिरं पद्मजन्माच्युतेशा-
न्ग्रहान् भास्करो भास्करादींश्च नत्वा ।
लघुप्रक्रियं प्रस्फुटं खेटकर्म
प्रवक्ष्याम्यथ ब्रह्मसिद्धांततुल्यम् ॥१॥

Ṣakaḥ panchadikchandra (i. e. 1105) híno ’rkanighno
मधोर्यातमासान्वितो धो द्विनिघ्नात् ।
रसांगान्वितात्खाभ्रखांकांशहीनात्
शरांगैरवाप्ताधिमासैर्युगूह्नैः ॥२॥ etc.

Cap. 1. (distt. 18.) nabhogamadhyamá gatiḥ. Cap. 2. (distt. 39.) prabhádhikárasádhana, incipit: मंदोच्चमर्कस्य गजाद्रिभागा. Cap. 3. (distt. 3.) ṣaṣíbhaparvasambhava, incipit: द्विघ्नो मासगणस्त्रिवृद्धिभयुतो. Cap. 4. (distt. 21.) ṣaṣigraha, incipit: नतविहीनहतैः खगुणैर्हता:. Cap. 5. (distt. 9.) ravigraha, incipit: दर्शांतकाले त्रिभहीनलग्नं कार्यं च तत्क्रांतिपलांतरैक्यं. Cap. 6. (distt. 13.) grahodayástasádhana, incipit: इष्टो ह्यां निचयो व्द्दिक्वलयुतः. Cap. 7. (distt. 4.) ṣaṣánkaṣringakonnati, incipit: क्रांतिः कलामाद्यकसंस्कृतेंदोः. Cap. 8. (distt. 6.) grahayutyadhikára, incipit: पंचांगसमांकशराः पृथक्स्यास्त्रिज्याशुकर्णांतरसंगुणास्ते । Cap. 9. (distt. 14.) pátádhikára, incipit: विना सपातेंदुमिहायनांशकैर्युक्तो रविः शीतरुचिश्च गृह्यते । Cap. 10. (distt. 4.) parvasambhavádhikára, incipit: द्विरघ्नो मासगणस्त्रिवृद्भिभ २७२ etc.

In fine haec leguntur:

आसीत्सज्जनधाम्नि विज्जलपुरे शांडिल्यगोत्रो द्विजः
श्रौतस्मार्तविचारसारचतुरः सौजन्यरत्नाकरः ।
ज्योतिर्वित्तिलको महेश्वर इति ख्यातः क्षितौ खेर्गुरो-
स्तत्सूनुः करणं कतूहलमिदं चक्रे कविर्भास्करः ॥[1]

Codex Berolinensis, a Weber in Catal. p. 236. descriptus, recensionem diversam videtur continere.

Haec folia seculo septimo decimo videntur exarata esse. (WALKER 162ᵈ.)

775.

Foll. 59–65. Linn. 6. *Chandrárkí*, libellus distichis 35. constans, a *Dinakara*, e Bárejya urbe oriundo, compositus. Incipit: सूर्यं चंद्रं सद्गुरं भक्तिपूर्वं । नत्वा वक्ष्ये सूर्यचंद्रोद्भवं च ॥ पत्रं पंचांगाभिधं बुधिवृधिग्राह्यं तद्वैर्युक्तिमत्तन्मयोक्तं ॥१॥

In fine hoc distichon legitur: श्रीमत्कौशिकगोत्रजो द्विजवर बारेज्यसंज्ञे पुरे मोढज्ञातिसमुद्भवो दिनकरो दैवज्ञचूडामणिः । चक्रे चंद्रविम्वकोष्टकगतौ श्रीब्रह्मपक्षाश्रीतौ दृग्पक्षावपि साक्षिणौ च विशदतिथ्यादिके प्रस्फुटं ॥३५॥

Haec folia seculo superiore exarata sunt. (WALKER 208ᵇ.)

776.

Foll. 120–134. Linn. 7. *Chintámaṇiḥ Sáraṇiká*, sive *Tithisáraṇiká*, libellus a *Daṣabala*, Bauddharum pontifice (bodhisattva), Bhoja Dhárensi regnante, anno videtur 1055 compositus. Opusculo, in capita quinque diviso, periodi et constellationes auspicatae tractantur.

Cap. 1. (distt. 61.) *tithiprakaraṇam*, incipit: नमोऽस्तु ते पार्वति पंकजानने प्रियंवदे वंद्यमुनींद्रवंदिते। दयापरे सुंदरि शंकरप्रिये कुरु प्रसादं मम देवि शारदे ॥१॥ पुराचार्यैरेतैर्न खलु विहिताः स्वल्पविधिना निजग्रंथे सतः स्फुटतिथिभयोगप्रभृतयः । अतः पश्यन्विश्वं गणितगहनोद्विग्नमधुना नमस्कृत्यार्केंदू दिशति तदुपायं दशबलः ॥२॥ एकक्षणाकृतपरिस्फुटलग्नसंख्यनक्षत्रयोगतिथिबंधुरसं विधानां । पीयू-

[1] In annotatione, margini folii 116ᵇ. adscripta, *Ádityapratápasiddhánta* liber, Bhojae regi tributus, laudatur: तथा च आदित्यप्रतापसिद्धांते गोलाध्याये चंद्रग्रहणवासनायां महाराजश्रीभोजेनोक्तं । विधोर्विंशतिपर्वांते वरदानात्प्रजापतेः। यच्छादयति भूछाया तद्राहुश्छादयेदिति ॥१॥ इंदुर्वारिमयोऽधःस्थस्तेजोरूपस्य भास्वतः । यच्छादयति मासांते तद्राहुश्छादयेदिति ॥२॥ etc.

मवृष्टिमिव हृष्टिकरीमजस्रं मत्सारणीं श्रुतिपुटैः कृतिनः पिबंतु ॥३॥ तिथिप्रभृतिविज्ञानात्सम्यग्यात्रादि सिध्यति । अतस्तत्सारणीं ब्रूमश्चिंतामणिमिमां स्फुटं ॥४॥[1]

Cap. 2. (distt. 19.) nakshatraprakaraṇam. Cap. 3. (distt. 21.) yogaprakaraṇam. Cap. 4. (distt. 34.) prakírṇakaprakaraṇam. Cap. 5. (distt. 16.) saṃkrántisaṃvatsaránayanaprakaraṇam.

In fine hi versus leguntur, quos corruptissimos, aliorum codicum auxilio destitutus, intactos reliqui: *Ṣrí-bhoje* चतुरर्णवां कलयति प्रौढे तदोष्णा भुवं । विख्याते भुविरत्नः संभवलघुवैरोचने ह्वलिभः ॥ णालग्रंथविदां वरो दशबलः संस्मृत्य सौधोदनि बोधव्यामगुबुद्धिभिर्व्विहितंवास्तथ्यां तिथेः सारणीं १५ धन्यैरार्यभटादिभिर्न्निजगुणैर्डिंडीरपिंडोह्वले ॥ रात्रह्मादिविसारिभिः प्रतिदिशं विस्तारिताः कीर्तयः ॥ स्मृत्वा तच्चरणांबुजानि रचितो स्माभिः परः प्रार्थितैर्ग्रंथो यं तदुपार्ज्जितैः स्वसुरकृते प्रीतिः भजंतां प्रजाः ॥१६॥ इति महाकारुणिकबोधिसत्वदशबलविरचितायां चिंतामणौ सारणिकायां संक्रांतिसंवत्सरानयनं प्रकरणं समाप्तं ॥

Auctor tempus, quo librum scripsit, eo mihi videtur significasse, quod computationum suarum normam Ṣákae aerae annum 977 facere solet.

Haec voluminis pars anno 1540 exarata est. (Walker 190ᵇ.)

777, 778.

Opus unum in voluminibus duobus religatum. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 9, 10.

His voluminibus *Bhaṭṭotpalae* commentarius ad *Bṛihatsaṃhitae*, a *Varáhamihira* compositae, capita quadraginta quatuor prima continetur.

Vol. I. foll. 1–188, capita 1–11. Incipit: ब्रह्माजशंकररवींदुकुजज्ञजीवशुक्रार्कपुत्रगणनाथगुरून्प्रणम्य etc. 1. ṣástropanayanádhyáya; 2. sáṃvatsarasútra; 3. ádityachára; 4. chandrachára; 5. ráhuchára; 6 (inc. in fol. 115ᵃ). bhaumachára; 7. budhachára; 8. bṛihaspatichára; 9. ṣukrachára; 10. ṣanaiṣcharachára; 11 (inc. in fol. 172ᵃ). ketuchára.

Vol. II. foll. 207 (१८९–३९५), capita 11–44. 12 (fol. 8ᵇ). agastyachára; 13. saptarshichára; 14. nakshatrakúrmachára; 15. nakshatravyúha; 16 (fol. 40ᵇ). grahabhaktayoga; 17. grahayuddha; 18. grahasamágama; 19. varshaphala; 20. grahaṣṛingáṭaka; 21 (fol. 81ᵃ). garbhalakshaṇa; 22. garbhaváyudháraṇá; 23. pravarshaṇa; 24. rohiṇíyoga; 25. svátiyoga; 26 (fol. 117ᵃ). áshádhíyoga; 27 (fol. 121ᵃ. incipit: अतः परं केचिद्वातचक्रं पठंति । तच्च वराहमिहिरकृतं न भवति यतो निष्पत्तिरग्निकोप इत्यनेन पौनरुक्त्यं). vátachakra; 28. bhadrapadáyoga; 29. sadyovarshaṇa; 30. kusumaphalalakshaṇa; 31 (fol. 134ᵇ). saṃdhyálakshaṇa; 32. digdáhalakshaṇa; 33. bhúkampalakshaṇa; 34. ulkálakshaṇa; 35. pariveshalakshaṇa; 36 (fol. 164ᵇ). indrachápalakshaṇa; 37. gandharvanagaralakshaṇa; 38. pratisúryalakshaṇa; 39. nirghátalakshaṇa; 40. sasyajátaka; 41 (fol. 175ᵃ). dravyaniṣchaya; 42. arghakáṇḍa; 43. indradhvaja; 44. nírájanavidhi.

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 238.

Haec volumina exeunte seculo superiore exarata sunt. (Walker 145, 146.)

779.

Opera tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 130. Long. 9½. Lat. 4.

Foll. 1–37. Linn. 10. *Bṛihajjátakam*, de genituris liber, quem *Varáhamihiras*, Ádityadásae filius, e Kápitthaka loco, in Avanti regione sito, oriundus, composuit. (A.) Incipit:

मूर्त्तित्वे परिकल्पितः शशिभृतो वर्त्मापुनर्जन्मना-
मात्मा ह्यात्मविदां क्रतुश्च यजतां भर्त्तामरज्योतिषां ।
लोकानां प्रलयोद्भवस्थितिविभुश्चानेकधा यः श्रुतौ
वाचं नः स ददात्वनेककिरणस्त्रैलोक्यदीपो रविः ॥१॥
भूयोभिः पटुबुद्धिभिर्पटुधियां *horá*-phala-jnaptaye
शब्दन्यायस[म]न्वितेषु बहुशः शास्त्रेषु दृष्टेष्वपि ।
होरातंत्रमहार्णवप्रतरणे भग्नोद्यमानामहं
स्वल्पं वृत्तविचित्रमर्थबहुलं शास्त्रप्लवं प्रारभे ॥२॥

Liber in capita 25. divisus est: 1. ráṣiprabhedádhyáya; 2. grahayonibhedádhyáya; 3. viyonijanmádhyáya; 4. ádhánádhyáya; 5. janmádhyáya; 6 (inc. fol. 9ᵃ). rishṭádhyáya; 7. áyurdáyádhyáya; 8. daṣántardaṣádhyáya; 9. ashṭakavargádhyáya; 10. karmájívádhyáya; 11 (fol. 15ᵃ). rájayogádhyáya; 12. nábhasayogádhyáya; 13. chandrayogádhyáya; 14. dvigrahayogádhyáya; 15. pravrajyádhyáya; 16 (fol. 19ᵇ). nakshatrajátaka, sarvagraharáṣiṣíládhyáya[2]; 17. dṛishṭiphaládhyáya; 18. bhávádhyáya; 19. áṣrayádhyáya; 20 (fol. 27ᵇ). prakírṇakádhyáya; 21. anishṭádhyáya; 22. stríjátakádhyáya; 23. nirváṇádhyáya (niryáṇádhyáya B. eadem varietas in textus ipsius disticho undecimo occurrit); 24. nashṭajátakádhyáya; 25. dreshkáṇádhyáya.

In fine argumentum capitum singulorum quatuor distichis proponitur, quibus haec verba praemittuntur:

आदित्यदासतनयस्तदवाप्तबोधः
कापित्थके सवितृलब्धवरप्रसादः ।
आवंतिको मुनिमतान्यवलोक्य सम्यक्
होरां वराहमिहिरो रुचिरां चकार ॥३७॥

[1] Prooemii hujus errores gravissimos emendavi. In disticho 2. MS. हृष्टकरीं habere videtur.

[2] Hoc caput in codice nostro in partes duas divisum est.

Varáhamihira in medio libro hos artis suae magistros laudat: *Jívaṣarman* 7, 9. 11, 1; *Devasvámin* 7, 7; *Paráṣara* 7, 1 (= Ṣaktipúrva). 12, 2; *Bhadanta* 7, 11 (Utpala: Bhadantaṣabdena *Satyácháryo* 'bhidhíyate); *Maṇittha* 7, 1; *Maya* 7, 1 (Utpala: *Mayadánava*); *Yavanáḥ* 7, 1. 11, 1. 12, 1. 25, 2; *Vishṇugupta* 7, 7 (Utpala: *Cháṇakyá*paranáman). 19, 3; *Satya* 7, 3. 9. 13. 12, 2; *Siddhasena* 7, 7.

Haec voluminis pars seculo septimo decimo a Deveṣvara, Haridevae filio, Harikṛishṇae nepote (श्रीगुरुज्ञातीयनारीपत्तनस्थपाठकोपपदहरिकृष्णात्मज etc.) exarata est. (WALKER 207[a].)

780.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 288. Long. 11½. Lat. 5. Linn. 10–12.

Varáhamihirae Bṛihajjátakam cum commentario, *Jagachchandriká*, sive potius *Chintámaṇi* appellato, quem *Bhaṭṭotpalas* (Utpala) anno 966 composuit. (B.) Incipit: ब्रह्माजशंकररवींदुकुजज्ञजीवशुक्रार्कपुत्रगणनाथगुरून्प्रणम्य। यः संग्रहो र्क्कवरलाभविशुद्धवुद्धे। रावंतकस्य (च) तमं (tam aham) विवृणोमि कृत्स्नं ॥१॥

Auctores et libri ab Utpala permulti laudantur, quorum partem excerpsi: Varáhamihirae *Svalpajátaka* sive *Súkshmajátaka*; *Kálasaṃhitá* 15, 1; *Gárgi*; *Jívaṣarman* 5, 22; *ṣrí-Devakírti* 1, 19 etc.; *Puliṣa-áchárya* 2, 20; *Bádaráyaṇa* (astr. frequentissime, ipse ad 6, 1 Yavanavṛiddhás laudat); *Brahmagupta* 1, 19; *Maṇittha*; *Máṇḍavya* 6, 6. 15, 4; *Yavaneṣvara*; *Yájnavalkya* 2, 5; *Vankálakáchárya* (? 15, 3. prákṛitico sermone usus est); *áchárya-Vishṇuchandra* 2, 20; Hastivaidyakakára *Vírasoma* 1, 2; *bhaṭṭa-ṣrí-Ṣankara* 12, 19; *Ṣrutikírti*, *Ṣrutikírtikára* 1, 7. 8, 9. *Satya* 1, 5 etc. 2, 15 (*Satyokte Horáṣástre*); *Sáràvalí* (frequentissime); *Sphujidhvaja* (?) 7, 9. 12, 1.

Textus in hoc codice in capita 26. divisus est; vicesimum enim sextum argumentum libri exponit. Ex epilogo in fine libro addito hoc unum distichon exscripsi:

चैत्रमासस्य पंचम्यां सितायां गुरुवासरे।
वस्वष्टाष्टमिते शाके ८८८ कृतेयं विवृत्तिर्मया ॥५॥

Codex superiore seculo exeunte parum accurate exaratus est. (WALKER 165.)

781.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 142. Long. 13. Lat. 4½. Linn. 10.

Mínarájajátakae, Yavaneṣvarae auctori tributi, pars. Codex olim folia 205. continuit, nunc folia 1–142. et ultimum supersunt. Auctor, quicunque ille fuit, hoc libro genethliologiam tractavit. Incipit:

शृष्ट्यै विधात्रे जगतां शिवाय
संहारकाले स्थितये [ऽ] च्युताय।
तुभ्यं नमः सर्वगताय नित्यं
त्रयीमयायामलभास्कराय ॥१॥
Yad uktaván *púrvamunis* tu ṣástraṃ
होरामयं लक्ष्मितं मयायं (?)
tan (taṃ MS.) *Mínarájo*[1] निपुणं स्वबुद्धा
विचिंत्य चक्रेऽष्टसहस्रमात्रं ॥२॥
या पूर्वकर्म्मप्रभवस्य धात्री
धात्रा ललाटे लिखिता प्रशस्तिं।
तां शास्त्रमेतत्प्रकटं विधत्ते
दीपो यथा वस्तुघनें धकारे ॥३॥

Atha dvádaṣaráṣer vihárabhúmikathanam. स्याद्यः स्मृतो मेषसमानमूर्त्तिः कालस्य मूर्धा गदितः पुराणैः। सो [ऽ]जाविकासंचरकंदराद्रिस्तेनाग्निधात्वाकररत्नभूमिः ॥४॥ 2. *grahayonibhedádhyáya*, incipit: इनः पसंगो मिहिरोऽय हंसो मित्रो र्यमाख्यो द्युमणिः खरांशुः। शूरः खगस्तीक्ष्णमयूषमाली दिनाधिपो ब्रध्न इति प्रदिष्टः ॥ 3. *ádhánádhyáya*, incipit: स्याधानपृष्टोद्भवसाम्यमुक्तं पलं यतस्तस्य परीक्षणार्थं। योगान्विचित्वा प्रवदें स्मतो हं चिह्नैर्यथा लग्नविनिश्चयं स्यात् ॥ लग्नं यदा पश्यति सूर्यसूनुः नीचाश्रितः सौम्यदृशा विहीनं। तदान्यजातं प्रवदंति मर्त्यं सूर्यस्य वीर्येण दिवाप्रसंगात् ॥ 4. *janmádhyáya*, incipit: लग्नं यदि पश्यति देवमंत्री सितो थवा रात्रिकरः प्रपूर्णः। स्वोच्चाश्रितः केंद्रगतः स्ववर्गे सुशुद्धवीर्यस्य भवेत्प्रसूतिं ॥ 5. *áyurdáyádhyáya*, incipit: दिशः खरांशोर्हिमदीधतेर्गोवाणास्तथा सौम्यकुजार्कजानां नगासुरे ज्यस्य सितस्य नागाः प्रमाणतो दीधतयः स्वरूपाः ॥ 6. *daṣádhyáya*, incipit: स्यायुर्यथा येन पुरो हि दत्तस्तत्समिता तस्य दशा प्रदिष्ट। शस्तांतरा सा च गुणैर्विच्चिंत्या दोषैश्च तज्ञैः फलनिर्णयार्थं ॥ 7 (inc. fol. 15[b]). *antardaṣádhyáya*, incipit: भानोर्दशायां यदि शीतरश्मेः। दशा विपाकं कुरुते तदा स्यात्। क्लेशेन वित्तं स्वधनेन मित्रं भोगाश्च नित्यं हि विडंवनेन ॥ 8. *ashṭakavargaphaláni*, incipit: केंद्रेषु सूर्यः स्वगृहात्क्रमेण पुनस्तथायाष्टकरांकसंस्थितः। मंदारयोश्चापि तथैव वाच्यः शुक्राद्दशास्तांत्यगतश्च नित्यं ॥ 9. *súryadarṣanacháraphaláni*, incipit: मेषे गतो र्कः शशिना च दृष्टः करोति मर्त्यं सुजनस्तभावं प्रसन्नमूर्त्तिप्रचुरान्नपानं नरेंद्रपूज्यं विगतारिपक्षं ॥ 10. *chandradarṣanachára*, incipit: मेषे गतो रात्रिचरः प्रसूते सूर्येण दृष्टः कथितः प्रभावं। नरं नितांतं व्यसनैः समेतं गतप्रभां भक्तिविवर्जितं च ॥ 11. *bhaumadarṣanachára*, incipit: मेषे गतो भूमिसुतः प्रसूते सूर्येण दृष्टो विधनं मनुष्यं। विहीनवुद्धिं कृपणस्वभावं विवर्जितं सत्यदयानयाद्यैः॥

[1] Conferantur nomina *Matsyendra*, *Mínanátha*, quae supra p. 236. nobis obviam fuerunt.

12. *buddhadarṣanachára*, incipit: मेषं गतो ज्ञो रविणा च दृष्टः करोति मर्त्यं कृपणस्वभावं। दुष्टाशयं वंधुजनेन युक्तं भयाकुलं नित्यमुदारदुःखं ॥ 13. *gurudarṣanachára*, incipit: मेषं गतो देवगुरुः प्रसूते सूर्येण दृष्टः पशुपुत्रहीनं। नरं भयार्त्तं घृणया विहीनं विवर्ज्जितं सत्यसुखेन नित्यं ॥ 14 (fol. 41^{b}). *ṣukradarṣanachára*, incipit: मेषे स्थितो दैत्यगुरुः प्रसूते सूर्येण दृष्टः कृपणस्वभावं। नरं नितांतं वहुकोपयुक्तं विवादशीलं गुरुतल्पगं च ॥ 15. *ṣanaiṣcharadarṣanachára*, incipit: मेषं गतः सूर्यसुतो विधत्ते सूर्येण दृष्टो विक्रितानुरूपं। प्रवासशीलं विजितं स्वदारैर्व्यपेतलज्जं वहुसाध्वसं च ॥ 16. *grahánám bhávádhyáya*, incipit: मूर्त्तिस्थितो संजनयेद्दिनेशो नरं सरोगं विकलं महेर्ष्यं। प्रभूतकोपं वहुशत्रुपक्षं प्रभाविहीनं परतर्ककं च ॥ 17 (fol. 51^{b}). *súryachára*, incipit: मेषं गतो र्कः समरप्रचंडं नरं प्रसूते धनवीर्ययुक्तं। शस्त्रार्थवाक्कर्मसुलब्धशब्दं जयैषिणं साधितमुच्चचेष्टं ॥ 18. *chandrachára*, incipit: मेषे तु चंद्रः पुरुषं प्रसूते शूरंमुदा[र]सत्ववलैरुपेतं। ख्यातं वहुस्त्रीसुतभृत्यवर्गं प्रभाविणं त्यागिनमूर्ज्जितं च ॥ 19. *bhaumachára*, incipit: मेषे तु भौमो रभसं प्रचंडं सूरं नरं साहसकर्मशीलं। तेजस्विनं सात्विकमप्रधृष्यं दुर्मर्षिणं दानपरं प्रसूते ॥ 20. *budhachára*, incipit: मेषं गतस्त्विंदुसुतो मनुष्यं कुर्यात्कृशं वह्वटनं सठं च। मिथ्याप्रलापं प्रियविग्रहास्त्रं भूरिश्रमोत्यंतविपन्नचित्तं ॥१॥ 21. *gurochára*, incipit: मेषे गुरुर्देवनरं प्रसूते दुर्मर्षिणं सौर्यवलस्वभावं। विख्यातकर्माणमतिप्रगल्भं श्रौजस्विनं वुद्धिगुणैरुपेतं ॥ 22 (fol. 67^{b}). *ṣukrachára*, incipit: मेषे तु शुक्रो जनयत्यशांतं नरं वहुक्षोभविरोधशीलं क्षुद्रं परस्त्रीहरणे प्रशक्तं सेर्ष्यं वनारण्यविचारणं च ॥ 23. *ṣanaiṣcharachára*, incipit: मेषे र्कसूनुर्ज्जनयत्यनार्यं कुवेषमाधिव्यसनं श्रमार्त्तं। गतश्रियं निष्टरदुष्टवाक्यं विगर्हितं निर्धनमिष्टवैरं ॥ 24. *tanusthánachintá*, incipit: मेषस्य लग्ने तु भवेत्प्रसूतश्चंडी धनी सर्वकलासु दक्षः। स्वपक्षहंता वहुमन्युयुक्तो मंदामतिस्तीक्ष्णकरः सदैव ॥१॥ वृषस्य लग्ने तु नरः प्रसूते मित्रः क्षमी हास्यरतः सुवाक्यः। विज्ञानयुक्तो गुरुलोकभक्तः शूरः प्रधानः सुतलालसश्च ॥२॥ 25. *dhanasthánachintá*, incipit: मित्रांशकस्थो यदि वा शशांको वित्तं प्रसूते सुतजं नराणां। मित्रस्य भागे कृषिकृत्प्रसूतं वर्गोत्तमस्थः सुहृदर्ज्जितं च ॥ 26. *sahajasthánachintá*, incipit: तृतीयसंस्थो यदि वासरेशो मित्रं नृपं तुंगगतो विधत्ते। तुंगांशके वा नृपसंभवं च षड्वर्गशुद्धस्त्वथ सार्वभौमं ॥ 27 (fol. 79^{b}). *sukhasthánachintá*, incipit: सुखस्थितो वासरपः स्वतुंगे सुखं विधत्ते वहुदुष्टजातं। तुंगांशकस्थो ग्रु सुखं कदाचित् षड्वर्गशुद्धः परदारजं च ॥१॥ नीचाश्रितो वासरपश्चतुर्थे सुखं विधत्ते न कदाचिदेव। नीचांशके दुःखविमिश्रितं च पापस्य वर्गे रिणदुःखमिश्रं ॥२॥ 28. *sutasthánachintá*, incipit: तुंगाश्रितो वासरपः सुतस्थः सुतां विधत्ते स्पतरां नृसंशात्। तुंगांशकस्थः सकलार्थसिद्धिं षड्वर्गशुद्धः शुभगं मनोज्ञं ॥१॥ नीचाश्रयस्थो दिनपः सुतस्थः सुतान् प्रसूते च हि जातनष्टान्। नीचांशकस्थो विकलांगभागात् पापस्य वर्गे त्वथ गर्भनष्टान् ॥२॥ 29. *ripusthánachintá*, incipit: स्वतुंगगो वासरपो रिसंस्थः शत्रुं विधत्ते व्रतिनं सदैव। तुंगांशकस्थस्त्वथ विप्रमेव षड्वर्गशुद्धो नृपतिं सदैव ॥१॥ नीचाश्रयस्थः सवितारिसंस्थः शत्रुं विधत्ते कुमतिं कृतघ्नं। नीचांशकस्थः प्रमदानुरक्तं पापस्य वर्गे परतर्ककं च ॥२॥ 30. *kalatrasthánachintá*, incipit: दिनाधिपः सप्तमगः स्वतुंगे करोति भार्यां कलहप्रियां च। तुगांशकस्थः परकर्मरक्तं षड्वर्गशुद्धस्तु दरिद्रयुक्तं ॥१॥ नीचाश्रितः सप्तमगस्तु सूर्यो भार्यां विधत्ते व्यभिचारिणीं च। नीचांशकस्थश्च सरोगयुक्तां पापस्य वर्गे सततं कुशीलां ॥२॥ मित्राश्रयस्थो दिनपः कलत्रे करोति भार्यां सुतरां नृशंसां। मित्रस्य भागे सुविहीनचित्तां वर्गोत्तमस्थः सुरतप्रियां च ॥३॥ 31. *mrityusthánachintá*, incipit: सूर्यो यदा मृत्युगतश्च तुंगे मृत्युं विधत्ते[ऽ]ग्निनिवेशनेन। भक्त्या तदंशे जनलज्जयैव षड्वर्गशुद्धस्त्वथवा प्रमादात् ॥१॥ नीचाश्रितो वासरपो[ऽ]ष्टमस्थो मृत्युं विधत्ते वनपावकेन। नवांशके दंभनकर्मतश्च पापस्य वर्गे तु प्रदीपनेन ॥२॥ मित्राश्रयस्थो दिनपो[ऽ]ष्टमस्थो मृत्युं विधत्ते विषभक्षणेन। मित्रांशकस्थश्च विवंधनेन वर्गोत्तमस्थो निशितायसेन ॥३॥ शत्रुाश्रयस्थो दिनपो[ऽ]ष्टमस्थः करोति मृत्युं रुधिरप्रकोपात्। तदंशके वा वहुकासशोषात् मूलत्रिकोणे वनितापराधात् ॥४॥ चंद्रो[ऽ]ष्टमस्थो यदि तुगंसंस्थः करोति मृत्युं सलिलप्रवेशात्। तुंगांशकस्थः करकाभिघातात् षड्वर्गशुद्धस्त्वशनिप्रपातात् ॥५॥ नीचाश्रितो रात्रिपतिः करोति छिद्रे विनाशं वनिताकरेण। नीचांशकस्थः कफपित्तदोषात् पापस्य वर्गे त्वपसन्निपातात् ॥६॥ मित्राश्रयस्थो रजनीपतिश्च करोति मृत्युं जठरप्रकोपात्। तस्यैव भागे गुदरोगतश्च वर्गोत्तमस्थः पशुपादघातात् ॥७॥ शत्रुाश्रयस्थो विधुरेव धत्ते मृत्युं न[राणां] वहुभृत्यरोगात्। तदंशकस्थः पशुशृंगसंगात् मूलत्रिकोणे क्षयरोगतश्च ॥८॥ भौमो ष्टमस्थो यदि तुंगसंस्थः संग्राममृत्युं कुरुते नराणां। तुंगाशकस्थस्त्वथ शस्त्रकर्म षड्वर्गशुद्धस्त्वथ गोग्रहेण ॥९॥ नीचाश्रयस्थो धरणीजश्छिद्रो स्वहस्तमृत्युं कुरुते नराणां। नीचांशकस्थश्च निजायुधेन पापस्य वर्गे द्विजपार्श्वतश्च ॥१०॥ मित्राश्रयस्थः क्षितिजो ष्टमस्थः करोति मृत्युं दृषदाश्रयेण। मित्रस्य भागे त्वथ गो[ऽ]क्षसंगात् वर्गोत्तमस्थस्तथ कूपपातात् ॥११॥ शत्रुाश्रयस्थो (sthaḥ) क्षितिजो ष्टमस्थो भृगुप्रपाताच्च करोति मृत्युं। तस्यांशकस्थस्त्वथ गुप्तिरोधात् मूलत्रिकोणे विषभक्षणेन ॥१२॥ etc. 32 (fol. 86^{b}). *dharmasthánachintá*, incipit: धर्माश्रितो वासरपः स्वतुंगे धर्मं नृणां पापसमे विधत्ते। तुंगांशसंस्थस्त्वथ दंभदं च षड्वर्गशुद्धस्त्वथ लज्जया च ॥ 33. *karmasthánachintá*, incipit: कर्माश्रितस्तीक्ष्णकरः स्वतुंगे करोति कर्मव्रत ‾ ‾ मेव। सौख्यं तदंशकस्थो वधवंधजं च षड्वर्गशुद्धः सकलं कलाजं ॥१॥ 34. *lábhasthánachintá*, incipit: लाभाश्रितस्तीक्ष्णकरः स्वतुंगे लाभं विधत्ते गजवाजिनं च। तस्यैव भागे महिषीसमुत्थं षड्वर्गशुद्धः कनकोद्भवं च ॥१॥ 35. *vyayasthánachintá*, incipit: व्ययस्थितो वासरपः स्वतुंगे व्ययं विधत्ते गुरुलोकसंगात्। तस्यैव भागे गुरसेवकानां षड्वर्गशुद्धो द्विजदेवकार्यात् ॥ 36. *lagnadarṣanachára*, incipit: लग्नेऽर्कदृष्टे सुनृशंसचेष्टो भवेन्मनुष्यः परुषस्वभावैः। सदाभिमानी नतिधर्मसंस्थो रुजान्वितो द्वेषरतः सुभीतः ॥ 37 (fol. 91^{b}). *anapháyogádhyáya*, incipit: सूर्यं विना रात्रिपतेर्व्ययस्थो यदा ग्रहः स्याद्बहवो यथा स्युः। स्यातामथ द्वौ त्वनफाख्ययोग उत्पद्यते रूपगुणप्रमाणः ॥ 38. *sunapháyogádhyáya*, incipit: सूर्यं विना रात्रिपतेः धनस्थो यदा ग्रहः स्याद्बहवो

थवा स्युः । स्यातामथ द्वौ सुनफाख्ययोग उत्पद्यते रूपगुणैः सदैव ॥ 39. *durdharáyogádhyáya*, incipit: सूर्यं विना द्वादशवित्तसंस्थैः चंद्रस्य योगो त्र हि दुर्धराख्यः । अशीतियुक्तं शतमेव तेषां पृथक्प्रदिष्टं सुशुभं समग्रं ॥ 40. *lagnáṣrayayogádhyáya*, incipit: लग्नस्थितो वासरपः सचंद्रः करोति मर्त्यं विकृतं कृतघ्नं । मूकं जडं वा परदाररक्तं विहीनवित्तं सरुजं सदैव ॥ 41. *dhanáṣrayayogádhyáya*, incipit: धनस्थितस्तीक्ष्णकरः स्वचंद्रो नरं विधत्ते विधिनं कृतघ्नं । सदा कुशीलं प्रभया विहीनं रोगाभिभूतं भयसंयुतं च ॥ 42 (fol. 114ᵃ). *sahajáṣrayayogádhyáya*, incipit: तृतीयगस्तीक्ष्णकरः सचंद्रो नरं विधत्ते प्रियवंधुदारं । जनानुरक्तं व्रतशास्त्रमुक्तं परं कविं कीर्त्ति[वि]वर्द्धनं च ॥१॥ तृतीयगस्तीक्ष्णकरः सभौमो नरं प्रसूते नृपतुल्यवीर्यं । भोगान्वितं चारुरतं सुनेत्रं प्रियातिथिं वृद्धियुतं सदैव ॥२॥ तृतीयगस्तीक्ष्णकरः ससौम्यो नरं प्रसूते वहुपुत्रपौत्रं । जितेंद्रियं भूरिपराक्रमाढ्यं विख्यातकीर्त्तिं जनवल्लभं च ॥३॥ 43. *sukháṣrayayogádhyáya*, incipit: चंद्रान्वितस्तीक्ष्णकरः सुखस्थो नरं विधत्ते सुखसौख्यहीनं । विपन्नशीलं परतर्कुकं च प्रभाविहीनं गतसत्यशौचं ॥ 44. *sutáṣrayayogádhyáya*, incipit: चंद्रान्वितस्तीक्ष्णकरः सुतस्थो नरं प्रसूते विगताभिमानं । कुभोज्यरक्तं च कुपुत्रभाजं सदा निकृष्टं कृतकस्वभावं ॥ 45. *ṣatrubhávâṣrayayogádhyáya*, incipit: रिपुस्थितस्तीक्ष्णकरः सचंद्रो नरं प्रसूते विसुखं दरिद्रं । स्वल्पायुषं रोगनिपीडितांगं सदातुरं शत्रुविवर्ज्जितं च ॥ 46 (fol. 135ᵇ). *kámáṣrayayogádhyáya*, incipit: कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः सचंद्रो नरं प्रसूते व्यथया समेतं । सदातुरं धर्मविवर्ज्जितांगं गुणैर्विहीनं वहुमाययाढ्यं ॥१॥ कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः सभौमो नरं प्रसूते परवादरक्तं । दानेन हीनं क्षतपीडितांगं गुरुद्विजानां निरतं नृशंसं ॥२॥ कामाश्रितस्तीक्ष्णकरः ससौम्यो नरं प्रसूते कुकलत्रभाजं । नपुंसकं कामसुखैर्विहीनं निरर्थवाक्यं निजवंधुयुक्तं ॥३॥

In folio 140ᵇ. caput quadragesimum septimum ab hoc disticho incipit: तीक्ष्णद्युतिश्चंद्रयुतोष्टमस्थो नरं प्रसूते वहुरोगभाजं । स्वल्पायुषं स्निग्धमतिं प्रहृष्टं व्यपेतलज्जं रणकातरं च ॥१॥ Sequuntur disticha 29, post quae disticha 30–54. desiderantur. Folium 142. in disticho 59. desinit.

In folio 143ᵃ (२०५). capitis, *ṣvacheshṭitádhyáya* appellati, finis exstat. Sequuntur haec: यदा सुरंभंतिविधासु गावः कुर्वंति नाशं नृपतेः पुरस्य । यानागमं त्वज्ञं सुतस्य नाशं रोगातुरत्वं परदेशसंगं ॥१॥ शिरोर्ध्वनाला यदिवार्धपुछा गावः प्रगछंति मुखः प्रमाणः प्रातः पुरात्क्रांतनुमुग्रवेगाः प्रयांति नास्यापि समं विनाशं ॥२॥ गोक्षीरपानं वृषभो विधत्ते यदा तदा तत्स्वसुतेर्विनाशं । दुर्भिक्षमार्त्तिः परचक्रसंगं रागातुरत्वं व्यसनं पुरस्य ॥३॥ स्वयं यदा स्वदति गो स्वदुग्धं पयोधरस्थं कुरुते विनाशं । गोपस्य तस्या यदि वा विनाशं महाभयं शत्रुकृतं सदैव ॥४॥ युग्मं प्रसूतानि युगोपनाशं प्राप्नोति धत्ते विषमं तदेव । दारेण सार्धं म्रियते यदा वा करोति राष्ट्रस्य पुरस्य नाशं ॥५॥ तत्सान्विता स्यात् यदि गोः पुरस्तात् उक्ताविशेषाछुभचेष्टिताश्च । यातुर्विधत्ते विजयं प्रतापं सुवित्तलाभं त्वरिसंक्षयं च ॥६॥

इति श्रीवृद्धयवने गोविचेष्टितं ॥ Iti ṣrí-*Yavaneṣvaráchárya*-virachitam *Mínarájajátakam* samáptam ॥ संवतु १७५२ वर्षे आषाढसुदि १२ लिषतं गुलावरइ ब्राह्मणसारसुतरणदेवसरहंदवासीपोथीलिषीनथमलब्राह्मणसारसुतपरभाकरकी ॥ साहजहानावदवीच पुस्तकुलिष्या ॥ शुभमस्तु ॥

Idem *Vriddhayavana* titulus in fine capitum singulorum legitur.

Codex anno 1696 exaratus est. (Wilson 427.)

782.

Foll. 112–156. Linn. 8–11. His foliis major *Jyotisharatnamálae*, a *Ṣrípati* (bhaṭṭa) compositae, continetur. (A.) Auctor, postquam capitibus (prakaraṇa) primis astronomiae elementa tradidit, reliquis, quibusnam siderum conjunctionibus res quaedam, velut regum unctio, peregrinatio, nuptiae, aedificatio, aut suscipiendae aut vitandae sint, explicat. Initium, paulum emendatum, hoc:

प्रभवविरतिमध्यज्ञानबंध्या नितांतं
विदितपरमतत्त्वा यत्नते योगिनोऽपि ।
तमहमिह निमित्तं विश्वजन्मात्ययाना-
मनुमितमभिवन्दे भग्रहैः कालमीशं ॥१॥
Vilokya *Gargádi*-munipraṇítam,
Varáha-Lallâdi-kṛitaṃ cha ṣástram ।
Daivajna-*kaṇṭhábharaṇártham* eshá
Virachyate Jyotisharatnamálá ॥२॥

२२
शकेंद्रकालः पृथगाकृतिघ्नः शशांकनंदाश्वियुगैः ४२९१ समेतः ।
शराद्रिवस्विंदु १८७५ हृतः स लब्धः षष्ट्या ६० प्रशेषे प्रभवादयोऽब्दाः ॥३॥
शालिवाहनशकोऽर्क १२ संयुतः षष्टि ६० हृप्रभवपूर्ववत्सराः ।
शेषके मनुजमानतो भवेत्स्वस्वनामसदृशं हि तत्फलं ॥४॥

१ २ ३ ४ ५
प्रभवविभवाख्यशुक्लाः प्रमोदनामा प्रजापतिरथाब्दः ।
६ ७ ८ ९
परतोऽंगिरास्ततश्च श्रीमुखभावौ युवाख्योऽन्यः ॥५॥
१० ११ १२ १३ १४ १५
धातेश्वरवहुधान्यौ प्रमाथिनामाथ विक्रमः सवृषः ।
१६ १७ १८
अथ चित्रभानुरस्मात्सुभानुरथ तारणाख्यश्च ॥६॥
१९ २० २१ २२
पार्थिवनामा व्यय इति सर्वजिदाख्योऽथ सर्वधारी च ।
२३ २४ २५ २६ २७ २८
तदनु विरोधी विकृतः खरनंदनविजयजयसंज्ञाः ॥७॥
२९ ३० ३१ ३२
मन्मथदुर्मुखसंज्ञावथापरौ हेमलंवकविलंवौ ।

३३ ३४ ३५ ३६
तद्वद्विकारिनामाथ शार्वरी प्लव इति शुभकृत् ॥ ८ ॥
३७ ३८ ३९ ४०
शोभकृदपरः क्रोधी विश्वावसुरनु पराभवाख्यश्च ।
४१ ४२ ४३
परतः प्लवंगनामा कीलक इति सौम्यसंज्ञश्च ॥ ९ ॥
४४ ४५ ४६ ४७
साधारणो विरोधकृदथ परिधाविप्रमाथिनामानौ ।
४८ ४९ ५० ५१ ५२
आनंदराक्षसाख्यौ नलपिंगलकालयुक्ताश्च ॥ १० ॥
५३ ५४ ५५ ५६
सिद्धार्थिरौद्रदुर्मतिदुंदुभयो वत्सराः क्रमादपरे ।
५७ ५८ ५९ ६०
रुधिरोद्गारी रक्ताक्षिसंज्ञकः क्रोधनः क्षयकृत् ॥ ११ ॥
इयं हि षष्टिः परिवत्सराणां बृहस्पतेर्मध्यमराशिभोगात् ।
उदाहृता पूर्वमुनिप्रवर्यैर्नियोजनीया गणनाक्रमेण ॥ १२ ॥ [1]

Cap. 1. saṃvatsaraprakaraṇam fol. 114ª. Cap. 2. tithiprakaraṇam, incipit: तिथिपाश्चतुर्मुखविधातृविष्णवो यमशीतदीधितिविशाखवज्रिणः । वसुनागधर्मशिवतिग्मरश्मयो मदनः कलिस्तदनु विश्व १५ इत्यपि ॥ Cap. 3. váraprakaraṇam, incipit: सूर्यादितः शिवशिवागुहविष्णुकेंद्रकालाः क्रमेण पतयः कथिता ग्रहाणां । वह्न्यंबुभूमिहरिशक्रशचीविरिंचास्तेषां पुनर्मुनिवरैः प्रतिदेवताश्च ॥ १ ॥ राहोरधिपतिः कालः प्रत्यधीशो भुजंगमः । तथा केतोश्चित्रगुप्तः स्वयंभूः कविभिः स्मृतः ॥ २ ॥ राजाभिषेकोत्सवपानसेवा गोवह्निमंत्रौषधशस्त्रकर्म । सुवर्णताम्रौर्णिकचर्मकाष्ठसंग्रामपण्यादि रवौ विदध्यात् ॥ ३ ॥ Cap. 4. (fol. 120ᵇ.) yogaprakaraṇam, incipit: क्रमशो भवंति योगा विष्कंभप्रीतिरूपरि चायुष्मान् । सौभाग्यशोभनाख्यावतिगंडोऽप्यथ सुकर्मा च ॥ Cap. 5. karaṇaprakaraṇam, incipit: बवाह्वयं बालवकौलवाख्ये ततो भवेत्तैतिलनामधेयं । गराभिधानं वणिजं च विष्टिरित्याहुरार्याः करणानि सप्त ॥ Cap. 6. nakshatraprakaraṇam, incipit: भेशा दस्रयमाग्निधातृशशिनः शर्वोऽदितिर्वाक्पतिः etc. Cap. 7. muhúrtaprakaraṇam, incipit: रुद्राहिमित्रपितरो वसुवारिविश्वे वेधा विधिः शतमखः पुरुहूतवह्नी । नक्तंचरश्च वरुणार्यमयोनयश्च प्रोक्ता दिने दश च पंच तथा मुहूर्ताः ॥ १ ॥ निशामुहूर्ता गिरीशाजपादाहिर्बुध्न्यपूषाश्वियमाग्नयश्च । विधातृचंद्रादितिजीवविष्णुतिग्मद्युतित्वाष्ट्रसमीरणाश्च ॥ २ ॥ Cap. 8. upagrahaprakaraṇam, incipit: भूकंपः सप्तमर्क्षे भवति सवितृभात्पंचमे विद्युदुल्का मूलश्चैवाष्टसंख्ये ८ शनिरिति १० दशमे केतुरष्टादशे च १८ दंडस्त्रिपंचसंख्ये १५ सनवदशमिते १९ नूनमुक्ता प्रदिष्टा धिष्ण्ये द्विःसप्त १४ संख्ये मुनिभिरभिहितश्चात्र निर्घातपातः ॥ १ ॥ Cap. 9. (fol. 135ª.) saṃkrántiprakaraṇam, incipit: घोरा रवौ ध्वांक्षमृतद्युतौ च संक्रांतिरारे च महोदरी स्यात् । मंदाकिनी ज्ञे च गुरौ च मंदा मिश्रा भृगौ राक्षसिकार्कपुत्रे ॥ Cap. 10. gocharaprakaraṇam, incipit: सर्वे लाभगृहस्थितास्त्रि ३ ख १० रिपु ६ व्यर्काः etc. Cap. 11. chandratárábalaprakaraṇam, incipit: रविनृपविलोकने सुरगुरुर्विवाहोत्सवे रणे धरणिनंदनो भृगुसुतः प्रयाणे बली । शनिश्च खलु दीक्षणे सकलशास्त्रबोधे बुधः शशी सकलकर्मसु ध्रुवमुदाहृतं सूरिभिः ॥ १ ॥ Cap. 12. lagnaprakaraṇam, incipit: विरोधश्चाभिषेकश्च राज्ञां साहसकर्म च । धात्वाकरादिसंबंधो मेषलग्ने विधीयते ॥ १ ॥ वृषोदये विवाहश्च ध्रुवं वेश्मप्रवेशनं । कुमारीवरणं दानं क्षेत्रारंभादि चेष्यते ॥ २ ॥ कलाविज्ञानसंबंधो वृषलग्नोदितं च यत् । विभूषणादिकं कर्म कर्तव्यं मिथुनोदये ॥ ३ ॥ वापीकूपतडागादि वारिबंधनमोक्षणे । पौष्टिकं कर्म यत्किंचित्तत्सर्वं सिध्यति कर्किणि ॥ ४ ॥ Cap. 13. (fol. 143ᵇ.) saṃskáraprakaraṇam, incipit: षष्ठे मास्यथवाष्टमे तदधिपे वीर्योपपन्ने विधौ etc. Cap. 14. rájábhishekaprakaraṇam, incipit: विलग्नजन्मे सदृशाधिनाथमार्तंडधात्रीतनयैर्बलिष्ठैः । गुर्विंदुशुक्रैः स्फुरदंशुजालैर्महीपतीनामभिषेक इष्टः ॥ Cap. 15. yátráprakaraṇam, incipit: यात्राभिधानं कथयाम्यथातः सर्वैरुपेतस्य गुणैर्जिगीषोः । अतर्किते जन्मनि तस्य याने फलाप्तिरुक्ता ह्यु (?) नवर्णतुल्या ॥ Cap. 16. viváhaprakaraṇam, incipit: धर्मो गृहस्थपदतो न परोऽस्ति कश्चिद्यस्मात्स्थितं तदपि योषिति शीलवत्यां । तस्यास्तु लग्नवशतः खलु शीललब्धिस्तस्मात्प्रवच्मि न चिरेण विलग्नशुद्धिं ॥ १ ॥ Cap. 17. vástuprakaraṇam, incipit: आयव्ययर्क्षं शकचंद्रताराबलानि शास्त्रादवगम्य सम्यक् । आयुर्धनारोग्ययशोभिवृद्ध्यै गृहं गृहस्थो हि विधापयेत ॥ १ ॥

Apographon nostrum, seculo septimo decimo exaratum, in disticho duodevicesimo capitis 17. desinit. (WALKER 192ᵉ.)

783.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 50. Long. 10. Lat. 4½. Linn. 9.

Jyotisharatnamálá a *Śrípati* composita. (B.)

Cap. 18. (fol. 48ᵇ.) gṛihapraveśaprakaraṇam; 19. vastraprakaraṇam; 20. amarasthápanam.

Liber nuper in India editus est dicitur.

Codex, anno 1644 exaratus, ejusdem seculi anno 66 in Bibliothecam Bodleianam, Kenii dono, pervenit. (WALKER 214.)

784.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 79. Long. 14. Lat. 5½. Linn. 9.

Tájakasárasudhánidhis, quo libro *Náráyaṇas,* Dádábhái's filius, Mádhavae nepos, astrologiam, auctorum Arabicorum systemata secutus, capitibus septem exposuit. Incipit: कमलकैर[व]बंधुधरात्मभूबुधबुधार्चितपादसरोरुहाः भृगुजभानुजभानुविरोधिनो ददतु दंतिमुखो विमलां गिरं १ गिरां कोरहसां

[1] De sexaginta cycli Bárhaspatyae annis cf. *Warren,* Kálasankalita, p. xxi.

विचीविनोदां विनोदान्नमूर्त्तिं वचोमूर्तिभाजां विभाव्यां मुनीनां मनोभीष्टदां तां कवीनां सुकाव्यस्य गुंफानुकूलं २ *Ṣrígrámo*dbhava-*Kaṣyapánvaya*nidhiḥ sámudrikajnaḥ sudhíḥ ṣrímán *Mádhava*-saṃjnako dvijavaro vighneṣaseváratạḥ । *Dádábháíti*[1] tasmád ajani guṇagaṇaiḥ púritas tattvavettá siddhántánáṃ chakástá munijanaviditas tatsamaḥ ko 'pi nányaḥ ॥ 3 ॥ Tasmál labdhavaraḥ paropakṛitaye *Náráyaṇo* 'ham bruve tártíyaikasudhánidhiṃ gaṇitavittushṭyai chamatkáritam । ṣrímat-*Khindhika*[2]-*Romakádi*-rachitát saṃgṛihya sáram paraṃ, yasya jnánalavena mukhyapadavím prápnoti niḥsaṃṣayam ॥ 4 ॥ कथं स्यान्यमवर्षेऽस्मिन् इति संशयिने स्फुटं । वदेद्ज्ञात्वा विधिज्ञाता वर्त्तमानं शुभाशुभं ५ संक्षेपे संशयापेक्षे श्रोतुः स्याद्बहुविभ्रमः । वरीयान् विस्तरस्तस्मादपेक्षासंशयापहः ॥ ६ ॥

Cap. I. fol. 3^b. desinit in verbis: अध्याय एष कथितः प्रथितान्द्यसंज्ञो ráṣisvarúpa-khagarúpa-dakáṇaramyaḥ. Cap. II. fol. 14^a. अध्याय एष कथितः प्रथितो द्वितीयो varshe divádigaṇitábhidhamantraramyaḥ. Cap. III. fol. 33^a. tṛitíyaḥ sadmádivarshapaphalántavichárararamyaḥ. Cap. IV. fol. 58^b. chaturtho bhávábhidhas tv akhilacháruvichárararamyaḥ. Cap. V. fol. 65^a. ṣarákhyaḥ (i. e. quintus) pákántarádiphalayuktavichárararamyaḥ. Cap. VI. fol. 78^a. adhyáya esha kathito gamitas tu samyag ghasrapraveṣaphalacháruvichárararamyaḥ. Cap. VII. incipit: अथ आखेटकं वक्ष्ये मृगयासिद्धिदं नृणां पापारिष्टकरैर्योगैर्मृगयासिद्धिरुत्तमा ॥

In fine haec disticha, scribae incuria foedata, leguntur: आसीत्कारण्यवारां निधिरवनिपतिप्रख्यमूर्द्धा मणीनां वृंदैर्नीराजितांघ्रिर्जलनिधिवचसां (= sámudṛikaṣástrasya) पालने यः सरस्वान् सिद्धांतानां शरण्यः फणिपतित्वयित्नं (lapitam?) यस्य कंठे व्यरंसीद्देवो *Mádhavákhyaḥ* Paṣupatinagare (i.e. Benaris) ग्रीशपादाज्जसेवी (ग्रीश = गिरीश) २३ तस्माजातौ सुतौ द्वौ प्रवरमतियुतौ सर्वविद्यानिधानौ ज्येष्टो *Dádákhyabhaṭṭaḥ* सकलवसुमतीमंडलख्याततनामा ज्योतिः शास्त्रे विवस्वानतुलगुणः सूर्यसिंद्धांतटीकां (cf. supra, n. 772.) यो कार्षदिङ्गुतार्थां स्मारहरचरणासक्तचेता नितांतं २४ पुत्रस्तस्मात्कनिष्टो जलनिधिवचसामार्मिकः सत्यवादी श्रीमान् *Náráyaṇákhyo* निरवधिकरुणापूर्णचितांतरालः शिष्यैः संप्रार्थितो हं प्रवरविजधिपा ज्ञाज्ञक (tájaka) ग्रंथमेनमीकाषी तेन त्तुष्टो गजवदनविभुभारतीप्राणनाथः २५ *Horásárasudhánidhir* विरचितः पूर्वं मया जातके व्याख्यावैनरजतकस्माचिता दैवज्ञसंतोषिणी प्रश्ने वै गणकग्रियातिगदिता युद्धादिसिद्धै तथा प्रोक्तो हि खरस्तदनु तार्तीये सुधाया निधिः २६ Iti ṣrí-*Ṣrígrámaro*panámaka-*Mádhavátmaja*-Náráyaṇakṛitas Tájakasárasudhánidhiḥ samáḥ.

Codex anno 1831 parum accurate exaratus est. (Wilson 428.)

[1] *Dádábháí* vocabulo Mahratice frater natu major significatur.

[2] Idem nomen infra in fol. 19^b. legitur.

785.

Foll. 17–27. Linn. 12. *Nakshatrasamuchchayas*, quo libro *Lallaváráhae* filius (?) astrorum positiones rebus gerendis faventes illustravit. Incipit:

विनायकं नमस्कृत्य । बालानां हितकाम्यया ।
उधृतं तु मया किंचित् । शास्त्रगौरवकारणात् ॥ १
छंदोलक्षणसंयुक्तं । नक्षत्राणां समुच्चयः ।
संक्षेपेण परं ज्ञानं *Ratnakoṣasya* मुध्यृतः (l. madhyataḥ) ॥ २
सर्वेषु शुभकार्येषु । कुयोगाः परिवर्ज्जयेत् ।
दग्धविद्धं च नक्षत्रं । तिथिदग्धा विवर्ज्जयेत् ॥ ३
अर्द्धप्रहरकश्चैव कुलिको विष्टिरेव च ।
एकार्गलं ग्रहरिक्षं । जन्मरिक्षं पर्वमेव च ॥ ४
दुष्टयोगे तिथे रिक्ते । क्षीणचंद्रे धिमांशके ।
मांगल्यं शुभयात्रा च । न कुर्याद्धितमिछता: ॥ ५
विवाहं क्षौरकर्म्मं च । प्रतिष्टाव्रतबंधनं ।
अयने चोत्तरे कुर्या । दुदिते भार्गवे गुरौ ॥ ६
उदिते च तथा चंद्रे । सुभयोगे शुभातिथौ ।
कृष्णास्य दशमी यावत् । सुभकार्याणि कारयेत् ॥ ७

Ádiyámala in fol. 26^b. laudatur.

In fine haec leguntur: विवाहद्यूतसंग्रामे । स्नानभोजनमैथुने । विवहारे भये भंगे भानुनाडी प्रशस्यते ॥ ध्वजेषु लाभं मरणं च धूने सिंहे मुखायां कलहं च स्वाने । वृषे च रिद्धिः खरशोकमश्नुते सिद्धिगजे स्तन्य भवंति ढके ॥

Auctoris nomen hac tantum subscriptione traditur: इति लल्लवाराहसुतकृतं नक्षत्रसमुच्चयं समाप्तं ॥

Haec folia anno 1513 in urbe Ṣrípattana non satis accurate exarata sunt: स्वस्ति संवत् १५६९ वर्षे पौष शुदि २ शुक्रे अद्येह श्रीपत्तनवास्तव्यदिक्पालज्ञातीय दु° वच्छासुतविश्वनाथपठनार्थं पुस्तिका लेषापिता ॥ (Walker 128^b.)

786.

Foll. 69–120. Linn. 10. *Praṣnárṇavas*, quaestionum (astrologicarum) oceanus, sive *Vaishṇavaṣástram*, liber a *Náráyaṇa* (Náráyaṇadásasiddha), Brahmadásae et Nayajae filio, compositus, lectiones quindecim continens. Prius nomen inde ductum est, quod in rerum futurarum eventum fortunaeve suae successum inquirentibus astrorum positiones prosperae aut adversae explicantur. Incipit:

नारायणं परमपूरुषमादिदेवं
ज्योतिर्मयं शुभकरं चकाचदेशं ।[3]
शांतं प्रणम्य शिरसा द्विजपुंगवानां
प्रश्नार्णवे णवमहं (l. प्रवं) प्रकरोमि शास्त्रं ॥ १ ॥

[3] Cod. Berol. चराचरेशं.

श्रीब्रह्मदासनयजातनयः सुविद्वान्
श्रीमान् Gusáyinṛipatir यदुनाथभक्तः ।
Váráha-Tájita (ka)-*Mukunda*-matam समीक्ष्य
नारायणः परमशास्त्रमिदं चकार ॥२॥
प्रष्टा (prashṭá) प्रणम्य हरिमिंद्रककुप्मुखस्थो
ज्योतिर्विदं सकलशास्त्रकलाविदग्धम् ।
आहूय सद्भुवि हितं फलपुष्परत्न-
हस्तः प्रसन्नवचनैः सकृदेव पृच्छेत् ॥३॥

Lectio *prima, ṣubháṣubhasiddhi* inscripta, desinit in disticho: मया निदेशाद्रचितं सुशास्त्रं त्रैलोक्यनाथस्य जनार्दनस्य । स्वयं मुकुंदेन च सत्यमुक्तं तस्मादिदं वैष्णवसंज्ञमासीत् ॥४३॥ Lectio *secunda* incipit: अथ धनलाभप्रश्नफलं ॥ लग्नाधिनाथेन हिमांशुना वा यदीत्थशालं कुरुते धनेशः । स्वोच्चादिगः सौम्ययुते क्षितः स्यात्प्रष्टुः स्वलाभं सहसा प्रकुर्यात् ॥१॥ शीतांशुलग्नेश्वरवित्तनाथाः परस्परं संयुतवीक्षिताश्च । धनत्रिकोणोदयगा यदा स्युस्तदार्थलाभं प्रवदेन्नराणां ॥२॥ Quaestiones hae proponuntur: dhanalábha, rájyalábha, rájyaṃ chalaṃ sthiraṃ veti, nṛipadarṣanam mama bhaven na bhaved iti. Lectio *tertia* incipit: अथ जयपराजयप्रश्ने ॥ अथ प्रवक्ष्ये नृपतेर्जिगीषोर्युद्धे जयं नाथ पराजयं च । पृष्टो वदेत्प्रश्नविलग्नयोगैस्तां योगचर्या च वराहशास्त्रात् ॥१॥ शुक्रोदये सुरगुरौ तनये सुखे ज्ञे सूर्ये तृतीयभवने भवगैश्च शेषैः । प्रष्टा नृपो रिपुगणांश्च विजित्य युद्धे सिद्धार्थ आत्मभवनं समुपैति शीघ्रं ॥२॥ Titulus hic subscriptus est: rájno digvijayapraṣnaḥ. Lectio *quarta* incipit: अथ जयपराजयप्रश्ने ॥ भूपालयोर्नागरजायिनोर्द्वयोर्मध्येऽनयोर्जेष्यति कोऽत्र संयुगे । युद्धं भविष्यत्यथ संधिरेतयोः प्रश्ने कृते मंत्रिभिरादिशेद्बुधः ॥१॥ विलग्नलग्नाधिपतिः पुरेशो यामित्रजामित्रपतिश्च यायी । स्ववर्गराज्ञो जयदो बलीयान्यस्ताजिताचार्यमते प्रदिष्टः ॥२॥ 5. *Saṃghaṭṭachakram.* Incipit: संघट्टचक्रं विलिखेत्त्रिकोणं मेषादिभिर्द्वादशराशिभिश्च । चतुश्चतुर्भिर्भवतीह तिर्यग्वेधोगहैर्भूपतिसंगराय ॥१॥ 6 (inc. fol. 84[a]). *utpátaphalaṣubháṣubhasasyajátaka.* Incipit: अथ प्रवक्ष्ये द्विजपुंगवानां ज्ञानं सुदिव्यं तरुभूमिवारिजं । उत्पातसंज्ञान्विविधान्विकाराञ्ज्ञातांश्च देशे नृपराज्यभंगहान् ॥१॥ Partes singulae: utpátaphala, sasyajátaka; rájnaḥ prayáṇasamaye ṣubháṣubhaṃ nimittaṃ jayaparyantam *Bhadrabáhuṣástrát.* 7. *parachakrágamana-durgapraṣna-koṭachakra.* Incipit: शुक्रज्ञजीवैर्हिबुकास्तसंस्थैरायाति शीघ्रं बलवानरातिः । चंद्रार्कमंदावनिजैः सुखस्थैः प्राप्तोऽपि भग्नो विनिवर्ततेऽरिः ॥१॥ 8. gamanágamanadúrasthapraṣna. Incipit: मम गमनं भविष्यति न वा प्रश्ने° ॥ चरोदये शीतकरे चरस्थे सौम्यग्रहैः संयुत ईक्षिते वा । यात्रा भवेत्सौख्यजयार्थसिद्धिः कल्याणदात्री निरुपद्रवा च ॥१॥ 9. *Strí-viváhádi-prasavaparyantam praṣna.* Incipit: लग्नाधिनाथेन सुधाकरेण यदोत्थशालं कुरुते स्मरेशः । सौम्यैर्ग्रहैः स्याच्छुभवीक्षितोऽस्तं पश्यन्प्रकुर्याच्छुभगांगनाप्तिं ॥१॥ 10 (fol. 99[b]). sahajasthánádi-dvádaṣaparyantaṃ rogapraṣna. Incipit: अथ सहजस्थानप्रश्ने । मम बांधवाः स्वस्थाः संति न वा प्रश्ने । दुश्चिक्यनाथः सहजं प्रपश्येत्सौम्यास्तृतीयं सहजेश्वरं च । पश्यंति नान्ये त्वशुभास्तदास्य स्वस्थाः प्रवाच्याः खलु बांधवाश्च ॥१॥ 11. Incipit: अथ स्वामिभृत्यप्रश्ने ॥ शीर्षोदये सौम्ययुते क्षिते वा सौम्यैर्द्वितीयाष्टमसप्तमस्थैः । तृतीयलाभारिगतैश्च पापैः सौख्यार्थलाभो नृपसेवकस्य ॥१॥ 12. *bandhamoksha.* Incipit: अथ भागप्रश्ने ॥ स्थिरोदये शीतकरे स्थिरस्थे भागस्तयो (?) निर्वहति द्विदेहे । विश्वासलाभौ भवतः शशांके लग्ने चरे निर्वहते न भागः ॥१॥ 13. Incipit: अथ लेखप्रश्ने । एष लेखः कीदृशः समागतो वा गुप्तो दत्तो नृपेण etc. 14. Incipit: अथ भोजनप्रश्ने ॥ सक्षारमिंदौ मधुरं सुरज्ये साम्लं च सुस्वादु रसं सितेऽन्नं । सूर्ये सतिक्तं सकटूष्णमारे भुक्तं बुधे सर्वरसं विलग्ने ॥१॥ 15. Incipit: अथ मूकप्रश्ने ॥ सूर्यास्फुजिद्भूमिजराहुमंदचंद्रज्ञजीवाः पतयो दिशां स्युः । etc.

In fine hic epilogus legitur, quem erroribus scatentem, aliorum codicum auxilio carens, intactum reliqui:

प्रमाणीतं यत्स्वयमुच्यते न
ज्ञानं सुदिव्यं ग्रहलग्नजातं ।
शुभाशुभं व्यक्तकरं नराणां
शास्त्रे मयास्मिन् लिषितं तदेव ॥३॥

ननु मनुष्यपरमेश्वरर्थसंवादः कथमासीत् ।

संप्राप्य मंत्रं guru-*Bhánubhaṭṭáj*
जप्त्वा मुहुः सूर्यशशिगृहेषु ।
हुत्वा द्विजान् भोज्य हरेः प्रसादा-
त्सिद्धो ह्यमत्रैव मुकुंददर्शी ॥१॥

स मंत्रो मयात्मनो *vaidyakaṣástre vaishṇavasaṃjnake* पुरश्चरणो लिखितस्तत्र श्लोकः ॥

आयाति मंत्रजपतो भगवान् स्वधाम्नः
प्रत्यक्ष चेद्वदति यच्छति दर्शनं च ।
स्वप्ने जपेत् स्थिरमनस्यथ साधकानां
नेज्या व्रता न च तपः श्रुतिनैष्टिकानां ॥१॥
महाकष्टेन संसिद्धं दिव्यं ज्ञानं जगद्धितं ।
विष्णुना शत्कृतं शास्त्रं पठेद्यत्नेन पालयेत् ॥२॥
Káyasthavanṣámbunidheḥ पृथिव्यां
श्रीब्रह्मदासः शशलांछलो भूत्
तारेव देवी नयजा च ताभ्यां
नारायणाख्यो हरिभक्त आसीत् ॥३॥

Haríjíṣarmá नारायणदासायाशीर्वादमिदं ददौ ।

श्रीब्रह्मदासनयजातनयेन येन
गोविंदपादसरसीरुहवंदितेन ।
प्रश्नार्णवे प्रवमिदं रचितं हि शास्त्रं
नारायणो स्तु भुवने सुखभाक् सदैव ॥१॥
एके काव्यविलासमात्रनिपुणाः शास्त्रानभिज्ञाः परे
विद्वांसो न कविमात्ररचनाः कर्तुं परे जानते ।
विद्वत्ता कविता च यत्र न च ते सद्विष्णुभक्त्याश्रयाः
कायस्थः कविभक्तिपंडितपतिर्ज्जीयाच्च नारायणः ॥२॥

हृत्पकजे यस्य सदैव विष्णु-
वाग्देवता यद्वदने विभाति ।
गोविंदमंत्राजपनेन सिद्धो
नारायणः सो स्तु श्रिया समेतः ॥३॥
श्रीमद्गुऽसांयिनृपतेस्त्वजिरे सदैव
लक्ष्मीर्विनोदयतु भक्तजनगृहस्य
येनाखिलागमविदां द्विजपुंगवानां
ज्ञानाय शास्त्रममलं गदितं पृथिव्यां ४॥
जयति जगति विष्णोर्भक्तधूर्यः क्रियावान्
प्रशमितभवभीतिब्रह्मदासात्मजो यं ।
निखिलकलुषहंत्री मोहदात्रीव यस्य
स्फुरति हृचि हरोक्तिः सिद्धनारायणस्य ॥५॥
श्रीसिद्धनारायणदासबद्धं
ये *vaidyakaṃ* वाप्यथ *jyotishaṃ* वा ।
विलोकयिष्यंति नृपांगणे ते
पूज्या भविष्यंति हरिर्जगाद ॥६॥

Harijíva-dattam áṣírvádashaṭkam idaṃ siddhaye 'stu.

Liber mihi quidem non ante finem seculi sexti decimi compositus videtur. De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 264.

Haec voluminis pars post annum 1790 negligenter exarata est. (WALKER 157[b].)

787.

Foll. 79–103. *Muhúrtamártaṇḍas*, libellus a *Náráyaṇa*, Anantae (cháturmásyayájin) filio, Haris nepote, anno 1571 compositus, quo momenta et indicia suscipiendis operibus fausta tractantur. Incipit: सिंदूरोल्लसितमिभेंद्रवक्त्रमंबां श्रीविष्णुं वियातिचरान् गुरून् प्रणम्य । बह्वर्थं विबुधमुदे लघुं मुहूर्त्तमार्त्तंडं सुगममहं तनोमि सिद्धै ॥१॥

Fol. 80[a]. tyájyaprakaraṇa; fol. 81[a]. sádháraṇaprakaraṇa; fol. 84[b]. saṃskáraprakaraṇa; fol. 94[b]. viváhaprakaraṇa; fol. 99[a]. yátráprakaraṇa; fol. 101[a]. miṣraprakaraṇa; fol. 102[a]. anadhyáyaprakaraṇa, pallíprakaraṇa; fol. 102[b]. gocharaprakaraṇa, saṃkrántiprakaraṇa.

In fine haec leguntur: श्रीमत्कौशिकपावनो हरिपदद्वंद्वार्पितात्मा हरिस्तज्जो नंत इलासुरोचितगुणो नारायणस्तत्सुतः । ख्यातं देवगिरेः शिवालयमुदक् तस्माट्टापर(?)ग्रामस्तद्वसतिमुहूर्त्तभवनोन्मार्त्तंडमताकरोत् ॥१॥ यः षष्ठ्यायुशतबद्धवृत्तमेनं मार्त्तंडं पठति etc. ॥२॥ त्र्यंकेंद्रं १४।९।३। प्रमिते वर्षे शालिवाहनजन्मतः । कृतस्तपसि मार्त्तंडो यमलं जयतूज्ञतः ॥३॥ पूर्ववाक्यार्थमादाय ग्रंथो यं रचितो लघुः । पठनार्थमशक्त्यानामंगीकार्यो बुधैमुदा ॥४॥

Post folium 96. magna pars deperdita est.

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 261.

Haee folia medio seculo superiore exarata sunt. (WALKER 210[b].)

788.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 280. Long. $11\frac{1}{2}$. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 9–11.

Muhúrtachintámaṇis, a *Ráma*, Anantae filio, Nílakaṇṭhae fratre natu minore, anno 1600 Váráṇasiae compositus. Liber, in capita 13. divisus, siderum positus, quum aliis operibus, tum ritibus et officiis domesticis (gṛihyakarma) absolvendis faustos, explicat. In marginibus commentarius ejusdem auctoris, *pramitákshará* appellatus, adscriptus est. (A.) Textus incipit:

गौरीश्रवःकेतकपत्रभंगमाकृष्य हस्तेन ददन्मुखाग्रे ।
विघ्नं मुहूर्त्ताकलितद्वितीयदंतप्ररोहो हरतु द्विपास्यः ॥१॥
क्रियाकलापप्रतिपत्तिहेतुं संक्षिप्तसारार्थं विलासगर्भं ।
अनंतदैवज्ञसुतः स रामो मुहूर्त्तचिंतामणिमातनोति ॥२॥

1. Ṣubháṣubhaprakaraṇa fol. 36[a]; 2. nakshatraprakaraṇa fol. 84[b]; 3. saṃkrántiprakaraṇa fol. 93[b]; 4. gocharaprakaraṇa fol. 105[b] [1]; 5. saṃskáraprakaraṇa fol. 140[a]; 6. viváhaprakaraṇa fol. 197[a]; 7. vadhúpraveṣaprakaraṇa[2] fol. 198[a]; 8. dvirágamanaprakaraṇa[3] fol. 200[a]; 9. agnyádhánaprakaraṇa fol. 201[b]; 10. rájábhishekaprakaraṇa fol. 203[b]; 11. yátráprakaraṇa fol. 250[b]; 12. gṛihárambhaprakaraṇa fol. 270[a]; 13. gṛihapraveṣaprakaraṇa fol. 280[a].

In fine auctor haec de stirpe sua ipse tradidit:

Ásíd *Dharmapure*[4] षडंगनिगमाध्येतृद्विजैर्मंडिते
ज्योतिर्वित्तिलकः फणींद्ररचिते भाष्ये कृतातिश्रमः ।
तत्तज्ज्ञातकसंहितागणितकृन्मान्यो महाभूभुजां
तर्कालंकृतिवेदवाक्यविलसद्बुद्धेशचिंतामणिः ॥८॥
ज्योतिर्विद्गणवंदितांघ्रिकमलस्तत्सूनुरासीत्कृती
नाम्नानंत इति प्रथामधिगतो भूमंडलाहस्करः ।
यो रम्यां जनिपद्धतिं समकरोद्दुष्टाशयध्वंसिनीं
टीकां चोत्तमकामधेनुगणिते[5]ऽकार्षीत्सतां प्रीतये ॥९॥
तदात्मज उदारधीर्विबुधनीलकंठानुजो
गणेशपदपंकजं हृदि निधाय रामाभिधः ।
गिरीशनगरे वरे भुजभुजेषुचंद्रैर्मिते
शके विनिरमादिमं खलु मुहूर्तचिंतामणिं ॥१०॥

Commentarius incipit: कैलाशे पूर्णराकाहिमकररुचिरे वीक्ष्य बिंब स्वकीयं । भूयो भूयोऽपि धावन् प्रतिभटकरटिस्पर्द्धया चंडशुंडः । मा धाव त्वं त्वदंघ्रिप्रहरनिरमितो धूयते सो धरित्रीयंबावाग्भिर्निरुद्धाः

---

[1] जन्मराशेः सकाशाद्ग्रहाणां चारवशेन यच्छुभफलं तद्गोचरफलमित्युच्यते ॥

[2] नूतनपरिणीताया वध्वाः प्रथमतः क्रियमाणो भर्तृगृहे प्रवेशो वधूप्रवेशः ॥

[3] वधूप्रवेशानंतरं परावृत्य पितृगृहं प्राप्ताया वध्वाः पुनर्भर्तृगृहप्रवेशो द्विरागमनशब्दवाच्यः ॥

[4] नर्मदातीरग्रामविशेषे ॥

[5] उत्तमे ब्रह्मपक्षार्यपक्षप्रतिपादके कामधेनुगणिते ग्रंथविशेषे टीका ॥

प्रकटकटदिनः केवलो नः पुनातु ॥१॥ मुहूर्त्तचिंतामणिसंज्ञकस्य स्वयंकृतस्य प्रमिताक्षरायां ॥ रामो विधत्ते विवृतिं प्रणम्य विघ्नेशकेल्हुद्रान् पितरौ गुरूंश्च ॥२॥

Codex exeunte seculo superiore exaratus est. (WALKER 184.)

789.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 79. Long. 11. Lat. 4½. Linn. 7.

Idem liber, sine commentario. (B.)

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 262.

Codex anno 1822 exaratus est. (WILSON 315.)

790.

Opera tria. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 172. Long. 11. Lat. 5.

Foll. 1–46. *Muhúrtadípakas*, de faustis siderum positibus, libellus, disticha 57. continens, a *Mahádeva*, Káhú (?)-jís filio, scriptus et commentario, quem idem anno 1661 composuit, illustratus. Textus incipit:

प्रणम्यैकरदं देवं शारदां गुरुमेव च ।
मुहूर्त्तदीपकं कुर्वे बालाऽज्ञानतमोऽपहं ॥१॥

Commentarius incipit: अथ मुहूर्त्तदीपकनामग्रंथ सटीक सनाभीप्रकारेण लिख्यते ॥ अथऽयं ग्रंथकर्त्ता स एव विवृत्तिकर्त्ता: etc. In fine ejusdem haec leguntur: शाके रामगजेषुचंद्र १५८३ प्रमिते सौम्यायने भास्करे etc. लेखीत्स्वीयमुहूर्त्तदीपकभवां व्याख्या माहादेवकः ॥ Auctores et libros hosce laudat: *Amritakumbha, Jyotirvidábharana, Todaránanda, Trivikramácharya, Brihajjátaka, Muhúrtakalpadruma, Muhúrtachintámani, Muhúrtatattvatíká, Muhúrtamártanda*, Sripatis *Ratnamálá, Rájamártanda, Rájavallabha, Lakshanasamuchchaya, Lalla*, Keṣavárkae *Viváhavrindávana, Sajjanavallabha, Sárasamgraha.*

Haec voluminis pars anno 1800 a Parasuráma, Uttamarámae filio, exarata est. (WALKER 159[a].)

791.

Foll. 139–160. Linn. 10. *Viváhavrindávanam*, a *Keṣavárka* scriptum, quo libro siderum affectiones connubiis felices aut infelices describuntur. Auctoris majores infra in appendice enumerabuntur. Incipit:

श्रीशार्ङ्गिणः सृजतु वो नवसंनिवेशः
क्लेशव्ययं चलनयनांचलश्रीः ।
यत्रांचलग्रथनमंगलमाचचार
शृंगारहारमणिकौस्तुभरश्मिगुम्फः ॥१॥

Samvargya-Garga-Bhrigu-Bháguri-Raibhya-gírbhyah
सारं वराहमिहिरादिमतानुसारं ।
स्फारस्फुरत्परिमलाढ्यफलं विवाह-
वृंदावनं विरचयामि विचाररम्यं ॥२॥

1. Nakshatraṣuddhiprakarana fol. 141[a]; 2. kálamímánsáprakarana fol. 142[a]; 3. melakádhyáya fol. 144[a]; 4. navánṣachintádhyáya fol. 145[b]; 5. grahagunaprakarana fol. 146[b]; 6. chandrabalá [bala] prakarana fol. 147[a]; 7. ráhusattádhyáya fol. 149[a]; 8. shadvargádisádhánádhyáya fol. 151[b]; 9. godhúlikádhyáya fol. 152[a]; 10. mánagocharádhyáya fol. 153[a]; 11. ṣubháṣubhayogádhyáya fol. 153[b]; 12. tanvádimandalakundalikádhyáya fol. 155[a]; 13. grahayogádibalábaládhyáya fol. 156[a]; 14. miṣrakádhyáya fol. 159[a]; 15. vadhúvarapraṣnádhyáya fol. 159[b]; 16. fol. 160[b].

Keṣavárka in Muhúrtachintámani laudatur, ipse Yavaneṣvarás in cap. 4, 10, *Bhojam* regem in capite 7, 17. (परिहरंतुपरागपरागतं तमउपप्लव एव स किं ग्रहः । इति *Manitthavachánsi* विवृखता मतमलक्ष्यत *Bhojamahíbhujá* ॥१७॥) laudat.

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 261.

Haec folia hoc seculo ineunte parum accurate exarata sunt. (WALKER 161[e].)

792.

Opuscula quinque. Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 156. Long. 7½. Lat. 4.

Foll. 1–48. Linn. 6, 7. *Ṣuddhidípiká*, de siderum positione, matrimoniis aliisque operibus idonea, liber, a *Ṣrínivása* compositus, et in capita quatuor divisus. Incipit: तृष्णातरंगदुस्तरसंसाराम्भोधिलंघने तरणिः । उदयवसुधाधराग्रमुकुटमणिः पातु वस्तरणिः ॥१॥ अस्तं गतवति मिहिरेऽतिमलिनदोषाकुले च गोविभवे । उद्वाहादिषु शुद्धिग्रहणार्थं दीपिका क्रियते ॥२॥ विफलान्य(ा)न्यशास्त्राणि विवादस्तेषु केवलं । सफलं ज्योतिषं शास्त्रं चंद्रार्कौ यत्र साक्षिणौ ॥३॥ शास्त्रप्रशंसा ॥ मुहूर्तेतिथिनक्षत्रमृतवश्चायनानि च । सर्वाण्येवाकुलानि स्युर्न स्यात्साम्वत्सरो यदि ॥४॥ दैवज्ञप्रशंसा ॥ तम[:]स्तोमावृते विश्वे जगदेतच्चराचरं । राशिग्रहोडुसंघातं सृजन्सूर्योऽभवत्तदा ॥५॥ रव्याद्युत्पत्तिः ॥ ततःप्रभृति जंतूनां सदसत्कर्मसूचकः । *Horákhyo* वर्त्तते कालो ह्यहोरात्रेऽत्र लोपतः ॥६॥ कालोत्पत्तिः ॥ शीर्षमुखबाहुहृदयोदराणि कटिवस्तिगुह्यसंज्ञकानि । उरू जानुकजंघे चरणावित्ति राशयोऽज्ञाद्याः ॥७॥ कालनरस्यांगविभागः ॥ मेषवृषमिथुनकर्कटसिंहाः कन्या तुलाथ वृश्चिकभं । धनुरथ मकरः कुंभो मीन इति च राशयः कथिताः ८ राशिस्वरूपकथनं ॥ अश्विनीमघमूलादौ मेषसिंहहयादयः । विषमर्क्षाविवर्तन्ते पादवृद्ध्या यथोत्तरं ॥९ राशिनक्षत्रविभागः ॥ मत्स्यौ घटी नृमिथुनं सगदं सवीणं चापी नरोऽश्व-

जघनो मकरो मृगास्यः । तौली सशस्यदहना प्रवगा च कन्या शेषाः स्वनामसदृशाः स्वचराश्च सर्वे ॥१०॥ राश्यधिष्ठातृदेवताकथनं ॥

Fol. 12b. rásinirṇayaḥ *prathamo* 'dhyáyaḥ. Cap. II. incipit: कालात्मा दिनकृन्मनस्तुहिनगुः सत्त्वं कुजो ज्ञो वचचो जीवो ज्ञानसुखे सितश्च मदनो दुःखं दिनेशात्मजः । राजानौ रविशीतगू क्षितिसुतो नेता कुमारो बुधः सूरिर्दानवपूजितश्च सचिवौ प्रेष्यः सहस्रांशुजः ॥१॥ कालनरस्यांगविभागः ॥ बलाबलाद्ग्रहाणां स्यादात्मादीनां बलाबलं । नृपाद्याः प्रबलाः कुर्युः स्वं रूपं शनिरन्यथा ॥२॥ आत्मादीनां ग्रहाणां नृपादीनां च ग्रहाणां बलाबलवशात् पुरुषस्यात्मादीनां बलाबलत्वनिर्णयो नृपत्वादिनिर्णयश्च ॥

Fol. 29b. grahanirṇayo náma *dvitíyo* 'dhyáyaḥ. Caput III. incipit: सर्वकर्मण्युपादेया विशुद्धिश्चंद्रतारयोः । तच्छुद्धावेव सर्वेषां ग्रहाणां फलदातृता ॥१॥ चंद्रताराप्रशंसा ॥ सप्तमोपचयाद्यस्थश्चंद्रः सर्वत्र शोभनः । शुक्लपक्षे द्वितीयस्तु पंचमो नवमः शशी ॥२॥ चंद्रशुद्धिः ॥

Fol. 36b. chandratárádisuddhinirṇayo náma *tritíyo* 'dhyáyaḥ. Caput IV. *vádinirṇaya* dictum, incipit: सितेंदुबुधजीवानां वाराः सर्वत्र शोभनः । भानुभूसुतमन्दानां शुभकर्मसु केष्वपि ॥१॥ वारगुणः ॥ रेखापूर्वापरयोर्वारः सूर्योदयात्परस्तात्प्राक् । देशान्तरयोजनमितविघटीभिः पादहीनाभिः ॥२॥ देशान्तरे वाराधिकारः ॥ उपचयकरस्य वारे ग्रहस्य कुर्यात्स्ववारविहितं यत् । अपचयकरग्रहदिने कृतमपि सिद्धिं न याति यतः ॥३॥ विशेषतो वारफलं ॥

Desinit in verbis: अह्नः पंचदशांशो रात्रेश्चैवं महूर्त इति संज्ञा। नक्षत्रे यद्विहितं कार्यं तन्मुहूर्ते पि ॥

इति महीतापनीयश्रीश्रीनिवासविरचितायां शुद्धिदीपिकायां etc.

Haec voluminis pars medio seculo superiore exarata est. (WALKER 192a.)

793.

Foll. 6–15. Linn. 10. *Svaratattvodayam*, libellus disticha 148. continens, a *Jívanátha* compositus. Incipit:

॥ अथ स्वरोदयं ॥

चमत्कारशिवं नत्वा चमत्काराय भूभृतां ।
स्वरतत्वंच[म]त्कारो जीवनाथेन कथ्यते ॥१॥
पदैर्यथास्थितैरेव श्रीमहेशमुखोद्गतैः ।
स्वरप्रशंसापूर्वैश्च नानाशास्त्रविचारकैः ॥२॥
लग्नेऽभीष्टफलप्रदे शुभतिथौ प्रौढे स्वरे भे शुभे
खेटानां च बले शुभे दिनपतौ चंद्रेशतारीशनौ ।
दिन्याविंशजवादिलभ्यशकुनाभूपाशुभाकांक्षिणो
नो कुर्वंति विनोदयेन गमनं देहस्वरस्य क्वचित् ॥३॥
नक्षत्रं न तिथिर्न वारकरणं नो लग्नहोरालयं
नो दिग्शूलनदग्धवासरभयं नो लत्तपातादिकं ।
न स्वर्भानुभयं न कालकुलिका नो शुक्रसोमाद्भयं
स्याद्यस्मिंस्तु दिनेश्वरे स्वरबिदां सिद्धस्वरस्ते स्फुटं ॥४॥
इडावामगतश्चंद्रः पिंगलादक्षिणे रविः ।
मध्ये शुभपदं विंद्यात्पंथत्रयसुदागतं ॥५॥
इडा गंगेति विज्ञेया पिंगला यमुना नदी ।
मध्ये सरस्वती विंद्यात्प्रयागसंगमेमिति ॥६॥
आदौ चंद्र सिते पक्षे भास्करस्तु सितेतरे ।
त्रीणि त्रीणि दिनान्याहुरुदयं चंद्रसूर्ययोः ॥७॥
चंद्रकाले यदा सूर्यः सूर्ये चंद्रोदये भवेत् ।
उद्वेगः कलहो हानिः मुनिशापादिकं फलं ॥८॥
एकैकस्या घटीपंचक्रमेणैवोदयंति च ।
क्रमादेकैकनाड्यां वै एकैकघटिकोदयः ॥९॥
अहोरात्रिस्तु मध्ये तु ज्ञेया द्वादशसंक्रमः ।
वृषकर्कटकन्यालिमृगमीननिशाकरैः ॥१०॥

Hoc tractatu auctor rerum futurarum indicia, e spiritus, ratione mystica comprimendi et emittendi, habitu colligenda, exposuit. *Svara* vocabulo spiritus (násásamíraṇa), *tattva* voce quinque elementa significantur, quorum in mystica doctrina potestas supra p. 236b. indicata est.

In fine haec leguntur:

चंद्रसूर्यस्वराभ्यासं ये कुर्वंति सदा नराः ।
अतीतानागतं ज्ञानं तेषां हस्तगतं पदं ॥१४७॥
न वारं न च नक्षत्रं न योगं करणं तिथिः ।
अमृतस्या तु बेलायां सर्वकार्याणि साधयेत् ॥१४८॥

Haec folia anno 1640 a Pítámbara, Ṣivadásae filio, in usum bhaṭa-Harisramae exarata sunt. (WALKER 213b.)

794.

Foll. 45–113. Linn. 9. *Keṣavajátakapaddhatyudáharaṇam*, commentarius a *Viṣvanátha*, Divákarae filio, ad Keṣavae Nandipurensis librum genethliacum compositus. Incipit:

श्रीगणेशं नमस्कृत्य केशवीनामपद्धतेः ।
गणितं विश्वनाथेन क्रियते बालबुद्धये ॥१॥

'Natvá vighnapaṣáradáchyutaṣiveti.' अहं केशवः जातकपद्धतिं कुर्वे । जातस्येदं जातकं जातस्य बालकस्य जन्मांतरार्जितसद्सत्कर्मजनितं शुभाशुभफलनिरूपकं शास्त्रं जातकमित्युच्यते । जातकशास्त्रे यानि कर्माणि गणितक्रियास्तेषां पद्धतिं मार्गं कुर्वे । etc.

Capitum nomina haec sunt: 1. bhávádhyáya fol. 51b; 2. drishṭisádhana fol. 53b; 3. balasádhana fol. 70b; 4. ishṭakashṭasaptavargajaṣubháṣubhádhyáya fol. 77a; 5. áyurdáya fol. 94b; 6. daṣádhyáya fol. 113a.

Viṣvanátha post annum 1586 videtur floruisse, quum in computationibus Ṣákae aerae annus 1508 pluries laudatus sit. Keṣavae ipsius aetas inde colligi potest, quod Grahalághavam, Gaṇeṣae filii opus, anno 1520 compositum esse constat. Cf. Colebrooke, Misc. E. II, 452.

Auctores et libri a scholiașta hi laudantur: *A'ryabhaṭṭa* fol. 106^{a}; *Utpala*, cf. Bṛihajjátaka, Dámodara; *Kṛishṇajyotirvid* 46^{b}; *Keșavadaivajna* svaṭíkáyám 63^{b}; *Keșavamișra* 112^{a}; *Gaṇeșajyotirvid* Grahalághave 46^{a}. 64^{a}; *Gárgi* 96^{a}; *Játakamuktávalí* v. Șivadása; *Jívașarman* 88^{a} (a Keșava laudatur). 91^{b} (a Dámodara). 98^{b}; *Trivikrama* fol. 57^{b}; *Dámodarapaddhati* 50^{b}. 91^{b}. 94^{a} (Utpalam laudat). 96^{a}; *Nílakaṇṭha* 57^{b}. 74^{b}. 91^{b} (in Mahálugipaddhati laudatur); *Pṛithuyașas*, Varáhamihirae filius, Shaṭpanchásikae auctor 70^{a}; *Bádaráyaṇa* 84^{b} (अस्तंगताः सर्वे एवाधिहानिं कुर्युर्हित्वा दैत्यपूज्यार्कपुत्रौ); *Bṛihajjátaka* 56^{a}. etc.; *Bṛihajjátakașlokavyákhyáne* Bhaṭṭotpalenóktam 86^{b}; *Mahálugipaddhati* 87^{a}. 91^{b}. 96^{a}. 100^{a}; *Yavana* 85^{a} (खेचरो जायते योंऽर्द्धं अंशयोरपहारकः। आयुषः स हरेदर्द्धं अंशः शुक्रशनैश्चराविति); *Yavaneșvara* 62^{b}; *Viváhapaṭala* v. Șaunakíya°; *Rámakṛishṇapaddhati* fol. 87^{a}. 99^{a}. 100^{a}; *Laghujátaka* 60^{a}. 111^{b}; *Laghupaddhati* 97^{b}; *Lílávatí* 72^{b}; *Șivadása* Játakamuktávalyám 57^{a}; *Șaunakíyaviváhapaṭala* 112^{b}; *Șrídhara* 74^{b}. 89^{b}. 91^{b} (in Mahálugipaddhati laudatur); *Șrípati* 74^{b} (तत्वादिति (त)तत्र । प्रामाणिकैस्त्रिकैस्त्रिविक्रमनीलकंठश्रीपतिभिरनुक्तत्वात्); *Shaṭpanchásiká* v. Pṛithuyașas; *Sárávalí* 62^{b} (șuklapratipaddașake madhyabalaḥ kírtyate *Yavanavṛiddhaiḥ*); *Siddhántașiromaṇi* 66^{b}; *Súryasiddhánta* 68^{a}; *Horámakaranda* 69^{b}. 101^{a}.

De codice Berolinensi cf. Weber Catal. p. 261.

Haec voluminis pars post annum 1790 exarata est. (WALKER 178^{b}.)

795.

Foll. 103–110. Lit. Devan. Charta Ind. Linn. 10.

Kákarudrasaṃvádas, cornicis et Rudrae colloquium. Incipit: ओं मा नस्तोके तनये मा ॥ ईति मंत्रं ॥ ओं ऊर्ध्वकेशि विरूपाक्षि मांशशोणितशोभनं ॥ तिष्ट देवि शिखमध्ये चामुंडे व्यापराजीते ॥१॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीरामाय नमस्तुभ्यं त्रिकालज्ञानलोचन ॥ वायशो कथ्यते भाषा धन्यगंगैव भाषत (l. यथा गर्गेण भाषितं) ॥१॥ लोकानं हितार्थाय सद्यः प्रत्यक्ष्यकारकरं ॥ राम उवाच ॥ मंडलं वर्त्तुलो कोणं गोमयेन च लेपयेत् । पत्रपत्र विशालं च अथवा च कदलीदले ॥३॥ etc.

Hac opella, disticha 140. continente, omina traduntur, quae variis cornicum actionibus indicantur. Quo in augurio id maxime observabatur, qua in plaga coeli cornices cibum, pietatis causa in omnium animalium usum projectum (bali), comedissent, qua diei hora (yáma) lusissent (ramate), denique quo loco consedissent. Libellus aut e Tantra aut e Puráṇa quodam videtur derivatus esse.

Haec folia anno 1832 negligentissime exarata sunt. (MILL 42^{d}.)

796.

Foll. 174–212. Linn. 12–14. *Romakasiddhántae* pars, *Șríshaváyaṇa* inscripta, tractatum astrologicum continens. Incipit: *Dhúmraputram* prati *Romakácháryo* vadati: पुनरेव प्रवक्ष्यामि शृणु पुन (putra) प्रयत्नतः। सप्तद्वीपावती पृथ्वी आकारं तस्य विस्तरं ॥१॥ जंबुद्वीपं कुशद्वीपं चंद्रद्वीपमथापरं । शाल्मलं प्लक्षगोमेदं पुष्करं च तथापरं ॥२॥ अशीकोटि भवेत्संख्या जंबुद्वीपस्य मंडलं । त्रिकोणं मंडला भूमि शकटाकार वर्त्तते ॥३॥ कुशद्वीप भवेत्संख्या प्रमाण कोटित्रिंशति । मंडलं धनुषाकारं योज[ना]नां प्रमाणतः ॥४॥ चंद्रकोटि (द्विप in marg.) भवेत्संख्या षष्टिकोटित्वमेव च । चंद्राकारार्द्धरूपेण प्रमाणं शास्त्र वर्त्तते ॥५॥ उत्तरगोलं भवेत्संख्या षष्टिकोटि प्रमाणतः । चतुष्कोणं तदाकारं देवदानव वर्त्तते ॥६॥ पूर्वगोलपरिज्ञानकोटिपंचाशमेव च। वर्तुलं भ्राम्यते रूपं शब्दशास्त्र प्रवर्त्तते ॥७॥ विंशत्कोटिसुविस्तारे प्लक्षद्वीपः प्रवर्त्तते। खड्गाकारं भवेद्रूपं वदते शास्त्रमानतः ॥८॥ शाल्मलिद्वीप भवेत्संख्या त्रिंशत्कोटि प्रमाणतः। मंडलं मंडलाकारं शृणु धूम्र प्रयत्नतः ॥९॥ सप्तद्वीपावती पृथ्वी प्रमाणं कथितं मया। एकद्वीपस्य विवरमघोरं च रसातलं ॥१०॥ सप्तद्वीपप्रमाणं तु Șríshaváyeṇa संज्ञिना । जंबुद्वीपप्रमाणं तु संक्षेपे कथितं मया ॥११॥ नवखंडा भवेत्पृथ्वी कथयामि सविस्तरं । देशाश्च नगरग्रामाः प्रमाणं शृणु पुत्रक ॥१२॥ प्रथमं जंबूद्वीपे पूर्वस्यां दिशि ॥ अथ पूर्वदेश। Gauḍadeșa, Kanyakubja, Kalinga, Gola, Bangála, Kuranga, Ráḍha, Varendra, Yamuná, Kacha, Svarúpá, Antarvedha, Mágadha, Madhyakuru, Ḍáhala, Kámirúpa, Pauṇḍhra, Pánchála, Șúrasena, Jálandhara, Lohitapura ॥22॥ अथ पश्चिमायां दिशि । Pașchimadeșa, Saindhava, Sthala, Valambha, Sauráshṭra, Kunkuṇa, Láṭa, Șrímála, Arbuda, Medapáṭa, Marudeșa, Kachha, Málavaka, Avantí, Páriyátraka, Kámboja, Támralipta, Phirála, Șakaṭa, Sauvíra, Bokaṇa ॥21॥ अथ उत्तरापथ। Gurjara, Kekáṇa, Nepála, Ṭáka, Turashka, Tájika, Barbara, Khasa, Kára, Kásmíra, Barjara, Himálaya, Lohapura, Strírája, Múlasthala, Gajastḥána, Habasora ॥17॥ दक्षिणापथ। Malayáchala, Sinhala, Páṇḍu, Koșala, Ardvantu (sic), Avandhya, Karṇáṭa, Draviḍa, Șríparvata, Vidarbhá, Viráṭa, Lájí, Tápitaṭa, A'bhíra, Vírabhukti, Kṛimávantu, Támra, Ságara, Saráṭa, Kaunchí, Pulinda, Bhṛigukachha, Mekalakanyakátaṭa, Báhula, Ekapáda, U'rdhvakarṇa ॥25॥ अथ जंबुद्वीपमध्यदेशाः। Udayagiri, Chíṇá, Maháchíṇa, Shurásáṇa, Balasha, Tabárisáṇu, Sarashaṭṭa, Násáura, Jarisáṇu, Tábarisáṇu, Damávandu, Kanjáṇa, Inkuma, Isaphaháṇa, Bhúmíyáṇa, Haluáṇa, Mașulabara, Sulaïṇaka, Varahaka, Ghálamba, Sinhalamba, Vakasuháṇa, Antákshí, Antabala, Lasopharanja, A'jíja, Májíja, Tatára, Isphíva, Phashájiga, Yunjanda (Punjanda cod. B.), Munsala, Samarakanda, Tushara, Sharájima, Uterijá, Uḍidṛishatála, Roma, Gṛihadroma (l.

Bṛihadroma), Andulísa, A'júma, Júma, Jurijáṇa, Samyakáphaṇa, Ṣuphráhila, A'lenarusa, Kusrantihíṇa, Turiáṇa, Tagara, Jajáiṇa, Sakálí, Samudra, A'raba, A'nanda, Satáha, Hándaṇa, Máütha (माउगाथ cod. B.), Tumbaluha, Bamburevaṇa, Dupháro, Ithiresu, Isirakára, Vajrahúṇa, Kiráta, Níla, Misaru, Imámaru, Madíṇu, Táhika, Jidapha, Haráka, Shámila, Sísatáṇa, Krímáṇa, Jírata, Amúsha, Vasámúra, Síraja, Haramuja, Keṣa, A'sishira, Masára, A'dana, Vásishumpha, Bagadáru, Vethileha, Mugadasa, Kurema, Hilísamudra, Párásu, Mábara, Kesaṇavíṇa, Jammáṇa, Goására, Arimíṇanísára, Mashuráṇa, Delima, Rúpa (cod. B. रूम), Ṣákha, Kurája, Saṇahásha, Tilinga, Balahasha, Chakammada, Hajáji, A'mali, Vanahabandi, Mallivára ॥ 112 ॥ इति जंबूद्वीपमध्यदेशप्रमाणे ॥ श्रीषवायणे कथितं। श्रीरोमकाचार्यो वदति। धूम्र श्रूयतां ॥ अष्टाविंशतिकोटीनां पट्टणानां प्रमाणं २८००००००० चतुर्द्दशकोटि भवेत्संख्या १४००००००० वेलाकुलानां भवेत्संख्या अशीतिसहस्रमेव च २८००००० वरग्रामाणां भवेत्संख्या १४२८५७१७६ अष्टाविंशतिलक्षाणां कोटिचतुर्दशाधिकाः। सहस्राः सप्तपंचाशत् सप्तोत्तरं शतं। एवं वरग्रामप्रमाणं ॥ अन्यानि यानि ग्रामाणि तान्येव वरसंख्यया। अब्जा द्वादश विज्ञेयाः कोटीपंचदशस्तथा ॥ लक्षाष्टत्रिंशति चैव सहस्राः सप्तसायकाः। वेदवेदाधिकानीह शतानि त्रितयं यथा। १२१५२८५७३४४ पर्वतानां यथा संख्या शृणु धूम्र प्रयत्नतः। उत्तमाधममध्यस्थाः सहस्राशीतिसंख्यया ८०००० एवं जंबूद्वीपप्रमाणं श्रीषवायणे कथितं ॥ ॥ पुनरेव प्रवक्ष्यामि ग्रहचारे मुपुत्रक ॥ मार्गवक्र अतीचारं ग्रहयुद्धं समागमं ॥१॥ उदयास्तमनं चैव कृष्णशुक्लिस्तथैव च ॥ पादानामेव संयोगे स्वस्थास्वस्थं नु हेतुकं ॥ यथैव भवते भाव्यं तस्य वक्ष्यामि लक्षणं ॥ ॥ इति श्री[ष]वायणे समस्तपृथ्वी ग्रहविभागे शोधनीया ॥

यद्देश यस्य ग्रहस्य भागे तद्देश कथयाम्यहं ॥ धूम्र श्रूयतां ॥ श्रीरोमकाचार्यो वदति ॥ अथ आदित्यविभागे देश ॥ Udayagiri, Ṣoṇanada, Kalingadeṣa, Ṣakadeṣa, Yavana, Magadha, Chíṇa, Maháchíṇa, Bhoṭa, Mahábhoṭa, Melaka, Ṣríparvata, Tushadhánya, Sindhuḥ, Madhya, Hindusthána, A'raba ॥ अथ चंद्रविभागदेश। Koṣala, Kachhadeṣa, Romaka, Tushára, Turashkasthána, Tagara, Jajjáiṇa, Sakálísamudra, Antadvípa, Esháṇa, Bhúná, Suhaṇamukha, Mánusha, Yamuná, Bangála, Lashaṇávatí, púrvadeṣasamasta, vanavása, lavaṇa, maṇi, ṣankha, mauktika, vipra, niṣáchara, yadbhavati, Mehapáṭa, A'dana, Vajaáṇa ॥ एतेषां चंद्रो धिपः ॥ अथ भौमविभागदेशाः। Ṣoṇanada, Támraparṇí, Bhímarathí, Uttarapántha (B. Uttarapándya), Mahendra, Chola, Videha, Ujjayaní, Kuntaka, Pherala (Kerala?), Nágara, Nṛipakumára, Bhogavarddhana, Viráṭa, Kujara (B. Kunjara) ॥ एतेषां भौमो धिपः ॥ अथ बुधदेश। Lauhitya, Sindhunada, A'júja, Májúja, Babakáṇa, Kámarú, Pauṇḍhra, Pánchála, Pipílika, Suphálíha, Nagara, Mágadha, Jarijáṇa, Antarvedha, A'bhíra, Bhilla, gaṇita, lipi, leshaka, gándharva, ṣilpajja, sneha ॥ एतेषां बुधो धिपः ॥ अथ गुरुदेशः। Mathurá, Bharata, Sauvíra, Traigartta, Matsyárddha, A'nandapura, Málavasyárddha, Gangá, Yamuná, Godávarí, Sarasvatí, Narmadá, Samastalanká, Sinhaladvípa, Gúrjjara, Sindhumadhya, mantriṇa, yajnakriyá, somavallí, Bangála, Lashaṇávatí, Champakáraṇya, kálavarga, Arbuda-parvata, Shalágru, Bandhyaparvata, toraṇamála, samastadurga, A'sera ॥ एतेषां गुरोधिपः ॥ अथ शुक्रदेशः। Prasthala, Málavaka, Kaikaya, Daṣárṇadeṣa, Chandrabhágá, Rajatákara, Uttareja, Shurájima, Kauṣeya, Bhṛigukachha, Láṭadeṣa, Ajameru, Raṇastambha, Jálandharapura, Nágarikapura, Lavaṇasthána, Ekapáda, U'rdhvakararṇa (U'rdhvakarṇa B.), Vírabhukti, Kshamávanta, Támraságara, Sarayutaṭa, Chitrakúṭa, A'bhíra, Kheṭakapura, Gallakítaṭa ॥ एतेषां शुक्रो धिपः ॥ अथ शनिदेशः। Babara, Bangála, Sauráshṭra, Kurudeṣa, Prabhása, Mahítaṭa, Saukarika, Máhisha, Kaivartta, Vajahúṇa, Kuráta, Miṣara, khara, karabha, bhajaga, taskara, Masharáṇa, Kshárasamudra, taṭa, kṛishṇávaní, Supháliha, pishpala, Ṣriyánakula। वीनामधिपः ॥ अथ राहुविभागदेश। Bambagaira, Urímáṇa, (Arimáṇa B.), Hárayu, Guásíra, Karímáṇa, mlechhajáti, ṣudrádíje, gomáyu, mukhaviváka, dámbhikarákshasa, Tirimiti, Purṇagiri, Húngaráí (?), Ṣata-yojanaparvatasya शनिरधिपः ॥ अथ केतुविभागः। Nísaüra, Samarakanda, Malabára, Giridurga, Giristri, Húṇa, Khasa, Marudeṣa, Chola, Lankádhipa, mushaka (múshaka B.), páradárika, kutuhala, madotkaṭa, ṣṛingáṭaka, Sipáhaṇa, Bagadáha, Bapháradupára (Baphára, Duphára, B.), Adimalabára ॥ एतेषां केतुरधिपः ॥ एवं जंबूद्वीपदेशा नवग्रहवशेन विभाजीताः (vibhájitáḥ) ॥

पुनरेव प्रवक्ष्यामि राशिन् देशस्य मंडले। मेषराशिविभागेन् प्रमाणं कथयाम्यहं। Párása, Bábara, Bagadáda, Phesala, Tíṇadeṣa, Gauḍadeṣa, Kanyakujba, A'dana। मंडले। मेषराशिविभागेन प्रमाणं। Babúáṇa, Utaresha ॥ सिंहराशिविभागे। Turashkasthána, A'juja, Májuja, Mugademu, Aramíka, Nísáṇa, Masharáṇa, Núma, Tirimiti, Gokala (l. gokulá, Golaka B.), Bangála, Kuṭanga, Gaṭa, Varendra, Yamuná, Svárúpá ॥ धनुराशिविभागे। Anta(ra)rvedha, Mágadha, Ḍáhala, Kámarú, Pauṇḍhra (Pauṇḍhra B.), Panchála, Páhaṇapura, Húngaráí, Arbuda, Medapaṭa, Marukachha, Málavaka, Avanti, Páriyátraka, Kamboja, Támalipta, Gúrjjara, Nepála, Ṭáka, Turaka, Tájíka, Shasa, Kíra, Kaṣmíra, Himálaya। एते मेषादयो - - - तथाः ॥ अथ वृषकन्यामकराः ॥ वृषराशिविभागि। Amiyáṇa (Amíyáṇa B.), Isakandara, Hareü, Sísatáṇa, Virát, Tápítaṭa, A'bhíra, Virabhukti, Támraságara, Kaunchí, Malayáchala, Sinhala, Páṇḍu, Kauṣala, Avandhyá, Karaṇáṭṭa, Karejaṇa, Habasora, Suṇahásapha, Kirímáṇa, Draviḍa, Ṣríparvata, Vidarbhá, Darbhávati, Párásapuli, Bhṛigukachha, Ekapáda, U'rdhvakarṇa, Chíṇa, Maháchíṇa,

Makuráṇa, Sindhu, Shurásáṇa, Krímáṇa, A'dimalabára, Balasha, Tavárisáṇa, Bhúmiáṇa, Haluáṇa, Antákshí, Pharanja, A'jíja, Kiráta, Pulinda, Daphárabáhlíka, Párasíka, Tushára, Sharánjima, Yoginípura, Lakshántapurí, Tatára, Phashájima, Ḍaḍáha, Ḍáhala । एते मकरादयः ॥ अथ मिथुनतुलकुंभादयः । मिथुनविभागि । Aramíka, Ipáhaṇa, Kiramáṇa, Guásí (Guásíra B.), Romakapaṭṭana, Antákshí, Balanga, Tilanga, Tabirasáṇa, Káṣmíra, Chíṇa, Húngarastháṇa, Maphira, Halúáṇa, Paṣchimadeṣa, Párása, Samarakanda, Mugalasthána, Barbarasthána, A'dimalabára, Vṛihadromapaṭṭaṇa, Prabhásakshetra, Kurukshetra, Koila । parvata, Sindhu, Saurásh̩tra, Pánchála, Uḍḍiyáṇa । एते मिथुनतुलकुंभादिनां ॥ अथ कर्क्कटकीटझषाः । Hamíáṇa, Mahareṇu, Deüla, Hajája, Jomati, Bandiárayu, Sharija, Sharjúra, Stríraja, Vanavása, suchímukha, aṣvamukha, ṣvamukha, kimnaramukha, nimbasára, Misara, A'dana, uttarapatha, samudra, Mulasthána, Bháṇastháṇa, Gajasthána, Himálaya, Kshíraságara, Sahyaparvata, ratnákara, Ṛiṇastambha, Iládurga, Mustagiri, A'mera, Arbuda, Pavitragiri । एते कर्कादयः ॥ इति श्रीयवायणे द्वादशराशिविभागेन देशाः ॥

Et haec nomina, infra repetita, et aliae res seram et Persicam libri originem produnt. Ut pauca afferam, haec nimium linguam Persicam redolent: Shurásána = Khorassan, Balasha = Balkh, Isaphaháṇa = Isfahan, Krímáṇa = Kerman, Tábarisáṇu = Taberistan, Haráka = Irak, Antákshí = Antiochia, Damávandu = Demavend, Samarakanda = Samarkand, Sísatáṇa = Sistan, Harave = Herát, Jamánu = Yemen, Hindusthánam = Hindustán, Phalasatíṇa = Baltestan, Bagadáda = Bagdad. Conferantur etiam hae sententiae: श्रीमंतस्तुरका ज्ञेया विग्रहिष्यंति देशकान्। fol. 182ᵃ. 187ᵃ; जमाणु साहिडाह्निनश्यनि, एराकुदेश खापरे (Kaffir) गृह्यते, हरवे पापरे गृह्यते fol. 187ᵇ; ढोरसमुद्र तुरकैर्गृह्यते fol. 190ᵃ; श्रीमत्कालिप्फखिलपस ॥ कालिफ्फराज्ये (in Khalífae regno) fol. 194ᵃ. Accedit quod etiam Christi genitura proditur. Fol. 194ᵇ. पुनरेव प्रवक्ष्यामि श्रीइशेनजन्म व्याख्यास्यामः । तत्रादौ पूर्वसंवत्सरे द्वापरांते शेषवर्षभुक्त ६३५३ वैशाखमासे । शुक्लपक्षे ३ गुरौ । रोहिणीभे । वृषस्थे चंद्र । सूर्योदयकाले पल ५६ मेषलग्नशुभवेलायां *Maríyamiputro* योनीसंभवो जातः । एष लग्नवशात् आयुर्द्दायं २१०००० मास ४ दिन १५ घटी ३६ पल १२ *Sríiṣena* jívati. Fol. 197ᵇ. पुनरेव प्रवक्ष्यामि *Sríiṣenajanma* व्याख्यास्यामः । तत्रादौ देवाश्च हृष्टमनसः पुरीं प्राप्यामरावतीं ॥ पुष्पस्नानं बलत्तरं । तदारभ्य प्रवर्त्तितं ॥६॥ [पु]ष्पस्नानं नृपतेः कर्त्तव्यं दैववित्पुरोधाभ्यां ॥ etc. Neque auctorum nomina desunt. Ut enim *Pauliṣasiddhántam* (fol. 178ᵃ) praeteream, longe majorem suspicionem movent, quod Varáhamihira laudatur. Fol. 197ᵇ. वाराहमिहिरेणोक्तं संहितायां सुविस्तारं. Verum auctoris et operis nomen in his verbis corruptis latere videtur, quae in fol. 199ᵃ. reperiuntur: *Vibudhodito* जयति जयति जन्मफलोदयदीपकः ॥१॥ श्रीमुख्याक्षर-*Bhadrabáhu*-vihitaḥ Śrí-*játakámbhonidhau* उद्धृत्यांबुधवैकलेशसदृशः स्वार्थाय लोकाय च ॥ श्रीमद्रोमकदेवसूरिसुगुरोः शिष्याणुना निर्ममे saṃkshepád *Vibudhena* मंदमतिना *Janmapradípa*-abhidhaḥ.

Ut sententiam meam dicam, equidem librum e sermone Persico Hindustanice, et in tertio demum loco ineunte seculo superiore Sanscritice versum, res vero ipsas e variis fontibus Indicis sumtas esse puto. Eadem libri pars in codice Tayloriano E. I. H. 1805, qui circiter annum 1815 exaratus est, exstat.

In fine haec leguntur: इति श्रीयवायणे विवाहपृछ ॥ इति श्रीरोमकसिद्धांतं श्रीयवायणं समाप्तिमगमत् ॥ संवत् १८१७ वर्षे शाके सो १६८३ प्रवर्त्तमने चैत्रशुदी १ सो ८ मवासरायां ॥ भटवृणिरामलखितं समाप्तं ॥ Haec igitur voluminis pars anno 1761 exarata est. (Walker 157ᵈ.)

797.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 172. Long. 11. Lat. 7. Linn. 14.

Rekhágaṇitam, liber geometricus, quem *Jagannáthas* in Jayasinhae regis usum, Euclidis elementis adhibitis, composuit et in capita quindecim divisit. Initium, in codice nostro desideratum, e manuscripto E. I. H. 252 exscripsi:

गजाननं गणाधिपं सुरासुरार्चितं सदा । समस्तभक्तकामदं शिवासुतं सुखप्रदं । वितंडचंडयोगिनीसमाजमध्यवर्तिनं प्रशस्तभूतिभूषणं नमामि विघ्नवारणं ॥१॥ लक्ष्मीनृसिंहचरणांबुरुहं सुरेशैर्वंद्यं समस्तजनसेवितरेणुगंधं । वाग्देवतां निखिलमोहतमोपहंत्रीं वंदे गुरुं गणितशास्त्रविशारदं च ॥२॥ श्रीगोविंदसमाह्वया दिवि बुधान्वृंदाटवीनिर्गतान्यस्तैव निराकुलं शुचिमनोभावः स्वभक्त्यानयत् । म्लेछान्दर्पसमुन्नतान्स्वतरसा निर्जित्य भूमंडले जीयाज्जीजयसिंहदेवनृपतिः श्रीराजराजेश्वरः ॥३॥ कारंजनार्दनं नाम दूरीकृत्य[1] स्वतेजसा । भ्राजते दुःसहोऽरीणां यथा ग्रैष्मो दिवाकरः ॥४॥ येनेष्टं वाजपेयाद्यैर्महादानानि षोडश । दत्तानि द्विजवर्येभ्यो गोग्रामगजवाजिनः ॥५॥ तस्य श्रीजयसिंहस्य तुष्ट्यै रचयति स्फुटं । द्विजः सम्राड् जगन्नाथो रेखागणितमुत्तमं ॥६॥

Jayasinham ineunte seculo superiore floruisse constat. Cf. William Hunter, in Asiatic Researches, v. p. 209.

Codex anno 1821 exaratus est. Figurae trigonometricae excepto initio praetermissae sunt. Folia १–६. desiderantur. (Wilson 425.)

[1] दरीकृत्य MS.

Q. LIBRI TECHNICI.

798.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 41. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. 4. Linn. 8.

Kuṇḍamaṇḍapasiddhis, libellus a Viṭṭhaladíkshita, Vúvaṣarmanis filio, anno 1619 Benaris compositus, et auctoris commentario instructus. Textus, commentarii nec non codicis E. I. H. 610 ope a me emendatus, incipit:

गाढं ध्वांतमनेकभानुजठरे राजत्कलाधारिणि
प्रोदंचच्छफरीयुगं दरदलात्पद्मेऽणुहीरावलिः।
स्वर्णे तुंगगिरिद्वयाधरचरी दीना कलिंदात्मजा
पश्याश्चर्यमिदं शिवामिति वदन्स्मेरः शिवः पातु वः ॥१॥
कृष्णात्रिगोत्रे नितरां पवित्रे पवित्रकर्माजनि वूवशर्मा।
तत्सूनुना विट्ठलदीक्षितेन विरच्यते मंडपकुंडसिद्धिः ॥२॥

Desinit in distichis,

इति मंडपकुंडसिद्धिमेतां रुचिरां विट्ठलदीक्षितो व्यधत्त।
अधिकाशिनगर्युमेशतुष्ट्यै विबुधः शोधयतादिमां विचार्य ॥५५॥
शशियुगतिथिगण्ये याति शाके वरेण्ये
विभवशरदि रम्ये मासि शस्ये तपस्ये।
शशधरभृति दक्षेऽमुष्य पक्षे वलक्षे
कमलनयनतिथ्यां भानुमद्वारवत्यां ॥५६॥

Commentarius incipit: मत्तमतंगजवदनं सादितविघ्नावलीसदनं। गौरीहरयोस्तोकं पालितलोकं हृदालंबे ॥१॥ - - कुंडमंडपसंसिद्धेर्विवृतिं लिखितोक्तिषु। प्राचीनवाक्यसंदर्भं संदर्शयितुमारभेत् ॥४॥

Auctor distichis 56 sacellorum et fovearum igni sacro excipiendo idonearum structuram tractavit, in operibus architectonicis et gromaticis maxime *Viṣvanáthadevae* Kuṇḍamaṇḍapakaumudí usus. Libros et auctores hos fere laudat, in quorum numero eos, qui in Kaumudí non occurrunt, literis inclinatis notavi: *Ádityapuráṇa*, Kátyáyana, Kádimata, Kámika, Kálottara, *Kuṇḍakaumudí*, *Kuṇḍaratnákara* (opus a Viṣvanátha, Ṣrípatis filio scriptum), Kriyására, Gaṇeṣavimarṣiní, Trailokyasára Náradíya, Pancharátra, *Paraṣuráma*, Pingalámata, Pratishṭhásárasaṃgraha, Prayogasára, Bhavishyapuráṇa, Matsyapuráṇa, Mantramuktávalí, Mahákapilapancharátra, Mohaṣúlottara, Yoginíhṛidaya, Rághavabhaṭṭa, Ṛámavájapeyin, Lakshaṇasaṃgraha, Lakshmaṇáchárya, *Lingapuráṇa*, Vasishṭha, Vástuṣástra, Viṣvakarman, Ṣáradátilaka, Ṣulbam, *Sanatkumára*, Bháskarae Siddhántaṣiromaṇi, Siddhántaṣekhara, Somaṣambhu, Hayagrívapancharátra, Hemádri[1].

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 320. Subscriptio haec in fine legitur: इति संगमनेरस्थविट्ठलदीक्षितविरंचिता स्वकृतकुंडसिद्धिव्याख्या समाप्ता॥ Codex anno 1817 parum accurate exaratus est. Figurae geometricae praetermissae sunt. (Wilson 386.)

799.

Foll. 66–150. Linn. 16. Inest *Lekhakamuktámaṇis* (scribarum margarita) libellus a *Haridása*, Vatsarájae filio, scriba Bengalensi, compositus. Incipit:

श्रीयुतगजमुखमेकदंत। ममरमुनीशायमसेवंतं।
निर्विघ्नार्थं प्रथमस्वामिगौरीतनयं तं प्रणमामि ॥१॥

Post Gaṇeṣae, Sarasvatis et Chitraguptae invocationem haec disticha sequuntur.

वत्सराजसुतहरिदासेन हरिमभिवंद्य सुभक्तिवशेन।
लेखकबालकसुखभणनाय मात्राछंदस्समुपादाय ॥५॥
लेखकमुक्तामण्यभिधान ग्रंथष्क्रियते लिखनविधान।
उद्भवगणितलिखननृपनीति सर्गचतुष्टयमत्र सुरीति ॥६॥
षट्षष्टिर्मुनिनवबाणेषु भुवऋतुयुगचंद्रासर्गेषु।
चतुर्षु मिलितैस्तैः पद्यानि सर्वे श्रुतिरसगुणसंख्यानि ॥७॥

Liber earum artium descriptionem brevem continet, quae scribae, praesertim in regis aula viventi, sciendae sunt. Versibus in similem sonum desinentibus Haridása usus est.

Cap. I. distt. 66. De scribarum ordinis origine. Brahmanis filius Chitragupta scribarum progenitor, et Yamae a commentariis fuit. Ei filii duodecim a Brahmane dati sunt: Máṇḍavya, Gautama, Harshaka, Hárita, Válmíka, Vasishṭha, Sobhari, Dálabhya, Hansa, Bhaṭṭika, Saubhari, Máthura.

Cap. II. distt. 97. De mensuris. Artis arithmeticae, geometricae, algebraicae principia. Distichis difficilioribus commentarius, praeterea figurae geometricae adjectae sunt.

Cap. III. dist. 155. De scribendi ratione. De variis rebus cum imperio regio connexis, velut de tributis, de variis palatii locis, de venatione. De emendo et vendendo. De regionibus. De exercitu. De variis ministris et artificibus. De epistolarum formulis.

[1] In Kuṇḍakaumudí (E. I. H. 2419) libro praeterea haec nomina citantur: Ámnáyarahasya, Kaṇṭharava, Grahalághava, Jnánaratnávalí, Madanaratna, Mantratantranetra, Maya, Rámachandra, Rúpanáráyaṇa, Vijnánalalita, Ṣulbaparisishṭa, Ṣulbavárttika, Ṣrídharáchárya, Sinhapradípa. Hic liber a Viṣvanáthadeva, Ṣambhunáthae filio, Rámadevae nepote, Puroshottamae abnepote, compositus est. Eandem materiam *Kuṇḍalakshyavivṛiti* a Ráma, Súryadásae filio, Ṣivadásae nepote, Ṣrídharamálavae abnepote, scripta; et Ṣankarabhaṭṭae, Mímánsaka-Nílakaṇṭhae filii, *Kuṇḍoddyotadarṣanam* tractant.

Cap. IV. distt. 146. De ministri officiis.

Ad majora etiam officia scribas electos esse, his versibus, ceterum corruptis, elucet. I. 40. ईश्वस्तामवदन्नृपसेवि चित्रजकर्माकर्णय देवि । स्मृतिपाठकश्च श्रुतिलेखिता सकलपुराणशास्त्रवेदिताः ॥ मंत्री शूरो मुद्राकरं सेनाधिपतिगणितोदरं । श्रीव्ययकारककरणाः संति कोशागारिकतां च धरंति ॥ विश्वासी लिपिकारो चैवमुदिता एते ते च मयैव ॥ In scribis qui summum occupabant locum, *karaṇa* appellabantur. IV. 78. उत्तमलेखकगुणनिश्चयेन युक्तो यस्तदृशस्सचिवेन । ज्ञेयष्करणस्स विचित्राणि कथ्यंते तस्य च कार्याणि ।

In stylo operis multa sunt, quae linguam popularem redoleant. Radix *lá* frequentissime, nec raro radix *rá* usurpatur.

Haec voluminis pars anno 1625 a Devajíka quodam, Rúpapurae degente, exarata est. (WALKER 191[c].)

800.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 117. Long. 16. Lat. 3. Linn. 6.

Yuktikalpatarus, proprietatis arbor desideria omnia implens, liber *Bhojae* regi tributus, quo auctor regis ministri, exercitus, arma, elephanti, equi, currus, nec non aliae res in regis aula repertae, quibus virtutibus praeditae esse debeant, sententiis quum e Puránis et legum codicibus desumtis, tum suis adumbravit. Incipit:

विश्वसर्गविधौ वेधास्तं पालयति यो विभुः ।
तदत्ययविधाधीशस्तं वन्दे परमेश्वरं ॥
कंसानन्दमुकुर्वाणः कंसानन्दः करोति यः ।
तं वेदवृन्दैराराध्यमनाराध्यमहं भजे ॥
नमामि शास्त्रकर्तॄणां चरणानि मुहुर्मुहुः ।
येषां वाचः पारयन्ति श्रवणेनैव सज्जनान् ॥
नानामुनिनिबन्धानां सारमाकृष्य यत्नतः ।
तनुते भोजनृपतिर्युक्तिकल्पतरुं मुदे ॥
विबुधाभीष्टदममुं कल्पवृक्षं समाश्रितः ।
प्राप्नोतीष्टतमां सिद्धिं बुधाः संसेव्यतामयं ॥
दण्डनीतिर्यस्य मूलं ज्योतिःशास्त्रं प्रकाण्डकं ।
दृष्टार्थ इतरा विद्याः शाखाः पुष्पं तथेतराः ॥
अप्यदृष्टं फलं यस्य रसस्तस्यामृतं सतां ।
सो यं कल्पतरुर्धीरा उपास्यो भूपमन्त्रिणां ॥
संश्रित्यामुं कल्पवृक्षमन्यशास्त्राण्यवीक्ष्य च ।
राजभिर्मन्त्रिभिर्मर्त्यो यः शास्त्रार्थोत्तमो भुवि ॥
अयमिष्टतमो भूपैर्ज्ञेयो हितः फलप्रदः ।
अन्येषां च भवेदिष्टः प्रियन्त्येषां ददात्यपि ॥
अस्य नीत्या समारम्भश्छन्दोग्रन्थैः समापनं ।
नीतिहीननरेन्द्राणां नश्यन्त्याशु सुसम्पदः ॥
अतो नीति[:] प्रयत्नेन श्रवणीया नृपोत्तमैः ।
अतः प्रथमतो नीतिशास्त्रमत्र निबध्यते ॥

Libri capita haec: nítiyukti fol. 9[b]; dvandvayukti 11[b]; nagaríyukti 13[a]; vástuyukti 15[b]; rájagrihayukti 21[a]; grihayukti 23[a]; ásanayukti 28[b]; chhattrayukti 31[a]; dhvajayukti 33[a]; upakaraṇayukti 39[a]; alankárayukti 68[b]; astrayukti 89[b]; yátráyukti 117[b]. Libri finis desiderari videtur.

Codex post annum 1810 exaratus est. (MILL 5.)

APPENDIX.

R. CODICES MISCELLANEI.

801.

Rotulus chartae bombyceae. Lit. Devan. Lat. 2.

Hic rotulus, seculo superiore exeunte exaratus, *Bhagavadgítae* lectiones duodeviginti continet.

Picturis Krishṇa, variae ejus incarnationes et res gestae, Arjuna, necnon alii dii et heroes repraesentantur. (FRASER 41.)

802.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 54. Long. $5\frac{1}{2}$. Lat. 3. Linn. 19.

Bhagavadgítae textus.

Codex anno 1739 nitide exaratus est. In fine haec leguntur : श्रीखंभायतबिंदरे लिखितं ॥ ऋषिश्रीपराजधरजी ॥ (FRASER 7.)

803.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 5. Long. $4\frac{1}{4}$. Lat. $3\frac{1}{4}$. Linn. 7.

Hic libellus, seculo superiore exaratus, *Bhagavadgítae* caput quintum decimum continet. (WILSON 540.)

804—806.

Opus unum in voluminibus tribus religatum. Lit. Devan. Charta Ind.

Haec volumina tres *Rámáyaṇae* libros continent. Textus eam recensionem exhibet, quae ab optimis literarum Indicarum existimatoribus antiquior habetur.

Vol. I. Foll. 78. Long. 13. Lat. 6. Linn. 14, 15. *Kishkindhákáṇḍa* capp. 50 (51.) Capitis primi initium (= 2. edit. Bombay, 1. Gorresio), mendis levioribus sublatis, exscripsi : रामायणमयीं नावं संसारार्णवतारणीं । यश्चकार मुनिः सम्यक्तस्मै वाल्मीकये नमः ॥ तौ तु दृष्ट्वा महात्मानौ भ्रातरौ रामलक्ष्मणौ । वरायुधधरौ वीरौ सुग्रीवः प्लवगाधिपः ॥१॥ नालंचक्रे मनः स्थातुं वीक्षमाणः स धन्विनौ । कपेः परमभीतस्य चित्तं व्यवससाद च ॥२॥ उद्विग्नहृदयः सर्वा दिशः समवलोकयन् । न व्यतिष्ठत चैकस्मिन्वनोद्देशे महाबलः ॥३॥ स चिंतयित्वा धर्मात्मा विमृश्य च पुनः पुनः । त्यक्तुकामो गिरेः शृंगं यत्र रामः स्थितोऽभवत् ॥४॥ चिंतया हि परीतात्मा निश्चित्य गिरिलंघनं । सुग्रीवः परमोद्विग्नः सर्वैरनुचरैः सह ॥५॥ ततः स चिंतयित्वा तु हनुमत्प्रमुखान्हरीन् । मंत्रनिश्चयतत्त्वज्ञान्समीपस्थानपश्यत ॥६॥ ततः स सचिवेभ्यश्च सर्वमेव यथातथं । शशंस परमोद्विग्नो दृष्ट्वा तौ रामलक्ष्मणौ ॥७॥ एतौ वनमिदं दुर्गं वालिप्रणिहितौ नरौ । छद्मना चीरवसनौ प्रचरंताविहागतौ ॥८॥ ततः सुग्रीवसचिवा दृष्ट्वा तौ वरवर्णिनौ । वेगवंतो गिरीन्पश्चात्प्रतिजग्मुर्वनौकसः ॥९॥ ते क्षिप्रमभिसंगम्य यूथपा यूथपर्षभं । भ्रात्रा विनिकृतं दीनं ध्यायंतं दीनमानसं ॥१०॥ (भार्यापहरणं दुःखं राज्यापहरणं तथा) । अनाथं नाथमिच्छंतं वानरं सुमहाबलं । हरयो वानराः सर्वे परिवार्योपतस्थिरे ॥११॥ एवमेकायनगताः प्लवमाना गिरेर्गिरिं । वेगेनाकंपयन्वृक्षान्गिरीणां शिखराणि च ॥१२॥ ततः शाखामृगाः सर्वे प्लवमाना महाबलाः । आप्लवंतो हरिवरा मलयं पर्वतोत्तमं ॥१३॥ प्रजग्मुः सहसुग्रीवा वानराः परिशंकिताः । तान्दृष्ट्वा सुमहाभागान्वानरान्वनचारिणः ॥१४॥ बभ्रमुर्मृगशार्दूला भयार्ता विप्रदुद्रुवुः । बभंजुः पादपांस्तत्र पुष्पितान्दुर्गसंभृतान् ॥१५॥ उत्पत्य गिरिशृंगाणि मलयस्य वनौकसः । मार्जारमृगशार्दूलांस्त्रासयंतो महाबलाः ॥१६॥ ततः सुग्रीवसचिवाः पर्वतेंद्रं समाश्रिताः । संगम्य कपिमुख्येन स्थिताः प्रांजलयस्तथा ॥१७॥ तान्विषण्मुखान्दृष्ट्वा हनुमान्हरियूथ[पान् । शनैः प्रा]ह महाप्राज्ञः सुग्रीवस्योपशृण्वतः ॥१८॥ संभ्रमस्त्यज्यतामेष सर्वैर्वालिकृतो महान् । मलयोऽयं गिरिवरो भयं नेहास्ति कस्यचित् ॥१९॥

Capitibus singulis hi tituli subscripti sunt. 1. Sugrívavákyam. 2. Hanúmadvákyam. 3. Pampátíre Lakshmaṇavákyam. 4. Uttaríyábharaṇalambhanam. 5. Pampátíre Rámánunayaḥ. 6. Sugrívavákyam. 7. Lakshmaṇavákyam. 8. Sugrívasamásvásanam. 9. Váliprakathanam. 10 (desinit in fol. 15[b]). Sugrívábhijnánam. 11. Punaryuddham. 12. Táramantraḥ. 13. Tárávákyam. 14. Válivadhaḥ. 15. Válivákyam. 16. Rámavákyam. 17, 18. Tárávilápaḥ. 19. Válivíralokasamkramaṇam. 20 (fol. 26[b]). Tárákáruṇyam. 21. Sugrívarájyábhishekaḥ. 22. Prasravaṇádhirohaṇam. 23. Právṛidvarṇanam. 24. Sainyaparivádanam. 25. Rámavá-

kyam. 26. Sugrívamantraḥ. 27. Lakshmaṇaguhápraveṣaḥ. 28. Lakshmaṇaprakopaḥ. 29. Lakshmaṇaprasádanam. 30 (fol. 40). Vánarabalágamanam. 31. Digvichayane púrvadiṅnirdeṣaḥ. 32. Digvichaye dakshiṇadigvarṇanam. 33. Angulíyakapradánam. 34. Paṣchimadigvarṇanam. 35. Uttaradigvarṇanam. 36. Vánaránuṣásanam. 37. Vánaráṇám pratyágamanam. 38. Dakshiṇadigvichayane vilapraveṣaḥ. 39. Svayamprabhásamágamaḥ. 39 (bis). Vilád vahirnirgamanam. 40 (fol. 56[b]). Digvichaye Angadavákyam. 41. Angadapráyopaveṣanam. 42. Sampátivákyam. 43. Sítánveshaṇe tatpravṛittipralambhaḥ. 44. Sampátipakshaprabhavaḥ. 45. Sampátigamanam. 46. Ságaralanghanamantraḥ. 47. Hanúmattejaḥ. 48. Hanúmadgarjanam. 49. Sunábhadarṣanam. 50. Hanúmatkapivaraságarataraṇam.

Fol. 78. Ayodhyákáṇḍae particulam continet. Hoc volumen eadem atque tertium literatura exaratum est.

Vol. II. Foll. 190. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. 6. Linn. 13. *Sundarakáṇḍa* capp. 97. Incipit: व्यासव्याल्मीकये नमः। जितं भगवतानेन। हरिणा लोकधारिणा। अजेन विश्वरूपेण निर्गुणेन गुणात्मना। स सागरमनाधृष्यं। निष्क्रम्य हरिपुंगवः। त्रिकूटस्य तटे लंकां स्थितः स्वस्थो निरैक्षत। ततः पादपमुक्तेन। पुष्पवर्षेण वीर्यवान्। अभिवृष्टः स्थितस्तत्र। बभौ पुष्पमयो यथा॥

Cap. 1. Hanúmatpraveṣaḥ. 2. Lankávarṇanam. 3. Pradoshavarṇanam. 4. Antaḥpuravichaye Hanúmallankápraveṣaḥ. 5. Antaḥpuravichaye Rávaṇabhuvanavarṇanam. 6. Pushpakavarṇanam. 7. Rávaṇávarodhavarṇanam. 8. Rávaṇastrívarṇanam. 9. Bhúmivarṇanam. 10 (fol. 24[a]). Antaḥpuravichayaḥ. 11. Anekapurushachintá. 12. Hanúmadvitarkaḥ. 13. Sítáparijnánam. 14. Sítádarṣanam. 15. Rávaṇáṣokavanikápraveṣaḥ. 16. Sítávarṇanam. 17. Sítápralobhanam. 18. Sítávákyam. 19. Rákshasísamádeṣaḥ. 20 (fol. 52[a]). Sítátarjanam. 21. Sítátarjanam. 22. Sítápralapitam. 23. Trijaṭásvapnadarṣanam. 24. Sítávilápaḥ. 25. Hanúmadvikalpaḥ. 26. Sítábhibháshitam. 27. Sítávákyam. 28, 29. Hanúmadvákyam. 30 (fol. 74[b]). Angulíyakadarṣanam. 31. Sítápraṣnaḥ. 32. Hanúmatsambháshaṇam. 33. Sítáhanúmatoḥ saṃvádaḥ. 34. Maṇipradánam. 35. Sításamáṣvásanam. 36. Pramadávanavidhvansaḥ. 37. Aṣokavanikáyám kiṃkaravadhaḥ. 38. Jambumálivadhaḥ. 39. Amátyaputravadhaḥ. 40 (fol. 96[b]). Senápativadhaḥ. 41. Aṣokavanikápraveṣe Akshakumáravadhaḥ. 42. Indrajidyuddham. 43. Hanúmadgrahaṇam. 44. Rávaṇadarṣanam. 45. Udyogaparvaṇi Hanúmadvákyam. 46. Udyogaparvaṇi Vibhíshaṇavákyam. 47. U. lángúlapradípanam. 48. Lankápradípanam. 49. Saramávákyam. 50 (fol. 111[a]). Hanúmachchintávishádaḥ. 51. Sításamáṣvásane Hanúmatprasthánam. 52. Hanúmatkúṭárohanam. 53. Hanúmatpratyágamanam. 54. Hanúmatsvakarmanivedanam. 55. Vánarapratyágamanam. 56. Madhubhakshaṇam. 57. Madhuvanaviloḍane Dadhimukhaṣrávaḥ. 58. Angadapratyágamanam. 59. Vánarapratyágamanam. 60 (fol. 133[a]). Abhijnánamaṇiniryátanam. 61. Sítápratisaṃdeṣaṣrávaṇam. 62. Hanúmatpriyákhyánam. 63. Sításaṃdeṣákhyánam. 64. Sugrívavákyam. 65. Lankádurgakarmakathanam. 66. Senáprayáṇam. 67. Samudratírábhigamanam. 68. Samudravarṇanam. 69. Rámavilápaḥ. 70 (fol. 147[a]). Rávaṇamátur Vibhíshaṇam praty upadeṣadánam. 71. Vibhíshaṇavákyam. 72. Rávaṇavákyam. 73, 74. Mantrivákyam. 75. Vibhíshaṇavákyam. 76. Rávaṇavákyam. 77. Prahastavákyam. 78. Mahodaravákyam. 79. Virúpákshavákyam. 80 (fol. 157[b]). Vibhíshaṇavákyam. 81. Indrajidvákyánantaraṃ Vibhíshaṇavákyam. 82. Mahápárṣvavákyam. 83. Vibhíshaṇavákyam. 84. Rávaṇavákyam. 85. Rávaṇapratyáharaṇam. 86, 87. Vibhíshaṇavákyam. 88. Kaikasívákyam. 89. Vánaravákyam. 90 (fol. 176[a]). Vibhíshaṇaparigrahaḥ. 91. Vibhíshaṇábhishekaḥ. 92. Rámástrávagáhaḥ. 93. Samudravaradánam. 94. Setukarmárambhaḥ. 95. Setubandhaḥ. 96. Varuṇadarṣanam. 97. Mantravarṇanam.

Codicis antiquissimi specimini proponendo caput tertium selegi, quod cum undecimo editionis a Gorresio curatae et quinto editionis Bombayensis conferendum est. Emendationes meas leviores silentio praeterii. Inprimis hemistichiorum in similem sonum desinentiam observatam velim. ततः स मध्यं गतमंशुमंतं ज्योत्स्नावितानं महदुद्वमंतं। ददर्श धीमान्दिवि भानुमंतं गोष्ठे वृषं मत्तमिव भ्रमंतं॥१॥ लोकस्य पापानि विशातयंतं महोदधिं चापि समेधयंतं। भूतानि सर्वाणि विराजयंतं ददर्श शीतांशुमथाभियांतं॥२॥ या भाति लक्ष्मीर्भुवि मंदरस्था तथा प्रदोषेषु च सागरस्था। तथैव तोयेषु च पुष्करस्था रराज सा चारुनिशाकरस्था॥३॥ हंसो यथा भ्राजति पुष्करस्थः सिंहो यथा मंदरकंदरस्थः। वीरो यथा दर्पितकुंजरस्थश्चंद्रोऽपि बभ्राज तथांबरस्थः॥४॥ सितः ककुद्मानिव तीक्ष्णशृंगो महाचलः श्वेत इवोच्चशृंगः। हस्तीव जांबूनदबद्धशृंगो विभाति चंद्रः परिपूर्णशृंगः॥५॥ प्रकाशचंद्रोदयनष्टदोषः प्रनष्टदोषः पिशिताशिदोषः। रामाभिरारेचितचित्तदोषः स्वर्गप्रकाशो भगवान्प्रदोषः॥६॥ [तंत्रीस्वनाः][1] कर्णसुखा निवृत्ताः स्वपंति नार्यः पतिभिः सुवृत्ताः। नक्तंचराश्चापि तथा प्रवृत्ता विहर्तुमत्यद्भुतरौद्रवृत्ताः॥७॥ प्रमत्तमत्तानि समाकुलानि रथाश्वभद्रासनसंकुलानि। वीरश्रिया चापि समाकुलानि ददर्श धीमान्विचरन्कुलानि॥८॥ परस्परं चापि समाक्षिपंति गात्राणि कांतासु च विक्षिपंति। मत्तप्रलापानपि संक्षिपंति मत्तास्तथान्योन्यमधिक्षिपंति॥९॥ रक्षांसि वक्षांसि समाक्षिपंति केयूरहारांश्च विनिक्षिपंति। ददर्श कांताश्च समालभंति तथापरास्तत्र सुखं स्वपंति॥१०॥ महागजैस्तत्र तथा वसद्भिः सुपूजितैर्लक्षणवत्सुहृद्भिः। रराज पुंभिश्च समुच्छ्वसद्भिर्हृदो भुजंगैरिव निःश्वसद्भिः॥११॥ प्रधानबुद्धीन्रुचिराभिधानान्स श्रद्दधानान् जगतः प्रधानान्।

[1] Hoc vocabulum e codice Milliano addidi.

नानाविधानां रुचिरांबराणां ददर्श तस्यां पुरि राक्षसानां ॥१२॥ ननंद दृष्ट्वा स तु तान्विरूपान्यथावतो न्यायवतोऽभिरूपान्। नानागुणांश्चात्मकुलानुरूपान्ददर्श कांश्चिच्च पुनर्विरूपान् ॥१३॥ ततो वरार्हाः सुविशुद्धभावास्तेषां स्त्रियस्तत्र महानुभावाः। प्रियेषु पानेषु च सक्तभावा ददर्श तारा इव द्विस्वभावाः ॥१४॥ श्रिया ज्वलंत्या ध्रुवयोपगूढा[1] निशीथकाले रमणोपगूढाः। ददर्श काश्चित्प्रमदाः सुगूढा यथा विहंगाः कुसुमोपगूढाः ॥१५॥ अन्याः पुनर्हर्म्यतलोपविष्टास्तत्र प्रियांकेषु सुखोपविष्टाः। भर्तृप्रिया धर्मपथे निविष्टा ददर्श धीमान्मदनाभिविष्टाः ॥१६॥ सुप्रावृताः कांचनरश्मिवर्णाः पुनश्च काश्चिच्छशिकांतिवर्णाः। पुनश्च काश्चित्कमलाभिवर्णाः कांतप्रहीणा रुचिरांगवर्णाः ॥१७॥ ततः प्रियान्प्राप्य सदाभिरामाः सुप्रीतियुक्ताः प्रसमीक्ष्य रामाः। गृहे गृहे ताः परमाभिरामा हरिप्रवीरः स ददर्श रामाः ॥१८॥ चंद्रप्रकाशाश्च हि वक्त्रमाला मृद्वक्षिपक्ष्माश्च सुनेत्रमालाः। विभूषणानां च ददर्श मालाः शतह्रदानामिव चारुमालाः ॥१९॥ न त्वेव सीतां परमाभिजातां पथि स्थिते राजकुले प्रजातां। लतां प्रफुल्लामिव साधुजातां ददर्श तन्वीमनभिप्रजातां ॥२०॥ सनातने वर्त्मनि संनिविष्टां रामैषिणीं तां मनसा निविष्टां। भर्तुर्मनः श्रीमदनुप्रविष्टां स्त्रीभ्यो वराभ्यश्च सदा विशिष्टां ॥२१॥ तापान्वितां शोकवृताश्रुकंठीं वरां वरार्हां वरनिष्ककंठीं। सुजातपक्ष्मामभिरक्तकंठीं वने प्रवृत्तामिव नीलकंठीं ॥२२॥ अव्यक्तरूपामिव चंद्रलेखां पांसुप्रदग्धामिव हेमलेखां। क्षितेः प्ररूपामिव बाणलेखां वायुप्रभग्नामिव मेघलेखां ॥२३॥ स तामपश्यन्मनुजेश्वरस्य रामस्य भार्यां वदतां वरस्य। बभूव दुःखाभिहतश्चिरस्य प्लवंगमो मंदमिवाचिरस्य ॥२४॥ सुशुभ्रजांबूनदजालवंतं मणिप्रवेकामलवेदिकांतं। परार्ध्यरत्नाकरमृद्धिमंतं स रावणांतःपुरमाविवेश ॥२५॥ आर्षे रामायणे प्रदोषवर्णनो नाम सर्गः ॥

In margine glossae verba difficiliora explicantes inveniuntur. Codex anno 1433 exaratus est.

Vol. III. Foll. 101. Long. 13. Lat. 6. Linn. 13. *Uttarakáṇḍa* capp. 103. Incipit: प्राप्तराज्यस्य रामस्य राक्षसानां वधे कृते। आजग्मुर्ऋषयः सर्वे राघवं प्रतिनंदितुं ॥१॥ कौशल्योऽथ यवक्रीतो रैभ्यश्च्यवन एव च। कण्वो मेधातिथेः पुत्रः पूर्वस्यां दिशि संस्थिताः ॥२॥ स्वस्त्यात्रेयस्तु भगवान्मुमुचुः प्रमुचुस्तथा[2]। आजग्मुस्ते सहागस्त्या ये श्रिता दक्षिणां दिशं ॥३॥ रुशंगुः कविटो[3] रैभो धौम्यश्चैव (धूम्याश्चैव MS.) महानृषिः। तथाजग्मुर्महात्मानः प्रतीचीमास्थिता दिशं ॥४॥ कश्यपोऽत्रिर्वसिष्ठश्च विश्वामित्रोऽथ गौतमः। जमदग्निर्भरद्वाजस्ते च सप्तर्षयोऽगमन् ॥५॥

Cap. 1. Vaiṣravaṇotpattiḥ. 2. Sukeṣavaralambhanam. 3. Rákshasavarapradánam. 4. Rákshasaniryáṇam. 5. Rákshasabhangaḥ. 6. Rákshasapravásaḥ. 7. Rákshasavaradánam. 8. Rávaṇábhishekaḥ. 9. Indrajijjananam. 10 (fol. 15[a]). Rávaṇaprasthánam. 11. Kailásayuddham. 12. Kailásavijayaḥ. 13. Mahádevavákyam. 14. Vedavatyákhyánam. 15. Maruttasamágamaḥ. 16. Anaraṇyavadhaḥ. 17. Narmadátíragamanam. 18. Rávaṇasaṃgrahaḥ. 19. Rávaṇamokshaḥ. 20 (fol. 26[a]). Válisakhyam. 21. Náradasamágamaḥ. 22. Yamabalavidhvansanam. 23. Yamavijayaḥ. 24, 25. Pátálavijayaḥ. 26. Rávaṇayuddham. 27. Brahmaproktastavaḥ. 28. Ṣúrpaṇakhávarapradánam. 29. Sainyopaveṣanam. 30 (fol. 40[a]). Rávaṇaṣápaḥ. 31. Sumálivadhaḥ. 32. Indrarávaṇasamágamaḥ. 33. Indragrahaṇam. 34. Ahalyáṣápaḥ. 35. Mahápurushadarṣanam. 36. Hanúmajjanma. 37. Rishiprayáṇam. 38. Rájaprayáṇam. 39. Vánararkshaprayáṇam. 40 (fol. 55[b]). Pushpakapratyágamanam. 41. Janápavádaḥ. 42. Kumáráhvánam. 43. [Ráma-]niḥṣvásaḥ. 44. Sítávanagamanam. 45. Lakshmaṇavákyam. 46. Lakshmaṇopavartanam. 47. Válmíkidarṣanam. 48. Sútavákyam. 49. Nrigopákhyánam. 50 (fol. 63[b]). Nrigaṣápaḥ. 51. Urvaṣíṣápaḥ. 52. Mithilásambhavaḥ. 53. Yayátijarápradánam. 54. Yayátivarṇanam. 55. Sárameyavákyam. 56. Kaulapatyapradánam. 57. Rishidarṣanam. 58. Ṣatrughnaviniyogaḥ. 59. Ṣatrughnapraṇámaḥ. 60 (fol. 72[b]). Saudásopákhyánam. 61. Yamunátíravásaḥ. 62. Lavaṇavadhaḥ. 63. Mathurániveṣaḥ. 64. Saṃga[manam]. 65. Ṣatrughnapratigamanam. 66. Bráhmaṇaparidevanam. 67. Náradavákyam. 68. Ṣúdradarṣanam. 69. Ṣúdravadhaḥ. 70 (fol. 80[b]). Gridhrolúkadarṣanam. 71. Agastivákyam. 72. Ṣvetopákhyánam. 73. Madhumantaniveṣanam. 74. Rájamaithunam. 75. Ṣápaḥ. 76. Rámapratyágamanam. 77. Bharatavákyam. 78. Vritravadhavijnaptiḥ. 79. Vritravadhaḥ. 80 (fol. 87[a]). Lakshmaṇamantraḥ. 81. Iḍopákhyánam. 82. Kimpurushíyam. 83. Purúravojanma. 84. Iḍaṣápaḥ. 85. Yajnaprayáṇam. 86. Yajnasamriddhiḥ. 87. Válmíkyanuṣásanam. 88. Kávyaṣravaṇam. 89. Ṣishyápanam (?). 90 (fol. 93[a]). Válmíkivákyam. 91. Sítápraveṣanam. 92. Kávyavyákhyánam. 93. Yajnavásanam. 94. Senániryáṇam. 95. Gándháraniveṣanam. 96. Lakshmaṇaputrábhishechanam. 97. Kálábhyágamanam. 98. Kálavákyam. 99. Durvásovákyam. 100 (fol. 99[a]). Lakshmaṇaparityágaḥ. 101. Kuṣílavábhishekaḥ. 102. Maháprasthánam. 103. Svargárohaṇam.

Codex anno 1540 a viro quodam, Stambatírthae degente, emtus, postea in manus Vishṇudattae, Vyásatryambakae filii (Gauḍajnátíya) transiit. In folio 1[a] haec leguntur, व्या॰ भाईआपुत्र जयराम। (Fraser 8.)

807.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 61. Long. 9½. Lat. 4. Linn. 7–10.

Jálandharopákhyánam, de Jálandhara gigante narratio, e quinta *Padmapuráṇae* parte excerpta, capita duodeviginti continens. Incipit: नारायणं नमस्कृत्य etc. ॥१॥

---

[1] श्रिया ज्वलंत्यस्त्रपयोपगूढा Mill. [2] नमुचिः प्रमुचिस्तथा Mill.
[3] नृषंगु कवषी Mill.

युधिष्ठिर उवाच ॥ भगवन् केन पापेन दुःखाब्धौ पतिता वयं । समुद्धर ऋषिश्रेष्ठ नान्यो त्राता हि मे मतः ॥ तमुवाच ऋषिर्दुःखं त्यज त्वं पांडुनंदन । सुखदुःखसमारोहे संसारे कः सुखी नरः ॥ ईश्वरो पि हि देहस्थः पीड्यते दुःखसंचयैः । न दुःखरहितः कश्चित् देही दुःखसहो यतः ॥ शरीरं सवितुर्यस्मात् राहुस्तद्ग्रसते बली । राहोरपि शिरःश्छिन्नं शौरिणाऽमृतभोजने ॥ सो पि शार्ङ्गधरो देवः क्षिप्तः सागरगह्वरे । जालंधरेण वीरेण निहतः सो पि शंभुना ॥

Codex noster recensionem uberiorem eam continet, quam Vans Kennedy in libro s. p. 16[b] laudato Anglice vertit. Folium ultimum desideratur.

Textus quum et a codice Wilsoniano 111 et a Walkeriano 166 discrepet, capitum singulorum initia exscripsi: 2. नारद उवाच । क्रमेण वर्धमानोऽसौ बाल्ये जाते स बालकः । निपत्य मातुरुत्संगात्सागरं प्रति धावति ॥१॥ 3. राजोवाच । कः पितृव्यः सिंधुसूनोः किं वृत्तं तस्य विग्रहे । युयुधे स कथं दैत्यस्तन्मे कथय नारद ॥१॥ नारद उवाच ॥ शृणु त्वं नरशार्दूल पितृव्यः क्षीरसागरः । जालंधरस्य तं देवैः प्रनिर्मथ्य हृतं धनं ॥२॥ 4. नारद उवाच । महेंद्रवचनं श्रुत्वा निजदूतमुखेन च । समुद्रसूनुः संक्रुद्धः सर्वसैन्यं समाह्वयत् ॥१॥ 5. नारद उवाच । एवं द्वंद्वेषु युद्धेषु प्रवृत्तेष्वथ केशवः । जघान क्रोधसंविष्टो गदया कालनेमिनं ॥१॥ 6. नारद उवाच । ततो जालंधरः क्रुद्धः प्राह तं दैत्यसूदनं । कपटेन बलं हत्वा क्व यास्यसि बलाधम ॥१॥ इत्युक्त्वा तं शतमुखं सिंधुसूनुः प्रतापवान् । ससूताश्वध्वजरथं छादयामास मार्गणैः ॥२॥ पपात मूर्छितः शक्रो रथोपरि शरैः क्षतः । दृष्ट्वा तं पतितं शक्रं जगर्जार्णवनंदनः ॥३॥ यंतारं मातलिं कृत्वा ययौ प्राप्तमनोरथः । रथमिंद्रस्य तरसा जग्राहातिबलोत्करः ॥४॥ जालंधरो महाबाहुर्जघान युधि चामरान् ॥५॥ ततश्च कोपात्पुरुषोत्तमः स्वयं खड्गं समुद्यम्य च नंदकं रणे । संप्रेषयित्वा गरुडं मनोजवं जघान कोपेन च दैत्यवाहिनीं ॥६॥ 7. देवान्विद्राव्य समरे विष्णुं संस्थाप्य मंदिरे । जालंधरेणाभिजेन यद्वृत्तं ब्रूहि नारद ॥१॥ नारद उवाच । शुंभादीनां तु वीराणां दत्त्वा दानं प्रसादजं । जालंधरो जगामाशु स्वर्गं प्राप्य व्यलोकयत् ॥२॥ 8. युधिष्ठिर उवाच । इंद्रादिभिस्तदा देवैः किं कृतं द्विजसत्तम । जालंधरेण निर्विघ्नेन स्वर्गराज्ये क्षयं गते ॥१॥ श्रीनारद उवाच । अथ त्यक्त्वा दिवं देवाः प्रापुस्ते दुर्दिशं चिरं । कृत्वा मतिं ततः सर्वे ययुः स्थानं स्वयंभुवः ॥२॥ 9. नारद उवाच । अत्रांतरे मयागत्य कथितं सिंधुसूनवे । त्वां हंतुं सर्ववीरेश प्रतिज्ञा शंभुना कृता ॥१॥ 10 (fol. 31[a]). अथ जालंधरो दूतवाचं श्रुत्वा प्रतापवान् । सर्वसैन्यं समाहूय प्रयाणमकरोत्तदा ॥१॥ मंदं मंदरमंदरेषु शयितानुन्निद्रयन्किंनरान्मेरोर्मस्तककंदरे प्रतिरवानुत्थापयन्नुल्बणान् । सार्धं धावत यात मुंचत पुरः पंथानमेवंविधस्त्रैलोक्यं बधिरीचकार महतो सैन्यस्य कोलाहलः ॥२॥ 11. नारद उवाच । दनुसैन्यं हतं दृष्ट्वा गणैर्नंदीपुरःसरैः । क्रुद्धाः शुंभादयो दैत्याः समाजग्मुर्गणान्प्रति ॥१॥ ततः शुंभो महादैत्यो नंदिनं प्रत्यधावत । महाबलं निशुंभोऽन्यं कालं केकासुरो रणे ॥२॥ 12. नारद उवाच । ततो जालंधरः श्रुत्वा दैत्यकोलाहलं रणे । आजगाम गजारूढो यत्र देवः सदाशिवः ॥१॥ सारथिं खड्गरोमाणं कोपात्सत्वरमब्रवीत् । संप्रेषय रथं शीघ्रं सहस्रहययोजितं ॥२॥ 13. युधिष्ठिर उवाच । क्षीरसागरमध्यस्थो देवर्षे घोरविक्रमः । दैत्यैर्हरं रणे रुद्धं श्रुत्वा किमकरोद्धरिः ॥१॥ नारद उवाच । क्षीराब्धौ च शयानस्य चुक्षोभ हृदयं हरेः । अकस्मादेव राजेंद्र नयनेऽश्रुपरिप्लुते ॥२॥ 14. नारद उवाच । नारायणस्तदा देवो जटावल्कलधार्यथ । द्विधोऽनुचरस्तस्य प्रययौ फलहस्तवत् ॥१॥ तौ दृष्ट्वा स्मरदूती सा विललाप मृगेक्षणा । ततः श्रुत्वा वचनं तस्याः प्रोचतुस्तां च तावुभौ ॥२॥ 15 (fol. 45[b]). नारद उवाच । अथ प्राह तपस्वी तां वृंदे श्रांतासि भामिनि । अथास्माकं मुनीनां च स्वागतं प्रतिगृह्यतां ॥१॥ तथेत्युक्त्वा सखीयुक्ता स्नापिता राजवल्लभा । भूषिता च मुनिस्त्रीभिरावृत्य च सुभूषणैः ॥२॥ भोजिता परमाहारैस्ततस्तांबूलचंदनैः । योषिद्भिर्मुनिपत्नीभिस्ततः खेदं जहौ च सा ॥३॥ 16. राजोवाच । कथं जालंधरं गौरी हररूपधरं मुने । शैलस्थानं ददर्शाथ तन्मे कथय विस्तरात् ॥१॥ नारद उवाच । अथातुरस्य ईशस्य प्राप्तस्य तपसा मया । न युक्तमिति निश्चित्य पार्वती प्राह तं नृप ॥२॥ 17. नारद उवाच । अथ जालंधरोऽपश्यत्कबंधचयभीषणं । रणं रुधिरमांसौघैर्मज्जमेदोस्थिदुर्गमं ॥१॥ तत्र जालंधरोऽभ्येत्य प्रियाहरणदुःखितः । रणे विलोकयामास रथस्थं पार्वतीपतिं ॥२॥ 18. श्रीनारद उवाच । अथ जालंधरः प्राह रक्षात्मानमितः शिव । शिवाद्य त्वां क्षिपाम्याशु यत्र ते मधुसूदनः ॥१॥ Desinit in disticho 110.

Codex seculo sexto decimo exaratus est. Folia 1–5 a recentiore manu addita sunt. (FRASER 12.)

808.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 4. Long. 5. Lat. $3\frac{1}{2}$. Linn. 19.

Svapnádhyáyas, de somniorum interpretatione libellus, disticha 38 continens, qui vulgo e *Brahmavaivarta-purána* excerptus esse dicitur. Incipit:

॥ अथ स्वप्नाध्याय लिख्यते ॥
स्वप्नाध्यायं प्रविक्ष्यामि । यथोक्तं ऋषिभाषितं ।
फलं विज्ञायते येन । नित्यमेव शुभाशुभं ॥१॥
स्वप्नस्तु प्रथमे यामे । संवत्सरविपाकिनः ।
द्वितीये वाष्टभिर्मासैः । त्रिभिर्मासैस्त्रियामकैः ॥२॥
चतुर्थे यामे यं स्वप्ने । मासैकेन फलं स्मृतं ।
अत ऊर्द्ध्वं प्रविक्ष्यामि । पुण्यापुण्यफलं स्मृतं ॥३॥

Libellus Calcuttae cum versione Bengalica editus est.

Haec folia circiter annum 1739 a Ṛishirájadhara exarata sunt. (FRASER 32.)

809, 810.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 13. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 10.

Bhágavatapuránae textus. In marginibus voluminis prioris scholia multa adscripta sunt.

Vol. I. Foll. 189. Skandha I. fol. 40^b; II. fol. 56^b; III. fol. 129^b; IV. fol. 189^b. Hoc volumen anno 1406 (श्रीप्राग्वाटज्ञातीयमहंसरवणसुतमहंमेलाकेन) exaratum est. In libro quarto folium १५२ desideratur.

Vol. II. Foll. 190–374. Skandha VI. fol. 216^b; VII. fol. 252^b;[1] VIII. fol. 296^b; XI. fol. 352^b; XII. fol. 374^b. Libri sexti folia १–१२, et libri V. IX. X. desunt.

Hoc volumen anno 1407 a Mahammeláka, Mahaṃsaravaṇae filio, Ajayasíhae nepote, (श्रीघोघा (?) वेलाकूले राउश्रीसारंगदेवविजयराज्ये) accurate exaratum est. (Fraser 2.)

811, 812.

Lit. Devan. Charta Ind. Long. 15. Lat. 8. Linn. 13–16.

Bhágavatapuráṇam cum *Ṣrídharae* commentario, *Bhávárthadípiká* appellato.

Vol. I. Foll. 480. Skandha I. fol. 77^b; II. fol. 120^b; III. fol. 238^b; IV. fol. 335^b; V. fol. 418^b; VI. fol. 480^b.

Vol. II. Foll. 583. Skandha VII. fol. 57^b; VIII. fol. 102^b; IX. fol. 150^b; X^a. fol. 293^b; X^b. fol. 422^b; XI. fol. 551^b; XII. fol. 583^b.

Haec volumina anno 1794 a paṇḍita-Kalabhavánedása exarata sunt. (Walker 215, 216.)

813, 814.

Opus unum in voluminibus duobus religatum. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 10.

Matsyapuráṇae textus satis accuratus.

Vol. I. foll. 301; vol. II. foll. 302–601. Hoc loco de cataclysmo narrationem, collato codice Wilsoniano 21 emendatam, e capitibus 1 et 2 transscripsi:

पुरा राजा मनुर्नाम चीर्णवानखिलं तपः । पुत्रे राज्यं समारोप्य क्षमावान्रविनंदनः ॥१॥ मलयस्यैकदेशे तु सर्वात्मा गुणसंयुतः । समदुःखसुखो वीरः प्राप्तवान्योगमुत्तमं ॥२॥ वचनं वरदश्चास्य वर्षायुतशते गते । वरं वृणीष्व चोवाच प्रीतात्मा कमलासनः ॥३॥ एवमुक्तोऽब्रवीद्राजा प्रणम्य स पितामहं । एकमेवाहमिच्छामि त्वत्तो वरमनुत्तमं ॥४॥ भूतग्रामस्य सर्वस्य स्थावरस्य चरस्य च । भविता रक्षणायाहं प्रलये समुपस्थिते ॥५॥ एवमस्त्विति विश्वात्मा तत्रैवान्तरधीयत । पुष्पवृष्टिश्च महती खात्पपात सुरार्पिता ॥६॥ कदाचिदाश्रमे तस्य कुर्वतः पितृतर्पणं । पपात पाण्योरुपरि शफरी जलसंयुता ॥७॥ दृष्ट्वा तच्छफरीरूपं

[1] In fine haec subscripta sunt: संवत् १४६० वर्षे भाद्रपाददि ४ रवौ अद्येह श्रीदेवपत्तनमहंलकरणे महाराजश्रीब्रह्मदासविजयराज्ये समस्तपंचकुलप्रतिपत्तौ etc.

स दयालुर्महीपतिः । रक्षणायाकरोद्यत्नं स तस्य[1] करकोदके (स तस्मिन्करकोदरे Cod. W.) ॥८॥ अहोरात्रेण चैकेन षोडशांगुलविस्तृतः । सोऽभवन्मत्स्यरूपेण पाहि पाहीति चाब्रवीत् ॥९॥ स तमादाय मणिके प्राक्षिपज्जलचारिणं । तत्रापि चैकरात्रेण हस्तत्रयमवर्धत ॥१०॥ पुनः प्राहार्तनादेन सहस्रकिरणात्मजं । स मत्स्यः पाहि पाहीति त्वामहं शरणं गतः ॥११॥ ततः स कूपे तं मत्स्यं प्राहिणोद्रविनंदनः । यदा न माति तत्रापि तदा मत्स्यः सरोवरे ॥१२॥ क्षिप्तः स पृथुतामागात्पुनर्योजनसंमितां । तत्राप्याह पुनर्दीनः पाहि पाहि नृपात्मज ॥१३॥ ततः स मनुना क्षिप्तो गंगायामत्यवर्धत[2] । यदा तदा समुद्रे तं प्राक्षिपन्मेदिनीपतिः ॥१४॥ यदा समुद्रमखिलं व्याप्यासौ समवस्थितः । तदा प्राह मनुर्भीतः कोऽपि त्वमसुरेतरः ॥१५॥ अथवा वासुदेवस्त्वमन्य ईदृक्कथं भवेत् । योजनायुतविंशत्या कस्य तुल्यं भवेद्वपुः ॥१६॥ ज्ञातस्त्वं मत्स्यरूपेण मां खेदयसि केशव । हृषीकेश जगन्नाथ जगद्धाम नमोऽस्तु ते ॥१७॥ एवमुक्तः स भगवान्मत्स्यरूपी जनार्दनः । साधु साध्विति प्रोवाच सम्यग्ज्ञातं त्वयानघ ॥१८॥ अचिरेणैव कालेन मेदिनी मेदिनीपते । भविष्यति जले मग्ना सशैलवनकानना ॥१९॥ नौरियं सर्वदेवानां निकायेन विनिर्मिता । महाजीवनिकायस्य रक्षणार्थं महीपते ॥२०॥ स्वेदांडजोद्भिजा जीवा ये च जीवा जरायुजाः । अस्यां निधाय सर्वास्ताननथेतात्पाहि सुव्रत ॥२१॥ युगांतवाताभिहता यदा चलति नौर्नृप । शृंगेऽस्मिन्मम राजेंद्र तदेमां संयमिष्यसि ॥२२॥ ततो लयांते सर्वस्य स्थावरस्य चरस्य च । प्रजापतिस्त्वं भविता जगतः पृथिवीपते ॥२३॥ एवं कृते महाराज सर्वज्ञो धृतिमानृषिः । मन्वंतराधिपश्चापि देवपूज्यो भविष्यसि ॥२४॥ एवमुक्तो मनुस्तेन पप्रच्छासुरसूदनं । वर्षैः कियद्भिर्भगवन्भविष्यत्यंतरक्षयः ॥२५॥ सत्त्वानि च कथं नाथ रक्षिष्ये मधुसूदन । त्वया सह पुनर्योगः कथं वा भविता मम ॥२६॥ श्रीमत्स्य उवाच ॥ अद्यप्रभृत्यनावृष्टिर्भविष्यति महीतले । यावद्वर्षशतं साग्रं दुर्भिक्षं नरकावहं[3] ॥२७॥ ततोऽल्पसत्त्वक्षयदा रश्मयः सप्त दारुणाः । सप्तसप्तेर्भविष्यंति प्रतप्तांगारवर्षिणः ॥२८॥ और्वानलोऽपि विकृतिं गमिष्यति युगक्षये । विषाग्निश्चापि पातालात्संकर्षणमुखच्युतः ॥२९॥ भवस्यापि ललाटोत्थस्तृतीयनयनानलः । जगद्दग्धं तथा क्षोभं गमिष्यति महामते ॥३०॥ एवं दग्धा मही सर्वा यदा स्याद्भस्मसंनिभा । आकाशमूष्मणा तप्तं भविष्यति परंतप ॥३१॥ ततः सदेवनक्षत्रं जगद्यास्यति संक्षयं । संवर्तो भीमनादश्च द्रोणश्चंडो बलाहकः ॥३२॥ विद्युत्पताकः शोणांबुः सप्तैते लयवारिदाः । अग्निप्रस्वेदसंभूताः प्लावयिष्यंति मेदिनीं ॥३३॥ समुद्राः क्षोभमेष्यंति तत्रैक्येन व्यवस्थिताः । एवमेकार्णवं सर्वं भविष्यति जगत्त्रयं ॥३४॥ दिव्यां नावमिमां गृह्य सर्वबीजानि सर्वशः । आरोप्य रज्ज्वा योगेन मत्प्रयुक्तेन सुव्रत ॥३५॥ संयम्य नावं मच्छृंगे मत्प्रभावाभिरक्षितः । एकः स्थास्यसि देवेषु दग्धेष्वपि परंतप ॥३६॥ सोमसूर्यावहं ब्रह्मा चतुर्लोकसमन्वितः । नर्मदा च नदी पुण्या मार्कंडेयो महानृषिः ॥३७॥ भवो वेदाः पुराणं च विद्याभिः सर्वतो वृतं । त्वया सार्धमिदं सर्वं स्थास्यत्यंतरसंक्षये ॥३८॥ एवमेकार्णवे जाते चाक्षुषेऽंतरसंक्षये । वेदान्प्रवर्तयिष्यामि त्वत्सर्गादौ महीपते ॥३९॥ सूत उवाच । एवमुक्त्वा स भगवांस्तत्रैवांतरधीयत । मनुरप्यास्थितो योगं वासुदेवप्रसादजं ॥४०॥

[1] तस्मै Cod. [2] अप्यवर्धत Codd. [3] अशुभावहं Mill.

अथाभूच्च तथाभूतः संभवः पूर्वसूचितः। काले यथोक्ते संजाते वासुदेवमुखोद्गते ॥४१॥ शृंगी प्रादुर्बभूवाथ मत्स्यरूपी जनार्दनः। अनंतो रज्जुरूपेण मनोः पार्श्वमुपागमत् ॥४२॥ भूतसंघान्समाकृष्य योगेनारोप्य धर्मवित्। भुजंगरज्ज्वा मत्स्यस्य शृंगे नावमयोजयत् ॥४३॥

Codex seculo septimo decimo videtur exaratus esse. Fol. 505 deest. Apographi illius, unde noster descriptus est, folium unum superest, quod post fol. sexcentesimum inserendum curavi. (FRASER 1.)

815.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 96. Long. 9. Lat. 4. Linn. 10–12.

Inest *Dvárakámáhátmyam*, Skandhapuráṇae pars, in capita 34 divisa, de qua supra p. 72 dictum est. Folia १–५. १९–२४. ३५–४१. ४३. ६८. ७१. desiderantur. In capite 23 Bhágavatae mentio fit: श्रीमद्भागवतं शास्त्रं पठते कृष्णसंनिधौ। कुलकोटिशतैर्युक्तः क्रीडते योगिभिः सह ॥

Codex anno 1456 exaratus est. (FRASER 15.)

816.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 95. Long. 11. Lat. 5. Linn. 10.

Dvárakámáhátmyam.

Codex medio seculo superiore exaratus est. (FRASER 40.)

817.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 54. Long. 10. Lat. 5. Linn. 10.

Prabhásakshetratírthayátránukramaḥ, enumeratio locorum sacrorum in Prabhása agro sitorum, qui ab hominibus piis deinceps visendi sunt. Incipit:

क्षेत्रं प्राप्यमगण्यपुण्यपटलैः पुंसां पुरोपार्जितैः
सर्वक्षेत्रशिरोमणिं गणपतिः प्राभासिकं पाति यः
विघ्नाभद्रविदारुणोद्धतहरिः सोमेशसेवार्थिनां।
स श्रीमान् सफलं सतां कलयतां कामं कपर्द्दी कलौ ।१
गंगातुंगतरंगसंगशिरःपालित्यलेशश्रियं।
सोमं सोमसमानशुद्धमहसं सोमोल्लसतशेषरं।
तेजोभिर्भुवि भासयंतमनिशं क्षेत्रं प्रभासं भृशं।
श्रीसोमेशमुपास्महे सुतपसा सोमेन संचितां ।२

अथ प्रभासक्षेत्रातीर्थयात्रानुक्रमः। तद्यथा। पूर्वे तप्तोदकस्वामी पश्चिमे माधवस्तथा ।३। दक्षिणा सागर प्रोक्त भद्रा नद्युत्तरे स्मृता। एतत् प्राभासिकं क्षेत्रं। पुण्यद्वादशयोजनं ।४।

Prabhása agrum in Gúrjarae terrae parte ad occidentem spectante positum fuisse constat, et templum Ṣivae sacerrimum in Somanáthapattana (lat. 20° 55′, long. 70° 23′) conditum esse. Bhadrá flumen, supra memoratum, prope urbem hodie Poorbunder dictam in oceanum Indicum effunditur.

Liber noster e Prabhásakhaṇḍa, Skandapuráṇae parte, videtur excerptus esse, ejusque operis capita nonnulla ad verbum exscripta sunt.

In fine haec leguntur: इति रुद्रप्रोक्तप्रभासखंडयात्रायां सर्वतीर्थानुक्रम वस्त्रापथक्षेत्रतीर्थानुक्रमः। समाप्ताः॥ ॥ संवत् १५ आषाढादि ३४ वरषे श्रावणशुदि ५ भूमे अदेह श्रीकदनपुरे स्थाने पातसाह श्री महिमूद विजयराज्ये गूजरज्ञातीयः महदेवासुतचांपालाषा लषितं अवलोकनार्थः। तथापरोपकारार्थं श्रीद्वारकाया माहात्म्यं श्रीप्रभासक्षेत्रश्रीसोमनाथतीर्थे यात्रायां महिमा लिषितः॥

Codex anno 1478 a scriba linguae Sanscriticae imperito parum accurate exaratus est. (FRASER 17.)

818.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 79. Long. 9½. Lat. 7. Linn. 15–18.

Nílamatam, quo libro Kaṣmiriae sacella, inprimis vero loci sacri ad Vitastám flumen siti, Puráṇarum more celebrantur. Incipit: श्रीनिवासं हरिं देवं वरदं परमेश्वरम्। त्रैलोक्यनाथं गोविंदं प्रणम्याक्षरमव्ययम् ॥ परिक्षिद्वंशभूश्श्रीमान्नृपतिर्जनमेजयः। पप्रश्छ शिष्यं वासस्य वैशम्पायनमंतिकात् ॥ जनमेजय उवाच। महाभारतसंग्रामे नानादेश्या नराधिपः। महाशूराः समायाताः पितृणां मे महात्मनाम् ॥ कथं काश्मीरको राजा नायातः तत्र कीर्तयः। पांडवैर्धार्तराष्ट्रैश्च तवृतः स कथं नृपः। काश्मीरामंडलं चैव प्रधानं जगति स्थितम् ॥

Narratio dialogi forma, a Gonanda cum Bṛihadaṣva habiti, traditur. Nomen libro a Níla, serpentium domino, inditum est, qui Kaṣmiriae deus tutelaris esse dicitur.

Codex anno 1824 a Bhaṭṭaharaka non satis accurate exaratus est. (WILSON 532.)

819.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 20. Long. 9. Lat. 5. Linn. 8.

Hoc codice *Mayúraṣatakam*, vulgo *Súryaṣatakam* dictum, centum disticha a *Mayúra* poeta in Solis laudem scripta, continetur. Carmen Sragdhará metro compositum est. Incipit: जंभारातीभकुंभोद्भवमिव दधतः सांद्रसिंदूररेणुं.

Distichis quadraginta tribus poeta Solis ortum, sex distichis equos, duodecim sequentibus Anúrum aurigam, undecim currum, octo discum, viginti ultimis Solem ipsum celebravit.

Carmen a Kálíkṛishṇabahádur editum, et a Haeberlin in Anthologiam receptum est.

Codex exeunte seculo superiore satis accurate exaratus est. (Wilson 536.)

820.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 128. Long. $10\frac{1}{4}$. Lat. $4\frac{1}{4}$. Linn. 12.

Krishṇakríḍitam, quo carmine, libros undeviginti continente, *Keṣavárkas,* Jayádityae filius, Ráṇigae nepos, Ṣriyádityae abnepos, Kṛishṇam deum celebravit. Commentarius, *Padárthadípiká* appellatus, ab eodem auctore videtur profectus esse. Incipit:

संकल्पशिल्पप्रतिबिंबबिंबै-
    र्यैः पर्वभिः सर्वभिदानिदानैः ।
विश्वायते शक्तिसदारमेतं
    सदा रमे तं हृदि संदधानः ॥

अहं तं परमात्मतया प्रसिद्धं तं एतं प्रतिशरीरमंतर्यामितया सन्निहितं हृदि संदधानः सदा रमे । नित्यमानंदमुद्वहामि । किंविधं शक्त्या स्वमायया सदारं सपरिग्रहं तं कमित्याह । यो भगवान् विश्वायते विश्वाकारेण विवर्त्तते । किंविधैः पर्वभिः अंशैः कीदृग्भिः संकल्पशिल्पं मानसी सृष्टिर्मरीचिप्रभृतिका तदेव प्रतिबिंबं तस्य बिंबैर्लक्षणया हेतुभिः प्रतिबिंबः किल बिंबत एवेति । अत एव सर्वभिदानिदानैर्घटपटादिपदार्थानां पार्थक्यावभासकै ॥१ विश्वायमानस्यापि तस्य स्वभावापरिक्षितिमावेदयन्नाह ।

यं वंचयंतीव न वेद माया
    स्वमेव तद्वंचितमाः कथंचित् ।
नमः स्वसंवित्परिकेवलाय
    कस्मैचिदस्मै चितिपूरुषाय ॥

माया प्रकृतिर्यं परमेश्वरं वंचयंतीव । आः आश्चर्ये स्वयमेव तेन परमात्मना वंचितं कथंचित् न वेद । कस्मैचित् अवाङ्मनसगोचराय अस्मै चितिपूरुषाय ज्ञानात्मने नमः । कीदृशाय स्वसंवित्परिकेवलाय स्वानुभवमात्राय ॥२॥

In fine libri septimi (bhagavadyauvanodgama fol. 19^b) haec leguntur: श्रीश्रीराणिगयोः सुतः श्रुतनिधिः काव्यं यदा व्यंजयत्कृष्णक्रीडितमीडितः श्रुतिविदां चक्रे कविः केशवः । तस्मिन्वाक्यपदप्रमाणविलसद्विद्यावशित्वार्थिभिर्जन्मः सप्तम एष शेखरमभूत्सर्गः स्वसर्गश्रियः ॥१२६॥ Eadem forma, ab Harsha poeta mutuum sumta, in reliquis libris repetitur. Lib. 8. vasantavarṇanam fol. 40^a; 13. govardhanoddharaṇa fol. 63^a; 14. indrágamana fol. 83^b; 18. ṣrívṛikshaviṣráma fol. 115^a; 19. bhuvanábhyudaya fol. 128^b.

In fine Keṣavárka de gente sua haec protulit:

Abhúd *Bharadvája*maharshivanṣe viṣvávatanse ṣrutatattvavedí ।
Audíchyachváritrapathapravartí *Janárdano* yájnikachakravartí ॥
Asti *Ṣriyáditya* iti sma tasya súnuḥ ṣriyáditya iva dvitíyaḥ ।
Triskandhapáraṃgamarangamallas[1] tadátmajo *Ráṇiga* ity udíye ॥
Jayádityas tasmád ajani gaṇakaṣreṇitilakaḥ,
    kaníyán asmán matiruchiraviḥ *Keṣavaḥ* kaviḥ ।
Tataḥ *Kṛishṇo* jnání, jaladhijalajanghálatapatítaṭottansaṃ tenus Trinayanam amí rájanagaram ॥
Gaṇitaraṇitakírtir játake játakeliḥ
    kalitagalitagolaḥ kávyakallolasindhuḥ ।
Jayati jayatitánsur bháratísáratírthaṃ
    sahṛidayahṛidayaṣríkármaṇaṃ *Keṣavárkaḥ* ॥
Ṣrísríráṇigayoḥ sutaḥ ṣrutanidhiḥ kávyaṃ yadá vyanjayan Kṛishṇakríḍitam íḍitaḥ ṣrutividáṃ chakre kaviḥ Keṣavaḥ ।
Etasminn upavinṣatám anusaran sargaḥ samápnotim áprápṭaḥ sáptapadínam áryasadasi stheyád adínaṣ chiram ॥

Inde hoc Keṣavárkae stemma colligitur: Janárdana, Ṣriyáditya, Ráṇiga, Jayáditya, Keṣava, denique Kṛishṇa, Keṣavárkae filius.

Codex, seculo quinto decimo accurate exaratus, olim e foliis 325 constabat, nunc folia 197 desiderantur. (Fraser 9.)

821.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 36. Long. $8\frac{1}{4}$. Lat. 6. Linn. 19–21.

Nágánandanáṭakam, Nágánanda comoedia, *Harshae* regi tributa, et in actus quinque divisa. Incipit:

ध्यानव्याजमुपेत्य चिंतयसि कामुन्मील्य चक्षुः क्षणं
    पश्यानंगशरातुरं जनमिमं त्रातापि नो रक्षसि ।
मिथ्या कारुणिकोऽसि निर्घृणतरस्त्वत्तः कुतोऽन्यः पुमा-
    न्सेर्ष्यं मारवधूभिरत्यभिहितो बुद्धो जिनः पातु वः ॥१॥
कामेनाकृष्य चापं हतपटुपटहावल्गुभिर्मारवीरै-
    र्भ्रूभंगोत्क्षेपजृंभास्मितललितदृशा दिव्यनारीजनेन ।
सिद्धैः प्रह्वोत्तमांगैः पुलकितवपुषा विस्मयाद्वासवेन
    ध्यायन्यो योगपीठादचलित इति वः पातु दृष्टो मुनींद्रः ॥२॥

नांद्यंते सूत्रधारः ॥ अद्याहमिंद्रोत्सवे सबहुमानमाकार्य नानादिग्देशागतेन राज्ञः श्रीहर्षदेवस्य राजर्षेः पादपद्मोपजीविना राजसमूहेनोक्तः । यथा । यदस्मत्स्वामिना श्रीहर्षदेवेनापूर्ववस्तुरचनालंकृतविद्याधरजातकप्रतिनिबद्धं नागानंदनाम नाटकं कृतमित्यस्माभिः श्रोत्रपरंपरया श्रुतं न च प्रयोगतो दृष्टं । तत्तस्यैव राज्ञो बहुमानादस्मासु वानुग्रहबुद्ध्या

---

[1] I. e. 'in scena eorum, qui tres astronomiae partes (mathematicam, astrologiam, astronomiam) penitus perspexerunt, praestantissimus.' Inde apparet, Weberi (Catal. p. 261) *Rangamallam* delendum esse.

यथाप्रयोगेण त्वया नाटयितव्यमिति। तद्यावदिदानीं नेपथ्यरचनां कृत्वा यथाभिलषितं संपादयामि ॥ परिक्रम्यावलोक्य च ॥ आवर्जितान्येव च मया सामाजिकानां मनांसीति मे निश्चयः । यतः ।

श्रीहर्षो निपुणः कविः परिषदप्येषा गुणग्राहिणी
लोकानंदि च बोधिसत्वचरितं नाट्ये च दक्षा वयं ।
वस्त्वेकैकमपीह वांछितफलप्राप्तेः फलं किं पुन-
र्मद्भाग्योपचयादयं समुदितः सर्वो गुणानां गणः ॥३॥

Fabulae argumentum hoc: Jímútaváhana, Vidyádhararum princeps, pietate summa erga parentes senes probata, Malayávatím, Mitrávasus sororem, Viṣvávasus, Siddharum regis, filiam, in matrimonium ducit. Cui nuper sponsus, audita Nágarum caede a Garuḍa facta, summa misericordia motus, ipse morti se devovet. A Gaurí vero in vitam revocatus, uxori et parentibus, necnon regno, a Matangahataka usurpato, restituitur.

Excepto disticho eleganti, jam in Sarasvatíkaṇṭhábharaṇa et Ṣárngadharapaddhati laudato,

दृष्टा दृष्टिमधो ददाति कुरुते नालापमालापिता
शय्यायां परिवृत्य तिष्ठति बलादालिंगिता वेपते ।
निर्यातीषु सखीषु वासभवनान्निर्गंतुमेवेहते
जाता वामतयैव मेऽद्य सुतरां प्रीत्यै नवोढा प्रिया ॥

nullum equidem in hoc dramate locum reperi, fervidum Naishadhíyacharitae auctoris ingenium prodentem. Primam hanc Harshae opellam fuisse puto, a poeta juvene ad exercendam artem susceptam.

Codex anno circiter 1836 exaratus est. (MILL 145.)

822.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 130. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 9–13.

A. Foll. 1–46. *Prabodhachandrodayae* comoediae, a *Krishṇamiṣra* scriptae, textus. Fol. ५ desideratur.

B. Foll. 47–130. Ejusdem comoediae versio poetica Hindi dialecto scripta.

Utraque pars seculi quinti decimi literatura exarata est. (FRASER 10.)

823.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 38. Long. 11. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 10.

Hoc codice fragmentum continetur commentarii, quem *Vámanas* ad Páṇinis aphorismos composuit et *Káṣiká vṛitti* inscripsit. In fragmento nostro explicatio regularum VII, 2, 4 – VII, 3, 78 inest.

Haec folia seculo sexto decimo exarata sunt. (FRASER 23.)

824.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 183. Long. $9\frac{1}{2}$. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 9–12.

Prakriyákaumudí, quo opere *Rámachandras*, Krishṇae filius, Páṇinis regulas primus systematice disposuit, et commentario brevi illustravit. Bhaṭṭojis Siddhántakaumudím huic maxime grammaticae superstructam esse, apud omnes constat. Incipit:

श्रीमद्विट्ठलमानम्य पाणिन्यादिमुनीन्गुरून् ।
प्रक्रियाकौमुदीं कुर्मः पाणिनीयानुसारिणीं ॥१॥

Capita singula haec: Saṃdhyupayogisaṃjnáprakaraṇa fol. 3^b; achsaṃdhi fol. 7^b; halsaṃdhi fol. 10^b; visargasvádisaṃdhi fol. 12^a; ajantáḥ puṃlingáḥ fol. 21^a; ajantáḥ strílingáḥ fol. 24^b; ajantá napunsakalingáḥ fol. 26^b; halantáḥ puṃlingáḥ fol. 40^a; halantáḥ strílingáḥ fol. 40^b; halantá napunsakalingáḥ fol. 42^a; avyayáni fol. 43^a; strípratyayáḥ fol. 50^a; vibhaktyartha fol. 59^b; avyayíbháva fol. 61^b; tatpurusha fol. 70^a; bahuvríhi fol. 75^a; dvandva fol. 78^a; samásaprakriyá fol. 83^b; taddhitaprakriyá fol. 105^b. Desinit pars prior.

Divádiprakriyá fol. 132^b; svádiprakriyá fol. 133^a; tudádiprakriyá fol. 135^a; rudhádiprakriyá fol. 135^a; tanádiprakriyá fol. 136^a; kryádiprakriyá fol. 137^a; churádiprakriyá fol. 137^b; ṇyantaprakriyá fol. 140^b; sansaprakriyá fol. 143^a; yaṅprakriyá fol. 144^b; yaṅlukprakriyá fol. 145^b; námadhátuprakriyá fol. 148^b; padavyavastháprakriyá fol. 153^b; bhávakarmaprakriyá fol. 156^a; krityaprakriyá fol. 162^a; kridantaprakriyá fol. 180^b; vaidikaprakriyá fol. 183^b.

Codex anno 1577 exaratus est. (WALKER 217.)

825.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 150. Long. $8\frac{1}{2}$. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 10.

Prakriyákaumudís pars prior.

Hic codex seculo quinto decimo praestantissime exaratus est. (FRASER 18.)

826.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 72. Long. 9. Lat. 4.

Fragmenta commentarii a *Durgasinha* ad *Kátantrasútra* scripti. Vide supra p. 169.

A. Foll. 1–38. Linn. 7, 8. Foll. 1–20 samásaprakaraṇam; foll. 20–38 taddhitaprakaraṇam.

Haec pars anno 1385 a Dhánáka exarata est. In fine haec subscripta sunt: अद्येह मलिकश्रीमफरिहप्रतिपत्तौ बोरसिद्धिमहास्थाने ठा°ढोला सुनठा° गौतम भ्रातृपठ्यापठनार्थं ॥

B. Foll. 39–72. Foll. 39–55 samásaprakaraṇam; foll. 55–72 taddhitaprakaraṇam.

Haec folia anno 1413 (नारदीयमहास्थाने) exarata sunt. Utriusque partis initium deest. (FRASER 27.)

827.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 5. Long. 9. Lat. 4. Linn. 6.

Bháshámanjarí, quo libello vocabula et sententiae Sanscriticae ad rudimenta grammaticae inculcanda adaptatae continentur. Incipit:

बुधजनचरणसरोरुहभ्रमरामातेन मया चातुरजनोपमानलिनीं गीर्वाणवाणीमयाकविजनचर्यानि विरचते सुजनविनोदार्थं कतिवचनगीर्वाणवाचा लिखामो वयं ॥ अवधारितां विद्वांसः अवधारयतां विपश्चिद्भिः इतिदमेव ॥

Haec folia exeunte seculo septimo decimo exarata sunt. (FRASER 37.)

828.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 9. Long. 10½. Lat. 4½. Linn. 4.

His foliis *elementa literaturae Devanágaricae*, ineunte seculo superiore exarata, continentur. (FRASER 33.)

829.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 48. Long. 10. Lat. 4½. Linn. 10.

Hoc codice *Amarasinhae* lexicon, *Námalingánuṣásana* inscriptum, continetur. Textus ab interpolationibus satis purus est. Folia १६. ३३–३९. ४३–४८. desiderantur.

Codex anno 1514 accurate exaratus est. In fine haec leguntur: संवत् १५७० वर्षे ज्येष्ठवदि ७ बुधे । अद्येह स्तंभतीर्थवास्तव्यश्रीश्रीगौडज्ञातीयपं° सारंगधरसुतवछराजे लिखितं ॥ शुभं भवतु ॥ श्रीनागरज्ञातीयत्रि° मांगासुतगोल्हंदेन लिखापितं परोपकारार्थं स्वयमेव पठनार्थं ॥ (FRASER 24.)

830.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 64. Long. 9. Lat. 5. *Haláyudhae* lexicon, *Abhidhánaratnamálá* appellatum. (R.)

Hujus libri editio nuper Londinii prodiit.

Codex anno 1434 a Devarája exaratus est. In fine haec subscripta sunt: संवत् १४९० वर्षे विशाखवदि ९ नवम्यां तिथौ सनिदिने । अद्येह श्रीवटपद्रमंडलकरणे [1] सुरत्राणश्री अहमदविजयराज्ये [1] मलिकश्रीमहमदएदलप्रतिपत्तौ ॥ आभ्यंतरनागरज्ञातीयमहं आसधरसुतदेवराजेन नाममालायाः पुस्तिका लिखिता ॥

Folia ९ et ५५ desiderantur. (FRASER 14.)

831.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 63. Long. 10. Lat. 4. Linn. 8–11.

Hoc codice *Abhidhánaratnamálae* ab *Haláyudha* compositae pars major continetur. Incipit a verbis इत्सौ यत्र स्यात्कृष्णमृत्तिका । गोरीभूमिनाम । पांडुभूमिस्तथा प्रोक्ता । पाणीआलीभूमिनाम । उद्कभूमिश्च पंडितैः ।[1] Synonymis singulis vocabulum Mahratticum praepositum est.

Hujus codicis, in editione mea litera F. insigniti, partem ulteriorem nuper reperi. Folia १–२० desiderantur.

In fine haec leguntur: संवत् १५०१ वर्षे मार्गशिरसि भौमे अद्येह श्रीभृगुमंडलकरणे महाराणश्री *Haridásavijayarájye* नांदीडाग्रामनिवासीययोतिगोविंदेन टंकारीआग्रामे ठाकुरभाचासुतपठनार्थं नाममाला लिखिता ॥ (FRASER 26.)

832.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 29. Long. 9½. Lat. 4½. Linn. 10.

Continetur hoc codice fragmentum *Ṣabdaratnákarae*, lexici synonymici a *Mahípa* compositi. Liber primus disticha 309 continuit. Foll. १, २ (distt. 1–26) et ११ (distt. 175–193) desiderantur. In fine hujus libri haec subscriptio legitur: इति श्रीभारतीभुजाभरणसचिवमहीपकृतौ शब्दरत्नाकार सांगोपांगः स्वरादिः प्रथमः कांडः ॥ Liber secundus incipit: भूमिर्भूः पृथिवी पृथ्वी विश्वा विश्वंभरा क्षितिः । स्थिरा वसुंधरा धात्री धरित्री धरिणी धरा । १ क्षमा गौः क्ष्मा वसुमती क्षोणी कुर्वसुधा सुधा । ग्माऽवनी भूतधात्री ज्या गंधमाताभिमेखला: ।२॥

Foll. २९–३६ (distt. 200–364) desiderantur. Fragmentum in disticho 447. libri secundi desinit.

Codex seculo quinto decimo exaratus est. (FRASER 25.)

833.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 45. Long. 10½. Lat. 4½.

A. Foll. 1–15. Linn. 8. Initium *Námamálae*, glossarii synonymici vocabulorum Prácriticorum. Incipit:

णमिऊण परमपुरिसं । पुरिसुत्तमनाभिसंभवं देवं ।
वुच्छं पाइयं लच्छिति नाममालं निसामे ह ॥१॥

[1] Cap. 2, 5.

Defit in disticho 276. Folium १३. desideratur.

B. Foll. 16–45. Pars major *Anekárthatilakae*, sive *Nánártharatnatilakae*, glossarii homonymici, a *Mahípa*, Somabhavae filio, compositi.

a. Disticha 291–328, libri primi, quo auctor vocabula secundum consonantes finales disposuit. Desinit in verbis: रहस्तस्य रते गुह्ये चार्हन् श्रीजिनपुंगवे । पूजादियोग्ये.

b. Foll. 19–20^b. Finis libri secundi, vocabula bisyllaba secundum consonantes initiales disposita continentis.

c. Foll. 20^b–35^a. Distt. 185. Liber tertius, vocabula trisyllaba continens. Incipit:

अकाराद्यादिभिः शब्दैरस्मिन्वर्णत्रयाभिधः ।
तृतीयः क्रियते कांडः क्रमात्पंडितमंडनं ॥१॥
अभितोऽभिमुखे शीघ्रे पार्श्वे कार्त्स्न्येऽपि चाव्ययं ।
अनूकमन्वये शीलेऽप्यनूको गतजन्मनि ॥२॥

d. Foll. 35^a–45. Distt. 112. Liber quartus, vocabula quadrisyllaba continens. In fine haec leguntur:

Pániny-Ahíndra-guru-Bhágurí-Bhoja-Bheḍa-
Hema-Amarádi-samudíritaṣástrasárát ।
Nánártharatnatilakaṃ sa cha siddha-*Ṣabda-*
ratnákaraḥ samatanot sumatir Mahípaḥ ॥111॥

श्रीमान् सोमभवः सलक्षसचिवो वाक्कंठभूपांकभृत्
सन् प्रासूत सुतं महीपममलं सौभाग्यदेवीचयं ।
संकीर्णाख्य इहोज्ज्वलः समुच्चिते विद्वद्गिरां पूर्णतां
ग्रंथे तद्रचिते समग्रेमभजत्कांडश्चतुर्थः परां ॥११२॥
इत्यनेकार्थतिलके चतुर्थः कांडः परिसमाप्तः ॥

Hunc librum, quem auctoris ipsius verbis Hemachandra recentiorem esse videmus, alteram Ṣabdaratnákarae partem constituisse in aperto est.

Codex anno 1443 exaratus est. (FRASER 16.)

834.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 23. Long. 9. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 9.

Ratnakoshas, quo libello, ut mihi videtur, a Jaina quodam composito, res variae in literis Indicis certo et definito numero occurrentes perhibentur. Incipit:

पृथिव्यां यानि रत्नानि उद्धृतानि मयानघ ।
प्रकटीकृतानि तानीह शृणु त्वं पांडुनंदन ॥१॥

Post indicem (píṭhikábandha, foll. 1–3) libellus ab his verbis incipit: तत्रादौ त्रीणि भुवनानि । सुरभवनं नरभवनं नागभवनं चेति ॥३ त्रिविधं संख्यानं । दानवसंख्यानं । मानवसंख्यानं देवसंख्यानं ॥३॥

Ex iis quae sequuntur, regum familias et regionum nomina excerpsi: षट्त्रिंशद्राजवंशाः । सूर्यवंश । सोमवंश । चाहव । पामार । इक्ष्वाकुवंश । चाहूआण । चालुक्य । मोरी । सेल्हार । सैंधव । छिंदक । चापोत्कट । प्रतीहार । तुरुष्क । रावौट । करट । चदेलवाल । गुहिल । गुहिलपुत्र । जोतिक । मकुआण । धान्यपाल । राजपाल । आनाक । निकुंभ । दाधिक । कलचूरि । कलाशुरि । डाभी । हूण । हरि । डोड । डोडीया । वाघेल्ल । सोलंक । लाडेति ।

Fol. 10^a. चतुरासीति देशाः । – – – । गौडदेश । कन्यकुब्जदेश । कलिंगदेश । अंगदेश । वंगदेश । मगधदेश । गोल्लीदेश । आरदेश । वैराटदेश । कोसलदेश । जामुनदेश । गंगापारदेश । अंतर्वेधदेश । वंमागदेश । मध्यदेश । कासीदेश । कुरुदेश । डाहलदेश । कामरू[प]-देश । ओडदेश । कुंडविहारदेश । ओडीशदेश । मलयदेश । अवंतीदेश । पांचालदेश । सूरासनदेश । पुंड्रदेश । लोहितपाददेश । जालंधरदेश । पश्चिमदेश । कच्छपदेश । मत्स्यदेश । वाल्लंमदेश । सौराष्ट्रदेश । कौंकणदेश । नेपालदेश । भोटदेश । महाभोटदेश । तुरुष्कदेश । हजदेश । चौडदेश । पांड्यदेश । अंध्रदेश । बंधदेश । मलयदेश । वज्रदेश । चीणदेश । केशदेश । ताईकदेश । तिलिंगदेश । कर्णाटदेश । द्रविडदेश । स्त्रीपर्वतदेश । वैदर्भदेश । जालीदेश । महाराष्ट्रदेश । तापीतटदेश । आभीरदेश । नर्म[दा]तटदेश । मुरुदेश । गूर्जरदेश । मालव्यदेश । कनूजदेश । पल्लीदेश । लपणावत्तीदेश । उंचदेश । मुरुताणदेश । मलवारदेश । कलहत्यदेश । सिंधुदेश । बब्बुदेश । पंचाननदेश । पारावतदेश । चंपकदेश । एते देशा ८४॥

Codex seculo quinto decimo exaratus est. (FRASER 13.)

835.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 10. Long. 10. Lat. $5\frac{1}{2}$. Linn. 13.

Ṣrutabodhas, libellus metricus, *Kálidásae* cuidam tributus, cum commentario, a *Manoharaṣarman* Máṇikyamallae regis jussu composito, et *Subodhaní* appellato. Commentarius incipit:

वंदे विश्वेश्वरं देवं *Váchaspati*-mukhán gurún ।
मातरं पितरं नत्वा निर्विघ्नेप्सितसिद्धये ॥१॥
नत्वा भवानीचरणारविंदं
मनोहरेण क्रियते विचार्य ।
Máṇikyamalla-kshitipálatush[ṭ]yai
सुबोधनीयं श्रुतबोधटीका ॥२॥

In commentario unus tantum *Smaradípiká* liber laudatur, quem eroticum fuisse et nomen et verba excerpta (बालेति गीयते नारी यावत्षोडशवत्सरं) arguunt.

Codex anno 1796 in Avanti urbe (गुसांइ धनिगिरजी-वाचनार्थं लीमतं जतिरिद्धविजयजी मरुधरदेसेः) exaratus est. (WILSON 534.)

836, 837.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind.

Bháṭṭadípiká, commentarius ad *Jaiminis Nyáyasútra* a *Khaṇḍadeva* compositus.

Vol. I. Foll. 213. Long. 11. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 11. Incipit:

विश्वेश्वरं नमस्कृत्य खंडदेवः सतां मुदे ।
तनुते तत्प्रसादेन संक्षिप्तां भाट्टदीपिकां ॥१॥

आम्नायस्य । वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता वायुमेव स्वेन भागधेयेनोपधावति स एवैनं भूतिं गमयतीत्याद्यर्थवादानां विधिप्रतिषेधवदेव कर्तृस्मरणाभावादपौरुषेयत्वे पूर्वाधिकरणेन सिद्धे संप्रति तद्वदेव धर्माधर्मयोः प्रामाण्यमस्ति न चेति (l. *veti*) विचार्यते ॥

Adhyáya I. fol. 22; II. fol. 51; III. fol. 145^b; IV. fol. 180^b; V. fol. 213.

Hoc volumen anno 1699 a Durgádása káyastha exaratum est.

Vol. II. Foll. 269. Long. foll. 1–45. 10, foll. 46–221. $10\frac{1}{2}$, foll. 222–269. $9\frac{1}{2}$. Lat. fol. 1–45. $3\frac{1}{2}$, reliquorum 4. Linn. 8–17.

Adhyáya VI. fol. 45; VII. fol. 66; VIII. fol. 86^b; IX. fol. 151; X. fol. 221^b; XI. fol. 248^b; XII. fol. 269^b.

Mímánsákaustubham suum auctor frequentissime laudat, *Párthasárathim* nominatim in lectionis secundae initio citat. Mádhava recentiorem esse Khaṇḍadevam, Colebrooke (Misc. Essays I, p. 299) auctor est.

Hujus voluminis folia 1–118 eadem atque prius literatura exarata sunt; reliqua intra annos 1732–34 a Rámachandra (Ayáchitopákhya), Raghunáthae filio, scripta sunt. (MILL 59, 60.)

838.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 8. Long. 12. Lat. 4. Linn. 6.

Paramárthasáras, libellus disticha 88 continens, quibus summum numen, Vásudevae forma manifestatum, a rerum natura, quamvis veritatem dissimulante Máyá, non differre declaratur. Multi versus cum opusculo sub numero 575 tractato conveniunt. Subscriptione libellus *Ṣeshanágae* auctori tribuitur. Incipit:

परम्परस्याः प्रकृतेरनादिमेकं निविष्टं बहुधा गुहासु ।
सर्व्वालयं सर्व्वचराचरस्थं त्वामेव विष्णुं शरणम्प्रपद्ये ॥१॥
आत्मांवुराशौ निखिलो पि लोको मग्नो पि नाचामति नेक्षते च ।
आश्चर्यमेतन्मृगतृष्णिकाभे भवाम्वुराशौ रमते मृषैव ॥२॥
गर्भगृहवाससम्भवजन्मजरामरणविप्रयोगाभ्यौ ।
जगदालोक्य निमग्नं प्राह गुरुं प्राञ्जलिश्शिष्यः ॥३॥
त्वं साङ्गवेदवेत्ता छेत्ता संशयगणस्य च्युतवक्ता ।
संसारार्णवतरणप्रश्नं पृच्छाम्यहं भगवन् ॥४॥
दीर्घे स्मिन्संसारे संसरतः कस्य केन सम्बन्धः ।
कर्म्मं शुभाशुभफलकमनुभवति गतागतैरिह कः ॥५॥
कर्म्मगुणजालवद्धो जीवस्संसरति कोशकार इव ।
मोहान्धकारगहनात्तस्य कथं वंधनान्मोक्षः ॥६॥
गुणपुरुषविभागज्ञे धर्म्माधर्म्मौ न वन्धकौ भवतः ।
इति गदितपूर्व्ववाक्यैः प्रकृतिं पुरुषञ्च मे व्रूहि ॥७॥
ity *Ádháro* भगवान्पृष्टश्शिष्येण तं स होवाच ।
विदुषामप्यतिगहनं वक्तव्यमिदं शृणु तथापि त्वं ॥८॥
सत्यमिव जगदसत्यं मूलप्रकृतेरिदं कृतं येन ।
तम्प्रनिपत्योपेन्द्रं वक्ष्ये परमार्थसारमहं ॥९॥
अव्यक्तादण्डमभूदण्डाद्ब्रह्मा ततः प्रजासर्गः ।
मायामयी प्रवृत्तिस्संह्रियत इयं पुनः पुनः क्रमशः ॥१०॥
मायामयो प्यचेता गुणकरणगणः करोति कर्म्माणि ।
तदधिष्ठाता देही सचेतनो पि न करोति किञ्चिदपि ॥११॥
यद्वदचेतनमपि सन्निकटस्थे भ्रामके भ्रमति लोहम् ।
तद्वत्करणसमूहश्चेष्टति चिदधिष्टिते देहे ॥१२॥
यद्वत्सवितर्य्युदिते करोति कर्म्माणि जीवलोको यम् ।
न च तानि करोति रविर्न कारयति तद्वदात्मापि ॥१३॥
मनसो हंकारविमूर्छितस्य चैतन्यवोधितस्येह ।
पुरुषाभिमानसुखदुःखभावना भवति मूढस्य ॥१४॥

Desinit in verbis: वेदान्तशास्त्रमखिलं विलोक्य *Ṣesho 'khiládháraḥ* । आर्य्यापञ्चाशीत्या ववंध परमार्थसारमिदम् ॥८८॥ इति श्रीशेषनागविरचितं परमार्थसारं समाप्तम् ।

Haec folia anno 1833 exarata sunt. (WILSON 535.)

839.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 8. Long. $10\frac{3}{4}$. Lat. $4\frac{3}{4}$. Linn. 9.

Saptapadárthí, septem logicae secundum *Kaṇádam* categoriarum adumbratio. Incipit:

हेतवे जगतामेव संसारार्णवसेतवे ।
प्रभवे सर्वविद्यानां शंभवे गुरवे नमः ॥१॥

ओं सिद्धिः । श्रीः । प्रमितिविषयाः पदार्थाः । ते च द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावाः सप्तैव । etc. Desinit in verbis:

सप्तद्वीपा धरा यावद्यावत्सप्तधरा धरा ।
तावत्सप्तपदार्थीयमस्तु वस्तुप्रकाशिनी ॥

समाप्तमिदं वैशेषिकं प्रकरणं ॥

Codex seculo septimo decimo exaratus est. (FRASER 3.)

840.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 280. Long. 11. Lat. 5. Linn. 10.

Vásishṭharámáyaṇam, alio nomine *Yogavásishṭham*

appellatum, quo libro auctor anonymus dialogi forma, a Vasishṭha cum Ráma adolescente habiti, aeternam beatitudinem (nirváṇa, moksha, kaivalya) nisi animo perturbatione libero, firmo, tranquillo, impetrari non posse docuit, et exemplis permultis comprobavit. Opus in sex capita (prakaraṇa) divisum est: 1. *vairágyaprakaraṇa*, 2. *mumukshuvyavaháraprakaraṇa*, 3. *utpattiprakaraṇa*, 4. *sthitiprakaraṇa*, 5. *upaṣamaprakaraṇa*, 6. *nirváṇaprakaraṇa*. Incipit:

दिवि भूमौ तथाकाशे बहिरंतश्च मे विभुः ।
यो विभात्येव भासात्मा तस्मै सर्वात्मने नमः ॥१॥
अहं बद्धो विमुक्तः स्यामिति यस्यास्ति निश्चयः ।
नात्यंततज्ञो नातज्ञः सो स्मिन् शास्त्रे धिकारवान् ॥२॥
गुरुमासीनमेकांते वाल्मीकिं सर्वदर्शिनं ।
पप्रछ प्रणतो भूत्वा भरद्वाजो मृदुस्वरं ॥४॥
भगवन् ज्ञातुमिछामि कथं संसारसंकटे ।
रामो व्यवहृतो ह्यस्मिन् कारुण्याद्ब्रूहि मे गुरो ॥५॥

Capitum tituli hi: 1. Mokshopáye *vairágyaprakaraṇe* vairágyotpattipratipádanam. 2. Jagadbodhaprakáṣaḥ. 3. *Mumukshuvyavaháraprakaraṇam*. 4. *Utpattiprakaraṇe* 'rthanirdeṣaḥ. 5. Lílopákhyánam. 6 (inc. fol. 57^{b}). Karkaṭírákshasíṣunyupákhyánam. 7. Aindavopákhyánam. 8. Kṛitrimendropákhyánam. 9. Chittopákhyánam. 10. Bálakákhyáyiká. 11 (fol. 77^{a}). Ṣámbarikopákhyánam. 12. *Utpattiprakaraṇam*. 13. Bhárgavopákhyánam. 14. Sthitiprakaraṇe Dámádyupákhyánam. 15. Bhímádyupákhyánam. 16 (fol. 107^{a}). Dásúrákhyáyiká. 17. *Sthitiprakaraṇam*. 18. Upaṣamaprakaraṇe Janakopákhyánam. 19. Puṇyapávanopákhyánam. 20. Balyupákhyánam. 21 (fol. 141^{a}). Prahrádacharitam. 22. Gádhivṛittántam. 23. Uddálakopákhyánam. 24. Sarayúpákhyánam. 25. Bhásavilásasaṃvádaḥ. 26 (fol. 171^{b}). Vítahavyopákhyánam. 27. *Upaṣamaprakaraṇam*. 28. *Nirváṇaprakaraṇe* Bhusuṇḍopákhyánam. 29. Pújopákhyánam. 30. Vilvanidarṣanam. 31 (fol. 215^{b}). Ṣilákhyáyiká. 32. Arjunopákhyánam. 33. Svapnaṣatarudriyam. 34. Vetálákhyáyiká. 35. Bhagírathopákhyánam. 36 (fol. 227^{b}). Ṣikhidhvajopákhyánam. 37. Kachopákhyánam. 38. Mithyápurushopákhyánam. 39. Vratatrayam. 40. Ikshvákubodhanam. 41 (fol. 275). Mṛigavyádhíyam.

Quam narrationem speciminis causa exscripsi, ea versionem Arabicam in lectorum animos facile revocabit: स्वसंकल्पवशान्मूढो मोहमेति न पंडितः । धिया विचारधर्मिण्या मोक्षसंरंभहीनया ॥१॥ विचारय धिया सत्यमसत्यं संपरित्यज । अबद्धो बद्ध इत्युक्त्वा किं मुधा परिशोचसि ॥२॥ अनंतस्यात्मतत्त्वस्य किं कथं केन बध्यते । अनंते चिद्घनानंदे निर्विकल्पैकरूपिणि ॥३॥ स्थिते द्वितीयस्याभावात्को बद्धः कश्च मुच्यते । तस्मादुल्लासमात्रं तु मनसो बंधतां गतः ॥४॥ मनःप्रशमने राम मोक्ष एवावशिष्यते । गोष्पदं योजनव्यूहं स्वासु लीलासु चेतसः ॥५॥ कल्पं क्षणीकरोत्यंतः क्षणं नयति कल्पतां । अत्र ते शृणु वक्ष्यामि वृत्तांतमिममुत्तमं ॥६॥ जागतीहेंद्रजालश्रीश्चित्तस्यांतःस्थिता यथा । अस्त्यस्मिन्वसुधापीठे नानावनसमाकुलः । उत्तरः पांडवो नाम स्फीतो जनपदो महान् ॥७॥ अत्रास्ति लवणो नाम राजा परमधार्मिकः । हरिश्चंद्रकुलोद्भूतो भूमाविव दिवाकरः ॥८॥ यद्यशः-कुसुमोत्तंसपांडुरस्कंधमंडलाः । तत्र शैला (तत्राशैला MS.) विराजंते हंसाः प्रोद्धूलिता इव ॥९॥ जिघ्नतां यो न जानाति न दृष्टा येन तुच्छता । उदारता येन धृता करैकेन यथाभिधा ॥१०॥ स कदाचित्सभास्थाने सिंहासनगतोऽभवत् । सुखोपविष्टे तत्रास्मिन्राजन्यात्मविदां वरे ॥११॥ सभां विवेश साटोपं कश्चिन्नामेंद्रजालिकः । स ननाम महीपालं शिखरोदारकंधरं ॥१२॥ उवाचोत्कंधरं भूपं स पद्ममिव षट्पदः । विलोकय विभो तावदेकामिह मरोलिकां ॥१३॥ पीठस्थ एवमाश्चर्यं चंद्रोदय इवावनौ । इत्युक्त्वा पिच्छिका तेन भ्रामिता भ्रमदायिनी । नानाविरचनाबीजं मायेव परमात्मनः ॥१४॥ तां ददर्श महाराज तेजोरेणुविराजितां । सभां सैंधवसामंतो विवेशास्मिन्क्षणे तदा ॥१५॥ तं चैवानुजगामाश्वः सौम्यः परमवेगवान् । स तमश्वमुपादाय पार्थिवं समुवाच ह ॥१६॥ इदमुच्चैःश्रवःप्रख्यं हयरत्नं महीपते । प्रभुणा मम भूचक्रप्रभोः संप्रहितं तव ॥१७॥ राजते हि पदार्थश्रीर्महतामपर्णाच्छुभा । इत्युक्तवति तस्मिन्स प्रत्युवाचेंद्रजालिकः ॥१८॥ सदश्वमेनमारुह्य भुवनं विहर प्रभो । अश्वमालोकयामास तेनोक्त इति भूपतिः ॥१९॥ अथानिमिषया दृष्ट्या राजा चित्रोपमाकृतिः । बभूवालोकयन्नश्वं लिपिकर्मार्पितो यथा ॥२०॥ तस्थौ मुहूर्तयुग्मं तु ध्यानासक्त इवात्मनि । ततस्ते विस्मयापन्ना ययुश्चिंतां सभासदः ॥२१॥ संदेहसागरे मग्नाः स्थितास्तत्र च मंत्रिणः । प्रशशाम सभास्थानजनकोलाहलो महान् ॥२२॥ विततविस्मयजिह्मितया तया जनतया भयमोहविषण्णया । स्तिमितचक्षुषि भूमिपतौ स्थिते मुकुलिताब्जवनस्य धृता द्युतिः ॥२३॥ श्रीवसिष्ठ उवाच ॥ मुहूर्तमुद्वयेनाथ बोधमाप महीपतिः । बभूवाथ प्रबुद्धोऽसावासनोपरि कंपितः ॥२४॥ पुरोगैर्धार्यमाणोऽथ पर्याकुलमतिर्नृपः । अथैनं परिपप्रच्छुः सदस्या मंत्रिणस्तथा ॥२५॥ समयप्राप्तबोधं तु सादरं विनयान्विताः । मनस्ते निर्मलं कस्मात्संभ्रमेषु निमज्जति ॥२६॥ मनो मोहमुपादत्ते महत्त्वपरिजृंभितं । अथ राजाह साश्चर्यमुन्मीलितविलोचनः ॥२७॥ इदमाश्चर्यमाख्यानं शृणुताद्य सभासदः । पिच्छिकामहमालोक्य जाल्मेन भ्रामितामिमां ॥२८॥ अश्वमारूढवानेनमात्मना भ्रांतमानसः । गंतुं प्रवृत्तो मृगयामेकोऽहमिति रंहसा ॥२९॥ अनेनातिविलोलेन दूरं नीतोऽस्मि वाजिना । भोगाभ्यासजडेनाज्ञो मुग्धः स्वमनसा यथा ॥३०॥ ततः प्रलयनिर्दग्धजगदास्पदभीषणं । नि- क्षिस्फारनीहारं निर्वृक्षमजलं महत् ॥३१॥ संप्राप्तोऽहमपर्यंतमरण्यं श्रांतवाहनः । तदरण्यमथासाद्य मतिर्मे खेदमागता ॥३२॥ आ सूर्यांतं दिनं तत्र प्रक्रांतं सीदता मया । तदरण्यमथातीतमतिकृच्छ्रेण खेदिना ॥३३॥ विवेकेन स संसारः प्राप्तवानथ जंगलं । जंबूकदंबप्रायेषु कलालापाः पतत्रिणः ॥३४॥ यत्र स्फुरंति खंडेषु पांथानामिव बंधवः । तत्र जंबीरवृक्षस्य तलं संप्राप्तवानहं ॥३५॥ आलंबिता मया तत्र स्कंधसंसंगिनी लता । मयि प्रलंबमानेऽस्यां प्रयातः स तुरंगमः ॥३६॥ गंगावलंबिनि नरे यथा दुष्कृतसंचयः । चिरं दीर्घाध्वगः खिन्नस्तत्र विश्रांतवानहं ॥३७॥ तत्र कल्पसमा रात्रिर्मोहमग्नस्य मे गता । न

स्नातवान्नार्चितवांश्च तदा भुक्तवानहं ॥३८॥ केवलं मे गता रात्रिश्वापदां
धुरि तिष्ठतः । सह शीतार्तिमहंतपंक्तिटंकारसीत्कृतैः ॥३९॥ सार्धं तिमिर-
संघातैः सा व्यतीयाय शर्वरी । प्रवृत्तस्तामहं स्फारां संविहर्तुं ततः
स्थलीं ॥४०॥ न किंचिद्दृश्यते तत्र भूतं जरठजंगले । अभिज्ञातो गुण-
लवो यथा मूर्खशरीरके ॥४१॥ केवलं विगताशंकं खंडभ्रमणचंचलाः ।
चीचीकुचीचीवचना विहरंति विहंगमाः ॥४२॥ अथाष्टभागमापन्ने व्योम्नो
दिवसनायके । दृष्टा मयाथ भ्रमता दारिकौदनधारिणी ॥४३॥ तरत्ता-
रकनेत्रांतां श्यामामधवलांबरां । अहमभ्यागतस्तत्र शर्वरीमिव चंद्र-
माः ॥४४॥ मह्यमोदनमाश्वेतद्बाले बलवदापदे । देहि दीनार्तिहर-
णात्स्फारतां यांति संपदः ॥४५॥ क्षुदंतर्महतीयं मां बाले वृद्धिमुपेयुषी ।
याच्ञयापि तया मह्यमित्थं दत्तं न किंचन ॥४६॥ यत्नप्रार्थितया लक्ष्म्या
यथा दुष्कृतिने धनं । केवलं चिरकालेन मय्यत्यंतानुगामिनि ॥४७॥
खंडात्खंडं निपतति छायाभूते पुरःस्थिते ।[1] तयोक्तं हारकेयूरीं चंडालीं
विद्धि मामिति ॥४८॥ राजन्याचनमात्रेण मत्तो नाप्नोषि भोजनं । इत्यु-
क्तवंत्या (sic) गच्छंत्या चलंत्या च पदे पदे ॥४९॥ कुंजकेषु निगच्छंत्या
लीलावनतयोदितं । ददामि भोजनमिदं भर्ता भवसि चेन्मम ॥५०॥
वाहयत्यत्र मे दाता पुष्करे पुष्कसः पिता । तस्येदमन्नं भवति भर्तृत्वे
दीयते स्थिते ॥५१॥ प्राणैरपि हि संपूज्या वल्लभाः पुरुषा यतः । अथोक्ता
सा मया भर्ता भवामि तव सुव्रते ॥५२॥ केनापदि विचार्यंते वर्णधर्म-
कुलक्रमाः । ततस्तयौदनादर्धं मह्यमेकं समर्पितं ॥५३॥ जंबूफलरसः
पीतः संभुक्तं पक्कनोदनं । विश्रांतं च मया तत्र मोहोपहतचेतसा ॥५४॥
मां हस्तेनाथ सादाय प्राणं बहिरिव स्थितं । दुराकृतिं दुरारंभमाससाद
भयप्रदं ॥५५॥ पितरं पीवराकारमवीचीमिव यातनां । तयाहमनुषंगिण्या
मातंगाय निवेदितः ॥५६॥ अयं मम भवेद्भर्ता तात हे तव रोचतां ।
स तस्या बाढमित्युक्त्वा दिनांते समुपस्थिते ॥५७॥ मुमोच दातावां बद्धौ
कृतांतः किंकराविव । नीहाराभ्रकडारासु दिक्षु प्रोद्धूलितास्विव ॥५८॥
वेतालबंधनात्तस्माद्दिनांते चलिता वयं । क्षणेन पक्कणं प्राप्ताः संध्यायां
दीर्घजंगलात् ॥५९॥ विकर्तितवराहाश्वकपिकुक्कुटवायसं । शोषार्थं प्रसृ-
ताध्वंत्रतंत्रीजालपतत्खगं ॥६०॥ बालहस्तस्थितक्रव्यपिंडक्वणितमक्षिकं ।
संभ्रमोपहितानल्पकदलीदलपिंडके ॥६१॥ अहमास्थितवांस्तत्र नवे
श्वशुरमंदिरे । श्वश्रूा मे केकराक्ष्यास्तुतेनासृग्मयचक्षुषा ॥६२॥ जामा-
तायमिति प्रोक्तं तया तदभिनंदितं । बहुनात्र किमुक्तेन कस्मिंश्चिद्दिवसे
ततः ॥६३॥ दत्ताथ तेन सा मह्यं कुमारी भयदायिनी । सुकृष्णा
कृष्णवर्णेन दुष्कृतेनैव याचना ॥६४॥ सरभसमभितोऽभिनेदुरत्र प्रसृत-
महामदिरासवाः श्वपाकाः । हत[पटुपट]हा विलासवंतः स्वयमिव
दुष्कृतराशयो महांतः ॥६५॥ ततः प्रभृति तत्राहं संपन्न‒‒पुष्कसः ।
सप्तरात्रोत्सवस्यांते क्रमान्मासाष्टकं गतं ॥६६॥ पुष्पिता साथ संपन्ना
स्थिता गर्भवती ततः । प्रसूता दुःखदां कन्यां विपद्दुःखक्रियामिव ॥६७॥
सा कन्या ववृधे शीघ्रं मूर्खचिंतेव पीवरी । पुनः प्रसूता सा वर्षैस्त्रिभिः
पुत्रमशोभनं ॥६८॥ अनर्थमिव दुर्बुद्धिराशापाशविधायकं । पुष्कसी सा
प्रसूताथ पुनरप्यर्भकं ततः ॥६९॥ तया सह समास्तत्र मया बह्व्योऽति-
वाहिताः । शीतवातातपक्लेशं विवशेन दशांतरे ॥७०॥ कलत्रचिंताहृतया
धिया संदह्यमानया । दृष्टाः कष्टसमारंभा दिशः प्रज्वलिता इव ॥७१॥
अथ गच्छति काले तु जराजर्जरितायुषि । तृणोत्थदहनज्वालासमश्मश्रु-
धरे मयि ॥७२॥ अकांडमरणोड्डीनचंडचंडालमंडलं । निरन्नतृणपत्रांबु
विंध्यकच्छं तदाययौ ॥७३॥ न वर्षति घनव्राते दृष्टनष्टे व्यवस्थिते ।
प्रौढागारगणोन्मिश्रगतौ वहति मारुते ॥७४॥ अकांडमभवद्भीममुद्दा-
मदवपावकं । शोषिताशेषगहनं भस्मशेषतृणोपलं ॥७५॥ तस्मिंस्तदा
वर्तमाने कष्टे विधिविपर्यये । जनाः केचन निष्क्रम्य गतास्तु ससु-
हृज्जनाः ॥७६॥ शीर्णाः केचन तत्रैव प्रविष्टा अनलं पुरे । केचित्स्व-
भ्रेषु पतिताः केऽपि जाता मुमूर्षवः ॥७७॥ अहं कलत्रमादाय कृच्छ्रात्त-
स्माद्धिनिर्गतः । सार्धं त्रिभिरपत्यैश्च तया च सहितः शनैः ॥७८॥
प्राप्य तद्देशपर्यंतं तत्र तालतरोस्तले । अवरोप्य सुतान्स्कंधात्तानन्थानि-
वोल्वणान् ॥७९॥ विश्रांतोऽस्मि चिरश्रांतो रौरवादिव निर्गतः । अथ
चंडालकन्यायां विश्रांतायां तरोस्तले ॥८०॥ सुप्तायां शीतलच्छाये द्वौ
समालिंग्य दारकौ । पुच्छको नाम तनयो ममैकः पुरतः स्थितः ॥८१॥
अत्यंतवल्लभोऽस्माकं कनीयान्मौर्ख्यवानिति । स मामुवाच दीनात्मा
वाष्पपूर्णविलोचनः ॥८२॥ तात देह्याशु मे मांसं पानं च रुधिरं
क्षणात् । पुनः पुनर्वदन्नेवं स बालस्तनयो मम ॥८३॥ प्राणांतिकीं
दशां प्राप्तः साक्रंदो हि पुनः पुनः । तस्य तामार्तिमालोक्य मया दुःखा-
तिभारिणा ॥८४॥ सोढुं तामापदं तीव्रामशक्तेन हतात्मना । मरणाया-
तिमित्राय कृतोऽतर्निश्चयो मया ॥८५॥ तत्र काष्ठानि संचित्य चितां
रचितवानहं । चिता चटचटास्फोटैः स्थिता मदभिकांक्षिणी ॥८६॥ तस्यां
तु यावदात्मानं चितायां निक्षिपाम्यहं । चलितोऽस्मि जवात्तावदस्मात्सिं-
हासनान्नृपाः ॥८७॥ ततस्तूर्यनिनादेन जयशब्देन बोधितः । इति
शांबरीरंकेण (°यैकेण MS.) मोह उत्पादितो मम ॥८८॥ अज्ञानेनैव
जीवस्य दशाशतसमन्वितः । इत्युक्तवति राजेंद्रे लवणे भूरितेजसि ॥८९॥
अंतर्धानं जगामासौ तत्र शांबरिकः क्षणात् । अथेदमूचुस्ते सभ्या विस्म-
योत्फुल्ललोचनाः ॥९०॥ नायं शांबरिको देव यस्य नास्ति धनैषणा ।
देवी काचन मायेयं संसारस्थितिबोधिनी ॥९१॥ मनोविलासः संसार
इति यस्यां प्रतीयते । सर्वशक्तेरनंतस्य विलासो हि मनो जगत् ॥९२॥
इति मोक्षोपाये शांबरीकोपाख्यानं ॥

De codicibus Berolinensibus cf. Weber Catal. p. 187.

Codex seculo quinto decimo exaratus est. (FRASER 6.)

841.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 118. Long. $10\frac{1}{2}$. Lat. $4\frac{1}{2}$. Linn. 9–11.

Hoc codice major *Mánavadharmaṣástrae* pars continetur. Desunt folia १, २ (I, 1–20), ४–६ (I, 38–37), १२३–१६१ (IX, 159–XII, 37), denique folia duo ultima (XII, 70–126).

Codex seculo quinto decimo exaratus est. (FRASER 4.)

[1] Locus videtur a scriba corruptus esse.

842—844.

Opus unum in voluminibus tribus religatum. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11½. Lat. 4½. Linn. 6–11.

Mitákshará (Ṛiju°), commentarius praestantissimus, ad Yájnavalkyae leges a *Vijnáneṣvara*, Padmanábhabhaṭṭae filio, e Bharadvája gente oriundo, compositus.

I. Áchárádhyáya, foll. 98; II. Vyavahárádhyáya, foll. 150; III. Práyaṣchittádhyáya, foll. 285.

Vijnáneṣvara satis multos legum latores, necnon alios auctores laudat, quorum partem majorem excerpsi:

Angiras (Madhyamángiras); Atri; Ápastamba (ápastambíyam shaḍrátram); Áṣvaláyana; Upamanyu; Uṣanas; Ṛishyaṣṛinga; Kaṇva; Kaṣyapa; Kátyáyana; Kumára (3, 253); Kratu; Garbhopanishad; Gárgya; Gobhila; Gautama; Chaturvinṣatimata; Chyavana; Chhágaleya; Játúkarṇa; Játúkarṇya; Jábáli (Jábálaṣruti 3, 57); Jaimini; Daksha; Devala; *Dháreṣvara;* Dhaumya; Nárada; Paráṣara; Pariṣishṭa; Páraskara; Pulastya; Paingya; Paiṭhínasi; Prachetas (Vṛihatprachetas); Prajápati; Baudháyana; Brahmagarbha; Bharadvája (Bháradvájagṛihya 3, 291); *Bháruchi* (qui commentarium ad Yájnavalkyam videtur scripsisse 1, 81); Manu (Vṛiddhamanu, Vṛihanmanu); Maríchi; Márkaṇḍeya; *Medhátithi* (3, 24); Yama (Vṛihadyama); Yájnavalkya (Vṛiddhayájnavalkya, Vṛihadyájnavalkya); Laugákshi; Vasishṭha (Vṛiddhavasishṭha, Vṛihadvasishṭha); Váshkala; *Viṣvarúpa* (quem alterum Yájnavalkyae scholiastam auctor et in prooemio et ad 1, 81. 3, 24 laudat); Vishṇu (Vṛiddhavishṇu, Vṛihadvishṇu); Vṛihaspati (Vṛihadvṛihaspati); Vaiṣampáyana (3, 326); Vyághra, Vyághrapáda; Vyása (Vṛihadvyása); Ṣankha; Ṣankhalikhitau; Ṣáṇḍilya (3, 280); Ṣátátapa (Vṛihadṣátátapa); Ṣáríraka; Ṣunaḥpuchha (3, 16); Ṣaunaka; *Ṣríkara* (2, 136. 169); Shaṭtrinṣanmata; Saṃvarta (Vṛihatsaṃvarta); Suṣruta; Sumantu; Skandhapuráṇa; Hárita (Vṛiddha).

Editio princeps Calcuttae anno 1812 edita est.

Haec volumina anno 1397 a Jyotirdámodara exarata sunt, qui in fine haec adscripsit: सोढज्ञातीयवहुराअलपठनार्थं पुस्तिकमलेषि । ऊनेवालज्ञातीयज्योतिदामोदरलखितः ॥ (Fraser 5.)

845.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 34. Long. 6½. Lat. 4½. Linn. 8, 9.

Tithinirṇayasaṃgrahas, compendium *Tithinirṇayae* ab *Anantabhaṭṭa* scripti, a *Rámachandra* factum.

Hoc libello Rámachandra, Prakriyákaumudís auctor, dies lunares celebrandis festis sollennibus aptos, versu epico usus, quam brevissime definivit. Incipit:

नत्वा श्रीविठ्ठलं श्रीमत्गुरूनन्यान्वरीयसः ।
कुर्म्मः सुखावबोधार्थं तिथिनिर्णयसंग्रहं ॥
पंचधाङ्गस्त्रितीयांत्ये सैकभक्तमयाचितं ।
नक्तमृक्षोदयकाले त्रिमुहूर्त्ते क्वैलोपनः ॥१॥

Desinit in disticho:

अनन्तभट्टाभिहितस्तिथ्यादिनिर्णयो महान् ।
आचार्यरामचंद्राख्यैः समग्राहि यथामति ॥

इति श्रीअनंतभट्टदीपिका समाप्ता ॥

Inde a folio 6ª commentarius a *Nṛisinha*, Rámachandrae filio, compositus, sequitur. Incipit:

प्रणम्य स्वकस्वांतगं पांडुरांगं सुविद्यासमुद्रं गुरं रामचंद्रं ।
तदीयं तिथेर्निर्णयं बोधयत्स्वांस्तदर्थप्रतीत्यै स्वशक्त्या यतिष्ये ॥१॥

Voce *guru* Rámachandram *Gopálaprasádam* coluisse ait, quod aliis ejusdem auctoris libris comprobatur.

Codex anno 1562 a Vishṇudattaka, Stambatírthae degente, exaratus est. Fol. २७ desideratur. (Fraser 11.)

846.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 3. Long. 10. Lat. 5. Linn. 11.

Kárttikamahimá, Kárttikae mensis majestas. Incipit: अश्वनस्य (i. e. आश्विनस्य) सिते पक्षे सीमातिक्रमणोत्सवं । दशम्यां वैष्णवः कुर्यात् गीतवाद्यैर्भटैर्वृतः।१ महायानसमारूढं महाविष्णुं महत्तमैः। कृत्वा कार्यः पताकाद्यैः सीमातिक्रमणोत्सवः।२ Atha ṣrímat-Kárttikamásasya mahimá ॥ तत्रादौ कार्त्तिके वैष्णवं व्रतं स्वशक्त्या नित्यत्वेन कार्यमिति। अकारणनिषेधकानि ब्रह्मणो वचनानि। Skánde। दुःप्राप्यं मानुषं जन्म कार्त्तिकोक्तं चरेन्न हि। धर्म्मं धर्मभृतां श्रेष्ठ स गच्छेन्नरकं ध्रुवं । etc.

Hic libellus, quo Kárttikae mensis ad Vishṇum colendum praestantia celebratur, aut e Puráṇa aut e libro quodam, Vratakalpadrumae simili, excerptus est.

Haec folia seculo septimo decimo exarata sunt. (Fraser 28.)

847.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 2. Long. 10. Lat. 4. Linn. 8.

In his foliis hymnus *Ánobhadra* (ánobhadríya) appellatus, disticha quatuordecim continens, inest. Decem prima Ṛigvedae hymnum 89. maṇḍalae primi reddunt, sequuntur versus RV. 162, 1–4. Verba accentibus notata sunt.

In fine haec leguntur: लिखितं ॥ ऋषि श्री५राजधरजी ॥ Folia eadem literatura atque cod. Fraser 7, eamque ob causam anno 1739 videntur exarata esse. (Fraser 30.)

848.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 151. Long. 11. Lat. 5. Linn. 8.

Hoc codice *Ashṭángahṛidayasaṃhitae*, a *Vágbhaṭa*, Sanghaguptae filio, scriptae, capita duo, *sútrasthána* et *ṣárírasthána* continentur. Folia १४६–१४९ desiderantur.

Codex anno 1529 exaratus est. In fine capitis prioris haec leguntur: अद्येह श्रीताप्त्याः दक्षिणे कूले कटुपद्राधिष्ठितमंडले उदीच्यज्ञातिना लघुना लिखितं खंभातिवास्तव्यउदीच्यज्ञातीयत्रवाडिलघोः सुतमहीधरपठनाय etc. (FRASER 20.)

849, 850.

Volumina duo. Lit. Devan. Charta Ind. Long. 11. Lat. 5. Linn. 8.

Vṛindae liber medicinalis. Textus a codice Wilsoniano (supra, p. 315) aliquantum differt. Distichon secundum in libro nostro hoc modo legitur:

नानामतप्रथितदृष्टफलप्रयोगैः
प्रस्ताववाक्यसहितैरिह सिद्धयोगः ।
वृंदेन मंदमतिनात्महितार्थिनायं
संलिख्यते गदविनिश्चयवत्क्रमेण ॥

Vol. I. Foll. 141. Jvarachikitsá fol. 19^{a}; jvarátísárachikitsá fol. 20^{b}; atísárachikitsá 25^{a}; grahaṇíchikitsá 28^{a}; arṣaṣchikitsá fol. 36^{b}; kṛimirogádhikára fol. 42^{b}; páṇḍuroga-kámaládhikára fol. 45^{b}; raktapittádhikára 51^{a}; rájayakshma-uraḥkshayádhikára fol. 57^{a}; hikká-ṣvásádhikára fol. 62^{b}; svaropaghátádhikára fol. 63^{b}; arochakádhikára fol. 64^{b}; chhardyadhikára fol. 67^{a}; trishṇádhikára fol. 68^{b}; múrchhá fol. 69^{b}; madátyaya fol. 70^{b}; dáhádhikára fol. 71^{a}; unmáda fol. 73^{a}; apasmárádhikára fol. 74^{b}; vátavyádhichikitsá fol. 86^{b}; vátaraktádhikára fol. 91^{a}; úrustambhádhikára fol. 92^{a}; ámavátachikitsá fol. 96^{a}; ṣúládhikára fol. 100^{b}; pariṇámaṣúla-jaratpittádhikára fol. 104^{b}; gulmádhikára fol. 111^{a}; hṛidrogádhikára fol. 113^{a}; mútrakṛichhrádhikára fol. 115^{a}; mútraghátádhikára fol. 116^{b}; aṣmaríchikitsá fol. 119^{b}; prameha-madhumeha-piṭakádhikára fol. 123^{a}; sthaulyádhikára fol. 124^{b}; udarádhikára fol. 127^{a}. 129^{a}; ṣothodarádhikára fol. 129^{b}; ṣothádhikára 133^{a}; vardhmavṛiddhyadhikára fol. 135^{a}; galagaṇḍádhikára fol. 136^{a}.

Foll. १३९–१४३ et finis voluminis prioris desideratur.

Vol. II. Foll. 111. Foll. १. २. ७. desunt. Náḍívraṇádhikára fol. 2^{a}; upadanṣádhikára fol. 4^{b}; kushṭhachikitsita fol. 14^{b}; ṣítapitta-udardádhikára fol. 15^{b}; amlapittádhikára fol. 18^{a}; visarpachikitsá, visphoṭádhikára fol. 21^{a}; masúryadhikára fol. 24^{a}; kshudrarogádhikára fol. 31^{a}. 38^{a}; mukharoga fol. 39^{a}; karṇarogádhikára fol. 42^{a}; násárogádhikára fol. 44^{b}; chakshúrogádhikára fol. 62^{b}; ṣirorogádhikára fol. 66^{a}; strírogádhikára fol. 73^{a}; bálarogádhikára fol. 75^{b}; vishádhikára fol. 77^{b}; rasáyanádhikára fol. 80^{b}; snehádhikára fol. 85^{b}; svedádhikára fol. 86^{b}; vamanádhikára fol. 88^{b}; virekádhikára fol. 91^{a}; nirúhádhikára fol. 97^{a}; dhúmádhikára fol. 97^{b}; naṣyakavalagrahádhikára fol. 100^{b}; arishṭádhyáya fol. 103^{a}; svasthavṛittádhikára fol. 111^{a}.

Finis libri desideratur. Codex medio seculo sexto decimo exaratus est. (FRASER 22.)

851.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 74. Long. 10½. Lat. 5. Linn. 9.

Rugviniṣchayas sive *Mádhavanidánam*, liber medicus a *Mádhava*, Indukarae filio compositus, de quo supra p. 312. diximus. Liber ab initio truncatus, desunt enim folia १–२३, a capite tussis symptomata tractante incipit.

Liber Calcuttae anno 1859 pessime editus est.

Codex anno 1529 exaratus est. (FRASER 19.)

852.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 118. Long. 10½. Lat. 5. Linn. 8.

Chikitsákalikáṭíká, commentarius a *Chandraṭa* ad Tísaṭae patris *Chikitsákaliká* librum compositus. Initium, a me paulum emendatum, hoc:

अज्ञानतिमिरांधस्य ज्ञानांजनशलाकया ।
चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥१॥
यं वेदांतविदो वदंति पुरुषं वेदात्मकं योगिनः
सांख्यास्तत्त्वविदो जपंति सततं यं पंचविंशात्मकं ।
बौद्धा बोधमयं यदक्षरमिदं ध्यायंति तेजःपरं
स ब्रह्मा सततं करोतु विभवं वाचां परं मे शुभं ॥२॥
तीसटसूनुर्भक्त्या चंद्रटनामा भिषङ्नमश्चरणौ ।
नत्वा पितुश्चिकित्साकलिकाया विवरणं प्राह ॥३॥
व्याख्यातरि (?) हरिचंद्रे जैज्जटनाम्नि – – सुधीरेव ।
अन्याश्चायुर्वेदे व्याख्या धार्ष्ट्यात्समावहति ॥४॥

ग्रंथारंभे विघ्नविनायकोपशमनार्थमिष्टदेवतायाः परमगुरोर्गुरूणां च नमस्कारं स्वनामख्यापनं शास्त्राभिधानं चाह ग्रंथकारः ॥

Súryáṣvidhanvantarisuṣrutádín
bhaktyá namaskṛitya pituṣ cha pádán ।
Kṛitá Chikitsákaliketi yogair
málá sarojair iva Tísaṭena ॥ 1 ॥

कलिकेव कलिका । यथा पुष्पकलिका विवृतपत्त्रकेसरा सती प्रभूतगंधामोदव्यापका, एवं चिकित्साकलिकाप्यविकलचिकित्सामोदावेदिका । कैरिव । योगैर्माला सरोजैः पद्मैरिव । स्पष्टमन्यत् । किंविशिष्टैर्योगैरित्याह ॥

Hárita-Suṣruta-Paráṣara-Bhoja-Bheḍa-
Bhṛigv-Agniveṣa-Charakádi-chikitsitoktaiḥ ।
Ebhir gaṇaiṣ cha guṇavadbhir atiprasiddhair
dhánvantaríyarachanáruchiraprapanchaiḥ ॥ 2 ॥

आदिग्रहणात् Vaitaraṇa-Aurabhra-Paushkalávata-Kshírapáṇi-Jatúkarṇa-Videha-चक्षुक्षेण (?)-prabhṛitayo गृह्यंते। एभिर्योगैर्गणैश्च रास्नादिभिर्गुणवद्भिः शीघ्रमारोग्योत्पादकैरतिप्रसिद्धैरच्छिन्नपारंपर्यैर्धान्वंतरीयाः शिष्याः सुश्रुतादयस्तेषां रचना तया शोभनविस्तारैरुक्तप्रकारयोगगणरचितायामस्यां मालायां सदसद्वैद्यादरमाह etc.

Tísaṭae liber e distichis 404 constat. In fine commentarii haec leguntur:

Chikitsákalikáṭíkáṃ, *Yogaratnasamuchchayam*, ।
Suṣrute páṭhaṣuddhiṃ cha tritayaṃ Chandraṭo vyadhát ॥

Codex anno 1530 exaratus est. (FRASER 21.)

853.

Hoc volumine, folia 29 continente, librorum variorum *fragmenta* continentur.

a. Foll. 1–3. *Mahábhárata* Sauptikaparvan, capitis primi et secundi pars.

b. Fol. 4. *Matsyapuráṇa*, capitis secundi et tertii pars.

c. Foll. 5, 6. Libri ritualis cujusdam pars.

d. Foll. 7–12. *Suṣruta*, Uttaratantra, capp. 1–3.

e. Fol. 13. *Gaṇeṣastuti* a *Rághava* composita. Incipit: सततमंगवयं तमुपास्महे वरदमेकरदं.

f. Foll. 14–16. Grammaticae cujusdam fragmenta.

g. Foll. 17. Súryastuti.

h. Fol. 18. *Puráṇae* cujusdam fragmentum, quo *Ṣivastuti* continetur.

i. Foll. 19–23. *Alankára*.

k. Fol. 24. Grammaticae fragmentum.

l. Fol. 25. Libri incerti initium.

m. Foll. 26, 27. Locorum Prácriticorum in primo Ratnávalis comoediae actu occurrentium interpretatio Sanscritica.

n. Fol. 28. Libri logici fragmentum.

o. Fol. 29. *A'dhánapaddhatis*, a Ráma, Súryadásae filio, Ṣivadásae nepote, Ṣrídharamálavae abnepote, scriptae initium. Incipit:

ज्ञानात्मने महेशाय सप्ततंतुतनूजुषे ।
नमस्त्रयीत्रिनेत्राय क्रियाणां फलदायिने ॥१॥
सूनोः श्रीधरमालवस्य शिवदासाख्यादुरुख्यातितः
संम्राडग्निचिदाप यस्य जनकः श्रीसूर्य्यदासो जनि (janim)।
यन्मातुर्यशसा दिशो दश विशालाक्ष्या वलक्षाः सृज-
त्याधानस्य स पद्धतिं हुतभुजां रामो वसन्नैमिषे ॥२॥

तत्र प्रथमं देहशुद्धिः । शुद्धदेहस्यैव कर्मण्यविकारात् । (FRASER 89.)

854.

Long. 8½. Lat. 5½.

Hoc volumine 178 *imagines regum Indicorum* continentur. Unicuique sermone Guzzeratico numerus annorum, quos principes singuli regnasse feruntur, necnon Kaliyugae aetatis anni adjecti sunt. Regum series a Yudhishṭhira, Paríkshit, Janamejaya incipit et in Shah Aurangazeb desinit.

Libro folia duo ab Anglo quodam scripta praemissa sunt, e quibus haec excerpsi: 'The accompanying Collection of Portraits was procured by a Banyan Merchant, Broker to the Dutch at Surat. Upon his going up to Dehly, the present residence of the great Mogull. By making great Interest, he got permission to have copys taken from the Collection of Originall paintings, as they are Preserved at that Court.' 'The sketches of the Line of Mogulls from Tamerlane Inclusivo N°. 157. down to Aurengzeb, the Last in this Collection, are in all Probability just and true, as they have been Compared severally with other loose Detached Copys of the same Originalls.'

Liber Alexandri Pope, poetae celeberrimi, dono anno 1737 Bibliothecae accessit, isque propria manu haec adjecit: This Book, Containing one hundred and seventy eight Portraits of the Indian Rajahs, continued to Tamerlane and the Great Mogols his Successors as far as to Aurengzebe, was procured at Surat by Mr. John Cleland, and given to the Bodley Library, as a Token of Respect, by Alex. Pope. 1737. (BODL. SANSCR. 14.)

INDICES.

I.

CODICUM CONSPECTUS.

Numeris Arabicis post titulos positis hujus catalogi numeri indicantur. Abbreviationibus hisce usus sum: *Beng.* i. e. Bengalicum, *Buddh.* i. e. Buddhicum, *cf.* i. e. conferatur, *Dial.* i. e. dialecto recentiore Indica compositum, *Guzz.* i. e. Guzzeraticum, *Hind.* i. e. Hindi, *Jain.* i. e. Jainicum, *Mahr.* i. e. Mahratticum, *Vaid.* i. e. ad Vedas pertinens, *v.* i. e. vide.

I. WILSON.

1.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 372. Post annum 1828 exar.

† *Niruktavṛitti*, ad *Yáskae Niruktam* commentarius, a *Durgácharya* compositus. Desinit in verbis: Jambúmárgáṣramanivásino bhagavad-Durgácháryasya kṛitau Ṛijvarthâyám Niruktavṛittáv *ashṭádaṣo* 'dhyáyaḥ samáptaḥ। *Naighanṭuka* lectionibus *quinque* praetermissis, auctor a Niruktae capite *primo*, sive operis utriusque *sexto*, incipit. Codice nostro etiam *Pariṣishṭae primi* commentarius continetur. *Vaid.*

2–4.

Lit. Devan. Charta Europ. Vol. I. foll. 157. Vol. II. foll. 193. Vol. III. foll. 228. Codices post annum 1828 exarati.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (mádhyandinaṣákhá) commentarius, a *Sáyaṇácharya* et *Harisvámine* compositus.

Cod. 2. Foll. 1–88ᵇ. *Sáyaṇae* commentarius, *Vedárthaprakáṣa* appellatus. *Haviryajna* usque ad *tertium* bráhmaṇam lectionis septimae.

Foll. 88ᵇ–103. *Harisváminis* commentarius, *Ṣatapathabháshya* appellatus, inde ab I, 7, 4 usque ad finem libri primi.

Foll. 104–157. *Harisváminis* commentarius ad librum secundum (ekapádiká).

Cod. 3. Foll. 1–129. *Sáyaṇae* commentarius ad librum tertium (adhvara).

Foll. 130–193. *Sáyaṇae* commentarius ad librum quintum (sava).

Cod. 4. Foll. 1–65. *Sáyaṇae* commentarius ad librum septimum (hastighaṭa).

Foll. 66–124. *Sáyaṇae* commentarius ad librum nonum (saṃchiti).

Foll. 125–228. *Sáyaṇae* commentarius ad librum undecimum (ashṭádhyáyí). *Vaid.*

5.

Commentarius ad Sáhityadarpaṇam, auctore Rámacharaṇa. 511.

6.

Sáhityadarpaṇa, auctore Viṣvanátha-kavirája. 510.

7.

Kávyapradípae pars. 503.

8.

Anumánamúlaṭippaṇí, auctore Mathuránátha. 590.

9.

Anumánadídhitiṭippaṇis, a Jagadíṣae compositae, pars. 596.

10.

Anumánamúlaṭippaṇí, auctore Mathuránátha. 591.

11.

Kátantravṛittipanjiká, auctore Trilochanadása. 377.

12.

Supadma, auctore Padmanábhadatta. 401.

13.

Goyíchandrae ad septimum Saṃkshiptasárae librum commentarius. 392.

14.

Durgasinhae ad Kátantra grammaticam commentarius. 376.

15.

Kátantra grammaticae aphorismi. 374.

16.

Mugdhabodha, auctore Vopadeva. 394.

17.

Saṃkshiptasára, auctore Kramadíṣvara. 388.

18, 19.

Durgádásae ad Mugdhabodham commentarius. 395, 396.

20.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 18. Post annum 1828 exar.

† *Kátyáyanae* ad Vájasaneyisaṃhitám index, *Sarvánukramaṇiká* dictus. *Vaid.*

21.

Matsyapuráṇa. 95.

22.

Bhágavatapuráṇa. 86.

23.

a. Práyaṣchittatattva. 690.
b. Jyotistattva. 677.
c. Viváhatattva. 696.
d. Vyavaháratattva. 699.
Raghunandanae tractatus quatuor.

24.

a. Dánakaumudí, auctore Govindánanda. 643.
b. Tattvárthakaumudí, eodem auctore. 661.
c. Putrakramadípiká, auctore Rámabhadra. 716.

25.

a. Tithitattva, auctore Raghunandana. 680.
b. Áhnikatattva, eodem auctore. 671.
c. Jyotistattva, eodem auctore. 678.

26.

Vishṇupuráṇa. 112.

27.

Márkaṇḍeyapuráṇa. 97.

28.

Ṣuddhikaumudí, auctore Govindánanda. 644.

29.

a. Práyaṣchittaviveka, auctore Ṣúlapáṇi. 660.
b. Tithidvaidhaprakaraṇa, eodem auctore. 662.

30.

a. Kṛityatattva, auctore Raghunandana. 674.
b. Divyatattva, eodem auctore. 687.

31.

a. Tithitattvaṭíká, auctore Káṣiráma. 682.
b. Malamásatattvaṭíká, eodem auctore. 694.

32.

Subodhiní, ad Mitáksharám commentarius, auctore Viṣveṣvara. 633.

33.

a. Malamásatattva, auctore Raghunandana. 693.
b. Dáyatattva, —— —— 686.
c. Grahayajnatattva, —— —— 675.
d. Tírthayátrátattva, —— —— 683.
e. Ṣúdrakṛityavicháratattva, —— 702.
f. Purushottamatírthaprayogatattva, — 689.

34.

a. A'hnikatattva, auctore Raghunandana. 672.
b. Práyaṣchittatattva, eodem auctore. 691.
c. Dáyatattva, eodem auctore. 685.

35.

a. Tithitattva, auctore Raghunandana. 679.
b. Ṣráddhatattvaṭíká, auctore Káṣiráma. 705.

36.

a. Tithitattva, auctore Raghunandana. 681.
b. Chhandogaṣráddhatattvaprakaraṇa. 704.

37.

Vásavadattá, Subandhus narratio, cum Narasinhae commentario. 332.

38.

Subodhá, Bharatasenae ad Ṣiṣupálavadha carmen commentarius. 198.

39.

a. Hitopadeṣa, fabularum collectio. 338.
b. Rághavapáṇḍavíya carmen, auctore Kavirája. 212.
c. Vidagdhamukhamaṇḍana, auctore Dharmadása. 516.
d. Kumárasambhava, Kálidásae carmen. 187.

40.

Kálidásae Abhijnánaṣákuntala, cum Rasachandriká, Ṣankarae commentario. 254.

41.

a. Pheṭkáriṇítantra. 151.
b. Ṣaktiratnákara. 157.
c. Toḍalatantra. 150.

42.

Rugviniṣchaya, liber medicus, auctore Mádhava. 745.

43.

Rasendrakalpadruma, liber medicus, auctore Rámakrishṇa. 763.

44.

Jaiminíyanyáyamálávistara, auctore Mádhava. 531.

45.

Tattvachintámaṇi, liber logicus, auctore Gangeṣa. 584.

46.

Tantrasára, doctrinae mysticae compendium, auctore Krishṇánanda. 149.

47.

Rudrayámalatantra, liber mysticus. 145.

48.

Sáhityadarpaṇae commentarius, auctore Rámacharaṇa. 512.

49.

Prayogámṛita, liber pharmaceuticus, auctore Vaidyachintámaṇi. 751.

50.

Ṣabdárthakalpataru lexicon, auctore Venkaṭa. 455.

51.

Lit. Barmanica. Charta Europ. Foll. 192. Post annum 1829 exar.

† *Amarakosha* lexicon, Palice, cum versione Barmanica. De hoc opere Burnes in literis anno 1832 datis haec refert: 'This Dictionary is copied from one which the Prince of Mekkhara kindly sent me.'

52.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 505. Seculo superiore exar.

† *Prithírájarásaka*, Sanscritice: Prithvírájacharitra, carmen a *Chanda* dialecto Hindí compositum. Conf. Garcin de Tassy, Histoire de la Littérature Hindoui, vol. I. p. 138. Incipit: अथ कविचंद वरदाई कृतपृथीराजचौहानरासो लिष्यतै ॥

53.

Vocabulorum index alphabeticus. 456.

54.

Septem tabulae chartae atrae, literis albis inscriptae.

† Hoc codice lexicon Palicum, ordine alphabetico dispositum, continetur. Post vocabulum Palicum literis Barmanicis exaratum, idem literatura Devanágara expressum sequitur. Postea eadem literatura versio Hindustanica traditur. Sequitur eadem et vox Palica et versio Hindustanica, literis Bengalicis expressae. Burnes in literis supra laudatis: 'The latter was prepared for me by the special order of the King of Ava, by his most learned Bramins.' Idque anno 1831 factum est.

55, 56.

† Codices duo literatura Barmanica in foliis palmaceis exarati.

57—60.

Volumina quatuor. Lit. Devan. Charta Europaea. Vol. I. foll. 297. Vol. II. foll. 272. Vol. III. foll. 297. Vol. IV. foll. 253. Hi codices post annum 1825 exarati sunt.

† *Rigvedae* textus, saṃhitápáṭha, accentibus non instructus, cum *Sáyaṇae* commentario.

Cod. 57, 58. Ashṭaka primus.
Cod. 59. Ashṭaka tertius.
Cod. 60. Ashṭaka quartus. *Vaid.*

61.

Alankárakaustubha, auctore Karṇapúra. 493.

62, 63.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 186. Vol. II. foll. 238. Codices, anno 1804 exarati, accentibus carent.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (Mádhyandinaṣákhá) partes.

Vol. I. foll. 1–36. saṃchiti; foll. 37–67. aṣvamedha[1]; foll. 68–112. madhyama; foll. 113–149. aṣvamedha; foll. 150–186. bṛihadáraṇyaka.

Vol. II. foll. 1–55. graha; foll. 56–102. sava; foll. 103–142. ukhásambharaṇa; foll. 143–188. hastighaṭa; foll. 189–238. chiti. *Vaid.*

[1] Subscriptione, a secunda manu profecta, liber perperam Agnikáṇḍa appellatur, eaque Weber (Ṣatap. pref. ix) deceptus est.

64—66.

Lit. Devan. Charta Europ. Vol. I. foll. 227. Vol. II. foll. 224. Vol. III. foll. 192. Codices post annum 1828 exarati sunt.

† *Vájasaneyisaṃhitá*, cum *Mahídharae* commentario, Vedadípa appellato.

Vol. I. libb. 1–10. Vol. II. libb. 11–20. Vol. III. libb. 21–40. *Vaid.*

67.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 173. Anno 1804 exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (Mádhyandinaṣákhá) pars.

Foll. 1–59. haviryajna; foll. 60–95. ekapádiká; foll. 96–173. adhvara. *Vaid.*

68.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 393. Hoc seculo ineunte parum accurate exar.

† *Prayogavaijayantí*, commentarius a *Mahádeva*, Somanáthae et Gaurís filio, ad *Hiraṇyakeṣikalpasútra* compositus. Desinit in fine panchamapraṣnae (cháturmásyapraṣna). *Vaid.*

69.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 54.

† *a*. Foll. 1–48. *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber XI (ashṭádhyáyí). Anno 1804 exar. sine accentibus.

† *b*. Foll. 49–54. Lectio tertia decima *Kátyáyanasútrapaddhati* libri, a *Yájnikadeva* scripti (Gavámayanasaṃjnaṃ saṃvatsarasatram)[1]. Literatura seculi sexti decimi exar. *Vaid.*

70, 71.

Lit. Devan. Charta Europ. Vol. I. foll. 223. Vol. II. foll. 210. Anno 1815 ab homine literarum Sanscriticarum penitus ignaro e codd. 62, 63 transscripti.

† *Ṣatapathabráhmaṇa* (Mádhyandinaṣákhá).

Vol. I. Ukhásambharaṇa, bṛihadáraṇyaka, graha, ashṭádhyáyí, saṃchiti, madhyama, chiti, sava.

Vol. II. Grahayajna, ekapádiká, adhvara, hastighaṭa, aṣvamedha (bis). *Vaid.*

[1] Praeter Yájnika-Anantam et Karkam, etiam *Pitṛibhúti Áchár-yam* laudat.

72.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 125. Seculo superiore exeunte exar.

† *Gobhilae* Grihyasútra, cum commentario a *Náráyaṇa*, Mahábalae filio, Rámadevae nepote, Vyásae abnepote, scripto. *Vaid.*

73.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 141. Anno 1822 exar.

† *Subodhiní* (Prayogapaddhatí), quo libro *Ṣivaráma*, Viṣrámae (Ṣukla-) filius, rituum variorum, Sámavedae schola praeceptorum, exsequendi rationem exposuit. Additamentum hoc esse ad *Kṛityachintámaṇim* librum a se scriptum, auctor prooemio declarat:

Praṇamya tátaṃ Viṣrámaṃ, Vighneṣaṃ, Jagadambikám ।
Kṛityachintámaṇau svíye nirṇítánáṃ tu karmaṇám ॥ १ ॥
Prayogapaddhatiṃ samyag gurúṇáṃ suprasádataḥ ।
Sámagánáṃ hitártháya kurve námná *Subodhiním* ॥ २ ॥
Vaid.

74.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 176. Post annum 1827 exar.

† *Sáyaṇae* ad secundae *Ṛigvedae* ogdoadis lectiones sex primas commentarius. Textus usque ad mediam lectionem secundam (desinit in varga 16) additus est. *Vaid.*

75.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 92. Hoc seculo ineunte exar.

† *Ṛigvedae* lectiones prima et secunda ogdoadis primae, cum *Sáyaṇae* commentario. Lectio prima in fol. 62[a] desinit. *Vaid.*

76.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 123. Anno 1815 exar.

† *Chhándogyabháshyaṭíká*, commentarius ad Ṣankarae Chhándogyabháshyam, auctore *A'nandajnánagiri*. *Vaid.*

77.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 152. Anno 1815 exar.

† *Chhándogyopanishad*, cum *Ṣankaráchâryae* commentario, *Chhándogyabháshya* appellato. *Vaid.*

78–86.

Volumina novem. Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1834 exar.

† *Sáyaṇae* ad *Ṛigvedam* commentarius.

Vol. I. foll. 310. Ashṭaka I. Adhyáya 1–3.—Vol. II. foll. 349. Reliqua Ashṭakae primi pars.—Vol. III. foll. 330. Ashṭaka II.—Vol. IV. foll. 266. Ashṭaka III. Deficit in varga 26. lectionis sextae.—Vol. V. foll. 308. Ashṭaka IV.—Vol. VI. foll. 267. Ashṭaka V.—Vol. VII. foll. 236. Ashṭaka VI.—Vol. VIII. foll. 287. Ashṭaka VII.—Vol. IX. foll. 329. Ashṭaka VIII. *Vaid.*

87.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 232. Ab Achyutaṣarman anno 1801 exar.

† *a.* Foll. 1–154. *Máṇḍúkya Upanishad*, cum *Gauḍapádakáriká*. Adscriptum est *Ṣankarae Máṇḍúkyopanishadbháshya*, cum glossa ab *A'nandajnána* composita.

† *b.* Foll. 155–233. *Kaṭhavallí Upanishad* (*Kaṭhopanishad*) cum *Ṣankarae* commentario, et glossa ad Ṣankarabháshyam, *Kaṭhavallíbháshyavivaraṇa* appellata, quam *Bálagopála-yatíndra*, brevius *Gopála-yogin* dictus, composuit. *Vaid.*

88.

Panchadaṣí, auctore Bháratítírtha, cum Rámakrishṇae commentario. 541.

89.

Idem liber. 542.

90.

Ṣárírakamímánsábháshya, auctore Ṣankara, cum Govindánandae commentario. 535.

91.

Jaiminíyanyáyamálávistara, auctore Mádhava. 530.

92, 93.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1537 exar.

† *Vájasaneyisaṃhitá* (Káṇvaṣákhá), jaṭápáṭha.

Vol. I. foll. 213. Adhyáya 1–20. Vol. II. fol. 164. Adhyáya 21–40. *Vaid.*

94.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 256. Anno 1801 ab Achyutaşarman exar.

† *a.* Foll. 1–16. *I'şávásyopanishad* cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa (ṭippaṇa)[1].

† *b.* Foll. 17–42. *Kenopanishad*, vel *Talavakáropanishad*, cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[2].

† *c.* Foll. 43–98. *Praşnopanishad*, cum *Şankarae* commentario, quem *Ráyaṇendrasarasvatí*, Kaivalyendrae discipulus, commentario (bháshyavivaraṇa) illustravit[1].

† *d.* Foll. 99–135. *Muṇḍakopanishad*, cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[1].

† *e.* Foll. 136–190. *Aitareyopanishad*, cum *Şankarae* commentario, et auctoris anonymi glossa[1].

† *f.* Foll. 191–256. *Taittiríyopanishad*, cum *Şankarae* commentario, et *A'nandajnánae* glossa. *Vaid.*

95–97.

Káşíkhaṇḍa, Skandapuráṇae pars. 120–122.

98, 99.

Brahmavaivartapuráṇa. 65, 66.

100.

Lingapuráṇa. 101.

101.

Váráhapuráṇa. 106.

102.

Kúrmapuráṇa. 43.

103.

Bhavishyapuráṇa. 75.

104.

a. Vṛihannáradíyapuráṇa. 48.
b. Laghuşivapuráṇa. 128.

[1] Haec glossa a commentario qui in editione a Roer curata A'nandagiri tribuitur, non differt.

[2] Ea ab editione Calcuttensi discrepat.

105.

Adhyátmarámáyaṇa. 73.

106.

Jaiminíya Aşvamedhikaparvan. 32.

107.

Vishṇupuráṇa. 110.

108.

Vishṇupuráṇa. 109.

109.

a. Gurugítá, Skandapuráṇae pars. 123.
b. Kapilasaṃhitá. 131.

110.

a. Vṛihannáradíyapuráṇa. 49.
b. Devíbhágavatapuráṇa. 136.

111–116.

Padmapuráṇa. 50–55.

117.

Bhágavatapuráṇa. 87.

118.

Náradíyapuráṇa. 140.

119.

a. Şambhalamáhátmya, Skandapuráṇae pars. 125.
b. Vásishṭhalainga Upapuráṇa. 141.

120.

Váyupuráṇa. 104.

121–123.

Bhágavatapuráṇa, cum Şrídharae commentario. 79–81.

124.

Bhavishyapuráṇa, et Bhavishyottarapuráṇa. 77.

125.

Brahmapuráṇa. 62.

126.

Bhavishyottarapuráṇa. 76.

127.

a. Vámanapuráṇa. 102.
b. Vṛihannáradíyapuráṇa. 47.

128.

Kálikápuráṇa. 132.

129.

Agnipuráṇa. 42.

130.

Vishṇupuráṇa, cum Ṣrídharae et Ratnagarbhae commentariis. 111.

131–143.

Mahábhárata. 1–13.

144, 145.

Harivanṣa. 19, 20.

146.

Goyíchandrae ad Saṃkshiptasáram commentarius. 391.

147.

a. Prabodhachandriká, auctore Vaijana. 370.
b. Durgasinhae ad Kátantram commentarius. 375.

148.

Goyíchandrae ad Saṃkshiptasáram commentarius. 389.

149.

a. Goyíchandrae ad Saṃkshiptasáram commentarius. 390.
b. Additamenta ad eandem grammaticam, auctore Júmaranandin. 393.

150.

Kávyakámadhenu, auctore Vopadeva. 398.

151.

Prákṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 408.

152.

a. Vratatattva, auctore Raghunandana. 700.
b. Ṣuddhitattva, —— —— 701.
c. Vástuyágatattva, —— —— 695.
d. Jaláṣayotsargatattva, —— —— 676.

153.

a. Ekádaṣítattva, auctore Raghunandana. 673.
b. Yajurvediṣráddhatattva, —— —— 706.
c. Chhandogaṣráddhatattvapramáṇa, —— 703.

154.

Dáyabhága, auctore Jímútaváhana. 714.

155.

Kavikalpadruma, auctore Vopadeva. 397.

156.

Prauḍhamanoramá, auctore Bhaṭṭoji. 359.

157.

Manjúshákunchiká, auctore Kṛishṇamitra. 404.

158.

a. Prákṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 407.
b. Prákṛitasarvasva, auctore Márkaṇḍeya. 412.

159.

a. Vyavaháramayúkha, auctore Nílakaṇṭha. 655.
b. Ṣráddhamayúkha, eodem auctore. 657.

160.

Mitáksharáṭíká, commentarius ad Mitákshará librum. 632.

161.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 86. Anno 1822 exar.

† *Trepanakriyákathá*, quinquaginta trium rituum Jainicorum enumeratio, auctore *Kṛishṇasinha* (Kisanasingh), qui dialecto Hinduica usus est. *Jain.*

162.

a. Saṃskáratattva, auctore Raghunandana. 707.
b. Sámaga-Vṛishotsargatattva, eodem auctore. 698.
c. Yajurvedi-Vṛishotsargatattva, eodem auctore. 697.
d. Durgotsavatattva, eodem auctore. 688.

163.

a. Vivádachandra, auctore Misarúmiṣra. 718.
b. Vivádachintámaṇi, auctore Váchaspati. 647.
c. Subodhiní, auctore Viṣveṣvara. 634.
d. Mitáksharae, a Vijnáneṣvara scriptae, fragmentum. 631.
e. Mitákshará-Siddhántasaṃgraha, auctore Rádhámohanaṣarman. 635.

164.

Ratnadarpaṇa, auctore Ratneṣvara. 490.

165.

a. Mudrárákshasa, auctore Viṣákhadatta. 297.
b. Prasannarághava, auctore Jayadeva. 289.
c. Náráyaṇae ad Uttararámacharitam commentarius. 262.
d. Commentarius ad Anarghyarághava comoediam. 267.

166.

a. Uttararámacharita, auctore Bhavabhúti. 261.
b. Ratnávalí, auctore Harshadeva. 303.
c. Veṇísaṃháraṭíká, auctore Jagaddhara. 309.
d. Anarghyarághava, auctore Murári. 266.

167.

a. Mṛichchhakaṭikaprakaraṇavyákhyá, auctore Lalládíkshita. 250.
b. Mahánáṭaka. 294.

168.

a. Mahánáṭaka, cum Mohanadásae commentario. 293.
b. Mudrárákshasa, auctore Viṣákhadatta. 296.

169.

Mudrárákshasa, auctore Viṣákhadatta. 298.

170.

a. Ṛitusaṃhára, auctore Kálidása. 217.
b. Gítagovinda, auctore Jayadeva. 224.
c. Naishadhíyacharita, auctore Harsha. 201.

171.

Sarvadarṣanasaṃgraha, auctore Mádhava. 622.

172.

a. Mahánáṭaka. 295.
b. Veṇísaṃhára, auctore Náráyaṇa. 306.

173.

a. Kavikalpalatá, auctore Devendra. 498.
b. Commentarius ad Sáhityadarpaṇam, auctore Rámacharaṇa. 513.

174.

Ṣiṣupálavadha, auctore Mágha. 194.

175.

Gangávákyávalí, auctore Vidyápati. 708.

176.

Námalingánuṣásana, auctore Amarasinha. 417.

177.

a. Commentarius ad Udayanae Nyáyakusumánjalim. 601.
b. Commentarius ad Átmatattvavivekam, auctore Raghunátha. 602.
c. Commentarius ad Bádaráyaṇasútra. 604.
d. Nyáyakusumánjali, auctore Udayana. 599.

178.

Anumánadídhiti, auctore Raghunátha. 589.

179—181.

Anumánadídhititippaní, auctore Jagadíṣa. 593–595.

182.

Anumánadídhiti, auctore Raghunátha. 588.

183.

Vedántapradípa, auctore Rámánuja. 536.

184.

a. Sánkhyakáriká, auctore Íṣvarakṛishṇa. } 569.
b. Sánkhyachandriká, auctore Náráyaṇatírtha. }

185—194.

Mahábháshya, auctore Patanjalí, cum Kaiyaṭae et Nágojíbhaṭṭae commentariis. 342–351.

195.

a. Laghuṣabdenduṣekhara, auctore Nágeṣa. } 366.
b. Sadasthimálá, auctore Vaidyanátha. }

196.

Prakriyákaumudívyákhyána (Prasáda), auctore Viṭṭhala. 355.

197.

Laghuṣabdenduṣekhara, auctore Nágeṣa. 364.

198.

Tattvabodhiní, auctore Jnánendra-sarasvatí. 363.

199.

Tattvabodhiní, auctore Jnánendra-sarasvatí. 362.

200.

Prauḍhamanoramá, auctore Bhaṭṭojidíkshita. 356.

201.

Dhátuvṛitti, auctore Sáyaṇa. 372.

202.

Kálanirṇaya, auctore Mádhava-áchárya. 642.

203.

a. Práyaṣchittatattva, auctore Raghunandana. 692.
b. Dvaitanirṇaya, auctore Váchaspatimiṣra. 648.

204.

a. Smṛityarthaságara, auctore Nṛisinha. 669.
b. Putríkaraṇamímánsá, auctore Nanda. 717.

205.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 35. Hoc seculo ineunte exar.

† *Dharmatattvasára,* auctore *Rámaprasáda.* Capp. 18. *Hind.*

In folio 1[a] Wilson haec adscripsit: 'Dharmatatva—a detail of religious duties according to the new sect of Svami Narayana.—Written about 108 years since, by Rámaprasáda, disciple of Rámánanda—the 3d great teacher in succession of that sect in Guzzerat. The verses are in the Pracrit dialect, viz. the Hindvi of Benares, with a strong infusion of Guzzeratee.'

206.

Vivádachintámaṇi, auctore Váchaspatimiṣra. 646.

207.

Saṃskárabháskara, auctore Ṣankara. 658.

208.

Vyavahára mayúkha, auctore Nílakaṇṭha. 656.

209.

a. Dáyatattva, auctore Raghunandana. 684.
b. Dáyabhága, auctore Jímútaváhana, cum Kṛishṇae commentario. 715.

210.

Prákṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 405.

211.

Prákṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 406.

212.

Smṛityarthasára, auctore Ṣrídharasvámin. 670.

213.

a. Dharmaşástra, Şankhae tributum. 640.

† *b.* *Práyaşchittadípiká*, auctore *Varada* (*Varadádhíşayajvan*). Incipit:

यस्य प्रसादान्मूकोऽपि भवत्यागमपारगः ।
तं वंदे वेंकटाधीशं सर्वाभीष्टप्रदं गुरुं ॥१॥
वत्सवंशावतंसेन वरदाधीशयज्वना ।
उच्यते सोमपेनैषा प्रायश्चित्तप्रदीपिका ॥२॥
बालानां सुखबोधाय क्रियते दीपिका यतः ।
तस्मादस्य न दोषोऽस्ति सर्वत्र पुनरुक्तितः ॥३॥

दर्शपूर्णमासादिष्वादित आरभ्य कर्म कुर्वतामृत्विजां दैवादज्ञानाद्वा ज्ञानेऽपि प्रमादाद्वा पुरुषाशक्त्या वा भ्रेषः प्रायेण भवेत् ॥

In fine haec leguntur: atránuktam aspashṭam vá práyaşchittam *Bháshye Prayogavṛittau* távat sarvam samyag boddhavyam. *Vaid.*

c. Sárasaṃgraha. 668.

214.

Karmavipáka, auctore Şankara. 659.

215–217.

Vratakalpadruma, auctore Ratnákara. 665–667.

218.

Dvaitaparişishṭa, auctore Keşava. 650.

219.

Şúdradharmatattva, auctore Kamalákara. 654.

220.

Mitrodaya, auctore Mitramişra. 713.

221.

Rájadharmakaustubha, auctore Anantadeva. 645.

222–224.

Vivádabhangárṇava, auctore Jagannátha. 719–721.

225.

a. Commentarius ad Vṛittaratnákaram, auctore Bháskaraşarman. 466.

b. Vṛittaratnákara, auctore Kedárabhaṭṭa. 464.

c. Commentarius ad Vṛittaratnákaram, auctore Náráyaṇa. 467.

d. Chhandomanjarí, auctore Gangádása. 469.

226.

Kávyapradípaṭiká, commentarius ad Kávyapradípam. 504.

227.

a. Alankárasarvasva. } 496.
b. Alankáravimarshiṇí. }

228.

a. Veṇísaṃhára, auctore Náráyaṇa. 308.

b. Mahánáṭaka, cum Mohanadásae commentario. 291.

229.

a. Málavikágnimitra, auctore Kálidása. 258.

b. Mahávíracharita, auctore Bhavabhúti. 260.

c. Dhananjayavijaya, auctore Kánchana. 279.

d. Dhúrtanartaka, auctore Sámarája. 275.

e. Madhurániruddha, auctore Chandraşekhara. 290.

230.

a. Mahánáṭaka, cum Mohanadásae commentario. 292.

b. Veṇísaṃhára, auctore Náráyaṇa. 307.

c. Anarghyarághava, auctore Murári. 265.

d. Prachaṇḍapáṇḍava, auctore Rájaşekhara. 283.

231.

a. Pradyumnavijaya, auctore Şankaradíkshita. 285.

b. Kansavadha, auctore Şesha-Kṛishṇa. 271.

c. Dámacharita, auctore Sámarája. 273.

d. Commentarius ad Anarghyarághava comoediam, auctore Ruchipati. 267.

232.

a. Anarghyarághava, auctore Murári. 264.

b. Mudrárákshasa, auctore Vişákhadatta. 299.

c. Commentarius ad Mudrárákshasa comoediam, auctore Vaṭeşvara. 300.

233.

Abhijnánaşákuntala, auctore Kálidása. 253.

234.

a. Chitrayajnanáṭaka, auctore Vaidyanátha. 272.
b. Hastaratnávalí, auctore Rághava. 483.

235.

a. Raghuvanṣa, auctore Kálidása. 179.
b. Naishadhíyacharita, auctore Harsha. 202.

236.

Bhámínívilása, auctore Jagannátha, cum Maṇirámae commentario. 236.

237.

a. Commentarius ad Vátsyáyanae aphorismos, Kámasútra dictos, auctore Bháskara-Nṛisinha. 517.
b. Viṣvaguṇádarṣa, auctore Venkaṭa. 319.

238, 239.

Volumina duo. Lit. Bengal. Charta Ind. Vol. I. foll. 185. Vol. II. foll. 197.

† *Chaitanyacharitámṛita,* Kṛishṇachaitanyae vita, auctore *Kṛishṇadása. Bengalice.*

240.

Panchatantra, narrationes ethicae et politicae. 336.

241.

Commentarii ad Naishadhíyacharita, auctoribus Ṣesharámachandra et Náráyaṇa. 206.

242.

a. Kṛishṇakarṇámṛita, auctore Vilvamangala. 230.
b. Sárangarangadá, commentarius ad Kṛishṇakarṇámṛita carmen. 231.
c. Vetálapanchavinṣati, auctore Jambhaladatta. 327.

243.

a. Ṣringáratilaka, auctore Rudrabhaṭṭa. 491.
b. Ánandalaharí, auctore Ṣankaráchárya. 168.
c. Gaṇeṣasahasranáman, Gaṇeṣapuráṇae particula. 135.

244.

Panchatantra. 337.

245.

a. Damayantíkathá, auctore Trivikramabhaṭṭa. 210.
b. Káṣikátilaka, auctore Nílakaṇṭha. 229.
c. Káṣímáhátmya. 70.

246.

Sarasvatíkaṇṭhábharaṇa, auctore Bhojadeva. 489.

247.

Ṣáktánandataranginí. 159.

248.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 163.

† *Prayogaratnamálá,* commentarius ad *Ápastambíya-Adhvaratantram,* auctore *Chauṇḍapáchárya,* Áryae et Umae filio, Ádityadevae et Manchayáyyae fratre natu majore, Vírabhúpati regis ministro, compositus.

Incipit a praṣna secundo, et in quarto capite (paṭala) praṣnae quarti desinit. In fine praṣnae tertii haec leguntur, fol. 149ª. इति श्रीमद्राजाधिराजपरमेश्वरश्रीवीरहरिहरमहाराजसाम्राज्यधुरंधरप्रतापपुव Bhukkabhúpála क्षीरार्णवपूर्णचंद्रस्य राजव्यासराजवाल्मीकेः कर्मब्रह्माध्वनीनस्य ṣrí-*Vírabhúmipati*-bhúmipálasya mantriṇomárya-nandanena-Ádityadeva-Manchayyáyyágrajanmaná चौंडपाचार्येण विरचितायामापस्तंबीयाध्वरतंत्रस्वतंत्रव्याख्यायां प्रयोगरत्नमालायां तृतीये प्रश्ने षष्ठः पटलः ॥ *Vaid.*

249.

a. Ekáksharakosha, auctore Purushottamadevaṣarman. 431.
b. Nánárthadhvanimanjarí glossarium. 445.
c. Dvirúpakosha. 447.
d. Ṣabdabhedaprakáṣa. 429.
e. Dvirúpakosha. 449.

250.

Nánárthakosha, auctore Ṣáṣvata. 250.

251.

Uṇádikosha, auctore Rámaṣarman. 400.

252.

Abhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 424.

253.

a. Ṣabdaratnávalí, auctore Mathureṣa. 439.
b. Nánárthasaṃgraha, auctore Ajayapála. 427.

254.

Kulárṇavatantra. 147.

255.

Gítábháshya, auctore Ṣankara. 24.

256.

a. Lingaviṣeshavidhi, auctore Vararuchi. 371.
b. Asálatiprakáṣa. 444.

257—259.

Volumina tria. Lit. Modi. Charta Europ. Vol. I. foll. 122. Vol. II. foll. 163. Vol. III. foll. 208. Post annum 1815 exar.

† *Sant-saran*, i. e. *Ṣántiṣaraṇa*, tractatus religiosi a *Ṣivanáráyaṇa* compositi. *Hind.*

260.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 205.

† *Víjaka*, et alia opera minora, a *Kabír Gosáin* scripta. *Hind.*

261.

Lit. Devan. et Persica. Charta Ind. Foll. 216.

† *Pancháṣad Gáthá.* Prácritice cum versione Sanscritica et commentario Persico. *Jain.*

262.

Lit. Devan. et Persica. Charta Ind. Foll. 86.

† *Karmakáṇḍa.* Prácritice cum commentario Persico. *Jain.*

263.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 202.

† *Kalpasútravyákhyá*, commentarius ad Kalpasútra, i. e. ad Mahávírae vitam, a Bhadrabáhu scriptam. *Jain.*

264.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 172. Anno 1598 a Nilayasundara, Padmahemamaṇis discipulo, exar.

† *Ṣatrunjayamahátírthamáhátmya*, auctore *Dhaneṣvarasúri.* *Jain.*

265.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 122. Anno 1821 exar.

† *Svámikárttikeyánuprekshá*, liber a *Jayachandra* anno 1807 dialecto Hindi compositus. *Jain.*

266.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 84.

† *a.* *Laghuṣántipuráṇa*, epitome Ṣántipuráṇa libri, ab *Aṣaga* compositi. *Jain.*

† *b.* *Laghulalitavistara Buddhapuráṇa.* In folio 1ª Colebrooke haec adscripsit: 'This was abridged at my request by one of the Pandits in my employ.' *Buddh.*

† *c.* *Guruparipáṭí*, magistrorum Jainicorum series. *Jain.*

267.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 148. Anno 1816 a Ṣambhuráma Jayapurae exar.

† *a.* *Vimalanáthapuráṇa*, auctore (*Brahma-*) *Kṛishṇadása*, Harshae et Vírikae filio, e Lohákara urbe oriundo. *Jain.*

† *b.* *Ṣántipuráṇa*, auctore *Aṣaga.* *Jain.*

268.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 87.

† *Ṣrípálacharita*, Ṣrípálae res gestae, carmen Hinduicum, auctore *Parimalla.* *Jain.*

269.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 110. Anno 1822 exar.

† *Purushárthasiddhyupáya*, disticha Sanscritica, cum interpretatione Hinduica, liber Jainicus, anno 1771 ab *Amṛitachandasúri* compositus. *Jain.*

270.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 104. Anno 1821 exar.

† *Átmánuṣásanam*, opus Jainicum, a *Guṇabhadra*

(bhadanta) Sanscritice compositum, cum interpretatione Hinduica. *Jain.*

271, 272.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 186. Vol. II. foll. 185. Anno 1821 e cod. 264 transscriptum.

† *Ṣatrunjayamahátírthamáhátmya*, auctore *Dhaneṣvarasúri*. *Jain.*

273.

a. Mímánsábháshyavivaraṇa, auctore Kumárasvámin. 525.
b. Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 522.

274.

Náyakaratna, commentarius ad Párthasarathis Nyáyaratnamálám, auctore Rámánuja. 527.

275.

Nyáyasudhá, commentarius ad Kumárilae Tantravárttikam, auctore Someṣvara. 523.

276.

Jaiminíyanyáyamálávistara, auctore Mádhava. 532.

277.

a. Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 521.
b. Ṣástradípiká, auctore Párthasárathi. 526.

278.

a. Udayanácháryae Kusumánjali, cum Haridásae commentario. 600.
b. Muktivádavichára. 603.
c. Anumánatattvachintámaṇi, auctore Gangeṣa. 585.
d. Bhásháparichheda, auctore Viṣvanátha. 578.
e. Anumánatattvachintámaṇi, auctore Gangeṣa. 586.

279.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 357.

† *Vṛihadáraṇyakabháshyaṭíká*, commentarius ad Ṣankarácháryae Vṛihadáraṇyakabháshyam, auctore *Ánandajnána*, Ṣuddhánandae discipulo. *Vaid.*

280.

a. Madhyasiddhántakaumudí, auctore Varadarája. 367.
b. Paribháshenduṣekhara, auctore Nágeṣa. 354.
c. Vaiyákaraṇabhúshaṇasára, auctore Koṇḍabhaṭṭa. 402.

281, 282.

Tattvabodhiní, auctore Jnánendra-sarasvatí. 360, 361.

283.

a. Ṣabdakaustubha, auctore Bhaṭṭoji. 352.
b. Siddhántachandriká, auctore Rámachandráṣrama. 386.

284.

Laghuṣabdenduṣekhara, auctore Nágeṣa. 365.

285.

Sárasvatí prakriyá, auctore Anubhútisvarúpa. 383.

286.

Sárasvatí prakriyá, auctore Anubhútisvarúpa. 385.

287, 288.

Index alphabeticus ad Nighaṇṭurája, Naraharis librum. 766, 767.

289, 290.

Suṣrutasaṃhitá, auctore Suṣruta. 738, 739.

291.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 138.

† *a.* Foll. 1–36. *Kalpakedára*, liber medicus, dialecto Hinduica scriptus, auctore *Kálíṣiva*. *Hind.*

† *b.* Foll. 37–138. *Rámavinoda*, liber medicus, auctore *Rámachandra*. *Hind.*

292.

a. Suṣrutasaṃhitá, auctore Suṣruta. 740.
b. Bhávaprakáṣa, auctore Bháva. 744.

293.

Ṣárngadharasaṃhitá, auctore Ṣárngadhara. 748.

294.

Bhávaprakáṣa, auctore Bháva. 743.

295.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 156. Calcuttae anno 1823 impressum.

† *Aushadhávalí*, liber medicus, a *Práṇakrishṇa*, Rámaviṣvásae filio, Dayárámae nepote, anno 1823 sermone Bengalico compositus. Prooemio auctor se ipsum *Kriyámbudhi*, *Bhasmakaumudí* (de mercurio aliisque metallis), *Ṣábara* libros (nánávidháḥ siddhamantrás tatraiva parikírtitáḥ), composuisse docet, jussu suo *Ṣabdábdhi* lexicon, et *Práṇatoshaṇí*, librorum Tantricorum compendium, compilatum esse. *Beng.*

296.

Liber medicus, auctore Vṛinda. 750.

297.

Nighaṇṭurája, auctore Narahari. 765.

298, 299.

Ashṭángahṛidayasaṃhitá, auctore Vágbhaṭa. 741, 742.

300.

a. Ṣáradátilaka, auctore Lakshmaṇa. 160.
b. Mantramahodadhi, auctore Mahídhara. 154.

301.

a. Vidagdhamukhamaṇḍana, auctore Dharmadása. 515.
b. Rágamálá, auctore Kshemakarṇa. 482.
† *c.* Foll. 17–33. *Rágamálá*, de modulis musicis libellus, auctore *Svámikárttika*. *Hind.*

302.

Ṣáradátilaka comoedia, auctore Ṣankara. 310.

303.

a. Ṣukasaptati. 330.
b. Rágamálá, auctore Kshemakarṇa. 481.
† *c.* Foll. 48. *Rágamálá*, auctore *Svámikárttika*. *Hind.*
d. Vidagdhamukhamaṇḍana, auctore Dharmadása. 514.

304.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 106. Post annum 1827 exar.

† Lexicon Palicum, e codice 54 transscriptum.

305.

a. Vikramorvaṣíprakáṣiká, commentarius ad Vikramorvaṣí comoediam, auctore Ranganátha. 255.
b. Viddhaṣálabhanjiká, auctore Rájaṣekhara. 284.

306.

Málatímádhava, auctore Bhavabhúti, cum Jagaddharae et Málánkae commentariis. 259.

307.

Meghadúta, auctore Kálidása, cum sex commentariis. 218.

308.

a. Yayáticharita, auctore Rudradeva. 301.
b. Abhirámamaṇináṭaka, auctore Sundara. 269.
c. Mádhavánalákhyána, auctore A'nanda. 340.
d. Dútángada, auctore Subhaṭa. 277.
e. Dhúrtanartaka, auctore Sámarája. 274.
f. Málávikágnimitra, auctore Kálidása. 256.
g. Hásyárṇava, auctore Jagadíṣvara. 312.

309.

Kṛikalásadípiká. 148.

310.

U'rdhvámnáyasaṃhitá. 735.

311.

a. Málávikágnimitra, auctore Kálidása. 257.
b. Prachaṇḍapáṇḍava, auctore Rájaṣekhara. 282.

312.

Bhuvaneṣvarístotra, auctore Pṛithvídhara, cum Padmanábhadattae commentario. 173.

313.

Commentarius ad Prabodhachandrodayam, auctore Rudradeva. 288.

314.

a. Námalingánuṣásana, auctore Amarasinha. 418.
b. Nánártharatnamálá, auctore I'rugapa. 443.

315.

Muhúrtachintámaṇi, auctore Ráma. 789.

316–319.

Kathásaritságara, auctore Somadeva. 321–324.

320.

Prauḍhamanoramá, auctore Bhaṭṭoji. 358.

321.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 20. Post annum 1821 exar.

† *Rasárṇava,* quo libro mulierum in operibus poeticis depictarum genera varia, earundemque animi affectus describuntur. *Hind.*

322.

Hanúmatpaddhati. 163.

323.

a. Ṣaktisaṃgamatantrae pars. 158.
b. Ṣukasaptati. 331.

324.

Jnánabodhiní, libellus Ṣankarae tributus. 548.

325.

Mímánsátantravárttika, auctore Kumárilasvámin. 520.

326.

Commentarius ad Ṣiṣupálavadham, auctore Bharatasena. 198.

327.

Kathárṇava, auctore Ṣivadása. 328.

328.

a. Guṇaratnakoṣastotra, auctore Paráṣarabhaṭṭa. 235.
b. Commentarius ad Vásavadattám, auctore Jagaddhara. 333.
c. Saundaryalaharí, auctore Ṣankara. 172.

329.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 144. Anno 1821 exar.

† *Bhaktamálá,* a *Náráyaṇadása* composita, cum *Priyadásae* commentario. *Hind.*

330, 331.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 251. Vol. II. foll. 203. Intra annos 1802 et 1804 exar.

† *Rámacharitamánasa,* rerum a Ráma gestarum lacus, auctore *Tulasídása. Hind.*

332.

a. Kuvalayánanda, auctore Apyadíkshita. 505.
b. Kávyaprakáṣíyakárikávalí. 501.
c. Alankárakaustubha, auctore Karṇapúra. 492.

333.

a. Kávyádarṣa, auctore Daṇḍin. 486.
b. Kávyálankáravṛitti, auctore Vámana. 487.

334.

Kalpadru, auctore Keṣava. 433.

335.

Daṣarúpaka, auctore Dhananjáya, cum Dhanikae commentario. 484.

336.

Kávyádarṣa, auctore Daṇḍin, cum Harináthae commentario. 485.

337.

a. Gorakshaṣataka, auctore Goraksha. 567.
b. Náráyaṇagítá, auctore Nílakaṇṭha. 736.
c. Gítagovinda, auctore Jayadeva, cum Náráyaṇae commentario. 222.
† *d.* Foll. 49–86. *Rágamálá,* de modulis musicis liber, auctore *Huláṣa* páṭhaka. *Hind.*

338.

Abhijnánaṣákuntala, auctore Kálidása. 251.

339.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 40. Anno 1825 exar.

† *Kavipriyá*, liber rhetoricus, a *Keṣavadása* anno 1602 compositus. *Hind.*

340.

a. Saṃgítaratnákara, auctore Ṣárngadeva. 474.
b. Rasatarangiṇí, auctore Bhánudatta. 506.

341.

Kádambarí, auctore Váṇa. 334.

342.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 150.

† *Bhaktamálá*, auctore *Náráyaṇadása*. *Hind.*

343.

Vidagdhamádhava, auctore Rúpa, cum commentario. 305.

344.

Yayáticharita, auctore Rudradeva. 302.

345.

Vámanavṛittiṭíká, auctore Maheṣvara. 488.

346, 347.

Commentarius ad Naishadhíyacharita, auctore Náráyaṇa. 204, 205.

348.

a. Ṣankaravijaya, auctore Anantánandagiri. 624.
b. Saṃkshepaṣankarajaya, auctore Mádhava. 626.

349.

a. Prákṛitapáda, auctore Náráyaṇa. 413.
b. Kávyachandriká, auctore Kavichandra. 499.
c. Chhandomanjarí, auctore Gangádása. 468.

350.

Gaṇeṣapuráṇa. 134.

351.

Gaṇeṣapuráṇa. 133.

352.

Kúrmapuráṇa. 45.

353.

Narasinhapuráṇa. 139.

354.

Brahmapuráṇa. 64.

355.

Váyupuráṇa. 103.

356.

Brahmapuráṇa. 63.

357, 358.

Puráṇasarvasva, auctore Haláyudha. 143, 144.

359.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 115. Anno 1529 exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber tertius (adhvara). *Vaid.*

360.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 49. Anno 1812 exar.

† *Ṛigvedae* ogdoas octava, padapáṭha. *Vaid.*

361.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 80. Anno 1804 exar.

† *Taittiríyasaṃhitá*, padapáṭha. *Vaid.*

362.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 57. Anno 1501 exar.

† *Ṛigvedae* ogdoas secunda, padapáṭha. *Vaid.*

363.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 313.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber primus (anno 1653 exar.), octavus (anno 1702 exar.), nonus (anno 1636 exar.), omnes accentibus instructi. *Vaid.*

364.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 123. Anno 1598 exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber primus, cum accentibus. *Vaid.*

365.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 333.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber quartus, graha; duodecimus, madhyama; tertius decimus, aṣvamedha (anno 1635 exar.); Bṛihadáraṇyakam. Ultimo excepto, reliqui libri accentibus notati sunt. *Vaid.*

366.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 63.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber secundus, ekapádiká. *Vaid.*

367, 368.

Lit. Devan. Charta Ind.

† *Vájasaneyisaṃhitá* (Káṇvaṣákhá), saṃhitápáṭha.

Vol. I. foll. 145. libb. I–XX. Vol. II. foll. 121. libb. XXI–XL. Hoc volumen anno 1601 exaratum est. *Vaid.*

369.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 160.

† *a.* Foll. 1–87. *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber undecimus (ashṭádhyáyí), cum accentibus, anno 1589 exaratus. *Vaid.*

† *b.* Foll. 88–160. *Bṛihadáraṇyaka Upanishad* (K. Ṣ.), sine accentibus. *Vaid.*

370.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 56. Anno 1821 exar.

† *Preces Jainicae. Jain.*

371.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 48.

† *a.* Foll. 1–22. *Jívavicháraprakaraṇavṛitti*, commentarius ad Jívavichára librum, a *Ṣántisúri* scriptum, auctore *Kshamákalyáṇa*, discipulo Jinalábhasúris, qui ipse Jinabhaktisúris discipulus fuit. Hic commentarius anno 1794 compositus, anno 1821 exaratus est. *Jain.*

† *b.* Foll. 23, 24. *Jívavicháraprakaraṇa*, auctore *Ṣántisúri. Jain.*

† *c.* Foll. 25–29. *Jinadharma* libellus. *Jain.*

† *d.* Foll. 30–48. *Paryúshaṇáshṭáhnikáyá vyákhyánam*, commentarius Hindustanicus ad *Paryúshaṇáshṭáhniká* tractatum. *Jain.*

372.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 474. Anno 1750 exar.

† *Sámaveda*, U'hagána. *Vaid.*

373.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 289. Anno 1759 a Dhaneṣvara, Purushottamae filio, exar.

† *Táṇḍyabráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens. *Vaid.*

374.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 217.

a. Foll. 1–117. *Sámaveda*, U'hyagána. Anno 1761 exar. *Vaid.*

b. Foll. 118–217. *Sámaveda*, A'raṇyakagána. *Vaid.*

375.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 104. Anno 1582 exar.

Hoc volumine tractatus cum *Sámaveda* conjuncti (pariṣishṭa, bráhmaṇa, sútra) continentur. *Vaid.*

† *a.* Foll. 1–13. *Sámavedae Anukramaṇí* (Naigeyaṣákhá) in prapáṭhaka duos divisa (*Naigeyánám ársheyam, Naigeyánáṃ daivatam*). Cf. Wilson. 466.

† *b.* Foll. 14–19. *Panchavidhasútra.* Incipit: प्रवोद्गीथप्रतिहारोपद्रवनिधनानिभक्तयस्तत्पांचविध्यं स्मृतं व्याख्यास्यामः। Prapáṭhaka duo.

† *c.* Foll. 20–32. *Kalpánupada*, duos prapáṭhaka continens.

† *d.* Foll. 33–35. *Saṃhitopanishada Bráhmaṇa.*

† *e.* Foll. 36–54. *Kshaudra*, in tres prapáṭhaka divisum. Incipit: ग्रामकामस्य क्रूभो ज्योतिष्टोमः.

† *f.* Fol. 55[a]. *Avagrahaṣakam.*

† *g.* Fol. 55[ab]. *A'dhánavidhi.*

† *h.* Fol. 56. *A'vasathyádhána.*

† *i.* Fol. 57[a]. Fragm. *Anavagraha* (?).

† *k.* Fol. 57. *Sámasaṃkhyá.*

† *l.* Foll. 58–67. *Amritáharana*, vel *Sarpabala*, duos prapáṭhaka continens.

† *m.* Foll. 68–71. *Riktantravyákarana.* Quinque prapáṭhaka.

† *n.* Foll. 72–77. *Stobhánusamhára.* Duo prapáṭhaka.

† *o.* Foll. 78–85. *Gítakaṇḍiká.*

† *p.* Foll. 86–88. *α. Praṇata*, bis. *β. Ṣrávaṇavidhi.* *γ. Mahánámní.*

† *q.* Foll. 89–104. *Naigeyárchikánukrama*, libellus ab *Ananta*, Bhimae filio, compositus, et in tres prapáṭhaka divisus. Auctor, in vatum et numinum enumeratione tractatum sub litera *a.* notatum secutus, de metris caput unum addidit. In prooemio haec leguntur:

मादानंदे भ्यंतरस्थ सौराष्ट्रः कौथुमः सुधीः ।
भीमस्तस्यात्मजो नतस्तेनानुक्रमैतो ह्ययं ॥३॥

376.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 182.

† *a.* Foll. 1–43. *Sámavedasaṃhitá*, saṃhitápáṭha, pars prior. Haec pars anno 1654 ab Harihara, Govardhanae filio (Viṣálanagarajnátíya), in usum Viṣvanátha, Someṣvara, Ṣukadeva filiorum, Ratneṣvara et Rámadeva nepotum, exarata est. *Vaid.*

† *b.* Foll. 44–174. *Sámavedasaṃhitá*, pars altera, anno 1760 a Dhaneṣvara-Purushottama (Gamoḍhajnátíya) exarata. *Vaid.*

† *c.* Foll. 175–182. Pars *Sámavedae*, A'raṇyaka et Mahánámnyaḥ appellata, saṃhitápáṭha. *Vaid.*

377.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 158.

† *a.* Foll. 1–133. *Sámaveda*, Uttarárchika, saṃhitápáṭha. Anno 1630 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 134–151. *Stobhaprakriti*, duo prapáṭhaka, padapáṭha. *Vaid.*

† *c.* Foll. 152–158. *A'raṇyaka*, saṃhitápáṭha. *Vaid.*

378.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 167.

† *a.* Foll. 1–86. *Sámaveda*, U'hyagána. Anno 1651 a Gadádhara, Rávalaparamánandae filio, exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 87–167. *Sámaveda*, A'raṇyakagána. *Vaid.*

379.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 84.

a. Foll. 1–74. *Sarvánukramaṇívritti*, commentarius ad Kátyáyanae Sarvanukramaṇím (RV.), auctore *Shaḍguruṣishya.* Annus, quo liber compositus est, hoc disticho significatur:

खगोत्यान्मेषुमायेति कल्पहोगणने सति ।
सर्वानुक्रमणीवृत्तिर्जाता वेदार्थदीपिका ॥

Haec pars anno 1600 a Vyásapurushottama, Vyásaharináthae filio (विशालनगरज्ञातीय) exarata est. *Vaid.*

b. Foll. 75–84. *Nighaṇṭu*, vocabulorum Vedicorum index. *Vaid.*

380.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 261. Anno 1761–62 a Dhaneṣvara, Purushottamae filio, exar.

† *a.* Foll. 1–253. *Sámaveda*, padapáṭha. *Vaid.*

† *b.* Foll. 254–265. *A'raṇyaka*, padapáṭha. *Vaid.*

381.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 98. Anno 1667 exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber nonus (saṃchiti), cum accentibus. *Vaid.*

382.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 76. Anno 1761 a Dhaneṣvara-Purushottama exar.

† *a.* Foll. 1–46. *Karmapradípa*, in tres prapáṭhaka divisum, ad Gobhilasútra additamentum. Incipit: चतुर्वेदसाधारणकर्मप्रदीप लिखिते । अथातो गोभिलोक्तानामन्येषां चैव कर्मणां । अस्पष्टानां विधिं सम्यग्दर्शयिष्ये प्रदीपवत् ॥१॥ *Vaid.*

† *b.* Foll. 47–76. *Sámavidhána*, Sámavedae Bráhmaṇa, in tres prapáṭhaka divisum. *Vaid.*

383.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 331. Anno 1632 exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber tertius (adhvara), cum accentibus. *Vaid.*

384.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 188. Anno 1479 a ráü-Achyuta, ráü-Govindae filio, exar.

† Commentarius ad *Láṭyáyanasútra*, auctore *Agnisvámin.* Foll. १–६९ desiderantur. Incipit in media kaṇḍiká prima libri tertii. *Vaid.*

385.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 165.

† *a.* Foll. 1–26. *Baudháyanadarṣapúrṇamásapráyaṣchitti.* Anno 1771 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 27–113. *Láṭyáyanasútra.* Anno 1625 exar. *Vaid.*

† *c.* Foll. 114–165. *Pushpasútra.* Folia १–३ desiderantur. Anno 1625 exar. *Vaid.*

386.

Kuṇḍamaṇḍapasiddhi, auctore Viṭṭhaladíkshita. 798.

387.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 258. Anno 1761 a Dhaneṣvara, Purushottamae filio, exar.

† *Sámaveda*, Veyagána. *Vaid.*

388.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 132.

† *a.* Foll. 1–62. *Kaushítakibráhmaṇa.* Lectiones quindecim priores. Anno 1454 a Viṣvarúpa, Somanáthae filio, exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 63–88. *Dráhyáyaṇasútrae* fragmentum, cum commentario a *Dhanvin* composito. *Vaid.*

† *c.* Foll. 89–132. *Snánadípiká*, commentarius ad Kátyáyanae Snánasútra, auctore ṣaiva-*Gopínátha* (agnihotrin), ṣaiva-Mádhavae (agnihotrin) filio. Anno 1795 exar. *Vaid.*

389.

Panchapádikávivaraṇa, auctore Prakáṣátman. 538.

390.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 75.

† *a.* Foll. 1–31. *Gotamaprichhá*, libellus Prácritice scriptus, cum commentario Sanscritico, a *Mativardhana*(?) anno 1682 composito. Anno 1701 exar. *Jain.*

† *b.* Foll. 32–41. *Navatattva*, cum commentario Sanscritico, auctore *Sádhuratnasúri.* *Jain.*

† *c.* Foll. 42–60. *Navatattvabálávabodha*, commentarius ad *Navatattvam*, auctore *Somasundara* (Tapágachhanáyaka). *Jain.*

† *d.* Foll. 61–64. *Navatattvae* textus, anno 1652 exaratus. *Jain.*

† *e.* Foll. 65–69. *Ṣrávakavrata.* *Jain.*

† *f.* Foll. 70–72. *Karmagranthiprathamavichára*, libellus Hinduice scriptus, in Párṣvanáthae laudem compositus. *Jain.*

† *g.* *Kriyásthánakavichára*, libellus dialecto Prácritica scriptus. *Jain.*

391.

Rájatarangiṇí, auctore Jonarája. 315.

392.

Dhátupáṭha Páṇiníya. 373.

393.

a. *α.* Rájatarangiṇí, auctore Kalhaṇa. *β.* Rájávalípatáká, auctore Prájyabhaṭṭa. 316.

b. Ṣabdabhedaprakáṣa, auctore Maheṣvara. 430.

c. Dvirúpakosha. 450.

d. Ekáksharakosha, auctore Purushottama. 432.

e. Nánárthadhvanimanjarí. 446.

f. Dvirúpakosha. 448.

394.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 67.

† *a.* Foll. 1–61. Commentarius ad *Pratihárasútra* praecepta (SV.), *Kátyáyanae* tributa, auctore *Varadarája*, Vámanácháryae filio, Anantanáráyaṇae nepote. Auctor Mádhaváchárya recentior est, quem in fine libri, in quindecim khaṇḍa divisi, nominatim laudat: *Upagranthasya* vrittis tu *Mádhavácháryeṇa* yá·kritá, etc. Idem *Ársheyakalpae* commentarium se scripsisse profitetur, de quo vide infra Wilson. 509. *Vaid.*

b. Foll. 62–67. Saura. 726.

395.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 60. A Mahádeva anno 1727 exar.

† *Sámaveda*, Áraṇyakagána, padapáṭha. *Vaid.*

396, 397.

Lit. Devan. Charta Ind Vol. I. foll. 241. Vol. II. foll. 283. Anno 1747 a Ṣivadatta, Sadáṣivae filio, in Ṭhakkuranandarámae usum exar.

† *Táṇḍyabráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens, cum *Sáyaṇae* commentario, Sámavedárthaprakáṣa appellato. Incipit a lectione undecima. *Vaid.*

398.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 90.

† *a.* Foll. 1–41. *Dráhyáyaṇasútra*, cum commentario a *Rudraskanda* scripto, *Audgátrasárasaṃgraha* appellato. Hunc commentarium supplementum esse ad interpretationem a Makhasvamin compositam, Rudra-

skanda epilogo declarat. Desinit in khaṇḍa primo paṭalae septimi.

Haec pars anno 1653 ab Harihara (díkshita°), Govardhanae filio, Veṇídásae nepote (Viṣálanagarajnátíya) in usum Víreṣvarae, Viṣvanáthae, Someṣvara, Ṣukadevae filiorum exarata est. *Vaid.*

† *b.* Foll. 42–90. *Navakaṇḍikábháshyam*, commentarius ad Kátyáyanae Ṣráddhasútra, auctore *Nílásura*, Saṃkarshaṇae (?) filio. *Vaid.*

399, 400.

Lit. Pers. Charta Ind. Vol. I. foll. 397. Vol. II. foll. 592.

† *Upanishad* tractatuum versio Persica. *Vaid.*

401.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 191.

† *a.* Foll. 1–11. Commentarius ad Kena Upanishad, *Ṣankaráchāryae* tributus. In fine haec leguntur: तलव-कारोपनिषत्क्षुद्रगणे वाक्यविवरणं । Ab editione Calc. hic commentarius omnino differt. *Vaid.*

† *b.* Foll. 12–130. *Ṣankaráchāryae* ad Chhándogya Upanishad commentarius. *Vaid.*

† *c.* Foll. 131–191. *Viṣveṣvaratírthae* ad Ánandatírthae commentarium, Ṣankaráchāryae Aitareyopanishadbháshyam illustrantem, glossa. *Vaid.*

402.

Nyáyasiddhántamuktávalídípiká, auctore Mahádeva. 580.

403.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 50.

† *Audgátrasárasaṃgraha, Rudraskandae* ad *Dráhyáyaṇasútra* commentarius. Desinit in sexto paṭala. *Vaid.*

404.

Abhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 422.

405.

Mánasanayanaprasádaní ṭíká. 615.

406.

Alankárasarvasva, et Alankáravimarshiṇí. 495.

407.

Gautamae Nyáyasútra, cum Viṣvanáthae commentario. 576.

408.

a. Námalingánuṣásana, auctore Amarasinha. 419.
b. Ṣivakosha, auctore Ṣivadatta. 452.

409.

a. Bhúriprayoga, auctore Padmanábhadatta. 435.
b. Ṣabdamálá, auctore Rámeṣvara. 438.

410.

a. Uṇádikosha, auctore Rámaṣarman, cum Rámatarkavágíṣae commentario. 399.
b. Ṣabdachandriká, auctore Chakrapáṇidatta. 453.

411.

Alankárakaustubha, auctore Karṇapúra. 494.

412, 413.

Amarakosha, cum Bhánujídíkshitae commentario. 415, 416.

414.

a. Bhúriprayoga, auctore Padmanábhadatta. 436.
b. Ṣabdaratnávalí, auctore Mathureṣa. 440.
c. Ṣabdamálá, auctore Rámeṣvara. 437.

415.

a. Viṣvaprakáṣa, auctore Maheṣvara. 428.
b. Nánártharatnamálá, auctore Írugapa. 442.
c. Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 421.

416.

Anekárthasaṃgraha, glossarium homonymicum. 454.

417.

Nánártharatnamálá, auctore Írugapa. 441.

418.

Nyáyasiddhántamálá, auctore Jayaráma. 582.

419.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 159.

† *Dhátupáṭha*, radices Sanscriticae secundum literas finales dispositae, cum versione Hindustanica, a *Lálakavi* facta. *Hind.*

420.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 24. Post annum 1822 exar.

† *Satsaï*, carmen Hinduicum, disticha 706 continens, a Viháridásae opere diversum. *Hind.*

421.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 93. Post annum 1809 exar.

† *Bhaktamálá*, auctore *Náráyaṇadása*, cum *Priyadásae* commentario. *Hind.*

422ᵃ, 422ᵇ.

Lit. Pers. Charta Ind. Vol. I. foll. 110. Vol. II. foll. 352.

† *Mahábhárata* Persice.

423.

Ánandakanda. 759.

424.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 56.

Benares urbs topographice descripta. *Hind.*

425.

Rekhágaṇita, auctore Jagannátha. 797.

426.

a. Vákyasudhá, auctore Ṣankara. 551.
b. Fragmentum commentarii ad Bádaráyaṇasútra. 539.
c, d. Disticha nonnulla. 737.
e. Devísúkta, Rátrísúkta, Lakshmísúkta. 725.
f. Fragmentum commentarii ad Sánkhyasútra. 574.
g. Gítagiriṣa, auctore Ráma. 234.
h. Ṣakunyupákhyána, Ṣakaṭáropákhyána. 341.
i. Paramárae stemma. 317.
† *k.* Foll. 70–72. *Pushpasútrae* initium, quo lacuna in cod. 385 suppletur.
l. Prauḍhamanoramá, auctore Bhaṭṭoji. 357.

427.

Mínarájajátaka, auctore Yavaneṣvara. 781.

428.

Tájakasárasudhánidhi, auctore Ñáráyaṇa. 784.

429–432.

Lit. Devan. Charta Ind. Volumina quatuor, anno 1798, 1799 exar.

† *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka I–VIII, adpictis accentibus. *Vaid.*

433, 434.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1813, 1814 exar.

† Vol. I. foll. 185. *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka I. II, sine accentibus. *Vaid.*

† Vol. II. foll. 210. *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka IV. VI, sine accentibus. *Vaid.*

435–438.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1814 exar.

† *Ṛigveda*, saṃhitápáthá, ashṭaka I–VIII, sine accentibus. *Vaid.*

439–442.

Lit. Devan. Charta Ind. Anno 1655 a Dakshiṇámúrti, Aruṇáchalasthalae degente, in usum Kṛishṇabhaṭṭae exar.

† *Ṛigveda*, padapáṭha, ashṭaka I–VIII. Accentus adpicti sunt. *Vaid.*

443.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 74.

† *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka I, sine accentibus. *Vaid.*

444.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 73.

† *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka III, accentibus notatum. *Vaid.*

445.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 97.

† *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ashṭaka VIII, accentibus instructum. *Vaid.*

446.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 130.

† *Aitareyabráhmaṇa*, ad Ṛigvedam pertinens. Panchiká 3, 5, 6, 8. *Vaid.*

447, 448.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 137. Vol. II. foll. 130. Anno 1814 exar.

† *Aitareyabráhmaṇa.* Panchiká 1–8. *Vaid.*

449.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 1–119.

† *a.* Foll. 1–54. *Ṛigvidhána*, de Ṛigvedae versibus ad varias superstitiones applicandis tractatus. Anno 1707 Mándhátápurae exar. *Vaid.*

b. Foll. 55–119. Bhedadhikkárasatkriyá, auctore Náráyaṇáṣrama. 556.

450.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 192.

† *a.* Foll. 1–93. *Hautrasútra, Kátyáyanae* auctori tributa, in quinque lectiones divisa. *Vaid.*

† *b.* Foll. 94–107. *Darṣapaurṇamásyahautraprayoga. Vaid.*

† *c.* Foll. 108–119. *Nirúḍhapaṣuprayoga.* Incipit: निरूढपशुबंधे प्रथमप्रयोगे मातृश्राद्धं ।

† *d.* Foll. 120–192. Commentarius *Yájnikadevae*, Prajápatis filii, ad vicesimum et vicesimum primum librum *Ṣrautasútra* aphorismorum, a *Kátyáyana* scriptorum.

Haec pars Benaris anno 1596 a Ravijí, Raghunáthae filio, in usum Ratneṣvarae exarata est. *Vaid.*

451.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 187.

† *a.* Foll. 1–7. *Saṃhitopanishada Bráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens. *Vaid.*

* † *b.* Foll. 8–12. *Devatádhyáya*, Sámavedae Bráhmaṇa. *Vaid.*

† *c.* Foll. 13–16. *Vanṣabráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens. *Vaid.*

† *d.* Foll 17–66. *Shaḍvinṣabráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens. *Vaid.*

† *e.* Foll. 67–86. *Ársheyabráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens. *Vaid.*

Hi quinque libri anno 1723 exarati sunt.

† *f.* Foll. 87–156. *Ṣánkháyanabráhmaṇa*, adhyáya 1–15. Anno 1724 exar. *Vaid.*

† *g.* Foll. 157–185ᵇ. *Gṛihyasútra*, auctore *Páraskara*, ad Vájasaneyisaṃhitám (M. Ṣ.) pertinens.

† *h.* Foll. 185ᵇ–187. *Vedavratánáṃ vidhiḥ*, et *Dharmajijnásá*, duo e duodeviginti pariṣishṭis, *Kátyáyanae* tributis.

Libri *g.* et *h.* anno 1499 in urbe Vṛiddhanagara a Mahaṃráṇáka exarati sunt. *Vaid.*

452.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 112. Anno 1554 a Prabhákarae filio exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber quintus (sava), cum accentibus. *Vaid.*

453.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 81. Anno 1752 exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber tertius decimus (aṣvamedha), accentibus notatus. *Vaid.*

454.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 162. Anno 1501 (S. 1557, nam Weberi '1610' falsum est) exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber sextus (ukhásambharaṇa), adpictis accentibus. *Vaid.*

455.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 71. Anno 1796 a Vaijanáthabhaṭṭa, Káṣínáthabhaṭṭae (Bápayopanámaka) filio, exar.

† *Ṛigveda*, saṃhitápáṭha, ogdoas secunda. *Vaid.*

456.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 31. Anno 1780 exar.

† *Daṇḍaka* libellus, quo Vájasaneyisaṃhitae versus ad usum sacrificalem quendam excerpta et in capita nonnulla distributa sunt. Subscriptiones hae inveniuntur: samídhahoma fol. 7ᵇ, navagrahasthápana fol. 8ᵇ, devatásthápana fol. 10ᵇ, adhidevatásthapana fol. 11ᵇ, pratyádhidevatásthanam fol. 12ᵇ, etc.

457.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 210. Anno 1632 ab Auḍágopála exar.

Ṣatapathabráhmaṇae (M. Ṣ.) liber sextus (ukhásambharaṇa), cum accentibus. *Vaid.*

458.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 110.

† *Pancháṣtikáyasaṃgrahaṣútra*, liber Jainicus, a *Kundakundáchárya* Prácritice scriptus, cum interpretatione Sanscritica. *Jain.*

459.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 270.

† *a.* Foll. 1–259. *Sevásakhíváṇí*, liber religiosus, Hinduice scriptus. *Hind.*

† *b.* Foll. 260–270. *Singárasiromaṇi*, i. e. Ṣṛingárasiromaṇi, libellus. *Hind.*

460.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 179.

† *Ṣrautapaddhati*, qui liber ad Sámavedam pertinere videtur. Incipit:

विघ्नराजं नमस्कृत्य देवीं सरस्वतीं तथा ।
शिष्याणामुपकाराय लिख्यते श्राद्धपद्धतिः ॥
कृताधानस्य प्रथमपौर्णमास्यां मातृपूजापूर्वकमाभ्युदयिकं श्राद्धं ॥ *Vaid.*

461.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 99. Anno 1599 a Ṣiva, Vásudevae filio, exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber decimus (agnirahasya), cum accentibus. *Vaid.*

462.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 115. Anno 1505 a Mahám-Haridása (Vaṇathalagrámavástavya) exar.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) liber septimus, cum accentibus. *Vaid.*

463.

Abhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 425.

464.

Anangaranga, auctore Kalyáṇamalla. 519.

465.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 83.

† *a.* Foll. 1–31. *Gobhilae Gṛihyasútra*, prapáṭhaka 2–4. *Vaid.*

† *b.* Foll. 32–39. *Ejusdem libri* prapáṭhaka primus. *Vaid.*

† *c.* Foll. 40–83. Anno 1603 a Paramánanda exar. *Karmápradípa* liber, ad Gobhilasútra additamentum. *Vaid.*

466.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 54.

† Viginti *Sámavedapariṣishṭa*. *Vaid.*

a. Foll. 1–7[a]. *Sámagánáṃ chhandaḥ.* In fine haec leguntur:

ब्राह्मणात्तांडिनश्चैव पिंगलाच्च महात्मनः ।
निदानादुक्थशास्त्राच्च छंदसां ज्ञानमुद्धृतं ॥

b. Foll. 7[b]–9[a]. *Kratusaṃgrahapariṣishṭa.* Incipit:

अथाग्निष्टोमसंस्थेन ज्योतिष्टोमेन यो यजेत् ।
स पूर्वमृत्विजो वृत्वा देवभूमिविनिश्चये ॥

c. Foll. 9[a]–11[a]. *Viniyogasaṃgraha.*

d. Foll. 11[a]–13[a]. *Somotpatti.*

e. Foll. 13[a]–25[a]. *Naigeyánáṃ ṛikshv árshaṃ*, fol. 25[a]; fol. 34[a]. *Naigeyánáṃ ṛikshu daivatam*, quod utrumque Anukramaṇí loco inservit.

f. Foll. 34[a]–35[b]. *Vṛishotsargapariṣishṭa.*

g. Foll. 35[b]–36[a]. *Upachárapariṣishṭa.*

h. Foll. 36[a]–37[a]. *Snánavidhi.*

i. Foll. 37[a]–38[a]. *Praushṭhapada.*

k. Foll. 38[b]–46[a]. *Ṣrautapráyaṣchittapariṣishṭa.*

l. Foll. 46[a]–47[b]. *Ṣrautahomapariṣishṭa.*

m. Foll. 47[b]–48[b]. *Pakshahomasamasyavidhána.*

n. Foll. 48[b]–49[a]. *Aupavasathika.*

o. Foll. 49[a]–50[a]. *Smártahomapariṣishṭa.*

p. Foll. 50[a]–50[b]. *Homadravyaparimáṇapariṣishṭa.* Finis deest.

q. Foll. 50[b]–51[b]. *Smártahomapariṣishṭa.*

r. Foll. 51[b]–52[a]. *Pravásapariṣishṭa.*

s. Foll. 52[a]–52[b]. *Annapráṣana.*

t. Foll. 52[b]–53[b]. *Ádhánakáriká.*

u. Fol. 54[a]. *Ádhánavidhipariṣishṭa.*

467.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 333. Anno 1659 ab Anantakṛishṇa exar.

† *a.* Foll. 1–205. *Láṭyáyanasútra*, prapáṭhaka 1–10. *Vaid.*

† *b.* Foll. 206–333. *Pushpasútra*, prapáṭhaka 1–10. *Vaid.*

468.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 51.

† *a.* Foll. 1–36. *Pávamána*, in lectiones quatuor

divisum, quibus Ṛigvedae hymni IX, 1–67, incluso khila, continentur. *Vaid.*

† *b.* Foll. 37–51. *Mantrapraṣnakáṇḍe prathamaḥ praṣnaḥ*, sectiones duodeviginti continens. *Vaid.*

469.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 75.

† *Gauḍapádabháshyaṭíká*, commentarius ad explicationem a Ṣankarácharya ad Máṇḍúkyopanishad et Gauḍapádakáriká scriptam, auctore *A'nandajnána.* *Vaid.*

470.

Panchadaṣísamása. 543.

471.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 246.

† *a.* Foll. 1–43. *A'ṣvaláyana-Gṛihyasútra.* Anno 1783 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 44–136. *A'ṣvaláyana-Ṣrautasútra.* Adhyáya 1–6. Anno 1821 exar. *Vaid.*

† *c.* Foll. 137–246. *Somaprayoga.* Incipit: अथ सोमप्रयोगो लिख्यते । तदर्थं प्रायश्चित्तपशुः ॥ प्रागेवोक्तः । अथे सोमे ऋत्विग्वरणादिप्रयोगो वक्ष्यते ॥ *Vaid.*

472.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 223. Anno 1807 exar.

† *A'ṣvaláyana-Ṣrautasútra.* *Vaid.*

473.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 88.

† *a.* Foll. 1–37. *Maunamantrávabodha*, liber a *Sundaraṣukla* scriptus, lectiones quatuor continens. Incipit: [अथा]तो मौनहस्तसंज्ञायजुर्वाजसनेयमाध्यंदिनसंहितामंत्राणामवबोधं सुंदरशुक्लो ब्रवीति ॥ Anno 1395 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 38–88. *Aitareyabráhmaṇa*, panchamapanchiká. Anno 1564 a Raghunáthabhaṭṭa, Viṭṭhalabhaṭṭae filio, exar. *Vaid.*

474.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 180. Anno 1781 a Ṣankarajíka, Ṣyámadevae filio, exar.

† *Yáskae Nirukta*, libb. 7–14. *Vaid.*

475.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 150. Anno 1387 in urbe Nandapadra (Durgasinhavijayarájye) a Ráma, Kalhaṇae filio, exar.

† Commentarius ad *Yáskae Nirukta* libros 6–12, a *Durga* scriptus. *Vaid.*

476.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 54.

† *a.* Foll. 1–49. *Páraskaragṛihyapaddhati*, expositio rituum domesticorum a Páraskara traditorum, auctore *Vásudeva* (Díkshita°). Anno 1582 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 50–54. *Yajurveda-Ṣráddha*, preces et ritus in parentalibus adhibendi, secundum Yajurvedae scholam. Anno 1742 exar. *Vaid.*

477.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 48.

† *Keneshitavákyabháshyaṭippana*, commentarius auctoris anonymi ad Ṣankarae *Kenopanishad* tractatus interpretationem. *Vaid.*

478.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 116.

† *a.* Foll. 1–37. *Ashṭakápúrvakaṃ Ṣráddham*, preces et ceremoniae in parentalibus adhibendae. *Vaid.*

b. Foll. 38–42. Tripuríprakaraṇa, Ṣankarae tributum. 549.

† *c.* Foll. 43–116. *Tribháshyaratna*, commentarius ad Taittiríyaprátiṣákhyam. *Vaid.*

479.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 39.

† *Vṛihannáráyaṇa Upanishad.* *Vaid.*

480.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 105.

† *Chhándogya Upanishad.* *Vaid.*

481.

a. Yogasárasaṃgraha, auctore Vijnána. 562.

b. Videhamuktyádikathana. 568.

482.

Haṭhapradípiká, auctore A'tmáráma. 566.

483.

Vasishṭhasaṃhitá. 565.

484.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 64.

† *a.* Foll. 1–3. *I'ṣopanishad. Vaid.*

† *b.* Foll. 4–7. *Kenopanishad. Vaid.*

† *c.* Foll. 8–22. *Máṇḍúkyopanishad*, cum *Rághavendrae* commentario. *Vaid.*

† *d.* Foll. 23–28. *I'ṣopanishad*, cum *Rághavendrae* commentario. *Vaid.*

† *e.* Foll. 29–33. Commentarius a *Vyásatírtha*, Jayatírthae discipulo, ad A'nandatírthae *Kaṭhopanishadbháshyaṭíkám* scriptus. Anno 1745 exar. *Vaid.*

† *f.* Foll. 34–64. *Kaṭhavallí Upanishad*, cum *Rághavendrae* commentario. *Vaid.*

485.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 25.

† *Ṣatapathabráhmaṇae* (M. Ṣ.) libri quarti decimi adhyáya sextus, accentibus notatus. *Vaid.*

486.

a. Chaṇḍikámáhátmya. 98.

b. Ṣráddha. 711.

487.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 53.

a. Foll. 1–22. *Vṛindávanaṣata*, et *Priyájíkí Námávalí*, duo carmina Hinduica. *Hind.*

b. Foll. 23–53. Angarejachandriká, auctore Vináyakabhaṭṭa. 249.

488.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 103. Anno 1768 a Dhaneṣvara, Purushottamae filio, exar.

† *Nirukta*, auctore *Yáska. Vaid.*

489.

Gayámáhátmya. 117.

490.

Nandíṣvarapuráṇa. 137.

491.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 130. Anno 1715 a Ratnadeva, Hariharae filio, exar.

† *Yáskae Nirukta. Vaid.*

492.

a. Ratnávalí, auctore Harshadeva. 304.

b. Abhirámamaṇináṭaka, auctore Sundara. 270.

c. Dhananjayavijaya, auctore Kánchana. 279.

493.

a. Rasamanjarí, auctore Bhánudatta. 507.

b. Rasamanjaríprakáṣa, auctore Nágeṣa. 508.

c. A'nandalaharístotra, Ṣankarae tributum. 226.

d. Durjanamukhachapeṭiká, auctore Rámáṣrama. 93.

e. Padavákyaratnákara, auctore Gokulanátha. 619.

f. Avatáravádávalí, auctore Purushottama. 94.

g. Ṣankarachetovilása, auctore Ṣankara. 214.

494, 495.

Mallináthae ad Ṣiṣupálavadham commentarius. 196, 197.

496.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 84.

† *a.* Foll. 1–45. *Rasikapriyá*, liber rhetoricus a *Keṣavadása* compositus. *Hind.*

† *b.* Foll. 46–84. *Sundaraṣṛingára*, quo libro, a *Sundara-mahákavirája* scripto, mulierum genera varia, in poematis repraesentata, earumque animi affectiones definiuntur. Additum est ejusdem poetae carmen *Dvádaṣamásavarṇana*, duodecim mensium celebratio. *Hind.*

497.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 70. Anno 1783 exar.

† *Rágamálá*, de modulis musicis liber, auctore *Svámikárttika. Hind.*

498.

Naishadhíyacharita, auctore Harsha. 200.

499, 500.

Lit. Devan. Charta Europ. Vol. I. foll. 225. Vol. II. foll. 188. Post annum 1828 exar.

† *Atharvaveda*, saṃhitápáṭha, sine accentibus. *Vaid.*

501.

a. Khaṇḍanakhaṇḍakhádya, auctore Harsha. 620.

b. *Káṣíkhaṇḍa*, carmen Bengalicum, in laudem Váráṇasiae urbis a *Jayanáráyaṇa* scriptum. *Beng.*

502.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 75.

† *a.* Foll. 1–23. Vedánga: *Ṣikshá, Jyotisha, Chhandas* (Paingalábhidhána), *Nighaṇṭu.* Anno 1639 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 24–46. *Nighaṇṭu*, vocum Vedicarum collectio. Benaris a Viṣráma, Bhaṭṭanáráyaṇae filio, exar. *Vaid.*

† *c.* Foll. 47–75. *Rigvedánukramaṇiká*, index Vedicus, *Kátyáyanae* tributus. Anno 1640 a Trilochana exar. *Vaid.*

503.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 70. Anno 1793 exar.

† Eadem opera: *Ṣikshá, Jyotisha, Chhandas, Nighaṇṭu, Anukramaṇiká. Vaid.*

504.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 74.

† *a.* Foll. 1–34. *Shaḍvinṣabráhmaṇa*, ad Sámavedam pertinens. Anno 1741 exar.

† *b.* Foll. 35–43. *Sámatantra*, tredecim prapáṭhaka continens. Incipit: स्वरोऽनन्त्यः। नीचांतानां। उपांत्यं। उपांत्ये। त्रिषु। आदिः। उपांत्यं च। द्वितीयं। अंतश्च। उपांत्ये ॥१॥. Anno 1604 a Raghunátha, Pítámbarae filio, exar.

† *c.* Foll. 44–62. *Gṛihyasaṃgraha*, libellus ritualis, ad Gobhilae Gṛihyasútra supplementum, *Gobhilae* filio auctori tributum. In fine haec: इति गृह्यसंग्रहं नाम परिशिष्टं समाप्तं। *Vaid.*

† *d.* Foll. 63–74. *Taittiríya-Prátiṣákhyasútra.* Foll. १–५ desiderantur. Cf. Wilson. 478. *Vaid.*

505.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 180. Anno 1566 ab Anantaka (Májalapuravástavya), Gopálae filio, Rámae nepote, exar.

† *Panchasvastyayana*, liber accentibus insolitis notatus, argumento Bráhmaṇae similis. Desinit in undecimo prapáṭhaka káṇḍae primi. *Vaid.*

506.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 134. Anno 1752 exar.

† *Pauṇḍaríkapaddhati*, liber preces in Pauṇḍaríkayága adhibitas continens. *Vaid.*

507.

Padárthadharmasaṃgraha. 583.

508.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 241.

† *a.* Foll. 1–186. *Kátyáyanasútrapaddhati.* Fol. १ desideratur. In fine hoc distichon exstat: विद्वज्जनविनोदाय कातीयसूत्रमध्यतः। शिष्याणामुपकाराय लिखिता पद्धतिर्मया॥ Anno 1653 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 187–241. Liber quintus decimus commentarii a *Yájnikadeva* ad *Kátyáyanae Ṣrautasútra* compositi. Anno 1586 exar. *Vaid.*

509.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 178. Anno 1602 exar.

† Commentarius a *Varadarája*, Vámanácháryae filio (e Kauṣika gente oriundo), ad *Maṣakae Kalpasútra* compositus. In fine haec: इति कल्पव्याख्यायां सत्रेषु प्रथमोऽध्याय आदितो नवमः॥ *Vaid.*

510.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 151.

† A. Foll. 1–38. *Pariṣishṭa* appellati tractatus, *Kátyáyanae* tributi. *Vaid.*

a. Foll. 1–2^{b}. *Yúpalakshaṇam.* Incipit:

अष्टादश परिशिष्टानि तदादौ यूपलक्षणं।
चातुर्वर्ण्यं प्रवक्ष्यामि वृक्षाणां पशुभिः सह।
वृक्षाश्छेदेन विज्ञेया वर्णेन पशवस्तथा ॥१॥
श्वेतस्तु ब्राह्मणो ज्ञेयः पीतकः क्षत्रियः स्मृतः।
वैश्यस्तु धूम्रवर्णः स्यात्कृष्णं शूद्रं विनिर्दिशेत् ॥२॥
ब्राह्मणे ब्राह्मणो यूपः क्षत्रिये क्षत्रियो भवेत्।
वैश्ये तु वैश्ययूपः स्यात्कृष्णं शूद्रं तु वर्जयेत् ॥३॥
निंदाप्रशंसे वक्ष्यामः कात्यायनमतात्तथा।
यूपस्य सचषालस्य अध्वर्युः कारयेत्सदा ॥४॥

b. Foll. 2^{b}–3^{b}. *Chhágalakshaṇam.*

c. Foll. 3^{b}–4^{b}. *Pratijnápariṣishṭa.* Incipit: अथातो गोप्रचरणपृच्छायां का प्रकृतिर्ब्राह्मणस्य.

d. Foll. 5^a–18^b. *Pravarádhyáya.* In fine haec: Iti pravarádhyáyasaṃjnakam ekádaṣamam pariṣishṭaṃ samáptam.

e. Foll. 18^b–19^b. *Ukthaṣástraṃ* dvádaṣamaṃ pariṣishṭam.

f. Foll. 19^b–23^a. *Kratusaṃkhyá*-saṃjnaṃ trayodaṣamam pariṣishṭam.

g. Foll. 23^a–38^b. *Nigamapariṣishṭaṃ* chaturdaṣamam. Haec folia Benaris anno 1796 exarata sunt.

† B. Foll. 39–47. *Bráhmaṇáchchhansiprayoga.* Incipit: अथ ब्राह्मणाछंसिप्रयोगः। आपो मे होत्राशंसिनस्ता मे होत्राशंसिने। *Vaid.*

† C. Foll. 48–74. *Snánasútrapaddhati,* quo libello *Harijívanamiṣra* commentarium a se ad *Snánasútra* compositum in compendium redegit. *Vaid.*

† D. Foll. 75–111. *Áṣvaláyanae Gṛihyasútra.* *Vaid.*

† E. Foll. 112–131. *Sámavedachhalá.* Hoc libello literae quaedam, sine ullo dubio ad Sámavedae canendi rationem pertinentes, traduntur. Incipit: अग्न। डोतूतुडूकुधूधेदिछोढौकूडेगेडैनूपेजूबीव्वौ ॥१९॥ Capita haec: Veyachhalá, Áraṇáchhalá (i. e. Áraṇyakachhalá), Úhachhalá, Úhyachhalá, Gánachhalá, Uttarottarapadachhalá, Stobhachhalá. Anno 1625 a Raghunátha exar. *Vaid.*

† F. Foll. 132–151. *Vishṭutayaḥ.* Haec pars e commentario quodam ad Sámaveda-sútra excerpta est. Incipit: एकाहाहीनसत्रेषु स्तोमोक्तौ ब्राह्मणेन विष्टुतिर्नोक्ता तत्र सूत्रकारेण जातिसंहारपक्षयुग्मायुग्मसंहारपक्षावुक्तौ ॥ *Vaid.*

511.

Abhidhánatantra, auctore Jaṭádhara. 434.

512.

a. Kávyaprakáṣa, auctore Mammaṭa. 500.

† *b.* *Alankáramálá,* liber rhetoricus auctore *Suratimiṣra* bráhmaṇa, e Kanyákubja oriundo. *Hind.*

513.

Lit. Bengal. Charta Europ. Foll. 16. Post annum 1809 exar.

† *a.* Foll. 1–9. *Chamatkárachandriká,* carmen Bengalicum, auctore *Kṛishṇadása.* *Beng.*

† *b.* Foll. 10–16. *Prematattvanirúpaṇa,* carmen Bengalicum, auctore *Kṛishṇadása.* *Beng.*

514.

a. Dhúrtasamágama, auctore Jyotiríṣvara. 281.

b. Hásyárṇavaprahasana, auctore Jagadíṣvara. 311.

515.

Sánkhyatattvakaumudí, auctore Váchaspatimiṣra. 573.

516.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 60.

† *Vidyásundara,* carmen Bengalicum, auctore *Bháratachandra.* *Beng.*

517.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 67. Anno 1822 exar.

† *Pothí sádh-sat-námínake panthakí,* Sádh sectae instituta religiosa. *Hind.*

518.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 67. Anno 1822 exar.

† *Nalarájopákhyána,* narratio de Nala et Damayantí. 'A tale in the Purbutteuh Dialect.' *Dial.*

519.

Virudávalí, auctore Raghudeva. 244.

520.

Rádhárasasudhánidhi, auctore Harivanṣa. 239.

521.

Lit. Nágar. Charta Ind. Foll. 51.

† *Ṣánti Upadeṣa,* Ṣántiṣaraṇa operis, *Ṣivanáráyaṇae* tributi, pars. *Hind.*

522.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 82.

† Calendaria annorum 1815, 1817, 1818, 1819, 1821.

523, 524.

Lit. Hindust. Charta Ind. Vol. I. foll. 242. Vol. II. foll. 271.

† *Bhágavatapuráṇa,* Hinduice. *Hind.*

525.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 161.

† *Vaishṇavavárttá,* octoginta quatuor Vallabhácháryae sectae principum res gestae. *Hind.*

526.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 119. Anno 1821 exar.

† *a.* Foll. 1–40. *Jnánaprakáṣa, Mahápralaya, Prathamagrantha,* opera tria a *Jagajjívanadása* composita. *Hind.*

† *b.* Foll. 41–96. *Náchiketúpákhyánam,* de Náchiketa narratio philosophica, in duodeviginti sectiones divisa, auctore *Charaṇadása. Hind.*

† *c.* Foll. 97–119. *Guruṣishyasaṃváda,* dialogus philosophicus, auctore *Charaṇadása. Hind.*

527.

Ṣráddhachintámaṇi, auctore Ṣivaráma. 710.

528.

Lit. Nágar. Charta Ind. Foll. 258.

† *Ṣántiṣaraṇa* opus, *Ṣivanáráyaṇae* tributum. *Hind.*

529.

Commentarius ad Raghuvanṣa carmen, auctore Mallinátha. 182.

530.

Yoginítantra. 530.

531.

a. Dvádaṣamahávákyavivaraṇa, auctore Vaikuṇṭhapurí. 557.

b. A'tmabodha tractatus, Ṣankarae tributus, cum commentario. 547.

c. Vedántasára, auctore Sadánanda. 583.

d. Aparokshánubhava, tractatus Ṣankarae tributus. 545.

e. Paramárthasára, auctore Abhinavagupta, cum commentario. 575.

f. Ashṭávakrasaṃhitá. 558.

g. A'dityahṛidayastotramantra. 727.

h. Vyásaṣukasaṃváda. 559.

i. Dhanyastotra, Ṣankarae tributum. 550.

k. Panchíkaraṇavárttika, auctore Sureṣvara. 554.

l. Dattátreyáshṭottaraṣatanámastotra. 728.

532.

Nílamata. 818.

533.

† Opuscula Buddhica. *Buddh.*

a. *Ashṭamívratavidhána* (Amoghapáṣasyáshṭamívratavidhi).

b. *Naipálíyadevatákalyáṇapanchavinṣatiká.*

c. *Saptabuddhastotra* (sugatávadánoddhṛitam).

534.

Ṣrutabodha, cum Manoharae commentario. 835.

535.

Paramárthasára. 838.

536.

Mayúraṣataka, auctore Mayúra. 819.

537.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 14.

† Particula commentarii a *Sáyaṇa* ad *Ṣatapathae* librum primum scripti. *Vaid.*

538.

A'ryasiddhánta, auctore A'ryabhaṭṭa. 770.

539.

a. A'ryasiddhántae pars. 769.

b. A'ryasiddhánta, auctore A'ryabhaṭṭa. 771.

540.

Bhagavadgítae caput quintum decimum. 803.

II. MILL.

1.

Prabodhachandrodaya, auctore Kṛishṇamiṣra. 287.

2.

a. A'nandalaharí, auctore Ṣankara, cum commentario. 170.

b. Gítagovinda, auctore Jayadeva, cum commentario. 223.

3.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 127. Anno 1834 exar.

† *a.* Foll. 1–29. *Chhándogya Upanishad.*

† *b.* Foll. 30–127. *Chhándogyopanishadbháshya*, auctore *Ṣankaráchárya.* *Vaid.*

4.

Kriyayogasára, Padmapuránae pars. 56.

5.

Yuktikalpataru, Bhojae regi tributus. 800.

6.

Saṃkshepaṣankarajaya, Mádhavae tributus. 628.

7.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 139.

† *Chhándogyabháshyaṭíká*, commentarius ad *Ṣankarae Chhándogyabháshyam*, auctore *Ánandajnána.* *Vaid.*

8.

a. Commentarius ad Prákṛitapingalam, auctore Vámanácharya. 460.

b. Metrorum Prácriticorum doctrina, auctore Pingala. 497.

9.

Ṣivapuráṇa. 129.

10.

Kumárasambhava, auctore Kálidása. 189.

11.

Súryasiddhánta, cum Dádabháïs commentario. 772.

12.

Commentarius ad Súryasiddhánta opus, auctore Bhúdhara. 773.

13.

Advaitaratnarakshaṇa, auctore Madhusúdana. 555.

14.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 70.

† *Chhándogyamantrabháṣhya*, auctore *Guṇavishṇu.* Incipit:

मंत्रभाष्यं समालोक्य यज्ञविद्यामशेषतः ।
निखिलश्राद्धमंत्राणां व्याख्येयं ख्याप्यते मया ॥

Hoc libro preces et versus, quorum initia in *Gobhilae Gṛihyasútra* occurrunt, explicantur. Káṇḍa I. fol. 42ª; II. fol. 60ᵇ; III. fol. 66ᵇ. Quarti libri finis desideratur. Cf. Mill. 21. *Vaid.*

15.

Chhandaḥṣástra, auctore Pingala. 458.

16.

Prákṛitaprakáṣa, auctore Vararuchi. 409.

17.

Bhojaprabandha, auctore Ballála. 320.

18.

Brahmavaivartapuráṇa. 69.

19.

Saṃkshepaṣankarajaya, auctore Mádhava, cum Dhanapatis commentario. 627.

20.

Rájatarangiṇí, auctore Kalhaṇa, cum continuationibus. 314.

21.

Lit. Bengal. Charta Ind. Foll. 53.

† *Chhándogyamantrabháshya*, auctore *Guṇavishṇu.* Cf. Mill. 14. Hic codex, qui textum paulo variantem continet, in fine libri secundi desinit. *Vaid.*

22, 23.

Lit. Bengal. Charta Ind. Vol. I. foll. 178. Vol. II. foll. 165. Anno 1809 exar.

† *Mahábhárata*, a *Káṣírámadása* versibus Bengalicis redditum. *Beng.*

24–26[b].

Volumina quatuor. Lit. Devan. Charta Europ. Vol. I. foll. 298. Vol. II. foll. 334. Vol. III. foll. 293. Vol. IV. foll. 324. Anno 1835 exar.

† *Vedárthaprakáṣa,* commentarius ad *Ṛigvedam,* auctore *Sáyaṇa.*

Codd. 24, 25. Ashṭaka I.
Cod. 26[a]. Ashṭaka II.
Cod. 26[b]. Ashṭaka III. *Vaid.*

27.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 105.

† *Táṇḍyabráhmaṇa. Vaid.*

28.

Kumárasambhava carminis capita interpolata. 190.

29.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 91. Anno 1833 exar.

† *Chhándogya Upanishad,* cum commentario, *Mitákshará* appellato, quem *Nityánandáṣrama,* Purushottamáṣramae discipulus, composuit. *Vaid.*

30.

Ṣankaravijaya, auctore Anantánandagiri. 625.

31.

Bádaráyaṇasútra, cum Ṣankarae commentario. 534.

32.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 26. Anno 1834 exar.

† *Sámavedasaṃhitá,* saṃhitápáṭha, púrvárchika, sine accentibus. *Vaid.*

33.

Kathásaritságara, auctore Somadeva. 325.

34.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 52.

† *Gopathabráhmaṇa,* ad Atharvavedam pertinens. *Vaid.*

35.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 30. Anno 1837 exar.

† *a.* Foll. 1–14. *Atharvavedae Upanishad* recentissimae: *Kṛishṇopanishad, Gopálottaratápiní, Vásudevopanishad, Gopíchandanopanishad, Rámopanishad* (Hanúmaduktá), *Yogarájopanishad, Sundarítápiní, Mṛityulángalopanishad, Kṛishṇopanishad, Kṛishṇapurushottamasiddhántopanishad. Vaid.*

† *b.* Foll. 14–30. *Muṇḍaka Upanishad,* cum commentario, Muṇḍakopanishaddípiká appellato, auctore *Ṣankaránanda,* Ánandátmanis discipulo. *Vaid.*

36.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 150.

† *Kalpasútra,* Mahávírae pontificis vita, auctore *Bhadrabáhu. Jain.*

37–40.

Volumina quatuor. Lit. Devan. Charta Europ. Vol. I. foll. 353. Vol. II. foll. 287. Vol. III. foll. 471. Vol. IV. foll. 311.

† *Ṣureṣvaravárttikaṭíká,* commentarius ad Vṛihadáraṇyakabháshyavárttika, quo Sureṣvara Vṛihadáraṇyakopanishadbháshya illustravit, auctore *Ánandajnána,* Ṣuddhánandae discipulo. *Vaid.*

41.

Vidvanmodataranginí, auctore Rámadeva. 629.

42.

a. Panchakroṣamáhátmya. 71.
b. Gayámáhátmya. 118.
c. Mathurámáhátmya. 108.
d. Kákarudrasaṃváda. 795.

43.

Nauká, commentarius ad Mantramohadadhi librum, auctore Mahídhara. 155.

44.

Kumárasambhava, auctore Kálidása, cum Mallináthae commentario. 184.

45.

Kumárasambhavae libri interpolati. 191.

46.

† *a.* Foll. 1–106. *Yájnikadevae* ad librum vicesimum quintum *Kátyáyanaşrautasútra* praeceptorum (práyaşchitta) commentarius. *Vaid.*
b. Mímánsányáyaprakáşa, auctore A'padeva. 524.
c. Panchadaşí, auctore Bháratítírtha. 540.

47.

a. Saṃgítanáráyaṇa, auctore Náráyaṇadeva. 480.
b. Saṃgítadarpaṇa, auctore Dámodara. 477.
c. Saṃgítaratnákara, auctore Şárngadeva. 472.
d. Saṃgítadarpaṇa, auctore Dámodara. 479.

48.

a. Saṃgítadarpaṇa, auctore Dámodara. 478.
b. —— —— —— 476.
c. Saṃgítaratnákara, auctore Şárngadeva. 473.

49.

Saṃgítaratnákara, auctore Şárngadeva. 471.

50.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 46. Post annum 1833 exar.

† *Agnishṭomahotra,* tractatus Vedicus. Incipit: ओं ज्योतिष्टोमोहोत्रं करिष्ययजमानं पृछति को यज्ञः क ऋत्विजः का देक्षिणेति। *Vaid.*

51.

Adhyátmarámáyaṇa, Brahmáṇḍapuráṇae pars. 72.

52.

Sarvadarşanasaṃgraha, auctore Mádhava. 623.

53.

Chhandaḥşástra, auctore Pingala. 457.

54.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 30. Post annum 1830 exar.

† *A'tharvaṇarahasya,* Atharvavedae apologia (Brahmavedadúshaṇoddhára), hoc seculo ineunte a *Dhíragovindaşarman* composita. Incipit:

वाचस्पत्यादिदिविषन्नुतनूतनविग्रहां।
नीरकुन्देन्दुधवलां शारदाम्समुपास्महे ।१।
विदितनिखिलविद्यः ख्यातलेखर्षभश्रीर्
Valisin (i.e. Wilson) इति किलायं भाव्यते भूमिपालः।
Tad-uparachita-vrittir Dhíragovindaşarmá
कमपि लघुनिवन्धं तुर्यवेदे तनोति ॥२॥

A'tharvaṇopanishadum enumeratio non sine fructu erit. *Vaid.*

55.

Dharmaşástra, auctore Yájnavalkya. 630.

56.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 53. Anno 1839 exar.

† *Gopathabráhmaṇa,* ad Atharvavedam pertinens. *Vaid.*

57, 58.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 279. Vol. II. foll. 304. 'Anno 1722 exar.'

† *Trishashṭilakshaṇamahápuráṇasaṃgraha,* epos Jainicum, auctore *Jinasena.* Codicibus nostris capita 47 libri primi (ádikhaṇḍa) continentur. Opus a *Jinasena* inchoatum inde a capite quadragesimo tertio *Guṇabhadra* absolvit. *Jain.*

59, 60.

Bháṭṭadípiká, auctore Khaṇḍadeva. 836, 837.

61.

a. Sánkhyatattvakaumudí, auctore Váchaspatimişra. 570.
b. Yogasútra, a Patanjali composita, cum Bhojadevae commentario. 561.

62.

a. Yogavásishṭhasára, cum Mahídharae commentario. 564.
b. Vedántasára, auctore Sadánanda. 552.
c. Aparokshánubhútisudhárṇava, tractatus Şankaráchāryae tributus. 544.
d. A'tmabodha, libellus Şankaráchāryae tributus. 546.
e. A'nandalaharí, auctore Şankara. 171.

63.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 118. Anno 1681 a Ṣankarají (Amadávádamadhye) exar.

† *Sámaveda*, saṃhitápáṭha. *Vaid.*

64.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 162. Anno 1511 in urbe Girapura (Raülaṣríudisamvvavijayarájye) exar.

† *Vṛihadáraṇyabháshya*, commentarius ad Vṛihadáraṇyaka Upanishad, auctore *Ṣankarácharya*. Folia १२५–२२४ desiderantur. *Vaid.*

65.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 117.

† *a.* Foll. 1–66. *Sámaveda*, púrvárchika, padapáṭha. Anno 1675 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 67–117. *Sámaveda*, A'raṇyakagána. *Vaid.*

66.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 123. Anno 1727 a Káṣíráma exar.

† *Sámaveda*, Veyagána. *Vaid.*

67.

Karpúramanjarí, auctore Rájaṣekhara. 313.

68, 69.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 307. Vol. II. foll. 298. Folia ६४–३८९ satis antiqua manu, reliqua anno 1835 exarata sunt.

† *Vṛihadáraṇyakabháshyavárttika*, commentarius Ṣankarácháryae ad Vṛihadáraṇyakopanishad a *Sureṣvara* metrice expositus. *Vaid.*

70.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 29. Anno 1566 (Rávatagorá-Chauháṇavanṣe) exar.

† *Párṣvanáthakávya*, carmen Sanscriticum, quo Párṣvanáthae pontificis (arhat) res gestae enarrantur, auctore *Padmasundara*. *Jain.*

71.

Sánkhyatattvakaumudí, auctore Váchaspatimiṣra. 571.

72.

Gítagovinda, auctore Jayadeva, cum Náráyaṇae commentario. 221.

73.

Ṣiṣupálavadha, auctore Mágha. 193.

74.

a. Práyaṣchittapaddhati, auctore Kámadeva. 709.

† *b.* Foll. 1–33. Glossa ad A'nandatírthae Praṣnopanishadbháshyaṭíká (Shaṭpraṣnopanishad°) commentarium, auctore *Jayatírthabhikshu*. *Vaid.*

† *c.* Foll. 34–49. *I'ṣopanishadbháshyaṭíkávivaraṇa*, glossa ad A'nandatírthae I'ṣopanishadbháshyaṭíká commentarium, auctore *Jayatírthabhikshu*. *Vaid.*

d. Yogavásishṭhasára, cum Mahídharae commentario. 563.

75.

Rudrajápya, cum U'aṭae commentario. 724.

76.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 351. Anno 1835 exar.

† *Niruktavṛitti*, commentarius ad Yáskae Niruktam, auctore *Durgácharya*. Adhyáya 1–6. *Vaid.*

77.

a. Gáyatríbháshya. 722.

b. Mathurámáhátmya. 107.

c. Prayágamáhátmya. 60.

78.

Ṣákuntalopákhyána. 21.

79.

Index ad Puráṇa et alia opera. 142.

80.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 227.

† *Atharvaveda*, saṃhitápáṭha, cum accentibus. Káṇḍa 1–6 et 11–20. *Vaid.*

81.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 68. Anno 1561 exar.

† *Sámaveda*, U'hyagána. *Vaid.*

82, 83.

Jaiminíyanyáyamálávistara, auctore Mádhava. 528, 529.

84.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 271. Anno 1583 (Stambhatírthanagare) exar.

† *Láṭyáyanasútra*, cum *Agnisváminis* commentario. Prapáṭhaka 1–10. *Vaid.*

85.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 221.

† *Kátyáyana-Ṣrautasútra.* Foll. 1–117 (púrvárdha) anno 1600 a Paramánanda, foll. 118–221 anno 1695 a 'Jágeṣvaraṣanghají exar. *Vaid.*

86, 87.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 227. Vol. II. foll. 213.

† *Vájasaneyisaṃhitá*, jaṭápáṭha. *Vaid.*

88.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 103. Anno 1610 exar.

† *Sámaveda*, padapáṭha, uttarárchika. *Vaid.*

89.

Sánkhyatattvakaumudí, auctore Váchaspatimiṣra. 572.

90.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 172.

† *a.* Foll. 1–26. *Chhándogya Upanishad.* *Vaid.*

† *b.* Foll. 27–172. Commentarius, *Padárthakaumudí* appellatus, ad A'nandatírthae Chhándogyabháshyaṭíkám, auctore *Vedeṣabhikshu*, Vyásatírthae discipulo.

De Vyásatírtha magistro auctor in prooemio haec profert: श्रीम-कृतवेदांतभाष्यं येन प्रकाशितं । वंदे तं व्यासतीर्थार्यं Jayarájanishevakam ॥ *Vaid.*

91.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 94.

† *a.* Foll. 1–6. *A'raṇyaka*, Sámavedae pars. Anno 1603 exar. *Vaid.*

† *b.* Foll. 7–76. *Sámaveda*, padapáṭha, púrvárchika. *Vaid.*

† *c.* Foll. 77–94. *Sámaveda*, Stobhaprakṛiti. Anno 1611 exar. *Vaid.*

92.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 323.

† Commentarius ad Vṛihadáraṇyaka Upanishad (Mádhyandinaṣákhá), auctore *Dviveda-Ganga*, Dviveda-Náráyaṇae filio. *Vaid.*

93.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 267. Anno 1697 exar.

† *Vájasaneyisaṃhitá*, saṃhitápáṭha. Adhyáya 1–40. *Vaid.*

94.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 160. Anno 1773 exar.

† *A'ṣvaláyanae Ṣrautasútra.* Adhyáya 1–12. *Vaid.*

95.

Raghuvanṣa, auctore Kálidása. 178.

96.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 44. Anno 1772 exar.

† *A'ṣvaláyanae Gṛihyasútra.* *Vaid.*

97.

Kumárasambhava, auctore Kálidása. 185.

98, 99.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 183. Vol. II. foll. 208. Anno 1553 a Gopála, Náráyaṇae filio, exar.

† *Sámaveda*, U'hagána. *Vaid.*

100, 101.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 203. Vol. II. foll. 195. Prior pars anno 1829, altera anno 1835 exar.

† *Vájasaneyisamhitá*, samhitápátha. Adhyáya 1–40. *Vaid.*

102.

Rudrajapa. 723.

103.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 29. Anno 1751 exar.

† *Brahmatvapaddhati*, auctore *Rámakrishna* (Díkshita°), Dámodarae filio, *Náhnábháï* cognomine gaudente. Hoc libello auctor, quae Brahman antistitis in Sámagarum ritibus officia sint, exposuit. Incipit: अथ सामगानां ब्रह्मत्वपद्धतिरुच्यते । तत्रादौ ब्रह्मवरणं । श्रौताग्नीन् अहमाधास्ये । तत्र मे त्वं ब्रह्मा भव ॥

Dhanvibháshyam semel laudat. *Vaid.*

104.

Şráddha, preces in parentalibus adhibendae. 712.

105.

a. Devímáhátmya. 100.
b. Prayágamáhátmya. 96.

106.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 22.

† *a.* Foll. 1–16. *Kathavallí Upanishad.* *Vaid.*
† *b.* Foll. 17–22. *Kena Upanishad.* *Vaid.*

107.

Bádaráyanasútra, auctore Bádaráyana. 533.

108.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 120. Anno 1711 exar.

† *Vrihadáranyakopanishad.* *Vaid.*

109.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 227. Anno 1713 a Lálaka parum accurate exar.

† Insunt quinquaginta duae *Upanishad*, ad Athar-vavedam pertinentes, quas additis codicis foliis ordine alphabetico enumeravi: *Atharvaşikhá* 6. fol. 32^a; *Atharvaşiras* 7. fol. 33^a; *Amritavindu* 19. fol. 77^a; *Átman* 28. fol. 93^a; *Ánandavallí* 44. fol. 190^a; *Áruniya* 25. fol. 87^b; *Áşrama* 52. fol. 224^a; *Kathavallí* 35, 36. fol. 143^a; *Kanthaşruti* 26. fol. 91^a; *Kálágnirudra* 47. fol. 196^b; *Kena* 37. fol. 146^b; *Kaivalya* 50. fol. 217^a; *Kshuriká* 4. fol. 21^b; *Garbha* 8. fol. 37^a; *Chúliká* 5. fol. 23^b; *Jábála* 51. fol. 220^b; *Tejovindu* 21. fol. 80^b; *Dhyánavindu* 20. fol. 79^a; *Nádavindu* 17. fol. 72^a; *Náráyana* 38. fol. 149^a; *Nílarudra* 16. fol. 70^a; *Nrisinhapúrvatápaníya* 29–33. fol. 113^b; *Nrisinhottaratápaníya* 34. fol. 130^a; *Paramahansa* 43. fol. 180^a; *Pinda* 27. fol. 92^a; *Praşna* 2. fol. 18^b; *Pránágnihotra* 11. fol. 47^a; *Brahman* 3. fol. 19^b (incipit: ब्रह्मविद्यां प्रवक्ष्यामि); *Brahman* 10. fol. 43^b (incipit: अथास्य पुरुषस्य चत्वारि स्थानानि भवंति); *Brahmavindu* 18. fol. 74^a; *Bhriguvallí* 45. fol. 194^a; *Mahá* 9. fol. 39^b; *Mándúkya* 12–15. fol. 67^b; *Mundaka* 1. fol. 9^b; *Yogatattva* 23. fol. 83^a; *Yogaşikhá* 22. fol. 81^b; *Rámapúrvatápaníya* 48. fol. 206^a; *Rámottaratápaníya* 49. fol. 213^b; *Rudra* 46. fol. 195^b; *Vrihannáráyana* 39, 40. fol. 161^a, 172^a; *Samnyása* 24. fol. 85^b; *Sarva* 41. fol. 175^a; *Hansa* 42. fol. 178^a. *Vaid.*

110.

Şivagítá. 61.

111.

a. Bhagavadgítá. 23.
b. Vishnusahasranámakathana. 29.
c. Bhíshmastavarája. 27.
d. Vaishnaví anusmriti. 34.
e. Gajendramokshana. 36.

112.

a. Bhagavadgítá. 22.
b. Vishnusahasranámakathana. 28.
c. Bhíshmastavarája. 26.
d. Vaishnaví anusmriti. 33.
e. Gajendramokshana. 35.
f. Rámachandrastavarája. 161.
g. Rámagítá. 731.
h. Rámamantrapatala. 732.
i. Şrírámapaddhati, auctore Rámánuja. 733.
k. Rámasahasranámastotra. 152.
l. Jánakísahasranámastotra. 162.
m. Gáyatrímantra. 166.

n. [Mantramuktávalí]. 146.
o. Náráyaṇavarman. 89.
p. Rámakavacha. 153.
q. Lakshmaṇakavacha. 165.
r. Hanúmatkavacha. 164.

113.

† *a.* Foll. 1–17. *Karmapradípavivṛiti,* commentarius ad *Karmapradípa* librum, auctore *Ṣivaráma,* Ṣuklaviṣrámae filio. Incipit:

प्रणम्य तातं विश्रामं विघ्नेशं जगदंबिकां ।
कर्मप्रदीपविवृतिं करोमि विदुषां मुदे ॥

Verbis: अथेति मंगलार्थे । आनंतर्यार्थे वा । माध्यंदिनशाखीयसूत्रप्रणयनानंतरं ॥ Karmapradípam *Kátyáyanae* tribuit. In codice nostro primae lectionis commentarius exstat. *Vaid.*

b. Ṣáṇḍilyasútra, cum Svapneṣvarae commentario. 560.

114.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 244. Anno 1834 exar.

† *Vedadípa,* commentarius ad Vájasaneyisaṃhitám, auctore *Mahídhara.* Adhyáya 1–18. *Vaid.*

115.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 64.

† *Ejusdem commentarii* adhyáya 16–18. *Vaid.*

116, 117.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 291. Vol. II. foll. 227.

† *Ṣatapathabráhmaṇa* (Káṇvaṣákhá).

Vol. I. Foll. 1–100. I. ekapádiká; foll. 101–159. II. haviryajna (anno 1839 exar.); foll. 160–208. IV. adhvara (prathamánṣa); foll. 209–291. V. graha. Liber quartus et quintus anno 1595 exarati sunt.

Vol. II. Foll. 1–12. VI. vájapeya; foll. 13–40. VII. rájasúya; foll. 41–65. X. chiti; foll. 66–104. XII. agnirahasya (haec omnia anno 1835 exarata sunt); foll. 105–154. XIV. madhyama (lit. antiqua exar.); foll. 155–184. XV. aṣvamedha; foll. 185–227. XVII. upanishad. *Vaid.*

118.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 196.

† *Kátyáyanasútrabháshya,* commentarius ad Kátyáyanae Ṣrautasútra, auctore *Karka.* Foll. 1–35. adhy. 3. 8, 31–4. 15, 30. Reliquis adhyáya 12–26 continentur. Folium ultimum desideratur. *Vaid.*

119.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 112.

† *Baudháyaníyaprayogasára,* rituum domesticorum secundum Baudháyanam expositio, versu epico composita. Folium ९, necnon finis libri desideratur. *Vaid.*

120.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 126.

† *a.* Foll. 1–40. *Aitareyopanishadbháshya,* commentarius ad priorem Bahvṛichabráhmaṇopanishadis partem. Incipit: एष पंथा इत्याद्या बह्वृचब्राह्मणोपनिषत्तस्या इदं विवरणमल्पग्रंथसुखावबोधार्थमारभ्यते । Codice nostro tres lectiones et quartae initium continentur. *Vaid.*

† *b.* Foll. 42–63. *Ṣankarae* commentarius ad *Kaṭhavallí Upanishad.* Anno 1673 exar. *Vaid.*

† *c.* Foll. 64–111. *Ṣankarae* commentarius ad *Taittiríya Upanishad.* Anno 1618 exar. *Vaid.*

† *d.* Foll. 112–126. *Ṣankarae* commentarius ad *Máṇḍúkya Upanishad* (prathamaprakaraṇa). Anno 1677 a Ṣivánanda, Mádhavarámánandasarasvatís discipulo, exar. *Vaid.*

121–124.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 325. Vol. II. foll. 296. Vol. III. foll. 315. Vol. IV. foll. 289.

† *Ṣatapathabráhmaṇa* (M. Ṣ.).

Vol. I. Foll. 1–117. haviryajna (anno 1651 a Sadáṣiva, Purushottamae filio, in urbe Vṛiddhanagara exar.); foll. 118–200. ekapádiká; foll. 201–325. adhvara (anno 1650 a Sadáṣiva exar., et anno 1689 a Someṣvara accentibus instructum).

Vol. II. Foll. 1–90. graha (anno 1649 a Dámodara, Purushottamae filio, in urbe Vṛiddhanagara exar.); foll. 91–158. sava (ab eodem scriba exar.); foll. 159–296. ukhásambharaṇa (anno 1572 exar.).

Vol. III. Foll. 1–60. hastighaṭa (anno 1650 a Dámodara, Purushottamae filio, exar.); foll. 61–132. chiti (eodem anno ab eodem scriba exar.); foll. 133–197. saṃchiti (a Sadáṣiva, Purushottamae filio, exar., et anno 1688 a Vidyádhara, Prabhújíkae filio, accentibus notatum); foll. 198–256. agnirahasya (anno 1650 a Dámodara exar., et anno 1659 a Prabhújíka, Kṛishṇae filio, accentibus notatum); foll. 257–315. ashṭádhyáyí (eodem anno ab eodem scriba exar.).

Vol. IV. Foll. 1–62. madhyama (anno 1650 exar.); foll. 62–122. aṣvamedha (eodem anno exar.); foll. 123–289. áraṇyaka (a Pítámbara exar.). *Vaid.*

125, 126.

Lit. Devan. Charta Ind. et Europ. Vol. I. foll. 178. Vol. II. foll. 198. Foll. 1–52 voluminis prioris (adhy. 1–3) a manu seculi septimi decimi proficiscuntur, reliqua post annum 1833 exarata sunt.

† *Vedadípa*, commentarius ad Vájasaneyisaṃhitám, auctore *Mahídhara*. *Vaid.*

127.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 110.

† *a.* Foll. 1–13. *Hotṛisaṃsthájapa*. Incipit: नमः प्रवक्त्रे नम उपद्रष्ट्रे नमोऽनुख्यात्रे क इदमनुवक्ष्यति etc. *Vaid.*

† *b.* Foll. 14–17. *Jyotisha*, tractatus astronomicus, ad Vedas adjunctus (Vedánga). *Vaid.*

† *c.* Foll. 18–65. *Baudháyanadarṣapúrṇamásaprayoga.* Incipit: उक्तान्वाधानदिने प्रातरग्निहोत्रं हुत्वा केशश्मश्रुलोमनखानि वापयित्वा सपत्नीकः स्नात्वा etc. In fine haec leguntur: Ity *Áṣvaláyanopayogí* Baudháyanadarṣapúrṇamásaprayogaḥ samáptaḥ. *Vaid.*

† *d.* Foll. 66–110. *Áṣvaláyana Gṛihyasútra.* *Vaid.*

128.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 108.

† *Vájasaneyisaṃhitá*, saṃhitápáṭha, sine accentibus. *Vaid.*

129, 130.

Paráṣarasmṛitivyákhyá, auctore Mádhava. 638, 639.

131, 132.

Mahábháratae libri duo. 14, 15.

133–136.

Bhágavatapuráṇa. 82–85.

137, 138.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 162. Vol. II. foll. 142.

† *Prajnápáramitá*, liber Buddhicus. Codice nostro capita 1–32 continentur. *Buddh.*

139–141.

Rámáyaṇa, Válmíki tributum. 39–41.

142.

Lit. Devan. Charta Europ. Foll. 355. Anno 1839 exar.

† *Niruktavṛitti*, commentarius ad Yáskae Niruktam, auctore *Durga*. *Vaid.*

143.

Bhágavatapuráṇae libri 6–9. 88.

144.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 164. Anno 1730 a Kṛishṇachanda, Rámachandrae filio, in urbe Amadábád exar.

† *Nirukta*, vocabulorum et locorum Vedicorum explicatio, auctore *Yáska*. *Vaid.*

145.

Nágánandanáṭaka, auctore Harsha. 821.

III. WALKER.

122.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 67.

† Calculationes astronomicae, secundum systema Europaeum. *Mahr.*

123.

Anumánamúlaṭippaṇí, auctore Mathuránátha. 592.

124, 125.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 172. Vol. II. foll. 187.

† *a.* Vol. I. et Voluminis II. foll. 1–156. *Jívábhigamasútra*, liber Jainicus, cum glossa Guzzeratica, a *Malayagirisúri* (Karamunimuniṣaṣivarshe, sed cujus aerae?) composita. Haec pars anno 1740 (Dhamarukánagaramadhye) exarata est. *Jain.*

† *b.* Foll. 157–187. *Guṇasthánaprakaraṇa*, de quatuordecim gradibus, quibus homines ad summam beatitudinem ascendant, liber Jainicus a *Ratnaṣekhara*, Vajrasenae discipulo, compositus. Adscriptus est auctoris anonymi commentarius. Textus incipit:

गुणस्थानक्रमारोहहतमोहं जिनेश्वरं ।
नमस्कृत्य गुणस्थानं स्वरूपं किंचिदुच्यते ॥१॥
चतुर्दशगुणश्रेणिस्थानकानि तदादिमं ।
मिथ्यात्वाख्यं, द्वितीयं तु स्थानं सास्वादनाभिधं ॥२॥
तृतीयं मिश्रकं, तुर्यं सम्यग्दर्शनमव्रतं ।
श्राद्धत्वं पंचमं, षष्ठं प्रमत्तश्रमणाभिधं ॥३॥
सप्तमं त्वप्रमत्तं चापूर्वकरणमष्टमं ।
नवमं चानिवृत्त्याख्यं, दशमं सूक्ष्मलोभकं ॥४॥
एकादशं शांतमोहं, द्वादशं क्षीणमोहकं ।
त्रयोदशं सयोगाख्यमयोगाख्यं चतुर्दशं ॥५॥

Desinit in disticho:

इत्युद्धृतो गुणस्थानरत्नराशिः श्रुतार्णवात् ।
पूर्वर्षिसूक्तिना चैव रत्नशेखरसूरिणा ॥१३२॥

Ad vocem ultimam scholiasta haec adnotat: कैरुद्धृतो रत्नशेखरसूरिभिर्बृहद्गच्छीयश्रीवज्रसेनसूरिशिष्यैः श्रीहेमतिलकसूरिपट्टप्रतिष्ठितैः श्रीरत्नशेखरसूरिभिः स्वपरोपकाराय प्रकरणरूपतया प्रकटित इत्यर्थः ॥

Haec pars anno 1706 exarata est. *Jain.*

126, 127.

Ṣárngadharapaddhati, auctore Ṣárngadhara. 215, 216.

128.

† *a.* Foll. 1–16. *Meghamálá* libellus, auctore *Ketalikírti*, quo nubibus singulis anni diebus surgentibus quid portendatur, exponitur. *Guzz.*

b. Nakshatrasamuchchaya, auctore Lallaváráhasuta. 785.

c. Nalodaya, cum Gaṇeṣae commentario. 219.

d. Ratnakoshakárikávichára. 613.

129.

a. Chaṇḍikámáhátmya. 98.

b. Mahimnaḥ stava, cum Ahobalae commentario. 237.

c. Draupadívastráharaṇa. 211.

d. Rámakṛishṇakávya, auctore Súrya. 240.

e. Karmavipáka. 641.

f. Vakratuṇḍáshṭaka. 243.

g. Bhairavastotra. 729.

h. Gaṇeṣastavarája. 78.

i. Gaṇapatistotráṇi. 730.

130.

Adhyátmarámáyaṇa. 74.

131.

a. Sarasvatíprakriyá, auctore Anubhútisvarúpa. 382.

b. Bhaktiratnávalí, auctore Vishṇupurí. 90.

132.

† *a.* Foll. 1–12. *Bháshábhúshaṇa*, libellus rhetoricus, auctore *Jasvantsingh.* *Hind.*

† *b.* Foll. 13–30. *Mánamanjarí*, glossarium synonymicum, auctore *Nandadása.* *Hind.*

c. Itihásasamuchchaya. 38.

d. Laghuṣivapuráṇa. 127.

133.

Kúrmapuráṇa. 44.

134.

Ṣrímálamáhátmya. 130.

135.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 166.

† *a.* Foll. 1–10. *Jícharaṇachihnamáhátmya*, de insignibus, quae in Kṛishṇae pedibus sculpta sunt, colendis, tractatus, e versibus Sanscriticis et Hinduicis constans, auctore *Harirúya.* Libellus ab Hariṣankara exaratus est. *Hind.*

† *b.* Foll. 12–129. Partes duae *Sinhásanadvátrinṣat* carminis, a *Ṣámaladása* Guzzeratice scripti. *Guzz.*

† *c.* Foll. 130–166. *Nandaráyavárttá*, carmen Guzzeraticum, auctore *Ṣámaladása.* *Guzz.*

136.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 48. Anno 1775 (श्रीभुजनगरमहाशुभस्थानमध्ये) exar.

† Hoc codice carmen continetur, quo Kachha regionis principes celebrantur. *Dial.*

137.

a. Vṛiksháyurveda, auctore Surapála. 768.

b. Commentarius ad Anumánachintámaṇim. 598.

c. Commentarius ad Anumánadídhitim, auctore Bhavánanda. 597.

d. Madhyasiddhántakaumudí, auctore Varadarája. 369.

e. Dháturatnamálá, auctore Devadatta. 760.

f. Náḍíparíkshá, Kálajnána, Mútraparíkshá. 749.

g. Saṃnipátakaliká, Pákádhyáya, Vájíkaraṇa. 758.

h. Ṣataṣlokíchandrakalá, auctore Vopadeva. 757.

i. Foll. 178–215. *Rámavinodae*, libri medici a *Rámachandra*, Padmarangae discipulo, scripti pars. *Hind.*

138.

Mallináthae commentarius ad Kirátárjuníya carmen. 192.

139.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 97. Anno 1698 exar.

† *Rasikapriyá*, liber rhetoricus, in capita sedecim divisus, quem *Keṣavadása* anno 1592 composuit, et *Indrajit* dicto, principis filio, dedicavit. *Hind.*

140–142.

Revámáhátmya. 114–116.

143.

Rugviniṣchaya, auctore Mádhava, cum Váchaspatis commentario. 746.

144.

a. Dvárakámáhátmya. 124.

† *b.* Foll. 102–218. Áṣvaláyanaṣákhokta *Mantrasaṃhitá*. Hoc libro et hymni et tractatus quidam Vedici continentur: fol. 106^{a}. *Saura*; fol. 107^{a}. *Purushasúkta*; fol. 110^{a}. *Vishṇusúkta*; fol. 114^{a}. *Vámanasúkta*; fol 115^{b}. *Harisúkta*; fol. 116^{a}. *Devísúkta*; fol. 117^{b}. *Sarasvatísúkta*; fol. 120^{b}. *Rudrasúkta*; ibid. *Somárudram*; fol. 122^{a}. *Somasúkta*; fol. 122^{b}. *Duḥsvapnanáṣino mantráḥ*; fol. 123^{a}. *Ádityasúktam ripurogaghnam*; fol. 123^{b}. *Gosúkta*; fol. 127. *Svastiváchanamantráḥ*; fol. 130^{a}. *Abhishekamantráḥ*; fol. 131^{b}. *Garbhádhánádikrameṇa mantráḥ*; fol. 133. *Anavalobhanamantráḥ*; fol. 135. *Símantonnayana*; fol. 136^{b}. *Navagrahamantráḥ*; fol. 138^{b}. *Ṣántisúkta*; fol. 144^{b}. *Rátrisúkta*; fol. 155^{a}. *Medhásúkta*; fol. 163^{b}. *Oshadhísúkta*; fol. 164^{b}. *Parjanyasúkta*; fol. 172^{b}. *Áṣirvádamantráḥ*; fol. 178^{a}. *Vivâhahomopayuktá mantráḥ*; fol. 180^{b}. *Sthálípáká mantráḥ*; fol. 183^{b}. *Púrṇáhutimantráḥ*; fol. 184^{b}. *Navánnasthálípáká mantráḥ*; fol. 185^{a}. *Sarvatobhadramaṇḍaladevatá mantráḥ*; fol. 187^{b}. *Ṣráddhopayogino mantráḥ*; fol. 192^{a}. *Rákshoghnáni*; fol. 199. *Pitṛisúkta*. Fol. 204^{b}. *Somotpatti*[1]; fol. 205^{a}. *Práṇágnihotra*; fol. 206^{b}. *Charaṇavyúha*; fol. 212^{a}. *Ṣrísúkta*; ibid. *Daṣavidhasnánamantráḥ*. *Vaid.*

145, 146.

Commentarius ad Varáhamihirae Bṛihatsaṃhitám, auctore Bhaṭṭotpala. 777, 778.

147–150.

Volumina quatuor. Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 188. Vol. II. foll. 188. Vol. III. foll. 190. Vol. IV. foll. 198.

† *Avatáracharitra*, vel *Chaturvinṣatyavatáracharitra*, quo carmine *Naraharadása*, Bárahaṭa cognomine praeditus, viginti quatuor Vishṇus manifestationes, Rámáyaṇam et Bhágavatapuráṇam secutus, dialecto Hinduica celebravit. Opus anno 1679 compositum, et anno 1802 exaratum, picturisque permultis ornatum est. *Hind.*

151.

a. Bṛihadabhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 426.

† *b.* Foll. 107–216. *Maṇiratnamálá*, tractatus philosophicus, *Ṣankaráchácharyae* tributus, Sanscritice cum commentario *Guzzeratico*. Textus ab hoc disticho incipit:

अपारसंसारसमुद्रमध्ये निमज्जतो मे शरणं किमस्ति ।
गुरो कृपालो कृपया वदैतद्विश्वेशपादांबुजदीर्घनौका ॥ *Guzz.*

152.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 289.

† *a.* Foll. 1–161. *Rámachandrachandriká*, carmen anno 1602 a *Keṣavadása* (Miṣrakeṣava) compositum, Rámae res gestas capitibus (prakáṣa) triginta novem celebrans. *Hind.*

† *b.* Foll. 162–189. *Urvaṣínámamálá*, glossarium synonymicum, disticha 305 continens, ab auctore anonymo[2], e Máthura gente oriundo, anno 1624 compositum. Haec folia anno 1800 exarata sunt. *Hind.*

c. Bhartṛihariṣata, auctore Bhartṛihari. 246.

d. Gítagovinda, auctore Jayadeva. 225.

e. Álamandárastotra. 227.

f. Lakshmístotra, Agastyae tributum. 242.

---

[1] Hic libellus a Sámavedac pariṣishṭa differt.

[2] Nam *Ṣiromaṇi* merum epitheton est. Neque ex verbis, quae in subscriptione leguntur: काव्यरससंचयपंडितंमन्यमिश्रशिरोमणि 'Manyamiṣra Ṣiromani' nomen fingi debebat.

153.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 176. Anno 1810 (Kachhadeșe Bhujanagaramadhye) exar.

† *Panchákhyána*, i. e. Panchatantra, Guzzeratice. Versus plerique in Panchatantra reperti Sanscritice communicati et dialecto vernacula versi sunt. *Guzz.*

154.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 227.

† *Panchopákhyána*, i. e. *Panchatantra*, versibus Mahratticis redditum. Disticha Sanscritica vernaculis praeposita sunt. *Mahr.*

155, 156.

Kálidásae Raghuvanșa, cum Mallináthae commentario. 175, 176.

157.

a. Pretamanjarí, Garuḍapuráṇae pars. 46.
b. Prașnárṇava, auctore Náráyaṇadása. 786.
c. Bhaktiratnávalí, auctore Vishṇupurí. 91.
d. Șríshaváyaṇa, Romakasiddhántae pars. 796.

158.

Narasinhapuráṇa. 138.

159.

a. Muhúrtadípaka, auctore Mahádeva. 790.
b. Rasendrachintámaṇi, auctore Rámachandra. 762.
† *c.* Foll. 134–172. Pars *Sinhásanadvátrinșat* carminis, a *Șámaladása* scripti. Haec folia anno 1809 exarata sunt. *Guzz.*

160.

Vṛihadbrahmottarakhaṇḍa, Skandapuráṇae pars. 126.

161.

a. Kávyakalpalatávṛittiparimala. 497.
b. Dhátupáṭha, a Puṇyasundara alphabetice dispositus. 379.
† *c.* Foll. 84–95. Pars *Sinhásanadvátrinșat* carminis, a *Șámaladása* scripti. *Guzz.*
† *d.* Foll. 97–137. *Sundarașringára*, liber rhetoricus, a *Sundara* anno 1632 compositus. *Hind.*
e. Viváhavṛindávana, auctore Keșavárka. 791.

162.

a. Commentarius ad Naishadhíyacharitam, auctore Náráyaṇa. 207.
b. Șișupálavadha, auctore Mágha. 195.
c. Ákhyátavádavivechana, et Nañvádaṭippaní. 616.
d. Grahárámakutúhala, auctore Bháskara. 774.
e. Kalyáṇarájacharitra, auctore Madana. 228.

163, 164.

Brahmavaivartapuráṇa. 67, 68.

165.

Bṛihajjátaka, auctore Varáhamihira, cum Bhaṭṭotpalae commentario. 780.

166.

a. Mághamáhátmya, Padmapuráṇae pars. 57.
b. Kárttikamáhátmya, Padmapuráṇae pars. 59.
† *c.* Foll. 91–132. Pars *Sinhásanadvátrinșat* carminis, a *Șámaladása* scripti. *Guzz.*

167.

Bhagavadgítá, cum Subodhaní commentario. 25.

168.

a. Smṛitikaumudí, auctore Vișveșvara. 653.
b. Vibhramasútra, Hemachandrae tributa. 380.
† *c.* Folium 115. Initium libri Jainici. Incipit: तेणं कालेणं २ हत्थिसीसए णाम णगरे हुत्था । *Jain.*
d. Dhátupáṭha, secundum Hemachandrae grammaticam. 378.
† *e.* Foll. 122–184. *Șákuna*, de ominibus, ex avium aliorumque animalium clamore et motu percipiendis, tractatus, e tribus operibus Sanscriticis in sermonem Guzzeraticum versus. Disticha Sanscritica vernaculis praemissa sunt. *α.* Foll. 122–136ª. Excerpta e *Jayacharyá*, a *Narapati* composita. *β.* Foll. 136ª–162ᵇ. Novem capita e *Șákunasároddhára*, a *Máṇikyasúri* scripta. In folio 143ᵇ. Șakunárṇava liber laudatur. *γ.* Foll. 162ᵇ–184. *Bálávabodha* libellus, capita undecim continens, quo omina e canum gestibus percipienda secundum *Vasantarájae* librum tractantur. Incipit:

जिनेंद्रगुरुं नत्वा सर्वशास्त्रविशारदं ।
सुधानंदसूरींद्रसेवाप्राप्तसुधीबलं ॥१॥

गुरुं सुमतिरत्नार्यं ज्ञानरत्न - - - ।
वसंतराजे ग्यांनस्य शकुने सर्वसंमात् ॥२॥
बालावबोधं सुगमं लिख्यते स्वधिया मया ।
यत्किंचिद्दूषणं तस्मिंस्तच्छोध्यं सुविचक्षणाः ॥३॥ *Guzz.*

169.

Váráhapurána. 105.

170.

Vaiyákaraṇasiddhántamanjúshá, auctore Nágeṣa. 403.

171.

a. Nalodaya, auctore Kálidása. 220.

b. Grammatica Prácritica, auctore Hemachandra. 410.

172, 173.

Paráṣarasmṛitivyákhyá, auctore Mádhava. 636, 637.

174, 175.

Madanapárijáta, auctore Viṣveṣvara. 651, 652.

176, 177.

Vrataprakáṣa, auctore Viṣvanátha. 663, 664.

178.

a. Rasarájalakshmí, auctore Rámeṣvara. 761.

b. Keṣavajátakapaddhatyudáharaṇa, auctore Viṣvanátha. 794.

179.

a. Ṣankarácháryae Ánandalaharí, cum Gauríkántae commentario. 169.

b. Vishṇusahasranáman, cum Ṣankarae commentario. 30.

c. Vṛittaratnákara, auctore Kedárabhaṭṭa. 462.

d. Commentarius ad Vṛittaratnákaram, auctore Janárdanavibudha. 465.

e. Siddhántachandriká, auctore Rámachandráṣrama. 386.

180.

a. Sádṛiṣyaváda, auctore Mahádeva. 609.

b. Kárakaváda, auctore Rudra. 618.

c. Navínamatavichára, auctore Harirâma. 612.

d. Nanvádaṭippaṇí, auctore Raghudeva. 617.

e. Navínamatavichára, auctore Harirâma. 611.

f. Commentarius ad Keṣavae Tarkabháshá librum. 607.

g. Commentarii ad Anumánachintámaṇim et Anumánachintámaṇidídhitim. 621.

181.

a. Kátyáyanímáhátmya, Skandapuráṇae pars. 119.

b. Rámachandracharitrasára, auctore Agniveṣa. 213.

c. Kálajnána, auctore Ṣambhúnátha. 753.

d. Vaidyajívana, auctore Lolimbarája. 754.

e. Dhanvantariṇighaṇṭu. 451.

f. Yogaṣata, libellus medicus. 752.

g. Nyáyasiddhántamanjarí, auctore Bhaṭṭácháryachúḍámaṇi. 581.

† *h.* Foll. 184–214. *Niryuktibháshya*, commentarius Guzzeraticus a *Bhavyajívana* ad praecepta quaedam Jainica scriptus. Anno 1574 (Náradapurínagaramadhye) exar. *Jain.*

† *i.* Foll. 216–254. *Páraskarae Gṛihyasútra.* Anno 1612 exar. *Vaid.*

182.

a. Rugviniṣchaya, auctore Mádhava. 747.

† *b.* Foll. 125–162. *Maitráyaṇagṛihyapaddhati*, auctore *Prathamapurusha.* Hoc libello sedecim sacramenta (saṃskára) tractantur. In fine haec: इति मैत्रायणीशाखायां षोडशकर्मः प्रथमपुरूषाकी पद्धति ॥ *Vaid.*

c. Raghuvanṣa, auctore Kálidása. 177.

183.

Prabodhachandrodaya, auctore Kṛishṇamiṣra, cum Rámadásae et Gaṇeṣae commentariis. 286.

184.

Muhúrtachintámaṇi, auctore Ráma. 788.

185, 186.

Commentarius ad Kálidásae Raghuvanṣam, auctore Mallinátha. 180, 181.

187, 188.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 239. Vol. II. foll. 181. Anno 1742 exar.

† *Prithírájarásaka*, carmen a *Chanda* compositum. *Hind.*

189.

Anangaranga, auctore Kalyáṇamalla. 518.

190.

a. Damayantíkathá, auctore Trivikramabhaṭṭa. 208.
b. Chintámaṇi Sáraṇiká, auctore Daṣabala. 776.
c. Mádhavánalákhyána. 339.

191.

a. Sárasvatí prakriyá, auctore Ánubhútisvarúpa. 384.
b. Pavanavijaya. 167.
c. Lekhakamuktámaṇi, auctore Haridása. 799.

192.

a. Ṣuddhidípiká, auctore Ṣrínivása. 792.
b. Rámavilásakávya, auctore Harinátha. 241.
c. Ṣrutabodha, auctore Kálidása. 470.
d. Gítagangádhara, auctore Kalyáṇa. 233.
e. Jyotisharatnamálá, auctore Ṣrípati. 782.

193.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 62.

† Hoc libro, dialecto Hinduica scripto, incantationes et artes magicae traduntur. *Hind.*

194.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 156. Anno 1763 (Kachhadeṣe Bhujanagaramadhye) exar.

† Insunt *Hárasamakírtana, Cháturí,* et alia carmina, a *Narasinha Meheto,* celebri seculi quinti decimi poeta Gurjarensi, composita. *Guzz.*

195.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 100.

† *Rasikapriyá,* liber rhetoricus, auctore *Keṣavadása. Hind.*

196.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 46.

† *Urvaṣínámamálá* glossarium. Incipit: अथ शिरोमणिकृत उर्वशीनाममाला लिख्यंते ॥ Cf. Cod. Walker. 152. *Hind.*

197.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 192.

† *a.* Foll. 1–27. *Mánamanjarí,* glossarium synonymicum, auctore *Nandadása. Hind.*

† *b.* Foll. 28–192. *Kavipriyá,* liber rhetoricus, auctore *Keṣavadása. Hind.*

198.

Anumánadídhiti, auctore Raghunátha. 587.

199.

Madhyasiddhántakaumudí, auctore Varadarája. 368.

200.

a. Grammatica Prácritica, auctore Hemachandra. 411.
b. Tarkasamgraha, auctore Annambhaṭṭa. 605.
c. Kumárasambhava, auctore Kálidása. 186.
d. Khaṇḍapraṣasti, cum Jnánánandae commentario. 232.
e. Dravyaṣuddhidípiká, auctore Purushottama. 649.
f. Dútángada comoediae argumentum. 278.
g. Námalingánuṣásana, auctore Amara. 420.

201.

a. Dharmitávachhedakatápratyásattivichára, auctore Hariráma. 610.
b. Bálabhárata, auctore Amarachandra. 37.
c. Kumárasambhava, auctore Kálidása. 188.
d. Bháshápárichheda, auctore Viṣvanátha. 577.
e. Abhijnánaṣákuntala, auctore Kálidása. 252.
f. Sarasvatísútra. 381.
g. Ṣataṣlokíchandrakalá, auctore Vopadeva. 756.
h. Átmatvajátivichára, tractatus philosophicus, auctore Mahádeva. 608.
i. Laukikavishayavichára. 614.

202.

Jaiminíya Áṣvamedhikaparvan. 31.

203.

† *Bṛihaddevatá,* quo opere numina in singulis Ṛigvedae hymnis invocata recensentur. *Vaid.*

204.

Ṣivapuráṇa. 113.

205.

† *a.* Foll. 1–9. *Karpúraprakaraṇa*, libellus Jainicus, a *Hari*, Vajrasenae discipulo, compositus. Desinit in disticho: श्रीवज्रसेनस्य गुरोस्त्रिषष्टिसारप्रबंधस्फुटसद्गुणस्य । शिष्येण चक्रे हरिणेयमिष्टा सूक्तावली नेमिचरित्रकर्त्ता ॥ *Jain.*

b. Ṣṛingáraṣata, auctore Bhartṛihari, cum interpretatione Guzzeratica. 247.

c. Rájanítiṣástra, auctore Cháṇakya. 238.

d. Pingalachhandogranthaṭíká, auctore Chitrasena. 461.

e. Tarkabhásháprakáṣiká, auctore Chinnabhaṭṭa. 606.

f. Vṛittaratnákara, auctore Kedárabhaṭṭa. 463.

g. Abhidhánachintámaṇi, auctore Hemachandra. 423.

h. Vágbhaṭálankára, auctore Vágbhaṭa. 509.

206.

a. Mághamáhátmya, Padmapuráṇae pars. 58.

b. Súryastotra, Ṣámbae tributum. 248.

† *c.* Foll. 81–94. *Bhúgolapuráṇa*, tractatus geographicus, Guzzeratice scriptus. In fine haec subscripta sunt: इति रत्नमालाभोगलपूराणे मारकंडे विरंचितं समाप्त ॥ *Guzz.*

† *d.* Foll. 96–101. *Gachhácháraprakírṇakasútra. Jain.*

† *e.* Foll. 103–108. Narratio quaedam Jainica. *Jain.*

f. Bharaṭakadvátrinṣiká. 329.

g. Yogaratnamálá, auctore Nágárjuna. 764.

207.

a. Bṛihajjátaka, auctore Varáhamihira. 779.

b. Anarghyarághava, auctore Murári. 263.

c. Rasikaramaṇa, auctore Raghunátha. 318.

208.

a. Damayantíkathá, auctore Trivikramabhaṭṭa. 209.

b. Chandrárkí, auctore Dinakara. 775.

c. Jnápakasamuchchaya, auctore Purushottamadeva. 353.

† *d.* Foll. 92–103. *Vanṣávalí*, tractatus geographico-historicus, Guzzeratice scriptus. *Guzz.*

e. Harilíláviveka, auctore Hemádri. 92.

209.

a. Foll. 1–10. Vihlaṇakávya, auctore Vihlaṇa. 245.

† *b.* Foll. 12–103. *Madanamohana*, narratio poetica, auctore *Ṣámaladása. Guzz.*

† *c.* Foll. 105–147. *Padmávatyákhyána*, narratio de Padmávatí regina, Guzzeratice versa. *Guzz.*

210.

a. Naishadhíyacharita, auctore Harsha. 263.

b. Muhúrtamártaṇḍa, auctore Náráyaṇa. 787.

c. Commentarius ad Raghuvanṣa carmen, auctore Mallinátha. 183.

211.

Mantrarahasyaprakáṣiká, auctore Nílakaṇṭha. 734.

212.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 187.

† *Sinhásanadvátrinṣat*, narrationes poeticae, auctore *Ṣámaladása. Guzz.*

213.

a. Dútángada, auctore Subhaṭa. 276.

b. Svaratattvodaya, auctore Jívanátha. 793.

† *c.* Foll. 16–204. *Sinhásanadvátrinṣat*, auctore *Ṣámaladása. Guzz.*

214.

Jyotisharatnamálá, auctore Ṣrípati. 783.

215, 216.

Bhágavatapuráṇa, cum Ṣrídharae commentario. 811, 812.

217.

Prakriyákaumudí, auctore Rámachandra. 824.

218–220.

Mahábhárata et Harivanṣa, cum Nílakaṇṭhae commentario. 16–18.

221.

† Liber Persicus de arte obstetrica. *Pers.*

222.

a. Bádárayaṇasútra, cum commentario. 537.

b. Kávyapradípa, auctore Govinda. 502.

IV. HODGSON.

1.

Lit. Nepal. Folia palmarum 99.

† *a.* Foll. 1–68. *Káraṇḍavyúha-maháyánasútra.* *Buddh.*

† *b.* Foll. 69–99. *Goṣringaparvatasvayambhúchaityabhaṭṭárakoddeṣa*, libellus in octo capita (parichheda) divisus, auctore *Jayachandra.* *Buddh.*

2.

Lit. Nepal. Charta Ind. Foll. 61.

† *Kallavíratantra*, vel *Chaṇḍamahároshaṇatantra*, in viginti quinque paṭala divisum. *Buddh.*

3.

Lit. Nepal. Charta Ind. Foll. 74.

† *Sukhávatívyúha-maháyánasútra.* *Buddh.*

4, 5.

Lit. Nepal. Charta Ind. Vol. I. foll. 141. Vol. II. foll. 145.

† *Prajnápáramitá*, capp. 1–32. *Buddh.*

6.

Lit. Nepal. Charta Ind. Foll. 195.

† *a.* Foll. 1–173. *Dháraṇí*, invocationes et formulae mysticae. *Buddh.*

† *b.* Foll. 174–195. *Kapiṣávadána*, capita decem. *Buddh.*

7.

Lit. Nepal. Charta Ind. Foll. 190.

† *Lalitavistara*, Ṣákyamunis Buddhae vita. *Buddh.*

V. FRASER.

1.

Matsyapuráṇa. 813, 814.

2.

Bhágavatapuráṇa. 809, 810.

3.

Saptapadárthí. 839.

4.

Mánavadharmaṣástra. 841.

5.

Mitákshará, auctore Vijnáneṣvara. 842–844.

6.

Vásishṭharámáyaṇa. 840.

7.

Bhagavadgítá. 802.

8.

Rámáyaṇa. 804–806.

9.

Kṛishṇakríḍita, auctore Keṣavárka. 820.

10.

Prabodhachandrodaya, auctore Kṛishṇamiṣra. 822.

11.

Tithinirṇayasaṃgraha, auctore Rámachandra, cum Nṛisinhae commentario. 845.

12.

Jálandharopákhyána. 807.

13.

Ratnakosha. 834.

14.

Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 830.

15.

Dvárakámáhátmya. 815.

16.

a. Námamálá. } 833.
b. Anekárthatilaka. }

17.

Prabhásakshetratírthayátránukrama. 817.

18.

Prakriyákaumudí, auctore Rámachandra. 825.

19.

Rugviniṣchaya, auctore Mádhava. 851.

20.

Ashṭángahṛidayasaṃhitá, auctore Vágbhaṭa. 848.

21.

Chikitsákalikáṭíká, auctore Chandraṭa. 852.

22.

Vṛinda. 849, 850.

23.

Káṣiká vṛitti, auctore Vámana. 823.

24.

Námalingánuṣásana, auctore Amarasinha. 829.

25.

Ṣabdaratnákara, auctore Mahípa. 832.

26.

Abhidhánaratnamálá, auctore Haláyudha. 831.

27.

Kátantravṛitti, auctore Durgasinha. 826.

28.

Kárttikamahiman. 846.

29.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 19.

† Fragmentum *Rágamálae* Hinduice scriptae. *Hind.*

30.

Ќnobhadra hymnus. 847.

31.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 16.

† *Kokaṣástrae* fragmentum, quo *madanasthánáni* describuntur. *Hind.*

32.

Svapnádhyáya. 808.

33.

Alphabetum Devanágaricum. 828.

34.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 21. Anno 1738 exar.

† *Siddhántasára*, libellus Jainicus, Guzzeratice scriptus. *Guzz.*

35.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 11.

† *Vaidyamanotsava*, libellus medicus, auctore *Nayanasukha*, Keṣavadásae filio. In fine auctor hisce libris usus esse traditur: Ṣárngadhara, Kálajnána, Hitopadeṣa, Rúpamanjarí, Vindusaṃgraha, Nágarájapaddhati, Manoramá, Kálikágrantha, Lílávatí, Yogaṣata, Charakagrantha. *Hind.*

36.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 23. Anno 1733 exar.

† *Saptaṣatí* carmen, auctore *Vihárídása*. *Hind.*

37.

Bháshámanjarí. 827.

38.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 8. Anno 1736 a Rájadhara (Stambhatírthabindare) exar.

† *Jívavichára*, libellus Jainicus. *Jain.*

39.

Fragmenta. 853.

40.

Dvárakámáhátmya. 816.

41.

Bhagavadgítá. 801.

VI. CODICES BODLEIANI SANSCRITICI.

1.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 375.

† *Vedárthaprakáṣa,* Sáyaṇae ad primam Ṛigvedae ogdoadem commentarius. *Vaid.*

2.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 348.

† *Mantrabháshya,* commentarius ad Vájasaneyisaṃhitám, auctore *U'aṭa.* *Vaid.*

3.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 158. Anno 1668 a filia Sutárasúrají cujusdam (Vṛiddhanagaravástavya), Sutáraṣankarae filio, exar.

† *Ṣánkháyanae Ṣrautasútra,* adhy. 1–16. *Vaid.*

4.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 86. Anno 1669 ab eadem muliere exar.

† *Ṣánkháyanabráhmaṇa,* ad Ṛigvedam pertinens, adhy. 16–30. *Vaid.*

5, 6.

Lit. Devan. Charta Ind. Vol. I. foll. 134. Vol. II, foll. 153. Anno 1731 a Sukharáma, Vijayarámae filio, Benaris exar.

† *Ṣánkháyanabráhmaṇa* (Kaushítakimatánusári), adhy. 1–30. *Vaid.*

7.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 103.

† *Sáyaṇae* ad *Táṇḍyabráhmaṇam* commentarius. Adhy. 6–20. *Vaid.*

8.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 62. Anno 1637 exar.

† *A'ṣvaláyanagṛihyakáriká,* A'ṣvaláyanae de ceremoniis domesticis aphorismi metrice redditi. Incipit:

आश्वलायनमाचार्यं नत्वा तद्गृहकर्मणां ।
प्रयोगं वच्मि संक्षेपाद्वृत्तिकारादिभाषितं ॥१॥

Jayantam auctor passim laudat. *Vaid.*

9.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 31. Anno 1806 a Vishṇubhaṭṭa (Karbelopanáman) exar.

† *a.* Foll. 1–30[a]. *Ṛigvedaprátiṣákhya, Ṣaunakae* auctori tributum. *Vaid.*

† *b.* Foll. 30[b]–31[a]. De accentu caput, disticha 21 continens, a *Jayantasvámin* scriptum. Incipit:

उदात्तान्निहतः स्वारः स्वरितात्प्रचयो भवेत् ।
उदात्तात्स्वरितो पूर्वो नान्यमापद्यते स्वरं ॥१॥ *Vaid.*

10.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 230. Anno 1794 a Vishṇubhaṭṭa exar.

† *Prátiṣákhyabháshya,* commentarius ad *Ṛigvedaprátiṣákhya* tractatum, auctore *U'aṭa,* Vajraṭae filio (A'nandapuravástavya). In prooemio haec leguntur:

चंपायां न्यवसत्पूर्वं वत्सानां कुलमृद्धिमत् ।
यस्मिन्द्विजवरा जाता बह्वृचाः पारगोत्तमाः ॥
Vedamitra इति ख्यातस्तस्मिञ्जातो महामतिः ।
स चैष पार्षदश्रेष्ठः सुतस्तस्य महात्मनः ॥
नाम्ना तु Vishṇumitraḥ, sa Kumára इति शस्यते ।
तेनेयं योजिता वृत्तिः संक्षिप्ता पार्षदे स्फुटा ॥ *Vaid.*

11.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 38.

† Hoc codice quatuor hymni Vedici continentur hi: Vishṇusúkta, Vámanasúkta, Manyusúkta. Quartus, cujus nomen non traditur, ab his verbis incipit: अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चरामि । *Vaid.*

12.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 103.

† *Rámacharitamánasa* carmen, auctore *Tulasídása.* Hoc codice fragmentum Bálakáṇḍae (usque ad p. 34 ed. Calc.) continetur. *Hind.*

13.

Lit. Gurumukhí. Charta Ind. Foll. 184.

† *A'digrantha,* Sikhorum liber sacer.

14.

Imagines regum Indicorum. 854.

VII. OUSELEY.

65.

Rágavibodha, auctore Soma. 475.

129.

† *Sundaraṣringára*, auctore *Sundara*. *Hind.*

136.

Lit. Devan. Charta Ind. Foll. 56.

† Imagines viginti quatuor pontificum Jainicorum, et preces iisdem adhibitae. *Jain.*

151.

Nyáyasiddhántamuktávalí, auctore Viṣvanátha. 579.

714.

Devíkavacha. 174.

VIII. MARSH.

328.

a. Panchatantra. 335.
b. Sinhásanadvátrinṣatputrikávárttá. 326.
c. Vaidyavallabha, auctore Ṣárngadhara. 755.

II.

AUCTORUM NOMINA.

Numeris Arabicis post titulos positis in tribus indicibus sequentibus hujus catalogi paginae indicantur. Literis *a. b.* ad ejuṣdem paginae columnam aut priorem aut alteram refertur. Quae literae ubi omissae sunt, idem liber auctorve in utraque columna occurrit.

III.

LIBRORUM NOMINA.

IV.

INDEX GENERALIS.

[1] Hic liber in codice E. I. H. 560 asservatur.

[1] Praeterea commentarium ad Kávyaprakáṣam, Rámakautuka carmen, Ṣántiratna composuit.

[1] Commentarius ad hunc librum, ab Ásáditya compositus, in cod. E. I. H. 1700 exstat.

[1] Cf. Kuvalayánandasadalaṃkárachandriká commentarius, a Vaidyanátha, Rámabhaṭṭae filio scriptus.

[1] Cf. Chakradattanámaka grantha, auctore Rámachandra (Kuhakulasambhava) E. I. H. 57.

[1] In utroque vocabulo Tvaritá legendum puto.

[1] वासिष्ठैः सुकृतोद्भवोऽध्वरशतैरत्यग्निकुंडोद्भवो भूपालः Paramára इत्यधिपतिः सप्ताब्धिकांचेर्भुवः। अद्याप्यद्भुतहर्षगद्गदगिरो गायंति यस्योद्भटं विश्वामित्रजयोर्जितस्य भुजयोर्विस्फूर्जितं गूर्जराः ॥ Sarasvatíkaṇṭhábharaṇa V.

[1] Vocabula in B litera desiderata in V serie quaerenda sunt, itidemque vice versa.

[1] Bhavadeva quidam, Bálavalabhíbhujanga cognomine gaudens, Práyaṣchittaprakaraṇam composuit E. I. H. 561.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 1ª. lin. 12. प्राच्यां vocabulo nescio an Nílakaṇṭha *superiores* potius commentatores respexerit. *Ratnagarbham* nonnunquam laudat.—P. 2ª. l. 31. *lege* primorum.—P. 2ª. l. 35. In folio 100ª haec leguntur: अत्र पट्टीकांतरं कृत्वा लिख्यते तच्छ्रीशंकराचार्यकृतं भाष्यं ज्ञातव्यं ॥ In foliis 103, 104: गौडपाद citatur.—P. 4ª. l. 13. *lege* शार्ङ्गधन्या.—P. 7ª. l. 2. infra, lege *serae*.—P. 8ª. l. 10. infra, *lege* अष्टांगयोगयुक्ति.—P. 8ᵇ. l. 5. *lege* Foll. 227.—P. 8ᵇ. l. 13. *lege* 133.—P. 23ª. l. 24. *lege* परमा तनुः.—P. 23. nota 4. *lege* Ṣákaṭáyana.—P. 31. n. 1. मुच्चैकं भोजकं sine ullo dubio vera est lectio.—P. 35. n. 2. *lege* अग्निष्ठिका, quo deminutivo, ab अग्निष्ठा derivato, olla, sive aenea sive fictilis, ad ignem adolendum idonea, sive foculus significatur. Cf. Káṣíkh. 3, 16: हेमंतेऽग्निष्ठिकेंधनैः, ubi Scholiastes: लोहमृदादिनिर्मितान्यग्न्याधारपात्राण्यग्निष्ठिकाः । ताः । et ibid. 10, 31: शीते शीतापनुत्त्यै यस्त्विध्मभारान्प्रयच्छति । कुर्यादग्निष्ठिकां वाथ स वसेदग्निसंनिधौ ॥ ubi Scholiastes: लोहादिनिर्मितामग्न्याधारस्थालिकां.—P. 35ᵇ. l. 33 *lege* codice C.—P. 38ᵇ. n. 2. *lege* Rámakṛishṇae filio.—P. 50ª. l. 32. pro *Upodghátapáda* lege *Anushangapáda*.—P. 50ª. n. 1. *lege* पादाश्चत्वारः.—P. 52ª. l. 17. मत्समीपं legendum videtur.—P. 58ª. l. 13. *lege* earumque.—P. 64ᵇ. l. 12. *lege* quarto decimo.—P. 68ᵇ. l. 7. *lege* Párvatí.—P. 71ª. l. 28. *lege* Kárttika.—P. 71ᵇ. l. 1. *lege* avunculum.—P. 74ª. l. 27. *lege* Cháṇḍálís.—P. 75ᵇ. l. 29. *lege* Ekámravanamáhátmyam.—P. 77ª. l. 17. *lege* Átmachhandatírtha.—P. 77ᵇ. l. 31. *lege* Tribhuvaneṣvaralinga.—P. 78ª. De Gaṇeṣapuráṇa, cff. quae Stevenson in *Journal of the R. As. Soc.* VIII, 319. sqq. disputavit.—P. 80ª. l. 14. *lege* Ámushyáyaṇa.—P. 81ª. l. 17. *lege* exstitisse.—P. 83ᵇ. l. 25. *lege* et Mohanís (sive potius Mohinís), Brahmanis filiae.—P. 84ª. l. 9. infra, *lege* Jainyapárṣvanáthacharitra, et ibid. l. 8. *lege* Buddhacharitra.—P. 84ᵇ. l. 2. *lege* Laghulalitavistarákhyam.—P. 85ᵇ. l. 15. *lege* Prásádanirmáṇam.—P. 86ª. l. 28. *lege* शुकतुंडस्थ.—P. 88ª. l. 6. infra, *lege* तथाकथहस्तक्रम्य.—P. 92ª. l. 32. *lege* निपुणः.—P. 95ª. l. 30. *lege* Chhand[h]saṃgraha, et ibid. l. 34. Dakshiṇá°.—P. 96ᵇ. l. 13. *lege* Ghaṭárgala°.—P. 97ᵇ. l. 21. *lege* शुक्र.—P. 101ª. l. 27. *lege* exstitisse.—P. 103ª. De hominum sacrificio, cff. quae in '*Rambles and Recollections of an Indian Official. By Lieutenant-Colonel W. H. Sleeman.* London, 1844.' Vol. I. p. 61. leguntur: 'Do you, Meer Sahib, think, that they continue to offer up human sacrifices anywhere?' 'Certainly I do. There is a Rajah at Ruttunpore, or somewhere between Mundlah and Sumbhulpore, who has a man offered up to Dovy (i. e. Deví) every year; and that man must be a Brahman. If he can get a Brahman traveller, well and good; if not, he and his priests offer one of his own subjects. Every Brahman that has to pass through his territory goes in disguise.' De victimis humanis in Orissa regione Terrae oblatis ('the Meriah sacrifice'), cf. '*A personal narrative of thirteen years service amongst the wild tribes of Khondistan for the suppression of human sacrifice. By Major-General John Campbell.* London, 1864.'—P. 103ᵇ. l. 20. et 23. *lege* पाद्यम्.—P. 103ᵇ. l. 34. *lege* nostro.—P. 108ᵇ. l. 18. *lege* gúḍhártha, et ibid. l. 27. *lege* Syámárahasye.—P. 109ᵇ. l. 4. *lege* comprehenduntur.—P. 110ᵇ. l. 15. *lege* Vṛittaratnákara.—P. 113ᵇ. l. 25. *lege* Pálakápya.—P. 113ᵇ. l. 34. *lege* Mitáksharâ pro Mitáksharávyákhyána.—P. 119ª. l. 2. In fine libri quarti Sthairyavicháraṇaprakaraṇa, in fine libri quinti Ṣrívijayapraṣasti, in fine libri sexti Khaṇḍanakhaṇḍa opera laudat.—P. 121ª. l. 3. *lege* vestibus arrepta.—P. 123ª. l. 1. infra, *lege* Márkaṇḍa°.—P. 123ᵇ. l. 13. Post 63, 11. *adde* 71, 27.—P. 123ᵇ. l. 25. *lege* 117, 5. pro 110, 5.—P. 124ª. l. 1. *lege* 8, 15. 16.—P. 124ª. l. 5. Post 16, 8. *adde* etc.—P. 125ª. l. 34. *lege* Pálakápya.—P. 129ª. l. 23. *lege* Buddhávatára.—P. 129ᵇ. l. 7. infra, *lege* Vayasyá raha°.—P. 130ᵇ. l. 4. infra, *lege* लक्ष्म्यालतया.—P. 133ᵇ. l. 10. infra, et p. 134ª. l. 6. *lege* versione Guzzeratica.—P. 138ª. l. 2. infra, *lege* भूयस°.—

P. 139^{b}. l. 6. infra, *lege* हरेलीलावराहस्य.—P. 140^{b}. l. 22. *lege* Sabhásinha, Hridayasáhis filius, Chhatrasálae nepos.—P. 142^{a}. l. 13. *lege* chikuranikaraḥ.—P. 142^{b}. l. 24. *lege* duae.—P. 142^{b}. n. 1. *lege* Khaṇḍapraṣasti.—P. 144^{a}. l. 17. *lege* Foll. 97.—P. 145^{a}. l. 3. *lege* prasádanam.—P. 148^{a}. l. 10. *lege* Mándhátṛi.—P. 149^{a}. ll. 12, 13. *lege* Tapodháman, Chhatrasinha.—P. 151^{a}. l. 25. *lege* praṣasti.—P. 154^{b}. l. 17. *lege* Vikramádityae.—P. 156^{a}. l. 30. Pro जंपाल videtur मंपाल legendum esse, quod ab Hemachandra et Ráyamukuṭa ad शिबिका vocabulum interpretandum traditur.—P. 162^{a}. l. 33. Sero animadverti प्राञ्च् vocem *anteriorem* significare grammaticum, eumque Rámachandram esse, nepotem vero Viṭṭhalam indicari.—P. 164^{a}. l. 9. *lege* ab Hemádri.—P. 171^{a}. l. 6. infra, *lege* dividitur.—P. 172^{b}. l. 29. *lege* Lat. 9.—P. 174^{a}. l. 32. *lege* duae.—P. 179^{a}. l. 8. infra, *lege* qui.—P. 179^{a}. ll. 16, 17. infra, *lege* primum, secundum, tertium, quartum.—P. 180^{a}. l. 14. *lege* स्रोत्स्य पलस्स.—P. 182^{a}, l. 26. दृष्टशिष्टप्रयोगो nunc mihi legendum videtur.—P. 182^{a}. l. 35. *lege* गीतिस्तुग्भेदयो°.—P. 189. n. 1. lege *ekham* et *achchha*.—P. 195^{a}, l. 13. infra, *lege* duabus.—P. 200^{a}. l. 12. *lege* चाभिनयं गीतं.—P. 203^{a}. l. 10. *lege* filii.—P. 210^{a}. l. 9. *lege* यसा°.—P. 217^{b}. l. 21. *lege* Váhlíkadeṣyáḥ.—P. 217^{b}. l. 7. infra, *lege* Suvasantakas.—P. 219^{a}. l. 7. *lege* compositi.—P. 221^{b}. l. 5. *lege* Rámánuja.—P. 226^{b}. l. 15. *lege* universi.—P. 226^{b}. l. 32. *lege* Saṃkshepaṣáríraka.—P. 227^{b}. l. 34. *lege* बंधमुक्तो.—P. 233^{a}. l. 25. *lege* Yogavásishṭhasáras.—P. 242^{b}. l. 12. infra, *lege* Mahápáṣupatáḥ.—P. 248^{b}. l. 15. infra, *lege* inusta.—P. 249^{b}. l. 12. infra, Tulábhavánípura recte se habet.—P. 258^{a}. l. 27. *lege* °यांभान्.—P. 259^{a}. l. 17. *lege* °विजृंभिबलः.—P. 259^{a}. l. 30. *lege* °चरणाक्षपद्दो.—P. 260^{b}. l. 6. *lege* ex.—P. 263^{a}. l. 4. infra, *lege* Visveṣvarae.—P. 265^{b}. l. 25. *lege* °यवैयादपि.—P. 266^{b}. l. 7. infra, *lege* सम.—P. 268^{a}. l. 6. *lege* पृच्छे°.—P. 276^{a}. l. 22. *lege* Tithi°.—P. 276^{b}. l. 5. *lege* game.—P. 277^{a}. l. 22. *lege* pronepote.—P. 278^{b}. n. 1. *lege* Díkshitánanta.—P. 292^{a}. l. 13. infra, *lege* Puráṇasára.—P. 292^{b}. l. 27. *lege* auctor.—P. 305^{a}. l. 14. infra, *lege* Ṣárírastháná.—P. 310^{a}. l. 28. *lege* गालवो.—P. 310^{b}. l. 23. तदा शेषश्च legendum est.—P. 311^{a}. l. 1. *lege* धन्वंतरि°.—P. 311^{a}. l. 13. *lege* व pro च.—P. 325^{b}. l. 4. *lege* Áryabhaṭṭae.—P. 326^{a}. l. 10. *lege* chhedyakádhikára.—P. 329^{a}. l. 3. *lege* Foll. 143.—P. 331^{b}. l. 10. *lege* major pars.—P. 341^{a}. l. 11. infra, *lege* Trailokyasára.—P. 341^{a}. ll. 3, 5. infra, *lege* pronepote, et l. 5. Purushottamae.—P. 347^{b}. l. 19. *lege* नयाग्याहि.—P. 348^{a}. l. 12. *lege* Skandapuráṇae.—P. 355^{a}. l. 21. *lege* पद्मनोदनं.—P. 356^{a}. l. 33. *lege* Vṛihachchhátátapa.—P. 356^{a}. l. 35. *lege* Skandapuráṇa.—P. 357^{b}. l. 6. *lege* nasya°.—P. 358^{a}. l. 2. *lege* pronepote.—P. 365^{a}. l. 5. *lege* pronepote.—P. 407^{b}. l. 1. *lege* 372^{a}.—P. 407^{b}. l. 8. *lege* 387^{b}.—P. 412^{a}. l. 4. infra, *adde:* Náráyaṇa (Bhaṭṭa°), auctor Veṇísaṃhára comoediae 145^{b}.—P. 413^{a}. l. 15. infra, *lege* Ekáksharakosha.—P. 420^{a}. l. 20. *lege* metris.—P. 422^{b}. l. 2. *adde* 404^{b}.—P. 426^{a}. l. 21. infra, *lege* Navakaṇḍikábháshya.—P. 430^{b}. l. 7. infra, *adde* 406^{b}.—P. 435^{c}. l. 26. infra, *adde* 383^{a}.—P. 437^{b}. l. 4. *adde* 376^{b}. 378^{b}.—P. 437^{b}. l. 10. infra, adde: *Anantakṛishṇa scriba, anno* 1659 *vixit* 383^{b}.—P. 438^{c}. l. 4. deleatur.—P. 451^{a}. l. 3. adde: *Auḍágopála scriba, anno* 1632 *vixit* 382^{b}.